CAPÍTOL I

Panorama econòmic

RESUM

A. L'economia mundial i la Unió Europea

El panorama internacional està condicionat per la forta desacceleració econòmica que experimenten els països desenvolupats, la qual només es veu compensada en part pel vigorós creixement de les economies emergents, cas de l'Índia i la Xina especialment. Així, les exportacions mundials de mercaderies aconsegueixen l'any 2007 un creixement del 5,5% (3 punts per sota del 2006), i és possible que el 2008 encara hi pugui haver un creixement inferior, atesa la situació d'incertesa que domina els mercats mundials, que, a més a més, es veuen sacsejats pel creixement dels preus del petroli, que ha multiplicat per cinc el seu valor en relació amb el que tenia l'any 2002, per la volatilitat dels tipus de canvi de l'euro pel que fa a les principals divises internacionals, i per la «crisi financera», la qual té el seu origen en la crisi creditícia de les hipoteques d'alt risc (*subprime*) als Estats Units de l'agost del 2007, que han acabat desencadenant la crisi financera internacional més important des de la gran crisi dels anys trenta del segle passat. En aquest context no és sorprenent que s'hagin produït tot un seguit de moviments importants en les grans borses de liquiditat internacional a partir del darrer trimestre del 2007, a la recerca de noves oportunitats de negoci en els mercats energètics, de primeres matèries i d'aliments, la qual cosa ha propiciat un nou boom especulatiu en aquests mercats.

Els saldos comercials internacionals estan desequilibrats per l'enorme dèficit comercial dels Estats Units, que equival al -5,1% del seu PIB. Cada vegada més, el dèficit comercial dels Estats Units es concentra a la Xina, que ara representa ja una quarta part del total. Per a l'any 2007 aquest dèficit és de 854 mil milions de dòlars. El segon país en importància en la captació de fluxos de finançament mundial és Espanya, que n'absorbeix el 9%, a l'igual que el Regne Unit. El primer país del món que aporta fluxos de finançament per a la resta del món és la Xina, amb el 21% del total mundial, bona part dels quals es canalitzen cap als Estats Units. Els segueixen per ordre d'importància el Japó, amb el 13%; Alemanya, amb l'11%, i l'Aràbia Saudita i Rússia amb el 6% i el 5% respectivament.

Les perspectives per al trienni 2007-2009 en el cas dels Estats Units denoten una determinada desacceleració del creixement, d'acord amb el nou escenari internacional de desacceleració econòmica. Així, les darreres estimacions de la UE donen una caiguda del creixement de -1,5 punts, i ha passat la taxa de creixement del PIB d'un 2,2% el 2007 a un 0,7% el 2009. En relació amb Europa, les previsions també donen una caiguda del creixement de -1,1 punts, i ha passat la taxa de creixement del PIB d'un 2,6% el 2007 a un 1,5% el 2009. Pel que fa als principals emissors de turisme cap a les Illes Balears (Alemanya, el Regne Unit i Espanya), les previsions per als anys 2008 i 2009 són de l'1,8% i de l'1,5% a Alemanya i de l'1,7% i l'1,6% al Regne Unit. Amb referència a Espanya, les previsions de creixement són superiors als dos països anteriors, i són d'un 2,2% el 2008 i un 1,8% el 2009. La taxa de creixement de la inflació a la zona euro s'ha situat l'any 2007 en un 2,1%, amb un increment important previst per al 2008 (3,2%) i una nova baixada amb vista al 2009 (2,2%). L'objectiu del Banc Central Europeu és mantenir la taxa de creixement de la inflació entorn del 2% anual. El 2008, el BCE va reforçar la seva política monetària restrictiva fins a situar els tipus d'interès en el 4,25%.

La distribució principal de la despesa europea en protecció social per funcions correspon a la vellesa, amb un pes sobre el total del 41,4 %, o el que és el mateix, el 10,9% del PIB. En el cas d'Espanya, la participació d'aquesta funció de despesa sobre el total s'ha reduït ininterrompudament des de l'any 2000, fins a situar-se el 2005 en el 38,7% de la despesa en protecció social. De la mateixa manera, la seva participació sobre el PIB ha passat del 8,2% el 2000 al 7,9% el 2005.

Quant a l'economia espanyola, es poden comprovar els avanços dels indicadors estructurals de seguiment de l'Estratègia de Lisboa Renovada 2000-2007. Es pot constatar amb referència als dos objectius principals que Espanya va assolir el 2006 el 98,4% de la renda per càpita de la UE-25 i una taxa d'ocupació del 64,8%, de manera que se situa a només 1,6 punts i 1,2 punts percentuals dels objectius fixats per al 2010.

Pel que fa a la política de cohesió, en el cas d'Espanya, la mitjana de l'índex se situa a 0,53, per damunt de la mitjana de la UE-27 (0,51). Les comunitats autònomes millor preparades per arribar als objectius de Lisboa per al 2010 són Navarra (0,72), Madrid (0,68), País Basc (0,66), Catalunya (0,63), Aragó (0,62) i La Rioja (0,61), totes sis comunitats caracteritzades per un elevat nivell de desenvolupament. Per la seva part, les regions que mostren menors valors de l'indicador econòmic de l'Estratègia de Lisboa són les ciutats autònomes de Ceuta (0,18) i Melilla (0,3), Extremadura (0,28) i Andalusia (0,35). Les Balears es troben entre la mitjana espanyola i europea (0,52).

B. L'ECONOMIA ESPANYOLA

L'any 2007 el creixement de l'economia espanyola va superar en nou dècimes la mitjana de la Unió Europea. La taxa de creixement del PIB va ser del 3,8%. L'evolució de les taxes trimestrals reflecteix una lenta desacceleració de l'activitat econòmica, situació que s'agreuja al darrer període de l'any, amb l'esclat de la crisi hipotecària dels Estats Units i el seu possible trasllat a la resta de l'economia mundial. El consum de les llars es va desaccelerar sis dècimes, fins a registrar un creixement del 3,1%. Amb referència a la inversió, el component de la construcció es va desaccelerar dos punts percentuals, fins al 4%, en línia amb l'evolució de l'activitat del sector, mentre que la inversió en béns d'equipament va augmentar el seu ritme de creixement fins a l'11,6%.

La branca de serveis, el 2007, es va mostrar la més dinàmica del conjunt de l'activitat productiva, amb un creixement del 4,2%, una dècima per sobre del creixement del 2006. Des d'una perspectiva trimestral, el sector va mostrar una lleugera desacceleració, explicada pel menor dinamisme dels seus components, serveis de mercat i de no mercat.

Per tercer any consecutiu i després del procés continuat de reducció del dèficit iniciat el 1996, els comptes de l'Administració pública tancaren el 2007 amb un superàvit de 23.368 milions d'euros en termes de comptabilitat nacional, un 33,2% superior a l'exercici precedent, que representa el 2,2% del PIB. Aquest resultat millora les projeccions pressupostàries del Programa d'Estabilitat aprovat el desembre de 2007, que calculava la magnitud del superàvit a l'1,8% del PIB.

Durant la major part de l'any 2007, l'IPC es va mantenir a nivells moderats, per sota del 2,5%, continuant la tendència de desacceleració iniciada els darrers mesos de l'any anterior. No obstant això, des de setembre els preus varen iniciar una escalada a l'alça, que ha situat el nivell general de preus els darrers mesos del 2007 i els primers del 2008 per sobre del 4%.

El sistema espanyol d'innovació continua mostrant un significatiu retard respecte dels països del nostre entorn. La despesa feta per Espanya en R+D en percentatge del PIB, continua una tendència clarament creixent en els darrers anys, i que es xifra el 2006 en l'1,2%, però es troba encara bastant per davall de l'objectiu del 3% fixat a l'Agenda de Lisboa com a objectiu comunitari per al 2010.

C. L'ECONOMIA BALEAR

Les estimacions del creixement de l'economia a les Illes Balears per a l'any 2007 que ha fet la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears, és d'un 3%, amb un valor de 21.222,9 milions d'euros corrents i una recuperació de 0,2 punts percentuals respecte del 2006. Aquest creixement se situa 0,8 punts percentuals per sota del de l'Estat espanyol, però és superior en 0,4 punts percentuals al de la zona euro. Per sectors econòmics, el sector primari té una estimació de creixement per al 2007 del 2,0%, amb una pèrdua d'1,5 punts percentuals respecte de l'any passat. El sector de la indústria i l'energia presenta un creixement de l'1,5% el 2007, amb una pèrdua percentual de dues dècimes respecte de l'any passat. El sector de la construcció creix el 3,8%, amb un guany percentual de 0,1 punt per comparació a l'any passat. Finalment, el sector serveis creix un 3,1%, la qual cosa presenta un guany de tres dècimes amb relació a l'any passat. Mallorca creix un 3,2%, Menorca un 1,4% i les Pitiüses un 2,7%.

C.1. Anàlisi de l'oferta

Segons les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, el sector primari ha gaudit el 2007 d'una producció final del VAB a cost de factors de 235,59 milions d'euros, dels quals el 86,71% correspon al subsector agrari i ramader, el 10,50% al subsector pesquer i la resta, el 2,77%, al subsector forestal.

El sector industrial presenta un escenari de creixement de la seva producció discret, amb un descens molt suau del nombre de treballadors en règim d'alta laboral a la Seguretat Social, que varen disminuir un -1,49%, unes 470 persones, i del nombre de empreses industrials a les Balears, que va caure un -0,28%, en passar de 5.405 empreses a 5.390. S'ha de destacar que hi ha grups amb creixements del seu nombre d'empreses, com el cas d'energia i aigua, amb 44 empreses més que l'any 2006, però el 70% dels grups presenten un descens en el nombre d'empreses respecte de l'exercici anterior, com és el cas d'indústries tèxtils, de la confecció, del cuiro i del calçat, amb 38 empreses menys que l'any 2006 (-7,22%).

El sector de la construcció presenta una evolució negativa, d'acord amb l'indicador global d'activitat (IGA). Es tracta d'un índex que mesura l'evolució del sector mitjançant el comportament de les vendes de ciment i de la mà d'obra ocupada. L'índex, el 2007, va registrar una

taxa negativa del -3,7% respecte del 2006, després de dos anys d'avanços positius: el 2005, l'IGA va augmentar un 2,4% i el 2006, un 12,6%. La producció interior de ciment es xifra en 693 milers de tones, enfront de les 709 mil de l'any anterior, fet que va suposar una disminució del -2,3%. L'aprovisionament net exterior, que es calcula per diferència entre les entrades i les sortides a través dels ports, i que facilita l'Autoritat Portuària de les Illes Balears, es va reduir. Les dades de la Seguretat Social registraren un 5,5% més de treballadors que el 2006, any en què va créixer un 9,1% més respecte del 2005. Quant a l'atur, les xifres en el sector de la construcció per al conjunt de la comunitat varen empitjorar: el nombre mitjà d'aturats que es registraren el 2007 es va situar en 5.671, enfront dels 4.933 del 2006, la qual cosa va suposar un increment del 15,0%. Segons les dades proporcionades per l'Associació de Constructors de les Balears, el 2007 els costs directes del sector, si se n'exclou el cost del sòl, continuaren creixent, i varen arribar a una taxa del 6,1%, per tant, és la major pujada des del 2004. El 2007, la licitació es va mantenir a taxes similars a les del 2006: 632,27 milions d'euros i un increment de l'1,1%. Respecte de l'origen d'aquestes inversions públiques, l'Administració central va finançar un 37,1% de la licitació pública total, l'Administració autonòmica en va finançar un 35,5% i l'Administració local en va sufragar el 27,4% restant. Es va produir novament un equilibri entre els finançaments central, autonòmic i local. Quant a la inversió privada, l'any 2007 es va frenar. D'una banda, els habitatges en curs foren menors respecte del 2006 i, de l'altra, les obres i els habitatges visats, que mesuren l'activitat futura del sector, es reduïren respecte de l'any anterior. Quant a l'activitat residencial, havia estat molt dinàmica i creixia a taxes de dos dígits.

Finalment, el sector de serveis presenta una dinàmica a remolc de la demanda dels residents i dels no residents. Les activitats principals del sector de serveis a les Illes Balears són les següents: el turisme, el comerç, els transports i les comunicacions, les institucions financeres i les administracions públiques.

El turisme

S'estima que l'any 2007 el conjunt total de turistes internacionals de les vint-i-una destinacions espanyoles i internacionals que competeixen directament amb les Balears en el segment de «sol i platja» és de 259 milions de turistes. En aquest total, les Illes Balears representen una quota de mercat del 3,9%. Pel que fa als ingressos internacionals, les dades són de 230,2 milions de dòlars amb una quota relativa corresponent a les Balears del 4,7%. L'índex de posició competitiva turística de les Balears (IPCTB) en preus ens indica que a partir del darrer trimestre del 2006 i fins al darrer del 2007 es manté sense variació. Tanmateix, l'any 2007 s'observa un canvi de tendència molt clar, ja que per primera vegada al llarg del quadrienni 2004-2007 la despesa turística presenta un decreixement, atès que passa dels 11.183,8 milions d'euros l'any 2006 (valor màxim del quadrienni) als 10.447,5 milions d'euros l'any 2007, amb una pèrdua de 736,3 milions d'euros i una caiguda del 6,7% en termes nominals. Si ens fixam en les variables que expliquen aquesta evolució, es pot observar com, en primer lloc, la caiguda de les estades l'any 2007 en un 4% (es passa de 125,2 milions d'estades el 2006 a 120,2 milions d'estades el 2007, amb una pèrdua de més de 5 milions d'estades) no s'explica pel mal comportament del nombre de turistes arribats, ja que creix en un 5,5% (es passa de 12,6 milions de turistes arribats el 2006 a 13,3 milions el 2007, amb un creixement de 697 mil turistes més), sinó per la caiguda de l'estada mitjana, que cau un 8,2% (es passa d'11 dies el

2006 a 10,1 dies el 2007, amb una pèrdua de 0,9 dies per turista). En segon lloc, es pot observar com el 2007 la despesa per turista i dia també cau un 2,8% en termes nominals (es passa dels 89,35 euros el 2006 als 86,91 euros el 2007, amb una pèrdua de 2,44 euros per turista i dia). Així doncs, malgrat que hi ha un 5,5% més de turistes, cada un queda 0,9 dies menys i gasta 2,44 euros menys. Quant a la distribució de les estades turístiques a les Balears per tipologia d'allotjament, el 68,8% va a hotels i similars (3,3 punts més respecte del 2006), el 6,9% va a allotjaments en lloguer (2,5 punts menys respecte del 2006), el 8,1% va a allotjaments en propietat (2,7 punts menys respecte del 2006), el 14,3% va a casa d'amics o familiars (1,8 punts més respecte del 2006) i el 1,9% va a altres tipus d'allotjaments (0,1 punt més respecte del 2006). El 75,7% del total de la despesa turística (7.911,7 milions d'euros) correspon al turisme estranger, amb una caiguda del 13,1%, i la resta, al nacional, amb un pes del 24,3% (2.535,8 milions d'euros) i un creixement del 21%. Mallorca en concentra el 72,6% (7.584,4 milions d'euros), amb una disminució del 9,15%; Eivissa representa el 17,2% del total (1.792,1 milions d'euros), amb un creixement del 0,04%; Menorca, el 9,7% (1.014,1 milions d'euros), amb un decreixement del 0,05%, i Formentera, el 0,5% (56,9 milions d'euros), amb un decreixement del 0,43%.

En termes d'un indicador sintètic de l'estacionalitat calculat amb l'índex de Gini, es mostra una millora molt lleu de l'estacionalitat de -0,0067 punts, que en termes d'una equidistribució igual per mesos de la mitjana de les arribades turístiques és de l'1,05%. La lleu millora de la desestacionalització es deu a l'augment progressiu del turisme espanyol.

Quant al grau de satisfacció del turisme nacional, és bastant elevat: en una escala de l'1 al 10, el grau de satisfacció és d'un 8,46 (0,38 dècimes més que la mateixa valoració de l'any anterior). El grau de satisfacció del turisme estranger és superior al del turisme nacional, ja que és d'un 8,76 (0,45 dècimes més que la mateixa valoració de l'any anterior).

Les Balears tanquen l'any 2007 amb un increment de vendes de les empreses d'allotjament hoteler del 93,5%, si bé en el 79% dels casos aquest increment no va superar el 5%. Aquest lleuger augment de les vendes juntament amb les polítiques de control de costs han permès un increment dels beneficis en el 82,3% de les empreses hoteleres, amb un 32,2% que se situen per sobre del 5%.

Les dades laborals ens indiquen que la mitjana anual de l'ocupació total va arribar als 76.002, gairebé 3.838 ocupats més que l'any passat, amb un creixement del 5,32%.

El comerç

L'any 2007 hi havia a les Illes Balears 19.956 empreses del sector del comerç, és a dir, el 21,87% del total d'empreses, i va disminuir mig punt respecte del 2006. Un 68% d'aquestes empreses es dedicaven al comerç al detall; un 23%, al comerç a l'engròs, i un 9%, a la venda, el manteniment i la reparació de vehicles. Si ens fixam en l'evolució conjuntural del sector, podem comprovar com a les Illes Balears les vendes del comerç al detall varen créixer durant el 2007 un 5%, a un ritme lleugerament superior al del conjunt de l'Estat espanyol (4,78%). L'ocupació en el comerç al detall es va incrementar al llarg de l'any un 1,1%, set dècimes per sota del nivell de l'Estat espanyol, on l'ocupació va augmentar l'1,8%. Els mesos de juliol i agost, coincidint amb l'afluència turística estival, varen ser els de vendes més elevades, la

qual cosa denota una tendència clarament marcada per l'efecte de l'estacionalitat característic de la nostra economia.

El transport i les comunicacions

L'activitat conjuntural durant l'any 2007 destaca per la recuperació del transport de passatgers per via marítima regular en règim de cabotatge, que puja un notable 20,9% (l'any anterior havia disminuït un 6,8%). El transport aeri creix de manera més moderada, un 4,1% de mitjana. Els creuers turístics també continuen la seva expansió, amb una pujada del 15%. La taxa més baixa de creixement és la del transport de mercaderies, amb una variació positiva del 3,8%, el valor més reduït dels últims tres anys. Finalment, pel que fa a les telecomunicacions, l'any 2007 les línies fixes canvien la seva tendència decreixent dels últims anys i es mantenen, amb un lleuger augment del 0,4%. És destacable l'increment de les línies ADSL, un 18,7%, mentre les RDSI baixen una mica (2,7%) i les línies de telefonia mòbil es mantenen amb un lleuger creixement del 0,6%.

Les institucions financeres

El 2007, els mercats financers han registrat turbulències importants que tenen l'origen en l'augment de la morositat de les hipoteques d'alt risc (*subprime*) als Estats Units, i que es varen fer visibles a partir de l'11 d'agost. Amb referència a Espanya i a les Balears, cal esmentar que els processos de titulització d'actius difereixen en gran manera dels que s'han dut a terme en altres països; diversos són els motius que expliquen aquestes diferències. D'una banda, perquè les entitats financeres que operen a Espanya i a les Balears han desenvolupat estructures de titulació relativament senzilles, al mateix temps que no han vist aquesta pràctica com un negoci per si mateixes, i no hi havia incentius per atorgar crèdits en condicions menys exigents. De l'altra, perquè la qualitat dels actius hipotecaris titulitzats és relativament més elevada, com ho prova el fet que durant l'any 2007 la morositat creditícia va augmentar de mitjana un 1%, percentatge bastant reduït, especialment si es compara amb el mercat dels EUA, que va superar el 20% en el mercat *subprime*, i al voltant del 6% en el cas de les hipoteques de qualitat intermèdia. I, finalment, cal indicar que les provisions disponibles per al sistema bancari espanyol tripliquen, en la majoria de situacions, les possibles fallides. No obstant això, les turbulències financeres internacionals han generat a les institucions financeres que operen a les Balears i a Espanya un escenari d'incertesa que ha derivat en una forta contracció del crèdit, com a conseqüència de la manca de confiança i credibilitat entre les institucions bancàries. A més, aquesta crisi de liquiditat s'ha vist agreujada per l'alentiment que es fa patent en el sector de la construcció i de les activitats immobiliàries, que fins aleshores s'havien constituït com a sectors bàsics i explicatius, en gran manera, del creixement balear dels darrers anys. En aquest context, l'endeutament a les Balears s'ha incrementat de manera considerable, i la nostra s'ha configurat com la comunitat autònoma espanyola on les entitats bancàries que operen varen registrar un major volum de crèdits (42.406 milions d'euros) en proporció als dipòsits (18.132 milions d'euros). D'altra banda, les dades conclouen que les entitats bancàries operatives a les Balears continuen registrant avanços en la productivitat de l'oficina bancària a les Illes, si bé mantenen un menor grau de productivitat que en l'àmbit nacional.

Les principals places borsàries, nacionals i internacionals, s'han vist afectades per la situació viscuda en el mercat hipotecari nord-americà. Així, el 2007, l'Íbex-35 es va revalorar un 7,3%, lluny del 31,8% aconseguit un any abans. Aquests descensos en les valoracions han estat més intensos pels índexs del sector financer i de la construcció, sectors en els quals operen algunes de les empreses que mantenen una relació directa amb les Balears.

Les administracions públiques

El total del consum públic a les Illes Balears (els salaris més les compres de béns i serveis) va arribar als 3.363,9 milions d'euros, la qual cosa representa el 13,1% de la renda interior bruta a preus de mercat (RIB p. m.), 4 punts per sota del nivell estatal; és el nivell de consum públic més baix del conjunt de les comunitats autònomes, després de Madrid. La diferència entre els ingressos corrents de les administracions públiques i el consum públic és l'estalvi públic, que va ser de 5.180,9 milions d'euros, mentre que la inversió pública es va situar en els 683,2 milions d'euros, de manera que es generà una capacitat de finançament del conjunt de les administracions públiques (l'estatal, l'autonòmica, la insular i la local) de 4.497,7 milions d'euros, equivalent al 22,5% de la RIB p. m., que és el percentatge més alt de totes les comunitats autònomes. La càrrega fiscal per habitant és de 7.409 euros per habitant i any, la tercera més alta del país, només superada pel País Basc i Madrid; mentre que la «pressió fiscal» amb relació al PIB per càpita representa el 29,36%, que és el nivell més alt de totes les comunitats autònomes. Això confirma, des de l'òptica dels ingressos tributaris, el desequilibri detectat en les balances fiscals entre comunitats autònomes, i situa les Balears com la comunitat més desfavorida pel sistema actual de finançament autonòmic, atès que el vessant de la despesa pública estatal no compensa aquest desequilibri. La recaptació tributària que ha obtingut la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears assolí l'any 2007 per primera volta els tres mil milions d'euros, amb un increment del 13,65% respecte de l'any 2006. El deute acumulat de les Illes Balears durant l'any 2006 va ser de 1.784 milions d'euros, un 9,1% superior al de l'any anterior. Aquesta quantitat representa un 2,9% del deute total de les comunitats autònomes espanyoles. Cal dir que aquesta quantitat representa el 8,4% del PIB regional.

L'any 2007, els pressuposts generals de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears varen ser de 2.894,38 milions d'euros (481.584,3 milions de pessetes), xifra que suposa un increment del 6,6% i representa el 13,6% del PIB regional. Quant a les administracions insulars, l'any 2007, el pressupost agregat dels tres consells es manté com en l'exercici precedent entorn dels 400 milions d'euros, amb un increment global de l'1%, inferior a l'increment de l'IPC 2006-2007. El deute públic dels ens insulars es manté i és de 38,5 milions d'euros. Amb referència al pressupost dels ajuntaments de la Comunitat Autònoma, el volum total de l'exercici del 2007 es consolida per sobre de la tanca dels mil milions d'euros (1.184,5 milions d'euros). Així mateix, el pressupost de les administracions locals per a l'any 2007 arribà al 5,6% del PIB balear.

C.2. Anàlisi de la demanda

L'anàlisi de l'estructura de la **demanda final** per comunitats autònomes mostra comportaments diferents del de les Illes Balears que són dignes de destacar, ja que les Illes, després de

Navarra, són la comunitat autònoma que mostra el percentatge més baix de **demanda interna** en relació amb l'oferta interior o renda interior bruta, amb el 94,73%. Aquest fet s'explica perquè és la comunitat autònoma que mostra una participació relativa més reduïda del **consum privat**, amb el 53,66%, la segona més baixa de l'Estat en **consum públic** després de Madrid, amb el 12,66%, i és la vuitena més baixa en **inversió**, amb el 27,98%. En contrapartida, les Balears presenten el segon **saldo net exterior** respecte de l'oferta interior més alt de l'Estat (5,27%), només superat per Navarra (6,53%). Les altres comunitats autònomes que també presenten un saldo net exterior positiu són, per ordre d'importància: Catalunya (4,05%), Madrid (3,77%), el País Basc (2,87%), la Comunitat Valenciana (1,99%) i La Rioja (0,36%). Igualment, es pot observar que hi ha una correlació elevada entre les comunitats autònomes que presenten un important superàvit comercial respecte de l'oferta interior i l'elevat rànquing en el grau de desenvolupament regional.

Les dades de l'estructura del **saldo comercial** de les Illes Balears registren un superàvit positiu per un valor de 1.353,2 milions d'euros, el qual s'explica íntegrament pel superàvit comercial referit a l'estranger, que és de 2.210,0 milions d'euros i que permet finançar amb escreix el dèficit comercial respecte de la resta de comunitats autònomes, que és de 856,8 milions d'euros. El fet que aquest dèficit interior no sigui més abundant s'explica perquè en la balança comercial s'inclou la de serveis, que comptabilitza el superàvit turístic balear respecte de la resta de comunitats autònomes. D'altra banda, s'ha de tenir en compte que gràcies al turisme estranger s'explica el superàvit de la balança de serveis amb l'estranger, amb 3.144,8 milions d'euros, que per si sol ja cobreix amb escreix la totalitat del dèficit comercial en relació amb la resta de comunitats autònomes.

La **inversió bruta estrangera** sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE), que es pot assignar per comunitat autònoma a les Illes Balears, va augmentar el 37,1% l'any 2007 i va assolir els 132,9 milions d'euros (35,95 milions d'euros més que el 2006). En el conjunt de les comunitats autònomes es produeix, en canvi, un creixement del 249,9%; s'arriba a 28.683,79 milions d'euros, amb un increment de 20.485,79 milions d'euros, per la qual cosa les Balears perden 0,56 punts en la seva participació, que per a l'any 2007 és del 0,46%.

C.3. Anàlisi de la inflació, de la renda per càpita i dels fluxes de finançament

La inflació valorada mitjançant l'índex de preus de consum (IPC) va ser del 2,7% a les Illes Balears, 0,12 punts inferior a la de l'Estat; però aquesta és 0,6 punts superior a la que presenta l'índex harmonitzat de preus al consum (IHPC) de la Unió Europea (UE-12), la qual cosa reflecteix una pèrdua de competitivitat en relació amb els països europeus per a tots els béns i serveis que s'ofereixen des de les Balears. Pel que fa a la inflació subjacent, un cop descomptats els efectes inflacionistes dels aliments no elaborats i de l'energia, les Balears és la comunitat autònoma que la presenta més baixa, juntament amb les Canàries, amb el 2,9%.

Les Illes Balears presenten un nivell de vida alt i, en termes de la renda familiar bruta disponible per càpita corregida pel poder de compra, se situen en la setena posició dins el conjunt de comunitats autònomes, amb un índex respecte d'Espanya de 100 de 103,79, darrere de Madrid (129,21), el País Basc (126,33), Navarra (126,25), Aragó (111,90), Catalunya (108,38) i Cantàbria (103,90). En relació amb l'any passat, les Balears perden dues posicions, fet que es

pot explicar, inicialment, perquè la renda regional ha crescut menys que la mitjana espanyola, mentre que la població experimenta un dels creixements regionals més importants per comunitats autònomes.

Una característica que presenten les comunitats autònomes amb una renda per càpita superior a la mitjana espanyola és que el fet que tinguin un baix nivell relatiu de consum privat i públic respecte de la renda que generen els permet disposar d'uns elevats nivells d'estalvi regional, que en el cas de les Balears se situa en 8.843,8 milions d'euros, el 41% dels quals procedeixen del sector privat i el 59%, del sector públic. Aquestes dades demostren que les Balears estalvien el 35,90% del PIB regional, que és la segona quota més elevada, després de Madrid, amb el 36,31%, per al conjunt de comunitats autònomes. Les segueixen per ordre d'importància Navarra (29,93%), Catalunya (29,57%) el País Basc (27,72%), la Comunitat Valenciana (26,45%) i La Rioja (26,16%). També es pot destacar que és a les comunitats autònomes més riques i amb més capacitat d'estalvi on es generen les capacitats més elevades de finançament cap a la resta de comunitats, atès el menor esforç inversor relatiu. En el cas de les Balears, es pot comprovar que la capacitat de finançament de 1.656,0 milions d'euros es deu exclusivament al sector públic, amb 4.497,7 milions d'euros, ja que el sector privat es troba en una situació de necessitat de finançament per un valor de -2.841,7 milions d'euros, tot i l'elevat volum d'inversions estrangeres que fa el sector turístic a l'exterior, que són comptabilitzades ex-ante com a estalvi regional del sector privat. Altrament, les dades aclareixen que les Illes Balears són la comunitat autònoma que presenta el percentatge respecte del PIB més alt de capacitat de finançament del sector públic quant a la resta de comunitats autònomes, que és del 22,5%.

D. Principals accions del govern en el camp del medi ambient i de la R+D+i

Com a camps d'actuació destaquen, entre d'altres, el medi ambient, per tal de consolidar les polítiques de sostenibilitat, i també l'impuls de la R+D+i, com a principal eina modernitzadora de l'entramat productiu i social de les Illes Balears.

Amb relació al medi ambient, cal destacar que en el BOIB núm. 54, ext. d'11 d'abril de 2007, es va publicar el Decret 19/2007, de 16 de març, pel qual s'aprova el Pla d'ordenació dels recursos naturals de la serra de Tramuntana, tal com s'establia en la disposició addicional tercera de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears, que va plasmar el compromís del Parlament amb la societat d'aquestes illes respecte del fet que el Govern havia de promoure, dins l'àmbit de les àrees representatives de la serra de Tramuntana, la declaració d'un espai natural protegit, d'acord amb el que preveia la Llei 4/1989, de conservació dels espais naturals i de la flora i fauna silvestre.

Amb referència a l'Agenda Local 21, es constata que els 67 municipis de les Illes Balears ja estan immersos en diferents fases d'implantació. Igualment, el 2007 es va iniciar la redacció del Pla d'acció per a la lluita contra el canvi climàtic. Aquest pla s'estructurarà en 6 línies d'actuació sectorials, definides d'acord amb les principals necessitats d'incidència detectades en l'anàlisi de l'evolució de l'emissió de gasos a les Illes Balears i els balanços anuals elaborats per la Direcció General de Canvi Climàtic.

Quant a la R+D+i, les actuacions que es varen fer durant l'any 2007 a les Illes Balears es troben emmarcades dins els cinc programes que formen el Pla de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears (2005-2008):

El Programa de Potenciació de Recursos Humans

L'any 2007 es varen oferir un total de 15 beques orientades a les àrees temàtiques prioritàries del Pla i varen quedar distribuïdes de la forma següent: una orientada en turisme, dues en medi ambient, dues en ciència i tecnologia marina, tres en ciències de la salut i les set restants en temàtica oberta. Igualment, el Programa d'Incentivació de la Incorporació i Intensificació de l'Activitat Investigadora (Programa I3) del Ministeri d'Educació i Ciència ha permès des de l'any 2005 la incorporació d'investigadors amb una trajectòria investigadora destacada. Concretament, l'any 2007 es varen incorporar cinc doctors a la Universitat de les Illes Balears i un a la Fundació Caubet-CIMERA (Centre Internacional de Medicina Respiratòria Avançada).

El Programa de Reforçament de la Base Científica

Aquest programa té com a objectius crear o millorar infraestructures cientificotècniques i reforçar l'estructuració del sistema d'R+D públic per incrementar-ne la competitivitat i l'eficàcia. Un dels centres d'investigació més important a les Illes Balears és la Universitat de les Illes Balears, i per això durant l'any 2007 s'hi van adreçar la major part dels ajuts d'aquest programa.

El Programa de Foment de l'Articulació del Sistema d'Innovació de les Illes Balears

L'objectiu d'aquest programa consisteix a potenciar la relació entre l'entorn empresarial i l'entorn científic de les Illes Balears. Per això, es va posar en marxa una convocatòria d'ajudes a empreses privades per executar projectes biennals d'R+D en col·laboració amb els centres públics d'investigació. Es varen concedir 21 projectes amb un pressupost global per a l'any 2007 de 725.000 euros.

El Programa de Suport a la Innovació i a la Creació d'Empreses Innovadores

Durant l'any 2007 es va dur a terme la sisena edició del Concurs de Projectes Empresarials i d'Innovació. S'hi van presentar 70 projectes: 13 projectes de plans de negoci d'empreses innovadores de base tecnològica de nova creació, 15 projectes d'idees d'innovació tecnològica i 45 projectes de plans de negoci d'empreses innovadores de nova creació; tot això amb un pressupost total de 212.000 euros. Pel que fa a la creació d'empreses innovadores, el Parc Bit ofereix espai físic i assessorament especialitzat per afavorir la creació d'empreses de base tecnològica i el manteniment d'aquestes durant la primera fase. Durant el 2007 s'hi han ubicat 11 empreses, i actualment tot l'espai disponible està compromès. També s'han organitzat cicles de formació i trobades sectorials, per exemple, amb els empresaris i investigadors potencials del sector de la biotecnologia per temptejar la creació d'un clúster biotecnològic. El pressupost aproximat del 2007 ha estat d'uns 379.500 euros. També, el 4 de setembre de 2007, es va publicar un línia d'ajudes per als membres de la Xarxa d'Antenes Tecnològiques, amb un pressupost de 698.367 euros. En relació amb els centres tecnològics, l'any 2007 va acabar el projecte d'equipament de centres tecnològics per estimular la cooperació amb

empreses i associacions empresarials per fer projectes d'R+D. Aquests convenis han estat cofinançats amb el FEDER i han suposat un retorn de 424.688,17 euros.

L'any 2007, el Govern de les Illes Balears i el Ministeri d'Educació varen constituir el Patronat de la Fundació Centre d'Investigació, Desenvolupament i Innovació en Turisme (CIDTUR). Aquest centre, finançat al 50% entre el Ministeri d'Educació i Ciència i la Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació, s'ha creat amb l'objectiu de convertir-se en el primer a Espanya especialitzat en la recerca, el desenvolupament tecnològic i la innovació en el sector turístic. L'aportació econòmica del Govern de l'any 2007 ha estat de 30.000 euros.

El Programa de Difusió de la Cultura Científica

Com ja és habitual des de l'any 2001, el Govern ofereix a la societat de les Illes Balears una sèrie d'activitats per apropar-la a la ciència i la tecnologia. De l'any 2007 en podem destacar les següents: Setmana de la Ciència, Art i Ciència; Fira de la Ciència de les Illes Balears; Història de la Ciència a les Illes Balears, i www.balearsfaciencia.org.

1

PANORAMA INTERNACIONAL

RESUM

El panorama internacional està condicionat per la forta desacceleració econòmica que experimenten els països desenvolupats, la qual només en part està compensada pel vigorós creixement de les economies emergents, cas de l'Índia i la Xina especialment. Així, les exportacions mundials de mercaderies aconsegueixen l'any 2007 un creixement del 5,5% (3 punts per sota del 2006), i és possible que el 2008 encara hi pugui haver un creixement inferior, atesa la situació d'incertesa que domina els mercats mundials, els quals, a més a més, estan sacsejats pel creixement dels preus del petroli, que ha vist multiplicar per cinc el seu valor en relació amb el que tenia l'any 2002, per la volatilitat dels tipus de canvi de l'euro pel que fa a la relació de les principals divises internacionals, i per la «crisi financera», la qual té el seu origen en la crisi creditícia de les hipoteques d'alt risc (*subprime*) als Estats Units de l'agost del 2007, que han acabat desencadenant la crisi financera internacional més important des de la gran crisi dels anys trenta del segle passat. En aquest context no és sorprenent que s'hagin produït tot un seguit de moviments importants a les grans borses de liquiditat internacional a partir del darrer trimestre del 2007, a la recerca de noves oportunitats de negoci en els mercats energètics, de primeres matèries i d'aliments, la qual cosa ha propiciat un nou boom especulatiu en aquests mercats.

Els saldos comercials estan desequilibrats per l'enorme dèficit comercial dels Estats Units, que equival al -5,1% del seu PIB. Cada vegada més, el dèficit comercial dels Estats Units es concentra a la Xina, que ara representa ja una quarta part del total. Per a l'any 2007 aquest dèficit és de 854 mil milions de dòlars. El segon país en importància en la captació de fluxos de finançament mundial és Espanya, que n'absorbeix el 9%, a l'igual que el Regne Unit. El primer país del món que aporta fluxos de finançament per a la resta del món és la Xina, amb el 21% del total mundial, bona part dels quals es canalitzen cap als Estats Units. Els segueixen per ordre d'importància el Japó, amb el 13%; Alemanya, amb l'11%, i l'Aràbia Saudita i Rússia, amb el 6% i el 5% respectivament.

Les perspectives per al trienni 2007-2009 en el cas dels Estats Units denoten una determinada desacceleració del creixement, d'acord amb el nou escenari internacional de desacceleració econòmica. Així, les darreres estimacions de la UE donen una caiguda del creixement de -1,5 punts, i ha passat la seva taxa de creixement del PIB d'un 2,2% el 2007 a un 0,7% el 2009. En relació amb Europa, les previsions també donen una caiguda del creixement de -1,1 punts, i ha passat la seva taxa de creixement del PIB d'un 2,6% el 2007 a un 1,5% el 2009.

1.1. L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA INTERNACIONAL I DE LES GRANS REGIONS ECONÒMIQUES

El cicle econòmic mundial presenta una recuperació clara de les taxes de creixement al llarg del trienni 2002-2004. Així, la taxa de creixement del PIB mundial, que no va superar el 2% al llarg del bienni 2001-2002, es va recuperar per assolir una taxa de creixement del 4% l'any 2004. Al llarg del trienni 2005-2007 les taxes s'han estabilitzat entorn del 3,5%, amb taxes del 3,3% el 2005, 3,7% el 2006 i el 3,4% el 2007. A la base de la recuperació econòmica mundial hi ha l'elevat creixement real del comerç exterior al llarg del quadrienni 2004-2007. El creixement per grans regions econòmiques és desigual, menor en el cas de les economíes més desenvolupades, que no arriben al 3%, mentre Xina i l'Índia es troben amb taxes del 11% i 9% respectivament. (Vegeu el quadre I-1 i el gràfic I-1.)

Segons les dades de l'Informe de primavera de l'Organització Mundial del Comerç (OMC), les exportacions mundials de mercaderies aconsegueixen l'any 2007 una taxa real de creixement del 5,5% (3 punts per sota del 2006) i és possible que el 2008 encara hi pugui haver un creixement inferior, atesa la forta desacceleració econòmica que estan experimentant els països desenvolupats, la qual només es

Quadre I-1. El PIB i el creixement de mercaderies per regions, 2005-2007

	PIB			Exportacions			Importacions		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Amèrica del Nord	3,1	3,0	2,3	6,0	8,5	5,5	6,5	6,0	2,5
Estats Units	3,1	2,9	2,2	7,0	10,5	7,0	5,5	5,5	1,0
Amèrica Central i del Sud*	5,6	6,0	6,3	8,0	4,0	5,0	14,0	15,0	20,0
Europa	1,9	2,9	2,8	4,0	7,5	3,5	4,5	7,5	3,5
Unió Europea (27)	1,8	3,0	2,7	4,5	7,5	3,0	4,0	7,0	3,0
Comunitat d'Estats Independents (CEI)	6,7	7,5	8,4	3,5	6,0	6,0	18,0	21,5	18,0
Àfrica i Orient Mitjà	5,6	5,5	5,5	4,5	1,5	0,5	14,5	6,5	12,5
Àsia	4,2	4,7	4,7	11,0	13,0	11,5	8,0	8,5	8,5
Xina	10,4	11,1	11,4	25,0	22,0	19,5	11,5	16,5	13,5
Japó**	1,9	2,4	2,1	5,0	10,0	9,0	2,5	2,5	1,0
Índia	9,0	9,7	9,1	21,5	11,0	10,5	28,5	9,5	13,0
Tot el món	3,3	3,7	3,4	6,5	12,5	5,5	8,0	8,0	5,5

Variació percentual anual a preus constants
* Inclou la regió del Carib.
** Les dades sobre el volum del comerç estan basades en estadístiques duaneres, deflactades segons els valors unitaris corrents i un índex de preus ajustats d'articles electrònics.

Font: OMC.

Gràfic I-1

Creixement del volum del comerç mundial de mercaderies i del PIB mundials (1997-2007) (Variació percentual anual)

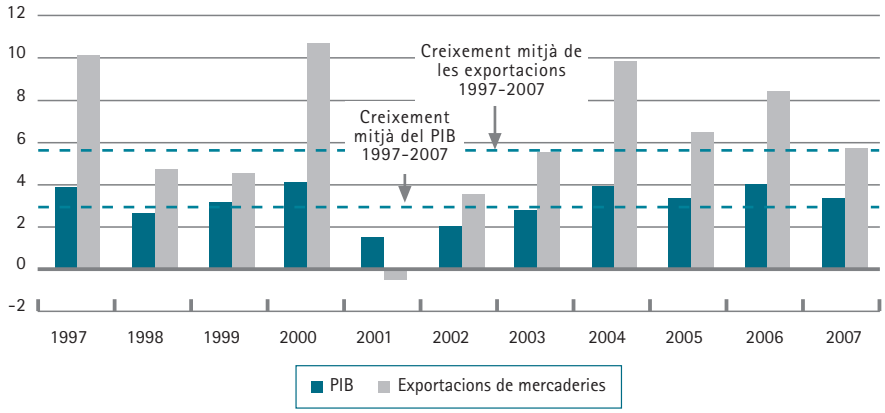

Font: OMC.

Gràfic I-2
Evolució dels preus del petroli (2002-2007)

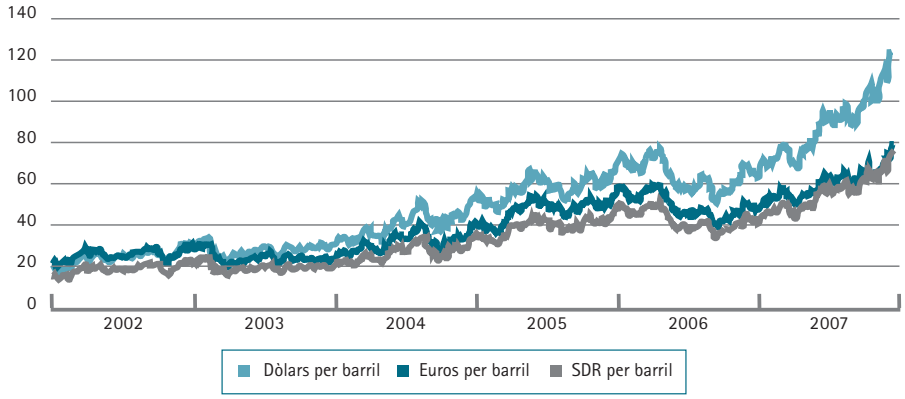

Font: OECD *Economic Outlook*, núm. 83.

veu compensada en part pel vigorós creixement de les economies emergents, especialment en el cas de l'Índia i la Xina.

El creixement nominal de les exportacions de mercaderies va ser del 15%, de manera que se supera per primera vegada la xifra de 13,5 bilions de dòlars (13,57 bilions de dòlars), que es desglossa en un creixement real del 5,5% i en un creixement dels preus en dòlars del 9% (3 punts per sobre del 2006). Segons els índexs de preus dels productes bàsics de l'FMI, els preus mundials d'exportació dels minerals i metalls no ferrosos augmentaren el 18%; els dels productes alimentaris i begudes, el 15%; els dels combustibles, el 10%, i els preus de les primeres matèries agrícoles varen augmentar el 5%. Els preus d'exportació dels productes manufacturats varen augmentar el 9%. El preu mitjà del petroli (Brent a un mes) es va situar per sobre dels 100 dòlars per barril a final del 2007, la qual cosa representa multiplicar per cinc el seu valor en relació amb el que tenia l'any 2002. (Vegeu el gràfic I-2.)

Per grans regions econòmiques, cal destacar que la Unió Europea dels 27 (UE-27) representa l'àrea comercial més important del món, amb un pes del 39,2% respecte del total de les exportacions mundials i un creixement monetari del 16%, amb un creixement superior en un punt al del conjunt de l'economia mundial, tot i l'apreciació real de l'euro. (Vegeu el quadre I-2 i el gràfic I-3.)

L'Àsia és la segona zona comercial amb una participació del 28% (0,1 punt més que l'any anterior) i una crescuda del 16% (1 punt més que el creixement mundial), tot i la revaloració de les monedes de la Xina i Singapur, que s'aprecien en el 2% i el 7% respectivament. La tercera zona en importància és Amèrica del Nord, que significa el 13,6% (0,6 punts menys que l'any anterior), amb un creixement de

Quadre I-2. Comerç mundial de mercaderies per regions i per països seleccionats (2007)

	Exportacions					Importacions				
	Valor	Variació % anual				Valor	Variació % anual			
	2007	2000-2007	2005	2006	2007	2007	2000-2007	2005	2006	2007
Tot el món	13.570	12	14	16	15	13.940	11	14	15	14
Amèrica del Nord	1.854	6	12	13	11	2.704	7	14	11	6
Estats Units	1.163	6	10	15	12	2.017	7	14	1	5
Canadà	418	6	14	8	8	390	7	15	11	9
Mèxic	272	7	13	17	9	297	7	12	16	11
Amèrica Central i del Sud	496	14	25	21	15	455	12	23	22	26
Brasil	161	17	23	16	17	127	12	17	23	32
Altres països d'Amèrica Central i del Sud	335	13	26	24	14	328	12	25	21	23
Europa	5.769	12	9	13	16	6.055	12	10	15	16
Unió Europea (27)	5.314	12	8	13	16	5.569	12	10	14	15
Alemanya	1.327	13	7	14	20	1.059	11	9	17	17
França	552	8	3	7	11	613	9	7	7	13
Regne Unit	436	6	11	17	-3	617	9	9	17	3
Països Baixos	551	13	14	14	19	491	12	14	15	18
Comunitat d'Estats Independents (CEI)	508	20	28	25	19	377	24	25	3	34
Rússia	355	19	33	25	17	223	26	29	31	35
Àfrica	422	16	30	19	15	355	15	21	14	22
Sud-àfrica	70	13	12	13	20	91	17	17	24	18
Àfrica, excepte Sud-àfrica	352	17	34	20	14	264	15	23	11	24

Continua

Quadre I-2. Comerç mundial de mercaderies per regions i per països seleccionats (2007)

	Exportacions					Importacions				
	Valor	Variació % anual				Valor	Variació % anual			
	2007	2000-2007	2005	2006	2007	2007	2000-2007	2005	2006	2007
Països exportadors de petroli	247	19	44	21	14	97	18	28	9	25
Països no exportadors de petroli	105	13	15	17	16	167	13	21	11	24
Orient Mitjà	721	15	35	21	10	462	16	21	13	23
Àsia	3.798	13	16	18	16	3.528	13	17	16	14
Xina	1.218	25	28	27	26	956	23	18	20	21
Japó	713	6	5	9	10	621	7	13	13	7
Índia	145	19	30	21	20	217	23	43	23	24
Economies de recent industrialització	936	10	12	15	11	935	9	13	16	12
Promemòria:										
Economies en desenvolupament	4.967	15	22	20	16	4.517	14	18	17	18
MERCOSUR	224	15	21	16	18	184	11	20	23	31
ASEAN	863	10	15	18	12	773	11	17	14	12
UE-27, comerç exterior	1.695	12	11	11	16	1.949	11	15	16	15
Països menys avançats (PMA)	120	19	36	24	16	118	15	21	15	17

Font: OCM.

Gràfic I-3

Desplaçament del tipus de canvi del dòlar (EUA), l'euro (Zona Euro), el ien (Japó) i el yuan (Xina) (2000-2007)

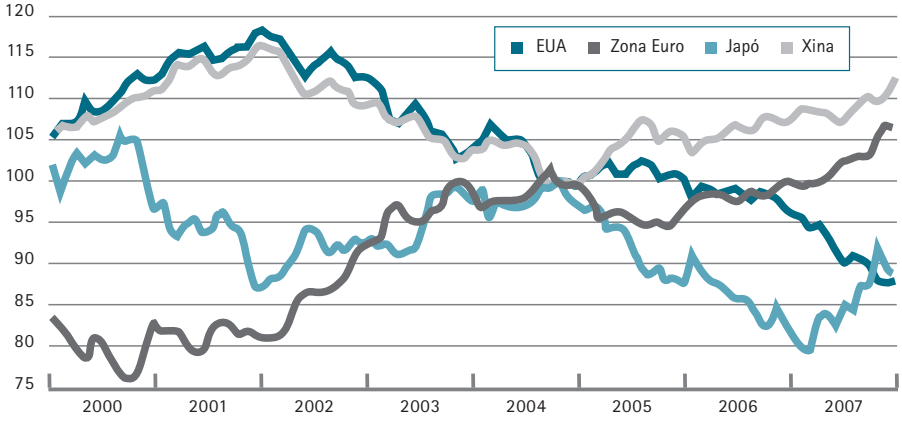

Font: OECD *Economic Outlook*, núm. 83.

l'11% (4 punts per sota del creixement mundial), tot i comptar amb la devaluació del dòlar. La regió que creix més és la Comunitat d'Estats Independents (CEI), amb el 19%. Dins la CEI, la Federació Russa creix el 17%, però en pes només representa el 2,6% del total mundial.

Per països, els únics que representen una quota exportadora mundial superior al 5% són Alemanya (9,5%), la Xina (8,8%) —que desbanca els Estats Units d'Amèrica a la tercera posició (8,4%)— i el Japó (5,1%). D'aquests països, només la Xina creix per sobre del 20% (el 26%). Els Estats Units i el Japó creixen per sota de la mitjana mundial i perden quota de mercat. Espanya és la dissetena potència exportadora mundial (guanya un lloc): representa l'1,7% i creix el 13% (2 punts per sota de la mitjana mundial). (Vegeu el quadre I-3.)

El primer importador mundial són els Estats Units d'Amèrica, que representen el 14,2% del total. Alemanya és la segona, amb una quota del 7,5%, seguida de la Xina, amb una quota del 6,7%. La resta de països no arriben al 5%. De les deu principals economies importadores mundials, la Xina, els Països Baixos, Bèlgica i Alemanya creixen per sobre de la mitjana mundial (14%). Espanya és l'onzena economia importadora mundial (guanya un lloc): representa el 2,6% de la quota mundial d'importacions i creix al mateix ritme que la mitjana mundial. (Vegeu l'apartat 3.1.)

Els saldos comercials estan desequilibrats per l'enorme dèficit comercial dels Estats Units, que equival al -5,1% del seu PIB. Cada cop més, el dèficit comercial dels Estats Units es concentra a la Xina, que ara representa ja una quarta part del total. Per a l'any 2007 aquest dèficit assoleix els 854 mil milions de dòlars. Si continua

Quadre I-3. Principals exportadors i importadors en el comerç mundial de mercaderies (2007)*

Ordre	Exportadors	Valor	Part	Variació percentual anual	Ordre	Importadors	Valor	Part	Variació percentual anual
1	Alemanya	1.327	9,5	20	1	Estats Units	2.017	14,2	5
2	Xina	1.218	8,8	26	2	Alemanya	1.059	7,5	17
3	Estats Units	1.163	8,4	12	3	Xina	956	6,7	21
4	Japó	713	5,1	10	4	Japó	621	4,4	7
5	França	552	4,0	11	5	Regne Unit	617	4,3	3
6	Països Baixos	551	4,0	19	6	França	613	4,3	13
7	Itàlia	492	3,5	18	7	Itàlia	505	3,6	14
8	Regne Unit	436	3,1	-3	8	Països Baixos	491	3,5	18
9	Bèlgica	432	3,1	18	9	Bèlgica	416	2,9	18
10	Canadà	418	3,0	8	10	Canadà	390	2,7	9
	Tot el món (a)	13.900	100,0	15		Tot el món (a)	14.200	100,0	14

* Milers de milions de dòlars i percentatges.
a. Inclou una quantitat significativa de reexportacions o d'importacions destinades a la reexportació.
Font: OMC.

aquesta progressió, es preveu que el dèficit dels Estats Units arribi al bilió de dòlars al final d'aquesta dècada, més o menys el mateix volum de reserves de dòlars en mans de les autoritats xineses. Per aquesta raó, els Estats Units s'han convertit en el país del món que més necessitat té de rebre finançament de l'exterior, ja que acapara el 50% del total dels fluxos de finançament mundial. El segon país en importància en la captació de fluxos de finançament mundial és Espanya, que absorbeix el 9%, igual que el Regne Unit. El primer país del món que aporta fluxos de finançament per a la resta del món és la Xina, amb el 21% del total mundial, bona part dels quals es canalitzen cap als Estats Units. Els segueixen per ordre d'importància el Japó, amb el 13%; Alemanya, amb l'11%, i Aràbia Saudita i Rússia, amb el 6% i el 5% respectivament. (Vegeu el gràfic I-4.)

Així, el model econòmic mundial està representat pels Estats Units d'Amèrica, com a gran mercat mundial de consum i com a veritable locomotora de la demanda neta mundial, la qual genera feina, ocupació i reactivació econòmica a la resta de l'economia del món.

Entre els factors que han possibilitat que s'hagin recuperat el comerç mundial i el creixement econòmic cal esmentar l'acomodació de les polítiques monetàries i fiscals per tal de consolidar la recuperació del cicle econòmic, amb tipus d'interès reals històricament baixos, amb dèficits públics relativament alts en les principals economies occidentals i amb la recupera-

Gràfic I-4

Principals països exportadors i importadors de capital el 2007

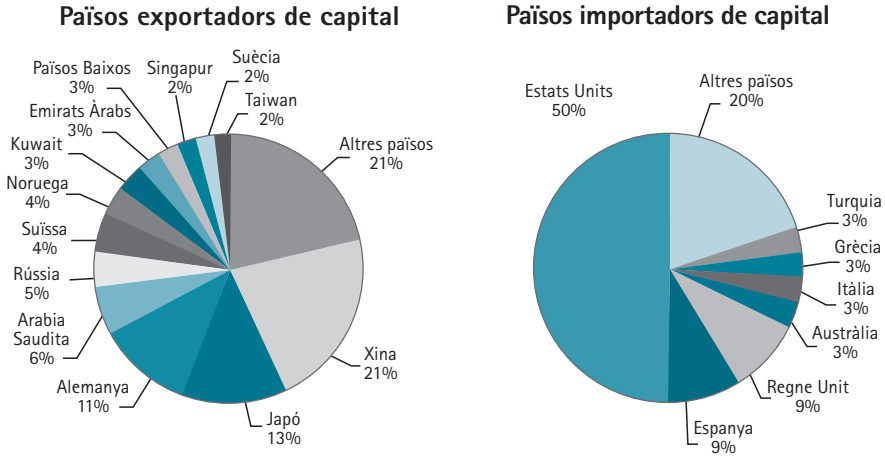

Font: FMI

ció dels principals mercats borsaris internacionals, fins a mitjan any. La crisi de les hipoteques *subprime* (d'alt risc) a l'agost va arrossegar les borses mundials a fortes caigudes, però, els índexs anuals encara es mantingueren positius a final d'any, amb l'excepció de Tòquio (-10,5%), Milà (-7,4%) i Zurich (-3,6%).

Les perspectives per al 2008 i per al 2009 són de menys creixement, tal com mostren les previsions de primavera de la Unió Europea (UE), del Fons Monetari Internacional (FMI) i de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE). (Vegeu el quadre I-4.)

La situació econòmica internacional es caracteritza per l'impacte de la «crisi energètica» i per la «crisi financera», la qual té el seu origen en la crisi creditícia de les hipoteques d'alt risc de l'agost del 2007. Cal destacar que tant una com l'altra estan connectades amb l'elevada liquiditat que impregna els mercats internacionals. Així, es pot assenyalar que les «baixades històriques dels tipus d'interès (a partir del darrer trimestre de l'any 2000, que arribaren a fixar un mínim històric dels tipus d'interès de l'1% als EUA el 25 de juny del 2003, juntament amb la mala experiència de la crisi borsària de les punt.com i la crisi de confiança en les auditories de les empreses que cotitzen en borsa («efecte Enron»), varen propiciar que les enormes borses de liquiditat internacional[1] es derivessin, a les dues voreres de l'Atlàntic, cap al mercat immobiliari, gestant-se el nou *boom* internacional del sector de la construcció al llarg d'aquests anys, fins a la crisi de les hipoteques *subprime* (d'alt risc) de l'estiu de 2007».[2]

1. Vegeu F. Morin, *Le nouveau mur de l'argent. Essai sur la finance globalisée*. Ed. du Seuil. París. 2006.

2. Vegeu Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, *El sector de la construcció a les Illes Balears*. Palma. 2008, pàg. 60.

Quadre I-4. Balança per compte corrent, PIB i comerç mundial: evolució i previsions per grans regions econòmiques (2003-2009)

	OCDE							FMI							CE						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Balança per compte corrent																					
Zona euro	0,4	0,6	-0,2	0,1	0,2	0,1	0,0	0,5	1,1	0,2	-0,1	-0,2	-0,7	-0,9	0,4	0,8	0,1	-0,2	0,0	-0,1	-0,1
Estats Units	-4,9	-5,7	-6,4	-6,5	-5,3	-5,0	-4,4	-4,8	-5,5	-6,1	-6,2	-5,3	-4,3	-4,2	-4,7	-5,4	-5,9	-6,1	-5,1	-5,0	-4,0
Japó	3,1	3,6	3,6	3,9	4,8	4,4	4,4	3,2	3,7	3,6	3,9	4,9	4,0	3,9	3,2	3,7	3,6	3,9	4,8	5,1	5,0
Món [1]	-1,2	-1,2	-1,9	-1,9	-1,4	-1,3	-1,1	-1,5	-1,4	-2,0	-2,3	-1,8	-1,6	-1,5	—	—	—	—	—	—	—
Creixement del PIB																					
Zona euro	0,5	1,8	1,4	2,8	2,6	1,7	1,4	0,8	2,1	1,6	2,8	2,6	1,4	1,2	0,8	2,1	1,6	2,8	2,6	1,7	1,5
Estats Units	3,1	4,4	3,5	3,3	2,2	1,2	1,1	2,5	3,6	3,1	2,9	2,2	0,5	0,6	2,5	3,6	3,1	2,9	2,2	0,9	0,7
Japó	2,7	2,6	2,7	2,2	2,1	1,7	1,5	1,4	2,7	1,9	2,4	2,1	1,4	1,5	1,4	2,7	1,9	2,4	2,0	1,2	1,1
Món [2]	2,2	3,4	2,8	3,2	2,7	1,8	1,7	2,1	3,1	2,4	2,5	1,7	0,4	0,7	—	—	—	—	—	—	—
Comerç mundial (saldo comercial de béns i serveis)																					
Món	3,6	4,5	9,4	7,5	9,6	7,1	6,3	3,5	5,4	10,7	7,6	9,2	6,8	5,6	—	—	—	—	—	—	—

1. Zona OCDE per OCDE i principals economies desenvolupades per FMI.
2. Principals economies desenvolupades per FMI.

Font: Informes de l'OCDE, l' FMI i la CE.

No es pot menystenir en cap cas el volum d'inversions que es troben afectades per la crisi de les hipoteques d'alt risc. (Vegeu el quadre I-5).

Les dades del Fons Monetari Internacional[3] mostren que el valor total de les pèrdues originades per la crisi creditícia arriba a 945.000 milions de dòlars (602.100 milions d'euros). Segons l'Institut de Finances Internacionals (IFI) el total de pèrdues aflorades ascendeixen a 386.700 milions de dòlars, la qual cosa només representa el 41% del total de les pèrdues potencials estimades per l'FMI. D'aquestes pèrdues, el 51,6% correspon a entitats financeres europees.

Aquestes xifres ens expliquen tant l'elevat grau d'incertesa que hi ha en els mercats financers internacionals, com la reticència quen hi ha entre les institucions financeres a prestar-se diners, mentre no acabi d'aflorar quin és el grau d'hipoteques d'alt risc o de títols relacionats que afecta cada institució financera en particular.

En aquest sentit s'ha assenyalat la incapacitat que tenen els mercats financers per valorar adequadament els riscs que s'acumulen per l'efecte palanquejament.[4] Cal observar que de les dades facilitades per l'FMI, es desprèn que el saldo viu dels títols relacionats amb els crèdits hipotecaris és del 87,6% (6,9 bilions d'euros en títols relacionats amb les hipoteques sobre habitatges sobre 7,9 bilions d'euros de crèdits hipotecaris sobre habitatges), mentre que el saldo viu total directe i indirecte és de 14,8 bilions d'euros (23,3 bilions de dòlars).

Des de la direcció del departament de mercats financers de l'FMI s'apunta la necessitat de revisar la forma en què alguns bancs centrals han exercit les funcions de control, per tal de mantenir el rigor de la disciplina de gestió del risc del sector financer, i més si es té en compte que la sortida de la crisi creditícia exigirà la mobilització de fons públics i actuacions que cauen en allò que es denomina risc subjectiu (*moral hazard*),[5] cas de les intervencions de Fannie Mae, Freddie Mac i AIG, per part del Govern dels Estats Units per més de 200.000 milions d'euros, i finalment, el Pla Paulson per 700.000 milions de dòlars.

També cal emfasitzar, respecte a la crisi de les hipoteques d'alt risc, els nous sistemes d'enginyeria financera, juntament amb les errades de les agències d'avaluació de crèdit, que no han sabut transmetre el veritable risc dels nous productes financers, per la qual cosa s'ha tornat a reforçar la desconfiança respecte dels mercats financers i s'ha incentivat la recerca de noves inversions més segures.[6]

3. Vegeu l'Informe de risc en el sistema financer, abril, FMI.

4. Vegeu: J. Caruana, «Regulación e innovación en la reciente crisis financiera», dins *Revista de Estabilidad Financiera*. Banc d'Espanya. Madrid. 2008.

5. Hi ha risc subjectiu quan les empreses saben que seran rescatades independentment de com es comportin, fet que es produeix quan les pèrdues acumulades poden suposar un risc sistèmic per a l'estabilitat del conjunt del sistema financer, com és el cas de la crisi de les hipoteques d'alt risc). Sobre aquest concepte, vegeu A. Pastor, *La ciencia humilde. Economía para ciudadanos*. Crítica. Barcelona. 2008. pàg. 208 i 209.

6. Així, el Departament de Justícia dels EUA, en coordinació amb l'FBI, ha iniciat una operació, a partir de la qual s'han presentat càrrecs criminals contra més de 400 individus per suposades «actuacions fraudulentes i conductes criminals» en el mercat immobiliari i de crèdit, ja que les seves actuacions representen «una seriosa amenaça per a l'economia i l'estabilitat dels mercats financers».

Quadre I–5. Pèrdues potencials en el sector financer*

	Saldo viu	Pèrdues		Pèrdues
Estimació de pèrdues en préstecs sense titularitzar				
Crèdits hipotecaris sobre habitatges				
Subprime (risc d'impagament alt)	191,1	28,6	Bancs	63,7-82,8
Alt-A (risc d'impagament mitjà)	382,2	19,1	Asseguradores	6,4-12,7
Prime (risc d'impagament baix)	2.420,4	25,8	Fons de pensions/estalvi	6,4-12,7
Altres crèdits hipotecaris	1.528,6	19,1	Govern i entitats públiques	19,1-31,8
Crèdits de consum	891,7	12,7	Altres	25,5-35,0
Crèdits a empreses	2.356,7	31,8		
Crèdits a persones o empreses molt endeudades	108,3	6,4		
Total (préstecs)	**7.879,0**	**143,5**		
Estimació de pèrdues a valor de mercat en títols relacionats				
ABS (amb el suport de préstecs)	700,6	133,8		
ABS CDO (amb el suport de distints tipus de deute	254,7	152,8	Bancs	216,6-242
Prime MBS (amb el suport de crèdits hipotecaris prime	2.420,3	0	Asseguradores	60,5-70
CMBS (amb el suport de hipoteques no residencials)	598,7	133,8	Fons de pensions/estalvi	44,6-76,4
Consumer ABS (amb el suport de crèdits de consum)	414,1	0	Govern i entitats públiques	25,4-60,5
Títols de deute empresarial d'alta qualitat	1.910,8	0	Altres	38,2-76,4
Altres títols de deute empresarial	382,2	19,1		
CLO (amb el suport de distins tipus de préstecs)	222,9	19,1		
Total	**6.904,3**	**458,6**		
Total				
Préstecs i títols	14.783	602,1		

* En milers de milions d'euros. Dades originals en dòlars. Tipus de canvi emprat: 1 euro = 1,57 dòlars.

Font: FMI.

En aquest context no és sorprenent que hi hagi hagut tot un seguit de moviments importants per part de les grans borses de liquiditat internacional, a partir del darrer trimestre del 2007, a la recerca de noves oportunitats de negoci en els mercats energètics, de primeres matèries i en els mercats d'aliments, cosa que ha propiciat un nou boom especulatiu en aquests mercats. Així, no és estrany que la Comissió Europea hagi denunciat que durant el primer trimestre de 2008 la injecció de diner en els mercats de matèries primeres hagi superat la quantitat de 70.000 milions de dòlars (45.553 milions d'euros), tots procedents d'inversors a la recerca d'alternatives a les turbulències que viuen els mercats financers internacionals.

La comunicació de la Comissió Europea també assenyala que l'especulació sobre les matèries primeres i el cru s'ha generalitzat en tot el món. El mercat juga a *guany segur*, ja que l'aposta es fa sobre el creixement xinès de la demanda potencial de cru. Altrament dit, durant els darrers cinc anys, la demanda d'especuladors en el mercat de futurs de petroli ha augmentat en 848 milions de barrils, gairebé el mateix que els 920 milions en què ha crescut la demanda xinesa de cru, amb un sobrecost sobre el preu del cru que s'estima en 35 dòlars per barril i en contrapartida a l'augment del guany de les empreses petrolieres, per la qual cosa no es descarta introduir una imposició especial sobre aquests beneficis *imprevists*. De fet, Noruega i el Regne Unit ja estan aplicant imposts específics sobre els beneficis de les empreses gasistes i del petroli.

En qualsevol cas, és clar que el mercat de futurs anticipa i amplifica una crisi anunciada de carestia de petroli, ja que tal com ha afirmat el comissari d'Energia Andris Piebags «La crisi de 1970 es va produir per una diferència entre oferta i demanda de petroli de només el 5%, mentre que ara la diferència podria augmentar al 4% anual, i arribar al 20% en cinc anys».

El darrer informe internacional aparegut, que és el de l'OCDE, fa una estimació de l'impacte de la crisi energètica i la crisi creditícia sobre el creixement potencial de les economies dels EUA i de la UE.

En relació amb la crisi energètica l'estudi de l'OCDE estima que quan el preu del barril de petroli va assolir els 120 dòlars, el sobrecost energètic per a l'economia dels EUA va ser del 240% respecte als nivells de fa vint anys i del 170% per l'economia de la zona euro. En conseqüència, l'impacte negatiu sobre el creixement potencial a llarg termini de l'economia dels EUA (reducció del 4%) és el doble que per a l'economia de la zona euro (reducció del 2%). Aquestes diferències de comportament es produeixen perquè la repercussió de la factura dels preus de l'energia sobre la producció és superior en un 50% a l'economia dels EUA respecte a la que suporten les empreses de la zona euro, ja que són més eficients en l'ús de l'energia. I també perquè la devaluació del dòlar afecta més les empreses dels EUA.

L'estudi també assenyala que els efectes negatius en el creixement econòmic potencial de la crisi energètica són el doble dels que es puguin estimar en relació amb la crisi creditícia als EUA, mentre

que aquesta relació és inversa en el cas de la zona euro. Això es deu al fet que les empreses de la zona euro suporten uns costs de finançament relatius més elevats i perquè en la seva estructura de costs mantenen un percentatge més alt de finançament extern.

Per tant, no es descartable a mitjà termini un nou escenari d'estanflació (*stangflation*), és a dir, menys creixement amb més inflació i més atur. Així, el Banc Mundial calcula que el creixement global anual del PIB als tipus de canvi de mercat es desaccelerarà el 3% al llarg del proper quart de segle, i no es descarta el retorn a taxes d'inflació entorn del 5% i polítiques monetàries més restrictives amb tipus d'interès que, en moments puntuals, podrien assolir de nou els dos digits.[7]

1.2. Els Estats Units

En el cas dels EUA es nota la recuperació del seu cicle econòmic a partir de l'any 2002 fins al 2005, amb taxes creixents que van de l'1,6% el 2002 fins al 3,6% de l'any 2005. El 2006 la taxa es manté en el 3,1%, i a partir d'aquest any totes les previsions denoten una certa desacceleració del creixement per al trienni 2007-2009, d'acord amb el nou escenari internacional de desacceleració econòmica. Així, les darreres estimacions de la Comissió Europea donen una caiguda del creixement d'1,5 punts, i la taxa passa del 2,2% el 2007 al 0,7% el 2009. En congruència amb aquestes estimacions, cauen el consum (-3,6 punts), la inversió (-1,5 punts), la demanda final (-0,6 punts), l'ocupació (-1,4 punts) i els salaris nominals per càpita (-2,2 punts). Això provoca que els consumidors, amb menys accés al crèdit, menys riquesa immobiliària i menys feina, siguin més pessimistes, fet que es comprova amb la caiguda de més de 47,6 punts en l'índex de confiança del consumidor.[8] (Vegeu el quadre I-6.)

En relació amb la política monetària, cal dir que sens dubte s'ha vist influïda per l'alça del preu del petroli a partir de l'any 2002 i per la recuperació econòmica fins a l'any 2007, que ha comportat un augment de la pressió inflacionista i un canvi d'orientació de la política monetària de juny del 2004 fins a juny del 2006 amb alces continuades dels tipus d'interès, que al llarg d'aquests dos anys passen de l'1% al 5,25%. Ara bé, el canvi de cicle a partir del segon semestre de 2007 i sobretot la crisi de les hipoteques d'alt risc l'agost de 2007 han canviat sobtadament la política monetària. Així, de setembre de 2007 a abril de 2008 els tipus d'interès han caigut en 3,25 punts, fins a situar-se en el 2%, el mateix nivell que a final de l'any 2004. (Vegeu el quadre I-7.)

Altrament, l'economia americana ha tornat a reproduir de nou la mateixa problemàtica dels dos dèficits, públic i exte-

7. Vegeu A. Greenspan, *La era de las turbulencias. Aventuras en un nuevo mundo*. Ediciones B. Barcelona. 2008, pàg. 540-543.

8. Vegeu La Caixa. *Informe mensual*, juny de 2008.

rior. Així, l'excés de consum respecte de la capacitat d'estalvi intern genera desequilibris elevats en termes de necessitat de finançament i de la balança de pagaments per compte corrent, que presenta un dèficit estimat en el 5,3% del PIB. Aquest dèficit corrent és finançat pels països asiàtics, com ara la Xina, que és el principal tenidor de deute dels Estat Units, i pels principals països productors de petroli. Cal tenir en compte que aquest dèficit abundant s'ha produït conjuntament amb una depreciació del dòlar del 9,1% davant de l'euro, del 4,3% davant del ien japonès, i, en relació amb el iuan xinès, la seva cotització ha passat de 8,28 iuans per dòlar el 2005 a 7,37 iuans per dòlar al final del 2007, cosa que representa una depreciació de l'11% en dos anys.[9]

En relació amb el dèficit públic les previsions són que pugi fins a assolir gairebé el 6% el 2009. Tal com dèiem l'any passat, s'ha confirmat que si continua el deteriorament comercial, juntament amb un creixement del dèficit públic, es pot produir un augment del risc pel que fa al manteniment de la cotització del dòlar, per la qual cosa hi podria haver una alça dels tipus d'interès a llarg termini i una caiguda dels preus dels actius immobiliaris, amb el risc de caure en una recessió. Si això es produís, no es pot descartar una major diversificació dels actius internacionals en euros i iens amb més apreciacions d'aquestes divises.[10]

1.3. La Unió Europea

En el cas de la UE també es nota la recuperació del seu cicle econòmic a partir de l'any 2003 fins al 2006, amb taxes creixents que van de l'1,2% el 2003 al 2,8% de l'any 2006. A partir d'aquest any, totes les previsions denoten una certa desacceleració del creixement per al trienni 2007-2009, d'acord amb el nou escenari internacional de desacceleració econòmica. Així, les darreres estimacions de la Comissió Europea donen una caiguda del creixement d'1,1 punt, i la seva taxa passa del 2,6% el 2007 a l'1,5% el 2009. En congruència amb aquestes estimacions cauen el consum (-0,4 punts), la inversió (-0,7 punts), la demanda final (-1,2 punts) i l'ocupació

Quadre I-6. Desenvolupament de l'ocupació, productivitat, PIB, població i PIB per càpita a la UE-15 i als EUA (2000-2009)

EU-15	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
PIB	1,9	1,1	1,2	2,3	1,7	2,8	2,6	1,7	1,5
Consum	2,1	1,4	1,6	2,0	1,6	1,9	1,8	1,3	1,4
Inversió	0,2	-0,1	0,3	0,6	0,6	1,1	1,0	0,5	0,3

Continua

9. «En termes de l'antiga moneda espanyola, el dòlar s'ha cotitzat a un tipus de canvi equivalent a 112 pessetes per dòlar, valor no vist des del començament de 1993. Davant de la lliura esterlina, el dòlar ha cotitzat a nivells de "dos per un" inèdits des del començament dels vuitanta.» Informe mensual de La Caixa, gener de 2008, pàg. 40.

10. Vegeu La Caixa, *Informe mensual*, gener de 2008, pàg. 40-42.

Quadre I-6. Desenvolupament de l'ocupació, productivitat, PIB, població i PIB per càpita a la UE-15 i als EUA (2000-2009)

EU-15	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Demanda final	2,8	1,6	2,2	4,6	3,7	5,9	4,3	3,3	3,1
Rendibilitat	123,0	124,0	124,5	127,0	126,5	128,6	130,5	129,1	127,8
Productivitat del treball	0,6	0,6	1,0	1,9	1,0	1,5	1,1	1,0	1,1
Productivitat total dels factors productius	0,2	0,0	0,3	1,2	0,4	1,1	0,7	0,3	0,3
Ocupació	1,5	0,7	0,5	0,8	1,1	1,5	1,5	0,8	0,4
Taxa d'activitat	70,0	70,4	70,6	70,9	71,4	71,8	72,0	72,3	72,5
Taxa d'ocupació	64,9	65,0	65,0	65,2	65,6	66,2	66,9	67,3	67,4
Salaris nominals per càpita	3,3	2,8	3,3	2,9	2,6	2,9	2,8	3,5	3,2
Salari real per càpita	0,9	1,0	1,2	0,9	0,4	0,7	0,7	0,7	1,1
Estats Units	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**
PIB	0,8	1,6	2,5	3,6	3,1	2,9	2,2	0,9	0,7
Consum	2,5	2,7	2,8	3,6	3,2	3,1	2,9	0,8	-0,7
Inversió	-0,4	-0,7	0,5	1,1	1,1	0,5	-0,4	-0,8	-0,1
Demanda final	0,3	2,1	3,1	5,3	4,0	3,8	2,5	1,2	0,7
Rendibilitat	122,1	126,4	129,3	133,1	132,4	133,9	132,4	134,6	136,0
Productivitat del treball	0,5	2,7	2,7	2,7	1,7	0,8	1,0	1,1	1
Productivitat total dels factors productius	-0,5	1,4	1,6	2	1,1	0,4	0,4	0,2	0,2
Ocupació	0,0	-0,3	0,9	1,1	1,7	1,9	1,1	-0,2	-0,3
Taxa d'activitat	77,1	76,7	76,7	76,2	76,2	76,3	76,4	76,2	76
Taxa d'ocupació	73,5	72,3	72,2	72,0	72,4	72,8	73,0	72,2	71,4
Salaris nominals per càpita	2,4	3,6	4,3	4,3	3,6	4,2	4,4	2,7	2,2
Salari real per càpita	0,3	2,1	2,3	1,6	0,6	1,4	1,8	-0,5	0,4

Font: *Statistical Annex of European Economy*, primavera 2008.

(-1,1 punts), però es preveu que els salaris nominals per càpita encara puguin pujar (0,4 punts). (Vegeu el quadre I-6.)

L'informe *Statistical Annex of European Economy-Spring 2008* permet ampliar l'anàlisi per explicar aquestes diferències de creixement econòmic entre l'economia europea i la dels Estats Units. Així, es pot observar un major creixement de la demanda de consum —al llarg de tots els anys— en l'economia dels Estats Units, excepte per al 2008 i el 2009. Aquestes millors condicions de demanda han afavorit un clima més incentivador de les inversions, amb millors regis-

tres que els de la UE-15, excepte al llarg del bienni 2001-2002 i a partir del 2006, les quals han facilitat una major acceleració del canvi tècnic i de la introducció de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en l'economia dels Estats Units.[11]

Aquest bon comportament de les inversions americanes en la nova economia del coneixement ha permès generar unes millors condicions del mercat de treball amb unes taxes d'activitat i d'ocupació més elevades i uns avantatges competitius clars de l'any 2002 al 2005 en termes de productivitat del treball i de productivitat total dels factors productius. Aquesta major eficiència productiva ha facilitat que s'hagin pogut pagar uns salaris reals més elevats (excepte el 2001, el 2008 i el 2009) per alimentar la major demanda de consum[12] i, d'altra banda, que aquest major creixement salarial real s'hagi compensat amb els majors creixements de la productivitat, per la qual cosa no n'ha resultat afectada la rendibilitat de les inversions, que ha estat més elevada que la de la UE-15 en tots els anys del període 2000-2008, excepte el 2001.

No cal dir que aquestes condicions favorables per a les inversions s'han vist afavorides per la millora de la taxa real d'intercanvi del dòlar en relació amb l'euro, especialment a partir del 2001, i pels baixos tipus d'interès fins al 2005.

Com sempre, l'assignatura pendent de l'economia europea és com millorar les condicions de demanda i la introducció de les noves tecnologies, i la dels Estats Units és com millorar els seus desequilibris fiscals i de sector exterior.

1.4. El Japó

En el cas del Japó, la recuperació del seu cicle econòmic també es deixa notar a partir de l'any 2003 fins al 2006, amb taxes creixents que van de l'1,4% el 2003 al 2,2% de l'any 2006. A partir d'aquest any, totes les previsions denoten una certa desacceleració del creixement per al trienni 2007-2009, d'acord amb el nou escenari internacional de desacceleració econòmica. Així, les darreres estimacions de la UE donen una caiguda del creixement de -0,9 punts, i la seva taxa de creixement del PIB passa del 2% el 2007 a l'1,1% el 2009. En congruència amb aquestes estimacions, cau el consum (-0,7 punts), l'ocupació no creix i es manté en taxes mínimes del 0,2%, però es manté el seu superàvit per compte corrent entorn del 5%.

11. Vegeu la *Memòria del CES 2004 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears*, pàg. 10-12. Sobre el tema dels factors que afavoreixen la innovació, i des d'un enfocament més institucionalista, s'han apuntat el major o menor grau de competència, el sistema de patents, les baixes barreres d'entrada per a noves empreses, la cultura de la innovació i la grandària del mercat. Tots són factors que afecten el marc de regulació institucional i l'àmbit de les actituds i conductes personals. Aquests canvis requereixen temps. Per això, es defensa que les polítiques d'innovació són de mitjà i llarg termini. A. Pastor, *op. cit*, pàg. 244-248.

12. De fet, el major creixement de la demanda de consum no tan sols s'explica pel major creixement del salari real per càpita, sinó també pel major creixement de l'ocupació a partir del 2003 fins al 2006. Per al trienni 2007-2009 les taxes de creixement de l'ocupació són positives i superiors a Europa, mentre per als Estats Units ja són negatives a partir del 2008.

Quadre I-7. Tipus d'interès a curt termini als mercats nacionals (2003-2008)

	Zona de l'euro	Estats Units	Japó	Regne Unit
Data	Subhastes BCE	Nivell objectiu de la Reserva Federal		Tipus d'intervenció Banc d'Anglaterra
25/6/03	2,00	1,00	0,10	3,75
30/6/04	2,00	1,25	0,10	4,40
10/8/04	2,00	1,50	0,10	4,70
21/9/04	2,00	1,75	0,10	4,75
10/11/04	2,00	2,00	0,10	4,75
14/12/04	2,00	2,25	0,10	4,75
25/6/03	2,00	1,00	0,10	3,75
30/6/04	2,00	1,25	0,10	4,40
10/8/04	2,00	1,50	0,10	4,70
21/9/04	2,00	1,75	0,10	4,75
10/11/04	2,00	2,00	0,10	4,75
14/12/04	2,00	2,25	0,10	4,75
2/2/05	2,00	2,50	0,10	4,75
22/3/05	2,00	2,75	0,10	4,75
3/5/05	2,00	3,00	0,10	4,75
30/6/05	2,00	3,25	0,10	4,75
4/8/05	2,00	3,25	0,10	4,50
9/8/05	2,00	3,50	0,10	4,50
20/9/05	2,00	3,75	0,10	4,50
1/11/05	2,00	4,00	0,10	4,50
1/12/05	2,25	4,00	0,10	4,50
13/12/05	2,25	4,25	0,10	4,50
31/1/06	2,25	4,50	0,10	4,50
2/3/06	2,50	4,50	0,10	4,50
28/3/06	2,50	4,75	0,10	4,50
11/5/06	2,50	5,00	0,10	4,50
8/6/06	2,75	5,00	0,10	4,50
29/6/06	2,75	5,25	0,10	4,50
14/7/06	2,75	5,25	0,40	4,50
3/8/06	3,00	5,25	0,40	4,75
9/11/06	3,00	5,25	0,40	5,00
7/12/06	3,50	5,25	0,40	5,00

Continua

Quadre I-7. Tipus d'interès a curt termini als mercats nacionals (2003-2008)

	Zona de l'euro	Estats Units	Japó	Regne Unit
Data	Subhastes BCE	Nivell objectiu de la Reserva Federal		Tipus d'intervenció Banc d'Anglaterra
11/1/07	3,50	5,25	0,40	5,25
20/2/07	3,50	5,25	0,75	5,25
8/3/07	3,75	5,25	0,75	5,25
10/5/07	3,75	5,25	0,75	5,50
12/6/07	4,00	5,25	0,75	5,50
4/7/07	4,00	5,25	0,75	5,75
18/9/07	4,00	4,75	0,75	5,75
30/10/07	4,00	4,50	0,75	5,75
5/12/07	4,00	4,50	0,75	5,50
11/12/07	4,00	4,25	0,75	5,50
22/1/08	4,00	3,50	0,75	5,50
30/1/08	4,00	3,00	0,75	5,50
6/2/08	4,00	3,00	0,75	5,25
17/3/08	4,00	2,25	0,75	5,25
10/4/08	4,00	2,25	0,75	5,00
29/4/08	4,00	2,00	0,75	5,00
3/7/08	4,25	2,00	0,75	5,00
8/10/08	3,75	1,50	0,75	4,50

Font: Banc Central Europeu, Banc d'Espanya, Thomson Financial Datastream, La Caixa.

Aquest alentiment de la demanda de consum ofereix de nou una previsió deflacionista de la situació econòmica, amb taxes negatives dels preus del -0,5% el 2007 i entorn del 0% al llarg del bienni 2008-2009.

Cal destacar que en aquest context de deflació el Banc Central no disposa de més recorregut per aplicar una política monetària expansiva, ja que els seus tipus d'interès es mantenen en el mínim del 0,75% i podrien córrer el risc d'entrar en taxes reals negatives.

1.5. La resta del món

A Iberoamèrica el creixement s'ha situat en un notable 5,6% el 2007, i les previsions per al 2008 són del 4,4%. L'Argentina i el Brasil, que són dues de les principals economies iberoamericanes han crescut el 8,7% i el 5,4% respectivament, amb probabilitats de mantenir aquest creixement el 2008. L'altra gran economia continental és Mèxic, que presenta un creixement inferior, del

3,3%, i es veurà més afectada el 2008 per la desacceleració de la l'economia dels EUA.

Aquests bons resultats s'han beneficiat de la recuperació dels preus dels productes bàsics i de les exportacions de matèries primeres cap a la Xina en contrapartida a la forta embranzida de les inversions de capital xineses als principals països exportadors de recursos naturals iberoamericans. Un altre factor de creixement considerable per a les economies iberoamericanes han estat les remeses d'emigrants, que en una part molt significativa procedeixen d'Espanya.

En el cas de l'Àsia destaquen sobretot la Xina i l'Índia. En el primer cas, amb taxes superiors al 10%, que s'expliquen sobretot per l'impuls del creixement de la producció industrial de base exportadora per sobre del 16% i amb un creixement del superàvit de la balança comercial per sobre dels 261,4 milers de milions de dòlars a final del quart trimestre de 2007. Aquest boom de creixement econòmic basat en un model d'industrialització de base exportadora està passant factura en l'àmbit dels preus, ja que la inflació ha passat de l'1,5% el 2006 a una taxa del 4,8% el 2007, amb una punta màxima el quart trimestre del 2007 del 6,6%.

Pel que fa al creixement del continent africà, ha estat del 6%, el major creixement en els darrers trenta anys, si bé aquesta xifra inclou el comportament dels països productors de petroli. De fet, la major part dels països de l'àrea, especialment els de l'àrea subsahariana, no compleixen els resultats dels Objectius del Mil·lenni de les Nacions Unides per a l'horitzó 2015, i són un dels focus principals de l'emigració cap a Espanya i Europa.

2

UNIÓ EUROPEA

RESUM

De l'any 2007 cal destacar un manteniment de la taxa de creixement de la zona euro, ja que aquest ha passat del 2,7% el 2006 al 2,6% el 2007. Les previsions marquen una tendència a la baixa més accentuada del que s'esperava durant el darrer any, i el creixement ha estat de l'1,7% per al 2008 i de l'1,5% per al 2009. Pel que fa als principals emissors de turisme cap a les Illes Balears (Alemanya, el Regne Unit i Espanya), les previsions per als anys 2008 i 2009 són de l'1,8% i de l'1,5% a Alemanya, i de l'1,7% i de l'1,6% al Regne Unit. Amb referència a Espanya, les previsions de creixement són superiors als dos països anteriors i són d'un 2,2% el 2008 i un 1,8% el 2009. A l'Europa dels 27, el creixement mitjà ha estat del 2,8% per a l'any 2007, i s'espera una baixada per als dos següents, que seran del 2% i de l'1,8% respectivament. La taxa de creixement de la inflació a la zona euro s'ha situat l'any 2007 en un 2,1%, amb un increment important previst per al 2008 (3,2%) i una nova baixada amb vista al 2009 (2,2%). L'objectiu del Banc Central Europeu és mantenir la taxa de creixement de la inflació entorn del 2% anual. El 2007, el BCE va reforçar la seva política monetària restrictiva fins a situar els tipus d'interès en el 4%, que són els nivells més alts des del 2001.

Quant a l'economia espanyola, es poden comprovar els avanços dels indicadors estructurals de seguiment de l'Estratègia de Lisboa Renovada 2000-2007. Es pot constatar amb referència als dos objectius principals que Espanya va assolir el 2006 el 98,4% de la renda per càpita de la UE-25 i una taxa d'ocupació del 64,8%, de manera que se situa a només 1,6 punts i 1,2 punts percentuals dels objectius fixats per al 2010. Així mateix, en aquest any l'economia espanyola es va apropar al compliment de l'objectiu transversal, i va registrar un nivell d'emissions de CO_2 de 147,9; l'índex és 1990=100.

La distribució principal de la despesa europea en protecció social per funcions correspon a la vellesa, amb un pes sobre el total del 41,4%, o el que és el mateix, el 10,9% del PIB del 2005. En el cas d'Espanya, la participació d'aquesta funció de despesa sobre el total s'ha reduït ininterrompudament des de l'any 2000, fins a situar-se el 2005 en el 38,7% de la despesa en protecció social. De la mateixa manera, la seva participació sobre el PIB ha passat del 8,2% el 2000 al 7,9% el 2005.

Pel que fa a la política de cohesió, en el cas d'Espanya la mitjana de l'índex se situa en 0,53, per sobre de la mitjana de la UE-27 (0,51). Les comunitats autònomes millor preparades per arribar als objectius de Lisboa per al 2010 són Navarra (0,72), Madrid (0,68), País Basc (0,66), Catalunya (0,63), Aragó (0,62) i La Rioja (0,61), totes sis comunitats caracteritzades per un elevat nivell de desenvolupament. Per la seva part, les regions que mostren menors valors de l'indicador econòmic de l'Estratègia de Lisboa són les ciutats autònomes de Ceuta (0,18) i Melilla (0,3), Extremadura (0,28) i Andalusia (0,35). Les Balears es troben entre la mitjana espanyola i europea (0,52).

2.1. INTRODUCCIÓ[13]

L'any 2007, ubicat a l'equador del mandat del Parlament Europeu i de la Comissió, s'emmarca dins un context històric i polític important. A més de celebrar-se el 50è aniversari del Tractat de Roma, aquest any també se signà la Declaració de Berlín. Aquesta declaració estableix el compromís de la Unió a favor d'un conjunt de valors compartits, com ara els drets fonamentals, la pau, la llibertat, la democràcia, l'estat de dret, la justícia i la solidaritat.

El 13 de desembre se signà a Lisboa el Tractat de Funcionament de la Unió Europea, que modifica el Tractat de la Unió Europea i el Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea. Aquest nou tractat de Lisboa es marca com a objectiu establir un marc institucional més eficaç en el context de la UE dels 27, i també una legitimitat democràtica reforçada, definint per exemple els drets fonamentals dels ciutadans europeus en una carta subscrita pel Parlament, el Consell i la Comissió.

A partir de l'1 de gener de 2007 es confirmà l'adhesió de Bulgària i Romania. Aquest fet suposa la consolidació d'un procés posat en marxa deu anys enrere,

13. Vegeu *Informe general sobre la actividad de la Unión Europea*, Comissió Europea, febrer, 2008.

quan es presentaren les candidatures del bloc de països de l'Europa Central i Oriental. Amb aquestes adhesions, la UE presenta una nova façana marítima, així com una evident ampliació de les seves fronteres exteriors.

Durant 2007, a més, la Unió Europea ha experimentat «ampliacions» en la seva dimensió interna. L'1 de gener Eslovènia s'incorporà a la zona euro, com Xipre i Malta el mes gener de 2008. En la lliure circulació de persones cal esmentar l'ampliació de l'espai Schengen, que el 21 de desembre incorporà nou estats membres, i assolí així la xifra de 22 països.

L'activitat de la Unió Europea durant l'any 2007 s'ha centrat en tres grans reptes. En primer lloc, el desenvolupament d'un paper de primer ordre davant els problemes del canvi climàtic, establint com a objectiu necessari la limitació de l'escalfament del planeta a 2 graus Celsius. Així mateix, amb el Llibre Verd la Comissió va resumir les possibilitats d'actuació de la Unió en matèria d'adaptació al canvi climàtic i, seguint aquesta iniciativa, es va donar suport a una aliança mundial entre la Unió i els països en vies de desenvolupament per lluitar contra els efectes del canvi climàtic.

En segon lloc, s'ha insistit en el desenvolupament d'una política europea d'energia més responsable amb el medi ambient. Així, al novembre es proposà el Pla Estratègic Europeu de Tecnologia Energètica (Pla EETE)[14], amb la idea de contribuir a través de la investigació i les energies renovables a un futur menys contaminat.

Com a tercer repte s'ha considerat la mundialització. La idea de la Unió és orientar la mundialització per tal que respongui als interessos de tots els ciutadans. Una de les primeres mesures preses en aquest sentit és la mobilització del Fons Europeu d'Adaptació a la Globalització, que es va crear el 2006 per ajudar els treballadors que perdin la feina a causa de la deslocalització de la seva empresa. Així mateix, l'Estratègia de Lisboa ha dut a terme altres avenços l'any 2007 per donar resposta als processos mundialitzadors. Alguns exemples serien l'afavoriment del creixement i el treball i distints objectius, com el desenvolupament de competències digitals per al segle XXI o l'aprofundiment i l'ampliació de l'Espai Europeu d'Investigació.

Un altre dels pilars que no s'ha deixat de banda i que sorgeix de Lisboa és el suport a les petites i mitjanes empreses (PIME). En aquest sentit, la Unió ha treballat a favor de la reducció de les càrregues administratives que pesen sobre les empreses i la Comissió ha presentat un programa amb l'objectiu de reduir un 25% fins a 2012 el pes d'aquestes càrregues.

Amb vista a la perspectiva 2020-2030 s'ha creat un grup independent de reflexió, presidit per Felipe González Márquez, antic president de l'Estat espanyol, amb la intenció de preveure i afrontar els reptes futurs amb més eficàcia.

14. Vegeu COM (2007) 723.

A part dels eixos fonamentals, les polítiques internes i externes de la Unió han experimentat certs avenços. A escala general destaquen la revisió completa de certs àmbits considerats clau respecte a les expectatives dels ciutadans i la preparació d'una anàlisi de situació de la Política Agrària Comuna.

En polítiques internes s'han marcat dues direccions bàsiques: la continuació de la unificació dels mercats i l'aparició d'enfocaments o realitzacions vinculades a la qualitat de vida. En el primer bloc, destaquen les iniciatives preses per promoure el mercat interior de mercaderies, l'adopció del tercer paquet ferroviari i les propostes legislatives destinades a finalitzar el mercat interior de l'electricitat i el gas natural. En la segona direcció, vinculada a la qualitat de vida, destaca un paquet de mesures destinades a lluitar amb més eficàcia contra el terrorisme o el foment del consum de productes considerats necessaris per a una vida sana. També és important la iniciativa del pla d'acció sobre envelliment i tecnologies de la informació i les comunicacions titulat «Envellir bé en la societat de la informació», que obeeix a la preocupació en aquest camp. En l'àmbit de les comunicacions també cal citar la instauració d'una «eurotarifa» per a les xarxes públiques de telefonia mòbil, que garanteix que els usuaris no paguin uns preus excessius en els viatges per la Comunitat. Totes aquestes iniciatives sorgeixen de la preocupació pels consumidors i l'intent d'assolir un triple objectiu: responsabilitzar el consumidor, millorar-ne el benestar i protegir-lo amb eficàcia.

En les relacions exteriors, la Unió Europea ha tirat endavant una sèrie d'activitats que responen al seu objectiu d'assentar-se com a actor de primera fila en l'àmbit internacional. Aquí s'hi inclouen les cimeres periòdiques amb països industrialitzats (Estats Units, Japó i Rússia) o emergents (Xina, Índia i Brasil). D'altra banda, també es continua prestant atenció especial a països o zones sensibles com l'Afganistan, el Txad, l'Iran, l'Iraq o Kosovo. En les relacions exteriors però, destaquen concretament dos components: la promoció d'una Europa competitiva i oberta i l'afirmació d'una Europa solidària.

Així, pel que fa a l'Europa competitiva i oberta s'ha prioritzat la dotació d'un component exterior coherent en les polítiques interiors. Això inclou un acord de «cels oberts» amb els Estats Units en matèria de transport aeri, que afecta tant els passatgers com la càrrega. També destaca un enfocament general sobre el tema de la immigració, intentant entre altres coses establir associacions per a la mobilitat entre la Unió i tercers països. A final d'any s'han assolit acords relatius a visats de curta durada i readmissió d'estrangers residents il·legalment amb diversos països dels Balcans occidentals i l'Europa de l'Est. En darrer lloc, en matèria de comerç exterior es proposa establir una associació reforçada per garantir als exportadors europeus un millor accés als mercats exteriors.

En el component relacionat amb l'Europa solidària, ha destacat la creació o revitalització d'una sèrie d'associacions amb distintes regions del món. Aquí, hi ha per exemple els trenta anys de col·laboració amb l'Associació de Nacions d'Àsia Sud-

oriental (ASEAN) i la posada en marxa d'una altra associació amb l'Àsia Central. Així mateix també s'ha enfortit una associació estratègica amb l'Àfrica i cal destacar la declaració «Consens europeu». Signada pel Parlament Europeu, el Consell i la Comissió confirma els principis i millors pràctiques de l'ajuda humanitària i també la recerca d'un desenvolupament màxim de la contribució de la Unió a l'acció humanitària internacional.

2.2. Perspectives econòmiques

L'evolució econòmica recent es caracteritza per un manteniment de la taxa de creixement de la zona euro, ja que ha passat del 2,7% el 2006 al 2,6% el 2007. Les perspectives per als pròxims anys, d'acord amb el canvi de cicle econòmic a escala internacional (vegeu l'apartat 1), marquen una tendència a la baixa, i el creixement és de l'1,7% per al 2008 i de l'1,5% per al 2009. Si miram els indicadors dels principals emissors de turisme cap a les Illes Balears (Alemanya, Regne Unit i Espanya), les estimacions per als anys 2007, 2008 i 2009 són del 2,5%, l'1,8% i 1,5% per a Alemanya, i del 3%, l'1,7% i 1,6% per al Regne Unit. En el cas d'Espanya, les taxes de creixement estimades són superiors als dos casos anteriors, i assoleixen el 3,8% el 2007, el 2,2% el 2008 i l'1,8% per al 2009.[15] Pel que fa a l'Europa dels 27, el creixement mitjà de 2007 ha estat del 2,8% i s'espera una baixada en els dos següents, que seran del 2% i l'1,8% respectivament. (Vegeu el quadre I-8.)

En relació amb els comentaris dels diversos indicadors, començarem primer per fer els relatius a la demanda interna (consum (1) i inversió (2)) i passar just després al comportament del sector exterior (saldo de la balança per operacions corrents amb la resta del món (3)). Tot seguit comentam els dos indicadors de mercat de treball (ocupats (4) i aturats (5))[16] i, finalment, es comenten els tres principals indicadors de convergència i polítiques d'estabilitat, que són els preus (6), la necessitat (-) (dèficit públic) o capacitat (+) (superàvit fiscal) de finançament de les administracions públiques (7) i el deute públic com a percentatge del PIB (8).

En el marc del consum privat (1) a la zona euro, les estimacions són de l'1,5% el 2007, de l'1,4% el 2008 i de l'1,5% per al 2009. En el cas espanyol, els valors estimats són del 3,2% el 2007, el 2,2% el 2008 i l'1,9% el 2009. Així doncs, el decreixement és més marcat a Espanya però, segons les previsions, encara mostrarà uns valors superiors a la mitjana de la zona euro. En el cas d'Alemanya les estimacions són negatives el 2007 (-0,4%) i d'una certa recuperació per al 2008 i 2009, amb taxes del 0,6% i de l'1,4%. Per al Regne Unit les estimacions van de més a menys, ja que per a l'any 2007 la taxa és del 3,1%, de l'1,1% el 2008 i el 2009 cau al 0,8%.

15. Aquestes estimacions, amb vista a l'elaboració dels propers pressuposts de les administracions públiques, s'han revisat a la baixa per part del Govern espanyol a l'1,6% el 2008 i a l'1% per al 2009.

16. La resta d'indicadors de mercat de treball, com la taxa d'activitat o d'ocupació no surten a la llista d'indicadors principals dels informes de primavera de la Comissió Europea, però sí que són comentats en l'informe *Statistical Annex of European Economy-Spring 2008*. (Vegeu l'apartat 1.3.)

Quadre I-8. Evolució de la situació econòmica europea (2007-2009)

	PIB a preus constants (variació anual en %)			Consum privat			Formació bruta de capital fix en equips (variació anual en %)			Ocupació total (variació total en %)			Nombre d'aturats (en % de la població civil activa)			Inflació (variació anual en %)			Necessitat (-) o capacitat de finançament de les administracions públiques (en % del PIB)			Deute públic brut (en % del PIB)			Balanç de les operacions amb la resta del món (en % del PIB)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Bèlgica	2,7	1,7	1,5	2,5	1,5	1,4	5,9	3,2	2,8	1,7	0,9	0,4	7,5	7,3	7,5	1,8	3,6	2,3	-0,2	-0,4	-0,6	84,9	81,9	79,9	3,3	2,7	2,5
Alemanya	2,5	1,8	1,5	-0,4	0,6	1,4	8,2	6,2	2,6	1,5	1,0	0,3	8,4	7,3	7,1	2,3	2,9	1,8	0,0	-0,5	-0,2	65,0	63,1	61,6	6,9	7,2	7,3
Irlanda	5,3	2,3	3,2	5,4	2,9	3,2	12,6	10,0	6,0	3,6	0,7	1,6	4,5	5,6	5,8	2,9	3,3	2,4	0,3	-1,4	-1,7	25,4	26,9	28,8	-5,0	-4,8	-4,7
Grècia	4,0	3,4	3,3	3,4	3,1	3,0	9,4	8,6	7,6	1,2	1,1	1,1	8,3	8,3	8,0	3,0	3,7	3,6	-2,8	-2,0	-2,0	94,5	92,4	90,2	-16,2	-16,2	-16,2
Espanya	3,8	2,2	1,8	3,2	2,2	1,9	11,5	4,3	1,5	3,0	1,3	0,7	8,3	9,3	10,6	2,8	3,8	2,6	2,2	0,6	0,0	36,2	35,3	35,2	-10,0	-11,0	-11,2
França	1,9	1,6	1,4	2,0	1,8	1,7	4,6	2,7	2,0	1,2	0,6	0,3	8,3	8,0	8,1	1,6	3,0	2,0	-2,7	-2,9	-3,0	64,2	64,4	65,1	-2,6	-2,9	-3,0
Itàlia	1,5	0,5	0,8	1,5	0,4	0,9	-0,1	0,4	0,4	1,0	0,4	0,5	6,1	6,0	5,9	2,0	3,0	2,2	-1,9	-2,3	-2,4	104,0	103,2	102,6	-1,7	-2,0	-2,0
Xipre	4,4	3,7	3,7	6,2	5,3	4,8	8,4	5,0	5,0	3,2	1,5	1,5	3,9	3,7	3,5	2,2	3,8	2,5	3,3	1,7	1,8	59,8	47,3	43,2	-7,3	-8,5	-8,0
Luxemburg	5,1	3,6	3,5	3,0	3,4	3,2	20,0	6,5	4,0	4,5	4,0	3,3	4,7	4,5	4,4	2,7	4,2	2,5	2,9	2,4	2,3	6,8	7,4	7,6	9,1	6,2	6,3
Malta	3,8	2,6	2,5	2,8	2,3	2,5	—	—	—	2,7	1,3	1,3	6,4	6,3	6,2	0,7	3,4	2,2	-1,8	-1,6	-1,0	62,6	60,6	58,8	-5,5	-5,9	-5,6
Holanda	3,5	2,6	1,8	2,1	2,2	0,9	9,2	4,0	1,8	2,4	1,3	0,7	3,2	2,9	2,8	1,6	2,7	2,9	0,4	1,4	1,8	45,4	42,4	39,0	8,4	9,0	10,0
Àustria	3,4	2,2	1,8	1,4	1,4	1,5	6,3	2,5	1,8	1,9	0,9	0,5	4,4	4,2	4,3	2,2	3,0	1,9	-0,5	-0,7	-0,6	59,1	57,7	56,8	4,7	5,0	5,2
Portugal	1,9	1,7	1,6	1,5	1,2	1,4	6,9	3,6	0,9	0,2	0,7	0,5	8,0	7,9	7,9	2,4	2,8	2,3	-2,6	-2,2	-2,6	63,6	64,1	64,3	-9,8	-10,1	-9,4
Eslovènia	6,1	4,2	3,8	3,1	3,2	3,4	12,6	4,0	4,6	2,7	0,9	0,5	4,8	4,7	4,7	3,8	5,4	3,3	-0,1	-0,6	-0,6	24,1	23,4	22,5	-4,8	-4,9	-4,3
Finlàndia	4,4	2,8	2,6	3,7	3,0	2,6	6,6	4,9	4,2	2,2	1,2	0,6	6,9	6,3	6,1	1,6	3,4	2,3	5,3	4,9	4,6	35,4	31,9	29,1	4,4	3,4	3,2
Zona euro	2,6	1,7	1,5	1,5	1,4	1,5	6,4	3,9	2,1	1,6	0,9	0,5	7,4	7,2	7,3	2,1	3,2	2,2	-0,6	-1,0	-1,1	66,4	65,2	64,3	0,0	-0,1	-0,1

Continua

Quadre I-8. Evolució de la situació econòmica europea (2007-2009)

	PIB a preus constants (variació anual en %)			Consum privat			Formació bruta de capital fix en equips (variació anual en %)			Ocupació total (variació total en %)			Nombre d'aturats (en % de la població civil activa)			Inflació (variació anual en %)			Necessitat (-) o capacitat de finançament de les administracions públiques (en % del PIB)			Deute públic brut (en % del PIB)			Balanç de les operacions amb la resta del món (en % del PIB)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Bulgària	6,2	5,8	5,6	5,3	5,0	4,8	—	—	—	2,8	1,6	1,2	6,9	6,0	5,4	7,6	9,9	5,9	3,4	3,2	3,2	18,2	14,1	10,8	-22,0	-21,2	-20,9
República Txeca	6,5	4,7	5,0	5,6	3,8	4,2	4,3	5,9	5,6	1,8	1,1	0,5	5,3	4,5	4,4	3,0	6,2	2,7	-1,6	-1,4	-1,1	28,7	28,1	27,2	-2,4	-2,9	-2,6
Dinamarca[1]	1,8	1,3	1,1	2,5	2,1	1,4	11,9	3,2	-1,6	1,8	0,2	-0,4	3,7	3,1	3,2	1,7	3,3	2,3	4,4	3,9	2,9	26,0	21,7	18,4	1,1	0,9	1,1
Estònia	7,1	2,7	4,3	9,0	2,6	4,3	17,0	4,8	7,5	0,4	-1,0	0,0	4,7	6,0	6,0	6,7	9,5	5,1	2,8	0,4	-0,7	3,4	3,4	3,5	-15,7	-11,2	-9,3
Letònia	10,3	3,8	2,5	14,2	3,0	1,0	—	—	—	3,5	-0,4	-1,2	6,0	6,4	6,9	10,1	15,8	8,5	0,0	-1,1	-2,1	9,7	10,0	11,2	-22,9	-17,7	-15,5
Lituània	8,8	6,1	3,7	11,6	6,6	3,7	13,1	6,0	3,0	1,9	0,1	-0,1	4,3	4,5	4,8	5,8	10,1	7,2	-1,2	-1,7	-1,5	17,3	17,0	16,8	-13,8	-12,3	-11,2
Hongria	1,3	1,9	3,2	-0,5	0,3	1,5	10,9	6,6	7,0	-0,1	-1,1	0,6	7,4	8,3	7,8	7,9	6,3	3,7	-5,5	-4,0	-3,6	66,0	66,5	65,7	-5,0	-4,4	-3,9
Polònia	6,5	5,3	5,0	5,2	5,6	4,7	30,4	18,0	13,0	4,5	2,6	1,3	9,6	7,1	6,1	2,6	4,3	3,4	-2,0	-2,5	-2,6	45,2	44,5	44,1	-3,7	-4,6	-5,5
Romania	6,0	6,2	5,1	11,0	8,2	7,1	26,7	13,0	11,0	1,3	0,9	0,8	6,4	6,1	5,9	4,9	7,6	4,8	-2,5	-2,9	-3,7	13,0	13,6	14,9	-13,9	-16,1	-16,2
Eslovàquia	10,4	7,0	6,2	7,1	5,5	5,3	7,8	7,4	6,7	2,1	1,5	0,9	1,1	9,8	9,3	1,9	3,8	3,2	-2,2	-2,0	-2,3	29,4	29,2	29,7	-5,4	-4,0	-3,1
Suècia[1]	2,6	2,2	1,8	3,1	2,0	1,8	11,1	5,0	5,0	2,2	0,8	0,2	6,1	6,2	6,5	1,7	2,4	1,9	3,5	2,7	2,3	40,6	35,5	31,9	6,5	5,9	5,6
Regne Unit[1]	3,0	1,7	1,6	3,1	1,1	0,8	9,1	2,8	2,2	0,7	0,1	0,0	5,2	5,4	5,7	2,3	2,8	2,2	-2,9	-3,3	-3,3	43,8	45,6	48,2	-4,2	-3,2	-3,2
UE-27	2,8	2,0	1,8	2,1	1,6	1,6	—	—	—	0,8	0,8	0,5	7,1	6,8	6,8	2,4	3,6	2,4	-0,9	-1,2	-1,3	58,7	58,9	58,4	-0,9	-0,9	-0,9
EUA	2,2	0,9	0,7	2,9	0,8	-0,7	1,3	0,4	1,5	-0,2	-0,2	-0,3	4,6	5,4	6,8	2,5	3,2	1,7	-3,0	-5,0	-5,9	—	—	—	-5,1	-5,0	-4,0
Japó	2,0	1,2	1,1	1,4	0,7	0,7	—	—	—	0,2	0,2	0,2	3,9	4,0	4,2	-0,5	0,2	0,1	-1,6	-1,9	-2,7	—	—	—	4,8	5,1	5,0

1. Països fora de la zona euro.

Font: Economic Forecast Spring 2007. Comissió Europea.

La inversió en béns d'equip (2) presenta unes estimacions de creixement el 2007 del 6,4%, però la tendència de les previsions per als anys 2008 i 2009 també mostren, com els indicadors anteriors, una tendència a la baixa. Així, les previsions són del 3,9% el 2008 i del 2,1% el 2009. En el cas d'Espanya, les estimacions per al 2007 són de l'11,5% i cauen després al 4,3% el 2008 i a l'1,5% el 2009. Per a Alemanya i durant el trienni 2007-2009, les estimacions són, en canvi, creixents: -0,4% el 2007, 0,6% el 2008 i 1,4% el 2009. Per al Regne Unit són també decreixents: 3,1%% el 2007, 1,1% el 2008 i 0,8% el 2009.

L'any 2007, com ja passava l'any anterior, la balança per operacions corrents (3) de la zona euro amb la resta del món presenta una situació d'equilibri, ja que el seu valor és del 0% del PIB, amb previsions d'un lleuger dèficit del -0,1%, tant l'any 2008 com el 2009. Els països que mostren més dèficit el 2007 són els mediterranis Grècia (-16,%) i Espanya (-10%); les repúbliques bàltiques Estònia (-15,7%), Letònia (-22,9%) i Lituània (-13,8%) i els estats de l'est Bulgària (-22%) i Romania (-13,9%). Alemanya és el tercer país de la zona euro que presenta el major superàvit per operacions corrents després de Luxemburg i Holanda, amb el 6,9%, i que, a més, presenta un perfil creixent fins a assolir el 7,3% el 2009, només superat per Holanda (10%). El Regne Unit presenta un dèficit exterior estimat i significatiu durant els tres anys: -4,2% el 2007, i -3,2% el 2008 i el 2009. En l'àmbit internacional contrasta la divergència entre el superàvit del Japó (entorn del 5%) i el dèficit dels Estats Units (entorn del -4,5%).

En relació amb l'ocupació (4) el creixement del 2007 és de l'1,6% per a la zona euro, que és del 0,9% i dels 0,5% els dos anys vinents. A Alemanya, que venia de recuperar-se el 2006 d'unes xifres negatives del 2005, tot i mostrar l'1,5% el 2007, ara l'ocupació baixa fins al 0,3% el 2009. El Regne Unit presenta una situació d'estancament en el creixement de l'ocupació, amb taxes entorn del 0% per al 2008 i el 2009. Per la seva banda, Espanya assoleix el 3% el 2007, i és també un dels països amb més creació d'ocupació, només superat a la zona euro per Irlanda (3,6%). També cal destacar en aquest àmbit que els Estats Units presenten una taxa negativa del -0,2%, el -0,2% i el -0,3% per al trienni 2007-2009.

Pel que fa a la taxa mitjana d'atur (5), s'ha de dir que a la zona euro assoleix el 2007 el 7,4%, tot i que per a l'any 2008 s'esperi el 7,2%, i un lleuger increment, del 7,3%, per al 2009. En el cas d'Espanya, l'estimació de l'atur és clarament creixent per al trienni 2007-2009: 8,3%, 9,3% i 10,6%. L'evolució de la desocupació a Alemanya és, en canvi, decreixent, amb taxes que passen del 8,4% el 2007 al 7,1% el 2009, i en el cas del Regne Unit, les estimacions donen un lleuger augment del 5,2% el 2007 al 5,7% el 2009. Cal destacar també les taxes creixents dels Estats Units del 4,6 el 2007 al 6,8% el 2009.

Si miram la variació anual de la inflació (6), la zona euro mostra el 2,1% el 2007 (2% el 2006), amb un increment previst per al 2008 (3,2%) i una nova baixada amb vista al 2009 (2,2%). Si tenim en compte l'objectiu del Banc Central Europeu de mantenir la taxa de creixement de la inflació entorn al 2% anual, els països que més

s'hi ajusten són Bèlgica (1,8%), França (1,6%), Itàlia (2%), Eslovàquia (1,9%) i Suècia (1,7%), però encara són molts els que registren taxes superiors al 2% de referència, com és el cas d'Espanya, amb una evolució creixent que va del 2,8% el 2007 al 3,8% el 2008, si bé les previsions de l'any 2009 donen una caiguda fins al 2,6%. L'evolució de la inflació a Alemanya és decreixent: 2,3% el 2007, puja 6 dècimes el 2008 (2,9%), però, finalment, cau a l'1,8% el 2009.

L'any 2007 el dèficit públic (7) de la zona euro és del -0,6%, tot i que les previsions per als dos anys vinents siguin d'augmentar de quatre i cinc dècimes respectivament. La situació d'Alemanya és de quasi equilibri amb el 0% els tres anys: 0% el 2007, -0,5% el 2008 i -0,2% el 2009. El Regne Unit presenta un dèficit significatiu per sobre del criteri de Maastrich (-3%): -2,9% el 2007, i -3,3% el 2008 i 2009. Espanya està en situació de superàvit el 2007 i el 2008, amb el 2,2% i el 0,6% respectivament, per passar a una situació d'equilibri el 2009, amb el 0%.

En l'endeutament públic (8) cal referir-se als criteris de Maastricht, que estableixen que no pot superar-se el 60% del PIB. Partint d'aquest criteri la zona euro no s'hi ajusta, ja que mostra el 66,4% del PIB el 2007, amb una tendència lleugera al descens segons les previsions del 2008 (65,2%) i del 2009 (64,3%). En aquest àmbit, Alemanya no compleix el criteri al llarg del trienni 2007-2009, amb taxes del 65%, el 63,1% i el 61,6% respectivament. El Regne Unit ho compleix per als tres anys: 43,8%, 45,6% i 48,2%. Espanya presenta un deute públic del 36,2% el 2007, i del 35,3% i el 35,2% el 2008 i 2009, que és un dels més baixos de la zona euro i que representa un dels seus punts forts per afrontar l'actual situació de més dificultats econòmiques.

2.3. La política econòmica i monetària

En aquest apartat ens centram en els programes nacionals de reformes i en l'anàlisi de la política monetària i l'evolució de l'euro.

2.3.1. El segon informe del Programa Nacional de Reformes (PNR)

A final d'any la Comissió va presentar el segon informe anual de progrés de l'Estratègia de Lisboa.[17] Addicionalment la Comissió va presentar les propostes per avançar en l'Estratègia de Lisboa durant el període 2008-2010, entre les quals cal destacar les actualitzacions del Programa Comunitari de Lisboa (PCL) per al període 2008-2010 i les noves directrius integrades per reforçar la coordinació entre els estats membres, i també va presentar les recomanacions específiques als plans nacionals de reformes (PNR) per a cada un. Igualment, la Comissió va presentar les directrius integrades per al creixement

17. Comissió de les Comunitats Europees, *Informe estratégico sobre la Estrategia de Lisboa renovada para el crecimiento y el empleo: lanzamiento del nuevo ciclo (2008-2010)*, COM (2007) 803 final, 11 de desembre de 2007. Sobre el rellançament de l'Estrategia de Lisboa, vegeu la *Memoria del CES 2006*, pàg. 38.

i l'ocupació 2008-2010. Les noves directrius mantenen l'orientació de les proposades el 2005, si bé donen més protagonisme als interlocutors socials a l'hora de fixar el marc de la *flexiseguretat* en el mercat de treball.

Pel que fa a la tasca avaluadora, la Comissió va examinar, per a l'any 2007, els avenços aconseguits pels estats membres en l'aplicació dels respectius PNR. La valoració global del ritme de progrés aconseguit pot ser molt adequat, adequat o limi-

Quadre I-9. Valoració dels PNR el 2007

Estats membres de la UE-25	Valoració global del ritme de progrés arribat	Utilització de mà d'obra	Flexibilitat i seguretat en l'ocupació	Innovació i R+D	Entorn empresarial (i regles mercat interior)	Educació i formació contínua
Àustria	Molt adequat	—	+	+		—
Alemanya	Adequat	+	+/-	+	-	-
Bèlgica	Adequat	-	+/-	-		
Bulgària	Limitat		—	-	—	—
Xipre	Adequat	+	+	+		—
Dinamarca	Molt adequat	-				-
Eslovàquia	Limitat		+/-	+/-	+	+/-
Eslovènia	Adequat	-	—	-	+	+
Espanya	Adequat	+	-	+		—
Estònia	Molt adequat	+	—	+	+	+
Finlàndia	Molt adequat	+	-	+		
França	Limitat	-	+/-	+		
Grècia	Limitat	+/-	—	-	+/-	—
Holanda	Molt adequat	—	+	-	+	
Hongria	Limitat	+/-	+/-	-	+/-	—
Irlanda	Molt adequat	-	-	-		
Itàlia	Adequat		—	-	+	—
Letònia	Limitat	+	+/-	+/-	+	
Lituània	Adequat	-	-	+/-		+/-
Luxemburg	Molt adequat	-	+/-	-	+/-	+/-
Malta	Adequat	—	—		+	+/-
Polònia	Limitat	+/-	—	—	+/-	—
Portugal	Adequat		—	-	+	—
Regne Unit	Molt adequat	+/-	+/-	-	+	+/-
Rep. Txeca	Limitat	-	+/-	—	+/-	+/-
Romania	Limitat	—	—	+/-	—	—
Suècia	Molt adequat	+/-		+	+	

Continua

QUADRE I-9. VALORACIÓ DELS PNR EL 2007						
Estats membres de la UE-25	Sostenibilitat i qualitat de les finances públiques	Sostenibilitat medi ambiental	Compe-tència	Infraestruc-tures	Cohesió social	Millores en l'Adminis-tració
Àustria	-	+	-			
Alemanya	+		—			
Bèlgica	-	+	-			
Bulgària	+/-		-			—
Xipre	+/-		-			
Dinamarca	+		-		-	
Eslovàquia	+	+				—
Eslovènia	—	-	-		+	
Espanya	+/-	-	—			
Estònia	-		-			
Finlàndia		-	-			
França	—		-			
Grècia	+/-	-				—
Holanda		+				
Hongria	+/-					
Irlanda	-					
Itàlia	—	-	+/-	-		+
Letònia	—	+	+			
Lituània		-				-
Luxemburg						+
Malta	+	-	+/-			
Polònia	—		—			
Portugal	+/-	-	-		-	
Regne Unit		+				
Rep. Txeca	—					-
Romania	+/-					—
Suècia		+	—			

Nota:
+ Punts forts (nombroses actuacions desenvolupades en aquest àmbit).
++ Punts forts destacats per la Comissió.
- Punts dèbils que són objecte de recomanacions explícites per part de la Comissió.
+/- Desenvolupament d'algunes actuacions, però necessitat d'aprofunditzar-hi amb recomanacions explícites de la Comissió.

Font: Comissió de les Comunitats Europees, *Execució de l'Estratègia de Lisboa renovada pel creixement i l'ocupació: Un any de resultats*, COM (2006) 816 final, 12 de desembre de 2006.

tat. Molt adequats la Comissió només hi valora els avenços aconseguits per Àustria, Dinamarca, Estònia, Finlàndia, Holanda, Irlanda, Luxemburg, el Regne Unit i Suècia. Espanya obté la qualificació d'adequat. La Comissió valora positivament, en el cas d'Espanya, els seus progressos en matèria macroeconòmica, amb la ràpida disminució del deute públic, i també els avenços aconseguits en matèria d'R+D, entorn empresarial i infraestructures. En l'àmbit de les polítiques d'ocupació la Comissió valora positivament el fet d'haver assolit una taxa d'ocupació del 66% amb tres anys d'anticipació, i també que les reformes del mercat de treball s'hagin aprovat, amb un elevat consens, en el marc del diàleg social. (Vegeu el quadre I-9.)

Pel que fa a l'economia espanyola es poden comprovar els avenços dels indicadors estructurals de seguiment de l'Estratègia renovada de Lisboa 2000-2007. En relació amb la consecució d'objectius amb vista al 2010 es pot constatar, amb referència als dos objectius principals, que Espanya va assolir el 2006 el 98,4% de la renda per càpita de la UE-25 i una taxa d'ocupació del 64,8%, de manera que es situa a només 1,6 punts i 1,2 punts percentuals dels objectius fixats per al 2010. Així mateix, aquest any l'economia espanyola es va apropar al compliment del objectiu transversal, i va registrar un nivell d'emissions de CO2 de 147,9, i l'índex és 1990=100. (Vegeu el quadre I-10.)

2.3.2. Anàlisi de la política monetària i l'evolució de l'euro

El 2007 el BCE va reforçar la seva política monetària restrictiva fins a situar els tipus d'interès en el 4,25%, que són els nivells més alts des de 2001. Amb aquesta política, el BCE cercava fer front als riscs inflacionistes que suposa l'alça dels preus del petroli, a la recuperació del creixement econòmic fins al segon semestre de l'any i a l'abundant liquiditat existent a la zona euro. (Vegeu el quadre I-7.)

Nogensmenys, a partir del segon semestre el BCE va frenar la seva política restrictiva en produir-se la crisi de les hipoteques d'alt risc i les turbulències provocades en els mercats financers internacionals, que varen originar la sequera de fluxos de finançament, el retall del préstec bancari a tercers i la desacceleració econòmica, que en aquest cas no ha comportat menys pressió inflacionista atesa l'alça dels preus del petroli. (Vegeu l'apartat 1.1.)

En aquest nou context més recessiu, amb una caiguda dràstica de l'activitat del sector de la construcció, contrasta l'agilitat de la Reserva Federal, amb baixades continuades dels tipus d'interès fins a situar-los en el 2%, per la qual cosa la diferència de tipus entre l'euro i el dòlar es va situar al final de l'any en dos punts, fet que va ajudar a la revaloració de l'euro.[18]

18. És important destacar aquí el comportament distint de la Reserva Federal i del BCE. En el primer cas, es prioritza l'objectiu del creixement econòmic, amb una política monetària expansiva molt agressiva de retallades continuades del tipus d'interès fins a deixar-los en el 2%. En canvi el BCE presenta una política monetària més restrictiva, amb la darrera pujada dels tipus d'interès el passat 3 de juliol de 2008 fins a deixar-los en el 4,25%, ja que prioritza l'objectiu del control de la inflació.

Quadre I-10. Principals eixos d'actuació del Programa Nacional de Reformes d'Espanya. Objectius i assoliments (2006-2010)

Eixos d'actuació del PNR i directrius comunitàries	Objectius	Espanya 2006	Espanya 2005	UE-25 2006	PNR 2008	PNR 2010
	Principals					
	Convergència en PIB per càpita (PPA, UE-25=100)	98,4	97,8	100		100,0
	Taxa d'ocupació del 66%	64,8	63,3	64,7		66,0
	Transversal					
	Reduir les emissions de CO2 (índex 1990=100)[a]	147,9[e]	152,3	93,5 (2005)	—	137[1]
Eix 1: Estabilitat macroeconòmica i pressupostària (directrius de l'1 a la 6)	**Específics**					
	Reduir el deute públic al 34% del PIB	39,9	43,2	62,2	37,5	34,0
Eix 2: Pla estratègic d'infraestructures i transport (PETI) el programa AGUA (directriu 16)	Augmentar la dotació de vies fèrries fins als 35 km/1000 km² de superfície	29,9	29,4	—	32,0	35,0
	Reduir la taxa d'accidentalitat en carreteres en un 40%[b]	10,6 (2005)	13,4 (2004)	—	11,0	9,5
Eix 3: Augment i millora del capital humà (directrius 23 i 24)	Reduir un 50% la taxa d'abonament escolar prematur[c]	29,9	30,8	14,9 (2005)	20,1	15,0
Eix 4: L'estratègia d'investigació, desenvolupament i innovació (INGENIO 2010) (directrius de la 7 a la 9)	Duplicar la inversió en I+D fins al 2% del PIB	1,13 (2005)	1,07 (2004)	1,85 (2005)	1,6	2,0
	Indicador compost per la Societat de la Informació (UE-15=100)	84 (1T 2006)	77,2 (1T 2005)	—	92,0	100,0
Eix 5: Més competència, millor regulació, eficiència de les AP i competitivitat (directrius de la 7 a la 15)	Convergir amb la mitjana europea en els indicadors de competència en els quals estiguem per sota	—	—	—	—	—
Eix 6: Mercat de treball i diàleg social (directrius de la 17 a la 24)	Augmentar la taxa d'ocupació femenina	53,2	51,2	57,4	54,4	57,0
	Reduir la taxa de desocupació juvenil	17,9	19,7	17,2	19,3	18,6
	Reduir la sinistralitat laboral en un 15%[d]	-7,9	-5,9	—	—	-15,0
Eix 7: Pla de foment empresarial (directrius 14 i 15)	Augmentar la taxa de creació d'empreses de més d'un treballador en un 25%	7,2	7,2	—	8,0	8,9

Nota:
a. Objectiu mitjà per al període 2008-2012.
b. Percentatge de víctimes mortals 1.000 passatgers per km. Dades d'Espanya del 2002 i del 2004 i per a la UE de 2002.
c. Percentatge de joves (18-24 anys) que han completat com a màxim l'educació secundària i no continuen cap estudi o formació.
d. Nombre d'accidents de treball amb baixa laboral per cada 100.000 treballadors afiliats a la Seguretat Social.
e. Estimació

Font: Programa nacional de reformes d'Espanya.

En aquest sentit, de cada vegada més estats membres demanen explícitament una reducció del tipus d'interès a la zona euro per tal d'estimular la demanda de consum i d'inversió, llevar pressió a l'alça de l'euro i millorar la competitivitat de les exportacions europees en els mercats mundials.

Com ja s'ha apuntat, és bàsicament aquesta diferència de tipus d'interès el que explica al llarg de l'any 2007 l'apreciació de l'euro en el mercat de divises del 9,2% davant el dòlar, amb una mitjana anual d'1,37 dòlars per euro. En relació amb les principals divises internacionals l'euro s'ha apreciat el 10,4 % davant el ien japonès, amb un tipus de canvi mitjà anual de 161,24 iens per euro, i el 10,3% davant la lliura esterlina, amb un tipus de canvi mitjà anual de 0,75 lliures per euro. En termes efectius nominals, davant el conjunt de països industrialitzats, l'euro s'ha apreciat una mitjana anual del 6,3%. En el cas de la Xina, l'apreciació de la seva moneda té a veure amb l'acumulació excessiva que té de reserves internacionals, i també amb la substitució del règim canviari després de 2005, en passar d'un sistema de tipus de canvi fix amb el dòlar a un sistema en què el tipus de canvi es fixa en relació amb una cistella de monedes internacionals, entre les quals hi ha l'euro. En qualsevol cas, l'FMI defensa que el iuan xinès encara està infravalorat en relació amb el dòlar. (Vegeu el gràfic I-3.)[19]

2.4. El balanç de l'estratègia europea d'ocupació, el diàleg social i la protecció social

En aquest apartat ens centram a analitzar el balanç de l'estratègia europea d'ocupació, el diàleg social i les relacions laborals, i la protecció social.

2.4.1. El balanç de l'estratègia europea d'ocupació

Segons les darreres dades de l'Eurostat, quan només falten tres anys per al compliment dels objectius fitxats a l'Estratègia de Lisboa, a pesar de l'evolució favorable de l'ocupació, els progressos en el compliment dels objectius quantificats en matèria d'ocupació de l'estratègia europea d'ocupació (EEE) continuen sent lents, ja que encara no s'ha aconseguit arribar als objectius que es fixaren per a l'any 2006. Això no obstant, s'observen millores en la majoria dels indicadors:

- La taxa d'ocupació de la UE-27 va augmentar fins al 65,4% l'any 2007, quasi un punt percentual per sobre de l'any anterior, i a 4,6 punts de l'objectiu del 70% establert per al 2010.

- La taxa d'ocupació femenina va arribar al 58,3%, i se situa a només a 1,7 punts de l'objectiu del 2010.

19. Vegeu P. Isard, «Equilibrium exchange rates: assessment methodologies», dins *Working paper 07/296*, FMI.

- L'evolució de la taxa d'ocupació de majors de 55 anys ha passat del 43,5% al 44,7%, i encara és 5 punts inferior a l'objectiu per al 2010. (Vegeu el quadre I-11.).

A Espanya, la taxa d'ocupació de la població de 15 a 64 anys es va situar en el 65,6%, 8 dècimes per sobre de la registrada l'any anterior. A pesar d'haver moderat el ritme de creixement respecte dels dos anys anteriors, es manté molt per sobre de la mitjana comunitària (1,6%) i continua sent un dels sis estats membres que més ocupació generaren a la Unió Europea. Els tres països amb millors resultats han estat Dinamarca, Holanda i Suècia. El creixement de la taxa femenina espanyola ha crescut 1,5 punts, que ha passat del 53,2% el 2006 al 54,7 el 2007, i es troba entre els països de la UE-27 que ha registrat més creixement, després de Xipre, Irlanda, Malta i Polònia. Encara que la taxa d'ocupació femenina espanyola es troba 2,3 punts percentuals per sota de l'objectiu previst per al 2010 en el Programa Nacional de Reformes, si es manté l'evolució actual sembla possible que es pugui complir. Pel que fa a la taxa d'ocupació de majors de 55 anys, ha continuat avançant a Espanya fins a situar-se en el 44,6%, una dècima inferior a la taxa mitjana comunitària. No obstant això, i a pesar de l'avenç, el ritme de creixement s'ha reduït considerablement des del 2005, i actualment és menys del registrat en el conjunt de la UE-27. Això significa que Espanya pot tenir dificultats per complir l'objectiu de situar la taxa d'ocupació de majors al 50% l'any 2010, atès que el ritme de creixement en els tres darrers anys ha estat del 2,6%, mig punt per sota de la mitjana comunitària.

2.4.2. El diàleg social i les relacions laborals

Les organitzacions empresarials i sindicals d'àmbit europeu han desenvolupat, en els darrers anys, un procés de diàleg social més centrat en una contribució efectiva als objectius d'ocupació, competitivitat, cohesió social i sostenibilitat integrats en l'Estratègia de Lisboa. La contribució dels interlocutors socials europeus a aquests objectius es materialitza, fonamentalment, a través del diàleg bipartit autònom.

L'any 2007, segon any d'aplicació del Programa de Treball aprovat per UNICE (actualment, BUSINESSEUROPE), UEAPME, CEEP i la Confederació Europea de Sindicats (CES) per al període 2006-2008, les organitzacions sindicals i empresarials europees han aprofundit en aquesta direcció mitjançant diversos instruments:

- Signatura el mes d'abril d'un nou acord bipartit: l'Acord marc europeu sobre assetjament i violència en el treball. Es tracta del sisè acord d'aquestes característiques que conclouen les principals organitzacions europees de treballadors i d'empresaris.

- Elaboració i aprovació d'un diagnòstic sobre la situació dels mercats de treball a Europa, del qual s'identifiquen els principals reptes als quals s'enfronten i en el qual es formulen un seguit de propostes d'actuació.

En relació amb l'assetjament i la violència la Quarta Enquesta europea de condicions de treball esmenta que el 5% dels treballadors enquestats declararen haver estat afectats per algun problema en els dotze

Quadre I-11. Indicadors de l'estratègia d'ocupació, Espanya, UE-25. 2006-2007

	Espanya		UE-25		UE-27 mitjana 3 millors		Diferència Espanya-UE-27		Diferència Espanya		Objectius 2010**		Diferències el 2007 respecte dels objectius 2010	
Indicadors*	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	Espanya	UE-27	Espanya	UE-25
Ocupació														
Taxa d'ocupació (% població de 15 a 64 anys)	64,8	65,6	64,5	65,4	73,0	75,8	0,3	0,2	-8,2	-10,2	66,0	70,0	-0,4	-4,6
Taxa d'ocupació femenina (% dones de 15 a 64 anys)	53,2	54,7	57,3	58,3	68,3	71,5	-4,1	-3,6	-15,4	-16,8	57,0	60,0	-2,3	-1,7
Taxa d'ocupació de majors (% població de 55 a 64 anys)	44,1	44,6	43,5	44,7	58,9	62,9	0,6	-0,1	-14,8	-18,3	—	50,0	—	-5,3
Desocupació														
Taxa d'atur (% població activa)	8,5	8,3	8,2	7,1	4,1	3,6	0,3	1,2	4,4	4,7	—	—	—	—
Taxa d'atur femenina (% població femenina activa)	11,6	10,9	8,9	7,8	4,3	3,9	2,7	3,1	7,3	7,0	—	—	—	—
Taxa d'atur jove (% població activa de 15 a 24 anys)	17,9	18,2	17,3	15,5	7,6	7,3	0,6	2,7	10,3	10,9	18,6	—	-0,4	—
Ràtio de desocupació jove (% població de 15 a 24 anys)	8,6	8,7	7,6	6,8	3,7	3,2	1,0	1,9	4,9	5,5	—	—	—	—
Atur de llarga duració (% total aturats)	21,7	20,4	46,0	42,8	20,6	16,2	-24,3	-22,4	1,1	4,2	—	—	—	—
Creixement del PIB real	3,9	3,5	3,1	2,9	10,6	9,8	0,8	0,6	-6,7	-6,3	3,0	3,0	0,5	-0,1

* Els indicadors d'aquest requadre recullen la població de 15 a 64 anys, excepte quan s'indiqui el contrari.
** Els objectius per al 2010 d'Espanya són els del Programa Nacional de Reformes de 2005 i els de la UE-25 són els objectius fixas per la Cimera de Lisboa de 2004

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Eurostat, Labour Force Survey, segons trimestres, i dades anuals de creixement del PIB real a preus constants de 2000.

mesos anteriors. Aquests percentatges s'han mantingut estables en els darrers deu anys, amb una tendència en l'augment de les persones que han patit violència, que han passat del 4 al 6% entre 1995 i 2005, dins l'àmbit de l'antiga UE-15. També assenyala que aquesta proporció és més baixa a Espanya, entorn al 3%.

Entre les finalitats de l'acord hi ha elevar el nivell de consciència i de comprensió, per part dels empresaris, els treballadors i els seus representants, de l'assetjament i la violència a la feina. Una altra finalitat és prevenir, identificar i tractar aquests problemes per aconseguir disminuir la probabilitat que es produeixin situacions d'aquest tipus.

En relació amb el diagnòstic sobre la situació dels mercats de treball, cal destacar que per primera vegada els interlocutors socials europeus han elaborat un diagnòstic consensuat d'aquesta naturalesa sobre la situació de l'ocupació i dels mercats de treball a la Unió Europea. L'anàlisi conjunta, que fou presentada en el marc de la Cimera Social Tripartida d'octubre, s'ha dut a terme en un moment important, en coincidir amb el final del primer cicle dels tres anys de l'estratègia renovada de creixement i ocupació i amb les primeres avaluacions dels seus resultats. Aquest document recull un conjunt de recomanacions comunes de les organitzacions d'empresaris i de treballadors en relació amb la *flexiseguretat*, un dels debats més importants desenvolupats el 2007.

Un destacat àmbit d'actuació conjunta de les organitzacions empresarials i sindicals europees es concentra en les accions per promoure la igualtat entre homes i dones, d'acord amb el marc d'accions adoptat el 2005.[20] Les organitzacions signants es varen comprometre a complir-lo en els pròxims cinc anys. Aquesta aplicació, duta a terme el 2007, posa de manifest que les prioritats definides en aquest àmbit pel diàleg social europeu han estat promogudes en diferents acords nacionals de concertació social tripartida i s'han anat integrant en la negociació dels convenis col·lectius.

Un dels temes més intensos per part dels interlocutors socials és la conciliació de la vida laboral i la familiar. Mentre que les organitzacions sindicals donen suport a totes aquestes iniciatives a tots els àmbits, les organitzacions empresarials comparteixen la importància d'aquest tema, però difereixen sobre les iniciatives de plantejament que s'han d'impulsar i amb els nivells de decisió que s'han d'adoptar. Les organitzacions empresarials consideren que les actuacions necessàries s'han de dur a terme dins el pla nacional, sectorial o en l'àmbit de l'empresa.

Un àmbit clau de la política social i de l'Estratègia Europea d'Ocupació és el relatiu a la immigració laboral, en què s'intenta perfilar les línies mestres de determinats aspectes d'un marc d'ordenació, dins dels esforços tendents a desenvolupar una política comuna d'immigració. La Comissió va presentar, al llarg de l'any, una sèrie de propostes de directiva amb les quals es pretén establir les bases d'una política d'immigració laboral entorn d'uns principis comuns. Aquesta proposta s'inscriu, a més, en el marc de les iniciatives per lluitar

20. CES, UNICE, UEAPME i CEEP: «Marc d'accions per a la igualtat entre homes i dones», 22 de març de 2005. Vegeu la *Memòria del CES Espanya*, capítol II.3.1.1.

contra el treball no declarat, objectiu que també forma part de l'agenda de treball conjunt dels interlocutors socials europeus per al període 2006-2008.

2.4.3. La protecció social

El Consell Europeu de març de 2007 subratllà que l'Agenda de Lisboa havia de reflectir millor els objectius socials comuns a la Unió Europea. Des de fa un parell d'anys, la Unió Europea està propiciant una nova visió social sobre com promoure millor el benestar, i es concentra a augmentar la igualtat d'oportunitats, millorar l'accés al serveis públics i la solidaritat, tot fomentant la cohesió i la inclusió social activa.

Quant a l'aplicació del mètode obert de coordinació per polítiques socials (MOC), per a l'any 2007 s'han centrat els esforços en l'anàlisi de diversos aspectes concrets considerats prioritaris: mesures contra la pobresa infantil, la reducció de desigualtats sanitàries i l'assistència de llarga durada, que inclou l'atenció a les situacions de dependència.

Com a desafiaments futurs per a Espanya, la proposta d'informe conjunt sobre protecció social i inclusió social per al 2008 destaca la bona situació financera de la Seguretat Social, la millora de la taxa d'ocupació femenina i tenir una de les edats efectives de sortida del mercat laboral més altes de la Unió Europea (62,2, quan la mitjana de la Unió europea és de 60,7 anys), i una de les esperances de vida sana més llarga (66,8 per als homes i 70,2 per a les dones).

Pel que fa a les debilitats, assenyala que no es registren millores significatives quant al nombre de persones en risc de pobresa; Espanya continua situant-se molt per sota de la mitjana de la Unió Europea quant a la despesa social com a percentatge del PIB (20% en comparació amb el 27,3% de la Unió Europea l'any 2004). (Vegeu el gràfic I-5, I-6.)

Gràfic I-5

Intensitat de la despesa en protecció social a la UE, 1997-2005*
(Despesa en protecció social en percentatge del PIB per habitant en termes SEEPROS. Paritats de poder adquisitiu)

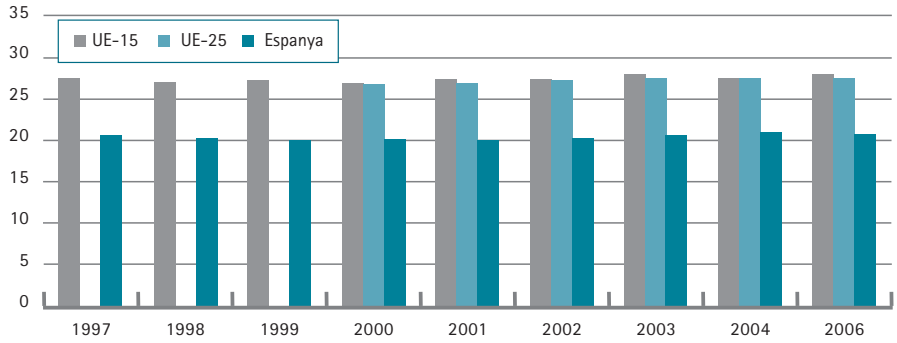

* El 2005, dades estimades per a la UE i provisionals per a Espanya

Font: Eurostat, *European social statistics: Social protection. Expediture and receipts*

Gràfic I-6

Intensitat de la despesa en protecció social a la UE, 1997-2005*
(Despesa en protecció social en percentatge del PIB per habitant en termes SEEPROS. Paritats de poder adquisitiu)

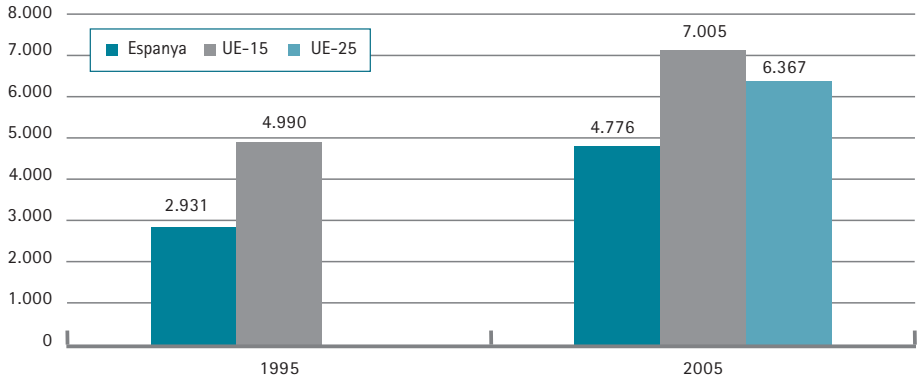

* El 2005, dades estimades per a la UE i provisionals per a Espanya

Font: Eurostat, *European social statistics: Social protection. Expediture and receipts*

Gràfic I-7

Despesa en protecció social per funcions a Espanya i la UE, 2005
(Despesa en percentatge del PIB)

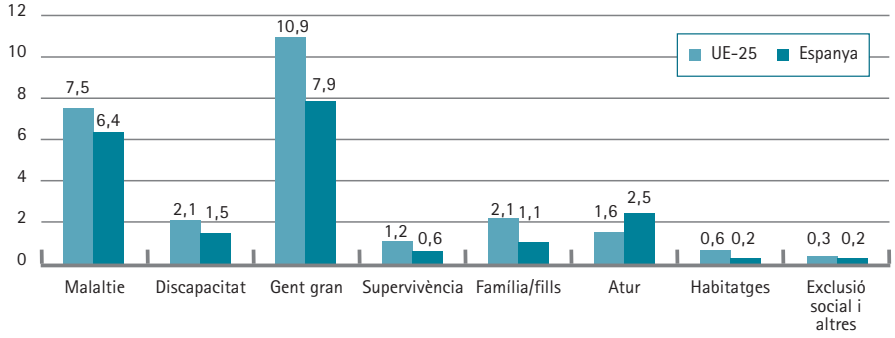

* Dades estimades per a la UE i provisionals per a Espanya

Font: Eurostat, *European social statistics: Social protection. Expediture and receipts*

Tenint en compte la distribució de la despesa en protecció social per funcions, la major proporció a la Unió Europea correspon a la vellesa, amb un pes sobre el total del 41,4 %, la qual suposà el 10,9% del PIB l'any 2005. (Vegeu el gràfic I-7.)

Respecte a la distribució dels recursos destinats a finançar la protecció social segons l'origen, les diferències entre Espanya i la mitjana europea continuen sent significatives. Així, mentre que a la UE-15 l'aportació pública i la corresponent a cotitza-

Gràfic I-8

Estructura dels ingressos de la protecció social, Espanya-UE, 1995-2005 (Percentatge d'aportacions de cada font sobre el total d'ingressos en termes PROS)

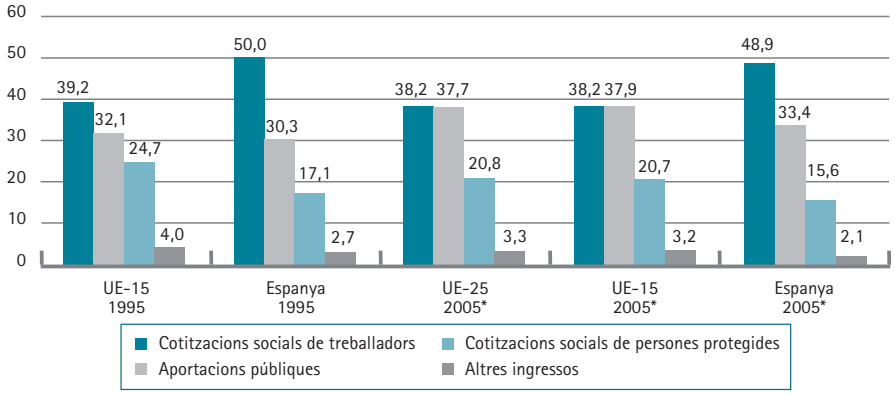

* El 2005, dades estimades per a la UE i provisionals per a Espanya

Font: Eurostat, *European social statistics: Social protection. Expediture and receipts*

cions socials d'ocupats representen percentatges molt similars, del 37,9% i del 38,2% respectivament, a Espanya són les cotitzacions socials les que suposen el percentatge més elevat, el 48,9%, davant el 33,4% que representen les aportacions de l'Estat, cosa que respon a la preponderància dins de la despesa social de prestacions essencialment contributives, en especial vellesa i atur. No obstant això, durant la darrera dècada ha tingut lloc un lleuger descens de la participació de les cotitzacions socials dels empresaris a favor de les aportacions públiques, les quals han augmentat el seu pes, també com a conseqüència d'un menor percentatge de cotitzacions socials protegides i d'altres ingressos. (Vegeu el gràfic I-8.)

2.5. Les polítiques de cohesió

El quart informe de la Comissió Europea sobre cohesió econòmica i social, «Creixement de les regions, desenvolupament d'Europa», que inclou per primera vegada la situació econòmica, social i territorial de la Unió Europea i les 268 regions que en formen part, presenta un índex sintètic basat en els indicadors seleccionats de l'Estratègia de Lisboa significatius a l'àmbit regional, que proporciona una indicació aproximada de com es comporten les regions en relació amb l'Agenda de Lisboa.[21] Aquests indicadors són les taxes d'ocupació, d'abandona-

21. L'indicador varia entre 0 i 1, de manera que les regions amb un valor elevat de l'indicador, pròxim a 1, tindran més possibilitats d'arribar a diversos dels objectius de l'Estratègia de Lisboa l'any 2010, mentre que aquelles amb un valor baix, més proper a 0, tindran dificultats per arribar-hi.

ment escolar prematur, d'aprenentatge o formació permanent, d'escolarització, d'R+D, de finançament de les empreses en activitats d'R+D i de llars amb banda ampla.

En el cas d'Espanya, la mitjana de l'índex se situa en 0,53, per sobre de la mitjana de la UE-27 (0,51). Les comunitats autònomes més ben preparades per arribar als objectius de Lisboa per al 2010 són Navarra (0,72), Madrid (0,68), el País Basc (0,66), Catalunya (0,63), Aragó (0,62) i La Rioja (0,61), totes caracteritzades per un elevat nivell de desenvolupament. Per la seva part, les regions que mostren uns valors més baixos de l'indicador econòmic de l'Estratègia de Lisboa són les ciutats autònomes de Ceuta (0,18) i Melilla (0,3), Extremadura (0,28) i Andalusia (0,35). Balears es troben entre la mitjana espanyola i l'europea, amb el 0,52.

2.6. La política regional[22]

Des de mitjan anys setanta, la Unió Europea va començar a prestar atenció als desequilibris regionals que hi havia al seu territori. A partir d'aquell moment hi ha hagut diversos intents de reduir aquestes disparitats però totes les iniciatives de la UE han estat, de moment, insuficients. Les darreres incorporacions de països més endarrerits econòmicament no han fet més que accentuar les grans diferències entre regions de la mateixa UE i exigir un seguit de mesures i polítiques regionals més efectives.

Les diferències regionals s'analitzen mitjançant l'estudi de les variables següents: el PIB per càpita, l'ocupació i la desocupació, i la productivitat del factor treball. Aquí cal fer un incís sobre la principal diferència del darrer informe amb els anteriors, ja que per primera vegada la major part de la informació emprada es refereix a la UE de 27 membres, i ofereix, per tant, l'avantatge de gaudir d'una perspectiva de com estan les coses a la UE actual. S'ha de dir, però, que l'anàlisi de la UE-27 presenta el gran inconvenient de la manca de disponibilitat de dades dels anys anteriors.

Pel que fa a la primera variable, el PIB per càpita, s'ha de dir que és l'indicador més senzill de tots però continua sent un dels més emprats per valorar la riquesa d'una regió. Un altre factor que cal considerar aquí és que el total de regions de la UE-27 és de 271, però l'Eurostat només ofereix dades de 269, ja que exclou dues regions britàniques. Així, a la UE-27 hi ha una gran distància entre la regió amb més PIB (Inner London al Regne Unit) i la que en té menys (Nord-Vest a Romania), ja que entre aquestes es presenta una diferència de gairebé 13 vegades major a favor de la primera. Si fem una mirada a dades anteriors, podem comprovar com, tot i que mitigades, les diferències regionals continuen sent enormes.

22. Vegeu José Villaverde Castro, «La Unión Europea de los 27 y los desequilibrios regionales», dins Cuadernos de Información Económica, núm. 203, març-abril de 2008, pàg. 117-130. Sobre la política regional i els criteris NUT 2, vegeu la *Memòria del CES 2004*, pàg. 29.

A part d'Inner London com a regió més rica i l'altra britànica Berkshire, Buckingamshire & Oxfordshire, cal destacar que la resta de les deu primeres són bàsicament regions de la zona de l'antic Benelux i dels països nòrdics Suècia i Dinamarca. A més, n'hi ha també una d'Alemanya, una d'Àustria i una de França. Pel que fa a les de PIB més baix, destaquen només tres països que abasten el total de les deu regions: Bulgària i Romania molt especialment, però també, Polònia presenta una regió. Així doncs, es pot afirmar que bona part de les regions menys desenvolupades d'Europa es localitzen a la perifèria oriental. (Vegeu el quadre I-12.)

En el cas d'Espanya la primera CA en renda per càpita és Madrid, amb un nivell dins la UE-27 del 133,9 i una posició relativa 29 dins les 269 regions. La darrera CA espanyola és Extremadura, amb un nivell 69,7 i una posició relativa 211. Balears té un nivell 113,7 (és la cinquena comunitat autònoma) i ocupa una posició relativa 69.

Tot i que el PIB per càpita sigui l'indicador més representatiu del nivell de desenvolupament econòmic i potencial econòmic d'una àrea, la situació del mercat de treball sol considerar-se apropiada per oferir un panorama més ajustat de la realitat econòmica. Així doncs, podem començar remarcant que entre 1999 i 2006 la UE-27 va augmentar el seu volum de treball el 6,7%. Si ho miram per regions, en aquest cas se'n van analitzar 252, de les quals 127 van incrementar la seva ocupació en major proporció, 122 en menor mesura (28 de les quals amb pèrdues netes de treball) i només 3 anotaren creixements iguals a la mitjana. A més, cal destacar, si ho miram per països, que 9 de les 10 regions amb millor comportament ocupacional foren

Quadre I-12. Regions amb els majors i menors nivells de PIB per càpita (en PPC), 2005 (UE-25=100)

Regions amb el PIB per càpita més alt		Regions amb el PIB per càpita més baix	
1. Inner London (UK)	303	1. Nord-Est (RO)	24
2. Luxemburg (LU)	264	2. Severozapaden (BG)	27
3. Brussel·les-capital (BE)	241	3. Yuzhen Tsentralen (BG)	27
4. Hamburg (DE)	202	4. Severen Tsentralen (BG)	28
5. Wien (AT)	178	5. Sud-vest Oltenia (RO)	28
6. Île de France (FR)	173	6. Sud-Muntenia (RO)	29
7. Estocolm (SE)	172	7. Severoiztochen (BG)	31
8. Berkshire, Buckinghamshire & Oxfordshire (UK)	168	8. Sud-Est (RO)	31
9. Oberbayern (DE)	166	9. Yugoiztochen (BG)	33
10. Groningen (NL)	164	10. Nord-vest (RO)	34

Llegenda: UK: Regne Unit; BE: Bèlgica; LU: Luxemburg; DE: Alemanya; FR: França; AT: Àustria; SE: Suècia; NL: Holanda; RO: Romania i BG: Bulgària.

Font: Eurostat

ADDENDA: LES REGIONS ESPANYOLES A LA UE-27. PIB PER CÀPITA					
	1999	2005	Var. Absoluta	Variació %	Posició
Madrid	130,7	133,9	3,2	2,4	29
País Basc	118,2	130,8	12,6	10,7	37
Navarra	121,8	129,2	7,4	6,1	38
Catalunya	118	122,1	4,1	3,5	48
Illes Balears	119,4	113,7	-5,7	-4,8	69
La Rioja	109,7	110	0,3	0,3	84
Aragó	100,7	109,5	8,8	8,7	89
Cantàbria	89,3	100,9	11,6	13	125
Castella i Lleó	88,1	97	8,9	10,1	139
València	93,2	94,8	1,6	1,7	148
Illes Canàries	94,2	93,7	-0,5	-0,5	151
Ceuta	82	93,5	11,5	14	153
Melilla	82,4	91,3	8,9	10,8	160
Astúries	79,4	90,2	10,8	13,6	161
Regió de Múrcia	80	87,7	7,7	9,6	169
Galícia	76,1	84,2	8,1	10,6	178
Castella-la Manxa	76,2	81,8	5,2	6,8	185
Andalusia	70,5	80,4	9,9	14	188
Extremadura	61,1	69,7	8,6	14,1	211

Font: Eurostat

espanyoles (Múrcia, Andalusia, Madrid, Balears, València, Canàries, Cantàbria, La Rioja i Castella-la Manxa), mentre que les que més places de feina han destruït són totes romaneses o poloneses.

Entrant ja en la taxa de desocupació, destaca que, tot i el bon comportament general de l'Estat espanyol, entre elles Balears, sigui la Ciutat Autònoma de Ceuta la regió amb la taxa més elevada (21). Entre el grup de les que presenten resultats elevats en aquest aspecte, el que més crida l'atenció és que Alemanya col·loqui fins a tres regions amb índexs elevats d'atur. L'explicació seria que es tracta de zones de l'antiga Alemanya de l'Est, que continuen arrossegant situacions negatives fruit de l'herència històrica. La resta de regions amb índexs d'atur elevades queden repartides únicament en dos països: Eslovàquia i Polònia, amb dues i tres regions respectivament. (Vegeu el quadre I-13.)

Novament cal esmentar la gran diferència entre regions europees, ja que si comparam aquelles amb major taxa de desocupació amb les que la tenen més baixa, ens trobam per exemple que la Ciutat Autònoma de Ceuta presenta un índex més de vuit vegades superior que el de la Província Autònoma de Bolzano i gairebé tres vegades superior a la mitjana europea (que se situa entorn del 8,2 %).

Quadre I-13. Regions amb les majors i menors taxes de desocupació a la UE, 2006 (UE-27= 8,2)

Regions amb les taxes més baixes		Regions amb les taxes més altes	
Regió	Taxa	Regió	Taxa
Total			
1. Província Autònoma de Bolzano (IT)	2,6	1. Ciutat Autònoma de Ceuta	21
2. Zeeland (NL)	2,7	2. Mecklenburg-Vorpommern (DE)	19,2
3. Praha (CZ)	2,8	3. V_chodné Slovensko (SK)	19,1
4. Tirol (AT)	2,9	4. Berlin (DE)	18,7
5. Valle d'Aosta (IT)	3	5. Sachsen-Anhalt (DE)	17,8
6. Província Autònoma de Trento (IT)	3,1	6. Regió de Brusel·les	17,6
7. Salzburg (AT)	3,1	7. Dolnoslaskie (PL)	17,3
8. Oberösterreich (AT)	3,2	8. Zachodniopomorskie (PL)	17,2
9. Gelderland (NL)	3,3	9. Stredné Slovensko (SK)	16,4
10. Utrecht (NL)	3,3	10. Kujawsko-Pomorskie (PL)	16,2

Llegenda: UK: Regne Unit; IT: Itàlia; AT: Àustria; NL: Holanda; FR: França; PL: Polònia; DE: Alemanya; ES: Espanya; EL: Grècia, i SK: Eslovàquia.

Font: Eurostat News Release, 150/200.

Quant als indicadors de productivitat, podem comprovar com el 2005 cal considerar també que les regions millor i pitjor situades en matèria de productivitat (Inner-London i Nord-Est) són les mateixes que en matèria de PIB per càpita, cosa que fa que sigui previsible que les diferències entre aquestes perdurin en el temps. Cal afegir que mentre les regions amb millor productivitat es distribueixen en diversos països, les menys productives es concentren únicament a Bulgària i Romania, cosa que reafirma que són dos dels països amb els nivells de desenvolupament més baixos de la UE-27. (Vegeu el quadre I-14.)

Finalment cal considerar la situació en la productivitat de les regions espanyoles. Així, les regions autònomes més i menys productives són, respectivament, el País Basc i Extremadura, que dins les 249 regions considerades ocupen les posicions 28 i 181. A més, si deixam de banda els casos atípics de les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, trobam una correspondència bastant forta entre PIB per habitant i PIB per ocupat. Sigui com sigui, el que més destaca és allò referent a la productivitat de les regions espanyoles en comparació de la mitjana comunitària. Aquí, totes les comunitats autònomes (excepte Melilla) han cedit terreny al llarg del període 1999-2005 en l'àmbit europeu, cosa que constitueix una clara mostra de feblesa amb vista al futur. Per tant, podem dir que tot i que les comunitats espanyoles es troben entre les que més ocupació han generat dins la UE-27, des del punt de vista de la productivitat s'ha fet una passa enrere,

Quadre I-14. Regions amb els majors i menors nivells de productivitat (en PPC), 2005 (UE-25 = 100)

Regions amb la productivitat més alta		Regions amb la productivitat més baixa	
1. Inner London (UK)	297,3	1. Nord-Est (RO)	23,0
2. Bruxel·les (BE)	279,8	2. Sud-Vest Oltenia (RO)	26,7
3. Luxemburg (Grand-Duché) (LU)	271,6	3. Sud-Muntenia (RO)	29,5
4. Hamburg (DE)	187,1	4. Yuzhen tsentralen (BG)	30,7
5. Île de France (FR)	181,2	5. Severen tsentralen (BG)	32,7
6. Viena (AT)	172,2	6. Sud-Est (RO)	32,9
7. Bremen (DE)	169,9	7. Severoiztochen (BG)	33,6
8. Còrsega (FR)	164,6	8. Lubelskie (PL)	35,1
9. Antwerpen (BE)	146,1	9. Severozapaden (BG)	35,2
10. Groningen (NT)	145,5	10. Nord-Vest (RO)	35,3

Llegenda: BE: Bèlgica; UK: Regne Unit; LU: Luxemburg; FR: França; DE: Alemanya; AT: Àustria; PL: Polònia; RO: Romania; BG: Bulgària

Font: Eurostat.

Quadre I-15 Les regions espanyoles a la UE-27. Productivitat (1999 i 2005)

Comunitat Autònoma	1999	2005	Var. Absoluta	Variació %	Posició
País Basc	125,4	123,0	-2,3	-1,9	28
Ciutat Autònoma de Melilla	109,3	118,4	9,1	8,3	41
Comunitat de Madrid	135,2	117,7	-17,5	-12,9	43
Comunitat Foral de Navarra	122,5	117,7	-4,8	-3,9	44
Ciutat Autònoma de Ceuta	117,8	109,4	-8,4	-7,1	66
Catalunya	116,1	108,8	-7,3	-6,3	68
Aragó	108,8	103,0	-5,7	-5,3	93
Illes Balears	116,0	100,9	-15	-12,9	105
Principat d'Astúries	103,7	100,7	-3	-2,9	106
Castella i Lleó	105,4	100,2	-5,2	-4,9	112
Cantàbria	110,7	99,9	-10,8	-9	114
La Rioja	118,5	99,4	-19,1	-16,1	118
Canàries (ES)	103,7	92,5	-11,2	-10,8	154
Comunitat Valenciana	101,7	90,4	-11,3	-11,1	158
Andalusia	98,0	89,8	-8,2	-8,4	162
Regió de Múrcia	92,4	86,7	-5,7	-6,2	171
Galícia	87,9	86,5	-1,4	-1,6	173
Castella-la Manxa	93,9	85,9	-8	-8,6	175
Extremadura	84,6	82,6	-1,9	-2,3	181

Font: Eurostat.

deixant clar que compatibilitzar una forta creació d'ocupacio i un creixement elevat de la productivitat constitueix una assignatura pendent per a les regions espanyoles. Les Balears presenten la variació negativa absoluta més alta de l'Estat després de La Rioja i Madrid. La seva posició dins les 249 regions europees és la 105 i dins el rànquing per comunitats autònomes ocupa el setè lloc. (Vegeu el quadre I-15.)

2.7. El programa operatiu 2007-2013 per a les Illes Balears

El 17 de desembre de 2007, la Comissió Europea va aprovar un programa operatiu per a les Balears que per al període 2007-2013. Aquest programa té un pressupost total d'aproximadament 226 milions d'euros. La contribució de la Comunitat mitjançant el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) augmenta uns 107 milions d'euros, que representa entorn del 0,3% de la inversió total de la UE a Espanya en el marc de la política de cohesió per al període 2007-2013.

L'objectiu global del programa consisteix a desenvolupar i consolidar un teixit econòmic competitiu que permeti evolucionar cap a un desenvolupament sostenible de la regió i aconseguir una cohesió econòmica i social. Aquest objectiu global exigeix que es prenguin en consideració les variables territorials, econòmiques i socials, juntament amb factors horitzontals com el medi ambient i el principi d'igualtat entre homes i dones.

Les principals accions efectuades en el marc del programa tenen per objectiu contribuir de manera significativa als objectius de l'Estratègia de Lisboa, i donar suport, en particular, a la investigació, a la transferències de tecnologies, a la innovació i a les iniciativa empresarial.

En el marc de la societat de la informació, el 7,3% dels recursos comunitaris es destinen a finançar serveis i aplicacions a favor de les petites i mitjanes empreses i a desenvolupar i promocionar les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en els serveis públics.

Per una altra banda, la millora i el desenvolupament de la xarxa ferroviària de Mallorca és una de les accions importants del programa, ja que el ferrocarril és un mitjà de transport respectuós amb el medi ambient i constitueix una solució alternativa al transport per carretera i als greus problemes de saturació.

Aquest programa operatiu s'articula entorn de cinc prioritats:

- Dinamització de l'economia del coneixement (investigació i desenvolupament més innovació, societat de la informació) innovació i desenvolupament de les empreses (aproximadament el 56% del finançament total). En l'àmbit del desenvolupament i la innovació de les empreses es vol afavorir la presència de les empreses balears en els mercats internacional donant suport a la creació de grups de promo-

ció patronal. D'aquesta manera, podran detectar-se les oportunitats fora de les illes i dur a terme accions de promoció i participació en fires de mostra internacionals.

- Medi ambient i prevenció dels rics (aproximadament el 3% del finançament total). La principal línia d'intervenció d'aquesta prioritat consisteix a recuperar i tornar a dinamitzar les zones degradades amb una riquesa ambiental significativa, la qual cosa permetria conservar-ne i recuperar-ne la biodiversitat i implantar-hi parcs públics o activitats econòmiques alternatives.

- Recursos energètics i accés als serveis de transport (aproximadament el 29,5% del finançament total). Les accions previstes en aquesta prioritat tenen com a finalitat contribuir a la millora de l'accés als serveis de transport respectuosos amb el medi ambient. L'acció principal consisteix a millorar les infraestructures de transport ferroviari a Mallorca, com a alternativa al transport de carretera, que pateix grans problemes de saturació.

- Desenvolupament sostenible local i urbà (aproximadament el 10% del finançament total). La finalitat d'aquesta quarta prioritat consisteix a protegir i valorar el patrimoni natural i cultural i també dur a terme un projecte integrat de regeneració urbana.

- Assistència tècnica (aproximadament l'1,5% del finançament total). Amb aquesta darrera prioritat es vol donar suport a l'aplicació d'un sistema de gestió, seguiment i control eficaç per avaluar el programa operatiu, i la comunicació i les accions de publicitat.

3

ECONOMIA ESPANYOLA[23]

RESUM

L'any 2007, el creixement de l'economia espanyola va superar en nou dècimes la mitjana de la Unió Europea. La taxa de creixement del PIB va ser del 3,8%. L'evolució de les taxes trimestrals reflecteix una lenta desacceleració de l'activitat econòmica, situació que s'agreuja en el darrer període de l'any, amb l'esclat de la crisi hipotecària dels Estats Units i el seu possible trasllat a la resta de l'economia mundial. El consum de les llars es va desaccelerar sis dècimes, fins a registrar un creixement del 3,1%. Amb referència a la inversió, el component de la construcció es va desaccelerar dos punts percentuals, fins al 4%, en línia amb l'evolució de l'activitat del sector, mentre que la inversió en béns d'equipament va augmentar el seu ritme de creixement fins a l'11,6%.

Per tercer any consecutiu i després del procés continuat de reducció del dèficit iniciat el 1996, els comptes de l'Administració pública tancaren el 2007 amb un superàvit de 23.368 milions d'euros en termes de comptabilitat nacional, un 33,2% superior a l'exercici precedent, que representa el 2,2% del PIB. Aquest resultat millora les projeccions pressupostàries del Programa d'Estabilitat aprovat el desembre de 2007, que calculava la magnitud del superàvit a l'1,8% del PIB.

La branca de serveis, el 2007, es va mostrar com la més dinàmica del conjunt de l'activitat productiva, amb un creixement del 4,2%, una dècima per sobre del creixement del 2006. Des d'una perspectiva trimestral, el sector va mostrar una lleugera desacceleració, explicada pel menor dinamisme dels seus components, serveis de mercat i de no mercat.

Durant la major part de l'any 2007, l'IPC es va mantenir a nivells moderats, per sota del 2,5%, i va continuar la tendència de desacceleració iniciada els darrers mesos de l'any anterior. No obstant això, des de setembre els preus varen iniciar una escalada a l'alça, que ha situat el nivell general de preus als darrers mesos del 2007 i als primers del 2008 per sobre del 4%.

El sistema espanyol d'innovació continua mostrant un significatiu retard respecte dels països del nostre entorn. La despesa feta per Espanya en R+D en percentatge del PIB, encara que continua una tendència clarament creixent en els darrers anys, es xifra el 2006 en l'1,2%, encara bastant per sota de l'objectiu del 2% fixat per al 2010 en el Programa Nacional de Reformes; de la mitjana de l'OCDE, que arriba al 2,25%, i també de la mitjana de la UE-27, que se situa en un modest 1,84% si es compara amb el llindar del 3% fixat a l'Agenda de Lisboa com a objectiu comunitari per al 2010.

3.1. EVOLUCIÓ ECONÒMICA

L'any 2007 l'economia espanyola es va mantenir entre les més dinàmiques del seu entorn gràcies a un creixement del producte interior brut del 3,8%, nou dècimes superior a la mitjana de la Unió Europea. (Vegeu el quadre I-16.)

Quant al desglossament interanual, l'evolució de les taxes trimestrals reflecteix una lenta desacceleració de l'activitat econòmica, com a conseqüència de la pèrdua de l'impuls dels principals factors que fins ara havien sustentat el creixement econòmic en el darrer cicle expansiu: la despesa en consum de les llars i el sector de la construcció. Aquesta situació s'agreuja el darrer període de l'any, amb l'esclat de la crisi hipotecària dels Estats Units i el seu possible trasllat a la resta de l'economia mundial.

Pel que fa a la despesa, el consum de les llars es desaccelera sis dècimes, fins a registrar un creixement del 3,1%, com a resposta a la moderació de la renda disponible per l'empitjorament de la confiança dels consumidors i les pujades dels tipus d'interès, en un context d'elevat endeutament de les llars, augment de la inflació, atesa la seva repercussió sobre la seva capacitat adquisitiva, i efecte riquesa

23. En aquest apartat es presenta un breu resum del capítol I «Panorama económico» de la *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral de España*, Madrid, juny 2008, pàg. 136-283.

Quadre I-16. Quadre macroeconòmic (2003-2007) (taxes de variació interanual)

Conceptes	2003	2004	2005	2006	2007
PIB i agregats de la demanda					
Producte interior brut	3,0	3,2	3,5	3,9	3,8
Consum final	3,3	4,7	4,5	4,0	3,6
Llars	2,8	4,2	4,2	3,7	3,1
AP	4,8	6,3	5,5	4,8	5,1
Formació bruta de capital fix	5,9	5,0	6,9	6,8	5,9
Béns d'equip	4,2	4,4	9,2	10,4	11,6
Construcció	6,2	5,5	6,1	6,0	4,0
Exportació de béns i serveis	3,7	4,1	2,6	5,1	5,3
Importació de béns i serveis	6,2	9,6	7,7	8,3	6,6
Demanda interna[1]	3,8	4,9	5,2	5,1	4,6
Demanda externa[1]	-0,8	-1,7	-1,7	-1,2	-0,7
Preus i costs					
Deflació del PIB	4,1	4,0	4,2	4,0	3,1
IPC	3,0	3,0	3,4	3,5	2,8
Costs laborals unitaris	3,0	2,5	2,2	2,3	2,7
Mercat de treball					
Variació de l'ocupació[2]	2,4	2,7	3,2	3,2	3,0
Taxa d'atur	11,5	11,0	9,2	8,5	8,3
Variació de la productivitat[3]	0,7	0,6	0,4	0,7	0,8
Sector exterior (saldo en % del PIB)					
Saldo comercial (béns i serveis)	-2,1	-3,8	-5,1	-6,2	-6,2
Capacitat de finançament de la nació	2,5	4,2	6,5	8,3	9,7
Capacitat / Necessitat de finançament AP (en % PIB)	0,0	-0,2	1,1	1,8	2,2
Promemòria					
PIB nominal (millions d'euros)	782.531	840.106	908.450	980.954	1.049.848

1. Aportació al creixement del PIB.
2. Ocupació equivalent a temps complet de la CNTR.
3. PIB per ocupat (sèries corregides i ocupació equivalent a temps complet).

Font: INE i Ministeri d'Economia i Hisenda.

negatiu derivat del deteriorament del mercat immobiliari. Amb referència a la inversió, el component de la construcció es va desaccelerar dos punts percentuals fins al 4%, en línia amb l'evolució de l'activitat del sector, mentre que la inversió en béns d'equipament va augmentar el seu ritme de creixement fins a l'11,6%.

La demanda exterior va moderar la seva aportació negativa del creixement del PIB, des d'1,2 punts percentuals el 2006 a 0,7 punts, com a conseqüència d'una evolució més positiva de les exportacions i una desaceleració econòmica de les importacions, com a resposta a la moderació del consum interior. Aquest comportament del sector exterior anticiparia un canvi en el patró de creixement de l'economia espanyola cap a un model més equilibrat, amb un creixement menor de la construcció i del consum dels residents, juntament amb un millor equilibri exterior.

Des de la perspectiva de l'oferta, el més significatiu va ser la desaceleració de la construcció, davant l'esgotament dels factors que varen propiciar-ne l'expansió: tipus d'interès reduïts, elevada expansió econòmica, creixement de la població immigrant i creixement del nombre de llars. D'aquesta manera, la construcció va deixar de liderar el creixement econòmic el 2007, a favor dels serveis i de la indústria, i es va produir un cert reequilibri entre les fonts de creixement econòmic, des del sector de la construcció cap a la indústria i els serveis.

El creixement de l'ocupació, en termes de llocs de feina equivalents a temps complet, va ser del 3% (0,2 punts menys que l'any anterior), i el creixement de la productivitat va ser del 0,8% (0,1 punt més que el 2006), cosa que és insuficient per garantir un desenvolupament sostenible a llarg termini.

Com a resultat de la crisi financera internacional i les restriccions creditícies generades a partir del segon semestre del 2007, juntament amb l'alça dels preus del petroli i dels aliments, el panorama de l'economia espanyola s'ha deteriorat a partir del quart trimestre de l'any, amb una retallada de les taxes de creixement i un augment generalitzat dels preus, que va portar la inflació espanyola fins al 4,2% el desembre de 2007, cosa que comporta un nou deteriorament dels índexs de competitivitat dels béns i serveis procedents d'Espanya en els mercats internacionals.

Altrament, l'economia espanyola s'enfronta a aquesta situació amb certs avantatges relatius respecte a altres països del seu entorn, encara que també amb algunes debilitats que la fan especialment vulnerable. Entre els avantatges, hi ha l'existència d'un sistema financer sòlid i solvent i un superàvit de les administracions públiques que el 2007 va ascendir al 2,2% del PIB, cosa que dóna marge de maniobra en cas d'aguditzar-se la desaceleració econòmica. Les debilitats estan associades a l'elevada necessitat de finançament exterior, a l'existència d'un model productiu basat en gran part en la construcció residencial, i a l'elevat endeutament del sector privat.

3.2. Els sectors productius

L'evolució del creixement dels diferents sectors productius durant l'any 2007 mostra el diferent impacte que sobre els resultats de cada branca han tingut els canvis, tant en la conjuntura internacional —turbulències en els mercats financers i encariment de les matèries primeres—, com la desaceleració de la demanda interna i l'evolució del sector de la construcció. (Vegeu el quadre I-17.)

Quadre I-17. Evolució de l'activitat econòmica per sectors (2002-2007) (taxa de variació interanual dels components del PIB en euros constants)

Anys	Trimestres	Agricultura i pesca	Energia	Indústria	Construcció	Serveis
2002	I trim.	7,5	2,1	-0,7	5,1	2,1
	II trim.	2,0	-1,2	-0,4	4,5	2,5
	III trim.	1,8	-0,3	1,1	5,5	1,9
	IV trim.	-6,6	0,5	2,7	4,1	2,2
	Mitjana	**1,0**	**0,3**	**0,7**	**4,8**	**2,2**
2003	I trim.	-2,9	0,3	1,9	4,4	1,9
	II trim.	-1,7	0,9	1,3	5,1	2,2
	III trim.	-1,2	2,9	0,6	4,1	2,6
	IV trim.	0,5	1,2	1,2	3,5	2,7
	Mitjana	**-1,4**	**1,3**	**1,3**	**4,3**	**2,4**
2004	I trim.	0,9	1,8	0,2	5,6	3,3
	II trim.	-1,0	2,6	0,5	5,2	3,4
	III trim.	-1,8	1,8	0,4	4,9	3,5
	IV trim.	-2,3	1,8	0,3	4,8	4,1
	Mitjana	**-1,1**	**2,0**	**0,3**	**5,1**	**3,6**
2005	I trim.	-14,1	3,6	0,1	5,3	4,5
	II trim.	-10,6	3,4	-0,3	5,4	4,7
	III trim.	-9,2	3,9	0,5	5,7	4,3
	IV trim.	-6,2	4,3	0,7	5,3	4,1
	Mitjana	**-10,0**	**3,8**	**0,3**	**5,4**	**4,4**
2006	I trim.	-0,1	3,7	1,4	5,8	4,0
	II trim.	2,3	1,4	2,7	5,3	4,1
	III trim.	-2,4	4,1	3,9	5,1	4,2
	IV trim.	10,1	-3,2	3,5	3,9	4,2
	Mitjana	**2,4**	**1,4**	**2,9**	**5,0**	**4,1**

Continua

Quadre I-17. Evolució de l'activitat econòmica per sectors (2002-2007) (taxa de variació interanual dels components del PIB en euros constants)

Anys	Trimestres	Agricultura i pesca	Energia	Indústria	Construcció	Serveis
2007	I trim.	6,8	-3,6	5,0	4,5	4,2
	II trim.	2,8	3,4	3,6	4,2	4,2
	III trim.	2,8	0,0	2,4	3,8	4,3
	IV trim.	2,9	4,5	1,4	2,8	4,1
	Mitjana	**3,8**	**1,0**	**3,1**	**3,8**	**4,2**

Font: INE, comptabilitat nacional trimestral d'Espanya.

Addenda

	2007	2006
Producte interior brut a preus de mercat	**980.954**	**1.048.848**
Agricultura i pesca	25.114	27.342
Energia	26.775	27.807
Indústria	132.419	141.838
Construcció	106.361	115.181
Serveis	583.034	626.627
VAB	873.703	940.795
Imposts nets sobre producció i importacions	107.251	109.053
Producte interior brut a preus de mercat	**980.954**	**1.049.848**

Font: INE, comptabilitat nacional trimestral d'Espanya.

3.2.1. El sector primari

El valor afegit brut (VAB) de les branques agrària i pesquera va mostrar una considerable recuperació el 2007, i l'exercici es va tancar amb un creixement anual del 3,8%, superant en 1,4 punts percentuals el creixement del 2006 i assolint la quantitat de 27.342 milions d'euros. Tenint en compte el creixement al llarg de l'any, el sector va registrar durant el primer trimestre un fort avenç en la producció en termes interanuals (6,8%), que es va moderar en els tres següents i que no arribà a superar el 3%, encara que es va quedar a prop.

L'ocupació en el sector primari en termes de llocs de feina equivalents a temps complet va registrar un descens de l'1,8%, encara que va ser més suau que la caiguda registrada un any abans.

3.2.2. La indústria i l'energia

El VAB de les branques industrials va créixer el 3,1%, dues dècimes per sobre del creixement de 2006, i va assolir els 141.838 milions d'euros. La progressiva acceleració que fins ara havia experimentat el VAB de la indústria des de 2005 va registrar el seu

màxim durant el primer trimestre de 2007, amb un creixement interanual del 5%; a partir d'aquest període, l'activitat secundària va suavitzar el seu ritme de creixement i va arribar a un creixement interanual de l'1,4% en el quart trimestre.

L'índex de producció industrial (IPI) mostra aquesta moderació en el creixement del conjunt de la indústria espanyola. El seu índex general va créixer de mitjana el 2,3%, 1,4 punts per sota del creixement registrat l'exercici anterior, any que es va qualificar d'extraordinari atenent unes expectatives empresarials favorables i la recuperació dels principals socis comercials. De fet, el creixement de l'IPI el 2007 resulta encara bastant superior al computat el 2005, quan només va créixer el 0,1%.

No obstant això, en termes d'ocupació equivalent a temps complet de la comptabilitat nacional trimestral,[24] el 2007 l'activitat industrial va destruir ocupació, amb un descens del 0,9%, davant l'augment del 0,1% de 2006. D'acord amb l'EPA, l'ocupació de la indústria es va reduir el 0,9%, i concretament la indústria manufacturera va caure el 0,6%.

Encara que el creixement mitjà anual de la branca energètica (1%) va ser quatre dècimes inferior al registrat l'any anterior, l'anàlisi de l'evolució trimestral indicava una recuperació gradual en el ritme d'activitat, de manera que es va passar d'un descens del VAB del 3,6% durant el primer trimestre a un augment del 4,5% en el darrer.

3.2.3. La construcció

La construcció, després d'haver estat protagonista en termes de creixement del VAB durant els darrers anys, el 2007 va alentir el seu ritme de creixement anual fins al 3,8%, 1,2 punts per sota del creixement de 2006, i va assolir els 141.838 milions d'euros. Aquesta moderació va anar guanyant ímpetu a mesura que avançava l'any, de manera que d'un creixement del VAB del 4,5% durant el primer trimestre es va passar a un ritme del 2,8% en el darrer trimestre de l'exercici.

Tot i això, el sector de la construcció va ser el de més creixement de l'ocupació del 2007, amb un avenç del 5,7%, tres dècimes per sobre del creixement de l'ocupació el 2006. No obstant això, les taxes de variació interanuals per trimestres mostren un clar perfil desaccelerat d'aquesta variable, de manera que es va passar d'un creixement del 7,4% el primer trimestre de l'any al 3,3% en el darrer.

La incertesa respecte a la profunditat de l'ajustament que podria experimentar el sector, juntament amb les condicions imposades als mercats financers com a resultat de les turbulències financeres registrades a final del 2007, va generar una sèrie de dificultats específiques a determinades empreses del sector, principalment a les que mantenen un elevat palanquejament per dur a terme la seva activitat. En tot cas, atesa la peculiar estructura empresarial del sector de la construcció, qualsevol previsió sobre l'impacte que el canvi de tendència pot tenir sobre l'activitat de la construcció reque-

24. Inclou energia.

reix distingir entre les grans empreses i les pimes i els autònoms. En general, es pot concloure que les primeres són menys vulnerables a una evolució desfavorable de les variables que típicament sostenen l'activitat. Les grans empreses són les que fan la major part de l'obra civil, per a la qual cosa a curt termini no hi ha previst un alentiment i, d'altra banda, en els darrers anys aquestes empreses han fet un notable esforç a favor de la seva internacionalització, fet que mitigaria l'impacte de l'evolució del mercat interior espanyol sobre els seus comptes de resultats.

3.2.4. Els serveis

L'any 2007 la branca dels serveis es va mostrar la més dinàmica del conjunt de l'activitat productiva, amb un creixement del 4,2%, una dècima per sobre del creixement de 2006, i va assolir els 626.627 milions d'euros. Des d'una perspectiva trimestral el sector va mostrar una lleugera desacceleració, explicada pel menor dinamisme dels seus components, serveis de mercat i de no mercat.

Segons els indicadors d'activitat del sector dels serveis de l'Institut Nacional d'Estadística corresponents al 2007, la xifra de negocis d'aquest sector va créixer el 6,7%, tres dècimes per sota de l'augment de 2006. Tots els sectors varen contribuir a aquest creixement, encara que l'increment de la xifra de negocis del sector dels serveis a empreses va resultar destacable, amb el 9,5%, 1,1 punts per sobre del creixement de 2006; en aquest sector varen destacar els augments dels serveis d'investigació i seguretat (12,4%), els serveis de selecció i col·locació de personal (10,2%) i les activitats industrials de neteja (10%). No obstant això, el subsector de més creixement en termes de xifra de negocis varen ser els serveis informàtics, que amb el 12,5% va superar en dos punts el creixement de l'exercici anterior.

L'ocupació del sector dels serveis, segons els indicadors d'activitat del sector dels serveis de l'INE, va registrar el mateix creixement que en l'exercici anterior (2,5%). L'avenç més elevat va ser per als serveis d'empreses, amb un creixement de l'ocupació del 3,9%, seguits de les tecnologies de la informació, amb el 3%. En ambdós casos s'observa una moderació en el ritme de creixement de l'ocupació respecte del 2006.

Malgrat l'alentiment del creixement dels principals mercats d'origen de turistes per a Espanya, sobretot des de la segona meitat del 2007, de l'encariment del petroli i els seus efectes directes sobre els costs del transport i de l'apreciació de l'euro davant el dòlar, que podria haver afectat el turisme procedent del mercat nord-americà, el sector va registrar uns resultats favorables, segons les dades de la Memòria del CES d'Espanya, que tot seguit comentam.

Així, el nombre de turistes va augmentar un milió respecte de l'exercici anterior i va permetre consolidar la posició d'Espanya entre les primeres potències mundials del sector. D'acord amb l'Enquesta de moviments turístics en fronteres (Frontur), durant el 2007 arribaren a Espanya 59,2 milions de turistes, un milió de turistes més que el 2006, fet que suposa un creixement interanual de l'1,7%. El Regne Unit, Alemanya i França continuaren lide-

rant el mercat emissor amb creixements del 0,5%, el -0,8% i el 1,2% respectivament, i entre tots tres països es concentra el 60,3% del turisme total no resident, 0,4 punts percentuals menys que el 2006, i es confirma la tendència de reducció en la dependència espanyola del turisme procedent d'aquests tres països. El turisme britànic va mantenir la primacia, amb 16,3 milions d'entrades. Igual que el 2006, el turisme italià va destacar pel seu augment, amb un creixement del 8,1%.

La despesa total dels turistes, segon l'EGATUR, va créixer el 3,5% (1,3 punts menys que el 2006). La despesa mitjana per turista creix l'1,5% i la despesa mitjana per estada creix el 4,4%, i en conseqüència es redueix l'estada mitjana. Novament, sis comunitats autònomes concentraren el 90,5% dels turistes estrangers: Catalunya, Illes Balears, Canàries, Andalusia, la Comunitat Valenciana i Madrid. I totes incrementaren el nombre de turistes, excepte Canàries, on va disminuir l'1,6%. (Vegeu l'apartat 8.4 «L'evolució de les Balears en relació amb les comunitats autònomes competidores de les illes».)[25]

La major part dels turistes estrangers utilitzen l'avió com a mitjà de transport, mostren una relativa preferència pels allotjaments hotelers i la majoria no fan servir el paquet turístic. Més o menys, aquestes tendències s'han anat aguditzant en els darrers anys per la utilització creixent de les noves tecnologies de la comunicació i la informació en l'organització dels viatges, que ja representen més del 40%, i és un mitja fonamental de reserves per als mercats del Regne Unit i dels Estats Units, i en l'ús de les companyies de baix cost, que han passat de representar el 17% el 2004 al 23% el 2007. (Vegeu l'apartat 8.5.)

3.3. La inflació

Durant la primera part de 2007 l'evolució de la inflació va continuar entorn del 2,5% amb la tendència de moderació iniciada l'any anterior, encara que és cert que els darrers mesos i a causa, entre d'altres factors, de l'encariment en els mercats internacionals dels preus tant del petroli com d'altres matèries primeres, especialment els cereals, va començar una escalada alcista que portà la inflació per sobre del 4%, és a dir, als seus nivells més alts des de l'entrada de l'euro. Així, les creixents tensions inflacionistes han obligat el BCE ha apujar el 2007 dues vegades els tipus d'interès, fins a situar-los en el 4%. A Espanya, atès que el diferencial d'inflació amb la zona euro es va mantenir entorn del mig punt, els tipus d'interès reals varen ser lleugerament inferiors. De mitjana, l'euribor a tres mesos es va situar en el 4,28%. (Vegeu l'apartat 2.3.2. i el quadre I-7.)

El deflactor del PIB[26] va créixer el 2007 una mitjana del 3,1%, nou dècimes menys que l'any anterior. El diferencial amb l'IPC

25. En aquest apartat es poden consultar tant les dades de l'EGATUR, sobre el turismo estranger, com les de FAMILITUR, referides als moviments turístics dels espanyols.

26. Cal recordar que el deflactor del PIB és el quocient entre el PIB nominal d'un determinat any i el PIB real d'aquest any, davant l'IPC, que mesura el cost de comprar una cistella fixa de béns i serveis representatius de les compres dels consumidors.

va ser de tan sols tres dècimes, i ambdós índexs de preus reflecteixen la tendència de desacceleració registrada fins al setembre. A partir d'aquí el comportament és diferent, ja que el deflactor s'ha mantingut, davant el repunt de l'IPC, en el 2,9% durant el quart trimestre de 2007, el nivell més baix des de fa sis anys. Aquest comportament diferent reflecteix la major pressió que exerceixen alguns components del deflactor en relació amb els de l'IPC, tenint en compte, a més, que, atesa la forta apreciació de l'euro davant el dòlar, l'efecte de l'increment dels preus del petroli i altres matèries primeres importades no explica la major part d'aquesta diferència.

L'evolució del preu del petroli, que va situar el preu del barril al desembre per sobre de 90 dòlars, i ha continuat aquesta tendència ascendent per sobre dels 100 dòlars durant els primers mesos de 2008, es va traslladar als preus de consum dels productes energètics, que pel desembre arribaren a l'11,5%, des del -1,3% de gener, a causa de l'augment del seu principal component, carburants i combustibles, que varen créixer l'1,4% de taxa interanual. Al mateix temps, l'evolució dels preus energètics es va traslladar ràpidament pel cost als preus del conjunt dels béns industrials, més intensius en la utilització d'energia respecte d'altres sectors. El seu creixement a final d'any va ser del 3,9% de taxa interanual.

Els preus de l'alimentació varen mostrar un comportament variable al llarg de l'any, i al desembre varen arribar a una taxa interanual del 6,6%.[27] Aquesta evolució s'explica tant pels preus dels aliments elaborats com pels dels no elaborats, que al desembre arribaren a una taxa interanual del 0,8% i el 4,9% respectivament, davant el 2,3% i el 4,5% de 2006.

La inflació subjacent, que exclou del càlcul de l'índex general els components més volàtils, com ara els preus de l'energia i dels aliments no elaborats, es va comportar amb alces moderades, i es va situar en el 2,7% de mitjana anual, dues dècimes per sota de la de l'any 2006, però, des de setembre, va iniciar un biaix alcista a causa de la pujada dels aliments, que va portar la taxa interanual de desembre al 3,3%, la més alta des de principi de 2003.

Les comunitats autònomes que varen registrar el major nivell d'inflació l'any 2007 varen ser Múrcia, amb el 4,7%, seguida de Castella-la Manxa i Castella i Lleó, amb el 4,5%, i les segueixen Cantàbria i Aragó, amb el 4,4%. Les Illes Balears, a diferència de l'any anterior, presenten un dels índexs més baixos (3,9%), com La Rioja. El nivell més baix es va registrar a Ceuta i Melilla (3,4%). Tan sols quatre comunitats autònomes —Andalusia, Extremadura, Navarra i País Basc—, se situaren en el nivell d'inflació mitjà espanyol del 4,2%. (Vegeu el quadre I-18.)

27. En part a causa de les males collites en alguns productes i a les incerteses i a l'especulació que hi ha en els mercats internacionals.

Quadre I-18. IPC per comunitats autònomes (1995-2007) (taxa de variació interanual de desembre)													
Com. autònomes	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Andalusia	4,4	2,9	1,6	1,1	2,4	3,8	2,8	3,9	2,6	3,1	3,6	2,9	4,2
Aragó	3,9	3,9	1,5	1,2	3,2	3,7	2,5	4,1	2,4	3,2	3,8	2,9	4,4
Astúries	4,6	3,1	2,2	1,5	2,6	4,3	2,4	3,8	2,4	3,1	3,5	2,4	4,1
Balears (Illes)	4,6	3,6	2,3	1,5	3,0	3,8	3,7	4,5	2,3	3,0	3,5	2,8	3,9
Canàries (Illes)	4,6	2,3	2,5	2,4	2,4	3,5	2,4	3,2	1,9	2,5	2,8	2,0	4,3
Cantàbria	4,6	3,2	1,8	1,7	2,9	3,5	3,0	3,7	2,6	2,8	3,6	2,7	4,4
Castella-la Manxa	4,8	3,5	1,8	0,5	3,0	4,1	2,3	3,8	2,6	3,4	3,8	2,6	4,5
Castella i Lleó	4,3	3,4	1,8	0,9	3,1	4,1	2,5	3,6	2,1	3,1	3,7	2,7	4,5
Catalunya	4,3	3,7	2,1	1,8	3,5	4,2	2,8	4,3	3,1	3,6	4,3	2,8	4,3
C. Valenciana	4,3	3,1	2,1	1,4	2,6	4,0	2,7	4,1	2,4	3,4	3,5	2,6	4,3
Extremadura	4,3	3,8	1,7	1,1	1,8	3,6	2,9	3,5	2,1	2,8	3,1	2,4	4,2
Galícia	4,3	3,2	1,9	1,4	3,2	3,7	2,6	4,3	2,3	3,3	3,7	2,6	4,1
Madrid	3,7	2,6	2,3	1,1	2,8	3,9	2,5	3,9	2,6	3,1	3,7	2,7	4,0
Múrcia	4,7	3,4	2,5	1,7	3,2	4,8	2,6	4,4	3,2	3,3	4,1	2,5	4,7
Navarra	5,7	3,8	2,5	1,4	3,3	4,1	2,7	3,9	2,8	3,3	3,7	2,1	4,2
País Basc	4,5	3,5	2,2	2,3	3,0	3,8	3,4	3,9	2,6	3,2	3,7	2,6	4,2
La Rioja	4,8	4,0	2,1	1,9	3,6	4,5	3,6	3,8	2,4	3,3	4,4	3,1	3,9
Ceuta i Melilla	4,5	2,8	1,9	1,9	2,2	3,7	2,9	4,0	3,6	3,4	3,7	2,6	3,4
Índex general	**4,3**	**3,2**	**2,0**	**1,4**	**2,9**	**4,0**	**2,7**	**4,0**	**2,6**	**3,2**	**3,7**	**2,7**	**4,2**

Font: INE. Butlletí Mensual d'Estadística.

Quadre I-19. Saldo pressupostari i deute de les administracions públiques, 2002-2007 (en percentatge del PIB)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Dèficit (-) o superàvit (+) públic	**-0,5**	**-0,2**	**-0,3**	**1,0**	**1,8**	**2,2**
Estat i organismes	-0,7	0,5	-1,3	0,2	0,6	1,3
Seguretat Social	0,8	1,0	1,0	1,1	1,3	1,3
Comunitats autònomes	-0,5	-0,5	-0,1	-0,3	0,0	-0,2
Corporacions locals	-0,1	-0,2	0,0	-0,1	-0,2	-0,1
Deute públic	**52,5**	**48,7**	**46,2**	**43,0**	**39,7**	**36,2**

Font: Ministeri d'Economia i Hisenda.

3.4. El sector públic

Per tercer any consecutiu, i després del procés continuat de reducció del dèficit iniciat el 1996, els comptes de l'Administració pública tancaren el 2007 amb un superàvit de 23.368 milions d'euros en termes de comptabilitat nacional, el 33,2% superior a l'exercici precedent, que representa el 2,2% del PIB. Aquest resultat millora les projeccions pressupostàries del Programa d'Estabilitat aprovat el desembre de 2007, que xifrava la magnitud del superàvit en l'1,8% del PIB. (Vegeu el quadre I-19.)

La millora del saldo pressupostari de les administracions públiques durant l'any 2007 s'explica pel més que notable augment dels ingressos no financers, així com per la moderació del creixement de la despesa pública, encara que en ambdós casos les taxes d'augment excedeixen la del PIB.

Les despeses no financeres registraren un creixement anual del 7,4% i mantingueren pràcticament la seva participació en el PIB (38,7%). Entre les partides de la despesa corrent és destacable, pel seu major dinamisme, la relativa a subvencions a la producció, concentrades en els sectors agrari i pesquer, amb un augment del 12%, seguida dels consums intermedis, que varen créixer el 9,8% amb un dinamisme que s'explica per la realització durant l'exercici de despeses associades al procés electoral. També varen experimentar augments clarament superiors al PIB la remuneració d'assalariats, amb una taxa del 9%, impulsada per les millores retributives a Defensa i Interior, i les prestacions socials, que augmentaren el 8,5%, la rúbrica de despesa més important amb un pes molt elevat de la despesa en pensions. Els pagaments per interessos del deute, en contrast amb les dimensions registrades en exercicis anteriors, augmentaren el 3,4% a causa de l'evolució més desfavorable dels tipus d'interès. (Vegeu el quadre I-20.)

Quadre I-20. Comptes no financers de les administracions públiques* (2004-2007)

Conceptes	Milions d'euros				% PIB total				% variació		
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	05-04	06-05	07-06
INGRESSOS NO FINANCERS	**323.799**	**356.403**	**396.280**	**430.052**	**38,7**	**39,4**	**40,4**	**41,0**	**10,1**	**11,2**	**8,5**
Ingressos corrents	**317.204**	**349.565**	**390.017**	**425.743**	**37,9**	**38,6**	**39,8**	**40,6**	**10,2**	**11,6**	**9,2**
Imposts sobre la renda	82.671	95.885	110.895	131.410	9,9	10,6	11,3	12,5	16,0	15,7	18,5
Imposts sobre la producció	99.632	110.004	121.273	123.480	11,9	12,1	12,4	11,8	10,4	10,2	1,8
Altres imposts corrents	2.971	3.152	3.522	3.973	0,4	0,3	0,4	0,4	6,1	11,7	12,8
Cotitzacions socials[1]	109.037	117.415	127.076	136.198	13,0	13,0	13,0	13,0	7,7	8,2	7,2
Pagaments per béns i serveis[2]	10.103	2.263	12.167	12.904	1,2	0,2	1,2	1,2	-77,6	437,6	6,1
Rendes de la propietat[3]	5.970	6.060	7.636	10.379	0,7	0,7	0,8	1,0	1,5	26,0	35,9
Transferències	6.820	6.426	7.448	7.399	0,8	0,7	0,8	0,7	-5,8	15,9	-0,7
Ingressos de capital	**6.595**	**6.838**	**6.263**	**4.309**	**0,8**	**0,8**	**0,6**	**0,4**	**3,7**	**-8,4**	**-31,2**
Imposts	3.671	4.055	4.692	5.043	0,4	0,4	0,5	0,5	10,5	15,7	7,5
Transferències[4]	6.980	9.707	6.405	4.690	0,8	1,1	0,7	0,4	39,1	-34,0	-26,8
Ajust per recaptació incerta	-4.056	-3.924	-4.834	-5.424	-0,5	-0,4	-0,5	-0,5	-3,3	23,2	—

continua

Quadre I-20. Comptes no financers de les administracions públiques* (2004-2007)

Conceptes	Milions d'euros				% PIB total				% variació		
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	05-04	06-05	07-06
DESPESES NO FINANCERES	**324.972**	**346.297**	**378.725**	**406.654**	**38,8**	**38,2**	**38,6**	**38,7**	**6,6**	**9,4**	**7,4**
Despeses corrents	**282.147**	**302.595**	**328.143**	**353.525**	**33,7**	**33,4**	**33,5**	**33,7**	**7,2**	**8,4**	**7,7**
Remuneració d'assalariats	84.302	90.569	98.475	107.361	10,1	10,0	10,0	10,2	7,4	8,7	9,0
Consums intermedis	40.136	44.488	49.330	54.176	4,8	4,9	5,0	5,2	10,8	10,9	9,8
Imposts sobre la producció	131	172	212	224	0,0	0,0	0,0	0,0	31,3	23,3	5,7
Transferències socials en espècie[5]	20.941	23.139	25.805	26.138	2,5	2,6	2,6	2,5	10,5	6,4	1,3
Prestacions socials[6]	98.379	105.324	112.718	122.260	11,7	11,6	11,5	11,6	7,1	7,0	8,5
Subvencions a la producció	8.278	8.978	9.796	10.976	1,0	1,0	1,0	1,0	8,5	9,1	12,0
Altres transferències	12.843	13.766	15.663	15.696	1,5	1,5	1,6	1,5	7,2	13,8	0,2
Interessos i altres rendes de la propietat	17.137	16.159	16.144	16.694	2,0	1,8	1,6	1,6	-5,7	-0,1	3,4
Despeses de capital	**42.825**	**43.569**	**50.599**	**53.159**	**5,1**	**4,8**	**5,2**	**5,1**	**1,7**	**16,1**	**5,1**
Formació bruta de capital	28.708	32.159	36.874	39.481	3,4	3,6	3,8	3,8	12,0	14,7	7,1
Adquisició neta d'actius no financers no produïts	-152	707	-214	-38	0,0	0,1	0,0	0,0	—	-130,3	-82,2
Transferències[7]	14.279	10.703	13.939	13.716	1,7	1,2	1,4	1,3	-25,0	30,2	-1,6
CAPACITAT (+) NECESSITAT (-) DE FINANÇAMENT	**-1.173**	**10.239**	**17.538**	**23.368**	**-0,1**	**1,1**	**1,8**	**2,2**	—	**71,3**	**33,2**
PIB utilitzat	83.316	905.455	980.954	1.049.848	100,0	100,0	100,0	100,0	8,0	8,3	7,0

* Comptabilitat nacional (SEC-95), en milions d'euros, % sobre el PIB i taxa de variació.
1. Inclou les cotitzacions socials efectives i imputades.
2. Inclou pagaments per producció de mercat i de no-mercat.
3. Interessos, dividends i altres rendes de la propietat.
4. Inclou ajudes a la inversió i altres tranferències de capital rebudes.
5. Subministrades per productors de mercat.
6. Diferents de les transferències socials en espècie.
7. Inclou ajudes a la inversió i altres transferències de capital.

Font: Ministeri d'Economia i Hisenda.

Malgrat això, l'esforç inversor de l'any 2007 fou bastant més moderat que anys anteriors, amb una taxa d'increment de les despeses de capital del 5,1%. No obstant això, mentre que les ajudes a la inversió i altres transferències de capital varen reduir la seva magnitud, la inversió directa va continuar mostrant bastant de dinamisme, amb una taxa d'augment del 7,1% i un pes sobre el PIB del 3,8%, superior un any més a la mitjana de la UE-15, que ascendeix al 2,4%[28] i que reflecteix els importants esforços d'acumulació de capital que fa l'economia espanyola per convergir amb els nivells de renda per càpita dels països europeus més avançats.

Pel que fa als ingressos no financers, durant el 2007 varen créixer el 8,5%, una taxa molt superior a la del PIB (7%), i la participació en aquest producte augmentà set dècimes, fins al 41%, a causa de l'enorme dinamisme dels ingressos corrents, especialment de la recaptació per imposts directes, que es va veure alentida per l'important creixement de l'ocupació i l'activitat i la conseqüent acceleració dels beneficis empresarials i les rendes del treball. D'aquesta manera, els imposts sobre la renda varen créixer el 2007 el 18,7%, més del doble que el PIB nominal, i va augmentar sensiblement la seva participació en aquesta magnitud. Les cotitzacions socials varen augmentar el 7,2%, en línia amb el creixement del PIB. En canvi, els imposts indirectes varen mostrar només un lleuger increment de l'1,8%, afectats sens dubte per la moderació de l'augment de la despesa en consum i la desacceleració dels preus de l'habitatge. Quant als ingressos de capital, destaca per segon any consecutiu la significativa caiguda de les transferències (-26,8%), reflex de la disminució dels fons estructurals de la Unió Europea que percep Espanya.

3.5. La recerca, el desenvolupament i la innovació[29]

El progrés tecnològic constitueix un factor clau del creixement econòmic a llarg termini, perquè incideix de manera decisiva sobre la productivitat dels factors i la competitivitat-preu de les produccions nacionals. La constatació de les debilitats que presenta l'economia espanyola en aquests àmbits, juntament amb l'aparent esgotament de l'actual model de creixement espanyol, ha convertit l'enfortiment del sistema de ciència i tecnologia a la pedra angular de la política econòmica. El valor de la prioritat estratègica de la política en R+D+i té el seu reflex en un protagonisme creixent, no només en els pressuposts públics, sinó també en els diferents instruments de planificació econòmica.

El sistema espanyol d'innovació continua mostrant un significatiu retard respecte dels països del nostre entorn. La despesa que fa Espanya en R+D en percentatge del PIB, encara que segueix una tendència clarament creixent en els darrers anys, es xifra el 2006 en l'1,2%, encara bastant

28. Per a la UE-27 el valor mitjà el 2007 de la ràtio d'inversió pública (FBKF)/PIB es va situar en el 2,6%.

29. Aquesta informació s'amplia per a les Illes Balears en l'apartat 14: «Societat del coneixement i de la informació».

per sota de l'objectiu del 2% fixat pel 2010 en el Programa Nacional de Reformes, de la mitjana de l'OCDE, que arriba al 2,25%, i també de la mitjana de la UE-27, que se situa en un modest 1,84% si es compara amb el llindar del 3% fixat a l'Agenda de Lisboa com a objectiu comunitari per al 2010.

Espanya presenta registres inferiors a la mitjana de la Unió Europea en relació amb la majoria dels indicadors de recursos i resultats associats al sistema de ciència i tecnologia, com posa de manisfest l'edició de 2007 de l'European Innovation Scoreboard.[30] Per la banda dels recursos, a més d'un menor grau de penetració de la banda ampla, Espanya presenta registres ambivalents en relació amb el capital humà. Per una banda, presenta un percentatge inferior de joves que han arribat a un nivell educatiu de secundària superior, així com de nous titulats en àrees de ciències i enginyeries, però per altra banda compta amb nivells superiors a la mitjana pel que fa a la població amb educació superior i a la significació de la formació permanent. Quant a la despesa en R+D, tant pública com empresarial, els nivells d'Espanya són sensiblement inferiors a la mitjana europea, i inferior és també la proporció de la despesa en activitats d'R+D realitzat pels sectors d'activitat de tecnologia mitjana i alta. En canvi, el percentatge d'empreses que reben ajudes públiques a la innovació és similar a la mitjana europea.

Els indicadors relacionats amb la innovació empresarial també evidencien un retard, tant en termes de menys despesa realitzada en innovació, com pel reduït percentatge de pimes que fan innovació, que col·laboren en projectes o que duen a terme innovació organitzativa, de l'insuficient desenvolupament del mercat capital risc per les fases inicials dels projectes empresarials,[31] i també de la menor inversió en tecnologies de la informació i la comunicació.

Són els indicadors associats als resultats els que evidencien una diferència més acusada i generalitzada respecte a la mitjana europea. El pes de les exportacions de productes d'alta tecnologia és a Espanya del 4,7%, davant el 16,7% que es registra de mitjana a la Unió Europea, la qual cosa reflecteix una escassa capacitat de les empreses espanyoles per comercialitzar els resultats de la recerca i la innovació tecnològica en els mercats internacionals. En el mateix sentit, l'ocupació en les indústries de tecnologia mitjana i alta i en els serveis de tecnologia alta és netament inferior a Espanya, així com el pes de les vendes de productes nous destinats al mercat.

En definitiva, el sistema d'R+D+i espanyol es troba en pitjor situació que la mitjana de la UE-27 en relació amb 20 dels 25 indicadors establerts en l'estudi, amb un índex sintètic de 0,31, clarament per sota de la mitjana europea, que se situa en el

30. Es tracta d'una bateria d'indicadors d'innovació que elabora anualment la Comissió Europea com a resposta a la petició formulada en aquest sentit pel Consell Europeu de Lisboa del març del 2000. L'estudi de 2007 inclou 25 indicadors rellevants agrupats en cinc categories, tres associades als recursos del sistema i dues als resultats que aquest genera.

31. En aquest sentit el CES de les Illes Balears ha dut a terme un seminari dedicat a aquest tema, amb la participació d'un planter dels millors experts nacionals, perquè les seves aportacions es tinguin en compte per redactar el nou Pla de Ciència i Tecnologia 2009-2012 del Govern de les Illes Balears.

0,45, la qual cosa col·loca el sistema d'innovació espanyol en el lloc 17 d'entre els 27 estats membres, darrere d'alguns dels nous socis com Xipre, Eslovènia, Estònia i la República Txeca.

El progrés científic i tecnològic constitueix una dels primeres prioritats de la política econòmica espanyola, com demostra el fet que es configuràs com el tercer eix del Programa Nacional de Reformes aprovat el 2005. (Vegeu l'apartat 2.3.1).

En la mateixa línia de superar les insuficiències i les debilitats del sistema espanyol de ciència i tecnologia i amb l'ànim de dotar de coherència i sentit estratègic les polítiques públiques desenvolupades en aquest àmbit, el 2007 s'han aprovat tres eines de planificació de primer ordre, de llarg, mitjà i curt termini, i articulades entre si: l'Estratègia Nacional de Ciència i Tecnologia, acordada a la III Conferència de Presidents Autonòmics l'11 de gener de 2007, amb un horitzó temporal que abasta fins al 2015; el Pla Nacional d'R+D+i per al període 2008-2011, aprovat pel Consell de Ministres de 14 de setembre de 2007, i el Programa de Treball per al 2008.

4

LES BALEARS: ANÀLISI REGIONAL I PER ILLES

RESUM

Les estimacions que ha fet la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears sobre el creixement de l'economia a les Illes Balears per a l'any 2007 és d'un 3%, amb un valor de 21.222,9 milions d'euros corrents i una recuperació de 0,2 punts percentuals respecte del 2006. Aquest creixement se situa 0,8 punts percentuals per sota de l'Estat espanyol, però és superior en 0,4 punts percentuals al de la zona euro.

Per sectors econòmics, el sector primari té una estimació de creixement per al 2007 del 2,0%, amb una pèrdua d'1,5 punts percentuals respecte de l'any passat. El sector de la indústria i de l'energia presenta un creixement de l'1,5% el 2007, amb una pèrdua percentual de dues dècimes respecte de l'any passat. El sector de la construcció creix el 3,8%, amb un guany percentual de 0,1 punt per comparació a l'any passat. Finalment, el sector serveis creix un 3,1%, la qual cosa presenta un guany de tres dècimes en relació amb l'any passat. Mallorca creix un 3,2%, Menorca un 1,4% i les Pitiüses un 2,7%.

Les dades de la Comptabilitat Regional d'Espanya, base 2000, que elabora l'INE per al període 2000-2007 permeten estimar la millora del creixement relatiu de les Illes Balears per comparació a la resta de comunitats autònomes. Aquestes dades mostren que per a l'any 2007 el creixement de les Balears no és el més petit per al conjunt de comunitats autònomes, tal com ha passat en els darrers cinc anys, ja que presenta un creixement igual a la mitjana espanyola i Andalusia, i superior als de Melilla, la Comunitat Valenciana, Catalunya, Castella i Lleó i Astúries.

La inflació valorada mitjançant l'índex de preus de consum (IPC) va ser del 2,7% a les Illes Balears, 0,12 punts inferior a la de l'Estat; però aquesta és 0,6 punts superior a la que presenta l'índex harmonitzat de preus al consum (IHPC) de la Unió Europea (UE-12), la qual cosa reflecteix una pèrdua de competitivitat, en relació amb els països europeus, per a tots els béns i serveis que s'ofereixen des de les Balears. Pel que fa a la inflació subjacent, un cop descomptats els efectes inflacionistes dels aliments no elaborats i de l'energia, les Balears són la comunitat autònoma que la presenta més baixa, juntament amb les Canàries, amb el 2,9%.

Les Illes Balears presenten un nivell de vida alt i, en termes de renda familiar bruta disponible per càpita corregida pel poder de compra, les Illes Balears se situen en setena posició en el conjunt de comunitats autònomes, amb un índex respecte d'Espanya de 100 de 103,79, darrere de Madrid (129,21), el País Basc (126,33), Navarra (126,25), Aragó (111,90), Catalunya (108,38) i Cantàbria (103,90).

4.1. INTRODUCCIÓ

A la Memòria del CES 2004 vàrem fer una breu nota metodològica sobre l'estructura de l'índex d'aquest apartat.[32] Enguany s'hi han introduït alguns canvis, que comentam tot seguit.

Pel que fa a l'anàlisi de l'oferta, s'ha reestructurat. Així, s'ha canviat la ubicació de l'apartat dedicat a l'anàlisi regional de l'oferta per comunitats autònomes en base a les dades de la Comptabilitat Regional de l'INE. Ara aquesta anàlisi es presenta just després de l'anàlisi dedicada a les estimacions macroeconòmiques fetes per la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears per illes i per sectors econòmics.

Un cop feta l'anàlisi macroeconòmica de l'oferta, hi ha l'anàlisi macroeconòmica de la demanda, la renda real per càpita, l'estalvi, la inversió i la capacitat de finançament, i l'anàlisi de la distribució funcional de la renda, feta com sempre a partir de les dades de la FUNCAS. En relació amb la selecció de les dades de la FUNCAS a la Memòria del CES de l'any 2004 ja dèiem que:

32. Vegeu la Memòria del CES 2004, pàg. 45-48.

«Malauradament, per fer tot aquest desglossament de l'anàlisi regional no disposam avui dia d'un sistema estadístic oficial unificat en l'àmbit europeu, nacional i regional, que ens asseguri una única base de dades homogènia, rigorosa, comparable i fiable [...].

»Les Illes Balears no disposen d'un sistema estadístic oficial que permeti estimar-ne cada any les principals macromagnituds ordenades de manera sistemàtica en un sistema de comptabilitat regional que sigui homogeni, homologable i contrastable amb les dades de la comptabilitat regional d'Espanya que elabora l'INE, ni tampoc amb les dades regionals que elabora Eurostat [...].

»A part de l'INE, a Espanya hi ha una potent base de dades regionals, la de la FUNCAS (Fundació de les Caixes d'Estalvis Confederades per a la Investigació Econòmica i Social), que, de manera rigorosa, homogènia i més actualitzada que l'INE, dóna informació suficient per poder analitzar l'evolució dels nivells de benestar social, estimats per l'evolució de la renda familiar bruta disponible per càpita expressada en paritat de poder adquisitiu (RFBD en PPA) [...].

»La FUNCAS també dóna informació regional desglossada per grans sectors institucionals, la qual cosa permet estudiar l'evolució en l'àmbit privat i públic de les rendes productives generades, així com determinar el consum privat i el públic, l'estalvi privat i el públic, la inversió privada i la pública i les seves capacitats i/o necessitats de finançament, d'acord amb l'anàlisi que, també permet fer, de la balança per operacions corrents.»

Igualment, la base de la FUNCAS també permet analitzar la distribució funcional de la renda entre els salaris i els excedents bruts d'explotació.

En definitiva, com que és una base homogènia, regionalitzada i coherent que dóna molta més informació desglossada que l'INE, ens dóna raons suficients per continuar sent una de les bases estadístiques essencials d'aquest apartat.

4.2. L'anàlisi de l'oferta productiva

En aquest apartat analitzam en primer lloc l'estructura productiva de l'oferta de Balears per sectors econòmics i per illes a partir de les estimacions macroeconòmiques que ha fet la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears per al període 2004-2007, i després analitzam l'oferta productiva de Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes a partir de la Comptabilitat Regional d'Espanya de l'INE.

4.2.1. L'anàlisi de l'oferta productiva de les Illes Balears i per illes

Segon les dades de la Direcció General d'Economia, el valor del VAB a preus corrents de l'economia de les Illes Balears per a l'any 2007 se situa en 21.222,9 milions d'euros.

La distribució del VAB per sectors econòmics mostra una estructura productiva en què més del 81% de l'activitat econòmica es concentra en el sector terciari, mentre que l'11% restant es genera a la construcció, el 6% a la indústria i energia, i el sector primari representa menys del 2% del PIB regional. (Vegeu els quadres I-21 i I-22.)

Quadre I-21. Variació interanual del VAB per sectors econòmics en euros corrents (2004-2007)

	2004	% del VAB	2005	% del VAB	% var.
Sector primari	312.114,70	1,78%	334.958,11	1,80%	7,3%
Indústria i Energia	1.116.697,03	6,38%	1.155.700,30	6,21%	3,5%
Construcció	1.833.327,35	10,47%	2.077.589,07	11,17%	13,3%
Serveis	14.242.302,41	81,36%	15.033.471,60	80,82%	5,6%
Total de les Balears	17.504.441,50	100,00%	18.601.719,09	100,00%	6,3%

	2006	% del VAB	% var.	2007	% del VAB	% var.
Sector primari	333.407,63	1,68%	-0,5%	355.275,34	1,67%	6,6%
Indústria i Energia	1.207.873,19	6,09%	4,5%	1.284.555,38	6,05%	6,3%
Construcció	2.311.159,38	11,66%	11,2%	2.481.174,54	11,69%	7,4%
Serveis	15.974.702,60	80,57%	6,3%	17.101.876,89	80,58%	7,1%
Total de les Balears	19.827.142,80	100,00%	6,6%	21.222.882,15	100,00%	7,0%

Unitat: en milers d'euros.

Font: Direcció General d'Economia.

Quadre I-22. Variació interanual del VAB per sectors econòmics en euros constants del 2004 (2004-2007)

	2004	% del VAB	2005	% del VAB	% var.
Sector primari	312.114,70	1,78%	318.669,11	1,78%	2,1%
Indústria i Energia	1.116.697,03	6,38%	1.130.097,40	6,30%	1,2%
Construcció	1.833.327,35	10,47%	1.879.160,54	10,48%	2,5%
Serveis	14.242.302,41	81,36%	14.598.359,97	81,44%	2,5%
Total de les Balears	17.504.441,50	100,00%	17.926.287,02	100,00%	2,4%

	2006	% del VAB	% var.	2007	% del VAB	% var.
Sector primari	329.822,53	1,79%	3,5%	336.418,98	1,77%	2,0%
Indústria i Energia	1.149.309,05	6,23%	1,7%	1.166.088,96	6,14%	1,5%
Construcció	1.948.689,48	10,57%	3,7%	2.022.739,68	10,65%	3,8%
Serveis	15.007.114,05	81,41%	2,8%	15.469.333,17	81,44%	3,1%
Total de les Balears	18.434.935,11	100,00%	2,8%	18.994.580,79	100,00%	3,0%

Unitat: en milers d'euros.

Font: Direcció General d'Economia.

Segons aquestes dades, el creixement regional de l'economia balear el 2007 va ser del 3,0%, amb una recuperació de 0,2 punts percentuals respecte del 2006. Aquest creixement se situa 0,8 punts percentuals per sota de l'Estat espanyol, però és superior en 0,4 punts percentuals al de la zona euro. (Vegeu el quadre I-23 i el gràfic I-9.)

Les estimacions sobre el creixement econòmic regional de Balears l'any 2007 fetes pels diferents serveis d'estudis es mouen dins una forquilla compresa entre el 2,7% i el 3,8%. (Vegeu el gràfic I-10.)

Si analitzam el creixement econòmic de Balears al llarg del darrer trienni 2004-2006 i el comparam amb Espanya i la zona euro, resulta que les dades per a Balears són de l'1,6%, el 2,4% i el 2,8%. Per a Espanya les taxes són superiors i s'estimen en el 3,1%, el 3,6% i el 3,9%; i per a la zona euro són de l'1,8%, l'1,5% i el 2,8%. Per tant, Balears es situa en una zona de creixement intermèdia entre Espanya i la zona euro.

Si analitzam l'evolució del creixement econòmic per sectors econòmics, el sector primari té una estimació de creixement

Quadre I-23. Evolució i perspectives de les Illes Balears (2004-2007)

	2004	2005	2006	2007[e]
Zona euro	1,8	1,5	2,8	2,6
Espanya	3,1	3,6	3,9	3,8
Illes Balears	1,6	2,4	2,8	3,0
Mallorca	1,7	2,6	3,1	3,2
Menorca	1,8	1,9	1,5	1,4
Illes Pitiüses	1,2	1,2	2,1	2,7

e. estimació.

Font: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació. *Cojuntura Econòmica*, març 2008.

Gràfic I-9

Estimació del creixement del PIB (1998-2007)

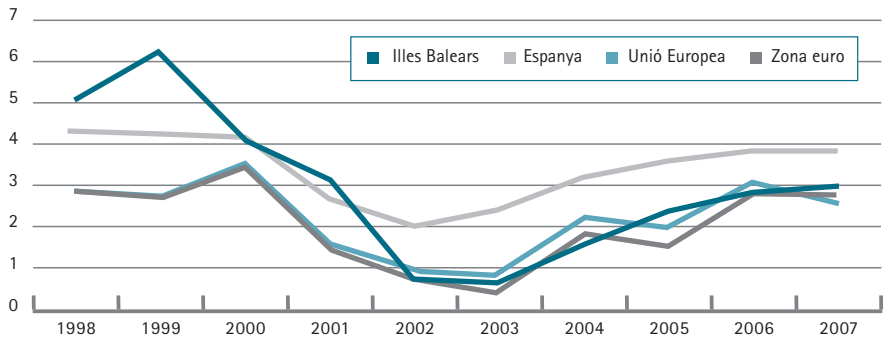

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-10
Estimació del PIB de l'any 2007 a les Illes Balears

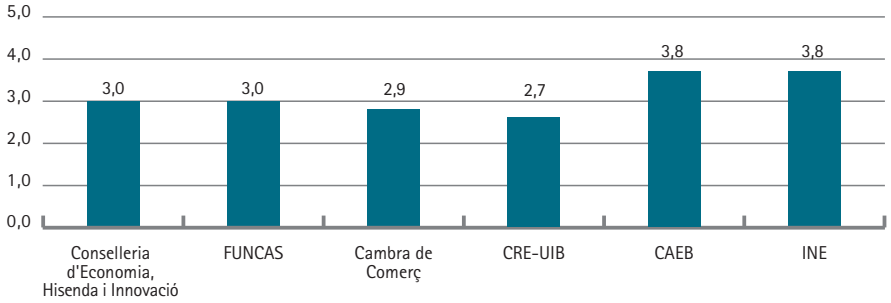

Font: Elaboració pròpia.

Quadre I-24. Taxes de variació interanual del PIB a preus constants per sectors productius (en %) (2005-2007)

	2005	2006	2007[e]
Sector primari	2,1	3,5	2,0
Indústria	1,2	1,7	1,5
Construcció	2,5	3,7	3,8
Serveis	2,5	2,8	3,1

e. estimació.
Font: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació. *Cojuntura Econòmica*, març 2008.

per al 2007 del 2,0%, amb una pèrdua d'1,5 punts percentuals respecte de l'any passat, si bé es cert que es manifesten símptomes de desacceleració considerables. El sector de la indústria i l'energia presenta un creixement de l'1,5% el 2007, amb una pèrdua percentual de dues dècimes respecte de l'any passat. El sector de la construcció creix el 3,8%, amb un guany percentual de 0,1 punt en comparació de l'any passat. Finalment, el sector dels serveis creix el 3,1%, la qual cosa representa un guany de tres dècimes en relació amb l'any passat, a conseqüència de la demanda dels residents i dels no residents. (Vegeu el quadre I-24.)

Aquestes dades es poden complementar amb les que ha elaborat Hispalink. Així, no hi ha cap branca del sector secundari (energia, béns intermedis, béns d'equip i béns de consum) que presenti un creixement per sobre de la mitjana balear, ni per al 2007 ni per a les previsions de l'any 2008. Els anys 2007 i 2008 el sector de la construcció creix per sobre de la mitjana regional. Quant a les branques de serveis (transports i comunicacions, serveis destinats a la venda i serveis no destinats a la venda), totes presenten un creixement per sobre de la mitjana regional els dos anys. El sector primari presenta un creixement inferior a la mitjana regional. (Vegeu el quadre I-25.)

Quadre I-25. Creixement regional a 9 sectors. Taxes de variació real (2007-2008)

	Agricultura		Energia		Béns intermedis		Béns d'equip		Béns de consum		Construcció		Transports i comunicacions		Serveis destinats al mercat		Serveis no destinats al mercat		Total	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Andalusia	3,0	-1,3	2,0	2,9	3,1	1,6	3,8	0,9	1,7	0,8	4,1	2,8	4,1	3,7	4,1	3,3	4,2	3,4	3,9	2,8
Aragó	3,8	0,2	0,6	1,9	4,9	3,5	6,6	6,3	1,9	0,7	7,1	4,1	3,0	3,2	4,2	3,1	4,3	3,3	4,4	3,3
Astúries	-0,5	-0,6	2,8	1,5	3,0	2,5	5,9	4,4	1,7	1,0	5,8	3,6	3,1	3,9	3,0	2,7	3,5	3,0	3,5	2,9
Cantàbria	2,8	-0,4	2,0	1,7	2,7	1,3	4,1	3,8	2,4	2,3	5,3	4,6	3,6	3,6	3,8	2,7	3,9	3,0	3,8	2,9
Castella i Lleó	5,0	2,5	2,0	2,5	2,7	2,2	3,2	2,8	2,5	2,0	4,4	3,1	3,1	3,4	3,9	2,8	3,3	2,8	3,6	2,8
Castella-la Manxa	4,9	2,6	2,7	2,6	3,6	2,6	4,8	3,9	2,7	2,0	4,9	3,6	4,1	3,2	3,9	2,9	3,5	3,1	3,9	3,0
Catalunya	2,3	0,4	2,8	2,6	4,8	2,3	6,3	3,7	2,8	1,9	2,4	1,6	4,5	3,6	3,3	2,5	4,3	3,9	3,7	2,7
Comunitat Valenciana	6,0	0,6	1,7	2,5	4,5	2,3	7,3	4,8	2,0	1,4	4,2	3,0	3,8	3,8	3,9	2,8	4,0	3,2	4,0	2,9
Extremadura	3,9	3,3	2,6	2,4	3,0	2,3	5,0	3,2	2,4	2,1	4,3	3,1	3,8	3,4	3,2	2,7	3,7	3,1	3,6	2,9
Galícia	1,8	0,4	-0,2	2,1	4,6	3,7	5,6	4,4	7,0	5,8	4,2	3,2	4,0	3,6	4,1	2,9	4,9	3,4	4,2	3,2
Illes Balears	1,5	-2,3	0,7	1,7	0,3	1,0	1,3	1,1	0,9	1,6	3,3	2,8	3,1	3,0	3,2	2,8	3,6	2,8	3,0	2,7
Illes Canàries	-5,2	-2,9	0,8	0,8	0,8	1,5	0,2	1,0	-1,0	0,0	4,1	3,1	1,9	1,8	2,6	1,8	5,1	4,9	2,9	2,4
La Rioja	3,4	0,5	2,0	2,1	3,0	2,3	3,0	3,3	3,1	2,1	4,9	4,1	4,0	3,5	3,7	3,0	3,8	3,0	3,6	2,8
Madrid	5,3	0,8	1,8	2,1	3,8	1,9	7,0	4,7	3,1	1,4	3,8	2,8	4,4	4,1	4,1	2,7	4,2	3,1	4,2	3,0
Múrcia	1,4	-0,3	7,7	9,3	4,5	3,5	4,2	3,9	3,9	3,4	4,4	3,0	3,9	3,6	4,0	2,8	4,5	3,5	4,1	3,1
Navarra	3,5	1,0	1,8	1,8	3,0	2,1	4,7	3,0	2,5	2,2	4,9	3,9	3,6	3,2	3,8	2,8	4,0	3,0	3,9	2,8
País Basc	4,4	-1,0	3,7	2,9	3,5	3,1	6,1	4,6	2,8	1,9	3,9	3,1	3,9	3,3	3,3	2,4	3,4	3,0	3,9	3,0
Espanya	3,3	0,3	2,1	2,5	4,0	2,3	5,8	4,0	2,7	1,8	4,0	2,9	3,9	3,6	3,7	2,7	4,1	3,3	3,9	2,8

Font: Hispalink.

Quadre I-26. Variació interanual del VAB per illes (en euros corrents) (2004-2007)

	2004	% del VAB	2005	% del VAB	% var.
Mallorca	13.815.564,80	78,93%	14.715.388,78	79,11%	6,5%
Menorca	1.514.016,025	8,65%	1.601.540,17	8,61%	5,8%
Illes Pitiüses	2.174.860,68	12,42%	2.284.790,13	12,28%	5,1%
Total de les Balears	17.504.441,50	100,00%	18.601.719,09	103,77%	6,3%

	2006	% del VAB	% var.	2007	% del VAB	% var.
Mallorca	15.726.056,38	79,32%	6,9%	16.868.065,13	79,48%	7,3%
Menorca	1.684.428,89	8,50%	5,2%	1.775.237,98	8,36%	5,4%
Illes Pitiüses	2.416.657,52	12,19%	5,8%	2.579.579,05	12,15%	6,7%
Total de les Balears	19.827.142,80	107,55%	6,6%	21.222.882,15	111,73%	7,0%

Unitat: en milers d'euros

Font: Direcció General d'Economia.

Quadre I-27. Variació interanual del VAB per illes (en euros constants del 2004) (2004-2007)

	2004	% del VAB	2005	% del VAB	% var.
Mallorca	13.815.564,80	78,93%	14.181.070,13	79,11%	2,6%
Menorca	1.514.016,02	8,65%	1.543.387,936	8,61%	1,9%
Illes Pitiüses	2.174.860,68	12,42%	2.201.828,952	12,28%	1,2%
Total de les Balears	17.504.441,50	100,00%	17.926.287,02	100,00%	2,4%

	2006	% del VAB	% var.	2007	% del VAB	% var.
Mallorca	14.621.815,76	79,32%	3,1%	15.096.998,77	79,48%	3,2%
Menorca	1.566.152,91	8,50%	1,5%	1.588.846,46	8,36%	1,4%
Illes Pitiüse	2.246.966,45	12,19%	2,1%	2.308.735,55	12,15%	2,7%
Total de les Balears	18.434.935,11	100,00%	2,8%	18.994.580,79	100,00%	3,0%

Unitat: en milers d'euros

Font: Direcció General d'Economia.

Si analitzam ara el VAB per illes, es pot comprovar que en valors absoluts i en euros constants del 2004, Mallorca assoleix un VAB real de 15.096,99 milions d'euros. A les Pitiüses i a Menorca va ser de 2.308,73 i de 1.588,87 milions d'euros respectivament. Quant al valor absolut en euros corrents, Mallorca assoleix un VAB de 16.868,06 milions d'euros, mentre que a les Pitiüses i a Menorca va ser de 2.579,57 i de 1.775,23 milions d'euros respectivament. (Vegeu els quadres I-26 i I-27.)

L'estructura econòmica per illes identifica el pes preponderant de Mallorca entorn del 79,5%, mentre que les Pitiüses i Menorca es distribueixen el restant 20,5% (el 12,15%, les Pitiüses, i el 8,4%, Menorca).

Gràfic I-11

Taxa de creixement del PIB (2006-2007) en termes reals

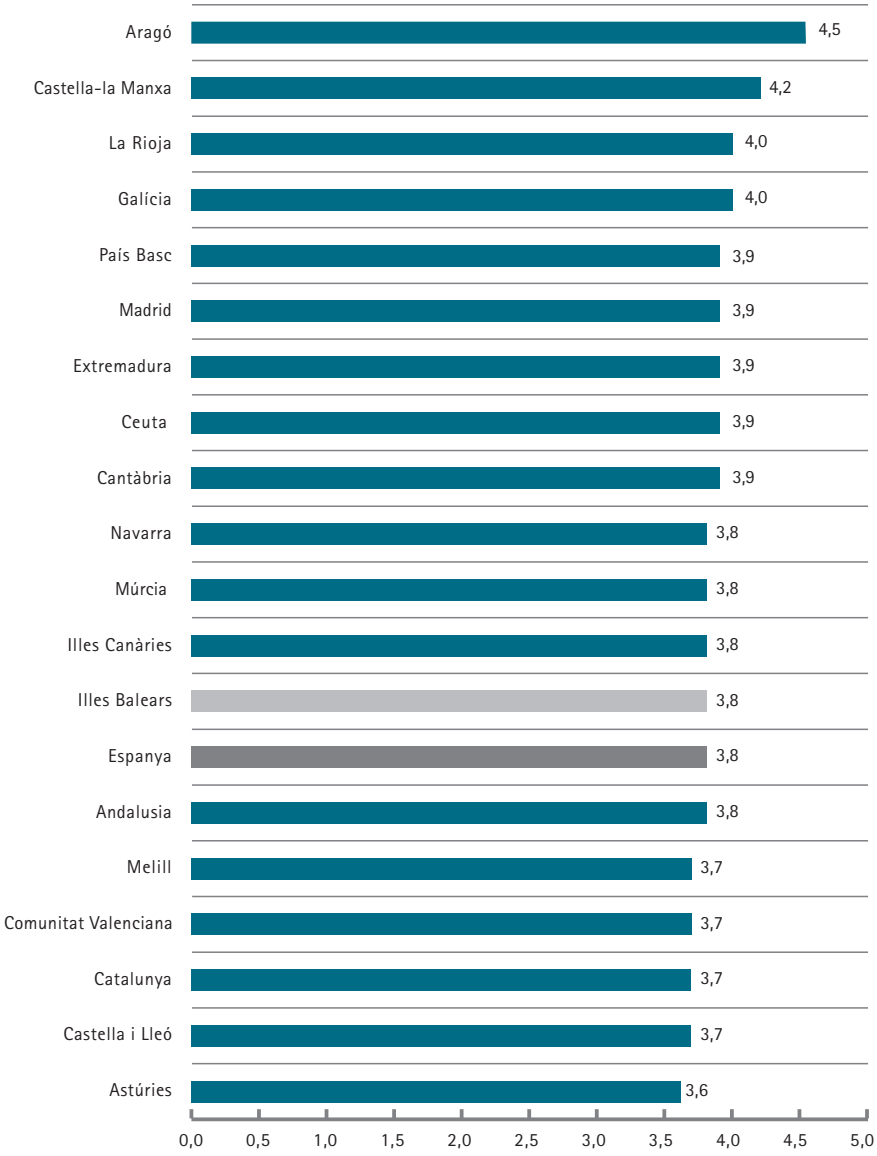

Font: INE.

Per illes el major creixement es produeix a Mallorca, amb el 3,2% i amb una recuperació mínima de 0,1 punt percentual, seguida de les Pitiüses, amb el 2,7% i un augment de 0,6 punts percentuals; finalment Menorca, que té una taxa de l'1,4% i presenta una petita pèrdua de 0,1 punt percentual respecte de l'any 2006. (Vegeu el quadre I-23.)

4.2.2. L'anàlisi de l'oferta productiva de les Illes Balears i per comunitats autònomes

Les dades de la Comptabilitat Regional d'Espanya, base 2000, que elabora l'INE per al període 2000-2007, permeten estimar la millora del creixement relatiu de les Illes Balears per comparació a la resta de comunitats autònomes. Aquestes dades mostren que per a l'any 2007 el creixement de les Balears no és el més petit per al conjunt de comunitats autònomes, tal com ha passat en els darrers cinc anys, ja que amb un PIB del 3,8% presenta un creixement igual a la mitjana espanyola i Andalusia, i superior als de Melilla, la Comunitat Valenciana, Catalunya, Castella i Lleó i Astúries. (Vegeu el gràfic I-11.)

Igualment, es pot destacar que aquesta millora en la taxa de creixement de Balears és la més important, juntament amb la de La Rioja, Aragó, Extremadura, Canàries i Castella-la Manxa. També es pot indicar que el creixement de l'any 2007 se situa 1,5 punts per sobre del creixement mitjà del període 2000-2007, que ha estat del 2,3%, per la qual cosa les Illes Balears presenten la menor taxa real de creixement del PIB acumulada entre el 2000 i el 2007. (Vegeu els gràfics I-12a i I-12b.)

A partir de la base de dades de la Comptabilitat Regional de l'INE, s'analitza a continuació l'evolució comparativa regional per sectors productius de les Illes Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes. Pel que fa a l'anàlisi sectorial, cal tenir en compte que les estimacions per a les Balears poden mostrar —pel poc pes relatiu que té l'economia sectorial balear en el conjunt espanyol— un elevat biaix a l'alça o la baixa en les estimacions que en resulten. És per això que aquestes dades s'han de prendre amb precaució i reserves, ja que es contradiuen amb altres dades aportades per diferents institucions regionals.

4.2.2.1. El sector primari

Segons l'INE, el sector primari balear presenta un decreixement del -5,5%, de manera que queda -9,3 punts per sota del que ha registrat l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un decreixement de la productivitat del -24,1% i en un creixement de l'ocupació del 24,6%. El pes estructural del sector primari espanyol és del 2,9%, la qual cosa representa 1,8 punts per sobre del seu pes a Balears. Balears és la segona comunitat autònoma després de Madrid amb un menor pes sectorial del sector primari. (Vegeu el quadre I-28 i l'apartat 5, «Sector primari».)

4.2.2.2. La indústria i l'energia

La indústria i l'energia balears presenten un pujada del creixement del 10,1%, de manera que queden 3,5 punts per sobre del registrat per l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un creixement de la productivitat del 4,8% i en un augment de

Gràfic I-12a

Taxa de creixement mitjana del PIB (2000-2007) en termes reals

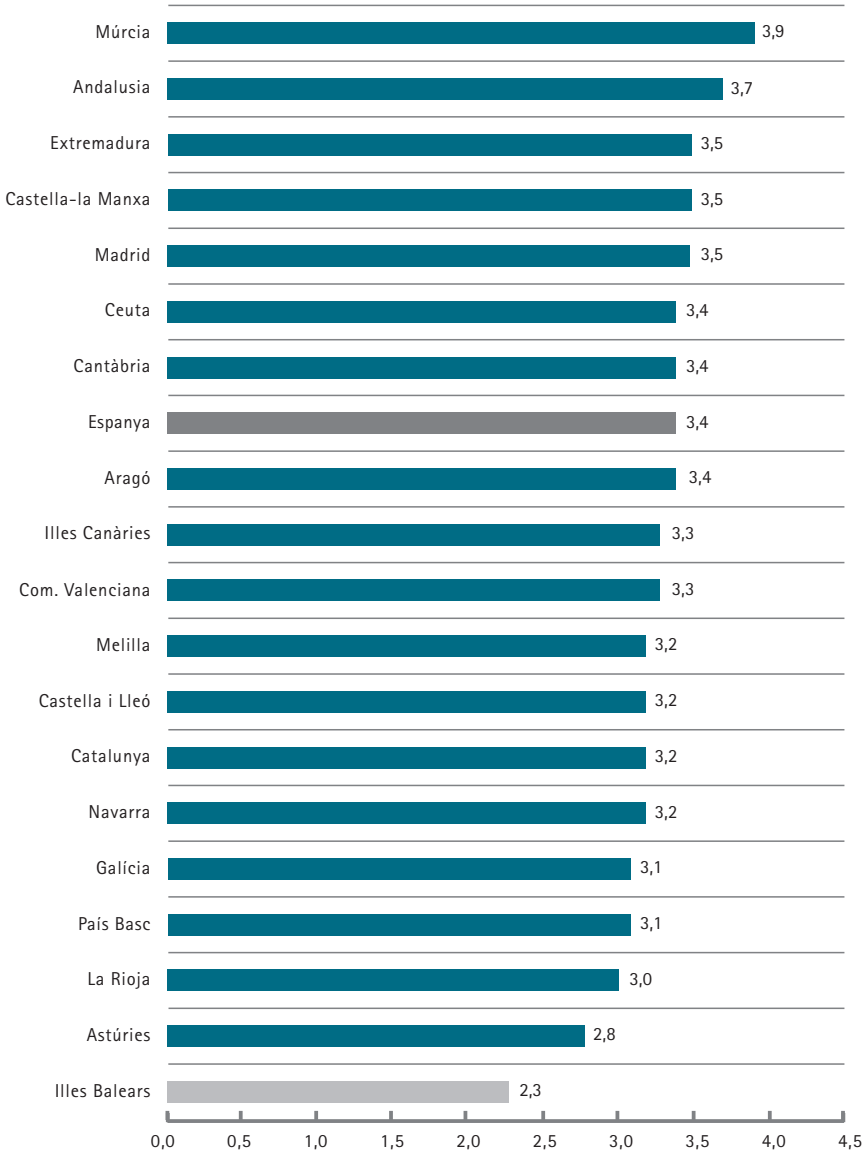

continua

Gràfic I-12b

Taxa de creixement del PIB (2000-2007).
Índex de volum encadenat, referència any 2000=100

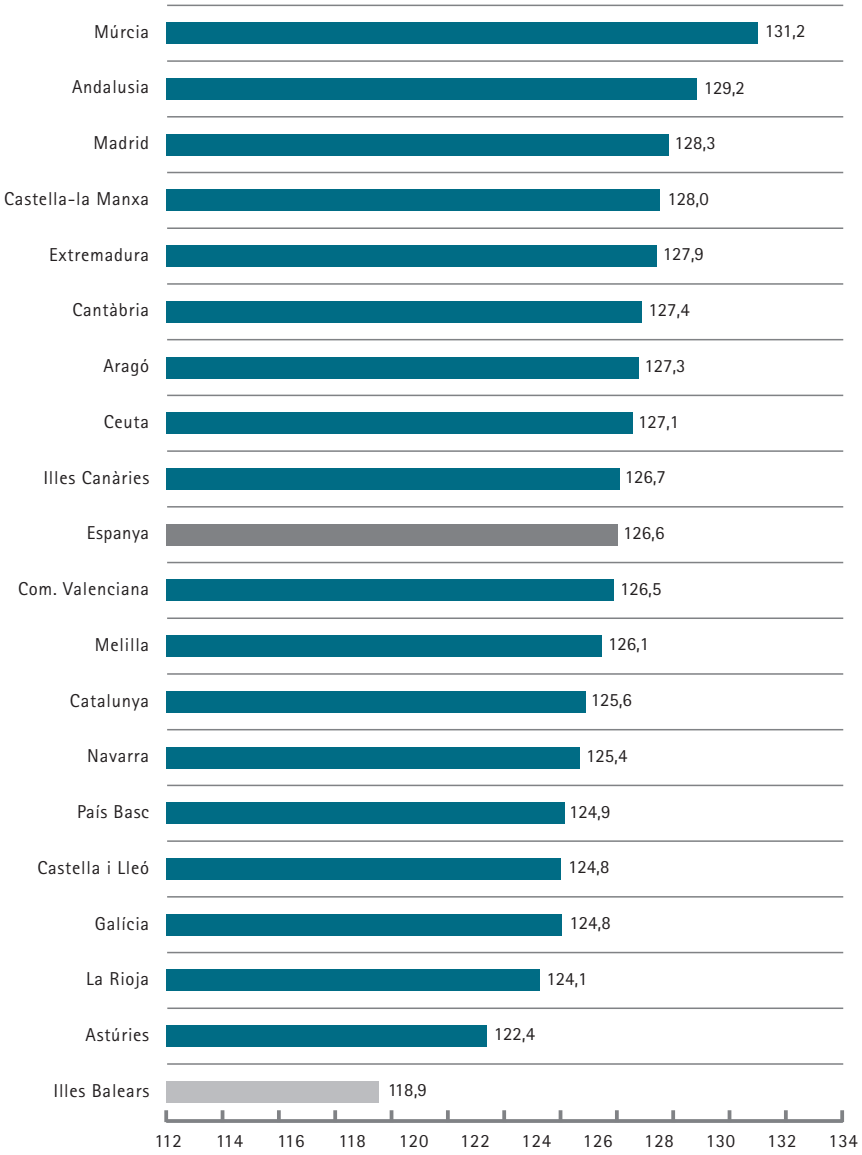

Font: INE.

Quadre I-28. Agricultura i pesca: producte interior brut a preus de mercat i estructura productiva per CA[1] (2006-2007)

	2007*	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
			Taxa de variació interanual			
Andalusia	6.377,48	4,9	830,6	6,30	-2,09	8,57
Aragó	1.262,74	4,3	154,18	5,00	-4,68	10,16
Astúries	436,43	2,2	-7,86	-2,20	-14,03	13,76
Cantàbria	380,20	3,2	11,013	-0,20	-8,63	9,23
Castella i Lleó	3.688,74	7,3	458,18	6,10	-5,87	12,72
Castella-la Manxa	2.920,95	9,0	312,89	5,00	2,79	2,15
Catalunya	2.527,51	1,4	16,92	5,90	-12,17	20,58
Ceuta	3,74	0,3	0,16	0,90	0,00	—
Comunitat Valenciana	2.067,49	2,3	91,54	-0,30	23,43	-19,23
Extremadura	1.418,47	9,1	129,8	3,80	-8,61	13,58
Galícia	2.377,74	4,9	91,48	1,50	-7,01	9,15
Illes Balears	249,51	1,1	-3,12	-5,50	24,58	-24,14
Illes Canàries	489,88	1,3	24,49	-2,90	12,34	-13,57
La Rioja	468,60	6,8	24,28	0,50	-19,12	24,26
Madrid	279,93	0,2	0,28	2,40	-13,52	18,41
Melilla	9,50	0,7	0,76	3,10	7,05	-3,69
Múrcia	1.253,39	5,1	30,55	1,90	-3,90	6,04
Navarra	445,44	2,8	43,85	2,10	-1,00	3,13
País Basc	684,16	1,2	17,97	-2,40	-1,00	-1,41
Espanya	27.342,00	2,9	2198	3,80	-1,99	5,91

1. Base 2000.
* Milions d'euros corrents

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

Quadre I-29. Indústria i energia: producte interior brut a preus de mercat i estructura productiva per CA[1] (2006-2007)

	2007*	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
			Taxa de variació interanual			
Andalusia	16.411,09	12,6	723,64	4,61	1,53	3,04
Aragó	6.972,25	23,8	643,68	10,17	4,52	5,41
Astúries	4.521,31	22,5	386,39	9,34	3,61	5,53
Cantàbria	2.482,79	20,9	256,46	11,52	4,67	6,54
Castella i Lleó	9.823,72	19,5	669,48	7,31	2,81	4,38
Castella-la Manxa	6.743,37	20,8	386,35	6,08	3,30	2,69

Continua

Quadre I-29. Indústria i energia: producte interior brut a preus de mercat i estructura productiva per CA[1] (2006-2007)

	2007*	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
			Taxa de variació interanual			
Catalunya	40.142,61	22,8	2.460,31	6,53	2,73	3,70
Ceuta	96,97	6,8	6,15	6,77	2,02	4,66
Comunitat Valenciana	16.826,14	18,4	657,59	4,07	0,02	4,05
Extremadura	1.579,97	10,2	141,59	9,84	4,05	5,56
Galícia	9.710,56	20,1	668,00	7,39	3,42	3,84
Illes Balears	1.645,96	7,1	150,55	10,07	5,04	4,79
Illes Canàries	2.762,43	7,3	168,63	6,50	2,15	4,26
La Rioja	1.771,71	25,9	124,09	7,53	3,63	3,77
Madrid	21.620,06	13,2	1.169,12	5,72	3,10	2,54
Melilla	57,19	4,4	1,07	7,38	2,44	4,82
Múrcia	4.354,17	17,9	212,93	5,14	2,19	2,89
Navarra	4.519,29	28,5	276,10	6,51	1,68	4,75
País Basc	17.603,39	30,1	1.345,97	8,28	4,39	3,73
Espanya	169.645,00	18,1	10.451,00	6,56	2,75	3,72

1. Base 2000.
* Milions d'euros corrents

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

l'ocupació del 5,0%. El pes estructural de la indústria i l'energia a Espanya és del 18,1%, la qual cosa representa 11 punts per sobre del seu pes a Balears. Balears és la darrera comunitat autònoma seguida per Canàries amb un menor pes sectorial de la indústria i l'energia. (Vegeu el quadre I-29 i l'apartat 6, «Sector industrial».)

4.2.2.3. La construcció

La construcció a les Illes Balears presenta un creixement del 4%, de manera que queda 0,2 punts per sobre del que ha registrat l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un decreixement de la productivitat del -7,2% i en un augment de l'ocupació del 12,0%. El pes estructural del sector de la construcció a Espanya és del 12,2%, la qual cosa representa 0,9 punts per sobre del seu pes a Balears. Balears és la quarta comunitat autònoma després del País Basc, Catalunya i Madrid amb un menor pes sectorial del sector de la construcció. (Vegeu el quadre I-30 i l'apartat 7, «Construcció».)

4.2.2.4. Els serveis

Els serveis a les Balears presenten un creixement del 3,8%, de manera que queden -0,4 punts per sota del registrat per l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un

Quadre I-30. Construcció: producte interior brut a preus de mercat i estructura productiva per CA[1] (2006-2007)

	2007*	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
			Taxa de variació interanual			
Andalusia	19.229,64	14,7	1.347,61	3,70	3,63	0,07
Aragó	3.602,20	12,3	374,91	6,90	18,93	-10,12
Astúries	2.867,37	14,3	205,44	3,50	4,46	-0,92
Cantàbria	1.674,09	14,1	126,86	3,80	-0,57	4,39
Castella i Lleó	6.240,52	12,4	374,47	2,70	-0,09	2,79
Castella-la Manxa	4.736,15	14,6	289,23	3,00	9,23	-5,70
Catalunya	18.501,47	10,6	1.541,16	3,90	7,05	-2,94
Ceuta	114,87	8,1	5,55	0,70	-15,58	19,29
Comunitat Valenciana	11.892,53	13,0	1.065,01	5,10	9,60	-4,11
Extremadura	2.574,23	16,6	184,83	3,40	3,10	0,29
Galícia	6.572,68	13,6	486,12	3,80	5,99	-2,07
Illes Balears	2.623,78	11,3	183,49	4,00	12,02	-7,16
Illes Canàries	4.746,28	12,4	447,65	5,80	12,87	-6,26
La Rioja	812,00	11,9	60,43	4,80	13,38	-7,56
Madrid	17.950,02	10,9	1.210,29	2,50	-1,55	4,11
Melilla	127,47	9,9	8,29	2,50	-8,93	12,55
Múrcia	3.048,97	12,5	201,95	2,30	7,53	-4,86
Navarra	1.849,20	11,7	171,02	5,50	18,99	-11,34
País Basc	6.017,49	10,3	535,68	5,00	11,58	-5,90
Espanya	115.181,00	12,2	8.820,00	3,80	6,07	-2,14

1. Base 2000.
* Milions d'euros corrents

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

Quadre I-31. Serveis: producte interior brut a preus de mercat i estructura productiva per CA[1] (2006-2007)

	2007*	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
			Taxa de variació interanual			
Andalusia	88.899,62	67,9	6.464,58	4,1	4,24	-0,13
Aragó	17.377,39	59,5	1.331,35	4,1	5,52	-1,35
Astúries	12.275,71	61,1	854,83	3,9	5,26	-1,29
Cantàbria	7.334,94	61,8	538,05	4,0	4,61	-0,58
Castella i Lleó	30.659,14	60,8	2.205,52	4,0	4,53	-0,50

Continua

Quadre I-31. Serveis: producte interior brut a preus de mercat i estructura productiva per CA[1] (2006-2007)

	2007*	Pes sobre PIB	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
			Taxa de variació interanual			
Castella-la Manxa	18.040,80	55,6	1.426,11	4,9	8,82	-3,60
Catalunya	114.958,21	65,3	8.388,09	4,0	4,68	-0,65
Ceuta	1.198,59	84,8	93,36	4,5	0,24	4,25
Comunitat Valenciana	60.979,90	66,5	4.814,43	4,6	2,75	1,80
Extremadura	9.932,25	64,1	700,80	4,2	5,03	-0,79
Galícia	29.725,09	61,4	2.241,95	4,5	3,59	0,88
Illes Balears	18.729,59	80,6	1.363,35	3,8	-1,53	5,42
Illes Canàries	29.984,52	78,9	2.118,81	3,8	3,40	0,39
La Rioja	3.795,60	55,4	276,73	4,4	3,04	1,32
Madrid	124.169,12	75,7	8.455,36	4,3	4,14	0,16
Melilla	1.097,50	85,0	83,91	3,9	0,84	3,04
Múrcia	15.750,96	64,5	1.251,06	4,7	5,04	-0,32
Navarra	9.045,52	57,0	694,65	4,6	0,61	3,96
País Basc	34.074,55	58,4	2.319,78	3,7	-0,29	4,00
Espanya	628.627,00	66,8	45.593,00	4,2	3,88	0,31

1. Base 2000.
* Milions d'euros corrents

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

creixement positiu de la productivitat del 5,4% i en una disminució de l'ocupació del -1,5%. El pes estructural del sector terciari espanyol és del 66,8%, la qual cosa representa 13,8 punts per sota del seu pes a Balears. Balears és la comunitat autònoma més terciaritzada de l'Estat, seguida per Canàries i Madrid. (Vegeu el quadre I-31 i l'apartat 8, «Turisme».)

4.2.2.5. El creixement diferencial sectorial

El gràfic de convergència sectorial entre les Illes Balears i Espanya mostra aquests creixements diferencials sectorials, en què es veu clarament que el major creixement relatiu del PIB a preus de mercat a les Balears al llarg de l'any 2007 està motivat pel major creixement relatiu dels sectors de la indústria i l'energia i de la construcció. (Vegeu el gràfic I-13.)

4.2.2.6. El creixement regional

Quant al conjunt sectorial, a les Balears presenta un creixement del 3,8%, que s'iguala al registrat per l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un creixement positiu de la productivitat de l'1,3% i en un augment de l'ocupació del 2,4%. (Vegeu el quadre I-32.)

Gràfic I-13

Diferencial de les taxes de creixement a preus de mercat (base 2006) de les Illes Balears/Espanya, per sectors econòmics, període 06/07

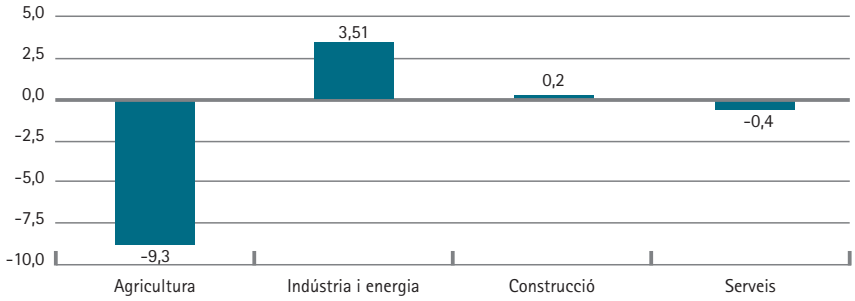

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya.

QUADRE I-32. TOTAL: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA[1] (2006-2007)

	2006*	2007	Variació	PIB	Ocupació	Productivitat
			Taxa de variació interanual			
Andalusia	136.472,40	146.093,29	9.620,89	3,8	3,50	0,29
Aragó	29.989,30	32.601,03	2.611,73	4,5	5,80	-1,23
Astúries	20.952,89	22.430,85	1.477,96	3,6	2,30	1,27
Cantàbria	12.282,53	13.248,19	965,66	3,9	3,50	0,38
Castella i Lleó	52.437,68	56.255,70	3.818,02	3,7	2,62	1,05
Castella-la Manxa	33.712,62	36.201,73	2.489,11	4,2	5,64	-1,36
Catalunya	183.821,11	196.546,04	12.724,93	3,7	2,69	0,99
Ceuta	1.469,65	1.578,11	108,46	3,9	-0,64	4,57
Comunitat Valenciana	95.588,52	102.403,21	6.814,69	3,7	3,17	0,51
Extremadura	16.109,17	17.302,19	1.193,02	3,9	3,57	0,32
Galícia	50.410,02	53.994,80	3.584,78	4,0	2,50	1,46
Illes Balears	24.200,50	25.943,77	1.743,27	3,8	2,42	1,35
Illes Canàries	39.547,39	42.385,97	2.838,58	3,8	3,98	-0,17
La Rioja	7.143,39	7.641,69	498,30	4,0	1,44	2,52
Madrid	171.988,12	183.031,58	11.043,46	3,9	2,54	1,33
Melilla	1.341,44	1.441,38	99,94	3,7	0,00	3,70
Múrcia	25.498,88	27.236,72	1.737,84	3,8	5,90	-1,99
Navarra	16.475,12	17.697,84	1.222,72	3,8	2,19	1,58
País Basc	60.808,60	65.146,71	4.338,11	3,9	0,58	3,30
Espanya	980.954,00	1.049.848,00	68.894,00	3,8	3,08	0,70

1. Base 2000.
* Milions d'euros corrents

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

4.3. L'anàlisi de la demanda de les Illes Balears i per comunitats autònomes

L'anàlisi de la demanda final es fa pels components principals, que són la demanda interior, que inclou la demanda de consum (privat i públic) i d'inversió, i la demanda exterior, que s'expressa a partir del saldo net exterior de béns i serveis, que es calcula com la diferència entre exportacions menys importacions de béns i serveis. Aquestes són les darreres dades publicades per FUNCAS.

Si tots aquests components s'expressen en percentatges respecte del total, és obvi que la suma dels percentatges de la demanda interior i de la demanda exterior ha de sumar el 100%. Així, si ens trobam davant una economia en què s'exporten molts més béns i serveis dels que s'importen, el saldo net exterior de béns i serveis és positiu i, per tant, també el percentatge respecte del total de la demanda final. En contrapartida, el percentatge de la demanda interior del consum i de la inversió ha de ser inferior al 100%. En aquests casos, ens trobam amb economies que no gasten en els seus mercats interiors el 100% de la renda disponible. Aleshores, el sobrant d'aquesta renda no gastada en els mercats interiors s'anomena «estalvi corrent» i són els mercats financers els que s'encarreguen de transferir aquests sobrants d'estalvi cap a l'exterior en forma del que anomenam «capacitat de finançament». Aquest és el cas de les Illes Balears i, com mostram tot seguit, és una característica bàsica d'una bona part de les economies regionals que es corresponen amb comunitats autònomes que tenen una renda per càpita per sobre de la mitjana estatal.

Així, la part de l'oferta interior que no és demanada ni pel consum de les famílies ni pel consum de les administracions públiques ni per la demanda d'inversió queda disponible per satisfer la demanda neta exterior, que és el saldo de les exportacions menys les importacions de béns i serveis. Per això, en contrapartida al baix percentatge de demanda interior respecte de l'oferta interior, les Balears presenten el segon saldo net exterior respecte de l'oferta interior més alt de l'Estat (5,27%), només superat per Navarra (6,53%). Les altres comunitats autònomes que també presenten un saldo net exterior positiu són, per ordre d'importància: Catalunya (4,05%), Madrid (3,77%), el País Basc (2,87%), la Comunitat Valenciana (1,99%) i La Rioja (0,36%). Aquests percentatges mostren una estabilitat estructural al llarg del septenni 2000-2006. (Vegeu el quadre I-33.)

És interessant aturar-se un moment en les dades de l'estructura del saldo comercial de les Illes Balears, ja que presenta un superàvit positiu per un valor de 1.353,2 milions d'euros, el qual s'explica íntegrament pel superàvit comercial referit a l'estranger, que és de 2.210,0 milions d'euros i que permet finançar amb escreix el dèficit comercial respecte de la resta de comunitats autònomes, que és de 856,8 milions d'euros. El fet que aquest dèficit interior no sigui més abundant s'explica perquè en la balança comercial s'inclou la de serveis, que comptabilitza el superàvit

Quadre I-33. Variables explicatives del superàvit comercial a les Balears (2000-2006)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	(milions d'euros corrents)						
1. Oferta interior	17.907,20	19.098,20	20.247,40	21.263,10	22.487,30	23.934,80	25.687,80
2. Demanda interior (2=2.1+2.2+2.3)	16.446,50	16.815,30	18.149,50	19.498,90	20.830,40	22.540,60	24.334,60
2.1 Consum privat	10.123,00	9.974,80	10.905,80	11.547,90	11.974,60	12.832,80	13.782,90
2.2 Consum públic	1.986,30	2.141,80	2.345,80	2.534,90	2.835,60	3.105,90	3.363,90
2.3 Formació bruta de capital	4.337,20	4.698,70	4.897,90	5.416,10	6.020,20	6.601,90	7.187,80
3. Saldo comercial (3=1-2)	1.460,70	2.282,90	2.097,90	1.764,20	1.656,90	1.394,20	1.353,20
3.1 Exportacions de béns i serveis	16.589,40	16.624,20	16.214,50	16.851,80	17.784,00	18.515,70	19.790,50
3.2 Importacions de béns i serveis	15.128,70	14.341,30	14.116,60	15.087,60	16.127,10	17.121,50	18.437,30
3.3 Saldo comercial interior (resta de comunitats autònomes) (3.3=3.3.1-3.3.2)	-1.519,40	-875,80	-552,10	-373,50	-548,90	-594,10	-856,80
3.3.1 Exportacions de béns i serveis	10.829,90	10.722,30	10.813,10	11.965,80	12.390,50	13.163,90	13.938,70
3.3.2 Importacions de béns i serveis	12.349,30	11.598,10	11.365,20	12.339,30	12.939,40	13.758,00	14.795,50
3.4 Saldo comercial amb l'estranger ((3.4= 3.4.1+3.4.2)-(3.4.3+3.4.4))	2.980,10	3.158,70	2.650,00	2.137,70	2.205,80	1.988,30	2.210,00
3.4.1 Exportacions de béns	913,70	1.098,20	1.270,80	995,10	1.186,20	1.053,60	1.164,40
3.4.2 Exportacions de serveis	4.845,80	4.803,70	4.130,60	3.890,90	4.207,30	4.298,20	4.687,40
3.4.3 Importacions de béns	1.747,20	1.606,20	1.727,50	1.707,10	2.013,90	2.030,90	2.149,20
3.4.4 Importacions de serveis	1.032,20	1.137,00	1.023,90	1.041,20	1.173,80	1.332,60	1.492,60

continua

Quadre I-33. Variables explicatives del superàvit comercial a les Balears (2000-2006)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
				(milions d'euros corrents)			
4. Balanç de rendes i tranferències netes	1.460,70	2.282,90	2.097,90	1.764,20	1.656,90	1.394,20	1.353,20
5. Saldo per operacions corrents	117,00	-541,90	106,10	-124,00	241,10	1.820,10	387,80
Pre-memòria:							
% Superàvit comercial /oferta interior a Navarra	10,91	14,48	11,08	8,86	7,59	7,19	6,53
% Superàvit comercial /oferta interior a Balears	8,16	11,95	10,36	8,30	7,37	5,82	5,27
% Saldo comercial /oferta interior a Catalunya	6,94	10,10	7,94	6,50	5,87	4,86	4,05
% Saldo comercial /oferta interior a Madrid	3,48	6,06	4,22	4,58	4,71	4,48	3,77
% Superàvit comercial /oferta interior al País Basc	4,37	6,43	5,82	5,23	4,01	3,50	2,87
% Superàvit comercial /oferta interior a la C. Valenciana	2,72	4,71	4,26	3,30	2,87	2,68	1,99
% Superàvit comercial /oferta interior a Espanya	-2,82	-2,33	-1,97	-2,22	-3,75	-5,04	-5,76
Contribució del superàvit comercial a Balears sobre el dèficit comercial de l'Estat	7,41	13,28	13,56	9,51	4,93	2,87	2,25

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2006*, i elaboració pròpia.

turístic balear respecte de la resta de comunitats autònomes. D'altra banda, s'ha de tenir en compte que gràcies al turisme estranger s'explica el superàvit de la balança de serveis amb l'estranger, amb 3.144,8 milions d'euros, que per si sol ja cobreix amb escreix la totalitat del dèficit comercial en relació amb la resta de comunitats autònomes.

Igualment, es pot observar que hi ha una correlació elevada entre les comunitats autònomes que presenten un important superàvit comercial respecte de l'oferta interior i l'elevat rànquing en el grau de desenvolupament regional.

Lògicament, aquest saldo net exterior elevat comporta un percentatge més baix pel que fa als diferents components de la demanda final. Així, l'anàlisi de l'estructura de la demanda final per comunitats autònomes mostra comportaments diferents de les Illes Balears que són dignes de destacar, ja que les Illes, després de Navarra, són la comunitat autònoma que mostra el percentatge més baix de demanda interna en relació amb l'oferta interior o renda interior bruta, amb el 94,73%. Aquest fet s'explica perquè es la comunitat autònoma que mostra una participació relativa més reduïda del consum privat, amb el 53,66%, la segona més

Quadre I–34. Estructura del quadre macroeconòmic de les autonomies espanyoles. Any 2006. Percentatge de cada variable del quadre macroeconòmic regional, ordenades de major a menor segons el volum total de la seva renda interior bruta

Autonomies	Consum privat	Consum públic	Inversió	Demanda interna	Vendes externes	Compres externes	Saldo exterior
Catalunya	55,47	13,40	27,08	95,95	113,14	109,09	4,05
Madrid	56,35	12,66	27,22	96,23	98,81	95,04	3,77
Andalusia	68,61	21,43	27,94	117,97	83,16	101,14	-17,97
C. Valenciana	53,88	15,36	28,77	98,01	95,59	93,60	1,99
País Basc	54,21	16,83	26,10	97,13	87,70	84,83	2,87
Castella i Lleó	63,88	23,00	33,92	120,80	73,65	94,45	-20,80
Galícia	65,38	20,95	35,84	122,17	91,07	113,24	-22,17
Illes Canàries	63,56	21,38	28,78	113,72	120,12	133,84	-13,72
Castella-la Manxa	63,67	21,71	41,35	126,74	75,52	102,26	-26,74
Aragó	61,67	17,92	28,86	108,45	91,24	99,70	-8,45
Múrcia	62,12	18,58	27,30	108,00	80,40	88,40	-8,00
Illes Balears	53,66	13,10	27,98	94,73	77,04	71,77	5,27
Astúries	67,85	20,91	32,55	121,32	69,16	90,48	-21,32
Extremadura	63,25	27,84	40,52	131,61	53,02	84,63	-31,61
Navarra	54,79	14,70	23,98	93,47	98,03	91,50	6,53
Cantàbria	62,40	17,35	27,39	107,13	78,78	85,91	-7,13
La Rioja	56,42	15,01	28,21	99,64	89,69	89,32	0,36
Espanya	59,56	17,10	29,11	105,76	93,48	99,24	-5,76

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2006*, i elaboració pròpia.

baixa de l'Estat en consum públic després de Madrid, amb el 13,10%, i és la vuitena més baixa en inversió, amb el 27,98%. (Vegeu el quadre I-34.)

En el cas de Balears podem ampliar aquesta informació sobre el saldo net exterior comercial a partir de les dades de duanes que donen informació desglosada per productes de les exportacions i de les importacions (Vegeu el quadre I-35 i el gràfic 14.)

En relació amb les exportacions,[33] al llarg de l'any 2007 es va exportar, un cop descomptades les partides distorsionants (aeronaus, vehicles especials i les seves parts i vaixells i més artefactes flotants) i el saldo net per combustibles, un moderat 1,4% més, amb 447 milions d'euros, davant els 440 milions d'euros de l'any anterior.

Per importància de productes exportats, i tenint en compte els que més tenen a veure amb l'estructura productiva de base exportadora de les Illes Balears (calçat, alimentació, mobles i bijuteria),[34] l'evolució de les seves exportacions, per sobre del milió d'euros en termes monetaris, és la següent:

Les exportacions de calçat varen assolir un valor de 118,3 milions d'euros, un -11,4% menys que el 2006. Per països, Alemanya, amb 17,5 milions d'euros (i una quota del 14,8% del total de les exportacions) es va convertir en el primer país importador; el segueixen França (que en anys anteriors havia estat el primer), Itàlia i el Regne Unit. Entre aquests quatre països sumen 61,7 milions d'euros i acaparen més del 52% del total. Cal destacar que sis anys abans el Marroc s'havia convertit en una destinació habitual de les exportacions, mentre que el 2007 se situa en una posició reduïda amb 92.400 euros. Relacionat amb la indústria del calçat destaca també l'elevat creixement de les exportacions de pell, cuir i pell adobada per un valor de 12,2 milions d'euros i un creixement del 154,4% respecte del 2006.

Les exportacions de productes alimentaris varen assolir els 26,9 milions d'euros, amb una caiguda del -26,2% respecte del 2006. D'entre aquests productes destaquen les exportacions de gomes, resines i extractes vegetals per un valor de 13,3 milions d'euros, el 9,9% menys que el 2006. Els dos principals països receptors són Alemanya, amb 4,3 milions d'euros, el 7,8% més que el 2006 i una quota de mercat del 32%, i Dinamarca, amb 2,8 milions d'euros, el 7,3% més respecte del 2006 i una quota del 21%. També cal destacar el comportament de les exportacions d'hortalisses i de tubercles, amb 10,6 milions d'euros, la qual cosa suposa una disminució del -35,4% respecte de 2006.

33. La informació estadística que s'analitza procedeix del CSC-Agència Tributària corresponent a la classificació «Origen/destinació». És a dir, es té en compte la classificació relativa a la duana des d'on es fa l'operació (aquest és el criteri utilizat pel Departament de Duanes, Ministeri d'Economia), en lloc de la classificación «Fiscal», que utilitza el codi de domicili fiscal de l'empresa per classificar el comerç exterior. (Vegeu la nota 44 de la Memòria del CES 2004, pàg. 56.)

34. També s'haurien de tenir en compte les exportacions d'aixetes que s'inclouen dins el grup de màquines, aparells i material elèctric juntament amb reactors nuclears, màquines i calderes.

Quadre I-35. Comerç exterior per seccions aranzelàries (2006-2007)

	Exportacions			Importacions			Saldo comercial			
	2006	2007	%	2006	2007	%	2006	2007	Diferència	%
Total	1.151.167	1.521.107	32,1%	2.305.899	2.335.018	1,3%	-1.154.732	-813.911	340.821	-29,5%
Partides distorsionants	612.566	455.977	-25,6%	1.246.326	1.082.599	-13,1%	-633.761	-626.622	7.138	-1,1%
Total sense partides distorsionants	538.602	1.065.131	97,8%	1.059.572	1.252.419	18,2%	-520.971	-187.288	333.682	-64,1%
Aliments	36.467	26.925	-26,2%	69.046	84.823	22,9%	-32.579	-57.899	-25.320	77,7%
Preparacions d'aliments i begudes	8.205	10.740	30,9%	39.647	43.913	10,8%	-31.443	-33.173	-1.731	5,5%
Productes minerals	98.113	618.310	530,2%	431.937	508.156	17,6%	-333.825	110.155	443.980	-133,0%
Productes d'indústries químiques i derivats	26.928	22.763	-15,5%	17.613	21.684	23,1%	9.315	1.079	-8.236	-88,4%
Materials plàstics artificials, cautxú i les seves manufactures	2.756	2.451	-11,0%	15.315	14.607	-4,6%	-12.560	-12.155	404	-3,2%
Pells, cuiros, pelleteria i les seves manufactures	4.782	12.164	154,4%	24.163	32.771	35,6%	-19.382	-20.607	-1.225	6,3%
Fusta, carbó vegetal, suro i les seves manufactures	280	448	60,1%	25.189	28.126	11,7%	-24.909	-27.678	-2.769	11,1%
Paper i manufactures, arts gràfiques	1.121	737	-34,3%	11.060	13.423	21,4%	-9.939	-12.686	-2.747	27,6%
Materials tèxtils i les seves manufactures	7.342	8.240	12,2%	43.828	60.465	38,0%	-36.486	-52.224	-15.738	43,1%
Calçat, capells, paraigües, plomes i flors artificials	133.509	118.333	-11,4%	53.901	65.447	21,4%	79.609	52.886	-26.723	-33,6%
Manufactures de pedra, ciment, ceràmica i vidre	2.357	3.742	58,8%	10.958	12.100	10,4%	-8.601	-8.358	243	-2,8%
Perles fines, pedres, metalls preciosos i bijuteria	17.286	10.921	-36,8%	13.462	13.064	-3,0%	3.824	-2.143	-5.967	-156,0%
Metalls comuns i les seves manufactures	10.614	9.764	-8,0%	29.108	36.102	24,0%	-18.494	-26.338	-7.844	42,4%
Màquinas i aparells, material elèctric	104.172	144.692	38,9%	164.805	199.284	20,9%	-60.633	-54.592	6.042	-10,0%
Material de transport	50.813	38.221	-24,8%	19.730	14.827	-24,9%	31.083	23.395	-7.689	-24,7%
Òptica, fotografia i cinema, aparells de precisió	1.806	3.038	68,2%	19.529	21.281	9,0%	-17.723	-18.242	-520	2,9%
Armes i munició, les seves parts i accessoris	97	49	-48,8%	19	27	41,5%	78	23	-55	-70,7%
Mercaderies i productes diversos	14.772	17.194	16,4%	68.011	79.979	17,6%	-53.239	-62.786	-9.547	17,9%
Objetes d'art, de col·lecció i d'antiguitat	470	2.021	330,3%	1.408	1.738	23,4%	-938	283	1.221	-130,2%
No classificats	16.716	14.378	-14,0%	845	605	-28,4%	15.871	13.772	-2.099	-13,2%

Partides distorsionants: aeronaus, vehicles especials i les seves parts i vaixells i més artefactes flotants.
Les dades corresponen a l'origen i la destinació de les Illes Balears (clasificació per unitat de producció).

Font: Elaboració pròpia amb dades del CSC-Agència Tributària.

Gràfic I-14
Exportacions i importacions totals, 2007

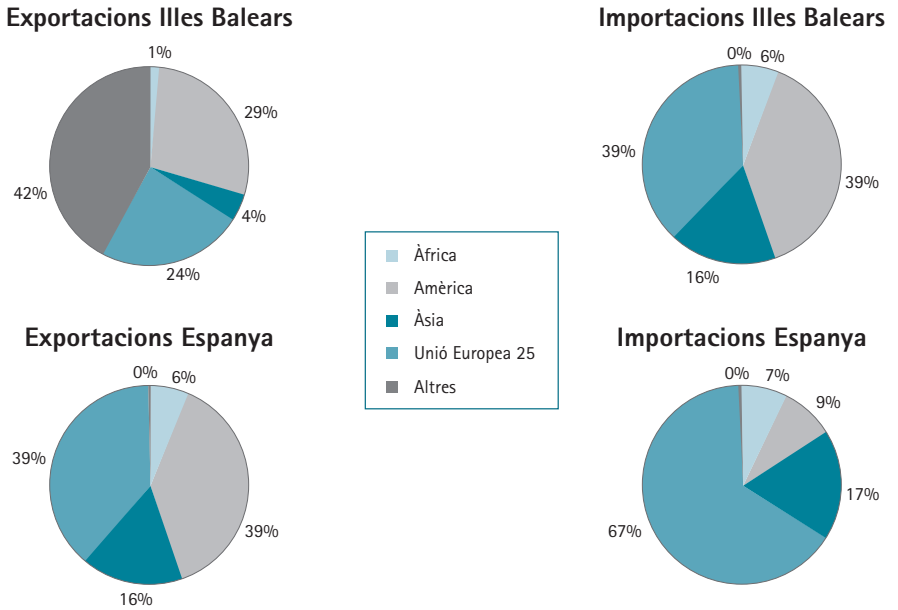

Font: Elaboració pròpia amb dades del CSC-Agència Tributària.

Les exportacions de mobles arribaren el 2007 a 16,2 milions d'euros, amb un creixement del 17,8%. Per països, Mèxic, amb 9,5 milions d'euros, acapara més del 58% del total de les exportacions.

Finalment, les exportacions de perles fines varen assolir el valor de 10,9 milions d'euros, davant els 17,3 milions d'euros de l'any anterior, amb una caiguda del -36,8%. Per països, França, amb 1,8 milions d'euros, i els Estats Units, amb 1,7 milions d'euros, copen una tercera part del mercat total.

En relació amb les importacions durant el 2007, i un cop descomptades les partides distorsionants i els combustibles minerals, s'arriba a 744 milions d'euros, el 18,6% més que el 2006, amb 628 milions d'euros.

Les importacions de calçat assoleixen un valor de 63,5 milions d'euros, davant els 52,2 milions d'euros de l'any 2006, amb un augment del 21,8%. Per països, del Marroc varen arribar 24,9 milions d'euros, seguit de la Xina, amb 18,8 milions d'euros (el 30% del total), i d'Itàlia, amb 5,5 milions d'euros (el 9% del total). Les importacions de calçat es comptabilitzen a la partida corresponent a calçat, capells, paraigües i flors artificials, amb un total de 65,4 milions d'euros, el 21,4% més que el 2006.

Les importacions de mobles assoleixen un valor de 55,1 milions d'euros, el 19,8% més que el 2006. Per països, les importacions de Polònia arriben a 9,8 milions d'euros; seguida per Suècia, amb 9,4 milions d'euros, i Itàlia, amb 7,0 milions d'euros. El conjunt d'importacions de mobles, juntament amb les joguines, s'engloba a la partida de mercaderies i productes diversos, que arribaren a 79,9 milions d'euros, el 17,6% més respecte de l'any 2006.

Les importacions d'aparells i material elèctric arriben a un total de 36,0 milions d'euros, davant els 43,5 milions d'euros del 2006, amb un decreixement del -17,3%. Aquestes importacions s'engloben dins la partida de màquines i material elèctric. Per països, cal destacar que on principalment compram material elèctric és la Xina, amb 18,3 milions d'euros i una quota del 51% del total importat.

Les importacions de llet i derivats arriben a 28,2 milions d'euros, mentre que el 2006 varen ser de 9,1 milions d'euros. Aquest augment suposa un creixement del 211,6%. Quant a la quantitat importada, es va passar de 4.165 milers de quilos el 2006 a 14.578 milers de quilos el 2007.

Les importacions de fusta i les seves manufactures assoleixen un valor de 27,5 milions d'euros, davant els 24,6 milions d'euros de l'any 2006, amb un augment de l'11,6%. Les importacions de Suècia (7,4 milions d'euros) acaparen més del 27% del total; la segueixen els Estats Units (4,7 milions d'euros), i Alemanya i el Camerun (amb 3 milions d'euros).

Les importacions de peces i complements de vestir, tant de punt com de no punt, guanyen posicions. Així, les importacions de peces de punt arriben a 23,3 milions d'euros (el 46,3% més que el 2006), mentre que les importacions de peces de no punt assoleixen un valor de 23,1 milions d'euros (el 51,8% més que el 2006). Aquestes dues partides s'engloben en la partida de materials tèxtils i les seves manufactures, que registren 60,4 milions d'euros en importacions, el 38,0% més que l'any 2006.

El saldo comercial, una cop excloses les partides distorsionants, és deficitari i es duplica en relació amb l'any 2006. Així, es passa d'un dèficit de 187,1 milions d'euros el 2006 a un dèficit de 297,4 milions d'euros el 2007, amb un increment del 58,9%. Aquest augment s'explica per l'increment del saldo deficitari en les partides d'aliments, que puja el 77,7% (arriba a un dèficit de 57,9 milions d'euros), de tèxtil, que ha augmentat el 43,1% (amb un dèficit de 52,2 milions d'euros) i de materials comuns, que s'ha incrementat el 42,4% (amb un dèficit de 26,3 milions d'euros).

Quant a les partides que registren superàvits comercials, hi ha el calçat, amb 52,9 milions d'euros, les de material de transport, amb un saldo de 23,4 milions d'euros, i els productes d'indústries químiques i derivats, amb 1,1 milions d'euros. Aquestes partides coincideixen amb les que tenien superàvit comercial el 2006, excepte les perles fines, si bé és cert que els imports s'han reduït.

4.4. La inversió estrangera

Sobre la base de les dades del Registre d'Inversions Exteriors del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, es pot afirmar que la inversió bruta estrangera sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE), que es pot assignar per comunitat autònoma a les Illes Balears, va augmentar el 37,1% l'any 2007 i va assolir els 132,9 milions d'euros (35,95 milions d'euros més que el 2006). (Vegeu el quadre I-36.)

En el conjunt de les comunitats autònomes es produeix, en canvi, un creixement del 249,9%; s'arriba a 28.683,79 milions d'euros, amb un increment de 20.485,79 milions d'euros, per la qual cosa les Balears perden 0,56 punts en la seva participació, que per a l'any 2007 és del 0,46%.

Quadre I-36. Inversió estrangera per comunitats autònomes (sense ETVES*) (2006-2007)

	Any 2006		Any 2007	
	Milions d'euros	% sobre el total	Milions d'euros	% sobre el total
Andalusia	228,00	2,39	229,60	0,80
Aragó	90,00	0,94	206,98	0,72
Astúries	33,00	0,35	8,32	0,03
Cantàbria	4,00	0,04	10,05	0,03
Castella i Lleó	31,00	0,33	23,02	0,08
Castella-la Manxa	237,00	2,49	22,05	0,08
Catalunya	2.522,00	26,48	2.521,41	8,74
Ceuta i Melilla	9,00	0,09	2,61	0,01
Comunitat Valenciana	161,00	1,69	1.729,12	5,99
Extremadura	4,00	0,04	3,66	0,01
Galícia	92,00	0,97	47,50	0,16
Illes Balears	97,00	1,02	132,95	0,46
Illes Canàries	40,00	0,42	122,00	0,42
La Rioja	1,00	0,01	2,82	0,01
Madrid	4.116,00	43,21	22.242,56	77,10
Múrcia	93,00	0,98	39,77	0,14
Navarra	136,00	1,43	9,64	0,03
País Basc	304,00	3,19	1.329,73	4,61
Total CA	8.198,00	86,07	28.683,79	99,43
Sense regionalitzar	1.327,00	13,93	165,25	0,57
Espanya	9.525,00	100,00	28.849,04	100,00

* Entitats tenidores de valors estrangers

Font: Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme (Secretaria de l'Estat de Comerç i Turisme). Registre d'Inversions Exteriors.

Les principals comunitats autònomes són Madrid (22.242,6 milions d'euros) i Catalunya (2.521,4 milions d'euros), que en conjunt reben més del 85% (85,8%) de la inversió bruta estrangera assignada. A continuació, a certa distància, hi ha la Comunitat Valenciana (1.729,1 milions d'euros), el País Basc (1.329,7 milions d'euros), Andalusia (229,6 milions d'euros), Aragó (207,0 milions d'euros) i les Balears. La inversió bruta total inclosa la partida sense assignar per comunitat autònoma és de 28.849,04 milions d'euros, amb un augment del 202,9%.

4.5. Els preus

La inflació interanual (desembre a desembre) valorada per la via de l'índex de preus de consum —com a variació de les mitjanes anuals— va ser del 3,9% a les Illes Balears, 0,3 punts per sota de l'Estat. La inflació màxima es va registrar a Múrcia, amb el 4,7%, i la mínima a Ceuta, amb el 3%. (Vegeu el gràfic I-15)

La inflació com a mitjana de les taxes de variació anual és del 2,7% a Balears (-0,12 punts) per sota de l'espanyola, però 0,6 punts per sobre de la que presenta l'índex de preus al consum harmonitzat (IPCH) de la Unió Monetària Europea (zona euro), la qual cosa reflecteix una pèrdua de competitivitat, en relació amb els països europeus, per a tots els béns i els serveis que s'ofereixen des de Balears. (Vegeu el gràfic I-16 i l'apartat 2.2.)

Per rúbriques, els creixements positius d'inflació a Balears, per a l'any 2007, s'han produït amb més intensitat a transport (+6,9 punts); aliments i begudes no alcohòliques (+6,4 punts); begudes alcohòliques i tabac (+5,8%); hotels, cafès

Gràfic I-15

IPC per comunitats autònomes, 2007

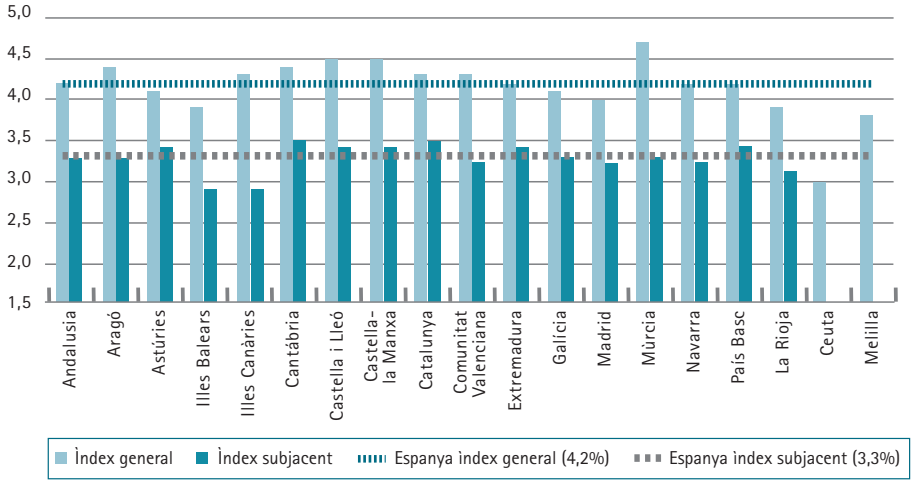

Font: INE, Bolletí mensual d'estadística.

Gràfic I-16

IPC per comunitats autònomes. Taxes de variació anual (2006)

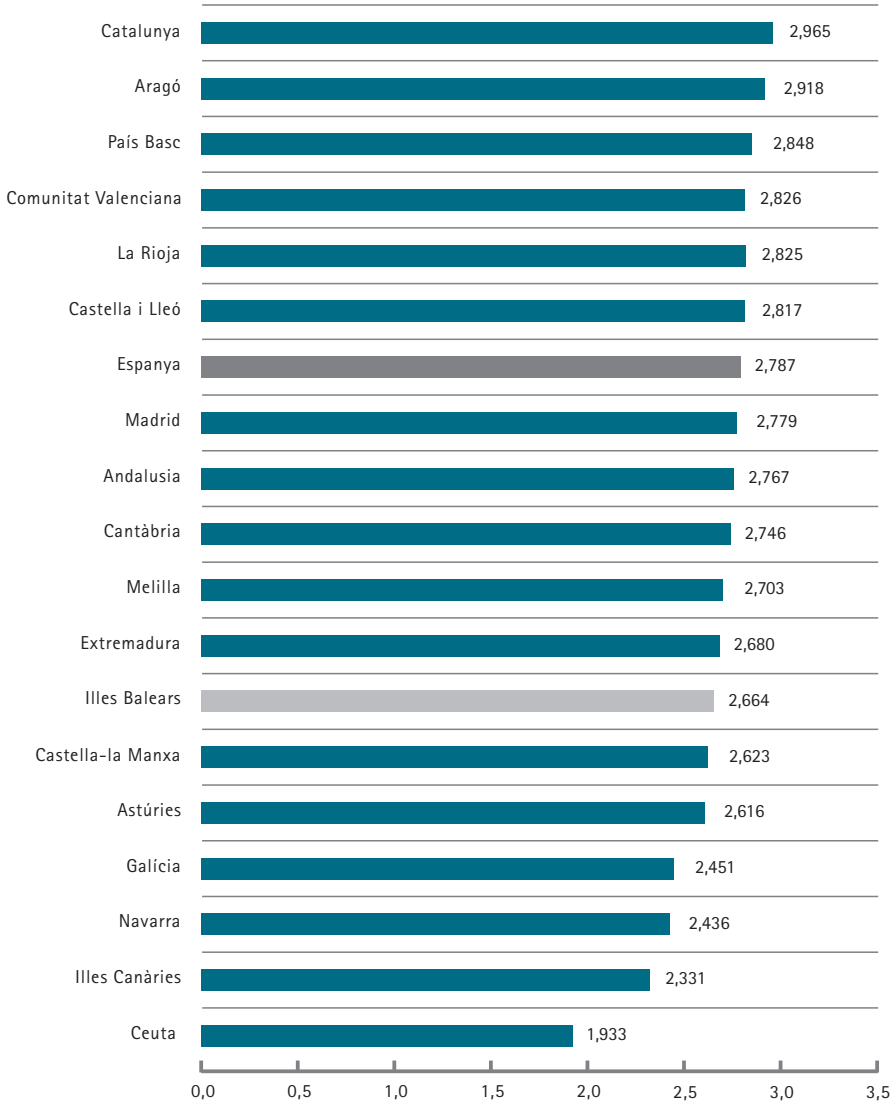

Font: INE, Índex de preus de consum (IPC). *Base 2006*, i elaboració pròpia.

Quadre I-37. IPC Balears i Espanya. Base 2006 (desembre de 2007)

	% Var. interanual Illes Balears	% Var. interanual Espanya	Diferència (Balears - Espanya)
Aliments i begudes no alcohòliques	6,4	6,6	-0,2
Begudes alcohòliques i tabac	5,8	6,1	-0,3
Vestit i calçat	1,6	1,2	0,4
Habitatge	3,4	4,8	-1,4
Parament	1,7	2,5	-0,8
Medicina	-2,5	-2,1	-0,4
Transport	6,9	7,1	-0,2
Comunicacions	1,0	0,8	0,2
Oci i cultura	-0,3	-0,8	0,5
Ensenyament	4,3	4,1	0,2
Hotels, cafès i restaurants	4,5	4,9	-0,4
Altres béns i serveis	2,2	3,0	-0,8
Índex General	3,9	4,2	-0,3

Font: INE, Índex de Preu al Consum (IPC). *Base 2006*. Desembre 2007, i elaboració pròpia

Gràfic I-17

Deflactor implícit del PIB a preus bàsics. Base 2003-2007

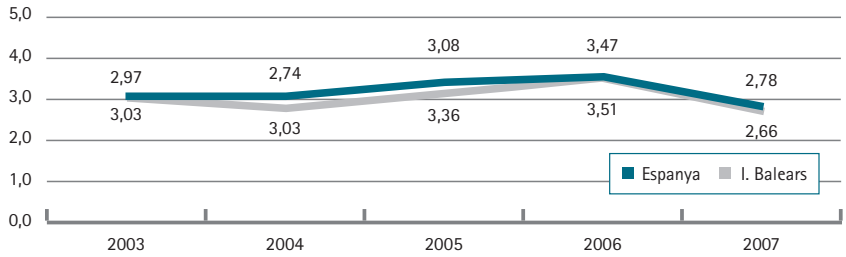

Font: FUNCAS,*Cuadernos de Información Económica*, núm. 203, març-abril 2008.

i restaurants (+4,5%); ensenyament (+4,3 punts); habitatge (+3,4%), altres béns i serveis (+2,2%); parament (1,7%); vestit i calçat (+1,6%), i comunicacions (+1,0 punts). (Vegeu el quadre I-37.)

Pel que fa a la inflació subjacent, un cop descomptats els efectes inflacionistes dels aliments no elaborats i de l'energia, Balears és la comunitat autònoma que la presenta més baixa, juntament amb Canàries, amb el 2,9%, i la més alta es produeix a Cantàbria i Catalunya, amb el 3,5%. Espanya té una inflació subjacent del 3,3%. (Vegeu l'apartat 3.3.)

La variació del índexs de preus implícits en el PIB a preus bàsics (deflactor del PIB) al llarg del quinquenni 2003-2007 mostra unes taxes de creixement de la inflació lleugerament menors a Balears respecte d'Espanya. (Vegeu el gràfic I-17.)

L'evolució del deflactor del VAB, segons les dades facilitades per la Direcció General d'Economia per al trienni 2005-2007, és la següent: 3,8%, 3,7% i 3,9% respectivament. (Vegeu l'apartat 4.2.1.)

4.6. L'evolució de la renda real per càpita i els seus determinants

En aquest apartat desglossam —d'acord amb la nota metodològica de l'apartat 4.1 i amb les darreres dades disponibles de la FUNCAS referides als anys 2000 i 2006— l'anàlisi de l'evolució de la renda regional des del punt de vista de l'evolució de la renda real per càpita i dels seus determinants, que són la productivitat i els factors demogràfics.

4.6.1. L'evolució de la renda real per càpita

Les Illes Balears ocupen, en un procés decreixent, la vuitena plaça en PIB per càpita dins el conjunt de les comunitats autònomes, amb un índex (102,14) respecte d'Espanya de 100, darrere del País Basc (135,87), Madrid (133,39), Navarra (126,50), Catalunya (117,66), Aragó (110,45), La Rioja (108,51) i Cantàbria (102,26). En comparació de l'any 2000 hem perdut (-13,22 punts), ja que la renda real per càpita regional de Balears ha crescut -1,1 punts per sota de la mitjana espanyola, fet que es pot explicar, inicialment, perquè la renda regional ha crescut menys que la mitjana espanyola (Vegeu l'apartat 4.3.), mentre que la població experimenta un dels creixements regionals més importants per comunitats autònomes. (Vegeu el quadre I-38 i l'apartat 2 del capítol III, «Demografia i llar».)[35]

Si es té en compte el concepte de renda familiar bruta disponible per càpita corregida pel poder de compra, les Illes Balears se situen en setena posició dins el conjunt de comunitats autònomes, amb un índex respecte d'Espanya de 100 de 103,79, darrere de Madrid (129,21), el País Basc (126,33), Navarra (126,25), Aragó (111,90), Catalunya (108,38) i Cantàbria (103,90). En relació amb l'any passat Balears perd dues posicions. (Vegeu el quadre I-39.)

El canvi de posicions de les comunitats autònomes en renda per càpita es deu a l'evolució dels seus factors determinants: la productivitat i els factors demogràfics.[36]

35. L'anàlisi de la situació relativa de les comunitats autònomes en relació amb la UE-27 es pot consultar a l'apartat 2.6.

36. Per una reflexió de les tendencies de més llarg termini, vegeu Guillem López Casanovas i Joan Rosselló Villalonga, «Evolución económica de Baleares: una perspectiva de treinta años», dins *Islas Baleares*. Serie de Estudios Regionales 2003, BBVA, Madrid.

Quadre I-38. Rànquing de les autonomies espanyoles el 2007. Índex per habitant (mitjana espanyola = 100)

	PIB		Renda regional bruta		Demanda interior	
Comunitats	2000	2007	2000	2007	2000	2007
Andalusia	73,09	75,99	77,09	78,72	82,34	86,64
Aragó	109,54	110,45	104,11	105,98	109,72	111,45
Astúries	86,15	92,13	80,50	86,01	94,84	104,57
Cantàbria	96,72	102,26	92,52	97,92	96,20	101,51
Castella i Lleó	92,02	97,58	88,90	93,39	101,06	112,44
Castella-la Manxa	79,57	76,68	81,48	78,10	93,73	93,49
Catalunya	122,60	117,66	120,32	116,41	110,06	106,26
Ceuta	87,28	98,50	90,12	103,14	108,33	123,89
Comunitat Valenciana	92,77	87,71	95,31	89,14	90,06	82,08
Extremadura	65,25	71,49	66,35	72,32	77,85	90,58
Galícia	79,17	85,55	76,19	81,74	87,74	99,99
Illes Balears	115,36	102,14	122,73	107,09	108,41	96,78
Illes Canàries	86,68	81,76	95,24	87,91	97,53	94,21
La Rioja	114,49	108,51	114,12	108,25	111,17	101,92
Madrid	136,83	133,39	133,45	133,31	126,12	117,31
Melilla	87,23	98,19	91,93	103,35	114,58	135,77
Múrcia	83,43	81,60	87,44	85,61	87,92	82,69
Navarra	127,30	126,50	126,41	126,79	111,13	110,83
País Basc	127,78	135,87	119,98	128,77	115,12	120,12
Espanya	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: FUNCAS, *Cuadernos de Información Económica*, núm.203, març-abril, 2008.

Quadre I-39. Rànquing de les comunitats autònomes, 2007. Índex per habitant (mitjana espanyola=100)

Comunitats	Renda familiar bruta disponible en paritat de poder de compra (PPC)	
	2000	2007
Andalusia	75,78	79,16
Aragó	109,65	111,90
Astúries	84,89	90,50
Cantàbria	95,52	103,90
Castella i Lleó	95,38	102,62
Castella-la Manxa	86,88	85,56
Catalunya	117,95	108,38

Continua

Quadre I-39. Rànquing de les comunitats autònomes, 2007. Índex per habitant (mitjana espanyola=100)

Comunitats	Renda familiar bruta disponible en paritat de poder de compra (PPC)	
	2000	2007
Ceuta	88,73	91,10
Comunitat Valenciana	94,62	89,12
Extremadura	71,20	82,63
Galícia	81,88	88,21
Illes Balears	117,38	103,79
Illes Canàries	95,37	97,01
La Rioja	112,87	102,01
Madrid	131,58	129,21
Melilla	87,47	94,34
Múrcia	85,40	82,11
Navarra	124,45	126,25
País Basc	117,82	126,33
Espanya	100,00	100,00

Font: FUNCAS, *Cuadernos de Información Económica,* núm.196, gener-febrer del 2007.

4.6.2. L'evolució dels factors determinants de l'evolució de la renda real per càpita: la productivitat i els factors demogràfics[37]

D'acord amb la introducció metodològica quant a la selecció de dades de la FUNCAS, aquestes també permeten aprofundir una mica més en aquesta anàlisi dinàmica de l'evolució de la renda real per càpita regional en relació amb Espanya mitjançant l'estudi de les seves variables explicatives per al període 2000-2006. (Vegeu el quadre I-40 i el gràfic I-18.)

Observau que aquest creixement de la renda real per cápita de Balears en un -0,66% anual acumulatiu al llarg del període (2000-2006) es pot explicar pel comportament de dues variables: la productivitat, que cau un 2% anual acumulativo al llarg d'aquest sexenni i que fa referència al component del progrés tècnic, i la taxa d'ocupació regional, que fa referència a la dinàmica demogràfica i laboral i de la qual se'n poden desglossar les tres variables explicatives: la relació entre els ocupats i els actius que cau un -0,05% anual acumulatiu, la taxa d'activitat (mesurada per la relació entre els actius i la població potencialment activa o població en edat de treballar) que creix un 1,33% anual acumulatiu i el factor demogràfic (mesurat per la relació entre la població potencialment activa o població en edat de treballar i la població resident), que creix un 0,01% anual acumulatiu.

37. Per elaborar aquest apartat ens remetem a la nota metodològica i a l'anàlisi de l'any passat. (Vegeu la *Memòria del CES 2006*, pàg. 99 a 106.)

Quadre I-40. Taxa de creixement anual del VAB per càpita i dels seus components a les Illes Balears i Espanya (2006)

	Balears		Espanya		
	2006	Taxa anual acumulativa 2006/2000	2006	Taxa anual acumulativa 2006/2000	Diferència taxes anuals acumulatives 2006/2000
Renda per càpita real	15.814,29	-0,66	16.685,65	1,07	1,75
Productivitat del treball	32.629,42	-1,95	38.545,07	-0,40	1,55
Relació ocupats/actius	0,9358	-0,05	0,9067	0,42	0,48
Taxa d'activitat	0,7521	1,33	0,7183	1,29	-0,04
Factor demogràfic	0,6926	0,01	0,6645	-0,24	-0,25

Font: FUNCAS, Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2006, i elaboració pròpia

Gràfic I-18

Renda per càpita real de les Balears i Espanya. Any 2000-2006 (any 2000 base 100)

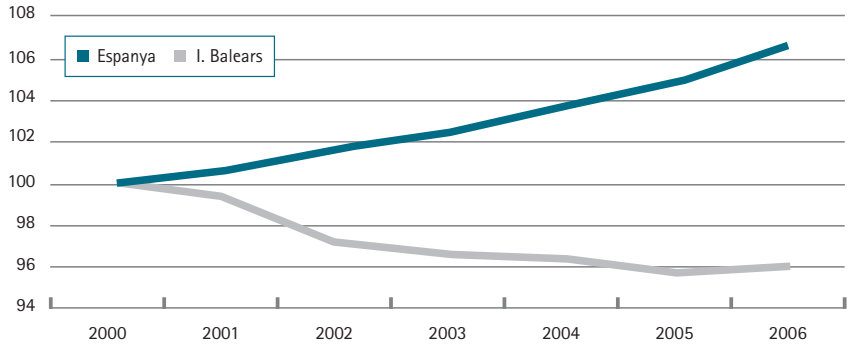

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000-2006*, i elaboració pròpia.

Tal com ja assenyalàvem l'any passat és un tema obert a les Illes Balears el fet que, com que s'ha produït un major «efecte de regularització» del factor treball (Vegeu l'apartat 1 del capítol II, «Mercat de treball».), això pot haver induït a subestimar la producció corresponent, ja que aquesta no creix al mateix ritme que l'ocupació i, per tant, pot provocar un efecte estadístic de subestimació de la productivitat del treball. Aquest efecte estadístic, d'altra banda, se sol produir relativament amb més freqüència en aquelles les que presenten una forta terciarització, com és el cas de les Balears. Tampoc no es poden menysprear en el cas de les Illes l'efecte estacional i el sobredimensiona-

ment de l'oferta de serveis, tant públics com privats, al llarg dels mesos que es corresponen amb la temporada baixa del turisme.

En relació amb el comportament de la productivitat es presenta a continuació l'actualització de les dades analitzades l'any passat a partir de la Comptabilitat Regional d'Espanya (CRE, base 2000) de l'INE. (Vegeu el quadre I-41.)

Com es pot veure per les dades anteriors i per a l'any 2006, la productivitat aparent del treball del conjunt de l'economia de les Illes Balears es troba per sobre de la mitjana nacional (102,4, la quarta comunitat autònoma). (Vegeu l'addenda I-41.)

També es troben per sobre la productivitat del sector primari (107,1, la quarta d'Espanya) i la del sector dels serveis (109,7, la primera d'Espanya). En canvi són inferiors la productivitat de la indústria (86,7, la quarta més baixa de l'Estat) i la del sector de la construcció (74,8, la més baixa de l'Estat). Tal com s'afirma en l'estudi del CES: «La millora de la productivitat del sector de la construcció és, per tant, on es troba una de les fonts potencials d'ajust estructural sectorial més important a les Illes Balears per millorar els registres de l'evolució de la productivitat regional.»[38] (Vegeu el quadre I-41.)

En relació amb l'anàlisi de la productivitat de les comunitats autònomes, l'anàlisi de l'evolució de la productivitat aparent del factor treball a escala autonòmica exigeix un canvi de visió, per la qual cosa es refereix al nivell d'ocupació. Així, mentre la Comptabilitat Nacional té en consideració el treball mitjà en llocs de feina equivalents a temps complet, la Comptabilitat Regional empra el treball total. Per tant, en aquest apartat els comentaris sobre el PIB per ocupat es fan en termes que permet la CRE-2000. Es pot dir que l'expressió a escala regional del moderat avenç de la productivitat registrat durant el període 2000-2006 configura un panorama general variat en el qual es manifesta una lleugera correlació negativa entre els progressos de la productivitat i el grau de desenvolupament de les diferents autonomies. De fet, de les onze comunitats autònomes els increments de la productivitat de les quals augmentaren la mitjana nacional nou tenien un PIB per habitant inferior a la mitjana de l'Estat. Aquesta anàlisi es pot corroborar en relació amb les regions europees amb el que s'ha fet a l'apartat 2.6.

Dins de les onze regions esmentades, la productivitat de les quals va créixer més que el valor mitjà nacional entre els anys 2000 i 2006, i que per tant han vist els seus índexs Espanya=100, del PIB per ocupat, destaquen Melilla i Andalusia, els índexs relatius dels quals varen augmentar 3 punts, i Castella i Lleó, que va rondar aquesta xifra. També varen obtenir millores en els seus registres, amb augments de l'índex superiors a un punt, Extremadura, Astúries, Galícia i Aragó. Contràriament, els pitjors comportaments es produeixen a Canàries, amb un índex del PIB per ocupat que va baixar 3,3 punts, i a Madrid i La Rioja, amb descensos que superen àmpliament els 2 punts.

38. «El sector de la construcció a les Illes Balears». CES, Palma, 2008, pàg. 194.

Quadre I-41. Producte interior brut a preus bàsics per ocupat. PIB per ocupat, mitjana Espanya = 100 (2006)

	Any 2006				
	Agricultura	Indústria i energia	Construcció	Serveis	Total
Andalusia	95,1	96,3	104,4	93,9	95,2
Aragó	103,6	103,0	101,3	94,6	97,7
Astúries	96,1	115,8	110,8	93,4	101,4
Cantàbria	89,7	110,9	97,1	97,1	98,4
Castella i Lleó	110,0	109,6	93,3	97,1	98,9
Castella-la Manxa	97,2	84,1	97,5	86,2	85,8
Catalunya	109,6	100,4	103,3	105,1	105,1
Ceuta	36,6	240,8	83,6	98,1	102,0
Comunitat Valenciana	104,6	81,0	89,2	97,5	93,3
Extremadura	90,4	88,4	95,4	83,1	82,7
Galícia	98,2	91,1	99,9	90,5	90,9
Illes Balears	107,1	86,7	74,8	109,7	102,4
Illes Canàries	90,8	94,0	81,2	103,4	98,1
La Rioja	113,6	90,0	94,1	103,5	98,0
Madrid	86,2	121,8	111,9	106,9	109,5
Melilla	95,6	162,1	78,4	90,4	94,8
Múrcia	99,4	83,3	94,7	93,5	91,3
Navarra	100,7	103,5	97,7	102,4	102,2
País Basc	103,1	114,8	118,5	107,5	113,3
Espanya	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Dades revisades (darreres estimacions).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (comptabilitat regional d'Espanya. Base 2000), i *Informe económico-financiero de las administraciones territoriales 2005*, Ministeri d'Administracions Públiques, Ministeri de la Presidència. Madrid, 2006.

ADDENDA

Productivitat Espanya-Illes Balears, 2006

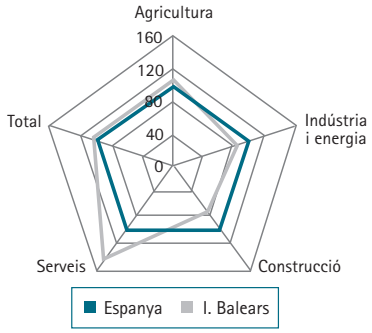

Variació productivitat (2001-2006) (Nivells)

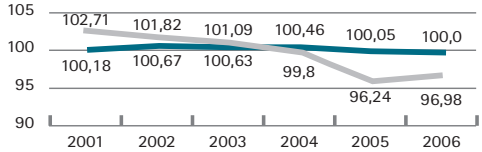

Variació productivitat (2001-2006)

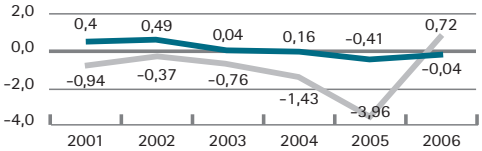

Gràfic I-19

Producte interior brut a preus bàsics per ocupat (Espanya=100), 2006

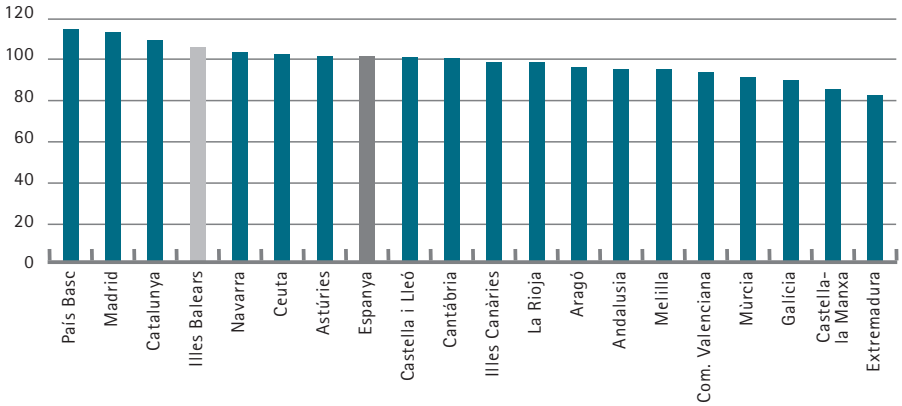

Font: *Informe económico-financiero de las administraciones territoriales 2006*, Ministeri d'Administracions Públiques, Ministeri de la Presidència. Madrid, 2007.

Vists els comportaments regionals observats, el PIB per ocupat de les diferents comunitats autònomes l'any 2006 es va situar en una forquilla els valors màxims de la qual correspongueren al País Basc i a Madrid, amb índexs (Espanya=100) de 113,3 i 109,5 respectivament, i els valors més baixos a Extremadura (82,7) i Castella-la Manxa (85,8). La diferència entre els índexs de les regions millor i pitjor situades ha disminuït des de 33,6 punts del 2000 a 30,6 el 2006, i continua sent en tot cas inferior a l'existent quan es considera el PIB per habitant.

Al llarg d'aquest període hi ha hagut una certa estabilitat en els extrems del rànquing, ja que al llarg d'aquests septenni els cinc primers llocs s'han mantingut estables: el País Basc, Madrid, Catalunya, Illes Balears i Navarra. (Vegeu el gràfic I-19.)

4.7. L'estalvi, la inversió i la capacitat de finançament

Una característica que presenten les comunitats autònomes amb una renda per càpita superior a la mitjana espanyola és que el fet que tinguin un baix nivell relatiu de consum privat i públic respecte de la renda que generen els facilita disposar d'uns elevats nivells d'estalvi regional, que en el cas de les Balears per a l'any 2006 se situen en 8.843,8 milions d'euros, el 41% dels quals procedeixen del sector privat i el 59%, del sector públic. (Vegeu el quadre I-42.)

Aquestes dades demostren que les Balears estalvien el 35,90% del PIB regional, que és la segona quota més elevada, després de Madrid, amb el 36,31%, per al conjunt de comunitats autònomes. Les segueixen per

Quadre I-42. Balanç econòmic per sectors institucionals privats i públics a les Illes Balears (2000-2006)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
			(milions d'euros corrents)				
1. Renda disponible a preus de mercat	18.024,20	18.505,30	20.353,50	21.216,50	22.656,60	24.988,70	25.990,60
1.1 Consum regional	12.109,30	12.116,60	13.251,60	14.082,80	14.810,20	15.938,70	17.146,80
1.1.1 Consum privat	10.123,00	9.974,80	10.905,80	11.547,90	11.974,60	12.832,80	13.782,90
1.1.2 Consum públic	1.986,30	2.141,80	2.345,80	2.534,90	2.835,60	3.105,90	3.363,90
1.2 Estalvi regional brut	5.914,90	6.388,70	7.101,90	7.133,70	7.846,40	9.050,00	8.843,80
1.2.1 Estalvi privat	3.048,60	3.134,00	3.281,20	3.491,50	3.550,00	3.655,70	3.662,90
1.2.2 Estalvi públic	2.866,30	3.254,70	3.820,70	3.642,20	4.296,40	5.394,30	5.180,90
2 Formació bruta de capital	4.337,20	4.698,70	4.897,90	5.416,10	6.020,20	6.601,90	7.187,80
2.1 Inversió privada	3.962,00	4.277,50	4.407,80	4.885,50	5.483,00	6.010,60	6.504,60
2.2 Inversió pública	375,20	421,20	490,10	530,60	537,20	591,30	683,20
3. Capacitat (+) / necessitat de finançament (-)	1.577,70	1.690,00	2.204,00	1.717,60	1.826,20	2.448,10	1.656,00
3.1 Sector privat	-913,40	-1.143,50	-1.126,60	-1.394,00	-1.933,00	-2.354,90	-2.841,70
3.2 Sector públic	2.491,10	2.833,50	3.330,60	3.111,60	3.759,20	4.803,00	4.497,70
Pre-memòria:							
4. PIB a preus bàsics	14.211,20	15.289,30	16.130,20	16.903,80	17.815,50	18.842,80	20.028,00
% capacitat de finançament del sector públic a les Balears en % PIB	17,53	18,53	20,65	18,41	21,10	25,49	22,46
% capacitat de finançament del sector públic a Madrid en % PIB	11,32	12,60	12,46	14,01	15,08	14,68	19,50
% capacitat de finançament del sector públic a Catalunya en % PIB	7,31	8,12	8,13	9,89	8,95	10,26	10,01

continua

Quadre I-42. Variables explicatives del superàvit comercial a les Balears (2000-2006)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
			(milions d'euros corrents)				
% capacitat de finançament del sector públic al País Basc en % PIB	1,23	1,82	2,20	3,01	3,27	4,80	4,24
% capacitat de finançament del sector públic a la Comunitat Valenciana en % PIB	2,66	3,49	3,73	3,03	3,28	4,36	3,78
% capacitat de finançament del sector públic a Navarra en % PIB	-0,36	0,16	-0,08	0,37	1,50	2,31	1,91
% capacitat de finançament del sector públic a la Rioja en % PIB	0,47	0,49	0,17	0,88	1,05	1,08	1,00

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2006*, i elaboració pròpia.

ADDENDA

Estalvi, inversió i capacitat de finançament de Balears (2000-2006)

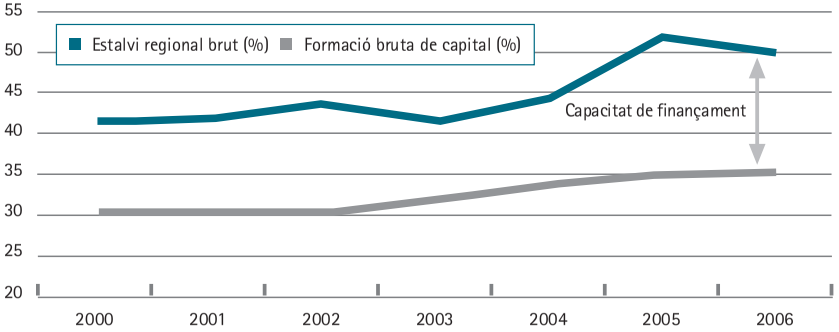

Font: Elaboració pròpia.

Quadre I-43. Quota de l'estalvi regional en percentatge del PIB i de la inversió en percentatge de la renda interior bruta (2006)		
	Estalvi	Inversió
1. Madrid	36,31	27,22
2. Illes Balears	35,90	27,98
3. Navarra	29,93	23,98
4. Cataluña	29,57	27,08
5. País Basc	27,72	26,1
6. Comunitat Valenciana	26,45	28,77
7. La Rioja	26,16	28,21
Mitjana (1 a 7)	30,29	27,05
8. Aragó	21,28	28,86
9. Illes Canàries	17,83	28,78
10. Cantàbria	16,84	27,39
11. Galícia	15,69	35,84
12. Castella-la Manxa	15,03	41,35
13. Castella i Lleó	14,92	33,92
14. Múrcia	14,79	27,3
15. Extremadura	11,35	40,52
16. Andalusia	9,50	27,94
17. Astúries	8,48	32,55
Mitjana (8 a 17)	14,57	32,44
Espanya	23,74	29,11

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2006*, i elaboració pròpia.

ordre d'importància Navarra (29,93%), Catalunya (29,57%) el País Basc (27,72%), la Comunitat Valenciana (26,45%) i La Rioja (26,16%). (Vegeu el quadre I-43)

També es pot destacar que el fet determinant de la inversió regional no són les taxes regionals d'estalvi, ja que la major part les comunitats autònomes que superen el 25% de quota regional d'estalvi respecte del PIB inverteixen per sota dels nivells d'estalvi generats, de manera que es produeix un sobrant d'estalvi que no és canalitzat cap a la inversió regional, sinó cap al transvasament de recursos financers a l'exterior en forma de capacitats de finançament, ja que les regions riques no són objecte d'un sobreesforç inversor per part de l'Estat. Així, la mitjana inversora de les set comunitats autònomes que més estalvien és del 27,05%, mentre que aquesta mitjana inversora per a la resta de comunitats, que estalvien menys del 25%, és del 32,44%.[39]

39. Aquest és un tema clau per explicar els processos de convergència real entre les comunitats riques i les comunitats menys desenvolupades.

Per tant, és a les comunitats autònomes més riques i amb més capacitat d'estalvi on es generen les capacitats més elevades de finançament cap a la resta de comunitats, atès el menor esforç inversor relatiu. En el cas de les Balears, l'any 2006 es pot comprovar que la capacitat de finançament de 1.656,0 milions d'euros es deu exclusivament al sector públic, amb 4.497,7 milions d'euros, ja que el sector privat es troba en una situació de necessitat de finançament per un valor de -2.841,7 milions d'euros, tot i l'elevat volum d'inversions estrangeres que fa el sector turístic a l'exterior, que són comptabilitzades *ex-ante* com a estalvi regional del sector privat.

Altrament, les dades aclareixen que les Illes Balears són la comunitat autònoma que presenta el percentatge respecte del PIB més alt de capacitat de finançament del sector públic quant a la resta de comunitats autònomes, que, per a l'any 2006, és del 22,5%.[40]

4.8. La distribució funcional de la renda

La distribució funcional de la renda a cost dels factors (treball i capital) mesura la part de la renda que s'assigna als salaris com a contrapartida a la retribució del factor treball i els excedents bruts d'explotació com a contrapartida a la retribució del factor capital. A Balears la remuneració dels salaris representa el 55% de la renda regional i els excedents bruts d'explotació, el 45% restant, amb una pèrdua de 6 punts en la renda regional en els darrers quatre anys. En el cas d'Espanya aquests percentatges, al cost dels factors, són inversos als de Balears i els salaris han perdut 2,2 punts en la renda nacional a favor de les rendes del capital.

El comportament dels excedents bruts d'explotació i la relació que tenen amb la inversió privada s'analitzen a continuació amb el mateix criteri metodològic de les memòries del CES dels anys anteriors.

En el gràfic I-20 s'observa la situació de totes les comunitats autònomes pel que fa al període 2000-2006. La situació de les Balears en el tercer quadrant indica una posició en què es produeixen diferències negatives de creixement de les Illes Balears respecte de la mitjana nacional pel que fa a la inversió i als excedents, fet que explica el menor creixement acumulat de les Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes al llarg del septenni 2000-2006. (Vegeu l'apartat 4.3, «Anàlisi regional per comunitats autònomes».)

A continuació, s'ha representat l'evolució de les Illes Balears des de l'any 2000 fins al 2006 en el seguiment de les diferèn-

40. Vegeu l'apartat 4.4.5 «El comportament de la inversió pública i el finançament regional» de la *Memòria del CES 2004 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears*, pàg. 75-80.

Gràfic I-20

Distribució excedent / Inversió privada. Promig del 2000-2006 (distància a la mitjana espanyola)

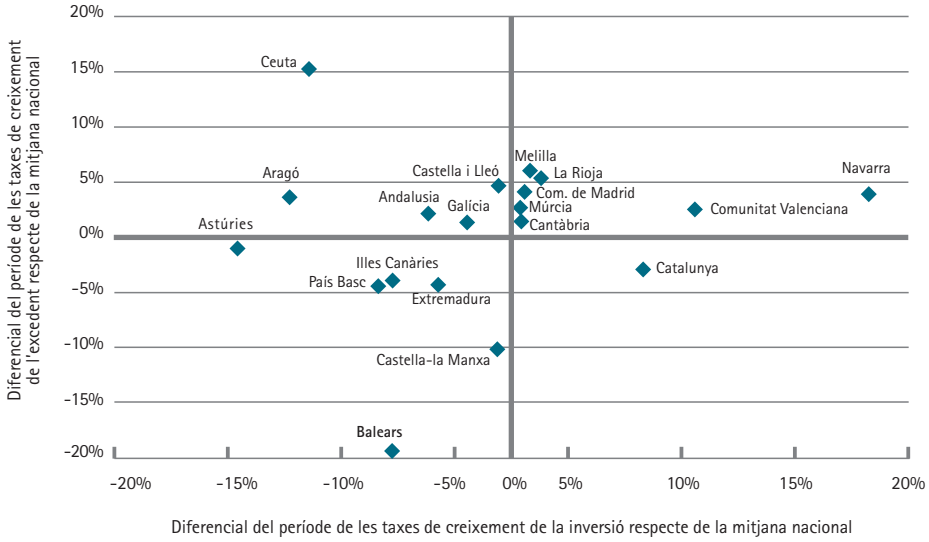

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000-2006*, i elaboració pròpia.

Gràfic I-21

Comportament excedents / inversió Illes Balears, 2000-2006

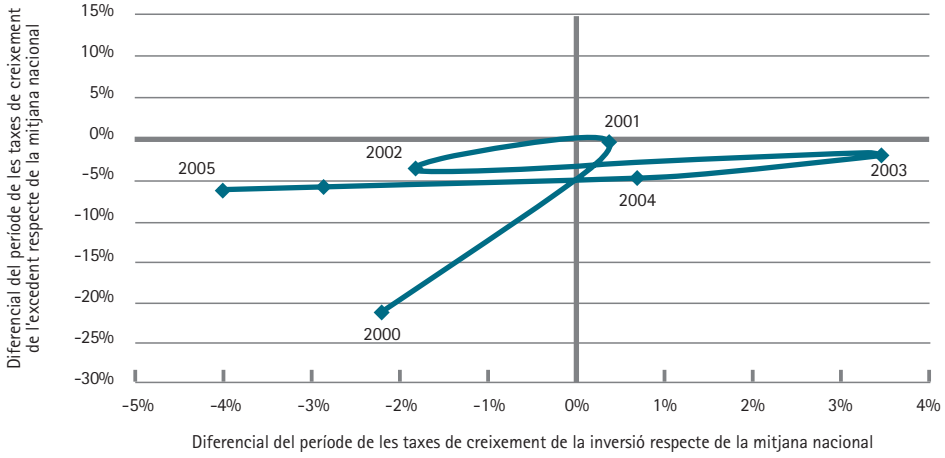

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000-2006*, i elaboració pròpia.

Quadre I-44. Distribució funcional de la renda a Balears (2005-2006)			
Conceptes	2005	2006	Var. absoluta 06/05
Taxa salarial	0,5434	0,5501	0,0067
Taxa d'excedent	0,4566	0,4499	-0,0067
Total	1	1	0

Variables explicatives de la variació de la taxa d'excedent			
	1	2	3 = 2/1
Conceptes	2005	2006	Factor de creixement
1. Cost salarial per treballador (w)	25.444,07	26.819,80	1,054068787
2. Productivitat (n)	46.825	48.753	1,041174276
3. Factor de creixement (w/n)			1,012384585
4. Taxa salarial 2005			0,5434
5 = (3)*(4). Taxa salarial 2006			0,5501
6 = (5)-(4). Var. absoluta de la taxa salarial			0,0067
7 = (-6). Var. Absoluta de la taxa d'excedent			-0,0067

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2006*, i elaboració pròpia.

cies de creixement que presenten els excedents bruts i les taxes d'inversió en relació amb la mitjana de l'Estat. (Vegeu el gràfic I-21.)

Segons aquesta anàlisi, es produeix una recuperació de les inversions respecte de la mitjana de l'Estat al llarg dels anys 2001, 2003 i 2004, i negativa per a la resta dels anys analitzats en correspondència amb el menor creixement relatiu dels excedents.

Amb relació al comportament dels excedents a les Balears de l'any 2006 en comparació de l'any anterior, es presenten les dades del quadre I-44. D'acord amb aquest quadre, es pot observar que l'any 2006 la taxa d'excedent a les Illes Balears va caure 0,67 punts. La causa que explica aquest fet es troba en la circumstància que el creixement monetari dels costs salarials per treballador o costs laborals unitaris (CLU) va ser d'1,29 punts per sobre del creixement monetari de la productivitat.

5

SECTOR PRIMARI

RESUM

Segons les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, el sector primari ha tingut el 2007 una producció final del VAB a cost de factors de 235,59 milions d'euros, dels quals el 86,71% correspon al subsector agrari i ramader; un 10,50%, al subsector pesquer, i la resta, el 2,77%, al subsector forestal. Aquesta magnitud representa un lleuger increment de la producció (en euros corrents) de prop del 5,74% respecte del 2006. La situació del sector primari es pot resumir en els aspectes següents:

a) Es registra un increment del 4,62% dels treballadors del sector primari afiliats a la Seguretat Social. Aquest increment es concentra en els afiliats al Règim General, mentre que es constata una important disminució dels treballadors afiliats al règim especial agrari i especial de la mar. Una part de l'increment del règim general fou d'afiliats de nacionalitat estrangera, molt especialment extracomunitaris.

b) Es produeix un augment de la producció agrària respecte de l'any anterior, sobretot com a conseqüència dels increments en hortalisses, patata, llet i aqüicultura marina. D'altra banda, també augmenten les despeses de producció i disminueixen les subvencions.

c) La producció ramadera presenta un augment del 3,67% respecte de l'any anterior, disminueix la producció de carn i augmenta la producció de llet i d'altres productes ramaders.

d) El sector forestal presenta una variació lleugerament positiva. Cal destacar l'increment del valor de la producció de fusta i llenya i també de la producció de caseres, que presenten un increment de superfície.

e) El subsector pesquer experimenta una petita disminució en els crustacis, un retrocés més gran en els mol·luscs i petites recuperacions en els peixos, si bé encara incideixen la problemàtica biològica de determinades espècies, factors de comercialització, els increments de costs d'explotació i la progressiva reducció dels actius en el sector. L'aqüicultura marina ha tingut un fort augment respecte del 2006.

f) Pel que fa a les propostes per a aquest any de la Conselleria, cal esmentar que continua la promoció de productes de les Illes Balears, les campanyes de proveïment de llavors i fitosanitaris, els cursos de formació per a agricultors, la gestió i la protecció dels recursos marins, les campanyes ramaderes d'eradicació de malalties i l'assistència tècnica del Laboratori de Sanitat Vegetal. Com a novetats més destacables, cal remarcar la vigilància de les reserves marines; la nova orientació de la promoció agroalimentària fomentada en la dieta mediterrània i l'oleoturisme, i les noves aplicacions informàtiques en la gestió de la comptabilitat vitivinícola.

5.1. INTRODUCCIÓ

Aquest apartat dedicat al sector primari pretén, primer, analitzar-ne el marc estructural general, i analitzar, posteriorment, la situació dels diferents subsectors en què s'articula (l'agrari, el ramader, el forestal i el pesquer). Per tant, l'objectiu és presentar una primera aproximació que fa referència a les dades principals del sector considerat en el seu conjunt, als recursos humans que hi treballen i a altres trets que ens permetin una senzilla aproximació i avaluació del sector.

Les dades bàsiques emprades per a aquesta anàlisi es basen en un ampli ventall d'informacions estadístiques que majoritàriament han estat facilitades per la Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern de les Illes Balears, dades que són completades parcialment amb altres provinents de l'Institut Balear d'Estadística (IBAE), el Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), les conselleries de Turisme i de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears, del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA), l'Institut Nacional d'Estadística i la Secretaria d'Estat de la Seguretat Social del Ministeri de Treball i Afers Socials (MTAS).

Segons les dades de la Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca rela-

tives a l'any 2007 (relatives a les produccions agràries) i de la Conselleria de Medi Ambient (producció forestal), el sector primari ha gaudit d'un VAB al cost dels factors de 235,59 milions d'euros. La major part correspon al sector agrari (agricultura més ramaderia) que, amb el 86,71% del total, va superar els 204,30 milions d'euros, mentre que el VAB registrat pels sectors pesquer i forestal sols representa el 10,50 % i el 2,77 % respectivament. (Vegeu el quadre A I-1 i el gràfic A I-1.)

Quant al pressupost de la Conselleria d'Agricultura i Pesca per a l'any 2007, va ser de 63,68 milions d'euros, quantitat que representa una disminució del 18,40% respecte de l'any anterior, bàsicament a causa de canvis referents a diferents ajudes i mesures d'acompanyament. Destaca bàsicament el pes significatiu de la partida dedicada al foment del sector agrari de les Illes Balears, a la qual es dedica el 67,99% de la quantia total del pressupost de la Conselleria, seguit per les partides dedicades a infraestructures agràries de les zones rurals, que representen el 21,54%. Ambudes partides concentren quasi el 90% de les despeses de la Conselleria. (Vegeu el quadre A I-2).

5.2. Els recursos humans en el sector primari

L'ocupació en el sector agrari de les Illes al llarg de l'any 2007 fou, segons les dades de l'Enquesta de la població activa, d'una mitjana d'11.025 persones, xifra que representa el 2,17 % del total de la població activa ocupada de les Illes Balears. L'atur representa unes xifres mitjanes de 550 aturats. L'evolució de cadascuna presenta diferències respecte del 2006. Globalment, es registra una variació positiva respecte a la població ocupada, mentre que es detecta un increment de l'índex mitjà dels aturats.

L'anàlisi de les variacions trimestrals ens mostra una evolució positiva dels ocupats en tots els trimestres del 2007 en relació amb el 2006. L'atur en el sector primari es manté en els dos primers trimestres en relació amb les xifres de l'any anterior i, fins i tot, disminueix considerablement en el tercer trimestre, però s'incrementa considerablement en el quart trimestre del 2007. (Vegeu el quadre A I-3.)

D'altra banda, les xifres d'afiliació dels treballadors del sector primari en els distints règims de la Seguretat Social referents al 2007 registren 9.558 persones, que representen el 2,10 % del total dels afiliats de les Balears.

Aquesta xifra, comparada amb la de l'any precedent, comporta un increment de 440 afiliats en el sector primari, cosa que suposa una variació positiva del 4,62%. Aquest augment respecte de l'any anterior és degut bàsicament als 566 nous afiliats en el règim general de la Seguretat Social, i destaquen de manera dominant els afiliats en ocupacions lligades amb l'agricultura, la ramaderia, la caça, la silvicultura, l'explotació forestal i les activitats dels serveis relacionats. També s'experimenta un increment en els afiliats en el règim general dels autònoms de la Seguretat Social. Per la seva part el subsector de la pesca experimenta un lleuger increment en el règim

general i una petita disminució en els autònoms. L'elevada pèrdua es registra entre els treballadors afiliats al règim especial agrari, que experimenta una reducció de 181 afiliats, i també en els inscrits en el règim especial de la mar, que es redueix en 32 persones, fets que s'han de relacionar amb la jubilació de pagesos que van arribant a l'edat per fer-ho i amb els canvis i problemes en la flota pesquera balear. (Vegeu el quadre A I-4.)

Cal assenyalar que el 2007 una mitjana de 525 dels afiliats al règim general de la Seguretat Social són de nacionalitat estrangera, cosa que representa el 25,47% del total, fet que és indicatiu del paper dels immigrants estrangers per la continuació de les tasques laborals en el sector agrari i pesquer. D'aquests, els ocupats en les seccions d'activitat de l'agricultura, la ramaderia, la caça i la silvicultura concentren el 25,20% del total dels afiliats a la secció, mentre que en la secció de la pesca arriben al 34,43%, xifres que són prou superiors a les globals de les Balears. (Vegeu el quadre A I-5.)

Entre els afiliats estrangers, el 72,19% procedeix de països extracomunitaris, i aquesta proporció és del 72,42% en les activitats agràries i forestals i del 66,70 % en el sector pesquer.

5.3. El subsector agrari

La importància agrària d'una regió i el seu potencial apareix definida per la contribució de l'agricultura i la ramaderia al VAB del sector primari. Analitzam en els apartats següents els trets generals del subsector agrari, i aprofundim posteriorment en les característiques més significatives del comportament de l'agricultura i la ramaderia al llarg del 2007.

5.3.1. Els trets generals

El sector agroramader de les Illes Balears, que inclou les activitats lligades a l'agricultura i la ramaderia, registra globalment el 2007 una producció final agrària de 211,33 milions d'euros corrents. Així mateix el VAB als preus de mercat assolí la quantia de 155,93 milions d'euros, dades que signifiquen índexs positius en relació amb el 2006. (Vegeu el quadre A I-6.)

El resultat de tot això és que la renda agrària se situa en 193.63 milions d'euros, xifra que representa un índex positiu del 4,42% en relació amb l'any anterior. Sobre aquest resultat han influït l'encariment de les despeses de fora del sector (llavors, pinsos, fertilitzants, energia, combustibles, lubrificants, reparacions...), la disminució del pes de les subvencions i l'increment dels imposts lligats a la producció. El VAB a cost dels factors fou de 204,33 milions d'euros.

Amb referència a la maquinària agrària inscrita a les Illes Balears, al llarg del 2007 s'observa la continuació del procés de millora tècnica iniciat en els darrers decennis. Aquest fet es constata amb l'increment de 448 unitats respecte del 2006. La millora assolida implica, al mateix temps, un augment de la potència total de la maquinària de 26.339 CV. Així mateix, es registra un petit increment de la potència

mitjana per unitat, que passa de 38,25 CV de l'any 2006 a 38,56 CV el 2007. Els tractors de rodes representen la maquinària agrària que va registrar més altes respecte de l'any 2006, amb un total de 521 noves altes, si bé aquest grup també és el que va tenir més baixes. (Vegeu el quadre A I-7.)

Altres indicadors del procés innovador del camp són els avenços en determinades tipologies de reg i en la superfície d'hivernacles. Les dades són molt fluctuants segons els anys. D'acord amb l'Enquesta sobre superfícies i rendiments de cultius de 2007 realitzada pel Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació la superfície de regadiu avaluada pel 2007 era de 18.328 hectàrees, dada que representa un considerable increment de 2.466 hectàrees de l'àrea regada. Del total es dediquen 122 hectàrees a hivernacles, que sols representaven el 0,67% del regadiu, i dominen bàsicament els hivernacles elementals, ja que sols 29 hectàrees són hivernacles tecnificats. Quant al tipus de reg destaca l'avenç experimentat pel regatge localitzat o regatge gota a gota, que s'estén quasi sobre la meitat de la superfície de regadiu. Destaca també l'extensió assolida pels regs per aspersió (el tipus d'aspersió normal més l'automotriu representen el 44,22% de les terres regades). Els sistemes de regs tradicionals experimenten una important regressió, que són substituïts per regs de noves tècniques que poden estalviar una considerable quantitat d'aigua, molt especialment en les noves superfícies de regadiu. (Vegeu el gràfic A I-2.)

Entre els elements indicadors de la introducció de noves activitats no agràries en el món rural destaca l'evolució dels establiments d'agroturisme. Aquesta activitat de recreació, oci o turisme és valorada de manera positiva en el marc de les estratègies de dinamització del món rural i és inclosa en les polítiques de desenvolupament rural que s'han establert a diferents etapes de la política agrària comunitària. A les Illes Balears, més que com a elements de dinamització, poden ser considerats incentius importants per diversificar l'oferta turística illenca. L'any 2007 el nombre d'agroturismes fou de 174 establiments, amb una oferta total de 2.356 places, la qual cosa representa un increment respecte del 2006 del 4,81% en el nombre d'establiments i del 4,75% en les places ofertes. (Vegeu el gràfic A I-3.)

D'altra banda, s'ha d'assenyalar el programa «Illes Balears Qualitat», que ha implicat un important impuls en la promoció de diferents productes originaris de les Illes Balears, cosa que incideix en la seva comercialització i en seu valor comercial. Respecte a l'any 2006, el registre de variacions és negatiu en els casos de la denominacions geogràfiques de les begudes espirituoses de Gin de Menorca, Herbes Eivissenques i Palo de Mallorca, i dels aliments d'indicació geogràfica protegida Sobrassada de Mallorca i Ensaïmada de Mallorca. Registren increments positius tant els vins amb denominació d'origen com els diferents vi de la terra, si bé el més alt valor comercial és el que registra la denominació d'origen Binissalem-Mallorca, seguit de Pla i Llevant i Vi de la Terra-Illes Balears. En relació amb denominacions de begudes espirituoses destaca la denominació geogràfica Herbes de Mallorca. Finalment, entre les denominacions d'aliments destaquen de manera molt significa-

tiva el valor comercial en euros de la denominació d'origen Mahón-Menorca (formatges) i la denominació d'origen Oli de Mallorca. (Vegeu el quadre A I-8.)

En el mateix marc de les promocions de productes illencs hi ha l'extensió del programa «Agrorutes del bon gust» a les diferents illes i la promoció de l'oleoturisme, entre d'altres. Tot això es complementa amb altres iniciatives relatives a la recerca i formació i accions de desenvolupament rural.

5.3.2. L'agricultura

Segons les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, la superfície agrícola en producció que han ocupat els diferents cultius el 2007 ha estat de 125.766 hectàrees, extensió que representaria aproximadament una quarta part del territori total de les Illes Balears. Aquesta extensió superficial representa una reducció de més de 13.800 hectàrees respecte del 2006. La superfície en producció es conrea bàsicament a través de dues formes de fer agricultura: per una banda, l'agricultura de secà, que en gran part es mostra poc competitiva, cedint moltes vegades a la pressió urbanística i a les demandes del turisme o de l'oci, i, per l'altra, les terres de regadiu, concentrades a uns pocs indrets, amb produccions d'hortalisses, de tubercles i de flors, en la qual es fan elevades inversions en la modernització tant dels processos productius com de la comercialització. Gran part de la reducció de l'extensió en producció del 2007 són terres de secà.

Pel que fa a la distribució de superfícies ocupades, destaquen els conreus agrupats en la tipologia de cereals i dels farratges, que ocupen el 29,33% i el 21,27% de la superfície en producció respectivament. Ambdós grups de cultius s'estenen sobre la meitat del sòl ocupat per l'agricultura l'any 2007. Si hi afegim els fruiters no cítrics aquestes tres grans agrupacions ocupen el 72,65% del sòl en producció, i són definidores dels principals trets característics que dominen l'estructura territorial agrícola de les Illes. (Vegeu el gràfic A I-4.)

La producció agrícola del 2007 va ser de 472.541 tones, de les quals 251.227 foren de consum dins les explotacions. Aquestes dades representen una important reducció respecte del 2006, si bé s'incrementa el volum de la venda fora de les explotacions, que fou de 256.874 tones. Aquesta darrera dada té una significació important en la valoració de la producció final agrícola, que fou de 131,94 milions d'euros, que representen el 62,4% de la producció agrària final i un increment del 20,14% en relació amb l'any anterior. (Vegeu el quadre A I-9.)

Per grups de cultius, els més productius foren les hortalisses, que amb una extensió de tan sols el 2,64% de la superfície que ocupa l'agricultura aportaren 47,49 milions d'euros a la producció final agrícola, xifra que representa el 35,99% de la seva quantia total. En aquest grup ressalten per ordre del volum de la seva aportació econòmica a la producció agrícola final les produccions de tomàtigues, síndries, cebes, lletugues, pebres, melons, bledes, cols i albergínies. També destaquen les produccions dels tubercles, basats en la producció de la patata, que amb una extensió de només l'1,25% aporten més d'una cinquena part de la producció final agrícola.

Així mateix, el volum de fruita que al llarg del 2007 es comercialitzaren a través de Mercapalma fou de 66.299 tones, xifra que representa un increment del 3% en relació amb l'any 2006. Per una altra part cal assenyalar que durant l'any 2007 Mercapalma va comercialitzar també 72.864 tones d'hortalisses, quantitat que representa una caiguda de l'ordre del -2% en relació amb l'any anterior. Cal assenyalar el diferent paper que representen en ambdós grups els productes comercialitzats a través de Mercapalma procedents de les Illes Balears. Mentre que en el cas cas de les hortalisses el seu pes fou del 69,9%, en el cas de la fruita aquest només representa el 28%, si bé en ambdós casos els productes provinents de Balears experimenten un increment en relació amb l'any 2006. Respecte dels productes provinents de fora de les Illes Balears comercialitzats per Mercapalma l'any 2007, destaquen València i Barcelona, que en el cas dels productes fruiters concentraren més de la meitat de les tones comercialitzades. (Vegeu els quadres A I-10 i A I-11.)

5.3.3. La ramaderia

La producció ramadera ha augmentat de forma poc significativa durant l'any 2007. La producció final fou de 79,39 milions d'euros, xifra que representa un increment entorn del 3,67% en relació amb el 2006. Així mateix, la ramaderia pateix una disminució en la seva aportació a la producció agrària final, que fou del 37,5% el 2007, mentre que el 2006 representava el 41,0%. (Vegeu el quadre A I-12.)

Destaca pel volum de ramat sacrificat la producció de carn d'aus, que representa el 37,08% de les tones en canal, si bé en valor és la producció de carn d'oví la que concentra el 36,66% del total de la producció de carn del ramat sacrificat. (Vegeu el quadre A I-13.)

La distribució de les produccions econòmiques ramaderes per tipus de productes ramaders és encapçalada clarament pel predomini de la producció de carn, que representa el 55,74% del total de la producció ramadera. Amb percentatges molt més reduïts hi ha la producció de llet, que va concentrar el 36,44% de la producció final en euros corrents, producció lligada en el 99,34% a la llet de vaca. El tercer lloc d'importància és ocupat per la producció d'ous, que representa el 6,80%. Dels restants grups de producció ramadera, sols destaca la producció de mel. Globalment la ramaderia representa un retrocés en la producció de carn, el bestiar d'engreix i la producció de mel, mentre que s'incrementa el valor de les produccions lligades a la llet i als ous. (Vegeu el quadre A I-14.)

5.4. El subsector forestal

L'any 2007 la producció forestal total va ser de 6,53 milions d'euros corrents, que representen un increment del 8,24% respecte del 2006, si bé la seva contribució a la producció final del sector primari queda reduïda al 2,64% de la producció total. El 95,57% de la producció en euros prové de les aportacions econòmiques de les caceres, que implicaren 6,25 milions d'euros l'any 2007. Aquesta constatació mostra clarament que el sector forestal es caracteritza bàsicament per una elevada externalitat. La

producció primària de productes forestals de fusta i llenya presenta una rendibilitat baixa i tan sols és rendible en alguns sectors d'àrees planes. Això queda explícit en el fet que la producció de fusta només va representar el 3,39% i encara fou més baix el pes de la producció de llenya, només de l'1,04%. (Vegeu el quadre A I-15.)

En les produccions de fusta i llenya destaquen les aportacions de l'espècie del pi blanc, que representa econòmicament el 86,09% de la fusta i el 69,72% de la llenya. Finalment, cal destacar la gran importància que té per a la valoració econòmica de la producció forestal la producció de serveis en els espais forestals. Hi destaca bàsicament el cas de les caceres, lligades a la caça a través de vedats i gestionades moltes vegades per societats de caçadors. L'any 2007 els vedats de caça ocupaven 371.940 hectàrees, la qual cosa indica que el 74,38% del territori de les Illes Balears gaudeix de la condició de vedat de caça. L'extensió de la superfície dedicada a caceres s'ha incrementat en el 3,69% en relació amb l'any 2006, fet que ha implicat també un increment econòmic a la producció final forestal.

5.5. El subsector pesquer

L'activitat de la pesca va perdent pes econòmic i social en les darreres dècades i, a més, presenta poques possibilitats de reconversió en funció de les perspectives econòmiques, de la problemàtica de la comercialització dels productes pesquers, de l'increment de costs, especialment els lligats a l'augment dels preus dels combustibles, i de la situació de l'entorn biològic en el qual es mou. Els treballadors en el grup de la pesca i l'aqüicultura afiliats al règim general de la Seguretat Social solament s'han incrementat en dos llocs de feina en relació amb l'any 2006, el mateix nombre de baixes que s'ha registrat en el règim general d'autònoms, i destaquen molt especialment les 32 baixes dels afiliats al règim especial de la mar. Cal assenyalar que més d'un terç dels afiliats al règim general de la Seguretat Social són de nacionalitat estrangera, la gran majoria procedents de països extracomunitaris. El VAB al cost de factors en euros corrents va ser l'any 2007 de 24,76 milions d'euros, quantia que significa un increment del 10,32% respecte de l'any anterior. El 71,32% de la producció econòmica del sector pesquer extractiu balear correspon a la producció pesquera, mentre que la producció aqüícola, que experimenta un important increment de l'ordre del 87,20% respecte del 2006 representa el 28,68% de la producció pesquera final Però també s'observa una reducció del volum de la pesca extreta, que fou del -6,6% en relació amb el 2006. (Vegeu el quadre A I-16.)

Quant a les espècies capturades, dominen els peixos, que amb 2.398 tones representen el 77,70% de la quantitat pescada, que representa una petita reducció respecte del 2006. Aquesta proporció no es correspon amb el seu valor econòmic, ja que els crustacis i els mol·luscs, amb només el 22,30% de total de tones extretes, generaren una producció en euros que representa el 35,52% de la producció pesquera final. (Vegeu el quadre A I-17.)

Les espècies dels peixos que més s'han pescat, d'acord amb el volum de pesca, són xucles o gerrets, molls, maires, peixos de

fons, rajades i sorells, tots els quals superen les 100 tones. En el grup del mol·luscs destaquen els pops, mentre que entre en el grup els crustacis és la gamba rosada la més pescada. Aquesta darrera és l'espècie més valorada que implica el major valor en euros corrents i representa el 19,38% de la producció total pesquera en euros.

La distribució del volum de pesca desembarcada per illes presenta en totes una reducció en la quantitat total del volum de la pesca desembarcada respecte del 2006. Els índexs negatius més elevats es registren a les illes de Formentera i Eivissa, seguides per Menorca, mentre que Mallorca és l'illa que registra el percentatge de variació negativa més baix. La variació en euros respecte del 2006 presenta un lleuger increment pel total global de les Illes Balears (0,2%), i és positiu en els casos de la valoració de la pesca desembarcada a Menorca i Eivissa, mentre que es negativa en els casos de Formentera i Mallorca. (Vegeu el quadre A I-18.)

6

SECTOR INDUSTRIAL

RESUM

El 2007, la indústria s'emmarca en un escenari de creixement molt discret de la seva producció, entorn de l'1,5% respecte del 2006, amb un descens molt suau del nombre de treballadors del sector industrial en règim d'alta laboral a la Seguretat Social, que va disminuir un -1,49%, unes 470 persones, i del nombre de empreses industrials a les Balears, que va descendir un -0,28%, en passar de 5.405 empreses a 5.390. S'ha de destacar que hi ha grups amb creixements del nombre de empreses, com és el cas d'energia i aigua, amb 44 empreses més que l'any 2006, però en el 70% dels grups es produeix un descens en el nombre d'empreses respecte de l'exercici anterior, com és el cas més destacat de les indústries tèxtils, de la confecció, del cuiro i del calçat, amb 38 empreses menys que l'any 2006 (-7,22%).

Amb relació a l'evolució de l'índex de preus industrials (IPRI, base 2000), es pot observar el comportament ascendent d'aquests preus tant a Espanya com a les Illes Balears. Si bé l'índex espanyol, des de mitjan 2005, es manté per sobre del balear, durant el 2007 el comportament és molt semblant. Amb referència a l'índex de producció industrial, el de les Balears s'ha mantingut per sobre de l'estatal.

En termes de facturació de l'energia elèctrica per usos, s'observa que l'any 2007 presenta un menor dinamisme que el 2006, ja que té una taxa de creixement del 2,91%, poc més de mig punt bàsic per sota de la taxa obtinguda l'any anterior. D'altra banda, el sector industrial és el que obté una taxa més moderada de creixement de la facturació d'energia elèctrica, amb un 1,4% (1% el 2006), per darrere d'altres sectors com l'agricultura (1,7%), serveis (2%) i, sobretot, la construcció, amb un destacat 18%. Durant el 2007 hi ha un augment del 3,34% en el consum de productes petrolífers líquids, un punt i mig menys que la taxa del 2006. Destaca la caiguda del consum a Menorca, amb una taxa del -0,58%.

Es pot estimar que el conjunt de les indústries relacionades de manera més directa amb el sector de la construcció varen ocupar 5.417 persones, és a dir, el 17,4% del total del sector industrial. D'altra banda, les indústries de l'alimentació varen generar 5.582 ocupacions directes, la qual cosa significa el 18% de l'ocupació industrial.

Una dada en què cal incidir és que la indústria experimenta unes fortes oscil·lacions en el grau d'utilització de la capacitat productiva, amb un interval que va del 90% al 40% per al període 2000-2007. També es pot subratllar que s'observa un canvi de tendència en el grau d'utilització de la capacitat productiva a partir del darrer trimestre del 2005 i el primer del 2006, en què s'aprecia un inici de pendent positiu que canvia a negatiu a partir del primer trimestre del 2007.

6.1. INTRODUCCIÓ

En aquest apartat s'analitza l'evolució de la producció i de l'ocupació del sector industrial i, en tot allò que és possible, aquesta informació es desglossa i s'amplia per estructures d'empresa i per les principals branques productives del sector industrial a les Illes Balears: l'energia, les branques que es relacionen amb el sector de la construcció, les branques exportadores i la branca de l'alimentació. També s'hi analitzen l'índex de producció industrial (IPI), l'índex de preus industrials (IPRI) i l'evolució del grau d'utilització dels equips productius i de la inversió industrial.

De la mateixa manera que en les memòries dels darrers anys, presentam, en primer lloc, l'evolució del PIB i de l'ocupació en el sector industrial. Segons aquestes dades, al llarg dels darrers vuit anys el PIB d'indústria i d'energia ha perdut gairebé un punt en la participació en el PIB regional; durant el 2007 representa el 6,3%. La pèrdua d'ocupació ha estat de dos punts fins al 7% durant l'any 2007. (Vegeu el gràfic I-22).

Quant a l'índex de producció industrial (IPI), les dades mostren un millor comportament de Balears durant l'any 2007, amb una pujada del 4,7% davant d'una pujada del 2,3% de la resta del Estat. (Vegeu el quadre I-45.)

Gràfic I-22

Percentatge de la indústria i energia sobre el PIB de mercat i llocs de treball sobre el total de les Illes Balears (%) (2000-2006)

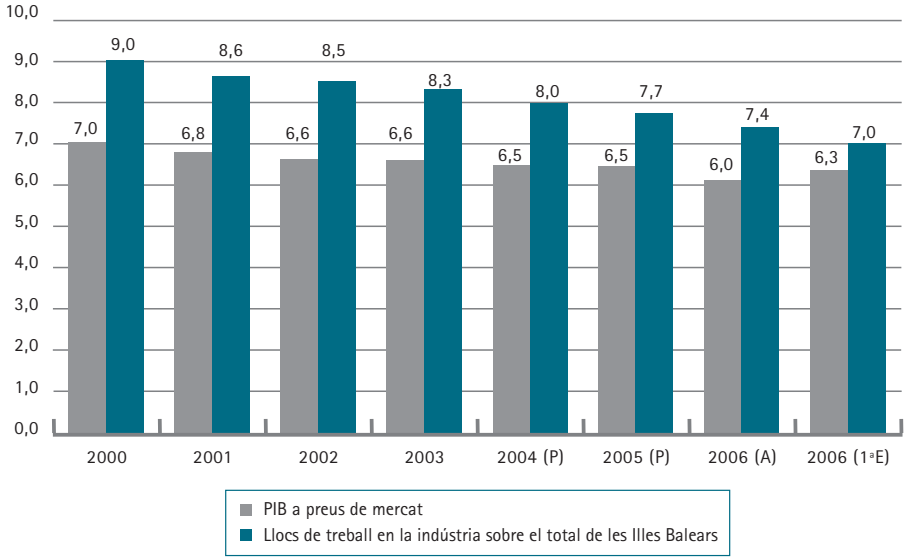

Font: Comptabilitat regional d'Espanya, INE. Tresoreria General de la Seguretat Social i elaboració pròpia.

Quadre I-45. Índex de Producció Industrial (2000-2007) (IPI)

	I. Balears	Espanya	% var. anual (INE)	
			I. Balears	Espanya
2000	109,7	122,8	3,6	4,0
2001	110,8	121,4	1,0	-1,1
2002*	111,5	98,9	—	—
2003	110,3	100,5	-1,2	1,6
2004	110,2	102,3	-0,1	1,8
2005	116,4	102,4	5,6	0,1
2006	115,8	106,2	-0,5	3,7
2007	121,2	108,6	4,7	2,3

* Any base.
Font: INE.

Amb relació a l'evolució de l'índex de preus industrials (IPRI, base 2000), les dades reflecteixen que els creixements dels preus industrials a les Balears s'ha moderat respecte dels seus homònims espanyols, fet que es manté des del segon trimestre del 2005. (Vegeu el gràfic I-23.)

Gràfic I-23

Índex de preus industrials a les Illes Balears (IPRI) (base 2000) (2002-2007)

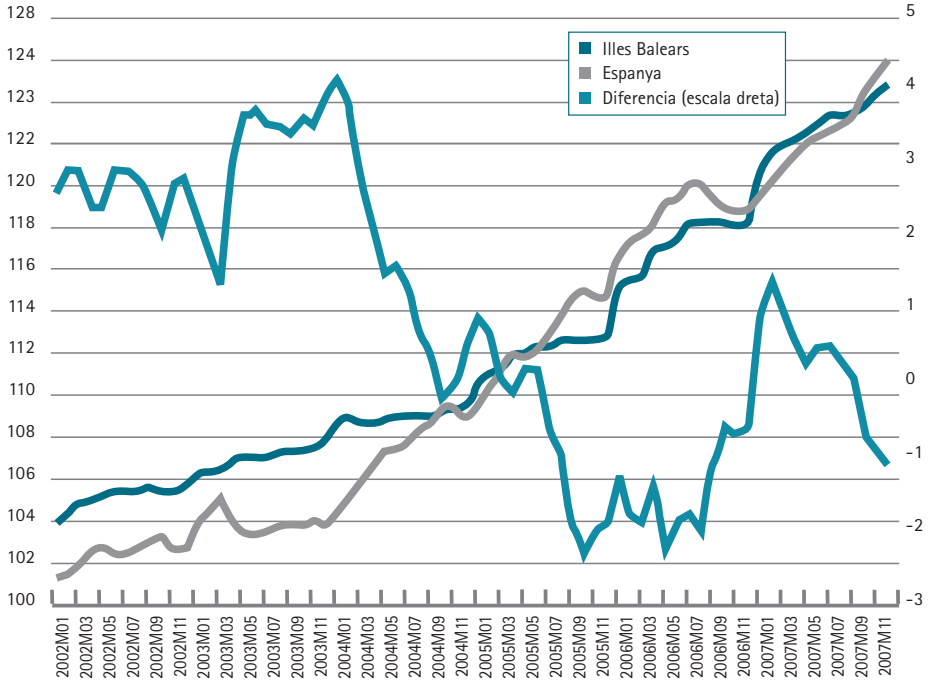

Font: Índex de preus industrials, base 2000.

6.2.

L'EVOLUCIÓ DE LES EMPRESES INDUSTRIALS

Durant l'any 2007 el nombre d'empreses industrials a les Illes Balears va descendir un lleuger -0,28%, en passar de 5.405 empreses a 5.390. El comportament dels diferents grups, en termes percentuals s'ha emmarcat dins un arc de 4%, tenint com a excepció negativa les indústries tèxtil, de la confecció, del cuiro i del calçat, amb el -7,22%, i molt positiva en el cas d'empreses d'energia i aigua, amb un increment de 44 empreses més que l'any anterior, tot mantenint la inèrcia positiva dels darrers cinc anys. Tot el que s'ha esmentat dóna com a resultat agregat un petit descens del -0,28% amb quinze empreses menys que el darrer exercici. (Vegeu el quadre I-46.)

Per una altra banda, respecte a la resta de grups, destaquen negativament el de la fusta i el suro, amb una caiguda del -2,84%, alimentació, begudes i tabac, i indústries extractives i del petroli, que tenen una reducció del -2,82%, i materials de transport, amb un descens del -2,62%. Positivament, destaquen el paper, edició, arts gràfiques i reproducció en suports, amb 23 empreses més que l'any

Quadre I-46. Nombre d'empreses industrials (2003-2007)							
	2003	2004	2005	2006	2007	Dif. 06/07	%
Indústries extractives i del petroli	71	70	68	71	69	-2	-2,82
Alimentació, begudes i tabac	606	608	578	568	552	-16	-2,82
Indústries tèxtil de la confecció, del cuiro i del calçat	570	579	542	526	488	-38	-7,22
Fusta i suro	682	679	659	634	616	-18	-2,84
Paper, edició, arts gràfiques i reproducció en suports enregistrats	526	564	575	584	607	23	3,94
Indústria química	63	60	55	55	57	2	3,64
Cautxú i matèries plàstiques	39	39	36	35	35	0	0,00
Productes minerals no metàl·lics	298	320	309	312	299	-13	-4,17
Metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics	728	763	771	798	824	26	3,26
Maquinària i equip mecànic	224	213	205	214	209	-5	-2,34
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	142	152	152	156	157	1	0,64
Material de transport	532	591	613	614	598	-1	-2,61
Indústries manufactureres diverses	724	716	678	652	649	-3	-0,46
Energia i aigua	187	171	174	186	230	44	23,66
Total de la indústria	**5.392**	**5.525**	**5.415**	**5.405**	**5.390**	**-15**	**-0,28**

Font: INE, Directori Central d'Empreses.

passat (3,94%), la indústria química, amb un increment del 3,64%, i la metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics.

6.3. L'evolució de l'ocupació

En termes agregats, el balanç del 2007 s'ha tancat amb una caiguda en l'ocupació, assalariada i per compte propi, del -1,49%. Aquesta variació és conseqüència d'un doble efecte. D'una banda, l'any 2007 el nombre d'assalariats en el sector industrial va descendir en 486 persones, xifra que significa una reducció del -1,9%; contràriament, el nombre d'autònoms en el sector secundari va augmentar en 16 persones ocupades en la indústria balear. Aquesta força de treball s'ha hagut de distribuir en un nombre inferior d'empreses respecte del 2006.

En termes absoluts, destaquen, quant als assalariats, l'augment en 263 persones en la indústria de la construcció de maquinària i equipament mecànic, les 242 de indústria de la fusta i del suro, i les 221 de la fabricació d'altre material de transport. Altrament, respecte als autònoms, desta-

Quadre I-47. Ocupació assalariada i per compte propi a les Illes Balears (mitjana anual) (2007)

	Assalariats	Autònoms	Total	% var. 06/07
10. Extracció i aglomeració d'antracita, hulla, lignit i torba	2	8	10	0,00
11. Extracció de petroli cru i gas natural; activitats dels serveis relacionats	0	1	1	0,00
14. Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	491	71	562	1,31
15. Indústries de productes alimentaris i begudes	4.934	648	5.582	1,48
17. Indústries tèxtils	345	170	515	7,03
18. Indústries de la confecció i de la pelleteria	368	197	565	-12,73
19. Preparació, adobament i acabament del cuiro; fabricació d'articles de marroquineria i viatge, articles de basteria, talabarderia i sabateria	1.582	236	1.818	-9,79
20. Indústries de la fusta i del suro, llevat de mobles, cistelleria i esparteria	1.337	859	2.196	10,51
21. Indústries del paper	161	15	175	-12,77
22. Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	2.202	484	2.686	4,66
23. Coqueries, refinació de petroli i tractament de combustibles nuclears	0	1	1	0,00
24. Indústrires químiques	440	55	495	-13,43
25. Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	103	14	117	-7,01
26. Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	2.257	402	2.658	-1,61
27. Metal·lúrgia	77	21	98	-24,55
28. Fabricació de productes metàl·lics, llevat de maquinària i equips	2.903	779	3.682	1,83
29. Indústries de la construcció de maquinària i equips mecànics	752	169	921	43,18
30. Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	44	10	55	21,48
31. Fabricació de maquinària i materials elèctrics	250	241	490	-26,03
32. Fabricació de materials electrònics; fabricació d'equips i aparells de ràdio, televisió i comunicacions	9	7	16	2,08
33. Fabricació d'equips i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	152	107	259	-0,67
34. Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	23	12	36	22,99
35. Fabricació d'altres materials de transport	1.853	724	2.577	11,60
36. Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	2.186	701	2.887	-5,50
37. Reciclatge	125	4	129	19,60
40. Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	1.231	14	1.244	1,50
41. Captació, depuració i distribució d'aigua	1.189	50	1.239	-38,63
Total	**25.017**	**5.997**	**31.014**	**-1,49**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

quen positivament, com l'any passat, els 46 autònoms més en el grup de fabricació d'altre material de transport, les 20 persones més en la fabricació de productes metàl·lics i les 18 més en edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats. Per contra, les caigudes més significatives dels assalariats són les produïdes en els

grups de les indústries de captació, depuració i distribució d'aigua, amb 782 persones menys que l'any 2006, la indústria de la preparació, adobament i acabament del cuiro, amb un descens de 180 persones, i les 166 persones de fabricació de maquinària i materials elèctrics. Respecte dels autònoms, les caigudes més importants s'han produït en preparació, adobament i acabament del cuiro, amb 18 persones menys que l'any passat; fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics, amb un descens de 15 persones respecte del 2006, i la indústria de la confecció i la pelleteria amb una caiguda de 10 persones menys que l'exercici anterior. (Vegeu el quadre I-47.)

6.4. L'evolució de les branques industrials

Un element important que s'ha de tenir en compte a l'hora d'examinar les branques industrials és si són indústries no manufactureres o bé indústries manufactureres. En el cas de les indústries no manufactureres la demanda que tenen acostuma a dependre del creixement del PIB regional, ja que són branques que subministren infraestructures bàsiques, com ara l'energia. En canvi, les branques manufactureres poden respondre a diferents demandes del mercat i s'ajusten molt més ràpidament als canvis conjunturals.

A més, en el cas de les Illes Balears convé considerar que l'activitat dels establiments industrials manufacturers se centra principalment en la demanda interior, en particular la de consum, ja que la demanda d'inversió n'afecta un percentatge menor. També s'ha de tenir en compte la demanda exterior de béns manufacturers per la via de l'anàlisi de les exportacions industrials, les quals es poden consultar en l'apartat 4.3. En general, l'obertura del sector industrial regional és relativament baixa. La insularitat i la fragmentació territorial entre les illes poden comportar, en alguns casos, una protecció per a determinades activitats que atenen la demanda local, com una rèmora per a d'altres, que atenen la demanda exterior.

A continuació, s'estudien per separat les branques del sector industrial segons el criteri anterior. D'aquesta manera, es comença analitzant la branca no manufacturera principal, que és el cas de l'energia, i posteriorment s'analitza el comportament de les branques manufactureres principals: les indústries relacionades amb el sector de la construcció, les indústries exportadores i les indústries de l'alimentació.

6.4.1. L'energia

En termes de facturació de l'energia elèctrica per usos s'observa que l'any 2007 té un increment respecte del 2006 de gairebé el 3%. La principal explicació és un estancament de l'ús de la resta de baixa tensió amb una variació del 0,9% respecte de l'exercici anterior que ha compensat el major dinamisme mostrat pels altres components: l'ús domèstic (3,46%) i alta tensió (5,15%).

En l'anàlisi per illes, Mallorca creix el 2,54% respecte de 2006, taxa lleugerament inferior a l'exercici anterior que va presentar un creixement del 3,4%. La

principal causa d'això és, com hem explicat abans, l'estancament de l'ús de resta de baixa tensió amb el 0,66% respecte del 2006. Per una altra banda, Menorca presenta un estancament en l'ús domèstic i una caiguda del -1,95% de l'ús de resta de baixa tensió, però que són compensats amb un important increment del 31,28% de l'ús d'alta tensió; la suma de tots aquests comportaments dóna un increment del 3,24%. Les Pitiüses són les illes més dinàmiques amb un augment de la facturació del 4,93%, tres punts més que la mitjana, creixement compartit entre els diferents usos, ja que tots creixen per sobre del 4%. (Vegeu el quadre I-48.)

Si s'analitza la facturació d'energia elèctrica per sectors econòmics, es pot observar com l'any 2007 ha presentat un increment de la facturació de 300.301 MW/h més respecte del 2006, que representa un augment en més de dos punts de la taxa de creixement respecte de l'any anterior i passa del 3,4% al 5,7%. L'agricultura, els serveis i l'enllumenat han estat els sectors econòmics la taxa de creixement dels quals ha disminuït, tot mantenint el signe positiu respecte a l'obtinguda durant el 2006; per contra, la construcció ha presentant un creixement més important amb el 18%, la més gran del darrer quinquenni, seguida del revenedor, amb el 5%, dada molt semblant a l'any anterior. (Vegeu el quadre I-49.)

Quant al consum de productes petrolífers líquids, el 2007 ha estat un exercici de creixement més moderat, amb una taxa del 3,34%, 1,39 punts inferior a l'any anterior. Mallorca s'ha mantingut en un creixement molt semblat a l'any passat per sobre del 3% i, per contra, Menorca es l'única illa que baixa en el consum amb una caiguda del -0,58%. També destaca la reducció del creixement del consum a les Pitiüses, que passen d'una taxa de l'11% durant el 2006 al 3% l'any 2007. (Vegeu el quadre I-50.)

6.4.2. Les indústries relacionades amb el sector de la construcció

Es pot considerar que el conjunt de les indústries relacionades més directament amb el sector de la construcció (l'extracció de minerals no metàl·lics ni energètics, la fabricació de productes minerals no metàl·lics i les indústries de la fusta —tret dels mobles—, la cistelleria i l'esparteria) varen generar 5.417 persones ocupades, és a dir, aproximadament el 17 % del total del sector industrial.

La indústria del ciment és l'activitat principal de les indústries relacionades amb el sector de la construcció. L'evolució d'aquesta indústria es presenta, com cada any, en l'apartat 7.2.1, ja que la producció i el consum de ciment s'utilitzen com un dels principals indicadors d'activitat del sector de la construcció. (Vegeu l'apartat 7.)

Quant a la resta de branques industrials extractives que es relacionen amb el sector de la construcció, a les Illes Balears durant l'any 2007 hi havia registrades 112 pedreres, mentre que el 2006 n'eren 123. A Mallorca es comptabilitzaren 10 pedreres menys, però n'hi ha una més a Menorca i a Eivissa es menen les 10 de l'any 2006. (Vegeu el quadre I-51.)

Quadre I-48. Estructura de la facturació per usos, energia elèctrica (MW/H) (2000-2007)

	Usos domèstics		Resta de baixa tensió		Alta tensió		Total	
		% var.		% var.		% var.		% var.
Illes Balears								
2000	1.335.185	5,68	1.635.240	3,67	1.081.697	11,32	4.705.043	6,08
2001	1.429.276	7,05	1.730.509	5,83	1.013.667	10,88	4.173.449	7,44
2002	1.589.261	11,19	1.725.704	-0,28	1.021.397	0,76	4.337.499	3,93
2003	1.744.422	9,76	1.878.925	8,88	1.081.697	5,90	4.705.044	8,47
2004	1.861.333	6,70	1.895.328	0,87	1.152.702	6,56	4.909.363	4,34
2005	1.985.993	6,70	1.937.049	2,20	1.204.616	4,50	5.127.659	4,45
2006	2.020.621	1,74	2.021.111	4,34	1.264.383	4,96	5.306.118	3,48
2007	2.090.520	3,46	2.040.483	0,96	1.329.553	5,15	5.460.557	2,91
Mallorca								
2000	1.026.447	5,49	1.245.981	3,12	910.468	11,95	3.672.681	6,09
2001	1.101.378	7,30	1.311.528	5,26	879.459	10,53	3.292.465	7,31
2002	1.226.116	11,33	1.305.868	-0,43	877.130	-0,26	3.409.106	3,54
2003	1.344.091	9,62	1.418.123	8,60	910.468	3,80	3.672.682	7,73
2004	1.432.762	6,60	1.432.194	0,99	970.587	6,60	3.835.543	4,43
2005	1.528.399	6,68	1.461.501	2,05	1.020.809	5,17	4.010.709	4,57
2006	1.555.167	1,75	1.526.588	4,45	1.064.246	4,26	4.146.001	3,37
2007	1.611.165	3,60	1.536.625	0,66	1.103.420	3,68	4.251.210	2,54

Continua

Quadre I-48. Estructura de la facturació per usos, energia elèctrica (MW/H) (2000-2007)

	Usos domèstics		Resta de baixa tensió		Alta tensió		Total	
		% var.		% var.		% var.		% var.
Menorca								
2000	139.739	3,35	162.683	4,37	45.211	3,36	347.637	3,83
2001	150.207	7,49	178.954	10,00	49.451	9,38	378.613	8,91
2002	161.263	7,36	176.027	-1,64	53.934	9,07	391.224	3,33
2003	179.557	11,34	192.187	9,18	59.905	11,07	431.649	10,33
2004	190.865	6,30	193.429	0,65	59.391	-0,86	443.685	2,79
2005	197.552	3,50	199.939	3,37	59.552	0,27	457.043	3,01
2006	204.603	3,57	207.792	3,93	58.696	-1,44	471.090	3,07
2007	205.574	0,47	203.741	-1,95	77.059	31,28	486.375	3,24
Pitiüses								
2000	168.995	8,91	226.579	6,25	73.274	9,72	468.846	7,73
2001	177.692	5,15	239.923	5,89	84.756	15,67	502.369	7,15
2002	201.883	13,61	243.818	1,62	90.329	6,58	536.031	6,70
2003	220.774	9,36	268.614	10,17	111.324	23,24	600.712	12,07
2004	237.706	7,67	269.705	0,41	122.723	10,24	630.134	4,90
2005	260.042	9,40	275.609	2,19	124.256	1,25	659.907	4,72
2006	260.851	0,31	286.731	4,04	141.441	13,83	689.027	4,41
2007	273.781	4,96	300.118	4,67	149.074	5,40	722.972	4,93

Font: GESA i elaboració pròpia.

Quadre I-49. Facturació d'energia elèctrica a les Illes Balears per sectors econòmics (MW/H) (2000-2007)

	Total		Agricultura		Indústria		Construcció	
		% var.		% var.		% var.		% var.
2000	3.966.960	6,1	70.361	5,4	273.081	-2,1	42.498	31,4
2001	4.258.991	7,4	70.283	-0,1	282.580	3,5	47.907	12,7
2002	4.422.353	3,8	68.345	-2,8	284.155	0,6	59.032	23,2
2003	4.824.370	9,1	72.666	6,3	293.758	3,4	56.005	-5,1
2004	5.041.770	4,5	78.703	8,3	289.327	-1,5	62.525	11,6
2005	5.128.215	1,7	80.568	2,4	296.903	2,6	62.397	-0,2
2006	5.303.848	3,4	84.907	5,4	299.946	1,0	63.967	2,5
2007	5.604.149	5,7	86.345	1,7	303.996	1,4	75.471	18,0

	Serveis		Enllumenat		Usos domèstics		Revenedor	
		% var.		% var.		% var.		% var.
2000	2.127.642	6,9	82.369	2,2	1.335.185	5,7	35.824	6,5
2001	2.306.308	8,4	85.542	3,9	1.429.274	7,0	37.097	3,6
2002	2.294.459	-0,5	84.854	-0,8	1.590.260	11,3	41.248	11,2
2003	2.530.047	10,3	82.743	-2,5	1.744.421	9,7	44.730	8,4
2004	2.613.218	3,3	89.036	7,6	1.861.333	6,7	47.628	6,5
2005	2.701.274	3,4	88.180	-1,0	1.985.934	6,7	50.591	6,2
2006	2.836.669	5,0	94.563	7,2	2.020.619	1,7	53.150	5,1
2007	2.894.548	2,0	97.479	3,1	2.090.512	3,5	55.798	5,0

Nota: La indústria inclou els subsectors industrials i el consum a centrals elèctriques.
Per canvi de la CNAE emprada per GESA, el sector industrial a partir de mitjan any 1998 deixa de comptabilitzar certs subsectors.

Font: GESA i elaboració pròpia.

Quadre I-50. Consum de productes petroliers líquids per illes (2004-2007)

Illes Balears	2004	2005	2006	% Var. 06/05	2007	% Var. 07/06
Mallorca	1.552.636	1.750.462	1.820.247	3,99	1.887.509	3,70
Menorca	135.199	141.828	148.755	4,88	147.889	-0,58
Pitiüses	189.848	207.281	229.688	10,81	236.627	3,02
Total	**1.877.682**	**2.099.571**	**2.198.690**	**4,72**	**2.272.025**	**3,34**

Font: CLH i elaboració pròpia.

Quadre I-51. Extracció de minerals no metàl·lics: Illes Balears (2007)

	Arena	Argiles	Calcàries	Maresos	Margues	Silicat	Sal	Guix	Total
					(Nombre de pedreres)				
Mallorca	—	9	25	41	3	1	2	2	**83**
Menorca	3	—	10	6	—	—	—	—	**19**
Eivissa i Formentera	1	1	6	—	—	—	2	—	**10**
Total	**4**	**10**	**41**	**47**	**3**	**1**	**4**	**2**	**112**

Font: Direcció General d'Indústria.

Quadre I-52. Extracció de minerals no metàl·lics: Illes Balears (2007)

	Arena	Argiles	Calcàries	Maresos	Margues	Silicat	Sal*	Guix	Total
					(Milers de tones)				
Mallorca	—	260,02	2.429,96	422,87	813,16	7,02	5,10	76,27	**4.014,39**
Menorca	158,00	—	914,73	6,37	—	—	—	—	**1.079,10**
Eivissa i Formentera	—	34,90	1.888,00	—	—	—	48,00	—	**1.970,90**
Total	**158,00**	**294,92**	**5.232,69**	**429,24**	**813,16**	**7,02**	**53,10**	**76,27**	**7.064,40**

* La dada de producció de sal només està reflectida com a total.
Font: Direcció General d'Indústria.

En termes agregats, durant el 2007 es varen extreure a les Balears un total de 7.064,4 milers de metres cúbics de minerals no metàl·lics, 4.014,4 dels quals es varen extreure a Mallorca, 1.079,1 a Menorca i 1.970,9 a Eivissa. Aquestes dades indiquen que respecte del 2006 l'extracció de minerals no metàl·lics a Balears pràcticament es va duplicar tant en termes agregats com per illa. (Vegeu el quadre I-52.)

Si s'analitza el creixement, l'extracció de minerals no metàl·lics ha augmentat en 1.046,67 milers de metres cúbics durant el 2007, xifra que representa un increment aproximat del 15%. Tot i això, per illes, a Mallorca l'extracció va caure gairebé el 10%, Menorca va créixer el 55%, i es destaca l'important augment d'Eivissa, que, amb un creixement del 122%, va extreure 1.083 milers de metres cúbics més que el 2006. (Veure el quadre I-53.)

Quadre I-53. Extracció de minerals no metàl·lics. Illes Balears (1998-2007)

	Mallorca		Menorca		Eivissa i Formentera		Illes Balears	
	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.
1998	4.206,70	—	362,42	—	398,21	—	4.967,33	—
1999	4.892,21	685,50	372,66	10,24	363,84	-34,37	5.628,70	661,38
2000	5.165,90	273,70	413,18	40,53	385,25	21,41	5.964,34	335,63

Continua

Quadre I-53. Extracció de minerals no metàl·lics. Illes Balears (1998-2007)

	Mallorca		Menorca		Eivissa i Formentera		Illes Balears	
	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.
2001	3.333,39	-1.832,51	441,79	28,61	808,43	423,18	4.583,62	-1.380,72
2002	3.354,54	21,15	567,26	125,47	700,24	-108,19	4.622,05	38,43
2003	3.725,60	371,06	660,80	93,54	781,60	81,36	5.168,00	545,95
2004	3.675,02	-50,58	617,39	-43,41	592,74	-188,86	4.885,15	-282,85
2005	4.034,48	359,46	642,74	15,84	762,82	106,30	5.440,03	554,88
2006	4.429,28	394,80	701,12	58,38	887,33	124,51	6.017,73	577,70
2007	4.014,39	-414,89	1.079,10	377,98	1970,90	1.083,57	7.064,40	1.046,67

* La diferència entre la suma de la producció per illes i el total és deguda que no es desagrega per illes la producció de sal.

Font: Direcció General d'Indústria.

6.4.3. El comerç exterior i la indústria exportadora

Tal com ja s'ha exposat en l'apartat 6.4, l'anàlisi del comerç exterior de productes manufacturats es pot consultar en l'apartat 4.3.

6.4.4 Les indústries relacionades amb la demanda interior de consum

Ens referim en aquest cas a les indústries de l'alimentació, que en conjunt varen generar 5.582 ocupacions directes, la qual cosa significa el 18% de l'ocupació industrial i, juntament amb les indústries lligades a la construcció i les indústries exportadores, representa una de les principals especialitzacions productives del sector industrial a les Illes Balears.

El nombre d'empreses que es dediquen al subsector alimentari s'ha reduït durant el 2007 respecte de l'exercici passat en 16 empreses, fins a les 551 existents. Paral·lelament, el que s'ha produït és un lleuger creixement d'efectius de l'1,49%. En total, s'ha produït un creixement de 82 llocs de feina, distribuïts en una pujada de 92 treballadors assalariats i una reducció de 10 treballadors autònoms. El 81% de les empreses del subsector tenen menys de deu treballadors i el grup més nombrós és el que agrupa les empreses amb una plantilla d'entre una i nou persones assalariades, que agrupen prop del 60% del total. (Vegeu el quadre I-54.)

El Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació recull les dades de l'Enquesta industrial anual d'empreses referides a l'any 2005 de l'INE i les desglossa per comunitats autònomes. Quant a la indústria alimentària a les Illes Balears, s'observa que les vendes netes en productes han estat de 652 milions d'euros, la qual cosa representa el 0,84% del total de vendes netes d'Espanya. Quant al valor afegit, amb 182 milions d'euros, les Illes Balears

Quadre I-54. Activitat agroindustrial a les Illes Balears (2006-2007)

	2006	2007	Diferència	%
Nombre d'empreses industrials	567	551	-16	-2,82

Ocupació assalariada i per compte propi	Assalariats	Autònoms	Total	Assalariats	Autònoms	Total		
	4.842	658	5.500	4.934	648	5.582	82	1,49

Distribució per estrats d'assalariats	Sense assalariats	De 1 a 9 assalariats	De 10 a 49 assalariats	De 50 a 99 assalariats	De 100 a 199 assalariats	De 200 a 499 assalariats	Més de 500 assalariats	Total
	116	332	94	8	1	0	0	551

Fonts: INE i Tresoreria de la Seguretat Social.

se situen, d'entre la resta de comunitats autònomes, en el darrer lloc, amb una participació de l'1%, percentatge que se situa per sota de la seva participació laboral, que és de l'1,37% i que denota una menor productivitat relativa en relació amb la mitjana espanyola: aquesta mitjana, amb un valor de 34.721 euros per ocupat, representa el 72% del valor de la indústria agroalimentària espanyola. (Vegeu el quadre I-55.)

D'altra banda, respecte de l'import net de la xifra de negocis que ha observat durant el darrer quinquenni (2002-2006) l'Enquesta industrial de les empreses (EIE) de l'INE (darrera sèrie disponible), es pot veure que, d'una baixada d'aquesta xifra del -6,82% l'any 2002, es torna a recuperar el 0,88% el 2003; durant l'any 2004 es produeix de nou una disminució del -9,6% respecte de l'any anterior, amb registres inferiors a l'any 2000, per pre-

Quadre I-55. La indústria agroalimentària i l'alimentació. Principals indicadors de la indústria alimentària segons comunitats autònomes (2005)

	Vendes netes del producte (milers d'euros)	Despeses en matèries primeres (milers d'euros)	Persones ocupades Nombre	Despeses de personal (milers d'euros)	Inversions en actius materials (milers d'euros)	Valor afegit (milers d'euros)
Andalusia	12.030.507	7.861.133	50.819	1.151.905	416.214	2.495.429
Aragó	2.408.777	1.510.127	11.416	272.075	126.836	481.092
Astúries	1.675.055	823.090	8.128	217.457	67.031	416.591
Illes Balears	652.302	323.823	5.255	126.298	46.692	182.461
Illes Canàries	1.280.544	505.284	10.854	264.109	107.316	452.750
Cantàbria	876.261	409.205	5.748	140.632	46.778	242.299
Castella i Lleó	7.292.541	4.196.961	37.561	954.856	521.031	1.847.751
Castella-la Manxa	5.795.858	3.502.066	22.735	638.652	330.248	1.425.379
Catalunya	16.815.366	9.271.146	78.487	2.285.036	674.600	3.926.979

Continua

Quadre I-55. La indústria agroalimentària i l'alimentació. Principals indicadors de la indústria alimentària segons comunitats autònomes (2005)

	Vendes netes del producte (milers d'euros)	Despeses en matèries primeres (milers d'euros)	Persones ocupades Nombre	Despeses de personal (milers d'euros)	Inversions en actius materials (milers d'euros)	Valor afegit (milers d'euros)
Com. Valenciana	6.234.321	3.487.084	33.309	794.098	239.080	1.545.746
Extremadura	1.798.946	1.167.953	10.150	193.686	91.967	363.327
Galícia	5.441.222	3.188.538	28.313	577.214	197.406	1.121.509
Madrid	4.658.301	2.308.773	23.593	711.488	171.224	1.215.268
Múrcia	3.306.072	1.728.880	19.617	450.681	161.219	780.505
Navarra	2.392.851	1.353.278	12.795	340.187	165.115	609.028
País Basc	2.787.225	1.392.415	16.140	466.900	191.684	794.229
La Rioja	1.539.197	710.866	6.777	180.247	88.554	396.551
Total de la indústria alimentària	**76.985.346**	**43.740.622**	**381.697**	**9.765.521**	**3.642.995**	**18.296.894**

Font: Enquesta Industrial Anual d'Empreses de l'INE.

Quadre I-56. Enquesta industrial de les empreses (EIE). Illes Balears (1996-2006). Agrupació 2. CNAE: 15 i 16. Alimentació, begudes i tabac*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Import net de la xifra de negocis	556.583	577.954	610.359	623.033	675.955	725.222
Total d'ingresos d'explotació	562.678	587.497	625.523	633.702	686.499	740.073
Variació d'existències de productes	2.333	2.178	1.455	-2.577	-329	2.749
Consums i treballs realitzats per altres empreses	322.452	358.339	392.724	363.830	411.385	461.290
Despeses de personal	97.486	95.696	97.066	102.532	95.030	109.849
Total despeses d'explotació	527.166	557.939	590.698	574.561	625.675	710.308

	2002	2003	2004	2005	2006
Import net de la xifra de negocis	675.753	681.666	616.079	759.898	746.949
Total d'ingresos d'explotació	685.265	691.692	624.819	768.842	755.270
Variació d'existències de productes	1.781	-207	578	1.966	471
Consums i treballs realitzats per altres empreses	405.914	397.117	353.289	450.410	446.822
Despeses de personal	116.417	114.982	108.744	126.298	134.195
Total despeses d'explotació	665.405	663.842	604.814	741.308	776.752

* milers d'euros.

Font: Institut Nacional d'Estadística.

sentar finalment un creixement molt destacat l'any 2005 del 23% i tancar el període amb una caiguda durant el 2006 del -1,7% (Vegeu el quadre I-56.)

6.5. El grau d'utilització de la capacitat productiva i la inversió

El gràfic I-24 mostra l'evolució de la utilització de la capacitat industrial de les Illes Balears. Aquesta sèrie recull la diferència entre els percentatges que consideren que la capacitat productiva instal·lada és excessiva i els que la consideren insuficient, pel que fa tant a la sèrie original com a la tendència i a la taxa interanual centrada sobre la tendència. Una dada en què cal incidir és que la indústria experimenta unes oscil·lacions elevades en el grau d'utilització de la capacitat productiva, amb un interval que va del 90% al 40% per al període 2000-2007. També es pot subratllar que el comportament a la baixa en el grau d'utilització de la capacitat productiva a partir del tercer trimestre del 2003 fins al tercer trimestre del 2005 va donar pas a un canvi de pendent i acabà l'any 2006 en una tendència positiva, però torna una altra vegada a un comportament a la baixa a principi del 2007.

La mateixa perspectiva es pot obtenir analitzant la sèrie d'indicador de clima industrial, que fa referència als saldos d'opinions empresarials referides amb el nivell de cartera de comandes. Així, com en el cas ante-

Gràfic I-24

Evolució de la capacitat industrial balear (%) (2000-2007)

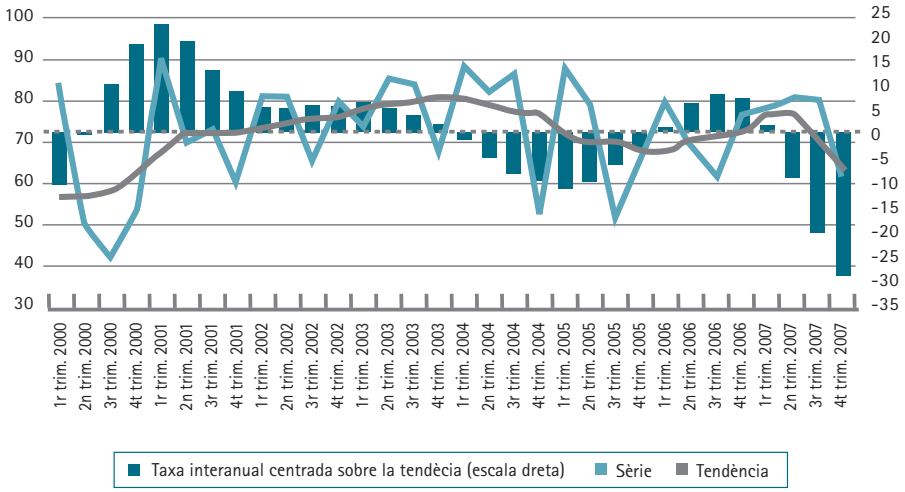

Font: Ministeri de Ciència i Tecnologia. Enquesta d'opinions empresarials. Direcció General d'Economia i elaboració pròpia.

Gràfic I-25

Indicador de Clima Industrial Balear (%) (2003-2007)

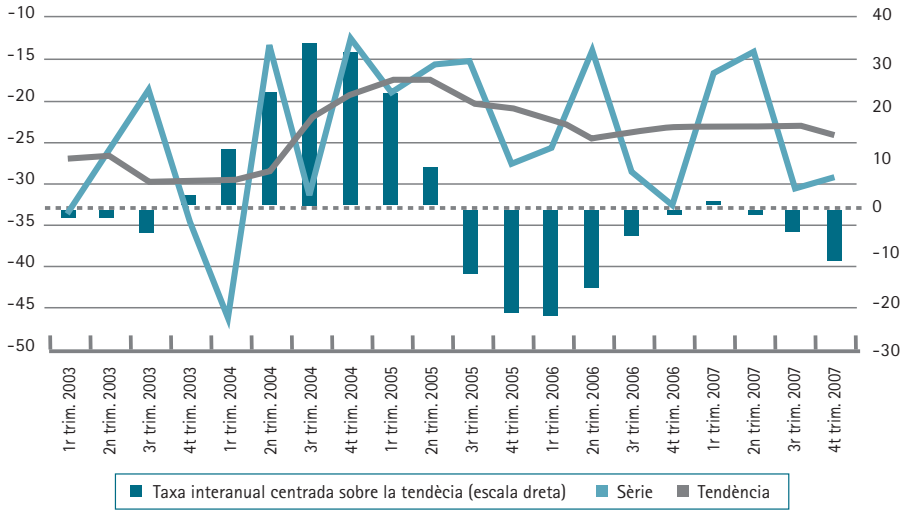

Font: Ministeri de Ciència i Tecnologia. Enquesta d'opinions empresarials. Direcció General d'Economia i elaboració pròpia.

rior, de forma clara s'aprecia la tendència positiva durant l'any 2006 i la caiguda a partir del 2007. (Vegeu gràfic I-25.)

Es pot observar que l'estadística de l'any 2007 corresponent als expedients de noves indústries que ha tramitat el Registre Industrial de la Direcció General d'Indústria presenta una menor inversió industrial, amb 80,3 milions d'euros, una major potència elèctrica instal·lada i una major generació de nous llocs de feina industrials, amb 6.957 ocupats. (Vegeu el quadre I-57.)

Quadre I-57. Inversió, llocs de treball i potència elèctrica de les noves indústries (2002-2007)

	Total de la inversió (en euros)	Potència elèctrica (en Kw)	Personal
Mallorca	52.581.779	27.250	6.031
Menorca	22.862.946	3.562	602
Eivissa	4.692.833	909	315
Formentera	170.693	8.033	9

Continua

Quadre I-57. Inversió, llocs de treball i potència elèctrica de les noves indústries (2002-2007)

	Total de la inversió (en euros)	Potència elèctrica (en Kw)	Personal
Total 2007	80.308.251	39.754	6.957
Total 2006	98.740.029	27.840	5.622
Total 2005	75.192.033	84.173	4.228
Total 2004	205.709.357	289.713	8.890
Total 2003	87.413.402	221.814	4.322
Total 2002	1.515.792.210	290.735	7.113

Font: Direcció General d'Indústria.

7

CONSTRUCCIÓ

RESUM

El 2007, l'indicador global d'activitat (IGA) va ser negatiu. Es tracta d'un índex que mesura l'evolució del sector mitjançant el comportament de les vendes de ciment i de la mà d'obra ocupada. El 2007 l'índex va registrar una taxa negativa del -3,7% respecte del 2006, després de dos anys d'avanços positius: el 2005, l'IGA va augmentar un 2,4% i el 2006, un 12,6%.

La producció interior de ciment es xifra en 693 milers de tones, enfront de les 709 mil de l'any anterior, fet que ha suposat una disminució del -2,3%. L'aprovisionament net exterior, que es calcula per la diferència entre les entrades i les sortides a través dels ports i que facilita l'Autoritat Portuària de les Balears, es va reduir.

Les dades de la Seguretat Social registraren un 5,5% més de treballadors que el 2006, any en què es va créixer un 9,1% més que el 2005. Quant a l'atur, les xifres en el sector de la construcció en el conjunt de la comunitat varen empitjorar: el nombre mitjà d'aturats que es va registrar el 2007 va ser de 5.671, enfront dels 4.933 del 2006, fet que va suposar un increment del 15,0%.

Segons les dades que proporciona l'Associació de Constructors de les Balears, el 2007, els costs directes del sector, exclòs el cost del sòl, han continuat creixent, i han arribat a una taxa del 6,1%, per tant és la major pujada des del 2004.

El 2007, la licitació s'ha mantingut en taxes similars al 2006: 632,27 milions d'euros i un increment de l'1,1%. Respecte a l'origen d'aquestes inversions públiques, l'Administració central ha finançat un 37,1% de la licitació pública total; l'Administració autonòmica, un 35,5%, i l'Administració local, el 27,4% restant. S'ha produït un reequilibri entre els finançaments central, autonòmic i local.

Quant a la inversió privada, l'any 2007 es va frenar. Per una banda, els habitatges en curs foren menys respecte del 2006. I, per altra banda, les obres i els habitatges visats, que mesuren l'activitat futura del sector, es reduïren respecte de l'any anterior, quan l'activitat residencial havia estat molt dinàmica i creixia a taxes de dos dígits.

Un dels indicadors avançats del sector és el nombre d'habitatges construïts, tant lliures com protegits, iniciats en aquest any, que augmentaren un 3,9%, i de manera que es va arribar als 13.892 habitatges, davant els 13.116 de l'any anterior.

7.1. INTRODUCCIÓ

L'indicador global d'activitat (IGA), el qual mesura l'evolució del sector a través del comportament de les vendes de ciment i de la mà d'obra ocupada, va registrar, el 2007, una taxa negativa del -3,7% respecte del 2006, després de dos anys d'avenços positius: el 2005, l'IGA va augmentar el 2,4% i el 2006, el 12,6%.

És important assenyalar que, per una banda, atesa la naturalesa de les variables que l'integren, aquest indicador tendeix a donar més importància a l'evolució de l'activitat futura del sector que a l'activitat realitzada, i, d'altra banda, que únicament mesura variables físiques, i no monetàries, a diferència del PIB i del VAB. (Vegeu el gràfic I-26.)

Així i tot, en el recent «Estudi del sector de la construcció a les Illes Balears 1986-2006», publicat el 2008 pel Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, es fa una extensa anàlisi sobre l'IGA. Aquest estudi, a més de tractar de manera detallada l'indicador, analitza l'estructura empresarial, el mercat de treball i l'oferta generada directament i indirecta per les empreses relacionades amb l'activitat de la construcció. A més, analitza amb especial interès el model de la construcció explicat a través de variables, com ara el nombre

Gràfic I-26
Indicador global d'activitat (1985-2007)

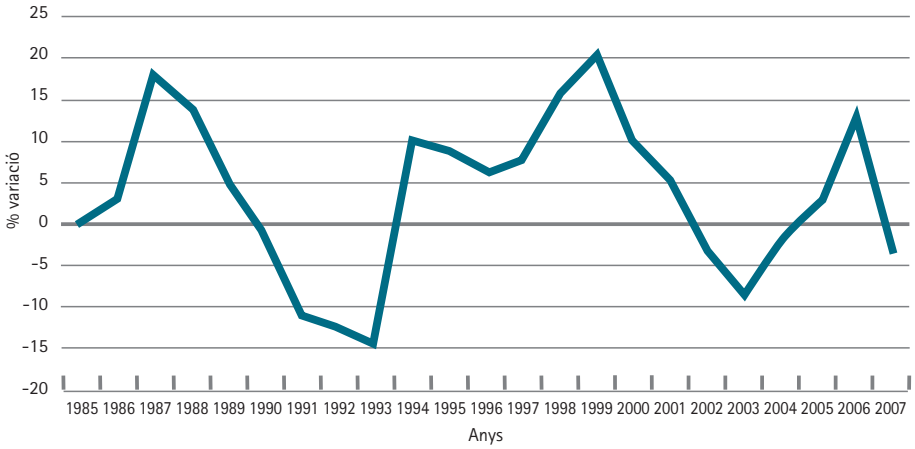

Font: Elaboració pròpia.

de turistes, la població, els tipus d'interès, etc. I també s'analitza el sector de la construcció des d'un punt de vista legal, mitjançant el marc legal vigent en els vessants de l'ordenació territorial de l'urbanisme.

La Comptabilitat Regional d'Espanya ha publicat, en una primera estimació per a l'any 2007, el producte interior brut a preus corrents del sector de la construcció, que ha arribat a 2.623,7 milions d'euros, davant els 2.440,3 milions d'euros de l'any anterior, cosa que va suposar una taxa de variació interanual del 7,5% (davant el l'11,3% de l'any 2006). A Espanya, la construcció va ser, un any més, el sector més dinàmic de l'economia, i va créixer a una taxa interanual del 8,3%, si bé és cert que es va moderar respecte del 2006 (en què va créixer el 13,1%). En valors, el PIB nacional va superar els 115.181 milions d'euros, davant els 106.361 milions d'euros del 2006.

Una altra manera d'aproximar-se al comportament del sector és a través de l'anàlisi de l'evolució que han experimentat els indicadors d'activitat dels factors que intervenen d'una manera més destacada en la producció.

A continuació es comenten de manera particularitzada els diferents indicadors d'activitat.

7.2. Factors de producció

Una altra manera d'aproximar-se al comportament del sector és a través de l'anàlisi de l'evolució que han experimentat els indicadors d'activitat dels factors que intervenen d'una manera més destacada en la producció. A continuació, es comen-

Quadre I-58. Consum aparent de ciment (en tones) (2006-2007)

	2006	2007	Variació 07/06
Producció interior[1]	709.000	693.000	-2,3%
Port de Palma			
Entrades	316.640	178.862	-43,5%
Sortides	44.077	114.981	160,9%
Net	272.563	63.881	-76,6%
Port d'Alcúdia			
Entrades	8.852	120.397	1260,1%
Sortides	1.281	14.328	1018,5%
Net	7.571	106.069	1301,0%
Menorca			
Entrades	117.952	105.246	-10,8%
Sortides	61	18	-70,5%
Net	117.891	105.228	-10,7%
Pitiüses			
Entrades	244.581	220.398	-9,9%
Sortides	6.262	5.455	-12,9%
Net	238.319	214.943	-9,8%
Proveïment net exterior	636.344	490.121	-23,0%
Consum aparent a les Balears	1.345.344	1.183.121	-12,1%
Vendes[1]	1.030.000	879.000	-14,7%
Variació aparent d'estocs	315.344	304.121	-3,6%

1. La producció interior de les Balears i les vendes, tant pel 2006 com pel 2007, s'obtenen del CEMEX, ja que l'OFICEMEN deixa de publicar les seves des de 2006.

Font: CEMEX, Autoritat Portuària de les Balears, Servei de Ports. Ministeri de Foment i elaboració pròpia.

ta de forma particularitzada els diferents indicadors d'activitat.

7.2.1. Materials de construcció

En aquest apartat es presenten les dades relatives al consum aparent i les vendes de ciment, així com les dades relatives a les entrades i sortides de materials de construcció dels ports de les Illes Balears, exclòs el ciment.

7.2.1.1. El ciment

Segons dades publicades per l'empresa CEMEX, l'única fàbrica de ciment a les Illes Balears, el 2007 la producció interior de ciment es xifra en 693 milers de tones, davant les 709 mil de l'any anterior, cosa que va suposar una disminució del -2,3%. (Vegeu el quadre I-58.)

Durant el 2007, l'aprovisionament net exterior, que es calcula segons la diferèn-

cia entre les entrades i les sortides a través dels ports, i que facilita l'Autoritat Portuària de Balears, es va reduir. Per primera vegada, des de 2004, l'aprovisionament anual va registrar una taxa interanual negativa. La quantitat de ciment que prové de l'exterior, una vegada descomptades les sortides, fou de 490,1 milers de tones, fet que va significar el 23,0% menys que el 2006, any en què es varen registrar 636,3 milers de tones (el 35,9% més que 2005). Aquest comportament es produeix a totes les illes, encara que on té més incidència és a Mallorca. Entre els ports de Palma i Alcúdia, l'aprovisionament net, que va ser de 169,9 milers de tones, es va reduir el -39,3%; a Menorca, el -10,7%, i a les Pitiüses, el -9,8%.

Així, el consum aparent de ciment, que s'elabora en base a l'agregació de la producció interior i del saldo net d'aprovisionament exterior dels diferents ports, també va disminuir: va arribar a 1.183 milers de tones i va disminuir el -12,1% respecte del 2006 per al conjunt de les illes.

Quant a les vendes de ciment, el 2007 es varen vendre 879 milers de tones, davant els 1.030 milers de tones de 2006. Aquesta variació va suposar una disminució del -14,7%.

7.2.1.2. La resta dels materials de construcció

Durant l'any 2007, les entrades dels diferents materials de construcció, exclòs el ciment, tampoc no varen seguir la tendència de creixement iniciada dos anys abans. El 2007, les entrades dels materials de construcció es reduïren el -17,8%, amb 461 mil tones, xifra similar a la registrada el 2004.

Quadre I-59. Entrades materials de construcció (en tones) (excloent-ne el ciment) (2001-2007)

Entrades	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	% var. 07/06
Palma	260.013	250.954	240.778	307.078	361.191	340.187	302.127	-11,2%
Alcúdia	118.325	115.538	99.738	25.995	43.658	47.693	33.281	-30,2%
Menorca	46.562	49.725	67.383	66.843	89.217	73.239	48.286	-34,1%
Illes Pitiüses	70.583	78.482	79.282	79.662	77.047	100.608	77.891	-22,6%
Total Balears	**495.483**	**494.699**	**487.181**	**479.578**	**571.113**	**561.727**	**461.585**	**-17,8%**

% variació interanual 2001-2007

Entrades	%01/00	%02/01	%03/02	%04/03	%05/04	%06/05	%07/06
Palma	-22,13	-3,48	-4,05	27,54	17,6	-5,8	-11,2
Alcúdia	-16,22	-2,36	-13,68	-73,94	67,9	9,2	-30,2
Menorca	7,38	6,79	35,51	-0,80	33,5	-17,9	-34,1
Illes Pitiüses	-5,87	11,19	1,02	0,48	-3,3	30,6	-22,6
Total a les Balears	**-16,51**	**-0,16**	**-1,52**	**-1,56**	**19,1**	**-1,6**	**-17,8**

Font: Autoritat Portuària de les Balears, Servei de Ports i elaboració pròpia.

Analitzant l'evolució dels materials de construcció, exclòs el ciment, des del 1996 fins al 2000 es comprova que el nombre d'entrades augmentaven cada any i reflectien una línea creixent. No obstant això, el 2001 es va produir un canvi ja que es va obtenir la primera taxa de variació negativa (-16,5%). Aquest comportament es va allargar durant els tres anys següents: el 2002 va decréixer el -0,2%; el 2003. el -1,5%, i el 2004, el -1,6%. Malgrat tot, el 2005, i per primera vegada després de quatre anys consecutius de decreixements, les entrades dels diferents materials de construcció varen augmentar (19,1%).

Quant al període 2006-2007, les taxes de variació varen tornar a ser negatives: el 2006 va entrar l'1,6% menys de materials de construcció a través dels ports (amb un valor total de 561,7 milers de tones) i el 2007 el 17,8% menys que el 2006 (amb un valor de 461 milers de tones).

Per illes, tant el comportament com el pes que tenen els ports respectius va ser desigual. Pels de Mallorca (Palma i Alcúdia) varen entrar 335,4 milers de tones, el 72,7% del total de les entrades de les Illes Balears, i varen registrar una taxa de variació negativa del -13,5% respecte del 2006. Els ports menorquins varen rebre 48,3 milers de tones, fet que va suposar el 10,5% del total de les entrades i un decrement del -34,1% respecte de l'any anterior. Els ports de les Pitiüses varen absorbir 77,9 milers de tones, cosa que va suposar el 13,8% del total i una disminució del -22,6%. (Vegeu el quadre I-59.)

7.2.2. L'ocupació

El 2007, el mercat laboral va continuar registrant, en termes generals, un comportament positiu, però més moderat que el 2005 i el 2006. Per una banda, la població ocupada va seguir creixent, encara que més suaument que anys anteriors, i, per l'altra, l'aturada va augmentar.

Com en anys anteriors, hi ha discrepàncies entre les dades de la població ocupada segons si la font consultada és el Ministeri de Treball o l'Institut Nacional d'Estadística.

Per afiliats a la Seguretat Social, el 2007 es registrà el 5,5% més de treballadors que el 2006, any en què creixeren el 9,1% respecte del 2005. És a dir, el 2007 s'afiliaren 69.379 treballadors, mentre que el 2006 foren 65.780; el 2005, 60.315 treballadors, i el 2004, 55.293 treballadors. Per règims, augmentaren tant els afiliats al règim general com els autònoms. Els afiliats al règim general s'incrementaren el 4,4%, fins a arribar a 52.525, davant els 50.322 afiliats del 2006 (el 10,6% més que el 2006). A més, també va continuar augmentant el nombre de treballadors autònoms, el 9,0% més que el 2006 (que va créixer el 4,2% més). Es registraren 16.854 treballadors.

Amb dades de l'Enquesta de la població activa, la població ocupada en el sector va créixer, de mitjana, el 12,0%, i va arribar a 80,6 milers de treballadors, davant els 71,9 milers de treballadors del 2006, any en què se'n va reduir el -2,4% la població ocupada respecte del 2005. A escala nacional, el 2007 la població ocupada es va incrementar el 6,1% més, davant el 7,9% de 2006.

Quadre I-60. Atur registrat (1996-2007)							
Entrades	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Mallorca	2.526	2.217	1.779	1.432	1.488	1.740	2.389
Menorca	231	155	106	97	91	107	132
Pitiüses	487	453	361	293	258	273	345
Illes Balears	3.244	2.825	2.246	1.822	1.837	2.120	2.866
Variació interanual	**-14,4%**	**-12,9%**	**-20,5%**	**-18,9%**	**0,8%**	**15,4%**	**35,2%**
		2003	2004	2005[1]	2006	2007	Var. 07/06
Mallorca		3.263	3.411	4.090	3.789	4.215	11,2%
Menorca		178	184	331	380	471	23,9%
Illes Pitiüses		466	520	811	763	985	29,1%
Illes Balears		3.907	4.115	5.232	4.933	5.671	15,0%
Variació interanual		**36,3%**	**5,3%**	**27,1%**	**-5,7%**	**15,0%**	**—**

1. No és comparable per canvis metodològics. Sistema SISPE.
Any 1995-2004, sistema SILEE.

Font: INEM.

D'altra banda, les xifres d'atur en el sector de la construcció per al conjunt de la comunitat varen empitjorar. Amb dades de l'INEM, el nombre mitjà d'aturats que es registrà el 2007 es va situar en 5.671, davant els 4.933 de 2006, cosa que va suposar un increment del 15,0%. Per illes, totes varen registrar augments de població aturada. Cal destacar que les Pitiüses varen ser les que patiren l'augment més elevat, amb un increment del 29,1% i 985 aturats. A Mallorca es registraren 4.215 aturats (l'11,2% més que el 2006) i a Menorca, 471 (el 23,9% més). (Vegeu el quadre I-60.)

7.2.3. Els costs dels factors

Segons les dades proporcionades per l'Associació de Constructors de les Balears, i després d'una anàlisi d'elaboració pròpia, el 2007 els costs directes del sector, excloent-ne el cost del sòl, seguiren creixent, i varen arribar a una taxa del 6,1%. Durant el període 2000-2003, els costs directes dibuixaven una senda de creixements cada vegada menors; passaren d'una taxa del 4,8% el 2000 a una del 0,1% el 2003. I a partir del 2004, els costs repuntaren: el 2004 creixeren el 4,5%; el 2005, el 3,3%; el 2006, el 5,5%, i el 2007, el 6,1%.

Per factors desglossats, el 2007 tots els factors de l'índex de preus de la construcció analitzats varen créixer respecte del 2006, llevat dels lligants. Per calcular el cost dels lligants s'ha utilitzat una hipòtesi, ja que només es tenen dades fins a l'abril: la taxa de variació del primer quadrimestre s'extrapola a les dades de 2006 des de maig a desembre. Quant als costs de les partides de coure, alumini i energia, per quart any consecutiu, a la data de lliurament de l'informe ens en manca la

informació estadística, per la qual cosa no és possible analitzar-los.

Per una banda, el cost de la mà d'obra es va incrementar el 4,2%, similar als percentatges d'anys anteriors. Per l'altra, el cost del ciment va créixer el 9,1% (davant el 5,9% de l'any anterior), el de l'acer es va incrementar el 13,0% (davant el 12,1% de 2006), el de la fusta va créixer el 8,8% (davant el moderat 0,3% de l'any 2006) i el de la ceràmica es va incrementar el 7,8% (davant el 12,7% de 2006). Només es va reduir el cost dels lligants: 6,0% menys que el 2006 (que va augmentar el 23,6%).

7.3. La producció

En aquest apartat s'analitza el comportament dels dos components bàsics de l'activitat del sector: la inversió pública i l'edificació residencial.

7.3.1. La inversió pública

Si des de l'any 2000, però sobretot a partir del 2003, la licitació pública havia augmentat de manera molt ràpida (amb creixements per sobre del 48%) i, a més, havia anat guanyant pes en el sector, el 2005 es produeix un canvi: la licitació pública es redueix el 35,7% i s'arriba a un total de 599,42 milions d'euros, davant els 931,65 milions d'euros de l'any 2004. El 2006, la licitació es recupera moderadament: creix a una taxa del 4,4% i registra una licitació total de 625,55 milions d'euros. El 2007 es va mantenir en taxes similars al 2006: 632,27 milions d'euros i un increment de l'1,1%. (Vegeu el quadre I-61.)

Analitzant la licitació per tipologies, el 2007 la licitació en edificació va ser expansiva, i va arribar a 365,7 milions d'euros, cosa que va suposar el 39,5% més que el 2006. Des de 2004 no es registraven aquestes xifres. Es passà d'invertir 288,9 milions d'euros el 2005 a 262,1

Quadre I-61. Licitació oficial (2003-2007)

Entrades	2003	2004	2005	2006	2007	Var. 07/06
Total edificació	214.326	334.495	288.868	262.079	365.700	39,54%
Total obra civil	392.742	597.161	310.555	363.476	266.570	-26,66%
Total	**607.068**	**931.656**	**599.423**	**625.555**	**632.270**	**1,07%**
Administració central	222.764	157.812	55.132	67.617	234.585	246,93%
Administració local	163.233	299.333	277.250	138.087	224.634	62,68%
Administració autonòmica	221.072	474.511	267.041	419.851	173.051	-58,78%
Total	**607.068**	**931.656**	**599.423**	**625.555**	**632.270**	**1,07%**

Font: Seopan.

milions el 2006. No obstant això, l'obra civil va disminuir el -26,6%, mentre que l'any anterior s'havia incrementat el 17,1%. El 2007, es varen invertir 266,6 milions d'euros, davant els 363,5 milions d'euros de l'any 2006.

Respecte a l'origen d'aquestes inversions públiques, si bé el 2007 l'import de la construcció licitada va ser similar al 2006, no ho varen ser l'estructura ni l'origen del seu finançament. El 2007 es va produir un reequilibri entre els finançaments central, autonòmic i local. Quant a l'Administració central, el 2007 va finançar el 37,1% de la licitació pública total, davant el 10,8% de l'any anterior; l'Administració autonòmica va finançar el 35,5% de la licitació pública, davant el 67,1% del 2006; i l'Administració local va sufragar el 27,4% restant, davant el 22,1% de l'any anterior.

7.3.2. La inversió privada

El 2007, la inversió privada es va frenar. Per una banda, els habitatges en curs foren menys que l'any 2006. I, per l'altra, les obres i els habitatges visats, que mesuren l'activitat futura del sector, es reduïren respecte de l'any anterior, quan l'activitat residencial havia estat molt dinàmica i creixia a taxes de dos dígits.

A partir de l'any 2000, les obres i els habitatges visats pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears (COAIB) registraven taxes de creixement anuals negatives, situació que va canviar el 2004 amb les primeres taxes positives, tant d'obres com d'habitatges. Així, el 2004, les obres visades s'incrementaren el 8,1%, davant la taxa negativa del 5,5% de l'any 2003, i els habitatges visats ho feren el 64,7%, davant la taxa negativa del 29,4% de l'any 2003. El 2005, la situació es va moderar, ja que es visaren el 5,9% menys d'obres i es va moderar el creixement dels habitatges visats (3,6%). Durant el 2006, les obres visades s'incrementaren el 10,8%, amb un total de 7.079 obres.

El 2007, la situació va empitjorar, ja que es va reduir el nombre d'obres i d'habitatges visats. El nombre d'obres visades es va situar en 6.626, cosa que va suposar el 6,4% menys que el 2006. Per illes, a Menorca va ser on més es va reduir l'obra privada: es visaren 798 obres, cosa que va suposar el 16,5% menys que el 2006. A Mallorca la incidència va ser menor: es visaren 5.120 obres, el 5,5% menys que el 2006. Finalment, a les Pitiüses, el nombre d'obres visades (708) va ser similar al 2006 (703), amb un creixement del 0,7% més que el 2006. (Vegeu el quadre I-62 i gràfic I-27.)

Per nombre d'habitatges visats, el 2007 es visaren 15.694 habitatges, una xifra similar al 2006 (15.847 habitatges), cosa que va suposar un descens de l'1,0% respecte del 2006. Per illes, només Mallorca va tenir un comportament expansiu. A Mallorca es visaren 11.648 habitatges, el 0,6% més que l'any 2006; a Menorca se'n visaren 1.616, el 5,4% menys, i a les Pitiüses, 2.430, el 5,1% menys.

Per quart any consecutiu, el 2007, la ràtio habitatge per obra, indicador de la mida mitjana de les obres projectades, va seguir augmentant. Si durant l'any 2000 la ràtio referida al conjunt balear era d'1,91 habi-

Quadre I-62. Projectes visats pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears (2004-2007)

Obres visades	2004	2005	2006	2007	Var. 07/06
Mallorca	5.175	4.956	5.420	5.120	-5,5%
Menorca	1.055	922	956	798	-16,5%
Illes Pitiüses	557	509	703	708	0,7%
Total de les Balears	**6.787**	**6.387**	**7.079**	**6.626**	**-6,4%**
Habitatges visats	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**Var. 07/06**
Mallorca	8.616	8.713	11.577	11.648	0,6%
Menorca	1.741	1.638	1.709	1.616	-5,4%
Illes Pitiüses	1.737	2.175	2.561	2.430	-5,1%
Total de les Balears	**12.094**	**12.526**	**15.847**	**15.694**	**-1,0%**

1. Exclosos expedients d'informes, valoracions, urbanisme, peritatges i similars.
Font: COAIB.

Gràfic I-27
Licitació oficial

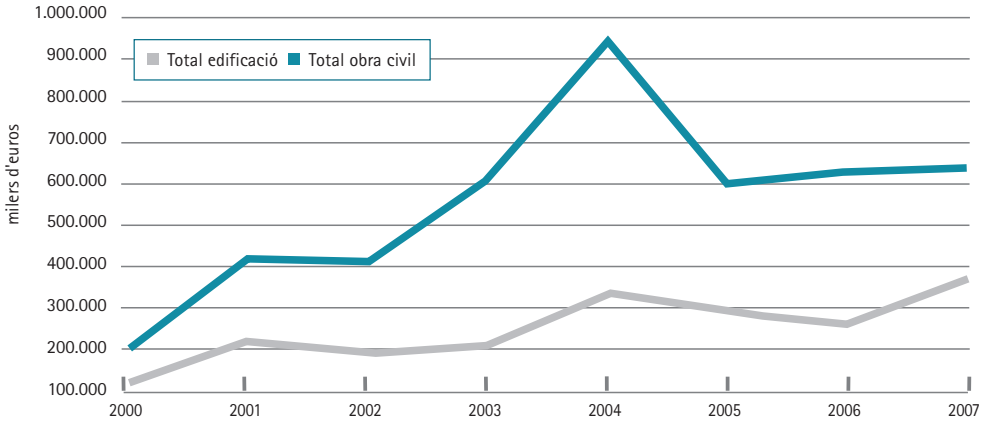

Font: Seopan.

tatges per obra, el 2003 va registrar-se la ràtio més baixa dels darrers cinc anys: 1,17 habitatges per obra. El 2007, la ràtio es va duplicar, amb 2,37 habitatges per obra. En comparació del 2006, la taxa de variació va ser del 5,8%. Per illes, a Mallorca, la ràtio va ser de 2,28 habitatges per obra, cosa que va suposar un augment del 6,5% respecte del 2006 (que va ser del 21,5%, que reflecteix l'augment

Quadre I-63. Projectes visats pel COAIB: relació habitatge/obra (2003-2007)

Percentatge	2003	2004	2005	2006	2007	% Variació 07/06
Mallorca	1,02	1,66	1,76	2,14	2,28	6,5%
Menorca	1,50	1,00	1,00	1,00	1,00	0,0%
Illes Pitiüses	1,90	1,66	1,76	2,14	2,28	6,5%
Illes Balears	**1,17**	**3,12**	**4,27**	**3,64**	**3,43**	**-5,8%**

Font: COAIB i elaboració propia.

Gràfic I-28

Taxa de variació interanual de projectes visats (2000-2007)

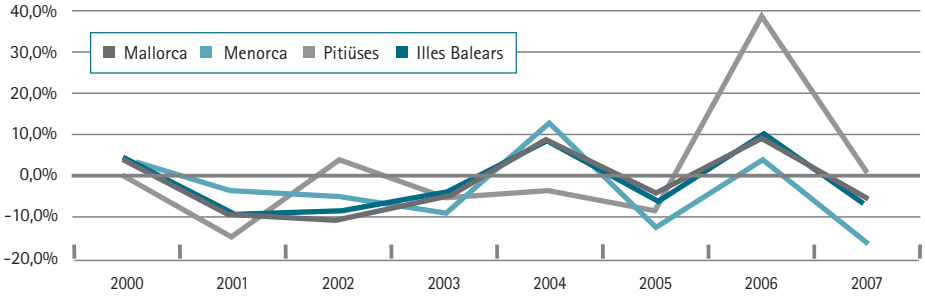

Font: COAIB i elaboració pròpia.

de l'habitatge col·lectiu visat). A Menorca, la ràtio va ser de 2,03, fet que va suposar el 13,3% més (davant el 0,6% del 2006). I a les Pitiüses, la ràtio, per segon any consecutiu, va continuar disminuint: va passar de 3,64 el 2006 a 3,43 el 2007. La taxa de variació interanual va ser del -5,8% respecte del 2006. (Vegeu el quadre I-63 i gràfic I-28.)

Quant al nombre d'habitatges construïts, tant lliures com protegits, iniciats aquest any augmentaren el 3,9%, davant el 22,1% del 2006. En valors absoluts, s'iniciaren 13.892 habitatges, el 97% dels quals foren lliures, és a dir, 13.475, i el restant 3% foren protegits. Els habitatges lliures augmentaren el 5,3%, mentre que els protegits es van reduir el 27,9%. (Vegeu el quadre I-64 i el gràfic I-29.)

El nombre d'habitatges acabats l'any 2007 va augmentar el 18,6%, davant la moderada disminució del -1,9% el 2006. Per tipologia, els habitatges de protecció oficial acabats es varen reduir el 4,9% respecte de l'any anterior (-60,3%), amb 385 habitatges davant els 405 del 2006. I els habitatges lliures augmentaren el 19,6%, que passaren 10.172 el 2006 a 12.162 el 2007.

Quadre I-64. Habitatges començats i habitatges acabats (2003-2007)

Començats	2003	2004	2005	2006	2007	Var. 07/06
Habitatges protegits	496	430	321	578	417	-27,9%
Habitatges lliures	5.572	9.470	10.633	12.795	13.475	5,3%
Total	6.068	9.900	10.954	13.373	13.892	3,9%
% var. sobre any anterior	-38,3%	63,2%	10,6%	22,1%	3,9%	
Acabats	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**Var. 07/06**
Habitatges protegits	304	1.034	411	405	385	-4,9%
Habitatges lliures	11.537	8.888	10.372	10.172	12.162	19,6%
Total	11.841	9.922	10.783	10.577	12.547	18,6%
% var. sobre any anterior	-5,1%	-16,2%	8,7%	-1,9%	18,6%	
Hab. començats/ hab. acabats	**0,51**	**1,00**	**1,02**	**1,26**	**1,11**	

Font: Direcció General d'habitatge. Ministeri de Foment i Ministeri d'habitatge. Elaboració pròpia.

Gràfic I-29

Ràtio: habitatges/obra (1999-2007)

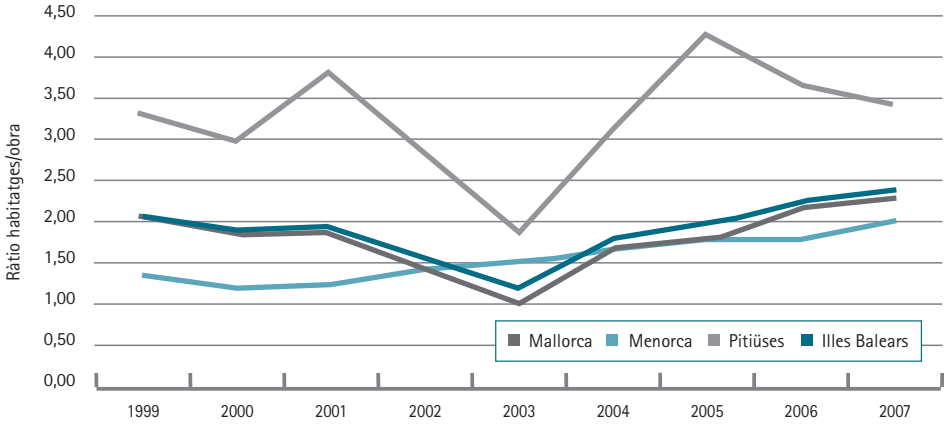

Font: COAIB i elaboració pròpia.

És important destacar l'escàs pes dels habitatges protegits en l'edificació residencial. Els habitatges protegits iniciats varen perdre pes i passaren de representar el 4,3% del total d'habitatges el 2006 del 3,0% el 2007. Els habitatges protegits acabats s'havien mantingut entorn del 3,8% durant el període 2005-2006, mentre que el 2007 se situaren en el 3,1%.

La ràtio habitatges començats/acabats, que sintetitza l'impuls existent en la construcció d'habitatges, perd dinamisme i es va situar en 1,11, similar a la ràtio registrada en el període 2004-2005. Durant aquests anys, inclòs el 2007, el nombre d'habitatges iniciats va continuar superant el d'acabats. Des de l'any 1998 fins al 2000, en plena fase expansiva, la ràtio era major que 1, fins i tot propera a 2 el 1998. El 2001 va passar a 0,98, la qual cosa va suposar un punt d'inflexió, a partir del qual es va iniciar una evolució decreixent que va durar fins a l'any 2004 (1,00).

Quant a les obres d'ampliació i reforma, se'n visaren un total de 1.988 a les Illes Balears, cosa que va representar el 8,5%

Quadre I–65. Obres visades de reforma i ampliació (2002–2007)

Mallorca	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Variació 07/06
Ampliació i reforma	2.398	2.168	2.197	1.978	1.587	1.433	-9,7%
Total obres visades	5.001	4.759	2.004	2.005	2.006	2.007	0,0%
% ampl. i ref./ total	48,0	45,6	109,6	98,7	79,1	71,4	-9,7%
Menorca	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**Variació 07/06**
Ampliació i reforma	529	471	513	452	374	327	-12,6%
Total obres visades	1.031	939	5.175	4.956	5.420	5.120	-5,5%
% ampl. i ref./ total	51,3	50,2	9,9	9,1	6,9	6,4	-7,4%
Pitiüses	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**Variació 07/06**
Ampliació i reforma	239	258	240	212	211	228	8,1%
Total obres visades	613	580	1.055	922	956	798	-16,5%
% ampl. i ref./ total	39,0	44,5	22,7	23,0	22,1	28,6	29,5%
Illes Balears	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**Variació 07/06**
Ampliació i reforma	3.166	2.897	2.950	2.642	2.172	1.988	-8,5%
Total obres visades	6.645	6.278	6.787	6.387	7.079	6.626	-6,4%
% ampl. i ref./ total	47,6	46,1	43,5	41,4	30,7	30,0	-2,2%

Font: COAIB.

menys que el 2006. Així, per tercer any consecutiu, les obres de reforma i ampliació es reduïren: el -10,4% el 2005 i el -17,8% el 2006. A més, no només disminuïren en nombre, sinó també, pel que fa al seu pes respecte del total d'obres visades. De tota manera, durant els darrers quatre anys les obres d'ampliació i reforma varen perdre pes, conseqüència del major increment d'obres visades de nova construcció. El 2007, es va deure al major decrement de les obres de reforma que el total d'obres visades. Si el 2002 representaven el 47,6% del total, el 2007 varen passar al 30,0%.

Per illes, el comportament va ser desigual: a Mallorca i Menorca les obres d'ampliació i reforma disminuïren el -9,7% i el -12,6% respectivament; mentre que a les Pitiüses augmentaren el 8,1%. Quant al pes de les reformes sobre el total, només a Mallorca es va reduir (-4,4%). En canvi, tant a Menorca com a les Pitiüses, el pes va augmentar. A Menorca més del 41% de les obres visades foren reformes. És l'illa amb un pes relatiu més elevat per reforma. (Vegeu el quadre I-65 i el gràfic I-30.)

La distribució per tipus d'edificació de la superfície visada pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears aporta

Gràfic I-30

Habitatges protegits (1999-2007)

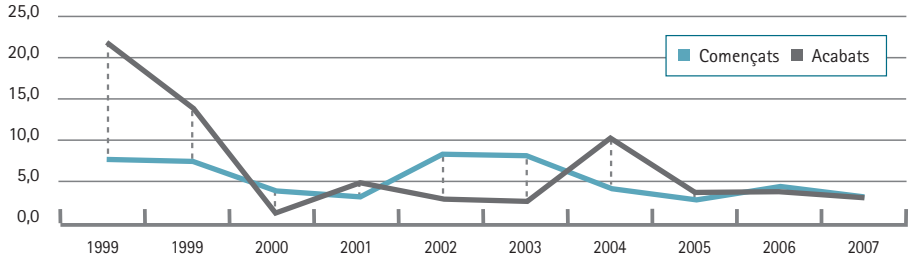

Habitatges lliures (1998-2007)

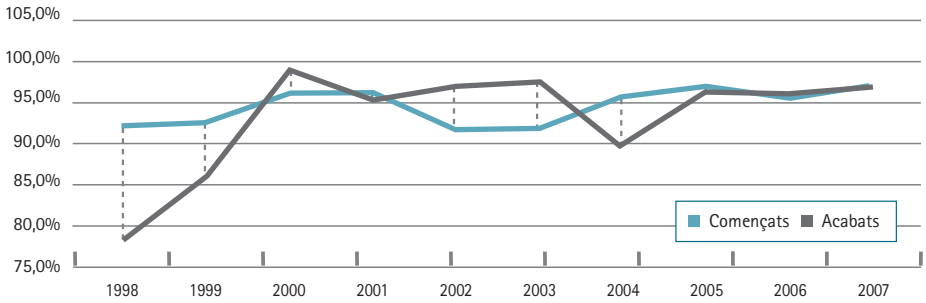

Font: Direcció General d'Habitatge, Ministeri de Foment. Elaboració pròpia

una descripció aproximada dels segments de la demanda privada del sector. El 2007, es visaren més de 3,8 milions de metres quadrats, davant els 4,2 milions del 2006, fet que va suposar el 8,9% menys que el 2006. A diferència del que ocorria el 2006, any en què la superfície dels projectes visats en edificis residencials representava el 72,5% del total, el 2007 es va intensificar al 83,1%, a pesar que es visaren menys obres.

És important mencionar que, per al conjunt de les illes, la superfície residencial va continuar sent el primer gran segment demanat, amb un pes del 83,1% i, a més,

Quadre I-66. Projectes visats, per illes i tipologies (2006-2007)

	2006			2007		
Mallorca	m²	%	Var. 07/06	m²	%	% Var. 07/06
Edificis residencials	2.308.207	71,51	29,37	2.407.116	82,88	4,29
Industrials	90.292	2,80	13,23	80.150	2,76	-11,23
Oficines i comerç	239.463	7,42	7,41	182.312	6,28	-23,87
Esportius	182.514	5,65	336,15	66.189	2,28	-63,73
Turisme i espectacles	104.207	3,23	0,36	72.339	2,49	-30,58
Sanitaris i benèfics	23.423	0,73	-74,63	23.400	0,81	-0,10
Culturals i religiosos	151.868	4,71	119,80	60.919	2,10	-59,89
Altres projectes	127.707	3,96	329,32	12.021	0,41	-90,59
Total	**3.227.679**	**100**	**33,17**	**2.904.446**	**100**	**-10,01**
Menorca	m²	%	Var. 07/06	m²	%	% Var. 07/06
Edificis residencials	315.636	67,89	16,96	277.910	78,61	-11,95
Industrials	14.371	3,09	-12,80	15.588	4,41	8,47
Oficines i comerç	46.423	9,99	400,36	9.030	2,55	-80,55
Esportius	31.057	6,68	66,26	4.929	1,39	-84,13
Turisme i espectacles	32.184	6,92	122,80	7.406	2,09	-76,99
Sanitaris i benèfics	3.630	0,78	274.909,09	27.826	7,87	666,53
Culturals i religiosos	18.127	3,90	139,40	8.889	2,51	-50,96
Altres projectes	3.465	0,75	-56,99	1.954	0,55	-43,61
Total	**464.894**	**100**	**35,00**	**353.532**	**100**	**-23,95**
Pitiüses	m²	%	Var. 07/06	m²	%	% Var. 07/06
Edificis residencials	451.630	82,68	17,71	521.307	95,43	15,43
Industrials	29.194	5,34	-37,44	1.696	0,31	-94,19
Oficines i comerç	25.331	4,64	301,90	6.353	1,16	-74,92

Continua

Quadre I-66. Projectes visats, per illes i tipologies (2006-2007)

	2006			2007		
Pitiüses	m²	%	Var. 07/06	m²	%	% Var. 07/06
Esportius	5.974	1,09	1367,04	21.637	3,96	262,19
Turisme i espectacles	15.494	2,84	-1,76	37.808	6,92	144,02
Sanitaris i benèfics	11.135	2,04	38,83	0	0,00	-100,00
Culturals i religiosos	7.284	1,33	59,71	12.646	2,31	73,60
Altres projectes	211	0,04	-97,09	202	0,04	-4,50
Total	**546.253**	**100**	**15,57**	**601.648**	**110,14**	**10,14**
Illes Balears	m²	%	Var. 07/06	m²	%	% Var. 07/06
Edificis residencials	3.075.473	72,55	26,16	3.206.334	83,07	4,25
Industrials	133.856	3,16	-6,32	97.433	2,52	-27,21
Oficines i comerç	311.217	7,34	30,47	197.695	5,12	-36,48
Esportius	219.545	5,18	260,30	92.755	2,40	-57,75
Turisme i espectacles	151.884	3,58	13,30	117.553	3,05	-22,60
Sanitaris i benèfics	38.188	0,90	-61,95	51.226	1,33	34,14
Culturals i religiosos	177.279	4,18	118,25	82.454	2,14	-53,49
Altres projectes	131.384	3,10	191,54	14.178	0,37	-89,21
Total Illes Balears	**4.238.826**	**100**	**30,79**	**3.859.626**	**100**	**-8,95**

Font: COAIB.

Gràfic I-31
Tipologia de projectes visats a les Illes Balears, 2007

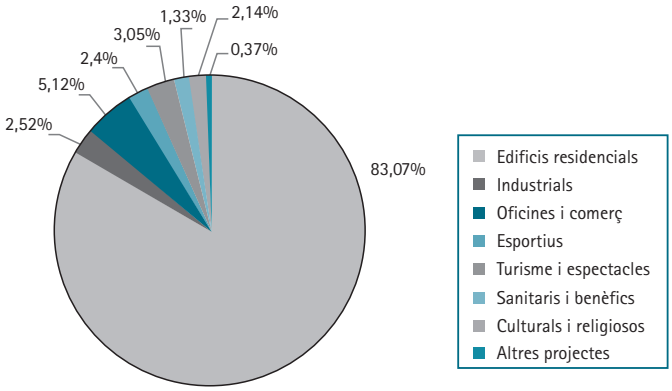

Font: COAIB.

va guanyar importància en relació amb l'any 2006 (que era del 72,6%). La distribució per illes, igual que el 2006, va ser desigual entre aquestes, ja que si bé a Mallorca i a les Pitiüses el pes del residencial es va moure entorn del 83% i del 95% respectivament, a Menorca va ser del 78% (l'11,9% menys que el 2006).

Quant a la resta de tipologies, totes perden pes en relació amb 2006, excepte els projectes sanitaris (encara que la seva repercussió és limitada a causa de l'escàs pes que representen). Entre els projectes que varen reduir el seu pes, cal destacar els esportius (que passaren de representar el 5,18% al 2,40%) i els culturals (que passaren del 4,18% al 2,14%), que disminuïren a la meitat els metres quadrats construïts el 2007 en relació amb el 2006.

Els creixements per illes tampoc varen ser iguals: a Mallorca els metres visats es reduïren el 10,0% (davant l'increment del 33,2% el 2006) i a Menorca el -23,9% (davant l'augment del 35,0% el 2006); mentre que a les Pitiüses se'n va moderar el creixement, que passà del 10,1% al 15,6%. (Vegeu el quadre I-66 i el gràfic I-31.)

8

TURISME

RESUM

S'estima que, l'any 2007, el conjunt total de turistes internacionals de les destinacions espanyoles i internacionals que competeixen directament amb les Balears en el segment de «sol i platja» és de 259 milions de turistes. En aquest total, les Illes Balears representen una quota de mercat del 3,9%. Pel que fa als ingressos internacionals, les dades són de 230,2 milions de dòlars, amb una quota relativa corresponent a les Balears del 4,7%. L'índex de posició competitiva turística de les Balears (IPCTB) en preus ens indica que, a partir del darrer trimestre del 2006 i fins al darrer del 2007, es manté sense variació.

S'observa un canvi de tendència clar l'any 2007, en què per primera vegada al llarg del quadrienni 2004-2007 la despesa turística presenta un decreixement, ja que passa dels 11.183,8 milions d'euros l'any 2006 (valor màxim del quadrienni) als 10.447,5 milions d'euros l'any 2007, amb una pèrdua de 736,3 milions d'euros i una caiguda del 6,7% en termes nominals. Si ens fixam en les variables que expliquen aquesta evolució, es pot observar com, en primer lloc, la caiguda de les estades l'any 2007 en un 4% (es passa de 125,2 milions d'estades el 2006 a 120,2 milions d'estades el 2007, amb una pèrdua de més de 5 milions d'estades) no s'explica pel mal comportament del nombre de turistes arribats, ja que creix en un 5,5% (es passa de 12,6 milions de turistes arribats el 2006 a 13,3 milions el 2007, amb un creixement de 697 mil turistes més), sinó per la caiguda de l'estada mitjana, que cau un 8,2% (es passa d'11 dies el 2006 a 10,1 dies el 2007, amb una pèrdua de 0,9 dies per turista). En segon lloc, es pot observar com la despesa per turista i dia també cau el 2007 un 2,8% en termes nominals (es passa dels 89,35 euros el 2006 als 86,91 euros el 2007, amb una pèrdua de 2,44 euros per turista i dia). Així doncs, malgrat que hi ha un 5,5% més de turistes, cada un d'ells queda 0,9 dies menys i gasta 2,44 euros menys. Quant a la distribució de les estades turístiques a les Balears per tipologia d'allotjament, el 68,8% va a hotels i similars (3,3 punts més respecte del 2006), el 6,9% va a allotjaments en lloguer (2,5 punts menys respecte del 2006), el 8,1% va a allotjaments en propietat (2,7 punts menys respecte del 2006), el 14,3% va a casa d'amics o familiars (1,8 punts més respecte del 2006) i el 1,9% va a altres tipus d'allotjaments (0,1 punt més respecte del 2006). El 75,7% del total de la despesa turística (7.911,7 milions d'euros) correspon al turisme estranger, amb una caiguda del 13,1%, i la resta, al nacional, amb un pes del 24,3% (2.535,8 milions d'euros) i un creixement del 21%. Mallorca en concentra el 72,6% (7.584,4 milions d'euros), amb una disminució de 9,15%; Eivissa representa el 17,2% del total (1.792,1 milions d'euros), amb un creixement del 0,04%; Menorca, el 9,7% (1.014,1 milions d'euros), amb un decreixement del 0,05%, i Formentera, el 0,5% (56,9 milions d'euros), amb un decreixement del 0,43%.

8.1. INTRODUCCIÓ

L'apartat d'anàlisi del turisme es fa, d'acord amb les pautes marcades per les memòries del CES dels anys anteriors, a partir, en bona part, de les fonts estadístiques que ens fa arribar el Centre d'Investigació i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears (CITTIB). Igualment, hi hem inclòs les estadístiques que elabora l'Organització Mundial del Turisme (OMT) per als mercats internacionals, tot i que la classificació que feim servir a l'apartat 8.2 («Evolució dels principals mercats turístics competidors de les Balears») no respon als criteris que habitualment utilitza l'OMT, sinó al treball *Informe sobre la competitivitat del sector turístic de les Illes Balears*, publicat pel CES el 2006. S'hi defineixen quins països són els principals competidors directes de les Balears en el segment de «sol i platja», per tal de poder definir per primera vegada a les Illes un indicador de posició competitiva turística (IPCT) de les Balears en preus. (Vegeu l'apartat 8.3.)

També s'ha tingut en compte, com a l'edició de l'any passat, la informació de l'Institut Municipal de Turisme (IMTUR) de l'Ajuntament de Palma, que ens ha proporcionat les dades per analitzar l'apartat del turisme urbà, que és un segment que cada vegada adquireix més importància. (Vegeu l'apartat 8.6.7. «El turisme urbà a Palma».)

En el cas de les estadístiques relatives al mercat de treball, les dades del CITTIB fan referència a les de la Tresoreria General de la Seguretat Social per mesos i per a les branques de restauració i hostalatge.

Amb relació a les dades sobre la despesa turística, aquestes són les que hem obtingut directament de la Conselleria de Turisme mitjançant el CITTIB, amb referència a les estimacions que dóna l'enquesta de la despesa turística de l'any 2007 sobre la despesa turística de les Illes Balears.

En relació amb l'estructura d'aquest apartat, es manté el criteri de començar l'anàlisi a partir del vessant de la demanda,[41] la qual arrossega i condiciona la dinàmica de l'oferta del sector.

Pel que fa a l'anàlisi de la demanda, convé fer algunes observacions importants que marquen diferències significatives respecte a l'estructura d'aquest apartat en relació amb l'edició d'anys anteriors.

La primera observació és que l'anàlisi de la despesa turística s'ha passat al bloc que estudia els diferents components de la demanda turística, i és evident que el comportament de la despesa turística conforma la variable clau del comportament de la demanda turística. Fins i tot podem dir que constitueix la variable síntesi del comportament dinàmic de la demanda turística. A la vegada, l'evolució de la despesa turística s'explica a partir de dos components principals: les estades i la despesa turística per turista i dia. Les estades també es poden desglossar en dos components: turistes arribats i estada mitjana. A més a més, aquest conjunt de variables es pot desglossar per temporades: mitjana-alta (de maig a octubre) i mitjana-baixa (de novembre a abril), per les seves nacionalitats principals (estrangeres i espanyoles) i per illes. Això vol dir que, en relació amb les edicions dels anys anteriors, aquest nou desglossament de l'anàlisi de la demanda s'ha pogut fer perquè el CITTIB ens ha proporcionat una desagregació més gran d'aquestes dades, especialment pel que fa a les estades, les quals ens permeten també analitzar enguany el seu desglossament per tipus d'allotjament i per illes. Tot aquest conjunt d'informació, molt més rica i complexa que la dels anys anteriors, ens ha obligat a introduir alguns canvis en l'ordre de presentació de les variables que expliquen el comportament de la demanda. Així, un cop que s'ha fet l'anàlisi de la demanda turística a les Balears des del punt de vista de les arribades (apartat 8.6), que segueix el mateix desglossament per subapartats que en anys anteriors, ja que és el component de la demanda sobre el qual disposam des de ja fa anys d'un bon desglossament estadístic, pel que fa al nombre de turistes arribats, mitjans de transport dels turistes arribats, el hub i el transport aeri de baix cost, i les arribades turístiques per nacionalitats i per illes, s'analitza, tot seguit, la demanda turística des del punt de vista de les estades (apartat 8.7). Aquest apartat estudia, en primer lloc, l'estada mitjana per temporades, per illes, per nacionalitats i per tipus d'establiment

41. De fet, som davant un sector clarament dependent de la demanda exògena (externa), a diferència d'altres sectors que depenen més de la demanda endògena o interna.

(apartat 8.7.1). En segon lloc, estudia les estades totals diferenciant per les Balears i per illes les seves variacions per temporades, per nacionalitats i per tipus d'allotjament (apartat 8.7.2). L'apartat 8.8 estudia, a continuació, la despesa turística seguint el mateix desglossament que en anys anteriors. Finalment, s'introdueix un nou apartat 8.9 en què es presenta el «diagrama-esquema-resum» de totes aquestes variables que determinen el comportament de la despesa turística per temporades i per nacionalitats. A partir d'aquest nou apartat 8.9, s'inclou, com cada any, l'anàlisi de l'estacionalitat, del perfil del turista i del nivell de fidelització i satisfacció dels turistes. Ja que aquesta anàlisi és bastant més complexa que en edicions anteriors, s'hi ha introduït un nou apartat 8.5 que presenta de forma gràfica i molt sintètica per al conjunt de les Balears, en forma de flaix, allò que el lector trobarà molt més desagregat des de l'apartat 8.6 fins a l'apartat 8.9, comentats anteriorment.

En relació amb l'anàlisi de l'oferta, s'hi ha mantingut el mateix esquema que en edicions anteriors: l'oferta d'allotjament, el nivell d'ocupació dels establiments turístics, la rendibilitat de les empreses turístiques, el «tot inclòs», l'oferta complementària, la diversificació dels productes turístics, el turisme urbà de Palma i l'ocupació laboral en el sector.

Finalment, s'hi ha inclòs un apartat sobre l'Agenda per un turisme europeu sostenible i competitiu, en què es recullen les conclusions principals de la Declaració sobre turisme sostenible de l'Assemblea Anual de la Comissió de les Illes de la Conferència de Regions Perifèriques i Marítimes d'Europa (CRPM), que es va dur a terme a Palma el mes d'abril passat.

8.2. Evolució dels principals mercats turístics internacionals competidors de les Balears

L'informe sobre la competitivitat del sector turístic que ha elaborat el CES[42] ha definit que les principals destinacions turístiques internacionals, per ordre d'importància, que competeixen amb les Illes Balears en el mateix segment de «sol i platja» són —a part de les principals destinacions turístiques de l'Estat (les Illes Canàries, Andalusia, Catalunya i la Comunitat Valenciana)— les següents: el sud de la Mediterrània (Turquia, Tunísia, Egipte i el Marroc); el nord de la Mediterrània (Croàcia, Bulgària, Grècia i Itàlia); el Carib i Amèrica (la República Dominicana, Cuba, Puerto Rico, Mèxic, el Brasil i Costa Rica), i l'Àsia i el Pacífic (Tailàndia, Indonèsia i Malàisia).

Segons les dades que ens ha fet arribar l'OMT, s'estima que el conjunt total de turistes internacionals d'aquestes destinacions, inclosa Espanya, l'any 2007 és de 259 milions de turistes. En aquest total,

42. Vegeu: *Informe sobre la competitivitat del sector turístic de les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Palma, 2006.

les Illes Balears representen una quota de mercat del 3,9%.[43] Espanya representa una quota del 22,8% i és la destinació principal, amb 59,1 milions de turistes; la segueix en importància l'altra gran destinació madura, que és Itàlia, amb 43,6 milions, mentre que Grècia arriba als 16,2 milions de turistes. Cap destinació emergent no supera les dades de Grècia, excepte el cas de Turquia, amb 22,2 milions de turistes; Mèxic, amb 21,4 milions, i Malàisia, amb 20,9 milions. (Vegeu el quadre I-67.)

Pel que fa als ingressos internacionals, les dades són de 230,2 milions de dòlars, amb una quota relativa corresponent a les Balears del 4,7%.[44] Aquesta participació relativa més gran de les Illes en els ingressos es deu al fet que la despesa mitjana en dòlars per turista a les Balears és superior en un 7,6% a la mitjana internacional. L'any 2007 es pot comprovar que la despesa mitjana entre les destinacions més madures, que són Espanya i Itàlia, és de 993 i 977 dòlars per turista respectivament. Quant als països turísticament emergents, superen la ràtio espanyola Croàcia, la República Dominicana, Costa Rica i Tailàndia. La destinació internacional amb una despesa per turista més alta és Tailàndia, amb 1.076,7 dòlars, i la destinació internacional amb una despesa per turista més baixa és Tunísia, amb 381,3 dòlars. Per grans regions turístiques, els països del nord de la Mediterrània, amb 948,8 dòlars per turista, són les destinacions més cares.

L'evolució relativa de les taxes de creixement en el nombre de turistes internacionals per a l'any 2007 mostra una diferència clara entre les destinacions madures principals, com ara Espanya i Itàlia. En el primer cas la taxa és del 0,01%, mentre que Itàlia creix un significatiu 6,3%. La zona més expansiva és el sud de la Mediterrània, amb un creixement del 15,5%, i Egipte és el país que creix més, amb un 22,7%. La zona menys expansiva és el Carib i Amèrica, amb un creixement del 3%. El país que presenta un creixement més petit és Cuba, amb un -1,4%.

8.3. L'índex de posició competitiva turística de les Balears (IPCTB)

El càlcul de l'índex de posició competitiva turística de les Balears (IPCTB) en preus pondera per a aquestes destinacions les evolucions relatives pel que fa als tipus de canvi i a les taxes d'inflació respecte de les Balears, de manera que una devaluació de les seves monedes (en bona part indexades al dòlar) o una taxa d'inflació més petita en determina una millora de la posició competitiva en relació amb les Balears.

Com es pot comprovar, l'evolució d'aquest índex inclou el període comprès entre el primer trimestre del 2000 i el

43. Segons les dades de FRONTUR.

44. Segons les dades del CITTIB respecte de la despesa turística estrangera.

Quadre I-67. Ingressos i turistes de les principals destinacions competidores de les Balears ordenades per la seva potencialitat competitiva (2005-2007)

Països i regions	Ingressos (milions de dòlars)					Turistes (milers)					Despesa mitjana (dòlars/turista)				
	2005	2006	% 06/05	2007	% 07/06	2005	2006	% 06/05	2007	% 07/06	2005	2006	% 06/05	2007	% 07/06
Espanya (6,8)	**47.789**	**51.122**	**7,0**	**57795,0**	**13,1**	**55.914**	**58.190**	**4,1**	**58.193**	**0,01**	**854,7**	**878,5**	**2,8**	**993,2**	**13,0**
Mediterrània sud (6,0)	**31.737**	**32.686**	**3,0**	**37.609**	**15,1**	**40.738**	**40.669**	**-0,2**	**46.966**	**15,5**	**779,1**	**803,7**	**3,2**	**800,8**	**-0,4**
Turquia (7,3)	18.152	16.853	-7,2	18.487	9,7	20.273	18.916	-6,7	22.248	17,6	895,4	890,9	-0,5	831,0	-6,7
Egipte (5,4)	6.851	7.591	10,8	9.303	22,6	8.244	8.646	4,9	10.610	22,7	831,0	878,0	5,6	876,8	-0,1
Tunísia (5,4)	2.124	2.275	7,1	2.555	12,3	6.378	6.549	2,7	6.700	2,3	333,0	347,4	4,3	381,3	9,8
Marroc (5)	4.610	5.967	29,4	7.264	21,7	5.843	6.558	12,2	7.408	13,0	789,0	909,9	15,3	980,6	7,8
Mediterrània nord (5,7)	**57.316**	**62.879**	**9,7**	**70.548**	**12,2**	**64.582**	**70.914**	**9,8**	**74.356**	**4,9**	**887,5**	**886,7**	**-0,1**	**948,8**	**7,0**
Croàcia (6,2)	7.370	7.902	7,2	9.254	17,1	8.467	8.659	2,3	9.307	7,5	870,4	912,6	4,8	994,3	9,0
Bulgària (5,5)	1.293	2.588	100,2	3.130	20,9	4.837	5.158	6,6	5.151	-0,1	267,3	501,7	87,7	607,6	21,1
Grècia (5,3)	13.334	14.259	6,9	15.513	8,8	14.765	16.039	8,6	16.244	1,3	903,1	889,0	-1,6	955,0	7,4
Itàlia (4,1)	35.319	38.130	8,0	42.651	11,9	36.513	41.058	12,4	43.654	6,3	967,3	928,7	-4,0	977,0	5,2
Carib i Amèrica (4,4)	**26.242**	**27.480**	**4,7**	**29.250**	**6,4**	**38.870**	**37.934**	**-2,4**	**39.055**	**3,0**	**675,1**	**724,4**	**7,3**	**748,9**	**3,4**
Rep. Dominicana (4,7)	3.518	3.917	11,3	4.026	2,8	3.691	3.965	7,4	3.980	0,4	953,1	987,9	3,6	1011,6	2,4
Mèxic (4,5)	11.803	12.177	3,2	12.901	5,9	21.915	21.353	-2,6	21.424	0,3	538,6	570,3	5,9	602,2	5,6
Cuba (3,9)	2.150	1.969	-8,4	1.982	0,7	2.261	2.150	-4,9	2.119	-1,4	950,9	915,8	-3,7	935,3	2,1
Brasil (2,5)	3.861	4.316	11,8	4.953	14,8	5.358	5.019	-6,3	5.872	17,0	720,6	859,9	19,3	843,5	-1,9
Puerto Rico (1,8)	3.239	3.369	4,0	3.414	1,3	3.686	3.722	1,0	3.687	-0,9	878,7	905,2	3,0	926,0	2,3
Costa Rica (1,6)	1.671	1.732	3,7	1.974	14,0	1.959	1.725	-11,9	1.973	14,4	853,0	1004,1	17,7	1000,5	-0,4
Àsia i Pacífic (1,1)	**23.472**	**28.273**	**20,5**	**34.966**	**23,7**	**33.000**	**36.300**	**10,0**	**40.943**	**12,8**	**711,3**	**778,9**	**9,5**	**854,0**	**9,6**
Tailàndia (1,8)	10.104	13.401	32,6	15.573	16,2	11.567	13.882	20,0	14.464	4,2	873,5	965,4	10,5	1076,7	11,5
Indonèsia (0,8)	4.522	4.448	-1,6	5.346	20,2	5.002	4.871	-2,6	5.506	13,0	904,0	913,2	1,0	970,9	6,3
Malaisia (0,7)	8.846	10.424	17,8	14.047	34,8	16.431	17.547	6,8	20.973	19,5	538,4	594,1	10,3	669,8	12,7
Total	**186.556**	**202.440**	**8,5**	**230.168**	**13,7**	**233.104**	**244.007**	**4,7**	**259.513**	**6,4**	**800**	**765**	**-4,5**	**719**	**-6,0**

1. La potencialitat competitiva de cada àrea i destinació s'indica entre parèntesis (per una valoració entre 0 (mínima) i 10 (màxima)) i s'ha tret de l'estudi informe sobre la competitivitat del sector turístic del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Palma, 2006.
2. L'OMT obté les dades d'ingressos de les partides <<viatge>> i <<transport de passatgers>> dels bancs centrals de cada país.
3. Les xifres només fan referència a la despesa i les entrades dels no residents.

Font: OMT (e-library) Tourism factbook i Baròmetre. Vol.6 Gener 2008.

Gràfic I-32

L'indicador de posició competitiva turística (IPCT) de les Balears en preus

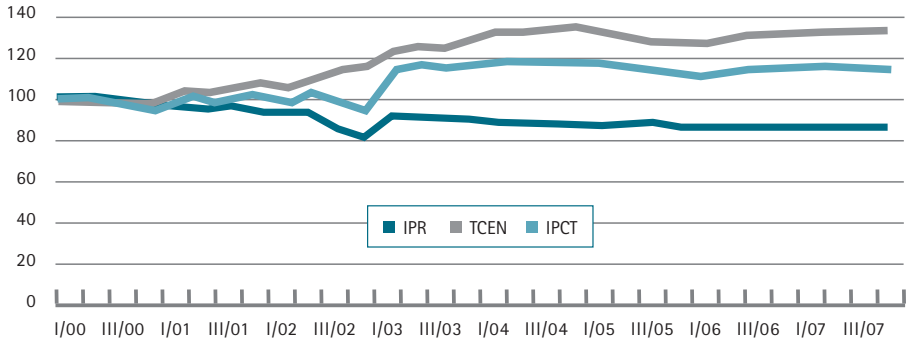

Font: Elaboració pròpia.

Quadre I-68. Indicador de posició competitiva turística de les Balears en preus (IPCT), indicador de preus relatius (IPR) i taxa de canvi efectiva nominal (TCEN) de les Illes Balears (2000-2007)

	IPF	TCEN	IPCT
I/00	100	100	100
II/00	101,6	98,8	100,3
III/00	100,0	98,1	98,1
IV/00	97,8	97,6	95,5
I/01	97,7	102,2	99,9
II/01	96,6	103,4	99,9
III/01	96,0	106,1	101,9
IV/01	94,5	107,8	101,9
I/02	93,8	106,1	99,6
II/02	94,2	109,0	102,7
III/02	85,7	114,4	98,1
IV/02	81,6	116,4	95,0
I/03	92,0	123,1	113,2
II/03	91,6	126,0	115,5
III/03	91,1	126,2	114,9
IV/03	89,9	130,6	117,4
I/04	88,1	134,1	118,1
II/04	88,2	133,3	117,6
III/04	88,3	133,5	117,8
IV/04	87,6	134,5	117,8

Continua

Quadre I-68. Indicador de posició competitiva turística de les Balears en preus (IPCT), indicador de preus relatius (IPR) i taxa de canvi efectiva nominal (TCEN) de les Illes Balears (2000-2007)

	IPF	TCEN	IPCT
I/05	87,1	133,3	116,1
II/05	87,4	130,7	114,3
III/05	87,6	128,9	112,9
IV/05	86,6	128,4	111,2
I/06	86,1	128,6	110,7
II/06	86,1	131,7	113,4
III/06	86,2	132,9	114,5
IV/06	86,3	133,3	115,0
I/07	86,5	133,7	115,6
II/07	86,5	133,8	115,7
III/07	86,3	133,7	115,4
IV/07	85,7	134,1	115,0

Notes:
1. La sèrie d'IPR ha estat revisada a causa d'un canvi a l'any de referència d'alguns IPC que han passat a base 2007, per la qual cosa han variat algunes dades.
2. Els índexs aquí exposats són provisionals ja que les xifres d'IPC d'Egipte i de la República Dominicana encara no s'han publicat d'alguns mesos de 2007. En aquestes dades s'ha suposat que la variació de l'IPC es manté constant.

Font: CITTIB.

quart del 2007,[45] i se'n pot estudiar l'evolució de manera agregada per a les vint-i-una destinacions seleccionades. (Vegeu el quadre I-68 i el gràfic I-32.)

La seva evolució en el darrer any ens indica que, a partir del darrer trimestre del 2006 i fins al darrer del 2007, l'índex de posició competitiva turística de les Balears (IPCTB) en preus es manté sense variació, ja que la lleugera variació de la revalorització euro/dòlar (0,6%) es veu compensada per la davallada de la ponderació del nivell competitiu dels preus (-0,7%).

8.4. L'evolució de les Balears en relació amb les comunitats autònomes competidores de les illes en turisme nacional i internacional

Ens referim en aquest apartat a l'evolució del nombre de turistes nacionals i internacionals, a les estades i a l'estada mitjana, per als anys 2006 i 2007, a les comunitats autònomes que l'informe sobre la compe-

45. A partir del segon trimestre del 2005, l'actualització de l'IPCTB és a càrrec del CITTIB.

titivitat del sector turístic del CES ha definit com a principals competidores de les Balears. Com ja hem dit, són, per ordre d'importància quant a la seva fortalesa competitiva respecte a les Illes Balears, les Illes Canàries, Andalusia, Catalunya i la Comunitat Valenciana. Aquestes dades s'han obtingut a partir de les enquestes de moviments turístics en fronteres (Frontur) dels turistes estrangers i de Familitur respecte dels espanyols.

8.4.1. L'evolució de les Balears en relació amb les comunitats autònomes competidores de les illes en turisme nacional

Les dades que presentem a continuació difereixen de les que ha estimar el CITTIB, com veurem a l'apartat 8.7, ja que parteixen d'una mostra molt més representativa per a les Balears que no la que utilitza Familitur.

Pel que fa al turisme nacional, només Andalusia augmenta el nombre de viatges, amb un creixement del (0,16%), i lidera el rànquing de comunitats autònomes per nombre de viatges, amb 27,9 milions de viatges, seguida de Catalunya, amb 21,2 milions de viatges i un creixement del (-3,6%). Les Balears decreixen un 6,8% i assoleixen els 2,7 milions de viatges. Les Canàries decreixen més que les Balears (-9,7%), amb 4 milions de viatges. Espanya arriba als 146,8 milions de viatges amb una caiguda del -5,7%. (Vegeu el quadre I-69.)

Quadre I-69. Evolució de les Balears en relació amb les CA espanyoles competidores de les Balears en turisme nacional (2005-2007)

	Viatges				
	2005	2006	% var. 06/05	2007	% var. 07/06
Espanya	160.863.897	155.659.156	-3,24	146.781.703	-5,70
Andalusia	28.280.325	27.811.394	-1,66	27.855.906	0,16
Balears (Illes)	3.556.076	2.864.045	-19,46	2.670.718	-6,75
Canàries (Illes)	5.387.847	4.457.395	-17,27	4.024.507	-9,71
Catalunya	22.435.227	21.972.093	-2,06	21.178.216	-3,61
C. Valenciana	18.212.649	17.215.347	-5,48	15.717.548	-8,70

	Pernoctacions				
	2005	2006	% var. 06/05	2007	% var. 07/06
Espanya	703.109.149	656.380.656	-6,65	660.186.882	0,58
Andalusia	141.420.375	130.051.669	-8,04	130.412.439	0,28
Balears (Illes)	17.769.399	16.278.829	-8,39	17.620.197	8,24
Canàries (Illes)	26.876.430	23.580.083	-12,26	21.556.458	-8,58
Catalunya	83.692.485	79.508.513	-5,00	85.603.589	7,67
C. Valenciana	92.632.470	92.002.408	-0,68	86.921.725	-5,52

Continua

Quadre I-69. Evolució de les Balears en relació amb les CA espanyoles competidores de les Balears en turisme nacional (2005-2007)

	Estada mitjana 2005	Estada mitjana 2006	% var. 06/05	Estada mitjana 2007	% var. 07/06
Espanya	4,37	4,22	-3,52	4,50	6,66
Andalusia	5,00	4,68	-6,49	4,68	0,12
Balears (Illes)	5,00	5,68	13,75	6,60	16,08
Canàries (Illes)	4,99	5,29	6,05	5,36	1,25
Catalunya	3,73	3,62	-3,00	4,04	11,70
C. Valenciana	5,09	5,34	5,07	5,53	3,48

Font: IET Familitur (Moviments Turístics dels Espanyols)

Quant al nombre d'estades totals, les dades indiquen que les Illes Balears són la comunitat autònoma que més n'augmenta l'any 2007, amb un 8,2%, seguida de Catalunya, amb un 7,7%, i d'Andalusia, amb un 0,3%. La resta de comunitats autònomes ho fan per sota de la mitjana espanyola (0,6%): així, les Canàries, amb un -8,6%, i la Comunitat Valenciana, amb un -5,5%. En valors absoluts, Andalusia és la comunitat autònoma líder pel que fa al nombre d'estades, amb 130,4 milions, seguida de la Comunitat Valenciana, amb 86,9 milions, i de Catalunya, amb 85,6 milions. Espanya arriba als 660,2 milions d'estades. Els dos arxipèlags es reparteixen la resta, amb 21,6 milions d'estades per a les Canàries i 17,6 milions més per a les Balears.

En el cas de les Balears, aquest bon comportament de les estades s'explica bàsicament pel creixement de l'estada mitjana en un 16%, ja que el nombre de viatgers cau un 6,8%. L'estada mitjana més alta la tenen les Balears amb 6,6 dies i la més baixa, Catalunya amb 4 dies. La d'Espanya és de 4,5 dies.

8.4.2. L'evolució de les Balears en relació amb les comunitats autònomes competidores de les illes en turisme internacional

Les dades que presentem a continuació difereixen de les que ha estimar el CITTIB, com veurem a l'apartat 8.7, ja que parteixen d'una mostra molt més representativa per a les Balears que no la que utilitza Egatur.

En turisme internacional, Catalunya, amb un creixement del (1,6%), lidera el rànquing de comunitats autònomes per nombre de turistes estrangers, amb 15,2 milions, seguida de les Balears, amb 10,2 milions de turistes i un creixement del (0,7%), i de les Canàries, amb 9,5 milions de turistes i una caiguda del (-1,6%). Espanya arriba als 59,1 milions de turistes estrangers, amb un creixement del (1,6%). (Vegeu el quadre I-70.)

Quant al nombre d'estades, les Balears és la comunitat autònoma que en perd més, amb una caiguda del -7,9%. Només Andalusia l'incrementa amb un creixe-

ment del 3,5%. Espanya perd el -2,1%. Aquest mal comportament de les estades a les Balears s'explica per la caiguda de l'estada mitjana en un 8,5%, que no es veu compensada pel lleuger augment del nombres de turistes.

L'estada mitjana més alta és d'11,6 dies a la Comunitat Valenciana i la més baixa és la de Catalunya, amb 7,5 dies. Les Illes Balears se situen en els 8,8 dies i l'estada mitjana espanyola és de 9,1 dies.

Com veurem a l'apartat 8.7, aquestes dades difereixen de les que va estimar el CITTIB, ja que parteixen d'una mostra molt més representativa per a les Balears que la que utilitza Egatur.

Quadre I-70. Evolució de les Balears en relació amb les CA espanyoles competidores de les Balears en turisme internacional (2005-2007)

Turistes

	2005	2006	% var. 06/05	2007	% var. 07/06
Espanya	55.913.778	58.190.464	4,07	59.130.707	1,62
Andalusia	8.351.628	8.336.463	-0,18	8.561.525	13,44
Balears (Illes)	9.657.516	10.164.075	5,25	10.231.183	0,66
Canàries (Illes)	9.441.572	9.611.648	1,80	9.457.017	-1,61
Catalunya	14.028.633	14.998.880	6,92	15.239.385	1,60
C. Valenciana	5.401.709	5.453.828	0,96	5.599.841	2,68

Pernoctacions

	2005	2006	% var. 06/05	2007	% var. 07/06
Espanya	537.614.824	549.409.051	2,19	537.864.938	-2,10
Andalusia	8.351.628	8.336.463	-0,18	8.561.525	13,44
Balears (Illes)	9.657.516	10.164.075	5,25	10.231.183	0,66
Canàries (Illes)	9.441.572	9.611.648	1,80	9.457.017	-1,61
Catalunya	14.028.633	14.998.880	6,92	15.239.385	1,60
C. Valenciana	5.401.709	5.453.828	0,96	5.599.841	2,68

	Estada mitjana 2006	Estada mitjana 2007	% var. 07/06
Espanya	9,44	9,10	-3,66
Andalusia	10,29	9,39	-8,76
Balears (Illes)	9,66	8,84	-8,48
Canàries (Illes)	10,71	10,58	-1,14
Catalunya	7,88	7,51	-4,68
C. Valenciana	12,35	11,64	-5,75

Font: IET. FRONTUR (Moviments Turístics en Fronteres).

8.5.

Anàlisi sintètica dels principals indicadors de demanda a les Illes Balears: despesa total, turistes arribats, estada mitjana, estades totals i despesa per turista i dia

L'estudi gràfic que es presenta a continuació pretén ser una anàlisi sintètica de les variables principals que condicionen el comportament de la despesa turística: turistes arribats i estada mitjana, que ens expliquen el comportament de les estades, i la despesa per persona i dia. El lector trobarà tot aquest conjunt de variables desagregades de manera molt més detallada en els apartats següents. (Vegeu els gràfics I-33 al I-37.)

Segons aquesta anàlisi gràfica, es pot copsar a primer cop d'ull com totes les gràfiques presenten un creixement al llarg del trienni 2004-2006, però s'observa un canvi de tendència molt clar l'any 2007, en què per primera vegada al llarg del quadrienni 2004-2007 la despesa turística presenta un decreixement, ja que passa dels 11.183,8 milions d'euros l'any 2006 (valor màxim del quadrienni) als 10.447,5 milions d'euros l'any 2007, amb una pèrdua de 736,3 milions d'euros i una caiguda del 6,6% en termes nominals. Val a dir, però, que no es pot imputar al cent per cent aquesta pèrdua d'ingressos a l'economia regional, ja que una part no negligible de la despesa turística és despesa en origen i no arriba a les Balears[46].

Si ens fixam, a continuació, en les dues variables que expliquen aquesta evolució de la despesa turística (per un costat, estades i el seu desglossament en turistes arri-

Gràfic I-33
Despesa turística (2004-2007)

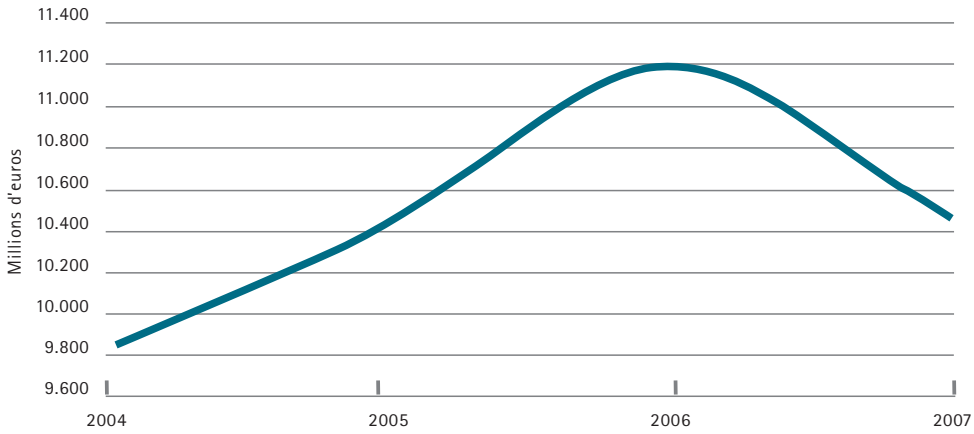

Font: CITTIB

46. Segons un estudi de la UIB de l'any 2001 el percentatge de la despesa turística que no arriba és de l'ordre del 25al 30%, degut principalment al cost dels vols operats per aereolínies no domiciliades a Balears.

Gràfic I-34

Turistes arrivats (2004-2007)

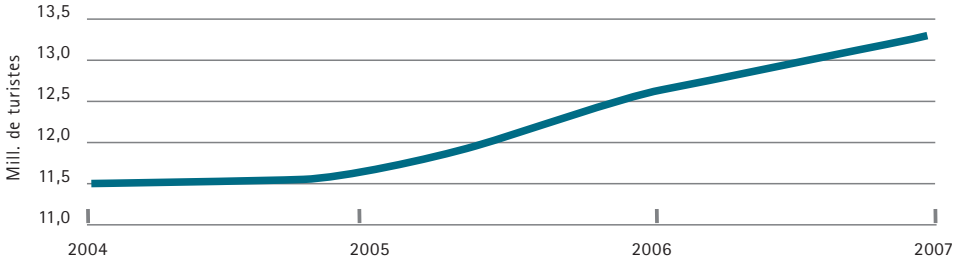

Font: CITTIB

Gràfic I-35

Estada mitjana (2004-2007)

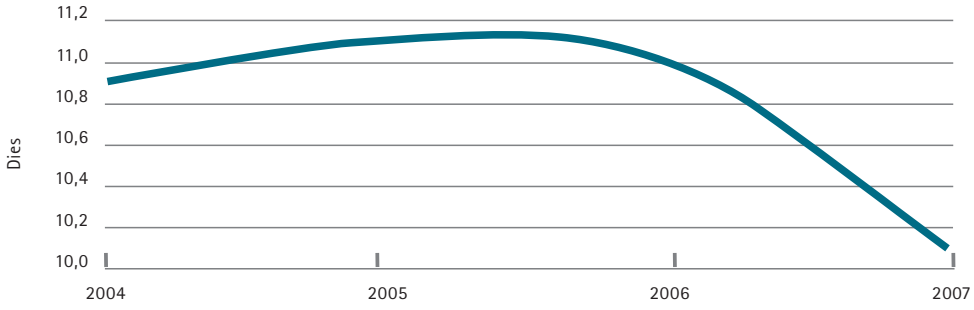

Font: CITTIB

Gràfic I-36

Estades (2005-2007)

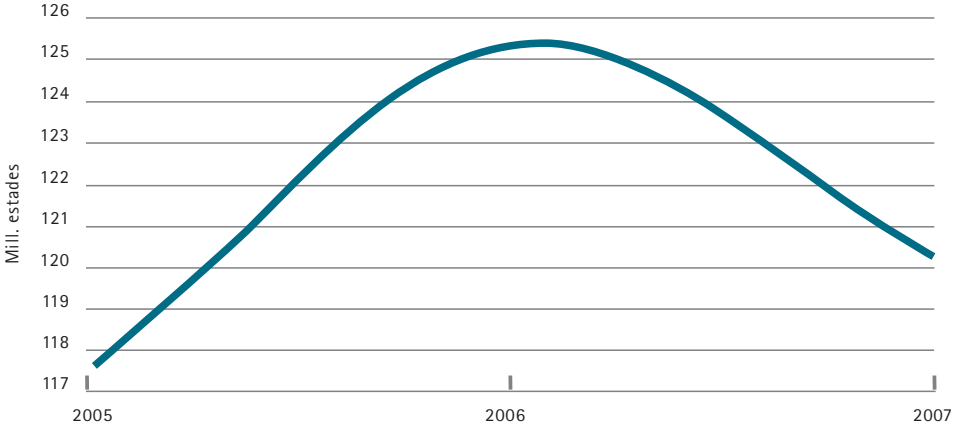

Font: CITTIB

Gràfic I-37
Despesa per persona i dia (2005-2007)

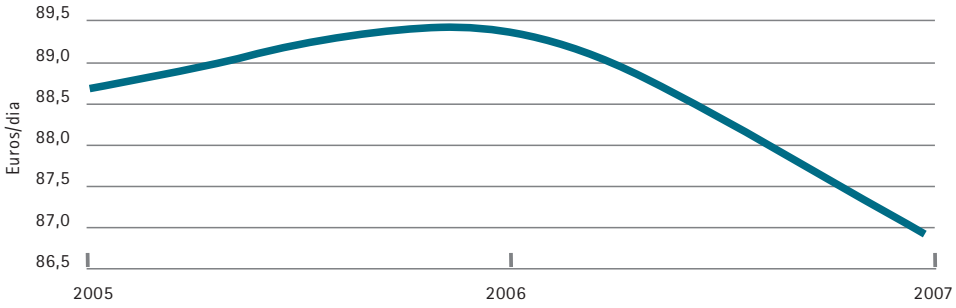

Font: CITTIB

bats i estada mitjana, i per l'altre, la despesa per turista i dia) es pot observar com, en primer lloc, la caiguda de les estades l'any 2007 en un 4% (es passa de 125,2 milions d'estades el 2006 a 120,2 milions d'estades el 2007, amb una pèrdua de més de 5 milions d'estades) no s'explica pel mal comportament del nombre de turistes arribats, ja que creix en un 5,5% (es passa de 12,6 milions de turistes arribats el 2006 a 13,3 milions el 2007, amb un creixement de 697 mil turistes més), sinó per la caiguda de l'estada mitjana, que cau un 8,2% (es passa d'11 dies el 2006 a 10,1 dies el 2007, amb una pèrdua de 0,9 dies per turista). En segon lloc, es pot observar com, efectivament, la despesa per turista i dia també cau el 2007 un 2,8% en termes nominals (es passa dels 89,35 euros el 2006 als 86,91 euros el 2007, amb una pèrdua de 2,44 euros per turista i dia).

Així doncs, malgrat que hi ha un 5,5% més de turistes, cada un d'ells es queda 0,9 dies menys i gasta 2,44 euros menys. Per compensar aquestes caigudes, hauríem d'haver incrementat el nombre de turistes un 13% més en lloc del 5,5%; altrament, també es pot dir que es pot fer créixer la despesa turística tot mantenint el nombre de turistes si augmenta l'estada mitjana i la despesa per turista i dia.

8.6. La demanda turística a les Balears des del punt de vista de les arribades

En aquest apartat analitzam els punts següents: el nombre de turistes arribats a les Balears, els mitjans de transport dels turistes i la distribució per illes, el *hub* de l'aeroport de Palma i el transport aeri de baix cost, i les arribades turístiques per nacionalitats i per illes.

8.6.1. El nombre de turistes arribats a les Balears

Les Balears varen sumar un total de 13.275.246 turistes, cosa que representa

un augment del 5,5% per comparació al 2006. Aquesta xifra suposa un màxim històric. (Vegeu el quadre I-71.)

Les arribades dels estrangers varen fer un total de 9.830.361, amb un augment del 0,6%. Els espanyols varen sumar 3.444.885 arribades, amb un augment del 22,8%, fet que suposa la continuació d'anys anteriors de taxes fortes de creixement en aquest segment del mercat. Veim, doncs, que els turistes estrangers constitueixen el 74% del total de les arribades (3,7 punts menys que l'any anterior), mentre que els espanyols són el 26% restant.

El creixement turístic a les Balears l'any 2007 des de la perspectiva de les arribades no va ser lineal a totes les illes: Mallorca va créixer per sota de la mitjana (3,2%), igualment que Menorca, amb un 4,4%. Les Pitiüses són les que més creixen, amb un augment del 18%. L'evolució dels mercats emissors de les nacionalitats principals explica en bona part els distints resultats turístics del 2007 a cada illa, com veurem més endavant.

Les quotes receptives per illes són les següents: Mallorca representa el 74,7% (1,7 punts menys que l'any anterior), amb 9,9 milions de turistes; les Pitiüses, el 16,7% (1,8 punts més que l'any anterior), amb 2,2 milions de turistes, i Menorca, el 8,6% (0,1 punts menys que l'any anterior), amb 1,1 milió de turistes.

Quadre I-71. Arribades turístiques a les Balears, per illes, mitjà de transport i agregats nacionals (2007)

		Estrangers		Espanyols		Total	
		Arribades (milers)	% var. 07/06	Arribades (milers)	% var. 07/06	Arribades (milers)	% var. 07/06
Mallorca	avió	7.723.558,0	1,0	1.992.533,0	14,1	9.716.091,0	3,4
	vaixell	49.550,0	-40,2	153.838,0	13,5	203.388,0	-6,9
	total	7.773.108,0	0,5	2.146.371,0	14,1	9.919.479,0	3,2
Menorca	avió	677.851,0	-6,0	393.091,0	30,9	1.070.942,0	4,8
	vaixell	4.510,0	-40,5	65.951,0	3,1	70.461,0	-1,5
	total	682.361,0	-6,4	459.042,0	26,0	1.141.403,0	4,4
Illes Pitiüses	avió	1.336.907,0	4,0	573.539,0	44,5	1.910.446,0	13,5
	vaixell	37.985,0	25,4	265.933,0	62,3	303.918,0	56,5
	total	1.374.892,0	4,5	839.472,0	49,7	2.214.364,0	18,0
Illes Balears	avió	9.738.316,0	0,9	2.959.163,0	21,1	12.697.479,0	5,0
	vaixell	92.045,0	-23,7	485.722,0	33,7	577.767,0	19,4
	total	9.830.361,0	0,6	3.444.885,0	22,8	13.275.246,0	5,5

Fonts: Conselleria de Turisme (CITTIB). *Dades informatives 2007. El turisme a les Illes Balears*, de gener de 2008.

8.6.2. Els mitjans de transport dels turistes arribats i la distribució per illes

En aquest subapartat analitzam els punts següents: els mitjans de transport dels turistes arribats a les Balears i els mitjans de transport dels turistes arribats per illes.

8.6.2.1. Els mitjans de transport dels turistes arribats a les Balears

Les arribades per via aèria a les Balears varen ser un total de 12.697.479, amb un augment del 5%, i per via marítima varen ser 577.767 arribades, amb un increment del 19,45%. Les arribades amb avió varen representar el 95,6% del total i les arribades amb vaixell, el 4,4%.

Tal com s'observa, l'avió és encara el mitjà més utilitzat amb diferència, sobretot pels turistes estrangers, amb un total de 9.738.316 arribades i un augment del 0,9%, xifra que representa el 76,7% del total de les arribades per via aèria. Les arribades de turisme estranger per via marítima varen ser 92.045, fet que suposa un descens del 23,7% respecte de l'any 2006 i representa només el 15,9% del total de les arribades amb vaixell.

El turisme espanyol que va venir per via aèria va sumar 2.959.163 arribades, amb un augment del 21,1%, cosa que representa el 23,3% del total de les arribades amb avió, mentre que els arribats amb vaixell varen ser 485.722, amb un increment del 33,7%, xifra que representa el 84,1% del total de les arribades per via marítima.

8.6.2.2 Els mitjans de transport dels turistes arribats per illes

A Mallorca hi va haver 9,7 milions d'arribades per via aèria, xifra que suposa un increment del 3,4% i el 76,5% del total de les arribades aèries. Les arribades marítimes varen sumar un total de 203.388 (el 35,2% del total marítim), a diferència de l'any anterior, amb un descens del 6,9%. Les proporcions dels totals d'arribades aèries i marítimes a Mallorca són del 97,9% i 2,1% respectivament. Els estrangers arriben amb avió en el 99,4% dels casos, i amb vaixell, en el 0,64%. En canvi, els espanyols arriben amb avió el 92,8% de les vegades i el 7,2% amb vaixell, que presenta el percentatge mínim per a les Balears.

Les Pitiüses varen rebre per via aèria 1,9 milions de turistes (el 15% del total aeri), amb un augment del 13,5%, mentre que se'n varen registrar 303.918 per via marítima (el 52,6% del total marítim), amb un creixement del 56,5%. Les proporcions dels totals d'arribades aèries i marítimes són del 86,3% i del 13,7% respectivament. Els estrangers arriben amb avió en el 97,2% dels casos i amb vaixell, en el 2,8%, mentre que els espanyols arriben amb avió el 68,3% de les vegades i amb vaixell, en el 31,7% dels casos, fet que representa un màxim per a les Balears.

Menorca va rebre 1 milió de turistes per via aèria (el 8,1% del total aeri), amb un augment del 4,8%, mentre que es varen comptar 70.461 arribades marítimes (el 0,5% del total marítim) i un descens de l'1,5%. Les proporcions dels totals d'arribades aèries i marítimes a Menorca són del 93,8% i del 6,2% respectivament. Els estrangers arriben amb avió en el 99,3% dels casos i amb vai-

xell, en el 0,7%, mentre que els espanyols arriben amb avió el 85,6% dels casos i amb vaixell, en el 14,4% dels casos.

8.6.3. El *hub* de l'aeroport de Palma i el transport aeri de baix cost i baix preu

El *hub* o servei d'aeroport de connexió de Palma va néixer fa quasi una dècada durant la temporada baixa, per iniciativa d'Air Berlin, mentre que ara s'estén a tots els mesos de l'any.[47] Segons la Divisió d'Operacions de l'aeroport de Palma, aquest aeroport s'ha convertit juntament amb el *hub* en el centre de distribució de vols procedents de diverses ciutats europees que, una vegada que han arribat a Palma, es dirigeixen cap a altres punts de la geografia espanyola i portuguesa.

Les companyies que participaren en aquesta operació el 2007 són Air Berlin (diàriament, durant tot l'any), Condor (el

Quadre I-72. El *hub* a l'aeroport de Palma (2004-2007)

	Arribades CE>Palma			Sortides Palma>Pe/Portugal	
	Total	Destinació[1]	Trànsits[2]	Origen[3]	Total
2004	880.356	518.855	361.501	178.846	540.347
2005	1.102.890	696.580	406.310	269.118	675.428
Var. 05/04	25,28	34,25	12,40	50,47	25,00
2006	1.279.559	778.613	500.946	277.352	778.298
Var. 06/05	16,02	11,78	23,29	3,06	15,23
2007	1.756.975	1.247.268	509.707	409.054	918.761
Var. 07/06	37,31	60,19	1,75	47,49	18,05
	Arribades Pe/Portugal>Palma			Sortides Palma>CE	
	Total	Destinació[4]	Trànsits[5]	Origen[6]	Total
2004	557.609	189.890	367.719	561.913	929.632
2005	687.671	236.777	450.894	731.524	1.182.418
Var. 05/04	23,32	24,69	22,62	30,18	27,19
2006	808.209	272.092	536.117	765.643	1.301.760
Var. 06/05	17,53	14,91	18,90	4,66	10,09
2007	935.414	408.982	526.432	1.219.608	1.746.040
Var. 07/06	15,74	50,31	-1,81	59,29	34,13

1. Passatgers que arriben de ciutats europees (CE) i resten a Mallorca.
2. Passatgers que arriben de ciutats europees i continuen el seu viatge cap a la Península o Portugal.
3. Passatgers que comencen a Mallorca el seu viatge cap a la Península o Portugal.
4. Passatgers que arriben de la Península o Portugal i resten a Mallorca.
5. Passatgers que arriben de la Península o Portugal i continuen el seu viatge cap a ciutats europees (CE).
6. Passatgers que comencen a Mallorca el viatge cap a ciutats europees (CE).

Font: Departament de Planificació i Operacions. Divisió d'Operacions. Aeroport de Palma. AENA.

47. Vegeu la *MEMÒRIA del CES 2006*, pàg. 194-195.

dimecres i el divendres, de gener a març), HapagFly (el dimecres i el divendres, de gener a març, i a diari, de novembre a desembre), LTU (el dimecres, de gener a abril) i Niki (del grup Air Berlin diàriament, durant tot l'any).

El total d'arribades i de sortides de Palma del trànsit de l'aeroport de connexió va sumar 5,3 milions de passatgers, amb un increment respecte del 2006 del 26,2%. Està per sobre d'aquesta mitjana el trànsit de passatgers que arriben de ciutats europees i continuen el seu viatge cap a la Península o Portugal, amb un creixement del 60,2%, i els passatgers que comencen a Mallorca el viatge cap a ciutats europees, amb un augment del 59,3%. (Vegeu el quadre I-72.)

Cal destacar que el 70,9% del total de les arribades procedents de la Unió Europea queda a Palma, i el 29,1% restant continua el viatge cap a la Península o Portugal. Passa el contrari amb el trànsit que procedeix d'aquests llocs, ja que el 43,7% dels passatgers que arriben de la Península o Portugal queden a Palma i el 56,3% dels passatgers continuen el viatge cap a la resta d'Europa[48].

També cal destacar que, quant al trànsit de passatgers que comencen a Palma el viatge, el creixement més gran es produeix amb destinació a la Unió Europea, que se situa 11,8 punts per sobre del trànsit d'origen a Palma amb destinació a la Península o a Portugal, fet que reflecteix una veta de mercat creixent que aprofiten també els residents a les Illes Balears.

Quadre I-73. Entrada de passatgers en companyies aèries de baix cost, 2007

	Total passatgers	Percentatge vertical	Variació interanual
TOTAL	**23.906.824**	**100,0%**	**33,9%**
Catalunya	5.851.711	24,5%	36,3%
Andalusia	3.615.786	15,1%	17,9%
C. Valenciana	3.432.345	14,4%	24,4%
Madrid	2.232.857	9,3%	95,4%
Illes Balears	5.082.659	21,3%	29,7%
Palma	4.541.262	19,0%	29,2%
Maó	103.548	0,4%	46,2%
Eivissa	437.849	1,8%	31,4%
Illes Canàries	2.192.084	9,2%	63,5%
Resta de CA	1.499.382	6,3%	12,5%

Font: Institut d'Estudis Turístics, a partir de dades d'AENA.

48. Aquest desfasament entre el 43,7% i el 29,1% podria indicar que hi ha un component de viatges d'espanyols que aprofiten el *hub* per viatjar a Mallorca des de la Península i Portugal. El fet de que en aquest cas el passatge de l'avió es considera vol domèstic nacional (excepte en el cas d'arribades de Portugal) pot esser una de las causes d'excessiva quantificació de les arribades de turisme espanyol per via aèrea que el CITTIB esta analitzant. Per altre banda, dins del 56,3% de viatgers a Europa una part també correspon a residents balears, que quan tornen a Balears s'incorporen dins del 70,9%. No es pot estimar aquest col·lectiu per la diferència entre el 70,9% i el 56,3%, perquè no sempre es fan viatges d'anada i tornada amb aquest tipus de aerolinea.

Amb referència als vols de baix cost i baix preu[49], cal remarcar que al llarg de l'any 2007 han arribat 5,1 milions de passatgers, amb un creixement del 29,7% (4,2 punts per sota de la mitjana de l'Estat). Cal destacar que les Balears representen el 21,3% del total d'entrades de passatgers en companyies aèries de baix cost i baix preu, només superada per Catalunya, amb 5,8 milions d'entrades i amb un pes del 24,5%. El total de passatgers entrats a l'Estat és de 23,9 milions, amb un increment del 33,9%. (Vegeu el quadre I-73.)

8.6.4. Les arribades turístiques per nacionalitats, per via aèria i per illes[50]

En aquest subapartat analitzam els punts següents: les arribades turístiques per nacionalitats, per via aèria a les Balears i per illes.

8.6.4.1. Les arribades turístiques per nacionalitats i per via aèria a les Balears

L'anàlisi de les arribades turístiques per nacionalitats i per via aèria mostra que el turisme alemany, amb 3,9 milions de turistes, va descendir un 2,1% i se situa líder, amb el 30,7% del total. El turisme britànic, amb 3,47 milions, en canvi augmenta el 2,9% i representa el 27,3%. El tercer mercat per via aèria és l'espanyol, que amb 2,95 milions creix un 21,1% i representa el 23,3%. Aquestes tres nacionalitats representen el 81,3% del total. De la resta de nacionalitats, no n'hi ha cap que superi el mig milió i la més important és Itàlia, amb 459.600 turistes, que decreix un 0,8% i té un pes del 3,6%. (Vegeu el quadre I-74.)

8.6.4.2. Les arribades turístiques per via aèria i per nacionalitats per illes

A Mallorca les tres nacionalitats es comporten de la manera següent: hi va haver 3,5 milions de turistes alemanys i, amb un descens de l'1,6%, representen el 36,5% del total del turisme. Els britànics arribats foren 2,3 milions, augmenten un 3,2% i representen el 24,1% de les arribades. Els espanyols arribaren als 2 milions, amb un augment del 14,1% i el 20,5% del total. Les tres nacionalitats representen el 81% del total de les arribades amb avió.

A les Pitiüses el comportament d'aquestes tres nacionalitats varia una mica. El primer lloc l'ocupen els britànics, amb 644.200 turistes, és a dir, l'increment és del 9,6% i representen el 33,7% del total. D'espanyols, en varen arribar 573.500, amb un creixement d'un 44,5%, i signifiquen el 30% del total. El turisme alemany només arriba als 278.600 turistes, amb un descens del 2,5%, i representen el 14,6% del total. Les tres nacionalitats són el 78,3% de totes les arribades amb avió.

A Menorca el comportament d'aquestes tres nacionalitats és el següent: els britànics sumen 481.600 turistes, amb un des-

49. La diferència és que en el cas del baix preu sí que es poden comprar els tiquets a les agències de viatge.

50. No es disposa d'un desglossament per nacionalitats estrangeres de les arribades per via marítima; però, atès el volum escàs, el fet de no sumar la part marítima a les arribades aèries de cadascuna no afecta aquest estudi estadístic comparatiu.

Quadre I-74. Arribades turístiques a les Balears per illes, mitjà de transport i nacionalitats (2004-2007)

	Balears 2006	Balears 2007	Var. 07/06	% Total. illa (x)	Mallorca 2006	Mallorca 2007	Var. 07/06	% Total illa (x)	Pitiüses 2006	Pitiüses 2007	Var. 07/06	% Total illa (x)	Menorca 2006	Menorca 2007	Var. 07/06	% Total illa (x)
Nacionalitat	milers		%		milers		%		milers		%		milers		%	
Alemanya	3.985,9	3.901,8	-2,1	30,7	3.607,1	3.548,1	-1,6	36,5	285,8	278,6	-2,5	14,6	93,1	75,1	-19,3	7,0
Regne Unit	3.371,2	3.468,9	2,9	27,3	2.269,6	2.343,1	3,2	24,1	587,5	644,2	9,6	33,7	514,1	481,6	-6,3	45,0
França	216,2	262,0	21,2	2,1	180,9	219,5	21,4	2,3	33,7	39,7	17,6	2,1	1,7	2,8	69,4	0,3
Suïssa	254,4	255,5	0,4	2,0	230,2	230,8	0,2	2,4	16,9	18,3	8,0	1,0	7,3	6,4	-11,6	0,6
Suècia	172,3	187,5	8,8	1,5	162,0	175,4	8,3	1,8	1,1	2,2	95,9	0,1	9,2	9,9	7,9	0,9
Itàlia	463,1	459,6	-0,8	3,6	159,9	158,3	-1,0	1,6	246,5	243,8	-1,1	12,8	56,7	57,5	1,4	5,4
Holanda	178,4	181,2	1,6	1,4	151,4	148,0	-2,2	1,5	15,3	20,0	31,1	1,0	11,8	13,2	11,8	1,2
Bèlgica	111,0	103,5	-6,7	0,8	89,3	83,6	-6,3	0,9	14,9	14,3	-4,1	0,7	6,7	5,6	-17,4	0,5
Dinamarca	128,6	170,9	32,9	1,3	123,8	167,5	35,3	1,7	2,7	1,4	-46,9	0,1	2,1	1,9	-9,2	0,2
Noruega	109,3	119,9	9,7	0,9	105,5	117,8	11,6	1,2	2,2	1,8	-18,5	0,1	1,6	0,4	-76,8	0,0
Àustria	184,8	161,4	-12,7	1,3	164,7	146,6	-11,0	1,5	18,6	14,4	-22,8	0,8	1,5	0,4	-69,9	0,0
Irlanda	183,3	171,4	-6,5	1,4	152,2	143,8	-5,6	1,5	22,4	20,1	-10,5	1,1	8,6	7,6	-12,4	0,7
Luxemburg	27,7	33,9	22,5	0,3	26,8	32,6	21,8	0,3	0,9	1,1	29,6	0,1	0,1	0,2	254,0	0,0
Portugal	78,5	49,3	-37,2	0,4	73,3	46,7	-36,4	0,5	4,6	1,8	-60,4	0,1	0,6	0,8	44,8	0,1
Finlàndia	24,3	26,8	10,5	0,2	23,1	20,7	-10,2	0,2	1,0	2,2	124,3	0,1	0,2	3,9	1821,9	0,4
Altres	166,3	184,6	11,0	1,5	128,7	141,1	9,7	1,5	31,4	33,0	4,9	1,7	6,2	10,6	69,8	1,0
Estrangers	9.655,4	9.738,3	0,9	76,7	7.648,4	7.723,6	1,0	79,5	1.285,6	1.336,9	4,0	70,0	721,4	677,9	-6,0	63,3
Espanyols	2.442,9	2.959,2	21,1	23,3	1.745,6	1.992,5	14,1	20,5	397,0	573,5	44,5	30,0	300,3	393,1	30,9	36,7
Subtotal avió	**12.098,3**	**12.697,5**	**5,0**	**100,0**	**9.394,0**	**9.716,1**	**3,4**	**100,0**	**1.682,6**	**1.910,4**	**13,5**	**100,0**	**1.021,7**	**1.070,9**	**4,8**	**100,0**
Estrangers	120,7	92,0	-23,7	15,9	82,8	49,6	-40,2	24,4	30,3	38,0	25,4	12,5	7,6	4,5	-40,5	6,4
Espanyols	363,4	485,7	33,7	84,1	135,6	153,8	13,5	75,6	163,8	265,9	62,3	87,5	64,0	66,0	3,1	93,6
Subtotal vaixell	**484,0**	**577,8**	**19,4**	**100,0**	**218,4**	**203,4**	**-6,9**	**100,0**	**194,1**	**303,9**	**56,5**	**100,0**	**71,5**	**70,5**	**-1,5**	**100,0**
Subtotal estrangers	9.776,1	9.830,4	0,6	74,1	7.731,2	7.773,1	0,5	78,4	1.315,9	1.374,9	4,5	62,1	729,0	682,4	-6,4	59,8
Subtotal espanyols	2.806,2	3.444,9	22,8	25,9	1.881,1	2.146,4	14,1	21,6	560,8	839,5	49,7	37,9	364,3	459,0	26,0	40,2
Total turistes	**12.582,3**	**13.275,2**	**5,5**	**100,0**	**9.612,3**	**9.919,5**	**3,2**	**100,0**	**1.876,7**	**2.214,4**	**18,0**	**100,0**	**1.093,3**	**1.141,4**	**4,4**	**100,0**

1. Base de càlcul de les nacionalitats = subtotal avió

Font: Conselleria de Turisme (CITTIB). *Dades informatives 2007. El turisme a les Illes Balears*, de gener 2008.

cens del 6,3%, i representen la meitat del turisme total (45%). Els espanyols arriben als 393.100 turistes, amb un creixement del 30,9%, i representen el 36,7% del total. Els alemanys només sumen 75.100 turistes, amb un descens del 19,3%, i suposen el 7% del total. Aquestes tres nacionalitats concentren el 88,7% del total de les arribades amb avió.

Es pot dir, doncs, que el mercat alemany condiciona més que a les altres illes el resultat anual del turisme a Mallorca, mentre que el britànic condiciona el resultat anual de les Pitiüses i, en especial, el de Menorca. També, convé ressaltar la importància creixent del mercat espanyol, perquè a les Pitiüses i a Menorca es consolida ja com el segon mercat en importància i a Mallorca té consolidada la tercera posició. A més a més, com veurem a continuació, fa un paper important com a mercat desestacionalitzador.

8.7. La demanda turística a les Balears des del punt de vista de les estades

En aquest apartat analitzam, primer, l'estada mitjana per temporades, per illes, per nacionalitats i per tipus d'establiment. A continuació, estudiam els mateixos ítems respecte de l'anàlisi de les estades.

8.7.1. L'estada mitjana diürna per temporada alta, mitjana i baixa, per illes, per nacionalitats i per tipus d'establiment

L'estada mitjana diürna[51] és de 10,1 dies i ha disminuït en 0,9 dies (-8,2%). Les variacions són negatives pel que fa a les tres temporades: temporada alta: 10,1 dies (-0,8 dies), temporada mitjana: 9,7 dies (-1,2 dies) i temporada baixa: 10,3 dies (-0,9 dies). (Vegeu el quadre I-75.)

L'estada mitjana també disminueix a totes les illes. Així, a Mallorca decreix en un 9,2% (de 10,9 dies a 9,9 dies). A Menorca, ho fa en un 0,9% (d'11,1 dies a 11 dies). A Eivissa i Formentera disminueix un 8,8% (d'11,3 dies a 10,3 dies).

Pel que fa a les tres principals nacionalitats (alemanys, britànics i espanyols), també els afecta de forma generalitzada la retallada de l'estada mitjana. Així, les caigudes són del -12,4% quant als alemanys (d'11,3 dies a 9,9), del -5,6% quant als britànics (de 10,7 dies a 10,1) i del -8,4% quant als espanyols (de 10,7 dies a 9,8 dies).

En relació amb els allotjaments, la caiguda de l'estada mitjana també es dóna de manera generalitzada excepte en el cas del càmping. Les variacions són les següents: caiguda de 0,3 dies en els hotels (fins als 9,5 dies), d'1,7 dies en els allotjaments en propietat (fins als 15,6 dies), de 2,7 dies en els allotjaments en lloguer (fins als 14,8 dies), d'1,4 dies en els allotjaments gratuïts (fins als 10,9 dies), de 2,7 dies en els altres

51. Aquesta és l'estada mitjana que calcula el CITTIB, mentre que el total d'estades o pernoctacions es dóna per nits. Aquesta és la metodologia usual seguida pel CITTIB en els darrers anys. D'aquí la diferència que hi ha entre aquestes dades sobre l'estada mitjana diürna o per dies i les que hem presentat a l'apartat 8.9, que és l'estada mitjana nocturna o per nits.

Quadre I-75. Estades mitjanes dels turistes a les Balears per illes i nacionalitats (2004-2007)

	2004				2005				2006				2007*			
Illes	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana
Mallorca	10,9	10,0	11,1	10,7	11,4	10,2	11,5	11,1	10,9	10,8	11,0	10,9	10,0	9,7	9,9	9,9
Menorca	11,0	10,0	14,6	10,9	11,0	10,8	15,5	11,2	11,2	10,8	10,6	11,1	11,0	11,0	11,0	11,0
Ibiza - Formentera	11,1	11,8	18,5	11,6	10,6	11,4	14,0	10,9	10,9	11,4	15,7	11,3	10,2	9,6	13,9	10,3
Illes Balears	10,9	10,2	11,7	10,9	11,2	10,4	11,7	11,1	10,9	10,9	11,2	11,0	10,1	9,7	10,3	10,1
Nacionalitats	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana
Alemanys	11,1	10,8	10,7	11,0	12,2	10,7	11,8	11,7	11,2	11,3	12,1	11,3	9,9	9,7	10,1	9,9
Britànics	10,3	9,4	9,6	10,0	10,8	9,4	9,3	10,3	10,6	11,1	10,8	10,7	10,1	10,0	10,1	10,1
Espanyols	11,4	9,8	11,3	11,0	10,5	11,2	11,6	10,9	11,2	9,9	10,3	10,7	10,2	9,0	9,6	9,8
Total	10,9	10,2	11,7	10,9	11,2	10,4	11,7	11,1	10,9	10,9	11,2	11,0	10,1	9,7	10,3	10,1
Nacionalitats	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana	T. Alta	T. Mitjana	T. Baixa	Mitjana
Hotels i similars	10,0	9,2	9,2	9,7	10,0	9,2	9,5	9,8	9,9	9,4	8,9	9,7	9,4	9,2	8,6	9,5
Allotjament en propietat	17,8	15,7	15,7	16,6	16,6	15,1	16,3	16,2	17,7	16,6	17,3	17,3	15,6	14,2	15,0	15,6
Allotjament en lloguer	16,6	17,2	26,7	18,0	19,0	19,4	28,7	20,2	14,9	21,0	20,8	17,5	14,1	14,0	26,4	14,8
Allotjament gratuït	13,4	11,8	14,3	13,2	12,9	12,3	11,7	12,4	13,5	11,7	10,6	12,3	11,0	10,1	10,6	10,9
Camping	12,5	13,6	17,4	13,2	11,7	16,3	25,9	14,1	14,3	13,6	21,7	15,0	13,1	19,4	23,3	16,9
Altres	10,3	9,6	14,0	10,4	12,0	10,4	18,2	12,2	10,5	15,9	26,9	13,2	13,7	8,0	15,4	10,5

* Dades provisionals

Font: CITTIB. Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears.

allotjaments (fins als 10,5 dies), mentre que l'estada mitjana augmenta en els càmpings fins als 16,9 dies, amb una variació positiva d'1,9 dies.[52]

8.7.2. L'anàlisi de les estades

Es presenta, a continuació, l'anàlisi de les estades a les Balears i per illes, per temporades, per nacionalitats i per tipus d'establiment.

8.7.2.1. L'anàlisi de la variació absoluta de les estades a les Balears i per illes

El total d'estades a les Balears assoleix els 120,2 milions d'estades, la qual cosa representa una pèrdua de gairebé 5 milions d'estades (-5.025.800 estades), amb una caiguda del 4% respecte del 2006. (Vegeu el quadre I-76.)

El total d'estades a Mallorca assoleix els 88,1 milions d'estades, la qual cosa representa una pèrdua de gairebé 7 milions d'estades (-6.931.800 estades), amb una caiguda del 7,3% respecte del 2006.

El total d'estades a Menorca assoleix els 11,4 milions, la qual cosa representa un guany de gairebé 400.000 estades (+382.800 estades), amb un augment del 3,5% respecte del 2006.

El total d'estades a les Pitiüses assoleix els 20,7 milions d'estades, la qual cosa representa un guany de gairebé 1,5 milions d'estades (+1.523.200 estades), amb un augment del 7,9% respecte del 2006.

8.7.2.2 L'anàlisi de la variació de les estades per temporades, per nacionalitats, a les Balears i per illes

a) Les Balears

L'evolució del total d'estades també es pot analitzar a partir de la seva distribució per temporades mitjana-alta (de maig a octubre) i mitjana-baixa (de novembre a abril). Així, el total d'estades a la temporada mitjana-alta cau un 4,1% (94,5 milions d'estades), i una mica menys a la temporada mitjana-baixa, en què cau un 3,5% (5,7 milions d'estades). En xifres absolutes es perden en la temporada mitjana-alta

Quadre I–76. L'evolució de les estades a les Balears i per illes, per temporades i per nacionalitats (variació absoluta 2006–2007)

	T. mitjana alta			T. mitjana baixa			Total		
	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
Mallorca	-5.451.800	369.200	-5.082.600	-1.960.800	111.600	-1.849.200	-7.412.600	480.800	-6.931.800
Menorca	-649.200	640.000	-9.200	-62.100	454.100	392.000	-711.300	1.094.100	382.800
Illes Pitiuses	53.100	946.100	999.200	255.900	268.100	524.000	309.000	1.214.200	1.523.200
Illes Balears	-6.047.900	1.955.300	-4.092.600	-1.767.000	833.800	-933.200	-7.814.900	2.789.100	-5.025.800

Font: CITTIB. Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears.

52. Aquests canvis importants de les estades mitjanes poden tenir un comportament erràtic a causa de l'efecte de la composició de la mostra per les nacionalitats i del seu grau de representativitat pel que fa als segments de l'oferta extrahotelera.

Quadre I-77. Estacionalitat de les estades turístiques per temporades i nacionalitats a les Balears, 2007

Temporades/illes	Illes Balears 2007			Mallorca 2007			Illes Pitiüses 2007			Menorca 2007		
Milers d'arribades	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	74.429,1	20.061,8	94.490,9	56.215,7	10.223,2	66.438,9	11.977,1	5.925,6	17.902,7	6.236,2	3.913,1	10.149,3
T. mitjana-baixa	15.859,9	9.864,2	25.724,1	14.545,8	7.112,2	21.658,0	1.068,8	1.744,5	2.813,3	245,3	1.007,5	1.252,8
Total	90.289,0	29.926,0	120.215,0	70.761,6	17.335,4	88.096,9	13.046,0	7.670,1	20.716,0	6.481,5	4.920,6	11.402,1
% temporada sobre el total de l'any	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	82,4	67,0	78,6	79,4	59,0	75,4	91,8	77,3	86,4	96,2	79,5	89,0
T. mitjana-baixa	17,6	33,0	21,4	20,6	41,0	24,6	8,2	22,7	13,6	3,8	20,5	11,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% illes sobre el total de les Balears	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	100,0	100,0	100,0	75,5	51,0	70,3	16,1	29,5	18,9	8,4	19,5	10,7
T. mitjana-baixa	100,0	100,0	100,0	91,7	72,1	84,2	6,7	17,7	10,9	1,5	10,2	4,9
Total	100,0	100,0	100,0	78,4	57,9	73,3	14,4	25,6	17,2	7,2	16,4	9,5
% sobre el total de nacionalitats a cada illa i a les Balears	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	78,8	21,2	100,0	84,6	15,4	100,0	66,9	33,1	100,0	61,4	38,6	100,0
T. mitjana-baixa	61,7	38,3	100,0	67,2	32,8	100,0	38,0	62,0	100,0	19,6	80,4	100,0
Total	75,1	24,9	100,0	80,3	19,7	100,0	63,0	37,0	100,0	56,8	43,2	100,0

Mitjana-alta: de maig a octubre.
Mitjana-baixa: de novembre a abril.

Font: Conselleria de Turisme (CITTIB).

4.092.600 estades (el 81,3% del total), mentre que en la temporada mitjana-baixa es perden 933.200 estades (el 18,7% restant). Això representa un guany de 0,1 punts en la quota de mercat de les estades en la temporada mitjana-baixa, que passen a representar el 21,4% del total. (Vegeu els quadres I-77 i AI-19.)

Alhora, les variacions de les estades per temporades també es poden desglossar per nacionalitats i diferenciar-ne les estrangeres de les espanyoles.

Així, en la temporada mitjana-alta el valor total de les estades dels estrangers va caure un 7,5% (74,4 milions d'estades). El valor total de les estades dels espanyols va augmentar un 11%, amb 20,1 milions d'estades. D'aquesta manera, els espanyols guanyen 2,9 punts de quota de mercat en aquesta temporada en detriment dels estrangers.

En la temporada mitjana-baixa el valor total de les estades dels estrangers va caure un 10% (15,9 milions d'estades). El valor total de les estades dels espanyols va augmentar un 9% i va arribar a 9,9 milions d'estades. D'aquesta manera, els espanyols guanyen 4,4 punts de quota de mercat en aquesta temporada en detriment dels estrangers, i en les dues temporades els espanyols guanyen 3,2 punts de quota de mercat i representen el 24,9% del total d'estades el 2007, mentre que els estrangers representen el 75,1% restant.

b) Mallorca

El total d'estades en la temporada mitjana-alta cau un 7,1% (66,4 milions d'estades) i cau una mica més en la temporada mitjana-baixa, en què ho fa en un 7,9% (21,6 milions d'estades). En xifres absolutes es perden en la temporada mitjana-alta 5.082.600 estades (el 73,2% del total), mentre que en la temporada mitjana-baixa es perden 1.849.200 estades (el 26,8% restant). Això representa una pèrdua de -0,1 punts en la quota de mercat de les estades en la temporada mitjana-baixa, que passen a representar el 24,6% del total. És l'única illa on es produeix una pèrdua de quota de mercat de les estades en la temporada mitjana-baixa.

En la temporada mitjana-alta el valor total de les estades dels estrangers va caure un 8,8%, amb 56,2 milions d'estades. El valor total de les estades dels espanyols va augmentar un 4%, amb 10,2 milions d'estades. D'aquesta manera, els espanyols guanyen 1,7 punts de quota de mercat en aquesta temporada en detriment dels estrangers.

En la temporada mitjana-baixa el valor total de les estades dels estrangers va caure un 12%, amb 14,5 milions d'estades. El valor total de les estades dels espanyols va augmentar un 1,6%, amb 7,1 milions d'estades. D'aquesta manera, els espanyols guanyen 3 punts de quota de mercat en aquesta temporada en detriment dels estrangers, i en les dues temporades els espanyols guanyen 2 punts de quota de mercat i representen el 19,7% del total d'estades el 2007, mentre els estrangers representen el 80,3% restant.

c) Menorca

El total d'estades en la temporada mitjana-alta cau un 0,1%, amb 10,1 milions d'estades, i en la temporada mitjana-

baixa augmenta en un 45,6% i arriba a 1,3 milions d'estades. En xifres absolutes es perden en la temporada mitjana-alta 9.200 estades, el 2,3% del total, mentre que en la temporada mitjana-baixa es guanyen 392.000 estades, el 102,3% restant. Això representa un guany de 3,2 punts en la quota de mercat de les estades en la temporada mitjana-baixa, que passen a representar l'11% del total.

En la temporada mitjana-alta el valor total de les estades dels estrangers va caure un 9,4%, amb 6,24 milions d'estades. El valor total de les estades dels espanyols va augmentar un 19,6%, amb 3,9 milions d'estades. D'aquesta manera, els espanyols guanyen 6,4 punts de quota de mercat en aquesta temporada en detriment dels estrangers.

En la temporada mitjana-baixa el valor total de les estades dels estrangers va caure un 20,2%, amb 245 milions d'estades. El valor total de les estades dels espanyols va augmentar un 82,1%, amb 1 milió d'estades. D'aquesta manera, els espanyols guanyen 16,1 punts de quota de mercat en aquesta temporada en detriment dels estrangers, i en les dues temporades els espanyols guanyen 8,5 punts de quota de mercat i representen el 43,2% del total d'estades el 2007 (que és la quota de mercat màxima d'espanyols per al conjunt d'illes), mentre que els estrangers representen el 56,8% restant.

d) Les Pitiüses

El total d'estades en la temporada mitjana-alta augmenta un 5,9% i arriba a 17,9 milions d'estades, i en la temporada mitjana-baixa augmenta en un 22,9% i arriba a 2,8 milions d'estades. En xifres absolutes es guanyen en la temporada mitjana-alta 999.200 estades, el 65,6% del total, mentre que en la temporada mitjana-baixa es guanyen 524.000 estades, el 34,4% restant. Això representa un guany d'1,7 punts en la quota de mercat de les estades en la temporada mitjana-baixa, que passen a representar el 13,6% del total.

En la temporada mitjana-alta el valor total de les estades dels estrangers va augmentar un 0,4%, amb 11,9 milions d'estades. El valor total de les estades dels espanyols va augmentar un 19%, amb 5,9 milions d'estades. D'aquesta manera, els espanyols guanyen 3,6 punts de quota de mercat en aquesta temporada en detriment dels estrangers.

En la temporada mitjana-baixa el valor total de les estades dels estrangers va augmentar un 31,5%, amb 1,1 milions d'estades. El valor total de les estades dels espanyols va augmentar un 18,2%, amb 1,7 milions d'estades. D'aquesta manera, els espanyols perden 2,5 punts de quota de mercat en aquesta temporada (l'única illa i l'única temporada en què això passa) a favor dels estrangers, i en les dues temporades els espanyols guanyen 3,4 punts de quota de mercat i representen el 37% del total d'estades el 2007, mentre que els estrangers representen el 63% restant.

8.7.2.3 L'anàlisi de la variació de les estades per nacionalitats, per tipologia d'allotjament, a les Balears i per illes

a) Les Balears

Quant a la distribució de les estades turístiques a les Balears per nacionalitats i per

Quadre I-78. Estades totals dels turistes a les Illes Balears, per nacionalitats i tipologia d'allotjaments (2006-2007)

2007	Illes Balears					
Nacionalitat	Hotels i similars	Allotjament en lloguer	Allotjament en propietat	Casa d'amics o familiars	Altres	Total
Alemanya	25.206.579	1.619.089	3.142.187	4.593.458	279.675	34.840.988
Regne Unit	22.890.303	2.076.854	2.389.151	3.575.617	534.506	31.466.432
Espanya	17.592.576	2.579.298	2.274.807	6.534.016	858.411	29.839.108
Altres	16.989.532	2.102.423	1.952.507	2.534.874	402.226	23.981.562
Total	82.678.990	8.377.664	9.758.653	17.237.965	2.074.819	120.128.090

2006	Illes Balears					
Nacionalitat	Hotels i similars	Allotjament en lloguer	Allotjament en propietat	Casa d'amics o familiars	Altres	Total
Alemanya	26.680.487	4.507.452	5.313.016	4.300.083	542.442	41.343.480
Regne Unit	22.958.682	3.105.398	3.018.903	3.169.523	526.133	32.778.638
Espanya	15.087.662	2.216.976	3.040.094	6.023.370	722.381	27.090.483
Altres	17.236.590	1.982.293	2.105.415	2.191.651	465.637	23.981.586
Total	81.963.420	11.812.119	13.477.428	15.684.627	2.256.593	125.194.187

Font: CITTIB. *Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears.*

tipologia d'allotjament, el 68,8% va a hotels i similars (3,3 punts més respecte del 2006), el 6,9% va a allotjaments en lloguer (2,5 punts menys respecte del 2006), el 8,1% va a allotjaments en propietat (2,7 punts menys respecte del 2006), el 14,3% va a casa d'amics o familiars (1,8 punts més respecte del 2006) i el 1,9% va a altres tipus d'allotjaments (0,1 punt més respecte del 2006). (Vegeu el quadre I-78.)

Respecte a les nacionalitats de les estades a les Illes Balears, podem observar que els alemanys, britànics, espanyols i els d'altres nacionalitats trien, en primera opció, els hotels i similars, amb un 72,3%, 72,7%, 58,9% i 70,8% respectivament; en segona opció, el tipus d'allotjament que trien és la casa d'amics o familiars, amb un 13,2%, 11,4%, 21,9% i 10,6% respectivament. Els allotjaments en propietat són la tercera opció, amb un 9%, 7,6%, 7,7%, i 8,1% respectivament. La quarta opció són els allotjaments en lloguer, amb un 4,6%, 6,6%, 8,6% i 8,8% respectivament. Finalment, les estades en altres tipus d'allotjament no superen el 2% en cap nacionalitat, excepte en cas dels espanyols, amb un 2,9%. Respecte del 2006, els alemanys, quant als hotels i similars, augmenten les estades en 7,8 punts; els britànics ho fan en 2,7 punts; els espanyols, en 3,2 punts, i només la resta de nacionalitats disminueix en 1,1 punts. Pel que fa a la segona opció triada,

Quadre I-79. Estades totals dels turistes a Mallorca, per nacionalitats i tipologia d'allotjaments (2006-2007)

2007	Mallorca					
Nacionalitat	Hotels i similars	Allotjament en lloguer	Allotjament en propietat	Casa d'amics o familiars	Altres	Total
Alemanya	22.887.346	1.421.855	2.875.125	4.173.697	252.528	31.610.551
Regne Unit	14.702.287	1.053.850	2.024.195	3.032.711	460.166	21.273.210
Espanya	10.857.022	434.881	1.119.582	4.711.682	185.020	17.308.187
Altres	13.236.246	1.216.364	1.283.327	1.818.384	323.472	17.877.793
Total	61.682.901	4.126.950	7.302.229	13.736.474	1.221.186	88.069.741

2006	Mallorca					
Nacionalitat	Hotels i similars	Allotjament en lloguer	Allotjament en propietat	Casa d'amics o familiars	Altres	Total
Alemanya	23.917.064	4.221.573	4.948.946	3.925.285	511.558	37.524.426
Regne Unit	14.191.059	2.278.211	2.723.038	2.840.075	466.791	22.499.173
Espanya	9.780.848	940.559	1.768.528	3.986.586	338.242	16.814.763
Altres	13.327.655	1.437.745	1.464.957	1.508.446	415.427	18.154.231
Total	61.216.627	8.878.088	10.905.469	12.260.392	1.732.018	94.992.593

Font: CITTIB. *Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears.*

casa d'amics o familiars, es produeix un creixement en totes les nacionalitats excepte en cas dels espanyols, amb un guany percentual de 2,8 punts, 1,7 punts, -0,3 punts i 1,5 punts respectivament. En allotjaments en propietat es produeix un descens en totes les nacionalitats de -3,9 punts, -1,6 punts, -3,5 punts i -0,7 punts, respectivament. En l'allotjament en lloguer només es produeix una caiguda de les estades en els cas d'alemanys i britànics, però no en el cas d'espanyols i la resta de nacionalitats, amb les variacions en punts següents: -6,3 punts, -2,9 punts, 0,4 punts i 0,5 punts respectivament. Les variacions en els altres tipus d'allotjaments són menors i en tots els casos inferiors al mig punt percentual.

b) Mallorca

Quant a la distribució de les estades turístiques a Mallorca per nacionalitats i per tipologia d'allotjament, el 70% va a hotels i similars (5,6 punts més respecte del 2006), el 4,7% va a allotjaments en lloguer (4,6 punts menys respecte del 2006), el 8,3% va a allotjaments en propietat (3,2 punts menys respecte del 2006), el 15,6% va a casa d'amics o familiars (2,7 punts més respecte del 2006) i el 1,4% va a altres tipus d'allotjaments (0,4 punt menys respecte del 2006). (Vegeu el quadre I-79.)

Respecte a les nacionalitats de les estades a Mallorca, podem observar que els ale-

manys, britànics, espanyols i els d'altres nacionalitats trien, en primera opció, els hotels i similars, amb un 72,4%, 69,1%, 62,7% i 74% respectivament; en segona opció, el tipus d'allotjament que trien és la casa d'amics o familiars, amb un 13,2%, 14,3%, 27,2% i 10,2% respectivament. Els allotjaments en propietat són la tercera opció, amb un 9,1%, 9,5%, 6,5% i 7,2% respectivament. La quarta opció són els allotjaments en lloguer, amb un 4,5%, 5%, 2,5% i 6,8% respectivament. Finalment, les estades en altres tipus d'allotjament no superen el 2% en cap nacionalitat, excepte en el cas dels britànics, amb un 2,2%. Respecte del 2006, els alemanys, quant als hotels i similars, augmenten les estades en 8,7 punts; els britànics ho fan en 6 punts; els espanyols, en 4,5 punts, i només la resta de nacionalitats disminueix en 1 punt. Pel que fa a la segona opció triada, casa d'amics o familiars, es produeix un creixement en totes les nacionalitats, amb un guany percentual de 2,7 punts, 1,7 punts, 3,5 punts i 1,9 punts respectivament. En allotjaments en propietat es produeix un descens en totes les nacionalitats de -4,1 punts, -2,6 punts, -4 punts i -0,9 punts respectivament. En l'allotjament en lloguer també es produeix una caiguda de les estades en totes les nacionalitats, amb les variacions en punts següents: -6,8 punts, -5,1 punts, -3,1 punts i -1,1 punts respectivament. Les variacions en els altres tipus d'allotjaments són menors i en tots els casos inferiors al mig punt percentual.

c) Menorca

Quant a la distribució de les estades turístiques a Menorca per nacionalitats i per tipologia d'allotjament, el 63,6% va a hotels i similars (6 punts menys respecte del 2006), el 15% va a allotjaments en lloguer (6,1 punts més respecte del 2006), el 8,3% va a allotjaments en propietat (0,9 punts més respecte del 2006), el 10,2% va a casa d'amics o familiars (1,6 punts menys respecte del 2006) i el 3% va a altres tipus d'allotjaments (0,8 punt més respecte del 2006). (Vegeu el quadre I-80.)

Respecte a les nacionalitats de les estades a Menorca, podem observar que els alemanys, britànics, espanyols i els d'altres nacionalitats trien, en primera opció, els hotels i similars, amb un 71,3%, 77,2%, 46,5% i 76,6% respectivament; en segona opció, el tipus d'allotjament que trien són els de lloguer, amb un 4,8%, 10,8%, 23,2% i 3,7% respectivament. La casa d'amics o familiars són la tercera opció, amb un 12,2%, 6,4%, 14,4% i 5,9% respectivament. La quarta opció són els allotjaments en propietat, amb un 11%, 4,2%, 10,4%, i 13,2% respectivament. Finalment, les estades en altres tipus d'allotjament no supera el 2% en cap nacionalitat, excepte en el cas dels espanyols, amb un 5,5%. Respecte del 2006, els alemanys, quant als hotels i similars, disminueixen les estades en -0,7 punts, els britànics ho fan en -11,8 punts, els espanyols augmenten en 5,4 punts i només la resta de nacionalitats disminueix en mig punt. Quant a la segona opció triada, allotjaments en lloguer, es produeix una disminució dels alemanys en -3,9 punts, un creixement dels britànics i espanyols en 5,2 punts i 8,8 punts respectivament, i una disminució a la resta de nacionalitats d'un -1,9 punts. Pel

Quadre I-80. Estades totals dels turistes a Menorca, per nacionalitats i tipologia d'allotjaments (2006-2007)

2007			Mallorca			
Nacionalitat	Hotels i similars	Allotjament en lloguer	Allotjament en propietat	Casa d'amics o familiars	Altres	Total
Alemanya	530.500	35.690	81.885	90.658	5.413	744.146
Regne Unit	3.500.000	491.230	190.134	290.033	59.789	4.531.186
Espanya	2.274.273	1.135.364	507.864	704.539	267.748	4.889.788
Altres	924.402	44.297	159.681	71.758	6.005	1.206.143
Total	**7.229.175**	**1.706.581**	**939.563**	**1.156.988**	**338.955**	**11.371.262**
2006			Mallorca			
Nacionalitat	Hotels i similars	Allotjament en lloguer	Allotjament en propietat	Casa d'amics o familiars	Altres	Total
Alemanya	726.042	87.376	108.243	79.943	6.686	1.008.290
Regne Unit	4.401.010	275.100	139.370	83.521	7.053	4.906.054
Espanya	1.579.974	552.309	508.724	976.357	225.064	3.842.428
Altres	969.814	71.054	61.327	164.183	8.240	1.274.619
Total	**7.676.840**	**985.839**	**817.664**	**1.304.004**	**247.043**	**11.031.391**

Font: CITTIB. *Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears.*

que fa a la tercera opció, en la casa d'amics o familiars, es produeix un augment dels alemanys i britànics amb 4,3 punts i 4,7 punts respectivament, mentre que es produeix una disminució dels espanyols i la resta de nacionalitats de -11 punts i -7 punts respectivament. En l'allotjament en propietat també es produeix un creixement de les estades dels alemanys, britànics i altres nacionalitats, amb les variacions en punts següents: 0,3 punts, 1,4 punts i 8,4 punts, mentre que les dels espanyols disminueixen -2,8 punts. Les variacions en els altres tipus d'allotjaments són menors i en tots els casos inferiors al punt percentual.

d) Les Pitiüses

Quant a la distribució de les estades turístiques a les Pitiüses per nacionalitats i per tipologia d'allotjament, el 66,5% va a hotels i similars (1,7 punts menys respecte del 2006), el 12,3% va a allotjaments en lloguer (2,1 punts més respecte del 2006), el 7,3% va a allotjaments en propietat (1,9 punts menys respecte del 2006), l'11,3% va a casa d'amics o familiars (0,2 punts més respecte del 2006) i el 2,5% va a altres tipus d'allotjaments (1,1 punts més respecte del 2006). (Vegeu el quadre I-81.)

Respecte a les nacionalitats de les estades a les Pitiüses, podem observar que els ale-

Quadre I–81. Estades totals dels turistes a les Illes Pitiüses, per nacionalitats i tipologia d'allotjaments (2006–2007)

2007	Mallorca					
Nacionalitat	Hotels i similars	Allotjament en lloguer	Allotjament en propietat	Casa d'amics o familiars	Altres	Total
Alemanya	1.788.733	161.544	185.178	329.103	21.734	2.486.292
Regne Unit	4.688.016	531.774	174.822	252.873	14.551	5.662.036
Espanya	4.461.281	1.009.053	647.361	1.117.795	405.643	7.641.133
Altres	2.828.884	841.762	509.499	644.732	72.749	4.897.626
Total	**13.766.914**	**2.544.133**	**1.516.860**	**2.344.503**	**514.677**	**20.687.087**

2006	Mallorca					
Nacionalitat	Hotels i similars	Allotjament en lloguer	Allotjament en propietat	Casa d'amics o familiars	Altres	Total
Alemanya	2.037.380	198.503	255.827	294.855	24.198	2.810.763
Regne Unit	4.366.613	552.087	156.495	245.927	52.289	5.373.411
Espanya	3.726.840	724.108	762.842	1.060.427	159.075	6.433.292
Altres	2.939.121	473.494	579.130	519.021	41.970	4.552.737
Total	**13.069.954**	**1.948.192**	**1.754.294**	**2.120.231**	**277.532**	**19.170.203**

Font: CITTIB. *Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears.*

manys, britànics, espanyols i els d'altres nacionalitats trien, en primera opció, els hotels i similars, amb un 71,9%, 82,8%, 58,4% i 57,8% respectivament; en segona opció, el tipus d'allotjament que trien són els allotjaments en lloguer, amb un 6,5%, 9,4%, 13,2% i 17,2% respectivament. La casa d'amics o familiars són la tercera opció, amb un 13,2%, 4,5%, 14,6%, i 13,2% respectivament. La quarta opció són els allotjaments en propietat, amb un 7,4%, 3,1%, 8,5% i 10,4% respectivament. Finalment, les estades en altres tipus d'allotjament no supera el 2% en cap nacionalitat, excepte en cas dels espanyols, amb un 5,3%. Respecte del 2006, els alemanys, quant als hotels i similars, disminueixen les estades en 0,6 punts, les estades dels britànics augmenten en 1,5 punts, les dels espanyols en 0,5 punts i les de la resta de nacionalitats disminueixen en -6,8 punts. Pel que fa a la segona opció triada, els allotjaments en lloguer, es produeix una disminució dels alemanys i britànics en -0,6 punts i -0,9 punts respectivament. Quant als espanyols i altres nacionalitats, tenen un guany percentual d'1,9 punts i 6,8 punts respectivament. En la casa d'amics o familiars es produeix un augment dels alemanys amb 2,7 punts; els britànics i espanyols disminueixen en -0,1 punts i -1,9 punts respectivament, i altres nacionalitats tenen un guany d'1,8 punts percentuals. En l'allotjament en lloguer només es dóna un creixement de les estades en els britànics amb 0,2 punts, però no en els alemanys, espanyols i la resta de nacionalitats, amb les varia-

cions en punts següents: -1,7 punts, -3,4 punts i -2,3 punts respectivament. Les variacions en els altres tipus d'allotjaments són menors i en tots els casos inferiors a un punt percentual, excepte en el cas dels espanyols, amb una caiguda de 2,8 punts.

8.8. La despesa turística de les Balears[53]

Les dades de l'estudi sobre la despesa dels turistes a les Illes Balears que ha elaborat el Centre d'Investigació i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears (CITTIB) permeten fer una anàlisi de l'evolució d'aquesta despesa pels conceptes següents: per la via d'accés, pels mercats d'origen, pels trams de pernoctacions, per l'ús del paquet turístic, pels motius del viatge, pel tipus d'allotjament principal i per les zones de destinació. En aquest apartat, a causa de la simplificació, ens referirem només a les dades per mercats d'origen, per ús del paquet turístic i per zones de destinació.

8.8.1. La despesa dels turistes per mercats d'origen

El total de la despesa turística arriba a un valor de 10.447,5 milions d'euros, amb una caiguda del 6,7%[54], el 75,7% (7.911,7 milions d'euros) dels quals correspon al turisme estranger, amb una caiguda del 13,1%, i la resta, al nacional, amb un pes del 24,3% (2.535,8 milions d'euros) i un creixement del 21%. (Vegeu el quadre I-82.)

Quadre I–82. Despeses dels turistes per mercat d'origen (2007)

Conceptes	Total	% Var. 07/06	% total	Despesa mitjana per persona i dia	Despesa mitjana per persona i dia: Paquet turístic	Despesa per origen	Despesa per destinació
Total	**10.447.467.048**	**-6,65**	**100**	**86,91**	**27,94**	**16,74**	**42,23**
Turistes estrangers	**7.911.675.060**	**-13,01**	**75,7**	**87,63**	**30,88**	**15,38**	**41,37**
Alemanya	3.029.225.638	-14,83	38,3	86,94	27,06	17,79	42,10
Regne Unit	2.809.474.633	-11,58	35,5	89,28	32,26	14,66	42,36
França	291.908.250	4,98	3,7	83,09	26,88	15,04	41,17
Itàlia	376.926.638	-22,06	4,8	96,70	51,54	7,95	37,21
Suïssa	204.129.423	-11,82	2,6	83,23	13,66	20,60	48,97

Continua

53. Cal destacar que a les Balears no es disposa d'un deflactor per a la despesa turística, fet que han reclamat diverses vegades els experts del sector. Per això, aquí no feim cap estimació sobre l'evolució de la despesa real dels turistes.

54. Aquests estimació a la baixa de la despesa turística dels estrangers probablement està condicionada per les estimacions a la baixa de l'estada mitjana, i per tant, del total d'estades, a partir de les quals, i de la despesa per turista i dia, es fa l'estimació de com evoluciona el total de la despesa turística. A l'apartat 8.7.1, ja s'ha comentat que s'han donat canvis importants de les estades mitjanes, que poden tenir un comportament erràtic degut a l'efecte composició de la mostra per les nacionalitats, quant de fet la composició d'aquesta mostra per nacionalitats està experimentant canvis significatius els darrers anys.

Quadre I-82. Despeses dels turistes per mercat d'origen (2007)

Conceptes	Total	% Var. 07/06	% total	Despesa mitjana per persona i dia	Despesa mitjana per persona i dia: Paquet turístic	Despesa mitjana per persona i dia: Despesa per origen	Despesa mitjana per persona i dia: Despesa per destinació
Bèlgica	88.750.432	-17,64	1,1	87,68	43,67	9,12	34,90
Suècia	151.702.293	-10,17	1,9	86,48	51,71	5,42	29,34
Països Baixos	148.764.429	-19,75	1,9	87,08	28,93	15,48	42,66
Àustria	129.017.276	-20,08	1,6	82,70	29,49	14,99	38,22
Irlanda	146.057.862	-27,88	1,8	86,60	58,35	2,40	25,85
Dinamarca	137.181.003	12,93	1,7	92,43	45,60	10,66	36,18
Noruega	100.813.479	-14,94	1,3	89,39	52,52	6,54	30,33
Luxemburg	25.739.287	8,89	0,3	82,06	21,94	16,10	44,02
Portugal	41.451.961	-43,25	0,5	89,30	20,82	21,46	47,02
Finlàndia	24.323.381	12,90	0,3	116,22	4,81	36,58	74,83
Rússia	26.472.532	2,82	0,3	123,09	3,46	35,48	84,15
Altres europeus	86.831.105	-3,76	1,1	81,56	18,16	19,43	43,97
Resta del món	92.905.437	36,30	1,2	61,21	5,08	17,33	38,79
Turistes nacionals	**2.535.791.988**	**20,96**	**24,3**	**84,74**	**19,09**	**20,83**	**44,82**
Catalunya	956.397.232	33,07	37,7	84,54	17,82	21,02	45,70
C. Valenciana	365.022.384	31,94	14,4	86,11	15,87	23,27	46,97
Madrid	627.507.705	7,21	24,7	84,91	20,25	20,29	44,37
Resta de comunitats	586.864.666	13,81	23,1	84,04	21,86	19,61	42,58

Font: CITTIB. Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears

Amb referència al turisme estranger, tres nacionalitats concentren el 78,6% del total de la despesa: els alemanys, amb un 38,3% (3.029,2 milions d'euros) i amb una caiguda del 14,8%; els britànics, amb un 35,5% (2.809,5 milions d'euros) i amb una caiguda de l'11,6%, i els italians, amb un 4,8% (376,9 milions d'euros) i una caiguda del 22,1%.

Quant al turisme procedent de l'Estat, tres comunitats autònomes engloben el 75,4% del total de la despesa: Catalunya, amb un 37,7% (956,4 milions d'euros) i amb un increment del 33,1%; Madrid, amb un 24,7% (627,5 milions d'euros) i amb un creixement del 7,2%, i la Comunitat Valenciana, amb un 14,4% (365,02 milions d'euros) i amb un creixement del 31,9%.

La despesa mitjana per persona i dia és de 86,91 euros (amb una caiguda del 2,8%), 27,94 dels quals corresponen al paquet turístic; 16,74 euros, a la despesa en origen[55], i 42,23 euros, a la despesa en la destinació. La despesa mitjana per perso-

55. Es tracta del cost o despesa fora del paquet turístic que no arriba a Balears.

QUADRE I–83. DESPESA DELS TURISTES PER ÚS DEL PAQUET TURÍSTIC (2007)

Conceptes	Total	% Var. 07/06	% total	Despesa mitjana per persona i dia	Despesa mitjana per persona i dia: Paquet turístic	Despesa per origen	Despesa per destinació
Total	**10.447.467.048**	**-6,65**	**100**	**86,91**	**27,94**	**16,74**	**42,23**
No l'usa	5.695.581.614	14,88	54,5	87,01		30,26	56,74
Sí que l'usa	4.751.885.434	-23,78	45,5	86,79	61,35	0,56	24,88
Turistes estrangers	**7.911.675.060**	**-13,01**	**75,7**	**87,63**	**30,88**	**15,38**	**41,37**
No l'usa	3.979.216.992	14,25	50,3	87,51		29,98	57,53
Sí que l'usa	3.932.458.068	-29,94	49,7	87,74	62,20	0,57	24,97
Turistes nacionals	**2.535.791.988**	**20,96**	**24,3**	**84,74**	**19,09**	**20,83**	**44,82**
No l'usa	1.716.364.621	16,37%	67,7	85,86		30,91	54,94
Sí que l'usa	819.427.367	31,87	32,3	82,48	57,49	0,53	24,45

Font: CITTIB. Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears

na i dia dels estrangers és de 87,63 euros (amb un decreixement del 9,5%), 30,88 dels quals són del paquet turístic; 15,38 euros són de despesa en origen, i 41.37 euros corresponen a la despesa en la destinació. Pel que fa a la despesa mitjana per persona i dia dels espanyols, aquesta és de 84,74 euros (amb un creixement del 9,8%); 19,09 euros corresponen al paquet turístic; 20,83 euros, a la despesa en origen, i 44,82 euros, a la despesa en la destinació.

8.8.2. LA DESPESA DELS TURISTES PER USOS DEL PAQUET TURÍSTIC

Del total de la despesa turística, el 45,5% (4.751,9 milions d'euros) correspon al turisme que usa paquet turístic, amb un decreixement del 23,8%, i la resta correspon al turisme que no usa paquet turístic, amb un pes del 54,5% (5.695,6 milions d'euros) i amb un increment del 14,9%. (Vegeu el quadre I-83.)

Pel que fa al turisme estranger, el 49,7% (3.932,6 milions d'euros) s'identifica amb el turisme que usa el paquet turístic, amb un decreixement del 29,9%, i la resta, amb el turisme que no usa paquet turístic, amb un pes del 50,3% (3.979,2 milions d'euros) i amb un creixement del 14,3%.

Amb relació al turisme de la resta de comunitats autònomes, el 67,7% (1.716,4 milions d'euros) correspon al turisme que no usa el paquet turístic, amb un augment del 16,4%, i la resta, al turisme que usa el paquet turístic, amb un pes del 32,3% (819,4 milions d'euros) i amb un creixement del 31,9%.

La despesa mitjana per persona i dia dels que usen el paquet turístic és de 86,79 euros: 61,35 euros es destinen al paquet turístic; 0,56 euros, a la despesa en origen, i 24,88 euros, a la despesa en destinació. En canvi, la despesa mitjana per persona i dia dels que no usen paquet turístic és de 87,01 euros, 30,26 euros

Quadre I–84. Despeses dels turistes per zones de destinació (2007)

Conceptes	Total	% Var. 07/06	% total	Despesa mitjana per persona i dia	Despesa mitjana per persona i dia: Paquet turístic	Despesa mitjana per persona i dia: Despesa per origen	Despesa mitjana per persona i dia: Despesa per destinació
Total	**10.447.467.048**	**-6,65**	**100,0**	**86,91**	**27,94**	**16,74**	**42,23**
Mallorca	7.584.356.021	-9,15	72,6	86,09	26,90	17,39	41,80
Menorca	1.014.130.813	-0,05	9,7	88,94	30,77	15,05	43,12
Eivissa	1.792.079.453	0,04	17,2	89,57	30,89	14,95	43,73
Formentera	56.900.762	-0,43	0,5	80,34	28,53	12,71	39,10

Font: CITTIB. Enquesta de la despesa turística de les Illes Balears.

dels quals corresponen a la despesa en origen i 56,74 euros, a la despesa en la destinació.

8.8.3. La despesa dels turistes per zones de destinació

Del total de la despesa turística, Mallorca en concentra el 72,6% (7.584,4 milions d'euros), amb una disminució de 9,15%; Eivissa representa el 17,2% del total (1.792,1 milions d'euros), amb un creixement del 0,04%; Menorca, el 9,7% (1.014,1 milions d'euros), amb un decreixement del 0,05%, i Formentera, el 0,5% (56,9 milions d'euros), amb un decreixement del 0,43%. (Vegeu el quadre I-84.)

La despesa mitjana per persona i dia a Mallorca és de 86,09 euros, 26,9 dels quals corresponen al paquet turístic; 17,39 euros, a la despesa en origen, i 41,8 euros, a la despesa a la destinació. La despesa mitjana per persona i dia a Eivissa és de 89,57 euros: 30,89 euros provenen del paquet turístic; 14,95 euros, de la despesa en origen, i 43,73 euros, de la despesa a la destinació. Així mateix, la despesa mitjana per persona i dia a Menorca és de 88,94 euros, 30,77 euros dels quals són del paquet turístic; 15,05 euros, de la despesa en origen, i 43,12 euros és la despesa a la destinació. Per acabar, la despesa mitjana per persona i dia a Formentera és de 80,34 euros: 28,53 euros, del paquet turístic; 12,71 euros, de la despesa en origen, i 39,10 euros és la despesa a la destinació.

8.9. Dades resum de les arribades, estades i despesa turística per les Balears i per illes

8.9.1. Dades resum de les Balears

Les dades del quadre I-85 presenten una síntesi de la situació a les Balears.

8.9.2. Dades resum de Mallorca

Les dades del quadre I-86 presenten una síntesi de la situació a Mallorca.

Quadre I-85. Dades resum per les Illes Balears

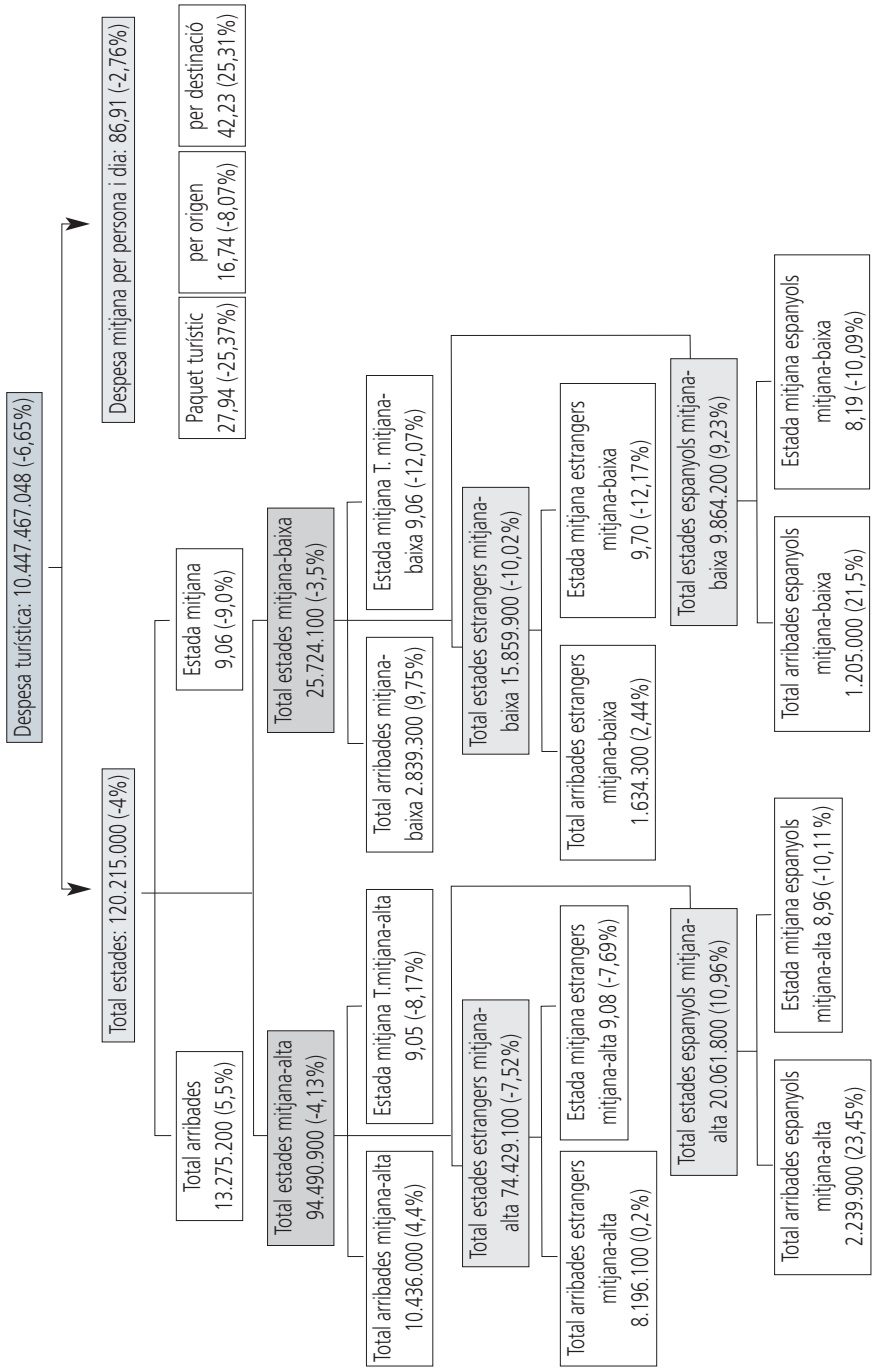

Font: Elaboració pròpia

Quadre I-86. Dades resum per Mallorca

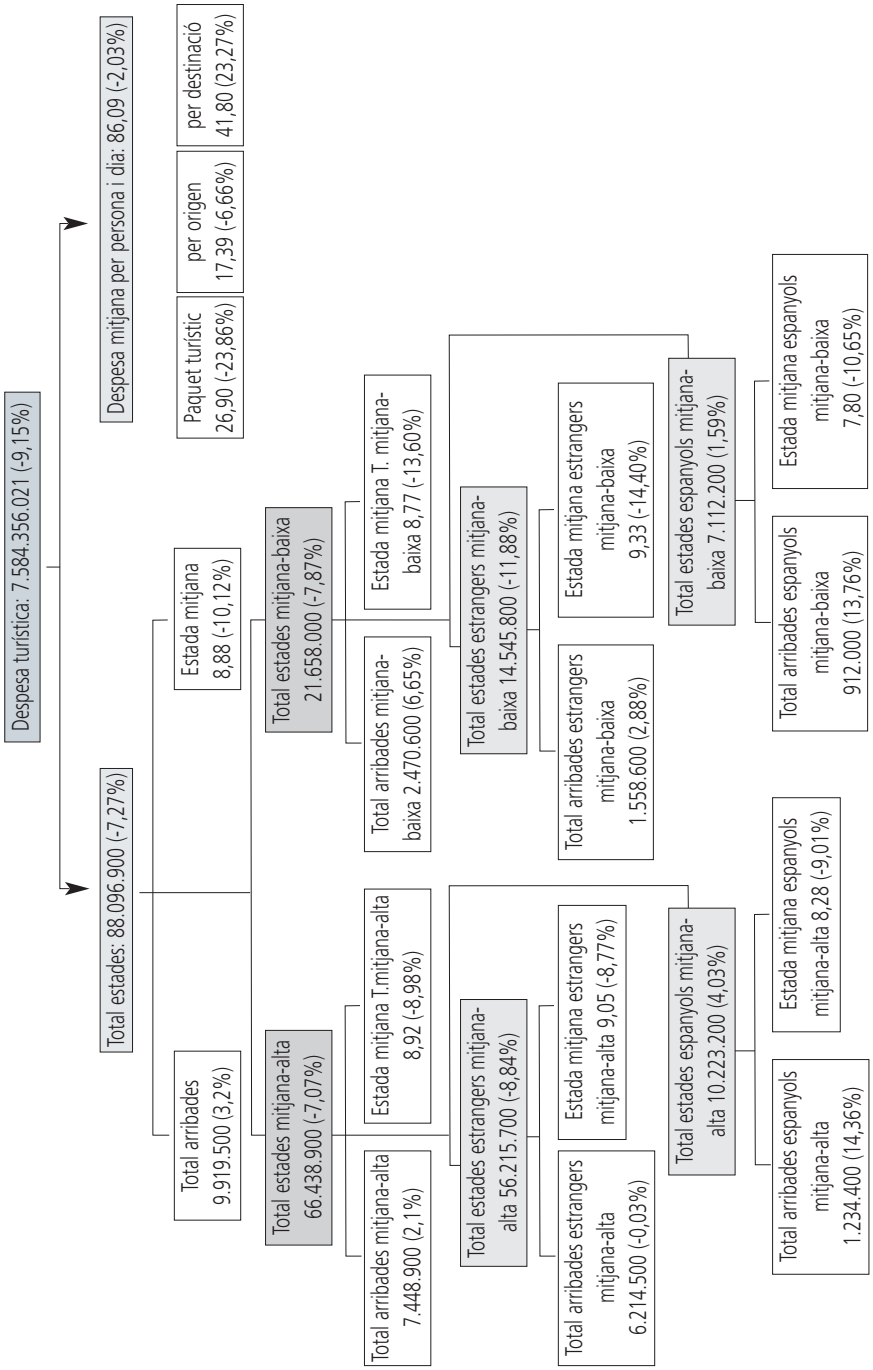

Font: Elaboració pròpia

Quadre I-87. Dades resum per Menorca

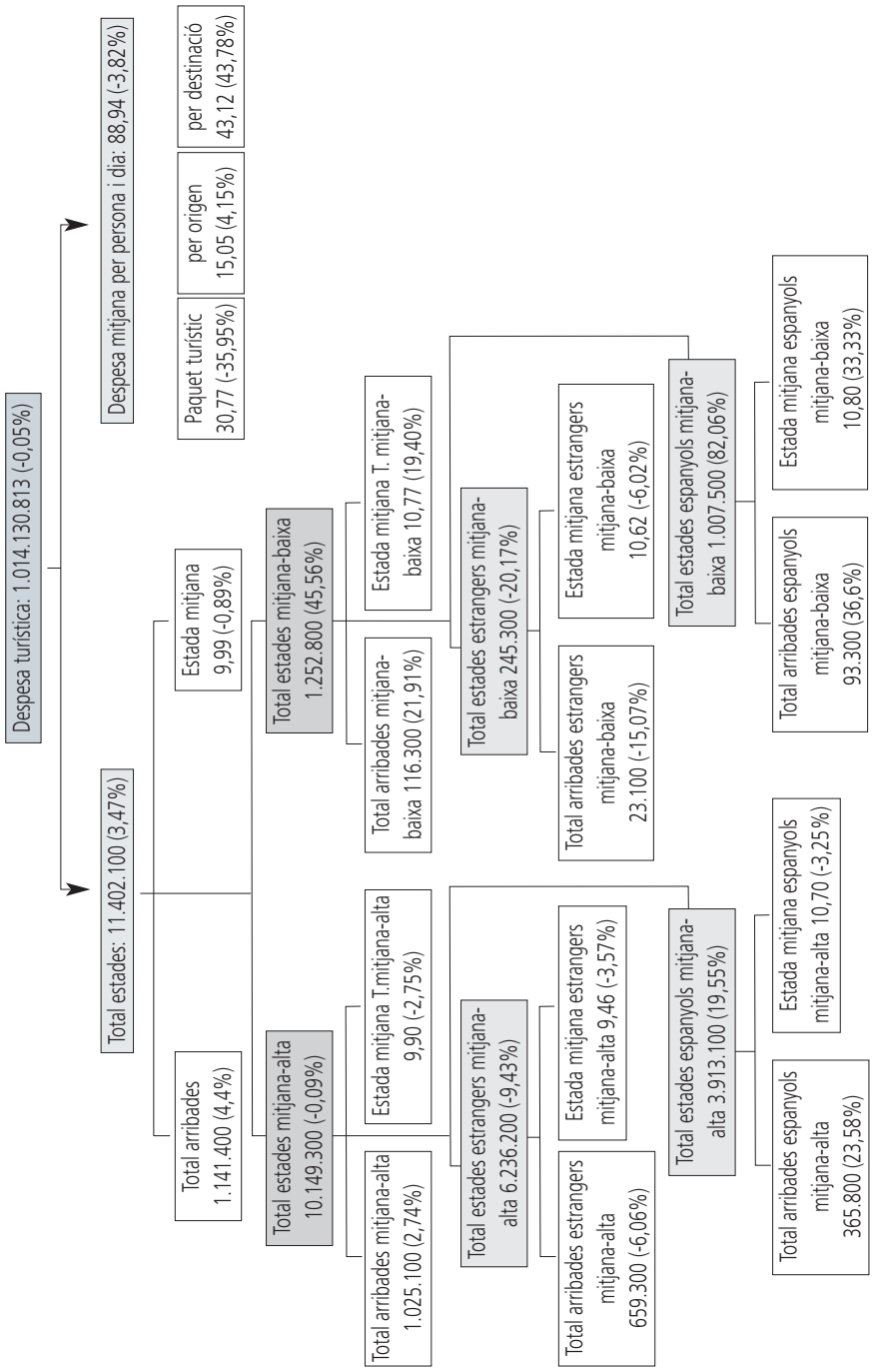

Font: Elaboració pròpia

Quadre I-88. Dades resum per les Illes Pitiüses

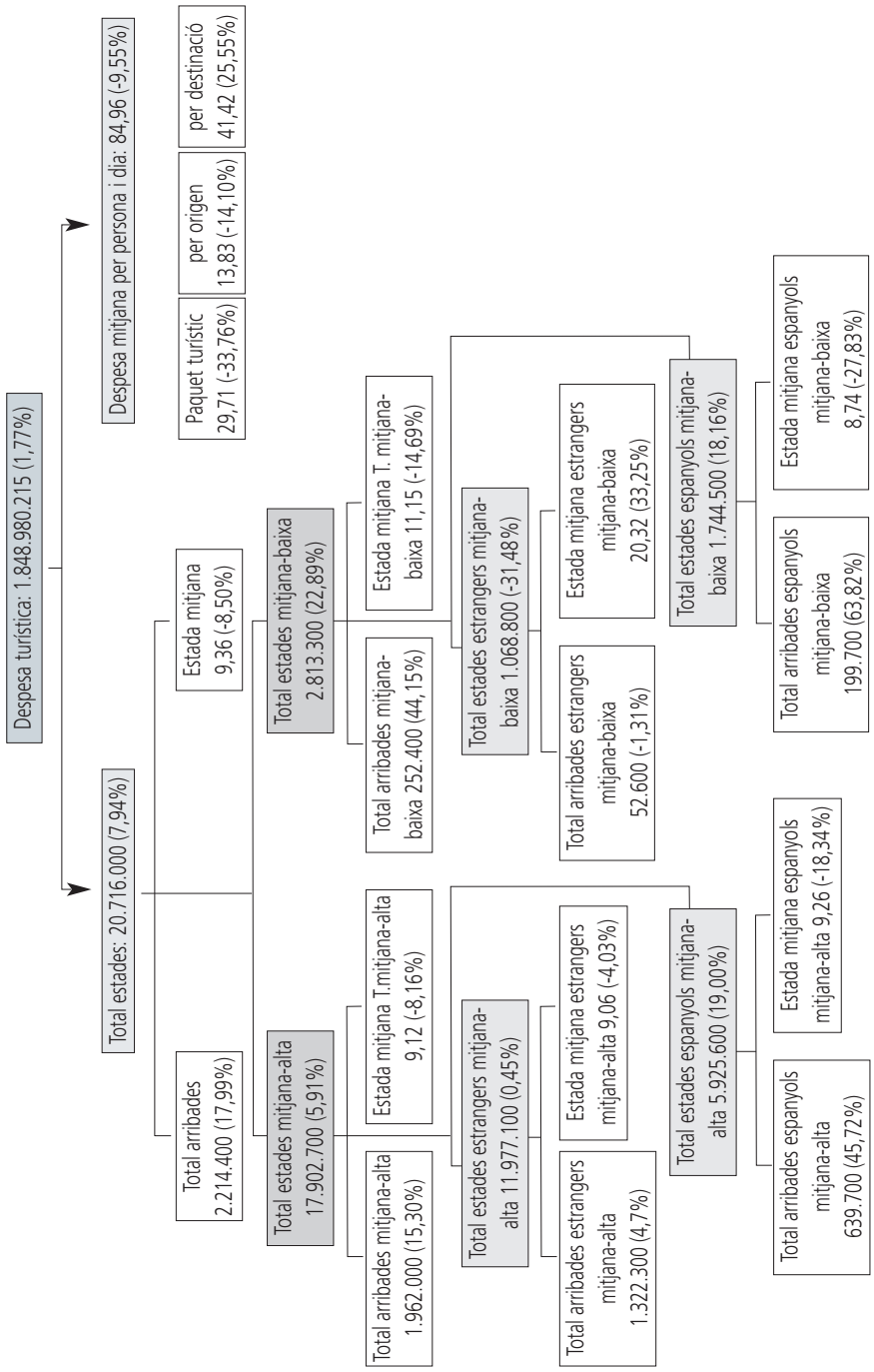

Font: Elaboració pròpia

8.9.3. Dades resum de Menorca

Les dades del quadre I-87 presenten una síntesi de la situació a Menorca.

8.9.4. Dades resum de les Pitiüses

Les dades del quadre I-88 presenten una síntesi de la situació a les Pitiüses.

8.10. L'estacionalitat

En aquest subapartat analitzam els punts següents: l'estacionalitat dels espanyols i estrangers a les Balears i per illes, per mitjans de transport, i els programes desestacionalitzadors.

8.10.1. L'estacionalitat dels turistes a les Balears

L'estacionalitat mesurada per la variació en el nombre de turistes en la temporada mitjana-baixa presenta una lleugera variació positiva de vuit dècimes, tenint en compte que l'any 2006 el total d'arribades en aquesta temporada era del 20,6% i el 2007 ha estat del 21,4%. (Vegeu el gràfic I-38.)

En termes d'un indicador sintètic de l'estacionalitat calculat amb l'índex de Gini es mostra una millora molt lleu de l'estacionalitat de -0,0067 punts, que en termes d'una equidistribució igual per mesos de la mitjana de les arribades turístiques és de l'1,05%.[56] (Vegeu el quadre I-89.)

La lleu millora de la desestacionalització es deu a l'augment progressiu del turisme espanyol. En la temporada mitjana-baixa del 2007 es varen comptabilitzar 1.205.000 turistes espanyols, amb un creixement del 21,5%, enfront dels 1.634.300 estrangers, que signifiquen un creixement d'un 2,4%. (Vegeu el quadre I-90.)

Així, les arribades de turisme espanyol en la temporada mitjana-baixa varen suposar el 42,4% del total de les arribades en aquesta temporada, mentre que les referides a la temporada del 2006 varen representar el 38,3%, amb un guany de 4,1 punts de quota de mercat, en detriment del turisme estranger, que va passar de representar el 61,7% el 2006 a tenir una quota de mercat el 2007 del 57,6%.

56. L'índex de Gini calcula en un interval de 0 a 1 l'equidistribució d'una variable, en aquest cas, l'equidistribució de les arribades turístiques al llarg dels 12 mesos d'un any. Quant més s'apropa a zero més igualitària és la distribució. Per tant, disminucions d'aquest índex indiquen una millora de l'estacionalitat. L'estimació de la variació del rang equivalent mensual ens permet valorar indirectament la millora de l'índex de Gini en termes de temps. En aquest cas, un augment del valor del rang equivalent mensual indica un allargament del temps de les arribades turístiques distribuïdes igualitàriament al llarg dels mesos. És a dir, la redistribució equitativa igual per mesos de les arribades turístiques omplen 7,5 mesos el 2005, mentre que el 2006 aquesta redistribució equitativa és de 7,61 mesos, per tant, es dóna una millora en temps de l'estacionalitat de l'1,49%. Per ampliar aquest tema sobre la metodologia emprada per calcular l'índex de Gini i ajustar-lo al temps equivalent en mesos, es pot consultar el treball d'Anastassios Tsitouras (2004), «Adjusted Gini coefficient and 'months equivalent' degree of tourism seasonality: a research note», *Tourism Economics*, 10 (1), pàg. 95-100. Valgui aquesta nota metodològica per a la resta d'aquest apartat.

Gràfic I-38

Distribució de les temporades 2006 i 2007 per illes

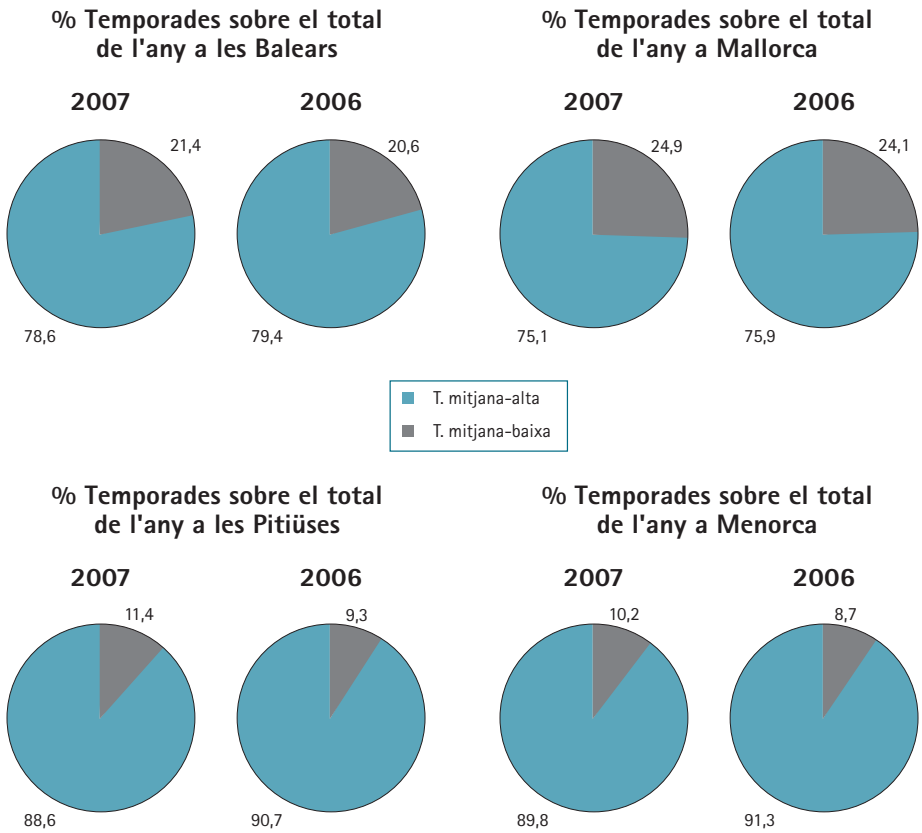

Font: Conselleria de Turisme (CITTIB).

Quadre I-89. Índex de GINI: nombre de turistes (2006-2007)

	IG 2006	Rang equivalent mensual	IG 2007	Rang equivalent mensual	Variació IG en punts	Variació (%) rang equivalent mensual 07/06
Mallorca	0,3180	8,1843	0,3115	8,2617	-0,0065	0,9457
Menorca	0,5153	5,8160	0,5039	5,9523	-0,0114	2,3435
Illes Pitiüses	0,5184	5,7794	0,4950	6,0603	-0,0234	4,8604
Illes Balears	0,3646	7,6245	0,3579	7,7053	-0,0067	1,0597

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del CITTIB.

ADDENDA: DADES MENSUALS PER ILLES								
	2006				2007			
	Mallorca	Menorca	Pitiüses	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Pitiüses	Illes Balears
Gener	231.952	8.972	15.869	256.793	273.161	13.172	25.968	312.301
Febrer	287.721	10.638	12.596	310.955	322.212	11.886	26.260	360.358
Març	453.432	17.391	35.176	505.999	537.311	24.466	45.049	606.826
Abril	753.405	33.737	66.801	853.943	709.329	32.810	88.240	830.379
Maig	1.109.202	123.054	207.503	1.439.759	1.098.137	119.764	215.264	1.433.165
Juny	1.243.516	194.068	291.900	1.729.484	1.292.687	191.961	342.889	1.827.537
Juliol	1.390.951	226.680	373.063	1.990.694	1.486.432	221.166	427.756	2.135.354
Agost	1.430.471	231.263	440.817	2.102.551	1.441.214	260.370	503.082	2.204.666
Setembre	1.250.398	163.151	281.223	1.694.772	1.284.410	167.743	347.033	1.799.186
Octubre	871.277	59.622	107.064	1.037.963	846.027	64.059	125.965	1.036.051
Novembre	311.139	13.514	17.054	341.707	346.826	18.036	33.368	398.230
Desembre	278.882	11.187	27.646	317.715	281.733	15.970	33.490	331.193
Total	**9.612.346**	**1.093.277**	**1.876.712**	**12.582.335**	**9.919.479**	**1.141.403**	**2.214.364**	**13.275.246**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del CITTIB.

Així, el turisme espanyol és menys estacional que l'estranger, ja que les diferències de quotes entre ambdues temporades és de 30 punts, mentre que per als estrangers és més del doble, amb 66,8 punts. També es pot dir que es dóna una millora de quota dels espanyols en la temporada mitjana-baixa del 2007 en relació amb el 2006, en detriment del turisme estranger.

8.10.2. L'ESTACIONALITAT DELS TURISTES PER ILLES

A Mallorca, en la temporada mitjana-baixa se supera el percentatge del total balear, ja que el 2007 va registrar el 23,9% del total, mentre que en la temporada mitjana-alta va ser del 76,1%, percentatge inferior a la mitjana de les Balears. A Eivissa i Formentera, la temporada mitjana-baixa va representar un 11,4%, mentre que la temporada mitjana-alta va ser del 88,6%. A Menorca la temporada mitjana-baixa representa un 10,2%, i un 89,8% la temporada mitjana-alta. Per tant, a diferència de l'any anterior, Menorca supera les Pitiüses, i representa el màxim estacional de les Balears. (Vegeu el gràfic I-38.)

Les variacions dels índexs de Gini milloren a totes les illes, i la millora més important en temps equivalent en mesos es dóna a Menorca, amb un 4,38%; en canvi, la que presenta una millora menor és Mallorca, amb una taxa del 1,02%. (Vegeu el quadre I-89.)

La presència de turisme espanyol minva l'efecte de l'estacionalitat a les Illes. A Mallorca els turistes espanyols arribats en

Quadre I-90. Estacionalitat de les arribades turístiques per temporades i nacionalitats a les Balears (2007)

Temporades/illes	Illes Balears 2007			Mallorca 2007			Illes Pitiüses 2007			Menorca 2007		
Milers d'arribades	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	8.196,1	2.239,9	10.436,0	6.214,5	1.234,4	7.448,9	1.322,3	639,7	1.962,0	659,3	365,8	1.025,1
T. mitjana-baixa	1.634,3	1.205,0	2.839,3	1.558,6	912,0	2.470,6	52,6	199,7	252,4	23,1	93,3	116,3
Total	**9.830,4**	**3.444,9**	**13.275,2**	**7.773,1**	**2.146,4**	**9.919,5**	**1.374,9**	**839,5**	**2.214,4**	**682,4**	**459,0**	**1.141,4**
% temporada sobre el total de l'any	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	83,4	65,0	78,6	79,9	57,5	75,1	96,2	76,2	88,6	96,6	79,7	89,8
T. mitjana-baixa	16,6	35,0	21,4	20,1	42,5	24,9	3,8	23,8	11,4	3,4	20,3	10,2
Total	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
% illes sobre el total de les Balears	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	100,0	100,0	100,0	75,8	55,1	71,4	16,1	28,6	18,8	8,0	16,3	9,8
T. mitjana-baixa	100,0	100,0	100,0	95,4	75,7	87,0	3,2	16,6	8,9	1,4	7,7	4,1
Total	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**79,1**	**62,3**	**74,7**	**14,0**	**24,4**	**16,7**	**6,9**	**13,3**	**8,6**
% sobre el total de nacionalitats a cada illa i a les Balears	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	78,5	21,5	100,0	83,4	16,6	100,0	67,4	32,6	100,0	64,3	35,7	100,0
T. mitjana-baixa	57,6	42,4	100,0	63,1	36,9	100,0	20,9	79,1	100,0	19,8	80,2	100,0
Total	**74,1**	**25,9**	**100,0**	**78,4**	**21,6**	**100,0**	**62,1**	**37,9**	**100,0**	**59,8**	**40,2**	**100,0**

Mitjana-alta: de maig a octubre.
Mitjana-baixa: de novembre a abril.

Font: Conselleria de Turisme (CITTIB).

la temporada mitjana-baixa varen representar el 42,5% del total anual (amb un creixement del nombre de turistes del 13,8%), superior a la mitjana de les Balears, del 35%; mentre que a les Pitiüses aquest percentatge va arribar només al 23,8% (amb un creixement del nombre de turistes del 63,8%), i a Menorca, al 20,3% (amb un creixement del nombre de turistes del 36,6%). (Vegeu el quadre I-90.)

El turisme estranger, per contra, és molt estacional, sobretot a les Pitiüses i Menorca. Així, Mallorca, en la temporada mitjana-baixa, rep el 20,1% del total anual (amb un creixement en el nombre de turistes del 2,9%), valor superior al de la mitjana balear, del 16,6%; mentre que les Pitiüses només varen arribar al 3,8% (amb un decreixement en el nombre de turistes del -1,3%), i Menorca, al 3,2% (amb un decreixement en el nombre de turistes del -15,1). Per tant, la falta de turisme estranger en la temporada mitjana-baixa de les illes menors constitueix un problema greu del sector turístic, amb repercussions de tipus econòmic i social, si bé moltes empreses turístiques d'aquestes illes han internalitzat aquest cost estructural des del començament de les expansions, cosa que els permet continuar operatives malgrat el tancament massiu i prolongat dels establiments a l'hivern.

8.10.3. L'estacionalitat per mitjans de transport

Per mitjans de transport, a les Balears l'avió presenta una estacionalitat més gran que el vaixell, amb un 21,4% d'arribades amb avió en la temporada mitjana-baixa, enfront del 21,7% d'arribades amb vaixell. En conseqüència, en la temporada mitjana-alta les arribades amb avió representen el 78,6%, mentre que les de vaixell són el 78,3%. Es dóna, doncs, un ús relatiu més gran del vaixell en temporada mitjana-baixa. (Vegeu el quadre I-91.)

8.10.4. Els programes desestacionalitzadors

Cal destacar el paper desestacionalitzador que fan els programes de l'Imserso i el programa Oci 60 del Govern de les Illes Balears.

Quadre I-91. Evolució mensual del turisme arribat per via aèria i marítima (2007)

	Arribades avió	Arribades vaixell	Arribades total	% 07/06 avió	% 07/06 vaixell	% 07/06 Total	% Distribució 2007 Total
Gener	297.186	15.115	312.301	21,7	20,9	21,6	2,4
Febrer	350.467	9.891	360.358	15,6	26,9	15,9	2,7
Març	587.848	18.978	606.826	19,5	36,4	19,9	4,6
Abril	784.303	46.076	830.379	0,2	-35,1	-2,8	6,3
Maig	1.383.599	49.566	1.433.165	-1,7	55,3	-0,5	10,8
Juny	1.763.841	63.696	1.827.537	5,4	15,3	5,7	13,8

Continua

Quadre I-91. Evolució mensual del turisme arribat per via aèria i marítima (2007)

	Arribades avió	Arribades vaixell	Arribades total	% 07/06 avió	% 07/06 vaixell	% 07/06 Total	% Distribució 2007 Total
Juliol	2.033.500	101.854	2.135.354	5,6	57,1	7,3	16,1
Agost	2.073.656	131.010	2.204.666	5,8	-8,6	4,9	16,6
Setembre	1.734.351	64.835	1.799.186	5,1	46,0	6,2	13,6
Octubre	994.706	41.345	1.036.051	-2,5	133,5	-0,2	7,8
Novembre	382.544	15.686	398.230	14,2	133,7	16,5	3,0
Desembre	311.478	19.715	331.193	2,8	34,2	4,2	2,5
Total	**12.697.479**	**577.767**	**13.275.246**	**5,0**	**19,4**	**5,5**	**100,0**

Font: Conselleria de Turisme (CITTIB). *Dades informatives 2007. El turisme a les Illes Balears* , de gener de 2008.

Amb referència al pla Oci 60[57] i a l'evolució de les dades per a la temporada 2007-2008, en total hi ha hagut 10.169 usuaris amb destinació a les Illes Balears. Cal destacar que en les dues darreres campanyes s'hi ha afegit Alacant com a nova destinació, amb 613 usuaris. (Vegeu el quadre I-92.)

En relació amb l'Imserso, s'ha arribat a les 185.850 places venudes per a la temporada d'octubre a abril de 2006-2007, amb una crescuda del 7,3% per comparació a la temporada de l'any passat. Cal observar que, quant a la resta de destinacions, les Balears continuen essent la primera destinació de l'Imserso, amb el 22,6% del total de places. També es pot destacar que totes les destinacions experimenten un augment. (Vegeu el quadre I-93.)

Pel que fa al total d'estades, les Balears en sumen 1.906.345, fet que ens situa també com a líders per comunitats autònomes, amb un augment del 7,3%, i una estada mitjana que es troba en els 10,3 dies (3,2 dies menys en relació amb la temporada del 2000-2001). Cal ressaltar que en el conjunt de la temporada mitjana-baixa això representa el 19,3% del total d'estades dels espanyols (9.864.200 estades).

Quadre I-92. Total d'usuaris del pla oci 60 distribuïts per zones i origen. Temporada 2007-2008

		Destinació				
Origen	Població	Eivissa	Mallorca	Menorca	Alacant	Total
	Eivissa	0	1.203	252	49	1.504
	Maó	371	1.347	0	72	1.790
	Palma	2.608	0	3.775	492	6.875
	Totals	2.979	2.550	4.027	613	10.169

Font: Mundo Sénior.

57. Vegeu la *MEMÒRIA del CES 2006*, pàg. 204.

Quadre I-93. Places de l'IMSERSO contractades per destinacions turístiques

Destinació turística	2000-2001 Nre. places	2000-2001 Estades	2000-2001 Estada mitjana	2001-2002 Nre. places	2001-2002 Var. 01-02 / 00-01	2001-2002 Estades	2001-2002 Var. 01-02 / 00-01	2001-2002 Estada mitjana	2001-2002 Var. 01-02 / 00-01	2002-2003 Nre. places	2002-2003 Var. 02-03 / 01-02	2002-2003 Estades	2002-2003 Var. 02-03 / 01-02	2002-2003 Estada mitjana	2002-2003 Var. 02-03 / 01-02
Andalusia	77.786*	2.417.086	31,1	90.596	16,5	1.130.913	-53,2	12,5	-59,8	116.785	28,9	1.163.113	2,8	10,0	-20,2
Múrcia	—	—	—	14.420	—	201.880	—	14,0	—	22.622	56,9	236.684	17,2	10,5	-25,3
Illes Balears	139.362	1.877.274	13,5	130.274	-6,5	1.754.844	-6,5	13,5	0,0	150.223	15,3	1.703.485	-2,9	11,3	-15,8
Illes Canàries	11.698	81.886	7,0	15.657	33,8	109.599	33,8	7,0	0,0	17.871	14,1	150.794	37,6	8,4	20,5
Catalunya	52.076	689.192	13,2	45.604	-12,4	597.219	-13,3	13,1	-1,0	53.797	18,0	628.026	5,2	11,7	-10,9
Comunitat Valenciana	—	—	—	79.021	—	934.801	—	11,8	—	107.770	36,4	1.109.311	18,7	10,3	-13,0
Circuits culturals	14.527	72.635	5,0	15.555	7,1	77.775	7,1	5,0	0,0	21.192	36,2	105.960	36,2	5,0	0,0
Itinerari naturalesa	—	—	—	2.551	—	10.204	—	4,0	—	2.507	-1,7	10.028	-1,7	4,0	0,0
Total	**399.862**	**5.138.073**	**12,8**	**393.678**	**-1,5**	**4.817.235**	**-6,2**	**12,2**	**-4,8**	**492.767**	**25,2**	**5.107.401**	**6,0**	**10,4**	**-15,3**

Destinació turística	2003-2004 Nre. places	2003-2004 Var. 03-04 / 02-03	2003-2004 Estades	2003-2004 Var. 03-04 / 02-03	2003-2004 Estada mitjana	2003-2004 Var. 03-04 / 02-03	2004-2005 Nre. places	2004-2005 Var. 04-05 / 03-04	2004-2005 Estades	2004-2005 Var. 04-05 / 03-04	2004-2005 Estada mitjana	2004-2005 Var. 04-05 / 03-04
Andalusia	138.048	18,2	1.478.960	27,2	10,7	7,6	165.276	19,7	1.734.278	17,3	10,5	-2,1
Múrcia	23.911	5,7	241.066	1,9	10,1	-3,6	19.305	-19,3	192.234	-20,3	10,0	-1,2
Illes Balears	175.118	16,6	1.801.422	5,7	10,3	-9,3	174.601	-0,3	1.806.679	0,3	10,3	0,6
Illes Canàries	20.466	14,5	162.204	7,6	7,9	-6,1	35.477	73,3	269.122	65,9	7,6	-4,3
Catalunya	76.898	42,9	803.915	28,0	10,5	-10,4	98.899	28,6	1.074.234	33,6	10,9	3,9
Comunitat Valenciana	131.682	22,2	1.373.540	23,8	10,4	1,3	150.450	14,3	1.598.135	16,4	10,6	1,8
Circuits culturals	22.595	6,6	112.975	6,6	5,0	0,0	25.062	10,9	125.310	10,9	5,0	0,0
Itinerari naturalesa	3.657	45,9	14.628	45,9	4,0	0,0	4.218	15,3	16.872	15,3	4,0	0,0
Total	**592.375**	**20,2**	**5.988.710**	**17,3**	**10,1**	**-2,5**	**673.288**	**13,7**	**6.816.864**	**13,8**	**10,1**	**0,1**

Continua

Quadre I-93. Places de l'IMSERSO contractades per destinacions turístiques

Destinació turística	2005-2006 Nre. places	Var. 05-06 / 04-05	Estades	Var. 05-06 / 04-05	Estada mitjana	Var. 05-06 / 04-05	2006-2007 Nre. places	Var. 06-07 / 05-06	Estades	Var. 06-07 / 05-06	Estada mitjana	Var. 06-07 / 05-06
Andalusia	165.837	0,3	1.683.136	-2,9	10,1	-3,3	186.156	12,3	1.940.659	15,3	10,4	2,7
Múrcia	18.723	-3,0	200.935	4,5	10,7	7,8	25.508	36,2	225.568	12,3	8,8	-17,6
Illes Balears	173.184	-0,8	1.777.391	-1,6	10,3	-0,8	185.850	7,3	1.906.345	7,3	10,3	-0,1
Illes Canàries	32.913	-7,2	254.478	-5,4	7,7	1,9	71.196	116,3	764.225	200,3	10,7	38,8
Catalunya	97.954	-1,0	1.054.767	-1,8	10,8	-0,9	109.006	11,3	1.166.907	10,6	10,7	-0,6
Comunitat Valenciana	157.734	4,8	1.601.544	0,2	10,2	-4,4	171.279	8,6	1.842.631	15,1	10,8	6,0
Circuits culturals	24.669	-1,6	123.345	-1,6	5,0	0,0	69.418	181,4	347.090	181,4	5,0	0,0
Itinerari naturalesa	2.883	-31,7	11.532	-31,7	4,0	0,0	4.082	41,6	16.328	41,6	4,0	0,0
Total	**673.897**	**0,1**	**6.707.128**	**-1,6**	**10,0**	**-1,7**	**822.495**	**22,1**	**8.209.753**	**22,4**	**10,0**	**0,3**

* També inclou Múrcia i la Comunitat Valenciana.
Nota: Les temporades de l'IMSERSO van des d'octubre fins a aproximadament el mes d'abril.
Font: Ministeri de Treball i Afers Socials

8.11. El perfil del turista

El perfil del turista s'estableix d'acord amb les característiques següents: l'edat, el motiu del viatge, l'allotjament i el paquet turístic. Pel que fa a les tres principals nacionalitats, cal destacar que el perfil més jove és el del turisme alemany (excepte en el cas de Menorca, en què és el britànic), i que, a més a més, el percentatge del grup d'edat menor de vint-i-cinc d'aquesta nacionalitat anys augmenta respecte del 2006 (0,4 punts). El mercat britànic destaca per tenir els percentatges més alts a totes les illes, perquè el motiu principal del viatge és l'oci i les vacances (0,3 punts menys que l'any passat) i pel fet que el principal allotjament que tria és l'hoteler, excepte a Mallorca, en què és el mercat alemany. També són els que viatgen més amb paquet turístic (6,8 punts més que l'any passat), excepte a Mallorca, on ho fan més els alemanys. (Vegeu el quadre I-94.)

Aquestes variacions per al conjunt dels turistes nacionals i internacionals són les següents: 1,2 punts pel que fa al turisme menor de vint-i-cinc anys, -1,1 punts menys quant al motiu de viatge per oci i vacances, 0,3 punts amb referència a l'allotjament en establiments hotelers i 6,4 punts menys pel que fa a viatjar amb el paquet turístic. En aquest cas, els que ho fan per mitjà d'Internet augmenten en 26,9 punts, mentre que els que viatgen sense paquet turístic augmenten l'ús d'Internet en 14,4 punts.

Quadre I-94. Perfil del turista (2006-2007)

	Illes Balears								Mallorca							
Atributs	Alemany		Britànic		Espanyol		Total		Alemany		Britànic		Espanyol		Total	
	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006
Edat																
Menys de 25	22,7	22,3	22,5	22,2	22,6	20,0	23,0	21,8	22,4	22,3	21,3	22,2	21,2	20,1	22,2	21,8
Entre 25 i 44	35,4	37,0	36,0	37,5	39,7	40,6	37,3	38,7	35,2	37,0	34,7	37,5	34,3	40,5	35,2	38,7
Entre 45 i 64	30,0	27,4	27,9	27,4	21,8	22,8	26,7	26,2	30,2	27,4	27,5	27,4	25,2	22,8	28,0	26,2
Més de 64	12,0	13,1	13,6	12,9	15,8	16,7	13,0	13,1	12,2	13,1	16,4	12,9	19,3	16,6	14,5	13,1
No contestat	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Motiu del viatge																
Oci i vacances	91,9	95,5	96,8	96,6	85,7	85,1	92,0	93,1	91,8	95,5	96,0	96,6	84,5	85,0	91,6	93,1
Treball i negocis	5,8	2,2	1,4	1,4	8,3	8,2	4,8	3,5	5,9	2,2	1,9	1,4	9,4	8,2	5,2	3,5
Estudis	0,1	0,1	0,0	0,0	0,6	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,8	0,3	0,3	0,2
Serveis personals	1,5	1,7	0,7	1,4	3,6	5,5	1,8	2,5	1,5	1,7	0,7	1,4	3,7	5,5	1,8	2,5
Altres	0,6	0,6	1,1	0,6	1,8	1,0	1,1	0,7	0,6	0,6	1,4	0,6	1,7	1,0	1,0	0,7

Continua

Quadre I-94. Perfil del turista (2006-2007)

Atributs	Illes Balears								Mallorca							
	Alemany		Britànic		Espanyol		Total		Alemany		Britànic		Espanyol		Total	
	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006
Allotjament																
Hotels i similars	77,1	75,4	77,3	77,3	67,8	66,6	75,6	75,3	77,0	75,0	75,1	73,0	71,2	68,3	76,3	75,2
Allotjament en propietat	5,9	8,4	4,7	5,7	5,2	6,4	5,2	6,6	6,0	8,6	5,6	7,4	4,3	5,4	5,3	6,6
Allotjament llogat	3,5	6,9	5,8	6,4	4,8	4,1	4,4	5,7	3,4	7,1	3,9	5,8	1,4	2,6	3,1	5,7
Casa d'amics o familiars	12,8	8,2	10,7	8,9	19,9	21,0	13,3	11,1	12,8	8,3	13,3	11,6	22,3	22,7	14,2	11,1
Càmping	0,1	0,3	0,2	0,1	0,5	0,6	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3
Altres	0,7	0,8	1,3	1,6	1,7	1,3	1,1	1,1	0,7	0,8	1,8	2,1	0,6	0,8	1,0	1,2
Paquet turístic																
Viatja amb paquet turístic	46,2	57,2	52,2	59,0	36,1	33,8	47,8	54,2	45,6	56,8	44,2	50,8	37,4	34,5	46,1	52,5
Ús d'Internet	54,6	20,1	59,6	34,3	35,5	21,0	53,5	26,6	55,4	18,4	70,6	41,3	32,7	23,5	57,2	27,4
No ús d'Internet	45,4	79,9	40,4	65,7	64,5	79,0	46,5	73,4	44,6	81,6	29,4	58,7	67,3	76,5	42,8	72,6
No viatja amb paquet turístic	53,8	42,8	47,8	41,0	63,9	66,2	52,2	45,8	54,4	43,2	55,8	49,2	62,6	65,5	53,9	47,5
Ús d'Internet	69,1	50,7	82,1	64,2	62,6	48,2	70,5	53,5	70,3	51,5	83,6	67,8	57,6	49,2	70,6	55,3
No ús d'Internet	30,9	49,3	17,9	35,8	37,4	51,8	29,5	46,5	29,7	48,5	16,4	32,2	42,4	50,8	29,4	44,7

	Menorca								Illes Pitiüses							
Edat																
Menys de 25	25,7	22,3	26,5	22,2	25,9	20,1	26,0	21,8	25,4	22,3	23,7	22,2	24,6	20,1	24,6	21,8
Entre 25 i 44	36,7	37,0	34,1	37,5	49,2	40,5	41,7	38,7	36,7	37,0	42,0	37,5	48,4	40,5	44,6	38,7
Entre 45 i 64	28,1	27,4	29,6	27,4	18,1	22,8	24,1	26,2	28,1	27,4	28,2	27,4	15,2	22,8	22,1	26,2
Més de 64	9,4	13,1	9,9	12,9	6,9	16,6	8,2	13,1	9,7	13,1	6,1	12,9	11,9	16,6	8,7	13,1
No contestat	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0		0,0	0,0	0,0	0,2
Motiu del viatge																
Oci i vacances	94,1	95,5	98,2	96,6	83,5	85,0	91,8	93,1	93,5	95,5	98,4	96,6	90,1	85,0	94,1	93,1
Treball i negocis	4,0	2,2	0,6	1,4	8,3	8,2	4,1	3,5	4,5	2,2	0,4	1,4	5,4	8,2	3,1	3,5
Estudis	0,0	0,1	0,0	0,0	0,6	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,3	0,3	0,2	0,2
Serveis personals	1,3	1,7	0,4	1,4	5,1	5,5	2,5	2,5	1,3	1,7	0,8	1,4	2,6	5,5	1,6	2,5
Altres	0,6	0,6	0,7	0,6	2,5	1,0	1,4	0,7	0,7	0,6	0,4	0,6	1,7	1,0	1,0	0,7

Continua

Quadre I-94. Perfil del turista (2006-2007)

	Menorca								Illes Pitiüses							
Atributs	Alemany		Britànic		Espanyol		Total		Alemany		Britànic		Espanyol		Total	
	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006
Allotjament																
Hotels i similars	78,1	78,7	79,5	90,0	56,3	57,2	70,9	75,2	78,1	80,0	83,8	82,9	65,5	67,4	75,1	75,2
Allotjament en propietat	6,9	7,6	3,1	2,2	9,1	11,7	6,0	6,6	4,8	6,1	2,2	2,3	5,5	6,2	4,5	6,6
Allotjament llogat	3,2	7,1	10,7	5,9	12,7	8,3	10,1	5,7	3,8	5,1	9,1	9,3	9,2	6,2	7,4	5,7
Casa d'amics o familiars	11,2	5,6	5,9	1,7	17,1	18,3	10,6	11,1	12,6	7,7	4,7	4,5	15,6	17,2	10,9	11,1
Càmping	0,0	0,2	0,0	0,0	1,4	2,2	0,6	0,3	0,0	0,3	0,1	0,3	0,9	0,7	0,7	0,2
Altres	0,6	0,7	0,7	0,2	3,4	2,4	1,7	1,2	0,7	0,8	0,2	0,7	3,4	2,3	1,5	1,2
Paquet turístic																
Viatja amb paquet turístic	51,6	57,9	64,2	84,5	36,1	35,2	52,3	64,6	52,7	61,1	72,1	68,4	33,0	30,2	53,1	56,6
Ús d'Internet	57,7	18,5	58,7	15,8	49,0	14,8	56,3	15,6	44,8	40,7	34,9	34,2	35,2	15,9	36,9	30,1
No ús d'Internet	42,3	81,5	41,3	84,2	51,0	85,2	43,7	84,4	55,2	59,3	65,1	65,8	64,8	84,1	63,1	69,9
No viatja amb paquet turístic	48,4	42,1	35,8	15,5	63,9	64,8	47,7	35,4	47,3	38,9	27,9	31,6	67,0	69,8	46,9	43,4
Ús d'Internet	69,7	43,3	87,2	55,0	72,0	46,5	77,2	47,7	51,1	41,2	65,7	46,4	69,6	46,0	66,3	45,9
No ús d'Internet	30,3	56,7	12,8	45,0	28,0	53,5	22,8	52,3	48,9	58,8	34,3	53,6	30,4	54,0	33,7	54,1

Font: CITTIB

8.12. El nivell de fidelització i de satisfacció dels turistes nacionals arribats a les Balears

El grau de fidelització és força elevat. Així, el 76,9% del total dels britànics ja havien visitat les Balears amb anterioritat. En el cas dels alemanys és el 75,1%, i en el cas dels espanyols és el 71,6%. D'aquests, el percentatge dels que han visitat les Balears deu o més vegades és el 17% per als espanyols, el 15,2% per als britànics i el 14,9% per als alemanys, i els que les han visitades fins a tres vegades és el 13,9% per als alemanys, el 12,9% per als britànics i el 12,4% per als espanyols. (Vegeu el quadre I-95.)

Quant al grau de satisfacció del turisme nacional, és bastant elevat: en una escala de l'1 al 10, el grau de satisfacció és d'un 8,46 (0,38 dècimes més que la mateixa valoració de l'any anterior). (Vegeu el quadre I-96.)

Quadre I-95. Grau de repetició dels turistes 2006-2007

	Illes Balears								Mallorca							
	Alemany		Britànic		Espanyol		Total		Alemany		Britànic		Espanyol		Total	
	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006
1	10,3	6,4	8,0	5,2	8,3	6,6	8,9	6,0	10,4	6,6	8,2	4,3	8,5	6,3	9,3	5,6
2	13,9	10,9	12,9	10,1	12,4	9,6	13,6	10,3	14,2	10,7	14,0	8,1	11,1	8,9	13,5	9,7
3	10,5	11,2	12,1	12,5	10,8	10,6	11,0	11,4	10,1	11,2	12,2	11,5	10,8	10,5	11,0	11,1
4	9,6	10,8	10,3	8,1	8,3	10,5	9,1	9,6	9,5	10,8	10,8	7,5	8,3	9,9	9,5	9,5
5	5,6	7,1	6,5	5,9	5,3	5,3	5,8	6,2	5,6	7,1	5,7	5,7	5,7	5,2	5,7	6,2
6	4,1	4,6	4,1	6,1	3,6	4,1	3,9	5,3	4,0	4,3	4,0	5,4	4,2	3,9	4,0	4,8
7	4,1	3,5	3,9	3,0	3,9	2,5	3,6	3,0	4,0	3,1	3,2	2,4	4,1	2,6	3,5	2,7
8	1,1	2,7	2,9	3,2	1,3	2,0	1,7	2,6	1,0	2,5	2,6	2,1	1,3	2,0	1,6	2,1
9	0,9	0,9	1,0	0,7	0,6	0,4	0,8	0,7	1,0	0,9	0,8	0,5	0,6	0,7	0,8	0,7
10 o més	14,9	20,9	15,2	27,3	17,0	24,0	15,6	23,8	14,7	21,7	14,7	35,7	15,6	24,9	14,9	26,5
Mai	24,9	20,9	23,1	18,0	28,4	24,4	25,9	21,1	25,5	21,0	23,8	16,8	29,7	25,0	26,2	21,0
	Menorca								Illes Pitiüses							
1	10,6	9,9	3,6	8,4	9,7	7,0	7,4	8,6	9,7	2,5	10,6	6,0	6,8	7,7	8,0	6,3
2	9,2	12,1	9,0	12,7	13,7	12,9	12,9	12,3	11,1	13,3	11,8	15,6	15,4	12,0	14,6	13,0
3	6,6	7,5	13,0	13,1	9,8	9,6	10,7	11,0	15,9	13,3	11,1	15,7	11,5	11,9	11,6	13,1
4	17,5	16,5	8,2	10,0	9,8	6,7	9,2	9,2	9,5	8,2	9,8	8,8	7,2	9,4	7,5	8,9
5	4,4	4,8	8,8	5,6	3,9	6,2	6,0	5,6	6,4	7,0	7,6	6,8	5,0	6,1	5,8	6,9
6	0,7	7,3	6,2	5,5	1,9	5,2	3,7	5,3	7,0	8,1	3,1	9,2	3,2	5,9	3,4	8,2
7	9,0	5,3	5,5	1,5	2,3	3,1	4,2	2,3	3,6	8,1	4,9	6,8	4,3	1,5	3,7	4,7
8	1,0	1,9	3,7	4,3	0,6	2,0	2,0	3,2	3,0	6,1	3,4	6,7	1,5	3,2	2,1	5,1
9	0,2	1,6	2,9	0,5	0,4	0,6	1,5	0,6	0,1	0,5	0,0	1,4	0,8	0,3	0,4	1,0
10 o més	17,3	11,6	15,6	8,9	19,6	22,5	16,9	13,9	16,2	13,5	17,1	10,8	19,1	18,4	18,1	15,0
Mai	23,3	21,4	23,5	29,5	28,4	24,2	25,7	28,0	17,6	19,4	20,6	12,2	25,3	23,6	24,8	17,8

Font: CITTIB

Quadre I-96. Grau de satisfacció dels turistes a les Illes Balears (2006-2007)

	Any 2006					
	Total	% Total	Turistes estrangers	% Turistes estrangers	Turistes nacionals	% Turistes nacionals
TOTAL	**12.582.330**		**9.776.089**		**2.806.241**	
Valoració del viatge a les Illes Balears 1	351	0,00	11	0,00	340	0,01

Continua

Quadre I-96. Grau de satisfacció dels turistes a les Illes Balears (2006-2007)

Any 2006

		Total	% Total	Turistes estrangers	% Turistes estrangers	Turistes nacionals	% Turistes nacionals
Valoració del viatge a les Illes Balears							
	2	2.803	0,02	1.940	0,02	863	0,03
	3	34.650	0,28	30.362	0,31	4.287	0,15
	4	15.478	0,12	4.535	0,05	10.944	0,39
	5	152.926	1,22	85.713	0,88	67.213	2,40
	6	644.492	5,12	411.960	4,21	232.532	8,29
	7	2.180.712	17,33	1.593.194	16,30	587.518	20,94
	8	4.498.503	35,75	3.611.959	36,95	886.544	31,59
	9	2.653.125	21,09	2.178.338	22,28	474.788	16,92
	10	2.399.290	19,07	1.858.077	19,01	541.213	19,29
			100,00		100,00		100,00
Mitjana		**8,26**		**8,31**		**8,08**	

Any 2007

		Total	% Total	Turistes estrangers	% Turistes estrangers	Turistes nacionals	% Turistes nacionals
	TOTAL	**13.275.246**		**9.830.361**		**3.444.885**	
Valoració del viatge a les Illes Balears	1	630	0,00	316	0,00	314	0,01
	2	4.016	0,03	3.182	0,03	834	0,02
	3	7.920	0,06	5.750	0,06	2.171	0,06
	4	23.029	0,17	17.939	0,18	5.090	0,15
	5	93.325	0,70	59.742	0,61	33.583	0,97
	6	317.570	2,39	207.925	2,12	109.645	3,18
	7	1.552.636	11,70	1.044.728	10,63	507.907	14,74
	8	3.585.608	27,01	2.403.574	24,45	1.182.034	34,31
	9	3.641.019	27,43	2.896.007	29,46	745.012	21,63
	10	4.049.492	30,50	3.191.196	32,46	858.296	24,92
			100,00		100,00		100,00
Mitjana		**8,69**		**8,76**		**8,46**	

Font: Elaboració pròpia.

Quant al grau de satisfacció del turisme estranger, és superior al del turisme nacional, ja que, en una escala de l'1 al 10, el seu grau de satisfacció és d'un 8,76 (0,45 dècimes més que la mateixa valoració de l'any anterior).

8.13. L'oferta turística a les Balears

En aquest subapartat estudiam l'oferta d'allotjament, el nivell d'ocupació, la rendibilitat, el «tot inclòs» i l'oferta complementària.

8.13.1. La capacitat de l'oferta d'allotjament per illes

En aquest epígraf analitzam els aspectes següents de l'oferta turística reglada[58]: la capacitat de l'oferta d'allotjament per illes i la capacitat de l'oferta d'allotjament per categories.

8.13.1.1. La capacitat de l'oferta d'allotjament per illes

Per illes, Mallorca disposa del 67,6% del total de places de les Balears, amb un augment de 1.207 places (0,4%). Eivissa en té el 18,8%, amb un augment de 634 places (0,8%). Menorca disposa de l'11,7% de places, amb un descens de 31 (-0,1%), i Formentera en té l'1,8%, amb un increment de 28 places (0,4%) respecte l'any passat. (Vegeu el quadre I-97.)

L'oferta reglada es distribueix de la manera següent: els hotels[59] tenen una quota del 75,9% i un augment de 3.567 places (1,1%); els apartaments turístics representen el 22,5%, amb un descens de 1.830 places (-1,9%); el turisme rural, en sentit ampli,[60] disposa d'unes 4.031 places, amb una quota del 0,9% i un augment de 101 places (2,6%), i els càmpings tenen unes 2.762 places, amb una quota del 0,6%, a l'igual que l'any passat. Formentera, oficialment, no disposa ni d'establiments de turisme rural ni de càmpings. En general, la tendència dels darrers anys és que els allotjaments de tipus rural són els que presenten un creixement més gran, encara que no arriben a representar un 1% de l'oferta total. La part més gran de l'oferta reglada d'allotjament turístic (el 98,4%) continuen essent els hotels i els apartaments.

8.13.1.2. La capacitat de l'oferta d'allotjament per categories

Quant a una distribució i evolució per categories de l'allotjament reglat a les Balears, només amb referència al grup d'hotels en sentit ampli, tenim les dades següents: el 0,5% per als inferiors a una

58. La capacitat d'allotjament de les Illes Balears pot ser de dos tipus: reglada o no reglada. La reglada es recull en l'anuari del CITTIB, i la no reglada s'obté a partir d'altres fonts no oficials, que es poden consultar en la Memòria del CES de l'any 2004.

59. L'oferta hotelera conté tota l'oferta reglada excepte apartaments, hotels rurals, turisme d'interior, agroturismes i càmpings.

60. Inclou els hotels rurals, els agroturismes i el turisme d'interior.

QUADRE I-97. CAPACITAT D'ALLOTJAMENT TURÍSTIC REGLAT DE LES BALEARS (2007)

Illes	Hotels (x)	Var. 07/06		Apartaments	Var. 07/06		Agroturisme (z)	Var. 07/06	
(31.12.06)	Places 07	Places	%	Places 07	Places	%	Places 07	Places	%
Mallorca	234.984	2.224	1,0	48.496	-1.138	-2,3	3.458	121	3,6
Eivissa	55.288	990	1,8	23.219	-356	-1,5	302	0	0,0
Formentera	4.677	28	0,6	3.019	0	0,0	0	0	
Subtotal de les Pitiüses (y)	59.965	1.018	1,7	26.238	-356	-1,3	302	0	0,0
Menorca	27.782	325	1,2	20.839	-336	-1,6	271	-20	-6,9
Balears	322.731	3.567	1,1	95.573	-1.830	-1,9	4.031	101	2,6
Distribució %	75,9			22,5			0,9		

Illes	Càmping	Var. 07/06		Total	Var. 07/06		Distribucció de les places
	Places 07	Places	%	Places 07	Places	%	%
Mallorca	500	0	0,0	287.438	1.207	0,4	67,6
Eivissa	1.223	0	0,0	80.032	634	0,8	18,8
Formentera	0	0	0,0	7.696	28	0,4	1,8
Subtotal de les Pitiüses (y)	1.223	0	0,0	87.728	662	0,8	20,6
Menorca	1.039	0	0,0	49.931	-31	-0,1	11,7
Balears	2.762	0	0,0	425.097	1.838	0,4	100,0
Distribució %	0,6			100,0			

(y): Suma d'Eivissa i Formentera.
(x): Vegeu el quadre I-80.
(z): S'hi inclouen hotels rurals, agroturismes i turisme d'interior.
Font: El turisme a les Illes Balears. 2006/7 (Conselleria de Turisme).

estrella (cases d'hostes, fondes i pensions), que augmenten un 2,2%; els hotels d'una estrella són el 4,5%, amb un descens de 5,1%; el 10,6% és per als hotels de dues estrelles, que han disminuït amb un 0,7%; el 54,4% és per als hotels de tres estrelles, que han disminuït un 0,9%; els hotels de quatre estrelles representen el 27,7% i han augmentat un 6,9%, i finalment els de cinc estrelles suposen el 2,3%, amb un increment del 4,9%. (Vegeu el quadre I-98.)

Segons la tipologia dels allotjaments turístics, la classificació queda de la manera següent: el 62,2% hotels, el 27,4% hotels apartaments, el 2,8% hostals residència, el 2,7% hostals, el 2,4% ciutats de vacances, l'1,2% hotels residència, el 0,8% apartaments residència, i el 0,5% els de tipus inferiors (cases d'hostes, pensions i fondes). Aquests tipus d'allotjaments han tingut les variacions de capacitat següents: augmenten la majoria de categories, les residències apartaments

Quadre I-98. Tipus i categories de l'oferta hotelera (sentit ampli) de Balears (2007)

Places d'hotels i resta oferta reglada	Altres inferiors	Hotels 1 estrella	Hotels 2 estrelles	Hotels 3 estrelles	Hotels 4 estrelles	Hotels 5 estrelles	Oferta total 06	Oferta total 07	Var. 07/06 Places	Var. 07/06 %	Distribució %
Hotels		3.941	17.590	119.425	53.761	5.879	199.181	200.596	1.415	0,7	62,2
Hotel residència		819	1.621	1.184	251		3.875	3.875	0	0,0	1,2
Hotel apartament		210	3.095	48.128	35.363	1.512	86.286	88.308	2.022	2,3	27,4
Residència apartament		172	1.264	1.054	42		2.348	2.532	184	7,8	0,8
Hostal		4.236	3.555	912			8.838	8.703	-135	-1,5	2,7
Hostal residència		5.154	3.601	324			9.080	9.079	-1	0,0	2,8
Ciutat vacances			3.441	4.439			7.836	7.880	44	0,6	2,4
Altres d'inferiors *	1.758						1.720	1.758	38	2,2	0,5
Totals (places)	**1.758**	**14.532**	**34.167**	**175.466**	**89.417**	**7.391**	**319.164**	**322.731**	**3.567**	**1,1**	**100,0**
Variació places	38	-781	-244	-1576	5785	345		3567			
% variació	2,2	-5,1	-0,7	-0,9	6,9	4,9		1,1			
% distribució	0,5	4,5	10,6	54,4	27,7	2,3		100,0			

* Cases d'hostes, fondes i pensions.

Font: *El turisme a les Illes Balears. 2007* (Conselleria de Turisme).

(7,8%), els hotels apartaments (2,2%), ciutats de vacances (2,2%), les tipologies inferiors (1,1%) i la resta amb un creixement inferior a l'1%, mentre que tan sols disminueixen els hostals (-1,5%).

És notable la progressiva pèrdua de quota de les categories inferiors, a favor de les superiors, en els darrers anys. El resultat net és un augment de 3.567 places, amb un increment de l'1,1%. També augmenta la mitjana del nombre de places per establiment, que passa de les 161,3 el 2006 a les 161,8 el 2006, amb un increment del 0,3%.

8.13.2. El nivell d'ocupació dels establiments turístics

En aquest subapartat analitzam els aspectes següents de l'oferta turística: el nivell d'ocupació dels establiments turístics a les Balears i el nivell d'ocupació dels establiments turístics per illes.

8.13.2.1. El nivell d'ocupació dels hotels i apartaments a les Balears

Les notes metodològiques del CITTIB indiquen que l'enquesta mensual d'ocupació de la planta oberta analitza l'activitat dels establiments hotelers i dels apartaments turístics de les Illes Balears ubicats en unes zones turístiques delimitades, de manera que exclou de l'àmbit d'estudi les tres tipologies de turisme rural, els càmpings turístics, els habitatges de vacances, els establiments parahotelers que no s'inclouen en les categories definides per la Llei general del turisme de les Illes Balears i tots els establiments ubicats fora de la zona turística.

Els resultats globals de les Balears indiquen un augment la mitjana anual de l'ocupació sobre la planta oberta d'1,1 punts, que se situa en el 76,8%.[61] Els mesos que empitjoren són abril (-7% punts), maig (-2,1% punts), juny (-1,7% punts) i novembre (-0,8 punts). (Vegeu el quadre I-99.)

Aquests mateixos resultats respecte de la taxa d'ocupació de les places obertes sobre la planta total per a les Balears indiquen, en canvi, una disminució de l'ocupació de 0,8 punts, que se situa en el 56,3%.[62] Els mesos que empitjoren són gener (-2,6 punts), febrer (-4,9 punts), març (-1,5 punts), novembre (-2,1 punts) i desembre (-1,1 punts). (Vegeu el quadre I-100.)

Finalment, la taxa efectiva d'ocupació mostra un manteniment de la taxa a l'entorn del 43%,[63] amb una variació de 0,01 punts. Els mesos que empitjoren són gener (-1,02 punts), febrer (-1,84 punts), març (-0,22 punts), maig (-1,99 punts), juny (-1,7 punts) i novembre (-1,33 punts). (Vegeu el quadre I-101.)

8.13.2.2. El nivell d'ocupació dels hotels i apartaments per illes

Els resultats globals de Mallorca indiquen un augment de la mitjana anual de l'ocupació sobre la planta oberta de 0,6 punts, de manera que se situa en el

61. Representa el percentatge del total de places ocupades sobre el total de places obertes.

62. Representa el percentatge de places obertes sobre el total de places.

63. Representa el percentatge del total de places ocupades sobre el total de places.

Quadre I-99. Taxa de l'ocupació de la planta oberta (2007)

	Illes Balears			Mallorca			Menorca			Eivissa			Formentera		
	% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior	% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior	% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior	% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior	% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior
	2006	2007		2006	2007		2006	2007		2006	2007		2006	2007	
Gener	43,3	44,3	1,0	43,7	46,6	2,9	41,8	42,1	0,3	34,4	22,2	-12,2	—	—	—
Febrer	52,6	56,9	4,3	51,9	57,7	5,8	48,3	56,1	7,8	62,8	48,9	-13,9	—	—	—
Març	64,5	67,7	3,2	63,1	67,4	4,3	75,2	78,7	3,5	77,7	68,1	-9,6	—	—	—
Abril	67,1	60,1	-7,0	68,3	59,7	-8,6	69,2	65,4	-3,8	56,5	66,7	10,2	18,0	13,2	-4,8
Maig	62,6	60,5	-2,1	67,1	67,1	0,0	53,5	46,3	-7,2	51,7	45,0	-6,7	39,0	33,5	-5,5
Juny	82,4	80,7	-1,7	85,9	82,9	-3,0	78,8	77,7	-1,1	72,7	74,3	1,6	72,5	69,5	-3
Juliol	88,3	93,4	5,1	90,4	94,1	3,7	87,0	91,6	4,6	81,2	92,0	10,8	88,1	89,4	1,3
Agost	95,0	96,3	1,3	95,0	95,9	0,9	97,4	96,6	-0,8	93,4	97,7	4,3	97,0	95,9	-1,1
Setembre	81,6	83,9	2,3	86,6	85,8	-0,8	65,3	84,2	18,9	74,1	77,6	3,5	77,0	70,1	-6,9
Octubre	59,2	61,4	2,2	63,9	65,3	1,4	48,2	51,3	3,1	44,8	50,8	6,0	35,1	34,4	-0,7
Novembre	60,1	59,3	-0,8	62,9	63,1	0,2	64,2	48,2	-16,0	39,1	41,7	2,6	—	—	—
Desembre	43,3	50,1	6,8	45,9	54,1	8,2	58,9	54,7	-4,2	23,4	19,5	-3,9	—	—	—
Total	**75,7**	**76,8**	**1,1**	**77,3**	**77,9**	**0,6**	**72,4**	**76,0**	**3,6**	**70,4**	**72,9**	**2,5**	**71,2**	**68,1**	**-3,1**

Font: CITTIB. Enquesta d'ocupació dels establiments turístics de les Illes Balears.

Quadre I-100. Percentatge de la planta oberta (2006-2007)

	Illes Balears			Mallorca			Menorca			Eivissa			Formentera		
	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior
	2006	2007		2006	2007		2006	2007		2006	2007		2006	2007	
Gener	13,6	11,0	-2,6	18,8	14,5	-4,3	2,2	1,6	-0,6	3,0	5,3	2,3	—	—	—
Febrer	22,1	17,2	-4,9	29,3	22,4	-6,9	3,8	3,3	-0,5	8,8	8,2	-0,6	—	—	—
Març	24,8	23,3	-1,5	32,9	30,0	-2,9	5,4	4,4	-1,0	9,2	12,7	3,5	—	—	—
Abril	37,7	47,2	9,5	48,9	64,4	15,5	10,1	12,3	2,2	17,0	13,2	-3,8	9,4	6,0	-3,4
Maig	94,7	94,7	0,0	96,6	96,4	-0,2	99,1	91,8	-7,3	87,8	91,2	3,4	62,6	83,0	20,4
Juny	99,9	99,9	0,0	99,9	99,9	0,0	100,0	100,0	0,0	99,7	100,0	0,3	100,0	100,0	0,0
Juliol	100,0	100	0,0	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0
Agost	100,0	100	0,0	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0
Setembre	99,5	99,6	0,1	99,8	99,7	-0,1	100,0	98,8	-1,2	98,1	100,0	1,9	100,0	100,0	0,0
Octubre	85,0	89,5	4,5	91,3	93,1	1,8	81,8	88,9	7,1	64,4	74,0	9,6	70,8	99,0	28,2
Novembre	10,7	8,6	-2,1	12,9	10,2	-2,7	5,2	3,1	-2,1	6,9	6,7	-0,2	—	—	—
Desembre	8,0	6,9	-1,1	10,1	8,6	-1,5	1,2	2,1	0,9	5,4	4,3	-1,1	—	—	—
Total	**57,1**	**56,3**	**-0,8**	**61,0**	**60,3**	**-0,7**	**49,4**	**47,1**	**-2,3**	**48,9**	**48,4**	**-0,5**	**40,9**	**42,4**	**1,5**

Font: Conselleria de Turisme (CITTIB). *Dades informatives 2007. El turisme a les Illes Balears.*

Quadre I-101. Taxa efectiva d'ocupació (2006-2007)

	Illes Balears			Mallorca			Menorca			Eivissa			Formentera		
	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior	Planta oberta (%)		Punts var. sobre any anterior
	2006	2007		2006	2007		2006	2007		2006	2007		2006	2007	
Gener	5,89	4,87	-1,02	8,22	6,76	-1,46	0,92	0,67	-0,25	1,03	1,18	0,14	—	—	—
Febrer	11,62	9,79	-1,84	15,21	12,92	-2,28	1,84	1,85	0,02	5,53	4,01	-1,52	—	—	—
Març	16,00	15,77	-0,22	20,76	20,22	-0,54	4,06	3,46	-0,60	7,15	8,65	1,50	—	—	—
Abril	25,30	28,37	3,07	33,40	38,45	5,05	6,99	8,04	1,06	9,61	8,80	-0,80	1,69	0,79	-0,90
Maig	59,28	57,29	-1,99	64,82	64,68	-0,13	53,02	42,50	-10,52	45,39	41,04	-4,35	24,41	27,81	3,39
Juny	82,32	80,62	-1,70	85,81	82,82	-3,00	78,80	77,70	-1,10	72,48	74,30	1,82	72,50	69,50	-3,00
Juliol	88,30	93,40	5,10	90,40	94,10	3,70	87,00	91,60	4,60	81,20	92,00	10,80	88,10	89,40	1,30
Agost	95,00	96,30	1,30	95,00	95,90	0,90	97,40	96,60	-0,80	93,40	97,70	4,30	97,00	95,90	-1,10
Setembre	81,19	83,56	2,37	86,43	85,54	-0,88	65,30	83,19	17,89	72,69	77,60	4,91	77,00	70,10	-6,90
Octubre	50,32	54,95	4,63	58,34	60,79	2,45	39,43	45,61	6,18	28,85	37,59	8,74	24,85	34,06	9,21
Novembre	6,43	5,10	-1,33	8,11	6,44	-1,68	3,34	1,49	-1,84	2,70	2,79	0,10	—	—	—
Desembre	3,46	3,46	-0,01	4,64	4,65	0,02	0,71	1,15	0,44	1,26	0,84	-0,43	—	—	—
Total	**43,22**	**43,24**	**0,01**	**47,15**	**46,97**	**-0,18**	**35,77**	**35,80**	**0,03**	**34,43**	**35,28**	**0,86**	**29,12**	**28,87**	**-0,25**

Font: Conselleria de Turisme (CITTIB). *Dades informatives 2007. El turisme a les Illes Balears.*

77,9%. Els únics mesos que empitjoren són abril (-8,6 punts), juny (-3 punts) i setembre (-0,8 punts).

Les dades d'ocupació de les places obertes sobre la planta total indiquen, en canvi, un empitjorament de l'ocupació de 0,8 punts, i se situa en el 60,3%. Els mesos que empitjoren són: gener (-4,3 punts), febrer (-6,9 punts), març (-2,9 punts), maig (-0,2 punts), setembre (-0,1 punts), novembre (-2,7 punts) i desembre (-33,6 punts).

Les dades de la taxa efectiva d'ocupació indiquen, en canvi, un empitjorament de l'ocupació de 0,18 punts, i se situa en el 46,9%. Els mesos que empitjoren són: gener (-1,46 punts), febrer (-2,28 punts), març (-0,54 punts), maig (-0,13 punts), juny (-3 punts), setembre (-0,88 punts) i novembre (-1,68 punts).

Els resultats globals de Menorca indiquen una millora de l'ocupació sobre planta oberta de 3,6 punts, de manera que se situa en el 76%. Els mesos que empitjoren són abril (-3,8 punts), maig (-7,2 punts), juny (-1,1 punts), agost (-0,8 punts), novembre (-16 punts) i desembre (-4,2 punts).

Les dades d'ocupació sobre la planta total indiquen, en canvi, un empitjorament de 2,3 punts, i se situa en el 47,1%. Els mesos que empitjoren són el gener (-0,6 punts), el febrer (-0,5 punts), el març (-1 punts), el maig (-7,3 punts), el setembre (-1,2 punts) i novembre (-2,1 punts).

Les dades de la taxa efectiva d'ocupació indiquen un manteniment (0,03 punts), i se situa en el 35,8%. Els mesos que empitjoren són: gener (-0,25 punts), març (-0,6 punts), maig (-10,52 punts), juny (-1,1 punts), agost (-0,8 punts) i novembre (-1,84 punts).

Els resultats globals d'Eivissa indiquen una millora de l'ocupació sobre la planta oberta de 2,5 punts, de manera que se situa en el 72,9%. Els mesos que empitjoren són gener (-12,2 punts), febrer (-13,9 punts), març (-9,6 punts), maig (-6,7 punts) i desembre (-3,9 punts).

Les dades d'ocupació sobre la planta total indiquen, en canvi, un empitjorament del 0,5%, i se situa en el 48,4%. Els mesos que empitjoren són febrer (-0,6%), abril (-3,8%), novembre (-0,2%) i desembre (-1,1%).

Les dades de la taxa efectiva d'ocupació indiquen un augment de (0,86 punts), i se situa en el 35,28%. Els mesos que empitjoren són: febrer (-1,52 punts), abril (-0,8 punts), maig (-4,35 punts) i desembre (-0,43 punts).

Els resultats globals de Formentera indiquen una disminució de l'ocupació sobre la planta oberta de 3,1 punts, de manera que se situa en el 68,1%. Els mesos que empitjoren són tots menys el juliol (1,3 punts).

Les dades d'ocupació sobre la planta total indiquen, en canvi, una millora d'1,5 punts, i se situa en el 42,4%. L'únic mes que empitjora és abril (-3,4 punts).

Les dades de la taxa efectiva d'ocupació indiquen una caiguda de (-0,25 punts), i se situa en el 28,87%, el percentatge més baix de les Balears. Els mesos que empitjoren són: abril (-0, punts), juny (-3 punts), agost (-1,1 punts) i setembre (-6,9 punts).

8.13.3. La rendibilitat dels hotels i de les empreses turístiques a les Balears

L'Informe sobre les perspectives turístiques d'Exceltur de gener de 2008 assenyala que les Balears tanca l'any 2007 amb un increment de vendes per part del 93,5% de les empreses d'allotjament hoteler, si bé en el 79% dels casos aquest increment no va superar el 5%. Aquest lleuger augment de les vendes, juntament amb les polítiques de control de costs, han permès un increment dels beneficis en el 82,3% de les empreses hoteleres, amb un 32,2% que se situen per sobre del 5%.

Altrament, les darreres dades de l'enquesta de serveis[64] referides a l'any 2005 permeten comparar el creixement dels excedents bruts d'explotació de les branques turístiques de l'hostaleria, la restauració i les agències de viatges amb les seves homònimes espanyoles, i per mida d'empresa (de menys de 20 ocupats i de més de 20 ocupats), i en tots els casos, excepte en els de restaurants de més de 20 ocupats i d'agències de viatges de menys de 20 ocupats, es pot comprovar el pitjor comportament de les empreses de les Balears. (Vegeu el quadre I-102.)

L'anàlisi de l'enquesta de serveis permet afinar l'anàlisi sobre el grau d'eficàcia de les empreses turístiques de les Balears, ja que les ràtios de productivitat i la taxa de valor afegit són superiors en el cas de les Balears, amb valors d'un 51,9% i d'un 5,7% respectivament. Això explica que el salari mitjà hagi estat superior en un 32,1% en el cas de les Balears, i que les despeses de personal hagin augmentat un 7% a les Balears contra un 3,4% a Espanya.

8.13.4. El «tot inclòs»

Segons les dades oficials del Servei d'Inspecció de Turisme de la Conselleria de Turisme, dels hotels que entre els serveis ofereixen el «tot inclòs» i que fan referència només a Mallorca, s'ha passat dels 162 establiments el 2006 als 164 el 2007. Per categories, el 92,1% de les places es concentra en els hotels de tres i quatre estrelles, amb un total de 151

Quadre I-102. Taxes de creixement dels excedents bruts d'explotació (2004-2005)

	Illes Balears			Espanya		
	Total	menys de 20	més de 20	Total	menys de 20	més de 20
Hotels i altres allotjaments	-20,5	-8,6	-21,9	-7,7	6,4	-11,7
Restaurants	-5,3	-8,9	71,4	1,2	0,0	8,6
Agències de viatge	5,8	306,7	-9,8	6,9	116,1	-25,6
Total	**-14,6**	**-2,8**	**-19,0**	**-1,5**	**3,1**	**-8,8**

Font: Enquesta de serveis a les Illes Balears, Consell Econòmic i Social, INE, Palma 2008,

64. Vegeu: L'*Enquesta de serveis a les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Ibestat, Institut Nacional d'Estadística. Palma, 2008.

hotels, la qual cosa suposa el 34,3% del total d'hotels a Mallorca d'aquesta categoria. (Vegeu el quadre I-103.)

Quant a la capacitat, els establiments turístics d'entre 201 a 400 places i d'entre 501 a 1.000 places concentren el 64,4% del total dels establiments, amb un total de 105 establiments.

8.13.5. L'oferta complementària

Les dades de l'oferta complementària que ha recollit l'anuari del CITTIB fan referència a l'oferta de restaurants, cafeteries i bars. En total, representen 10.941 establiments i 590.464 places, amb una mitjana de 53,9 places per establiment. (Vegeu el quadre I-104.)

Quadre I-103. Tot inclòs a Mallorca (2006-2007)

	Nombre d'establiments		% sobre el total d'establiments	
	2006	2007	2006	2007
Per categories				
1 Estrelles	6	5	3,7	3,0
2 Estrelles	11	8	6,8	4,9
3 Estrelles	104	109	64,2	66,5
4 Estrelles	41	42	25,3	25,6
Total	**162**	**164**	**100**	**100**
Per capacitat (places)				
Fins a 100	11	6	6,8	3,7
De 101 a 200	27	19	16,7	11,6
De 201 a 400	46	52	28,4	31,7
De 401 a 500	29	26	17,9	15,9
De 501 a 1.000	41	53	25,3	32,3
Més de 1.000	8	8	4,9	4,9
Total	**162**	**164**	**100**	**100**

Font: Servei d'Inspecció i Estratègia Turística. Conselleria de Turisme.

Quadre I-104. Nombre i capacitat dels establiments a les Illes Balears (2007)

	Restaurants		Cafeteries		Bars		Total	
	Establiments	Places	Establiments	Places	Establiments	Places	Establiments	Places
Mallorca*	2.843	196.789	1.541	76.447	3.531	129.678	7.915	402.914
Menorca	469	30.458	202	9.479	371	16.570	1.042	56.507
Eivissa	848	66.525	471	25.472	468	26.936	1.787	118.933
Formentera	109	7.959	38	1.718	50	2.433	197	12.110
Total	**4.269**	**301.731**	**2.252**	**113.116**	**4.420**	**175.617**	**10.941**	**590.464**

* El nombre de places dels establiments de Mallorca es depura en l'actualitat, la qual cosa no permet comparar-lo amb el de l'any passat.

Font: CITTIB.

Per segments de l'oferta complementària, cal destacar per ordre d'importància quant al nombre de places els restaurants, amb 301.731 places (el 51,1%); els bars, amb 175.617 places (29,7%), i les cafeteries, amb 113.116 places (el 19,2% restant).

Per illes, Mallorca representa el 68,2% del total de places, Eivissa el 20,1%, Menorca el 9,6% i Formentera el 2,1% restant.

8.13.6. La diversificació dels productes turístics

Amb relació a l'oferta d'altres productes, els estudis de la CAEB destaquen l'oferta del turisme nàutic, de golf, de creuers i de cicloturisme. (Vegeu el quadre I-105.)

D'aquestes dades cal destacar el següent:

- El turista nàutic (iot propi o de lloguer), amb una estimació de 294.118 turistes i de 15 dies d'estada mitjana, va generar prop de 146,5 euros per persona i dia i un total de 527,2 milions d'euros. A més d'aquesta quantitat, s'hi hauria d'afegir la que generen les diverses regates que tenen lloc a les Balears, la més emblemàtica de les quals és la Copa del Rei, a Palma, en què participen aproximadament dues mil quatrecentes persones, amb una mitjana d'11 dies d'estada. Els participants gasten 340 euros per persona i dia, cosa que dóna un total de 9 milions d'euros (segons un estudi de la Cambra de Comerç de Mallorca i de les Pitiüses).

- El turista de creuer[65] (encara que no té la qualificació estadística de «turista») va generar uns ingressos de 85,2 milions d'euros, amb un total de 937.658 turistes, que varen gastar 61 euros perhom al dia.

- El turista de golf va generar un total de 176,8 milions d'euros d'ingressos a les Balears, repartits entre els 110.780 golfistes[66] arribats i que varen gastar 207 euros per dia i per persona (amb una estada mitjana de 9,9 dies).

- El cicloturista va generar uns 104,5 euros per persona i dia amb un total de 87.290 cicloturistes,[67] amb una mitjana de 9,7 dies d'estada i amb un total d'ingressos de 64 milions d'euros.

8.13.7. El turisme urbà a Palma

També es pot destacar com una oferta diferenciada del turisme tradicional de les Balears el que es coneix amb el nom d'hotels ciutats, que presenta un dinamisme prou important en els darrers anys. Palma ja té consolidat un turisme urbà prou important, en què el segment per destacar és el turisme de negocis i congressos. Per aquesta raó, Palma és l'única ciutat de les Balears que forma part de la xarxa de ciutats espanyoles que l'Institut de Turisme d'Espanya inclou en el seu estudi del turisme de negocis a Espanya a través del seu informe sobre la demanda del mercat de reunions. És un estudi homogeni que elabora un organisme oficial i

65. Palma s'ha situat com a segon port més important després de Barcelona en turisme de creuer. (Vegeu: *Horizonte 2020 del turismo español. Documento base*, pàg. 24.)

66. Inclou acompanyants.

67. Inclou acompanyants.

Quadre I-105. Productes turístics a les Illes Balears (2007)

Conceptes	Nàutic 2007	Nàutic Var. 07/06%	Golf 2007	Golf Var. 07/06%	Cicloturisme 2007	Cicloturisme Var. 07/06%	Creuers 2007	Creuers Var. 07/06%
Turistes	294.118	0,4	110.780	3,2	87.290	3,0	937.658	15,7
Estada mitjana (dies)	15,00	6,4	9,85	-0,5	9,67	-0,3	1,49	0,0
Despesa total per persona i dia (euros)	146,50	4,4	207,00	3,0	104,50	2,7	61,00	3,4
Despesa directa a les Illes Balears per persona i dia (euros)	86,50	13,4	107,00	2,9	41,00	3,0	—	—
Despesa per persona i dia en origen (euros)	60,00	-6,3	100,00	3,1	63,50	2,4	—	—
Despesa al país d'origen que reverteix a les Illes Balears (euros)	33	-6,3	55,00	3,1	34,93	2,4	—	—
Despesa total per persona i dia que reverteix a les Illes Balears (euros)	119,5	7,2	162,00	3,0	75,93	2,7	—	—
Despesa total (milions d'euros)	646,32	11,6	225,87	5,8	88,21	5,4	85,22	19,6
Despesa total directa a les Illes Balears (milions d'euros)	381,61	21,1	116,76	5,7	34,61	5,8	—	—
Despesa total al país d'origen (milions d'euros)	264,70	0,2	109,12	5,9	53,59	5,2	—	—
Despesa total al país d'origen que reverteix a les Illes Balears (milions d'euros)	145,59	0,2	60,02	5,9	29,48	5,2	—	—
Ingressos totals per turisme a les Illes Balears (milions d'euros)	527,20	14,5	176,77	5,8	64,09	5,5	85,22	19,6

Font: CITTIB i CAEB.

que permet fer tot un seguit de valoracions sobre el turisme urbà a Palma.

Així, a partir de les dades del turisme de negocis a Espanya del 2006 en l'estudi de la valoració dels diferents aspectes de la ciutat, Palma mostra una valoració mitjana del 7,65 (sobre 10), i destaca la valoració elevada de l'oferta arquitectònica i monumental (8,77) com a punt més fort, i com el punt menys valorat són els aparcaments (5,33). (Vegeu el gràfic I-39.)

Altrament, d'acord amb les dades de l'estudi de la ciutat de Palma sobre el mercat de reunions, s'estima un nombre total de 206 reunions amb 26.633 inscrits, un 39,3% són reunions nacionals, i les reunions internacionals superen les de caràcter regional. (Vegeu els quadres del A I-20 al I-23.)

Les reunions promogudes des del sector privat representen més del 70% del total, el 88,2% de caràcter municipal, amb una preponderància procedent del sector

Gràfic I-39

Valoració dels diferents aspectes de la ciutat de Palma

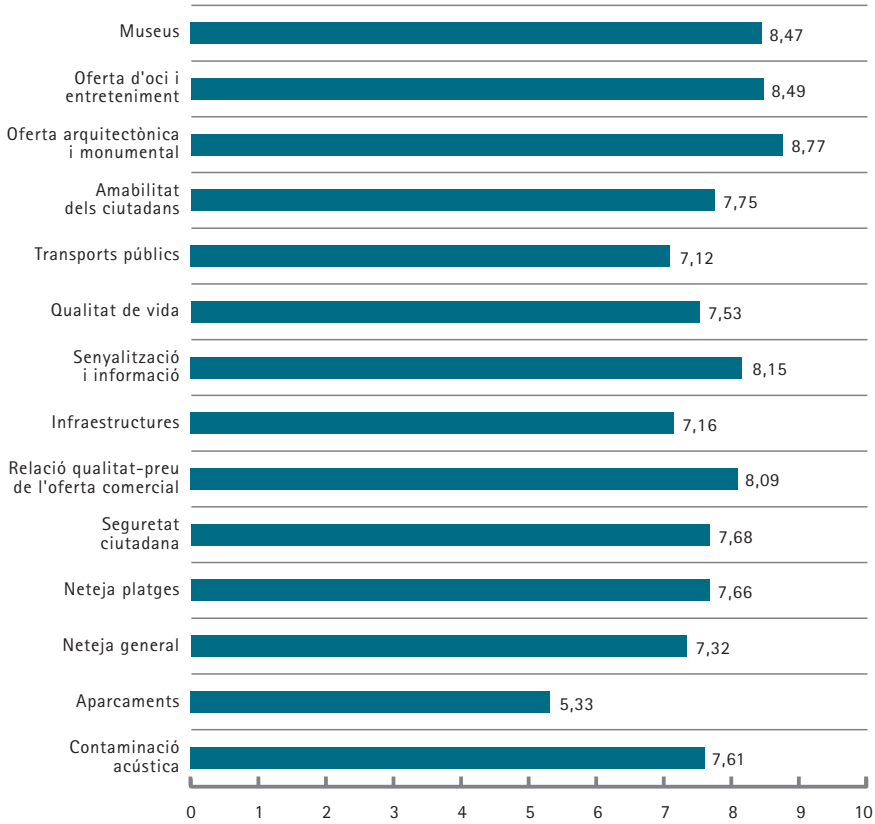

Font: Institut de Turisme de Espanya.

econòmic i comercial. Destaquen com a seus els hotels, Palau de Congressos i altres centres de reunió, amb una forta concentració en els mesos d'abril a juny i octubre i novembre (el 59%), amb una mitjana de 50 a 150 delegats i una durada de 2,8 dies.

L'oferta complementària del turisme de ciutat es pot estimar per diversos canals, per exemple, el bus turístic de Palma, amb 209.437 turistes. (Vegeu el quadre A I-24.)

Igualment, es pot destacar el creixement moderat del nombre de visites guiades (0,4%), amb un total de 10.729 visites. A més, les visites guiades que tenen més demanda són, per ordre de les que superen les mil visites, Palma monumental, amb 4.089 visites; histò-

ries i llegendes, amb 1.269, i altres, amb 1.210 visites. (Vegeu els quadres A I-25 i A I-28.)

8.14. L'OCUPACIÓ LABORAL EN EL SECTOR DE L'HOSTALATGE I LA RESTAURACIÓ

Les dades per elaborar aquest apartat són les de la Tresoreria de la Seguretat Social que ha publicat el CITTIB. Aquestes dades corresponen a les activitats de l'hostalatge i la restauració i s'ofereixen per trimestres i per les categories d'assalariats i d'autònoms. (Vegeu el quadre I-106.)[68]

Aquestes dades ens indiquen que la mitjana anual de l'ocupació total va arribar als 76.002, quasi 3.838 ocupats més que l'any passat, amb un creixement del 5,32%. D'aquests ocupats, 63,5 mil són assalariats (el 83,6%), amb un creixement del 6,25%, i 12,4 mil són autònoms (el 16,4%), amb un creixement del 0,8%. Per trimestres, l'estacionalitat de l'ocupació (diferència entre la punta trimestral màxima i la mínima) es pot estimar en 59,2 mil persones (més de 1.300 persones més que l'any anterior). Val a dir que tots els trimestres presenten un creixement, però el que el presenta més gran és el primer trimestre, amb un 8,33%, mentre que el creixement més petit es dóna en el quart trimestre, amb un 4,24%.

La restauració, amb 38.398 persones ocupades com a mitjana anual, representa el 50,2% del total, i l'hostalatge, amb 37.604 ocupats, representa el 49,8% restant. Amb relació a l'ocupació, l'hostalatge creix un 0,82 punts més que la restauració, ja que la taxa de creixement és del 5,73% i la de la restauració és del 4,9%.[69] Pel que fa a la restauració, no es registra cap trimestre amb una taxa de creixement negativa de l'ocupació, i s'arriba al 5,75% de creixement al llarg del primer trimestre del 2007, amb un mínim del 4,38% en el tercer trimestre. Quant a l'hostalatge, en el primer trimestre es dóna la taxa de creixement més gran, amb un 11,96%. En el quart trimestre es dóna la taxa mínima, amb un 3,23%.

La distribució entre els assalariats i els autònoms també presenta diferències significatives. Pel que fa a la restauració, els assalariats representen el 70,3% i els autònoms el 29,7%, mentre que en hostalatge el 97,1% són assalariats i el 2,9% autònoms. Per trimestres, l'estacionalitat de l'ocupació en la restauració és de 21,9 mil persones i en l'hostalatge, de 38,7 mil persones.

8.15. L'AGENDA PER A UN TURISME EUROPEU SOSTENIBLE I COMPETITIU

Els dies 10 i 11 d'abril de 2008 va tenir lloc a Palma la 28a Assemblea anual de la Comissió de les Illes de la CRPM

68. No ha estat possible trobar una millor disgregació en l'àmbit de tres dígits.

69. Aquestes diferències també denoten el biaix que representa la demanda dels residents en el cas de la restauració, molt per sobre de la que s'adreça cap a l'hostalatge, tot i que en els darrers anys aquesta s'intensifica.

Quadre I-106. Ocupats a l'hostalatge i restauració (2006-2007)

Ocupats a la restauració

	2006 Restauració						2007 Restauració					
	Assalariats	Var. 06/05	Autònoms	Var. 06/05	Total	Var. 06/05	Assalariats	Var. 07/06	Autònoms	Var. 07/06	Total	Var. 07/06
Ocupats 1r trimestre	16.772	7,66	10.026	1,25	26.798	5,17	18.233	8,71	10.105	0,78	28.338	5,75
Ocupats 2n trimestre	30.216	6,50	11.849	1,51	42.065	5,05	32.174	6,48	11.996	1,24	44.170	5,00
Ocupats 3r trimestre	35.689	3,20	12.512	0,75	48.201	2,55	37.698	5,63	12.615	0,82	50.313	4,38
Ocupats 4t trimestre	18.555	0,07	10.780	0,59	29.335	0,26	19.917	7,34	10.856	0,71	30.773	4,90
Mitjana anual	**25.308**	**4,28**	**11.292**	**1,02**	**36.600**	**3,25**	**27.006**	**6,71**	**11.393**	**0,90**	**38.398**	**4,91**

Ocupats a l'hostalatge

	2006 Hostalatge						2007 Hostalatge					
	Assalariats	Var. 06/05	Autònoms	Var. 06/05	Total	Var. 06/05	Assalariats	Var. 07/06	Autònoms	Var. 07/06	Total	Var. 07/06
Ocupats 1r trimestre	18.146	-2,25	951	-2,19	19.098	-2,24	20.433	12,60	949	-0,28	21.381	11,96
Ocupats 2n trimestre	47.078	3,59	1.097	-1,79	48.176	3,47	49.312	4,74	1.092	-0,46	50.404	4,63
Ocupats 3r trimestre	54.461	3,31	1.187	-2,36	55.649	3,18	57.483	5,55	1.184	-0,28	58.667	5,42
Ocupats 4t trimestre	18.329	0,97	1.009	-1,88	19.337	0,81	18.942	3,34	1.020	1,16	19.962	3,23
Mitjana anual	**34.504**	**2,33**	**1.061**	**-2,06**	**35.565**	**2,19**	**36.542**	**5,91**	**1.061**	**0,02**	**37.604**	**5,73**

Ocupats restauració i hostalatge

	2006						2007					
	Assalariats	Var. 06/05	Autònoms	Var. 06/05	Total	Var. 06/05	Assalariats	Var. 07/06	Autònoms	Var. 07/06	Total	Var. 07/06
Ocupats 1r trimestre	34.918	2,27	10.977	0,94	45.896	1,95	38.666	10,73	11.053	0,69	49.719	8,33
Ocupats 2n trimestre	77.294	4,71	12.946	1,22	90.240	4,20	81.486	5,42	13.088	1,10	94.574	4,80
Ocupats 3r trimestre	90.150	3,27	13.699	0,47	103.850	2,89	95.182	5,58	13.799	0,73	108.980	4,94
Ocupats 4t trimestre	36.883	0,52	11.789	0,37	48.672	0,48	38.859	5,36	11.876	0,74	50.735	4,24
Mitjana anual	**59.812**	**3,15**	**12.353**	**0,75**	**72.164**	**2,73**	**63.548**	**6,25**	**12.454**	**0,82**	**76.002**	**5,32**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social. Ministeri de Treball i Afers Socials.

(Conferència de Regions Perifèriques i Marítimes d'Europa), en què es va tractar com poden conciliar les illes el desenvolupament sostenible i la cohesió territorial. Les regions insulars reunides foren: Bornholm, Hiiumaa i Saaremaa, Còrsega, Martinica, Creta, Notio Aigaio, illes Jòniques, Sicília, Gozzo, Madeira, Açores, Illes Balears, Gotland, Man, Orkney, Shetland i Hèbrides.

Es va aprovar per unanimitat de tots els representants dels territoris esmentats la Declaració sobre turisme sostenible, en la qual les regions insulars afirmen el seu suport al nou enfocament assumit per la Comissió Europea per mitjà de l'*Agenda per a un turisme europeu sostenible i competitiu*, i aposten per un turisme que cobreixi les necessitats del present, alhora que protegeixi i intensifiqui les oportunitats del futur.

La Declaració inclou els punts següents:

1. El turisme és una activitat clau en l'economia de la Unió Europea, ja que aporta aproximadament un 4% del seu PIB, un percentatge que és molt superior en diversos estats membres de la Unió Europea. Tanmateix, si s'analitza la repercussió indirecta d'aquest sector sobre l'economia de la Unió Europea, s'observa que la seva aportació real al PIB comunitari és superior al 10%. A més, el turisme genera indirectament un 12% de tots els llocs de treball que hi ha a la Unió Europea.

2. Segons apunta la Comissió Europea en la seva comunicació *Agenda per a un turisme europeu sostenible i competitiu*,[70] el turisme s'ha de considerar com una de les activitats econòmiques que presenta un potencial més gran per generar creixement i ocupació a la UE en el futur.

3. Aquest escenari es pot veure condicionat pels canvis tan ràpids que s'estan produint en el sector turístic en l'àmbit internacional, amb la irrupció de noves destinacions —moltes d'aquestes fora del continent europeu—, l'increment del nombre de viatges i la diversificació de la seva procedència geogràfica. Aquestes tendències comportaran, inevitablement, un augment de la competència entre les destinacions turístiques emergents i les tradicionals per atreure aquesta demanda turística creixent.

4. L'aïllament de molts territoris insulars ha condicionat de forma determinant el seu futur en l'àmbit econòmic i social. Així, per exemple, les dificultats de connexió amb el continent i el cost del transport dels productes procedents de les illes (manufacturats o no) són dos factors que han contribuït a reduir el potencial competitiu d'aquests territoris. El cost del transport també ha dificultat la importació de productes, i la mida reduïda dels mercats locals ha condicionat la creació d'un sector productiu competitiu. A més, els processos de despoblació experimentats per molts

70. Comunicació de la Comissió: *Agenda per a un turisme europeu sostenible i competitiu*. COM (2007) 621 final.

territoris insulars els han deixat sense un capital humà ben preparat i disposat per desenvolupar nous sectors econòmics com ara, per exemple, l'economia del coneixement.

5. El turisme ha estat i continua essent, conseqüentment, un recurs bàsic de l'economia de molts territoris insulars. Malgrat les múltiples diferències que hi ha entre si (climàtiques, demogràfiques o paisatgístiques, per exemple), són moltes les illes europees que han trobat en aquesta activitat un factor essencial per a la supervivència de la seva població local, de la seva identitat, de les seves tradicions i valors culturals i del seu paisatge.

6. La implantació del turisme a les regions insulars europees ha generat en aquests territoris un creixement econòmic i de l'ocupació, una diversificació important de la base econòmica i, com a resultat de la millora econòmica, una recuperació demogràfica important. També ha permès la recuperació i la protecció de les tradicions i la cultura locals, i també d'àrees naturals i del patrimoni monumental.

7. Encara que, en general, el turisme ha estat un factor clarament positiu, també s'han de reconèixer els impactes negatius que ha tingut per a algunes regions insulars, entre els quals s'ha de destacar la precarietat laboral, la poca qualificació dels empleats, la forta especulació urbanística i l'augment del cost de la vida per a la població local. A més, en algunes illes ha dut a la desaparició de tradicions pròpies del món rural i a un xoc cultural entre els visitants i la forma de vida local. Finalment, i especialment a les illes mediterrànies, l'extensió del fenomen turístic ha estat associada a una urbanització massiva de la costa, amb importants impactes paisatgístics. També ha generat seriosos problemes de proveïment d'aigua i dificultats per proporcionar serveis bàsics per a la població (gestió de residus, sanitat, etc.).

8. En aquest context, les regions insulars de la Conferència de Regions Perifèriques i Marítimes (CRPM) reconeixen que els grans desafiaments econòmics, socials i ambientals que afrontaran les illes en els propers anys exigeixen modificar les pautes de desenvolupament imperants en l'actualitat i impulsar un model turístic més sostenible, que, mitjançant la protecció dels recursos paisatgístics i del patrimoni cultural, contribueixi a la prosperitat econòmica dels seus territoris i permeti augmentar la qualitat de vida de la societat actual i de les futures generacions.

9. Les regions insulars comparteixen els objectius de sostenibilitat al turisme proposats el 2007 pel Grup de Sostenibilitat al Turisme de la Comissió Europea,[71] en els quals es reflecteix la importància de conservar la riquesa cultural i la biodiversitat, i també de garantir l'equitat i la cohesió social, i es comprometen a treballar decisivament per aconseguir-los.

71. *Acció per a un turisme europeu més sostenible*. Informe del Grup de Treball de Sostenibilitat Turística de la Comissió Europea (2007).

10. Les regions insulars observen amb preocupació alguns aspectes que poden condicionar l'èxit dels objectius de sostenibilitat turística, derivats en gran manera del caràcter insular d'aquests territoris.

11. Les regions insulars reconeixen que garantir un turisme sostenible és el pilar central del seu desenvolupament a llarg termini i exigeix un enfocament global que tingui en compte els seus vessants econòmic, social i mediambiental. Per això, es comprometen a continuar treballant activament sobre aquesta matèria en el marc de la Comissió Illes de la CRPM i a cooperar amb altres agents per compartir bones pràctiques i desenvolupar noves estratègies que permetin treballar cap a un model turístic més sostenible.

12. Les regions insulars subratllen especialment que entre aquestes noves estratègies hi ha la promoció del turisme social, adreçat a col·lectius socials com ara la gent gran, persones amb alguna discapacitat i joves i famílies. En aquest sentit, el turisme social significa una democratització més gran del turisme, i als territoris receptors, els permet reduir l'estacionalitat del turisme, crear més ocupació i estabilitzar el sector d'hoteleria, i diversificar l'oferta turística mitjançant el turisme cultural o de naturalesa.

13. Les regions insulars manifesten que avançar cap a un model de turisme sostenible és un repte de tots i suposa una responsabilitat compartida que crida a l'esforç dels agents públics i privats.

14. Les regions insulars de la Conferència de Regions Perifèriques i Marítimes (CRPM) consideren que la Comissió Europea és un dels actors principals per aconseguir una coordinació de l'acció en l'àmbit europeu, garantir que el criteri de sostenibilitat sigui present en totes les polítiques comunitàries mitjançant un enfocament transversal i contribuir, d'aquesta manera, a superar amb èxit els reptes apuntats anteriorment.

15. Pel motiu anterior, les regions insulars europees es congratulen que el març de 2006 la Comissió Europea adoptàs una nova política turística[72] el principal objectiu de la qual és «contribuir a millorar la competitivitat de la indústria turística europea i crear més i millors llocs de treball mitjançant el creixement sostenible del turisme a Europa i al món sencer», per garantir un turisme europeu sostenible en termes econòmics, socials, territorials, ambientals i culturals.

16. Les regions insulars es feliciten, així mateix, del fet que la Comissió Europea adoptàs l'octubre de 2007 l'*Agenda per a un turisme europeu sostenible i competitiu*, que representa una passa important per aconseguir a mitjà i a llarg termini prosperitat econòmica, equitat i cohesió social, i també protecció ambiental i cultural. Les regions insulars comparteixen els

72. Comunicació de la Comissió: *Una nova política europea del turisme: reforçar el partenariat per al turisme a Europa*. COM (2006) 134 final.

reptes propis del sector turístic que la Comissió Europea identifica en l'agenda, encara que consideren necessari recordar-li la singularitat dels territoris insulars i la importància vital del turisme per al desenvolupament sostenible d'aquests.

17. Les regions insulars comparteixen amb la Comissió la convicció que aquests reptes s'han d'abordar de forma decidida i decisiva. En aquest sentit, celebren que a l'*Agenda per a un turisme europeu sostenible i competitiu* la Comissió reconegui les seves responsabilitats d'acció i es comprometi a llançar iniciatives en l'àmbit comunitari (respectant la distribució de competències que estableixi el Tractat).

17 *bis.* Algunes d'aquestes iniciatives haurien de referir-se en concret a:

- una ajuda més gran (en termes d'estudis i d'ordenació) a la gestió integrada de les zones costaneres insulars;
- una ajuda especial a la protecció del patrimoni cultural, històric i mediambiental;
- una atenció especial a l'aplicació i al finançament del programa Natura 2000 en el medi insular tant terrestre com marí;
- una atenció especial al finançament de les energies renovables a les illes, que sovint es veuen obligades a utilitzar les energies fòssils com a producció de base, amb la contaminació que això comporta, i
- la presa en consideració de l'aïllament de les illes en relació amb les grans conques fluvials continentals, a fi de preconitzar les adaptacions necessàries a la Directiva marc sobre l'aigua.

18. Les regions insular manifesten el seu compromís fort envers l'agenda; mostren la seva voluntat ferma de col·laboració amb les institucions comunitàries per aplicar-la, i ofereixen la col·laboració, per mitjà de la Comissió Illes de la CRPM, per fer un seguiment d'aquesta actuació de la Comissió Europea fins a l'any 2011, quan aquesta institució presenti l'avaluació dels progressos duts a terme en matèria de turisme sostenible.

Així doncs, després de signar la Declaració que inclou tots els punts esmentats, els països membres de la CRPM fan un pas endavant en l'assoliment d'un model turístic sostenible que pugui aportar riquesa al territori sense fer-ne malbé els recursos naturals.

9

COMERÇ

RESUM

L'any 2007 hi ha a les Illes Balears 19.956 empreses del sector del comerç, és a dir, el 21,87% del total d'empreses, per tant han disminuït mig punt respecte del 2006. Un 68% d'aquestes empreses es dediquen al comerç al detall; un 23%, al comerç a l'engròs, i un 9%, a la venda, el manteniment i la reparació de vehicles. Si ens fixam en l'evolució conjuntural del sector, podem comprovar com a les Illes Balears les vendes del comerç al detall varen créixer durant el 2007 un 5%, a un ritme lleugerament superior al del conjunt de l'Estat espanyol (4,78%). L'ocupació en el comerç al detall es va incrementar al llarg de l'any un 1,1%, set dècimes per sota del nivell de l'Estat espanyol, on l'ocupació va augmentar l'1,8%.

L'any 2005, el PIB generat pel sector del comerç a les Illes Balears va ser de 1.852 milions d'euros, xifra que representa un 8,3% del PIB de les Illes Balears i que el situa com el quart sector d'activitat de la nostra economia, només per darrere de l'hostaleria (20,4%), les activitats immobiliàries (15,4%) i la construcció (9,8%). Respecte de l'any anterior, el PIB del sector comerç va augmentar el seu volum en un 2,9%, mentre que el sector de serveis en conjunt ho va fer en un 2,5% i el PIB general, en un 2,9%.

El volum de negoci del sector comercial durant el 2005 va ser de 9.884 milions d'euros, i el valor de la producció agregada va ser de 2.773 milions d'euros. Quasi un 67% d'aquesta producció agregada generà un valor afegit, distribuït entre un 58% de despeses de personal i un 42% d'excedent brut d'explotació.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser, el 2005, de 68.720 de mitjana anual, mentre que la productivitat global del sector se situà entorn dels 26.296 euros per persona ocupada, és a dir, 4.049 euros més baixa que la productivitat del sector comercial a l'Estat espanyol, cosa que es pot matisar segons quin sigui els subsector analitzat, ja que, per exemple, en el comerç al detall la productivitat és força semblant.

9.1. INTRODUCCIÓ

Aquest capítol, dedicat a l'anàlisi del sector del comerç, s'estructura en quatre grans blocs. En el primer s'aborda l'anàlisi des d'un punt de vista estructural. Així, s'estableix una mesura del sector comercial en relació amb la resta de sectors econòmics pel que fa al nombre d'empreses registrades. A més, per copsar el pes de l'activitat comercial també es recorre a les dades que cada any publica La Caixa amb l'Anuario Económico de España, gràcies a les quals és possible observar el detall de l'activitat comercial per tipus de comerç.

El bloc central d'aquest capítol fa referència als principals agregats del sector del comerç i es basa en l'explotació de l'Enquesta anual de comerç que cada any publica l'INE i que es troba vinculada a l'Enquesta de serveis.[73] En aquest cas, les dades corresponen a l'any 2005. Aquesta enquesta pren com a referència la classificació nacional d'activitats econòmiques (CNAE 93), de manera que el conjunt de l'activitat comercial queda compresa en tres grans branques d'activitats:

a) Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclo-

73. Vegeu *Enquesta de serveis a les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, IBESTAT, INE, Palma, 2008.

motors; venda al detall de combustible per a vehicles de motor (en endavant, venda, manteniment i reparació de vehicles).

b) Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes (en endavant, comerç a l'engròs).

c) Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i estris domèstics (en endavant, comerç al detall).

En el tercer bloc s'enfoca l'anàlisi del sector del comerç des d'un vessant més conjuntural i, a partir de l'índex de comerç al detall que publica l'INE, s'estudia l'evolució més recent del sector, tant en termes d'activitat com d'ocupació.

9.2. Estructura empresarial del sector comercial

A les Illes Balears hi havia l'any 2007, segons el Directori Central d'Empreses (DIRCE) que elabora l'Institut Nacional d'Estadística (INE), un total de 19.956 empreses dedicades a l'activitat comercial. Aquesta dada representa que al llarg de l'any el nombre d'empreses del sector del comerç continuà la tendència descendent mostrada al llarg dels darrers anys. Des de l'any 2004, hi ha hagut un descens de 1.708 empreses, això és una disminució del 8% en tres anys. (Vegeu el quadre A I-29.)

Si es compara amb la resta de sectors econòmics, s'observa que l'activitat comercial l'any 2007 concentrava el 21,87% del total d'empreses que hi havia a les Illes Balears. A més, dins el sector dels serveis, l'activitat comercial representava el 28,48%. Però mentre que el nombre d'empreses de serveis s'incrementava al llarg de l'any el 5%, a la construcció, el 5,62%, i a la indústria, un 2,08%, el nombre d'empreses comercials va decréixer mig punt.

També destaca que cada empresa de la branca del comerç presentàs una mitjana d'1,2 locals, per a un total de 23.993 locals comercials. Aquesta ràtio es manté com la més elevada de tots els sectors, la qual cosa és indicativa de l'alt grau de sucursalització del món del comerç.

L'índex comercial que elabora La Caixa, i que en base a la recaptació de l'impost d'activitats econòmiques (IAE) reflecteix el pes relatiu de l'activitat comercial respecte del total de l'Estat espanyol, referit en aquest cas a l'any 2005, era de 2.208, és a dir, que l'activitat comercial a les Illes Balears representava el 2,21% de l'activitat comercial arreu de l'Estat espanyol. L'activitat comercial de caire minorista comptava amb una millor posició relativa que no pas el comerç a l'engròs. D'altra banda, es constata com el pes de l'activitat comercial ha anat disminuint des del 2003, i s'ha situat per sota del pes demogràfic i del pes econòmic general que tenien les Illes Balears en el context espanyol. (Vegeu el quadre A I-30.)

L'any 2007 el 67,95% de les empreses comercials es dedicaven al comerç al detall, mentre que el 22,62% ho feien al

comerç a l'engròs, i el 9,43% eren empreses del subsector de venda, manteniment i reparació de vehicles. La lleugera disminució del nombre d'empreses comercials experimentat el 2007 que hem assenyalat més amunt és atribuïble sobretot a la disminució del nombre d'empreses dedicades al comerç al detall (-1,17%), que comptà amb 160 empreses menys que no pas l'any 2006 i 1.920 menys que l'any 2004. (Vegeu el quadre A I-31.)

Si ens fixam en el nombre d'assalariats de les empreses comercials, veiem com el 45,28% de les empreses no registrava cap persona assalariada, mentre que el 45,14% tenien d'1 a 5 assalariats i el 8,06% en tenien de 6 a 19. El comerç al detall era el grup d'activitat que presentava globalment un menor nombre d'assalariats per empresa, mentre que les empreses que es dedicaven a la venda, manteniment i reparació de vehicles eren les que més persones assalariades ocupaven per empresa.

També convé posar esment en la superfície mitjana dels establiments comercials i en les diferències que s'hi observaven segons el tipus d'activitat. En aquest cas, la font d'informació és l'Anuario Económico de España que publica La Caixa, segons el qual el nombre d'activitats comercials s'aproxima a partir de les llicències de comerç subjectes a l'IAE.

El nombre d'establiments comercials, dels quals no hi ha informació censal, s'aproxima a partir del nombre d'activitats econòmiques (malgrat que un establiment comercial pot tenir una o diverses activitats). Així, el 2006 hi havia a les Illes Balears 28.475 establiments comercials, el 2,13% més que el 2005. Parlam de 4.023 activitats comercials a l'engròs i de 24.452 activitats comercials al detall. (Vegeu el quadre A I-32.)

Durant el període 1997-2006 el nombre d'establiments comercials a l'engròs va créixer el 19,2%, mentre que els de comerç al detall ho van fer el 33,1%. El comerç al detall de productes d'alimentació va créixer el 42,1%, el de productes de no alimentació ho va fer en el 29%, mentre que el comerç mixt va créixer el 36,6%. Bona part d'aquest increment és imputable a l'exercici 2004, i el creixement és els altres anys molt més moderat. (Vegeu el quadre A I-33.)

En conjunt, els establiments de comerç al detall tenien una superfície mitjana de 118 m^2 per establiment. D'entre aquests, els establiments l'activitat principal dels quals era la distribució de productes d'alimentació eren els de menor superfície mitjana, amb 69 m^2; els comerços que no eren d'alimentació (vestit i calçat, llar i altres) ocupaven de mitjana 132 m^2; per la seva banda, el comerç mixt (grans magatzems, hipermercats, magatzems populars, mercats i comerç ambulant, i altres) era el que comptava amb establiments més grans, amb 190 m^2 de mitjana. (Vegeu el quadre A I-34.)

La superfície total del comerç al detall experimentà, entre 1998 i 2006, un increment del 22,6%, i va ser el sector de l'alimentació en el qual aquest increment es manifestà de forma més accentuada (29,3%). (Vegeu el quadre A I-35.)

9.3. Els centres comercials

Durant el 2006 el nombre de centres comercials a les Illes Balears es va mantenir estable. Tot i això, al llarg de l'any el total de la superfície bruta arrendable passà a ser de 198.372 m², això és aproximadament 20.000 m² més que l'any anterior. La superfície mitjana era així de 22.041 m², mentre que la densitat de centres comercials de les Illes Balears (dia 31 de desembre de 2007) era de 179 m² per cada 1.000 habitants, una xifra inferior als 263 m²/1.000 h. de l'Estat espanyol. (Vegeu el quadre A I-36.)

9.4. Principals agregats del sector comercial

Segons dades de la Comptabilitat Regional d'Espanya (INE), el PIB generat pel sector del comerç a les Illes Balears l'any 2005 va ser de 1.852 milions d'euros, xifra que representa el 8,3% del PIB de les Illes Balears i que el converteix en el quart sector d'activitat de la nostra economia, només darrere de l'hostaleria (20,4%), les activitats immobiliàries (15,4%) i la construcció (9,8%). Respecte de l'any anterior, el PIB a preus corrents del sector comerç va créixer el 2,9%, mentre el conjunt del sector dels serveis ho va fer en el 2,5% i el PIB general, el 2,9%.

9.4.1. Grans trets del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat Espanyol

La productivitat en el sector del comerç a les Illes Balears, entesa com l'aportació de cada persona ocupada a la generació de rendes de les empreses, va ser l'any 2005 de 26.296 euros, això és, 4.049 euros més baixa que la productivitat del sector del comerç a l'Estat espanyol i més de 3.000 euros per sobre de la dada obtinguda l'any 2004. Segons es desprèn de les taxes calculades per al global del sector, la generació de valor afegit a partir de la producció va ser 6,6 punts més alta a les Illes Balears (65,2%) que a l'Estat espanyol (58,6%). En la distribució d'aquest valor afegit la relació entre despeses de personal/excedent brut d'explotació és pràcticament equivalent a les Illes Balears que a l'Estat espanyol. Respecte de l'any anterior, cal esmentar l'increment proporcional de la generació d'excedent en detriment de les despeses de personal, per la qual cosa s'inverteix la tendència observada des de 2001, en què les despeses de personal havien crescut proporcionalment en 10,3 punts. Aquest fet està clarament correlacionat amb la reducció el darrer any la diferència de productivitat entre les Illes Balears i l'Estat espanyol, que ha disminuït en gairebé 2.000 euros. (Vegeu el quadre A I-37.)

Si ho desglossam per subsectors, la major productivitat del sector del comerç observada a l'Estat espanyol respon bàsicament a la diferència de productivitat manifestatdaen el comerç a l'engròs i, no tant, en la venda, manteniment i reparació de vehicles. En canvi, la diferència en

la productivitat del comerç al detall és fins i tot favorable a les Illes Balears. (Vegeu el gràfic A I-5).

Seguint l'esquema comparatiu entre els resultats a les Illes Balears i a l'Estat espanyol, la taxa de valor afegit se situa clarament per sobre a les Illes Balears en els subsectors de l'automoció i el comerç a l'engròs. Tant a les Illes Balears com a l'Estat espanyol la major taxa de valor afegit la genera el comerç al detall, amb més del 67% en ambdós casos. Pel que fa al comerç a l'engròs i a l'automoció, a les Illes Balears aquests subsectors generen, respectivament, el 63% i el 64% de valor afegit, mentre que a l'Estat espanyol les taxes són del 54%.

D'altra banda, la distribució del valor afegit per subsectors ofereix un panorama força més parell entre les Illes Balears i l'Estat espanyol. En tots dos casos el major percentatge de despeses de personal correspon al subsector de l'automoció, 64% i 59% respectivament, mentre que en el subsector del comerç al detall, les despeses de personal són, pel que fa a les Illes Balears, del 54%, i a l'Estat espanyol és del 56%. L'excedent brut d'explotació que es desprèn del valor afegit generat és, en canvi, proporcionalment superior en el subsector del comerç al detall que a la resta de subsectors, i en el cas de l'automoció, a les Illes Balears i a l'Estat espanyol, arriba tan sols al 36% i al 41% respectivament, cosa que demostra que es tracta d'un sector intens en mà d'obra. (Vegeu els gràfics A I-6 i A I-7.)

9.4.2. Anàlisi del sector del comerç a les Illes Balears

Segons es desprèn de les dades de l'enquesta, el sector del comerç va moure l'any 2005 una xifra de negoci de 9.884 milions d'euros (113 milions menys que l'any anterior), que es distribuïa entre els 6.259 milions d'euros de les petites empreses (amb menys de 20 persones ocupades) i els 3.625 de les grans empreses (amb 20 o més persones ocupades). (Vegeu el quadre A I-38 i el gràfic A I-8.)

D'aquesta manera, el valor de la producció agregada va ser de 2.773 milions d'euros i gairebé el 67% d'aquesta producció generà un valor afegit, distribuït entre el 58% de despeses de personal i el 42% d'excedent brut d'explotació.

Si distingim entre els tres subsectors que configuren el sector del comerç, s'observa com la xifra de negoci generada pel comerç a l'engròs representa el 43% de la xifra de negoci del conjunt del sector, mentre que el comerç al detall i l'automoció representen el 42% i el 15% respectivament. En canvi, pel que fa al valor de la producció, el pes del comerç al detall és gairebé del 47%. (Vegeu el quadre A I-39i el gràfic A I-9.)

Aquesta mateixa pauta es manté en relació amb el valor afegit generat a partir del procés productiu, i novament el comerç al detall és el responsable en aquest cas de més del 50% del valor afegit del sector comerç. Així, el comerç al detall obtingué com a resultat de la seva producció el 68% de valor afegit, percentatge que es reduí en el cas del comerç a l'engròs i l'automoció al 62%.

La distribució del valor afegit també va ser força desigual entre els diferents subsectors. Mentre el comerç al detall distribuïa pràcticament a parts iguals el valor afegit entre despeses de personal i excedent brut d'explotació, el comerç a l'engròs i l'automoció hagueren de respondre d'unes despeses de personal relativament molt més importants, 61% i 64% respectivament.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser el 2005 de 68.720 de mitjana al llarg de l'any. Si n'observam el comportament per trimestres, es constata una pauta clarament estacional que tendeix a incrementar l'ocupació en el segon i el tercer trimestre. El 69% d'aquesta ocupació la generen les petites empreses. Per subsectors, el comerç al detall concentra el 57% del total de l'ocupació del sector comercial; el comerç a l'engròs, el 31%, i l'automoció, el 12%. (Vegeu el quadre A I-40 i els gràfics A I-10 i A I-11.)

Si analitzam l'estructura laboral del sector comercial, veiem com l'estabilitat de l'ocupació va ser del 72,1%, i els treballadors de les petites empreses foren els que gaudien de més estabilitat (del 76,5%, davant el 64,1% dels de les grans empreses). Si ho comparam amb el 2004, l'estabilitat de l'ocupació ha augmentat quasi quatre punts percentuals, i és en les petites empreses on ho ha fet amb més intensitat (4,8%). Respecte de la participació femenina, observam que els valors se situaren gairebé en el 45% (2,7 punts menys que l'any anterior). Per tant, aquestes dades dibuixen una tendència de lleugera reducció de la presència de la dona en el sector, paral·lela a un augment de l'estabilitat laboral. (Vegeu el quadre A I-41.)

Si ens referim als tres subsectors, l'estabilitat en l'ocupació va ser més alta en l'automoció i el comerç a l'engròs, 80% i 72% respectivament, mentre que en el comerç al detall va ser del 70% (8 punts per sobre de l'any 2004). La participació femenina, en canvi, és clarament majoritària en el comerç al detall, en el qual les dones són majoria amb una taxa del 61%, però molt més modesta en el comerç a l'engròs, 27%, i en l'automoció, 15%. Per la seva banda, l'externalitat en l'ocupació és de l'1,6% en el comerç a l'engròs, del 0,6% en l'automoció i gairebé insignificant en el comerç al detall. (Vegeu el quadre A I-42.)

9.5. Evolució conjuntural del comerç al detall

A l'hora d'analitzar l'evolució més recent del comerç al detall disposam de la informació que proporciona l'Enquesta de conjuntura de comerç al detall, publicada mensualment per l'INE. L'índex de comerç al detall base 2005 ens mostra l'evolució de les vendes del comerç al detall. A les Illes Balears, les vendes varen créixer durant el 2007 el 5%, lleugerament per sobre del creixement mitjà observat a la resta de comunitats autònomes, que va ser del 4,78% de mitjana. (Vegeu el quadre A I-43.)

Al llarg del 2007 el comerç al detall va seguir a les Illes Balears una tendència clarament marcada per l'efecte de l'estacionalitat característic de la nostra economia. D'aquesta manera, va ser entre els mesos de maig i octubre que s'experimentà un volum de vendes més important respecte de la resta de l'any. Els mesos de juliol i agost, coincidint amb l'afluència turística estival, varen ser els de vendes més elevades (aquests mesos també coincidiren amb les rebaixes d'estiu, encara que la seva influència en el volum de vendes s'estima que no fou excessiva). (Vegeu el quadre A I-44.)

Si ho comparam amb l'evolució observada a l'Estat espanyol, l'estacionalitat de l'economia illenca és, altra vegada, l'element explicatiu del major valor de l'índex a les Illes Balears entre els mesos de maig i octubre, mentre que la resta de l'any se situava per sota de l'índex registrat a l'Estat espanyol. En ambdós casos, deixant de banda els efectes estacionals i en sintonia amb el que hem apuntat més amunt, s'evidencia una tendència positiva al llarg de l'any 2007. (Vegeu el gràfic A I-12.)

L'ocupació en el comerç al detall va créixer durant el 2006 l'1,1%, set dècimes menys que en l'àmbit de l'Estat espanyol, on l'ocupació va augmentar l'1,83%. (Vegeu el quadre A I-45).

Al marge d'aquesta lleugera tendència creixent de l'ocupació respecte de l'any anterior, es constata també la presència d'una pauta estacional en els termes de l'evolució de les vendes. (Vegeu el quadre A I-46 i el gràfic A I-13.)

10

TRANSPORTS I COMUNICACIONS

RESUM

L'activitat conjuntural de l'any 2007 destaca per la recuperació del transport de passatgers per via marítima regular en règim de cabotatge, que puja un notable 20,9% (l'any anterior havia disminuït un 6,8%). El transport aeri creix de manera més moderada, un 4,1% de mitjana. Els creuers turístics també continuen la seva expansió, amb una pujada del 15%. La taxa més baixa de creixement és la del transport de mercaderies, amb una variació positiva del 3,8%, el valor més reduït dels darrers tres anys. Pel que fa a les telecomunicacions, l'any 2007 les línies fixes canvien la seva tendència decreixent dels darrers anys i es mantenen, amb un lleuger augment del 0,4%. És destacable l'increment de les línies ADSL, un 18,7%, mentre que les RDSI baixen una mica (2,7%) i les línies de telefonia mòbil es mantenen amb un lleuger creixement del 0,6%.

Segon l'Enquesta de serveis, el sector del transport presenta un volum de producció de 3.344 milions d'euros i un total de producció agregada de 2.922 milions (amb creixements respectius del 6,1% i 4,9%). És molt significativa la caiguda del VAB a cost del factors en un 9,6%, fins als 988 milions (el 2004 va ser de 1.020 milions). També és altament significativa la reducció en un 28,9% de la inversió bruta en béns materials, fins als 155 milions d'euros. Contrasten fortament aquestes dades amb les xifres a escala nacional, que mostren un increment del VAB a cost dels factors d'un 7,7% i una reducció en la inversió bruta de només un 2,7%. El sector del transport ocupa de mitjana un total de 22.764 persones, amb un notable increment en l'ocupació del 7,5%, (un creixement que duplica la taxa de creixement nacional, que tan sols arriba al 4,4%). De les variables anteriors resulta una productivitat per treballador que arriba als 43.406 euros de mitjana, una caiguda interanual d'un 15,9%. Tot i així, la productivitat és 4.662 euros més elevada que la mitjana de l'àmbit nacional.

De la mateixa manera que els anys anteriors, el transport de viatgers és l'activitat més important del total del sector del transport, amb un volum de negoci de 2.588 milions d'euros, un 76,49% del total. Amb 2.329 empreses (un 54% del total), el sector dóna feina a un 60% del total de treballadors (una mitjana de 13.855 persones). La inversió bruta en béns materials fou de 89 milions, un 57% del total. El segueix en importància el sector del transport de mercaderies, amb un volum de negoci de 432 milions, un remarcable increment interanual del 32,6% (i un 12,9% del total de negoci del sector). Són 1.661 empreses que donen feina a 5.482 persones, una notable pujada respecte de l'any anterior, un 15,7%. En tercer lloc per ordre d'importància apareixen les activitats annexes al transport, que generen un 10% del total de negoci, 335 milions d'euros. El sector ha reduït el nombre d'empreses un 5,4%, fins a les 228, amb una mitjana d'ocupats que arriba als 2.875 (un 16% més que l'any anterior). La inversió bruta experimenta una forta caiguda, un 64,9% menys (35 milions d'euros).

10.1. INTRODUCCIÓ

En aquest apartat s'estudien, en primer lloc, les activitats relatives al transport a partir de l'Enquesta de serveis a les Illes Balears[74]. En segon lloc, s'analitza la conjuntura referida a l'any 2007 per a les activitats següents: transport marítim, transport aeri i transport terrestre.

10.2. ELS TRANSPORTS

Durant l'any 2005 el nombre d'empreses dedicades al sector del transport que treballaven a les Illes era de 4.307 (l'1,94% del total nacional), tot just un petit increment del 0,7% comparat amb el 2004. D'aquest total, el 97,7% són empreses de menys de 20 treballadors i la resta, el 2,29%, tenen 20 o més empleats. Aquesta petita variació s'explica principalment gràcies al 13,8% més de grans empreses (20 o més treballadors), ja que el nombre de petites empreses quasi no pateix variacions (un increment del 0,5%). A la resta d'Espanya l'increment d'empreses ha estat percentualment un 300% superior, amb una variació interanual del 2,1% (davant el

74. Vegeu: l'*Enquesta de Serveis a les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, IBESTAT, INE, Palma, 2008.

0,7% de les Illes). La variació d'aquest creixement està més homogèniament repartit entre petites (el 2,0% de pujada) i grans empreses (el 3,4%).

El conjunt de les empreses de transport tingué una facturació de 3.344 milions d'euros, una notable variació del 6,1%, però inferior a la mitjana d'increment espanyola, que va créixer el 9,4%. El total de la facturació de les Illes sobre el total nacional va arribar al 3,9%, una petita davallada davant el 4% del 2004. Del total de volum de negoci a les Illes, és remarcable el 15,1% de pujada en els petits negocis. A la gran empresa l'increment només va ser del 4,5%. Les dades nacionals estan novament més repartides: el 8,2% per a la petita empresa i el 10,2% per a la gran empresa. Les diferències entre les Illes i el total nacional són majors pel que fa al valor de la producció, amb un increment insular del 4,9% (principalment a les petites empreses) davant de l'11,2% en el total d'Espanya (Vegeu el quadre A I-47.)

És important fer notar la caiguda tant del VAB a preus de mercat com a costs dels factors (el 9,6% en tots dos casos). Aquesta caiguda contrasta amb la pujada moderada de les xifres nacionals, el 6,2% i el 3,2% respectivament.

Les pujades notables en les despeses de personal (el 12,2% d'increment) i en les compres i serveis (el 14% d'increment) expliquen, sens dubte, aquesta caiguda de quasi el 10% en el VAB.

També és important remarcar la forta caiguda en la inversió bruta, amb el 28,9% d'increment negatiu. Aquesta disminució només es va notar a la petita empresa (el 0,8%), però a la gran va significar una reducció del 35,8%. A la resta d'Espanya la caiguda fou una mica més moderada: la reducció va arribar al 12,7% respecte del 2004. Tal com succeeix a les Balears, la major davallada es va donar a les empreses de més de 20 treballadors, amb una caiguda del 15,5%.

Si analitzam les dades de personal ocupat i remunerat, trobam amb una tendència molt positiva, ja que hi ha un increment d'ocupació de l'any 2005 respecte del 2004 del 7,5%, superior a l'increment nacional, que només va arribar al 4,4%. En tots dos casos, aquest increment es var repartir bastant homogèniament entre les petites i les grans empreses (el 4,8% i el 9,4% de pujada respectivament a les Illes). (Vegeu els quadres A I-48 i A I-49.)

La mitjana d'ocupats per empresa a les Illes és de 5,3 persones, superior a la xifra estatal, que només arriba a 4,1 empleats. Percentualment, el creixement ha estat del 8,2%, dada també molt superior a la mitjana de pujada estatal, que només va arribar al 2,5%. Aquest situació pot explicar el fet que les grans empreses a les Balears tinguin el 33% més de treballadors que les grans empreses de la Península. Concretament, la grandària mitjana a les Illes és de 137,9 empleats (malgrat que hi ha una disminució percentual del 3,1%), mentre que a la Península només s'arriba a 103,2 (amb un increment interanual de l'1,7%).

Durant l'any 2005 el salari en el sector del transport es var incrementar el 3,6%, fins a arribar a 30.182 euros de mitjana. És

remarcable la gran diferència de sou existent entre la petita i la gran empresa (17.882 euros i 34.963 euros respectivament). Per tant, un treballador d'una gran empresa té un salari que és quasi el doble que el d'un operari de una petita empresa (exactament el 95,5%). Si ens fixam en les dades relatives, la variació de salaris a les empreses de menys de 20 treballadors puja el 8,7%, mentre que a les empreses de 20 o més empleats aquesta pujada tan sols arriba al 3%.

Pel que fa a les dades de la productivitat, podem veure que hi ha una més que notable davallada, concretament el 15,9% de disminució de mitjana. A la petita empresa la situació és quasi d'estancament, amb una variació de menys del 0,4%. És a les grans companyies en què es produeix la màxima caiguda, 21,7% de disminució interanual. A escala estatal, les variacions són més suaus: la mitjana estatal només disminueix l'1,2%, amb un repartiment més equilibrat entre petites i grans empreses.

Aquesta situació de caiguda de la productivitat es deriva, principalment, de dues causes: en primer lloc, s'explica gràcies a la caiguda en la taxa de valor afegit, amb una notable disminució del 13,8%, quasi el doble de la mitjana estatal, que només presenta el 7,1% de caiguda. En segon lloc, hi ha l'elevada pujada de la taxa de despeses de personal, que arriba a 23,9 punts percentuals de mitjana (el 17,4% per a les petites empreses i un notable 28,7% per a les grans). Aquesta pujada de la taxa de despeses de personal multiplica per sis la que té lloc a l'àmbit nacional, que només arriba al 4,1% (davant el 23,9% de les Balears).

La situació de l'estabilitat en l'ocupació és de quasi estancament, amb una lleugera caiguda del 0,9% (el 0,3% de mitjana estatal). Aquesta situació és més inestable a la petita empresa, amb una caiguda del 4,6%. A la gran empresa la situació és d'un creixement mínim del 0,4%.

La taxa de participació femenina, situada en el 23,8%, té un creixement interanual d'1,3% punts percentuals. La variació de la mitjana espanyola és més alta, 3,1% de pujada, però cal tenir en compte que la situació global tan sols arriba a una taxa del 16,6%.

L'evolució del resultat d'explotació té unes implicacions molt remarcables. El volum de negoci es va ampliar fins a arribar a 3.344 milions d'euros, el 9,4% del total nacional. La variació interanual fou del 6,1%, és a dir, 2/3 del creixement nacional, que va arribar al 9,4%. A les Balears, aquesta pujada percentual té una distribució molt irregular. Mentre que les petites empreses tingueren un important creixement del 15,1%, les grans empreses (de 20 o més treballadors) ni tan sols arribaren al 4,5%. Les dades a la resta d'Espanya ens mostren una situació justament contrària: les grans empreses tenen una variació de creixement més elevada que les petites (el 10,2% i el 8,2% respectivament).

Si comparam el volum de negoci i el volum de producció podem percebre importants diferències entre les Balears i la resta d'Espanya. Mentre que a les Balears creix més el volum de negoci que el de producció (6,1% i 4,9% respectivament), en el total nacional es produeix la situació oposada: és major el volum de producció que el de negoci (11,2% i 9,4% respecti-

vament). Per tant, és remarcable el fet que el valor de la producció a les Illes creix tan sols la meitat que a la resta d'Espanya, el 4,9% davant l'11,2%.

Aquesta diferència en el valor de la producció és una primera causa del fet més important que s'ha de recalcar en els resultats d'explotació: la caiguda del VAB a preus de mercat del 9,6%, mentre que en el total nacional es produeix un pujada del 6,2%. A les Illes aquesta caiguda de gairebé quasi deu punts està repartida de manera molt desigualment. A les petites empreses el VAB puja el 5,1%, mentre que a la gran empresa es produeix una davallada del 14,8%. Les causes principals d'aquesta situació es poden trobar en la pujada del 17% en el consum de matèries primeres i en el 13% d'increment en els serveis exteriors. La pujada del 12,2% en les despeses de personal també col·labora en la reducció final de l'excedent brut d'explotació en el 40,2%. La petita empresa té una caiguda moderada del 5,5%, però la gran empresa pateix una reducció en l'excedent brut de 62,5 punts percentuals.

La situació en el total nacional és just al contrari, amb increments del VAB a preus de mercat de 6,2 punts i un excedent brut d'explotació que només cau el 2,2%.

Si analitzam el personal ocupat per trimestres, podem estimar que hi ha una moderada variació relativa del total de treballadors entre el trimestre de més ocupació i el de menys. Concretament, en el primer trimestre del 2005 hi havia 20.899 empleats en el sector del transport, mentre que en el tercer eren 24.324, una diferència relativa del 16%. En l'àmbit nacional, aquesta diferència entre el trimestre de més i el de menys ocupació només arriba al 2% de variació relativa (902.678 empleats el primer trimestre i 919.986 el tercer). En el conjunt del sector del transport hi hauria una major estacionalitat a les Illes que a la resta d'Espanya.

Dia 30 de setembre de 2005, el total d'ocupats a les Illes era de 24.504 persones, un increment del 6,1% respecte de l'any anterior. En el total nacional, l'increment d'ocupació només fou del 4,5%. Del total d'ocupats, 9.647 treballaven a la petita empresa (el 39% del total), mentre que 14.857 ho feien per a la gran empresa (el 60,6% del total).

Dins el total nacional, el 48% del ocupats fan feina per a la petita empresa i el 51,7% en fan a la gran empresa. Pel que fa a l'ocupació, la gran empresa té un major protagonisme a les Illes que a la resta de l'Estat.

Un total de 20.567 persones feien un treball remunerat dia 30 de setembre, un increment del 8%. A la resta d'Espanya el creixement fou la meitat, el 4,2%. Del total de remunerats, 14.207 eren empleats fixos (el 69% del total) i 6.359 eren eventuals (el 30,9% del total). Aquestes xifres ens indiquen un major creixement de l'ocupació eventual, amb el 10,3%, que de la fixa, que només va pujar el 7,1%. Dins del segment del treballadors fixos és remarcable el fet que l'increment de l'ocupació de les dones és més elevat que els dels homes (el 10,2% i el 6,1% respectivament). Tot el contrari del que succeeix en el cas dels eventuals, amb creixements de l'11,8% per als homes i del 7,3 per a les dones.

És destacable que a la petita empresa la presència de la dona en termes absoluts sigui molt reduïda, tot i que en termes relatius els creixements siguin importants. Concretament, dels remunerats fixos només el 13,6% (539) són dones, i dels eventuals, només ho eren el 8,2% ho eren (149). A la gran empresa, hi ha més igualtat: són dones el 27,6% del total d'assalariats fixos i el 41,8% dels eventuals.

10.2.1. El transport de viatgers

L'any 2005 hi havia a les Balears un total de 2.329 empreses dedicades al transport de viatgers, una variació percentual respecte al 2004 de tan sols el 0,3%. El 98,75% de les empreses tenien menys de 20 treballadors i l'1,25% en tenien 20 o més. La importància de la petita i mitjana empresa en aquest sector és aclaparadora, ja sigui a les Illes o a la Península. Dins el total nacional, el nombre d'empreses va créixer el 0,9%.

El volum de negoci es va incrementar el 3,6%, fins a 2.588 milions d'euros, amb una modesta variació de l'1,1% per a la petita empresa i del 3,7% per a la gran. A les Illes el 5,7% del total de negoci és facturat per empreses de menys de 20 treballadors, mentre que el 94% correspon a empreses de 20 o més treballadors. (Vegeu el quadre A I-50.)

És molt remarcable la caiguda del VAB a preus de mercat del 15%, davallada que va afectar especialment la gran empresa de les Illes (amb una caiguda mitjana del 17,8%). En el total nacional el descens va ser més suau, del 3,2%, i el sector més afectat fou novament el de les grans empreses (amb una caiguda del 6,6%). Expliquen aquesta situació la pujada dels costs de personal en 9,1 punts percentuals i l'elevat increment de les compres i despeses en béns i serveis, en total el 12,1%. A la resta d'Espanya, va influir en una menor caiguda del VAB (el 3,2%) el major control de les despeses de personal, que varen caure el 4,3%

La inversió bruta en béns materials es va estancar, amb una petita caiguda interanual del 0,3%, dada que contrasta amb la forta caiguda estatal de 13,2 punts percentuals.

Un total de 15.283 persones estaven ocupades en el sector del transport de viatgers el 30 de setembre del 2005, l'1,6% més que l'any anterior. D'aquest total, el 26,9% treballava a la petita empresa i el 73% a la gran empresa. Els percentatges de creixement són molt reduïts: el 2,2% per a empreses de menys de 20 treballadors i l'1,4% per a les de 20 o més. Tot i això, la situació és molt més favorable que a la resta de l'Estat, on l'ocupació va caure el 4,2% (afectant primordialment la gran empresa, amb una caiguda del 7,1%).

La mitjana d'ocupats per empresa arriba a 5,9 treballadors, amb un increment respecte del 2004 de l'1,7%. La petita empresa no presenta cap variació (té un total de 1,7 treballadors per empresa, amb una variació nul·la) però la gran empresa creix el 8,2% fins a situar-se en una mitjana de 340,2 ocupats per empresa. És de destacar el fet que la mitjana de treballadors de l'empresa de les Illes, ja sigui petita o gran, és molt més alta que la de les seves homòlogues de la Península (a la resta de l'Estat, l'empresa petita té un grandària mitjana d'1,5 persones, i la gran empresa, de 191,6 treballadors).

La productivitat mitjana de les empreses del transport de viatgers es redueix fins al 17,5% (a la petita empresa cau només l'1,15, però a la gran empresa la davallada arriba a 20,4 punts percentuals). A la resta d'Espanya, la caiguda és també important, però una mica més moderada, amb una mitjana del 6,9% menys. Influeix en aquesta caiguda de la productivitat, com hem apuntat abans, la pujada dels costs de personal (la taxa de despeses de personal puja el 27,9%) i la forta caiguda en la taxa de valor afegit (es redueix el 18,3%). El salari mitjà puja fins a 36.005 euros (però la mitjana a les petites empreses només arriba a 13.093 euros, mentre que a les empreses de 20 o més treballadors el sou mitjà és de 39.717 euros). És a dir, la remuneració mitjana de la gran empresa és tres vegades més alta que la de la petita empresa.

La taxa de participació femenina arriba al 28,3%, amb el 2,5% d'increment respecte de l'any anterior. La participació de la dona en la petita empresa és del 12,4% (amb un increment interanual de 13,8 punts percentuals) i a la gran empresa, del 34,3% (amb un increment corresponent de l'1,5%). A la resta d'Espanya, la participació de la dona és sensiblement inferior, amb una taxa mitjana de només el 14,4% (però amb un notable creixement interanual de 7,5 punts percentuals).

El volum de negoci es va incrementar des dels 3,6% fins a arribar a un total de 2.558 milions d'euros, amb un valor de producció total de 2.383 milions (amb un increment interanual del 4,5%). Aquest valor es divideix entre la petita empresa (menys del 7%) i la gran empresa (el 93% del volum total de producció). En l'àmbit estatal aquest repartiment és una mica més equilibrat: el 18% per a empreses de menys de 20 treballadors i el 81% per a les de 20 o més empleats.

El fet més destacable del resultat d'explotació és l'apreciable caiguda, ja apuntada abans, del VAB a preus de mercat, amb un total de 15 punts percentuals. Influeixen de forma fonamental en aquesta situació dos elements: l'increment en el consum de matèries primeres i altres aprovisionaments i les despeses de serveis exteriors (que pugen respectivament una mitjana del 15,2% i del 14,7%). L'augment posterior de les despeses de personal en el 9,1% ajuda en la més que notable caiguda final de l'excedent brut d'explotació en el 52,4%. Aquesta caiguda es divideix molt desigualment entre empreses petites i grans. En les primeres, l'excedent brut cau només el 3,6%, mentre que en les segones la reducció és més que remarcable: el 71,3%. Expliquen aquesta negativa situació l'increment en el consum de matèries primeres en el 15,3% i les despeses en serveis exteriors en el 15,2%.

Un total de 13.855 persones treballaven de mitjana en el sector del transport de viatgers el 2005, amb el 3,3% d'increment. Aquesta dada contrasta amb la disminució del 4,4% a la resta de l'Estat. D'aquest total d'empleats, el 27,7% treballava per a la petita empresa i la resta, el 72,2%, per a la gran. La màxima diferència entre el millor i el pitjor trimestre (el primer amb 12.351 i el tercer amb 15.153 ocupats) és en termes relatius del 18%. L'increment d'ocupació més gran es produeix a les empreses de

20 o més treballadors, amb creixements mitjans del 4,1%, a diferència de la petita, que només arriba a l'1,3%. (Vegeu el quadre A I-51.)

Dia 30 de setembre del 2005 un total de 15.283 persones ocupades componien el sector del transport de viatgers, un increment de l'1,6%. El 26,9% del total d'ocupats feien feina a la petita empresa, mentre que el 73% ho feia a la gran empresa. Els creixements respectius són molt similars, el 2,2% i l'1,4%. És molt destacable la caiguda del total d'assalariats a la resta de l'Estat, amb una disminució del 4,2%. (Vegeu el quadre AI- 52.)

Els treballadors remunerats eren 13.044, amb un increment respecte de l'any anterior del 2,4%. D'aquest total, el 69,6% són empleats fixos i el 30,3% són eventuals (amb variacions interanuals respectives del 3,1% i del 0,7%). És important el fet que a la gran empresa és on creix més l'ocupació fixa (el 3,9%), mentre que la feina eventual és predominant a la petita empresa (amb una pujada del 33,7%).

10.2.2. El transport de mercaderies

El sector del transport de mercaderies estava format per 1.661 empreses, un modest increment de l'1,4% respecte de l'any anterior. El sector està primordialment compost per petites empreses, 1.620, que representen el 97,53% del total. Tan sols hi ha 41 empreses de 20 o més treballadors, amb un total del 2,4%. El volum de negoci del sector es va incrementar visiblement en el 32,8% fins a arribar a 432 milions d'euros. Del total de negoci, 253 milions són facturats per la petita empresa (el 58,5%), mentre que la gran empresa gestiona els 179 milions restants (el 41,4%). Les dades del conjunt nacional són molt més modestes, ja que tan sols arriben a un terç del total illenc, el 10,4% de pujada mitjana.

És remarcable la notable pujada del VAB a preus de mercat, el 22,3% d'increment (dividit entre el 18,1% per a la petita empresa i un respectable 34,8% per a la gran). Les dades de la resta de l'Estat són més reduïdes, amb tan sols una pujada mitjana del 7,8%. Aquest fort increment del VAB a les Illes es produeix malgrat que les destacables pujades en el cost de personal arribin al 33,7%, i de les compres de béns i serveis, que arriben al 37,1%. Podem remarcar la fortíssima pujada de les despeses de personal en la gran empresa, el 53,4%. A pesar d'aquestes pujades la inversió bruta en béns materials s'incrementa un útil 18% (tot i això, la inversió a la petita empresa presenta un estancament de l'1,3% de creixement, a la gran empresa la dada corresponent és d'un enorme 104,2%). Respecte de l'ocupació podem dir que hi ha pujades significatives, amb un creixement mitjà del 17,6%, fins a arribar a 5.662 empleats a 30 de setembre de 2005.

La mitjana d'ocupats per empresa arriba a 3,3 (un increment del 13,8%). Els valors per a la petita empresa són de 2,5 empleats (amb un increment del 4,2%) i per a la gran de 33,3 (amb una pujada del 5,7%). La taxa de productivitat s'incrementa un apreciable 6,4%, mentre que la pujada a escala nacional és molt més petita, tan sols el 0,9%.

El salari mitjà del sector del transport de mercaderies se situa en una mitjana de 19.709 euros, amb un increment interanual del 5,8%. Cal dir que en termes absoluts no hi ha diferència en els salaris entre la petita i la gran empresa (però en termes relatius les variacions sí que són notables: el 8,8% de pujada per a la petita empresa i una davallada de l'1,9% a la gran empresa). En l'àmbit estatal, la mitjana absoluta de salari és similar a la de les Illes, entorn de 19.000 euros. Cal dir que en aquest cas sí que hi ha una diferència significativa entre el salari de la petita empresa i el de la gran (17.571 euros i 21.317 euros respectivament).

El volum de producció l'any 2005 fou de 329 milions d'euros, amb una forta pujada del 25,5%. La majoria d'aquesta producció correspon a la petita empresa, amb el 65,6% del total; el 30,3% restant és de la gran empresa. Els increments de producció interanuals són molt semblants: el 24% i el 28,3%, respectivament. La mitjana estatal és una mica més moderada, amb creixements del 10,8% de mitjana. El VAB a preus de mercat puja a 180 milions d'euros, amb un apreciable increment del 22,3%, més encara si tenim en compte la forta pujada de les compres de matèries primeres i altres aprovisionaments (increment del 46,7%) i les despeses de serveis exteriors (amb el 19,6% d'increment). L'apreciació del VAB es produeix tant en les empreses de menys de 20 treballadors com en les de 20 o més, amb unes variacions respectives del 18,1% i del 34,8%. (Vegeu el quadre A I-53.)

Les despeses de personal experimenten una forta pujada, amb el 33,7% de mitjana, repartit entre els petits negocis (25,8% de variació positiva) i el grans negocis (amb un espectacular 51,7%). Les xifres nacionals són molt més moderades, amb una mitjana d'increment de 10 punts, i on la gran empresa només puja el 7%. Malgrat els increments de costs que acabam de comentar, l'excedent brut d'explotació s'incrementa un apreciable 11,5%, similarment repartit entre els diferents tipus d'empreses (12% i 9,8% per a petits i grans negocis). A escala estatal, els increments només arriben a la meitat de les xifres anteriors, amb pujades que tan sols arriben al 5,5%.

La mitjana anual d'ocupació en el sector del transport de mercaderies se situava en 5.482 treballadors, el 15,7% més que l'any anterior. El creixement és majoritari a la gran empresa, que puja un espectacular 53,3%, mentre que a la petita l'increment és d'un modest 7%. La diferència entre el trimestre de més ocupació i el de menys és reduïda, i és un possible indicador d'una baixa estacionalitat (entre el primer i el quart trimestre, 5.238 i 5.623 ocupats respectivament, la diferència és del 9,3%). A la resta d'Espanya, els creixement només signifiquen la meitat dels de les Illes, el 6,7% de mitjana (Vegeu el quadre A I-54.)

Un total de 4.166 persones tenien un treball remunerat (el 27,5% de variació positiva; a la resta de l'Estat només el 7,3%). El 67% estan contractats per la petita empresa i el 33% per la gran empresa. Del total de remunerats, tenen contracte fix 2.858 treballadors, el 68,6%. Amb contracte eventual hi ha el 31,3%, 1.308 persones en total. L'ocupació estable creix el 17,9% (principalment a la gran empresa, que puja el 35,2%), mentre que la feina eventual

varia el 54,8% (a la gran empresa hi ha un espectacular 135,1% de creixement). És remarcable el fet que en els contractats fixos, les dones creixen el 50,7%, mentre que els homes nomes el 14,7%. En les feines eventuals és major el creixement entre els homes (57,8%) que entre les dones (16,9%). (Vegeu el quadre A I-55.)

10.2.3. Altres activitats annexes al transport

El sector de les activitats annexes al transport estava compost per 228 empreses, el 5,4% més que l'any 2004. La petita empresa baixa el 6,8%, mentre que la gran puja el 9,1%. El sector és predominantment minorista (el 89,4% del total d'empreses tenen menys de 20 treballadors), a diferència del 10,5% que té 20 o més empleats. Aquesta situació contrasta amb les dades nacionals, que mostren un estancament del sector amb una caiguda del 0,9% (de fet és la petita empresa la que cau l'1,9%, la gran empresa puja un 8,8%). Un total de 335 milions d'euros són generats per aquest sector, amb el 3% d'increment interanual. La petita empresa factura el 46% del total de negoci, mentre que la gran empresa gestiona el 53% restant. En l'àmbit nacional el creixement del negoci és de quasi quatre vegades més, amb una pujada mitjana de l'11,1% (gràcies a la forta pujada del negoci de la gran empresa, que té una variació positiva del 53,8%).

La resta de macromagnituds principals ens mostren una situació una mica complicada dins el sector. Concretament, el volum de producció té una variació negativa del 12,4%, el VAB a preus de mercat és del 14,8% i el VAB a cost dels factors és del 15%. Les despeses de personal s'incrementen l'11,7%, i les compres de béns i serveis ho fan en el 14,8%. Finalment, i com resultat d'aquesta situació, la inversió bruta en béns materials davalla el 64,9%. Hem de dir que la situació de la resta de l'Estat és en conjunt una mica més favorable, amb pujades del valor de la producció del 21,8% i del VAB a preus de mercat del 14%, però també hi ha disminucions apreciables de la inversió bruta, que disminueix el 20,3%. (Vegeu el quadre A I-56.)

Malgrat les dades anteriors, el personal ocupat a les Illes creix el 10,3%, fins a arribar a 2.971 persones. La pujada és petita a les empreses de menys de 20 treballadors (el 2,4%), però apreciable a la gran empresa (el 14,2%). Els treballadors es concentren majoritàriament en empreses de 20 o més treballadors (el 69,5% del total), i el 30% treballa a la petita empresa.

Una mitjana de 12,7 persones fan feina en cada empresa en el sector d'activitats annexes al transport, amb un notable increment de 22,1 punts percentuals. Els valors absoluts se situen en 4,3 persones per a la petita empresa i 84 per la a gran. Aquestes dades són relativament similars a les del total nacional, tret de la gran empresa. De fet, les grans empreses de la resta de l'Estat són el 30,9% més grosses que les de les Illes.

És molt remarcable la caiguda de la productivitat, amb el 26,7% de mitjana, repartit molt homogèniament entre empreses petites i grans. Aquesta caiguda és la combinació de la reducció ja

esmentada del VAB i l'increment en les despeses de personal. Dins del total nacional la caiguda de la productivitat es deu vegades menor, el 2,7% (el personal ocupat s'incrementa notablement, fins al 17,2% de mitjana, però el VAB manté un creixement sostingut del 14%).

El salari mitjà a les Illes és de 23.810 euros, de fet baixa el 4,5% respecte de l'any anterior. La diferència de salaris en termes absoluts entre la petita i la gran empresa és mínima, tan sols 241 euros a favor de la gran. La diferència en termes relatius és més gran: el 9,4% positiu per a la petita i el 9,3% negatiu per a la gran. A la resta d'Espanya, el salari mitjà puja el 14%, fins a 27.150 euros, amb un increment del 4,2%.

L'anàlisi dels resultats d'explotació ens mostra la situació següent: un increment en el volum de negoci del 3%, fins a 335 milions d'euros, amb un valor de producció total de 195 milions (amb una apreciable caiguda del 12,4%). Expliquen aquesta situació l'elevada xifra de treballs realitzats per altres empreses, fins a 140 milions d'euros, un espectacular increment del 108,2% de mitjana. A la caiguda en el volum de producció s'afegeix la forta pujada en les compres de matèries primeres i altres aprovisionaments (el 46,1%), no compensada per la baixada de les despeses en serveis exteriors del 10,1%. El resultat és una disminució del VAB a preus de mercat del 14,8%, que afegit a la pujada de les despeses de personal de l'11,7%, tenen com a resultat un excedent brut d'explotació que disminueix un notable 41,2%.

Aquest resultat tan desfavorable es divideix per igual a la petita (amb una caiguda del 42,75%) i a la gran empresa (amb una caiguda del 39,8%). La situació a escala nacional és més favorable, amb una pujada mitjana de l'excedent brut d'explotació de 5,9 punts percentuals (a la petita empresa baixa el 12,6%, però a la gran puja el 10%).

Un total de 2.895 treballadors estaven ocupats en el sector d'activitats annexes al transport, amb un increment del 16%. D'aquest total, el 30% treballen per a la petita empresa (increment interanual del 5,5%), mentre que el 69% ho feien per a la gran (una pujada del 21,3%). En el total nacional, l'increment és del 17,1% de mitjana, concentrat totalment a la gran empresa (que puja el 23,7%; la petita empresa només ho fa el 0,9%). El 24,8% del total d'ocupats a Espanya fan feina a una petita empresa, mentre que el 75% treballen per a la gran. (Vegeu el quadre A I-57.)

A les Illes, la màxima diferència entre el trimestre de menys ocupació (el primer, amb 2.783 treballadors) i el de més (el tercer, amb 3.013 treballadors) és de tan sols el 7,6%, una estacionalitat relativament baixa des del punt de vista de l'ocupació.

A dia 30 de setembre de 2005, un total de 2.971 persones estaven ocupades en el sector, el 10% més que l'any anterior. D'aquest total, 2.851 (el 96%) estaven remunerades (amb un increment del 12%). El total de treballadors remunerats es divideixen en el 67% de fixos i el 32% d'eventuals. Les variacions relatives

respectives són del 15,6% i del 5,3%. El creixement del personal fix és similar en la petita i en la gran empresa, del 15%. En el cas dels eventuals, hi ha una disminució de 27,1% en les empreses de menys de 20 treballadors i un increment del 12,9% en les de 20 o més empleats. És remarcable el fet que l'ocupació femenina no té variació (el 0%) en el contractes fixos, i s'incrementa en el 35,9% en els eventuals. (Vegeu el quadre A I-58.)

En el total nacional, la pujada de l'ocupació és una mica més elevada que a les Illes, fins al 17,2% de mitjana. La gran empresa absorbeix totalment aquest increment de personal (el 24% de variació positiva) i en la petita empresa l'ocupació creix un mínim 0,3%. D'un total de 181.248 persones remunerades, el 78% són treballadors fixos i el 21% són eventuals.

10.2.4. Anàlisi comparativa de les branques del transport

En el darrer apartat dedicat al transport, es fa una comparació gràfica entre les diferents subactivitats que el componen. (Vegeu el gràfic A I-14 i I-15.)

10.3. Les activitats postals

89 empreses es dedicaven a les activitats postals a les Balears l'any 2005, amb un increment notable del 17,1%. El sector està dominat per la petita empresa en el 95,5% dels casos, mentre que només el 4,5% de les empreses tenen 20 o més treballadors. És remarcable el fet que la petita empresa es troba en plena expansió, amb creixements interanuals del 23,2%, mentre que la gran empresa afronta caigudes del 28,6%. La mitjana nacional mostra una pujada en el nombre d'empreses en el 4%, encara que les grans empreses disminueixen el 19%.

Amb una facturació de 17,8 milions d'euros, el negoci postal ha caigut de manera important, fins al 38,3% de disminució. La gran empresa acusa molt aquesta situació, amb una reducció del 74,4%. La petita empresa creix un espectacular 118,7%. De fet, el 66% del negoci és gestionat per la petita empresa, mentre que tan sols el 33,6% ho és per la gran empresa.

Les macromagnituds que analitzam ens mostren una situació en la qual la petita empresa incrementa notablement les seves xifres, mentre que, en general, la gran empresa empitjora molt les seves. Per exemple, els petits negocis incrementen el VAB a preus de mercat el 136,6%, el 85% en les despeses de personal i el 122% en les compres de béns i serveis. Per a la gran empresa les dades són caigudes del 45,1%, el 37,1% i el 86,2% respectivament. La inversió bruta disminueix de mitjana el 75,7% (el 20,9% per a la petita i el 92,1 per a la gran). (Vegeu el quadre A I-59.)

Una mitjana de sis persones treballen en cada empresa dedicada al sector postal, amb una caiguda del 13% (no varia la petita empresa, i la gran creix el 26,4%). És remarcable el fet que la gran empre-

sa de les Illes té 49 treballadors, mentre que la mitjana estatal és de 306, sis vegades més.

La productivitat del sector es va estancar el 2005, amb el 0,7% de decreixement mitjà a les Illes i el 0,5% de pujada en l'àmbit estatal. En l'anàlisi per tipus d'empresa la petita incrementa la seva productivitat el 93,8%, mentre que la gran cau el 33%. A la resta d'Espanya es manté la mateixa tendència, però en xifres més moderades: el 16,6% positiu i l'1,2% negatiu respectivament. El salari mitjà del sector postal era de 12.846 euros, cosa que representa l'1,6% de caiguda respecte de l'any anterior. La mitjana nacional és el 30% superior, 16.778 euros en total. A les Balears és remarcable el fet que el sou a les petites empreses és lleugerament superior al de les grans (el 4% més). S'ha de dir que els creixements respectius han estat del 46,5% i del 21,1% menys.

Pel que fa al resultat d'explotació la tendència és clara, tant a les Illes com a la Península: grans increments positius a la petita empresa i negatius a la gran. Tot això fa que les mitjanes no siguin gaire representatives i sigui necessari comentar les dades segons el tipus d'empresa.

El valor de la producció arriba a 14,2 milions d'euros, amb una disminució del 21,6%. Aquesta reducció és totalment aplicable a la gran empresa, que disminueix la seva producció en el 62,3%, mentre que la petita l'incrementa el 116,5%. A escala estatal la productivitat cau més moderadament, amb el 2% de mitjana. El VAB a preus de mercat puja el 136% a la petita empresa i disminueix el 45,1% a la gran. La mitjana corresponent és de l'1,3%, (en l'àmbit estatal és del 2,9%). Les despeses de personal quasi es multipliquen per dos a la petita empresa, amb el 85,7%, mentre que cauen el 37,1% a la gran. El resultat d'aquesta conjunció és un increment en l'excedent brut d'explotació del 17,8% (hi ha una pujada espectacular del 365% a la petita empresa i un caiguda del 62,2% a la gran). A les Illes el resultat negatiu de les grans empreses és compensat pel creixement de les petites: a la resta de l'Estat això no succeeix. La pujada de la petita (el 32,7%) no compensa la caiguda de la gran empresa (el 23,3%), i la mitjana final resultant mostra una reducció del 14,3% en l'excedent brut d'explotació en l'àmbit nacional.

Una mitjana de 532 ocupats treballaven en el sector postal durant l'any 2005. La diferència entre el trimestre de menys ocupació i el de més només arriba al 6% dels treballadors (el quart trimestre amb 508 persones i el tercer, amb 552). Del total d'ocupats, el 56% treballaven per a la petita empresa i el 43% per a la gran. A la resta de l'Estat, les dades eren del 18% i del 81,6% respectivament. Dia 30 de setembre de 2005 estaven remunerats un total de 506 treballadors, el 67% amb contractes fixos i el 32% amb contractes eventuals. De les persones amb feina estable, el 48% treballaven per a la petita empresa, mentre que el 51% ho feia per a la gran empresa. Del total de contractats eventuals, el 65% correspongueren a petits negocis, mentre que el 34% treballaven a grans empreses. (Vegeu els quadres A I-60 i A I-61.)

10.4. Anàlisi de la conjuntura de l'any 2007

En aquest apartat s'analitza l'evolució conjuntural del sector del transport. Per a les Illes Balears el transport marítim i l'aeri tenen una importància fonamental atès seu caràcter insular i al fet de ser una destinació turística internacional de primer ordre. L'apartat següent es divideix en quatre activitats: transport marítim, transport aeri, transport per carretera i transport per ferrocarril.

10.4.1. El transport marítim

L'any 2007 un total de 2.583.991 passatgers varen utilitzar les vies marítimes regulars en règim de cabotatge, amb el 7,11% d'increment interanual. Aquest total de viatgers es va distribuir de la següent manera: el 47% a Mallorca, el 14% a Menorca i el 37% a les Pitiüses. El port de Palma és amb molta diferència el de més trànsit, ja que suporta el 40% del total de passatgers de les Illes Balears i el 85% del total de Mallorca. (Vegeu el quadre A I-62.)

El transport de passatgers de creuers també es va incrementar durant l'any 2007, fins al 15,08% (amb un total de 1.219.886 viatgers). El 85% d'aquest total va embarcar i desembarcar al port de Palma (amb un increment interanual del 13,5%), el 7,4% ho va fer al de Maó (amb un increment del 36,88%) i el 6,5% ho va fer al d'Eivissa (amb un increment del 14,5%). (Vegeu el quadre A I-63.)

Un total de 4.791.901 viatgers varen fer ús del transport de passatgers per trànsit de badia. Aquest gran total es va repartir així: Mallorca, el 26%; Menorca, el 4%, i les Pitiüses, el 69%. El port més important és, sens dubte, el de Eivissa, amb un total d'1.847.784 passatgers (amb un increment interanual del 5,83%). (Vegeu el quadre A I-64).

L'any 2007 el transport de mercaderies, amb un total de 14,5 milions de tones, presenta un increment del 3,79% respecte de l'any anterior. Aquest total es reparteix en les proporcions següents: el 74% a Mallorca, el 9,75% a Menorca i el 16,25% a Eivissa. El port de més trànsit de mercaderies és, òbviament, el de Palma, amb un total de 8,9 milions de tones (el 61% del total de les Balears), cosa que suposa un increment del 1,89%respecte del 2006. (Vegeu el quadre A I-65.)

Per grups de productes, dels més de 14 milions de tones, els més importants són aquests: en primer lloc, els transports especials, amb el 35% del total, i després, els productes energètics, amb el 24%. A més distancia apareixen els productes alimentaris i agroramaders, altres mercaderies i els materials de construcció. (Vegeu el quadre A I-66.)

10.4.2. El transport aeri

Durant el 2007 un total de 30.769.714 passatgers varen embarcar o desembarcar per un dels tres aeroports de les Illes Balears, un 4,1% més que l'any anterior. El repartiment per Illes va ser el següent: el 15,4% a Eivissa, el 75,48% a Mallorca i el

9% a Menorca. Els creixements interanuals respectius varen ser del 6,8%, el 3,7% i el 3,2% respectivament. En general, el transport aeri segueix un camí de creixement constant a llarg termini. (Vegeu el quadre A I-67 i el gràfic A I-16.)

10.4.3. El transport terrestre

El transport regular de viatgers per carretera té una evolució creixent a llarg termini. A Menorca es produeix un fort increment a partir de l'any 2004; la dada interanual per al període 2006/2007 és de l'11,9%, fins a 2.102.913 passatgers. A l'illa de Mallorca hi ha un suau estancament durant l'any 2007, un creixement de només l'1,1% i un total de 9.746.761 viatgers. (Vegeu el quadre A I-68.)

Llevat d'un petit estancament en el nombre de passatgers durant l'any 2006, el nombre de viatgers per ferrocarril no ha deixat de créixer en els darrers anys. El 2007 es va arribar a un total de 5.549.532 usuaris del tren, amb una pujada interanual del 6,5%. D'aquest total, el 18% varen fer ús de la línia Sóller-Port de Sóller, el 15,3% de la línia Sóller-Palma i el 66,5% feren el recorregut Palma-Inca i Palma-Manacor. És destacable el fet que més d'un milió de viatgers (exactament 1.002.159) circularen amb el tramvia del Port de Sóller, un 8,9% de persones més que l'any anterior. (Vegeu el quadre A I-69.)

La xifra d'usuaris que van de Palma a Sóller amb el tren va arribar a 852.172, amb un creixement interanual del 3,6%. Cal dir que aquesta línia de tren presenta un continu estancament (fins i tot un decreixement) en el nombre de passatgers des de l'any 2001. De fet, en aquest vuit anys ha perdut en termes percentuals quasi el 13% de viatgers.

La línia de ferrocarril amb més èxit és, sens dubte, la que des de Palma arriba tant a Inca com a Manacor. L'increment d'usuaris és molt notable, fins a 3.695.201, un increment interanual del 6,5%. És important fer notar que aquest increment ha estat continu en els darrers anys. Des de l'any 2001 les dades d'usuaris mostren una variació positiva de més del 81%.

10.4.4. Les activitats postals

La línia bàsica de l'activitat postal de les Illes Balears va ser durant l'any 2007 -o en anys anteriors- la més important, ja que el 91% del total dels serveis postals d'aquest any varen ser de línia bàsica. La resta de serveis postals es dividiren entre la línia econòmica (7,89%) i la línia urgent (1%). (Vegeu el quadre A I-70.)

10.4.5. Les telecomunicacions

L'any 2007 les línies fixes canvien la seva tendència decreixent dels últims anys i es mantenen (mostren un lleuger augment del 0,40%). Les línies d'abonat digital asimètriques (ADSL) tornen a ser les que més augmenten (18,74%), mentre les xarxes digitals de serveis integrats (RDSI) baixen una mica (2,67%) i les xarxes de telefonia bàsica (RTB) mantenen el nivell de 2006 (0,63%). (Vegeu el quadre A I-71.)

11

INSTITUCIONS FINANCERES

RESUM

El 2007, els mercats financers han registrat importants turbulències que tenen l'origen en l'augment de la morositat de les hipoteques d'alt risc (*subprime*) als Estats Units, que es varen fer visibles a partir de l'11 d'agost. El finançament d'aquest tipus d'hipoteques a través de productes estructurats complexos que diversifiquen el risc entre molts agents però que en fan molt complicada la valoració ha propiciat que l'episodi es propagui a altres mercats financers i tingui una dimensió internacional.

Amb referència a Espanya i a les Balears, cal esmentar que els processos de titulació d'actius difereixen en gran manera dels que s'han dut a terme en altres països; diversos són els motius que expliquen aquestes diferències. D'una banda, perquè les entitats financeres que operen a Espanya i a les Balears han desenvolupat estructures de titulació relativament senzilles, al mateix temps que no han vist aquesta pràctica com un negoci per si mateixes, i no hi havia incentius per atorgar crèdits en condicions menys exigents. D'altra banda, perquè la qualitat dels actius hipotecaris titulitzats és relativament més elevada (com ho prova que la morositat creditícia va augmentar durant l'any 2007 de mitjana un 1%, percentatge bastant reduït, especialment si es compara amb el mercat dels EUA, que va superar el 20% en el mercat *subprime*, i al voltant del 6% en el cas de les hipoteques de qualitat intermèdia). I, finalment, cal indicar que les provisions disponibles per al sistema bancari espanyol tripliquen, en la majoria de situacions, les possibles fallides.

No obstant això, les turbulències financeres internacionals han generat a les institucions financeres que operen a les Balears i a Espanya un escenari d'incertesa que ha derivat en una forta contracció del crèdit, com a conseqüència de la manca de confiança i credibilitat entre les institucions bancàries. A més, aquesta crisi de liquiditat s'ha vist agreujada per l'alentiment palès en el sector de la construcció i de les activitats immobiliàries, que fins ara s'havien constituït com a sectors bàsics i explicatius, en gran manera, del creixement balear dels darrers anys.

En aquest context, l'endeutament a les Balears s'ha incrementat de manera considerable, i la nostra s'ha configurat com la comunitat autònoma espanyola on les entitats bancàries que hi operen han registrat un major volum de crèdits (42.406 milions d'euros) en proporció als dipòsits (18.132 milions d'euros).

D'altra banda, les dades conclouen que les entitats bancàries operatives a les Balears segueixen registrant avanços en la productivitat de l'oficina bancària a les Illes, si bé mantenen un menor grau de productivitat que en l'àmbit nacional.

11.1. INTRODUCCIÓ

L'esclat de la crisi de les hipoteques de baixa qualitat, les anomenades hipoteques *subprime*, l'agost de 2007, ha posat de manifest la importància i rellevància que tenen les institucions financeres sobre el conjunt de l'economia i la societat, en un entorn globalitzat com l'actual.

Si bé és cert que la crisi s'inicia en un producte financer signat als Estats Units que havia estat col·locat durant la darrera dècada, la sofisticació dels mecanismes financers va permetre'n títol en productes que treballen en els mercats internacionals, fet que explica que les conseqüències de la crisi s'hagin amplificat i traslladat a altres indrets del món.

La incertesa financera originada al mercat hipotecari nord-americà ha conduït a una situació vulnerable per al conjunt dels sistemes bancaris internacionals. En el cas concret d'Espanya i de les Balears, si bé certament les institucions financeres que operen en aquest marc presenten una fortalesa relativa respecte als seus homòlegs d'altres països (com ho demostra la relativa baixa morositat o l'àmplia cobertura dels crèdits dubtosos amb provisions acumulats durant anys de bonança), l'elevada incertesa generada ha fomentat la manca de confiança i credibilitat, i ha provocat tensions de liquiditat. Aquesta situació

s'ha vist agreujada per la desacceleració en el sector immobiliari, i aquesta realitat ha afectat de manera important les Balears, atès que el sector de la construcció i de les activitats immobiliàries s'ha configurat com un sector econòmic bàsic i explicatiu, en gran manera, del creixement econòmic de les Illes els darrers anys.

En aquest context, resulta important aproximar-se a la realitat de les principals institucions financeres, objectiu d'aquest apartat.

Amb aquest propòsit, partint de la idea que a les Balears —com succeeix en el conjunt de l'Estat espanyol i en molts d'altres països desenvolupats— les llars i les petites i mitjanes empreses mostren una elevada dependència del finançament bancari, s'analitzarà, en primer lloc, quin ha estat el comportament d'aquestes entitats durant 2007. Cal esmentar que les petites i mitjanes empreses de les Illes Balears disposen, a més, de la Societat de Garantia Recíproca (ISBA), que els permet accedir al finançament amb unes condicions més favorables, institució estudiada en aquest capítol. Finalment, és necessari fer referència a l'evolució que ha seguit el mercat borsari, en general, i també estudiar quin ha estat el comportament concret de les empreses vinculades d'una manera directa a les Balears, en particular.

11.2. Les entitats bancàries

Atesa la importància que tenen les entitats bancàries per a les Balears, en el primer apartat ens detindrem a analitzar-les. Aspectes com la dimensió i l'evolució de la xarxa d'oficines, el servei bancari, les principals activitats del costat de l'actiu (els crèdits, els efectes de comerç retornats, les hipoteques) i del passiu (dipòsits), el flux financer i la productivitat d'aquestes entitats durant el 2007, seran objecte d'estudi.

11.2.1. La dimensió de la xarxa d'oficines

El nombre d'oficines operatives a les Balears, al final de 2007, va ser de 1.241 (42 oficines més que les registrades l'any anterior), xifra que representa el 2% del total d'oficines que operen en l'àmbit espanyol. (Vegeu el quadre I-72.)

Aquestes xifres palesen com, a pesar que les entitats bancàries han introduït noves estratègies que fan ús de les noves tecnologies per guanyar quota, en un mercat altament competitiu com és el financer, l'oficina bancària continua sent un element estratègic clau per aconseguir aquest objectiu. En altres paraules, les institucions financeres espanyoles han apostat per considerar que l'oficina bancària és el lloc on l'entitat es relaciona amb el client i el mitjà utilitzat per comercialitzar, majoritàriament, els productes financers.

L'anàlisi per tipus d'entitat de dipòsit conclou que l'any 2007 les caixes d'estalvis han estat les institucions que han apostat més fermament per l'aplicació d'una banca relacional (enfocada al client), mitjançant l'expansió geogràfica, i són les entitats bancàries amb més presència física a la major part de les comunitats autònomes. Aquesta realitat és present tant a les Balears com al conjunt d'Espanya; així,

en el cas de l'arxipèlag balear, durant el 2007, s'han obert 21 noves oficines que pertanyen al grup de caixes d'estalvis, mentre que els bancs, en el mateix període, han obert 18 noves oficines. Aquesta anàlisi per al conjunt de l'Estat espanyol mostra, igualment, que les caixes d'estalvis han més que doblat el nombre d'oficines operatives (en 1.173), cosa que no han fet els bancs (446). Les cooperatives de crèdit també s'han adherit a aquesta estratègia i el 2007 han augmentat obert 3 oficines a les Balears i en 181 a Espanya.

Aquest major protagonisme de les caixes d'estalvis, en el nombre d'oficines, s'ha traduït en el fet que a les Balears, l'any 2007, com ha estat habitual els anys anteriors, són les entitats financeres les que mantenen una quota del 52,14%, davant dels seus competidors més directes, els bancs (amb el 45,53%), mentre que les cooperatives tan sols representen el 2,34%. La mateixa anàlisi feta a escala de l'Estat espanyol evidencia que aquesta major presència física d'oficines de les caixes és encara més accentuada; així, les caixes tenen el 54,54% del total d'oficines bancàries que operen a Espanya, mentre que els bancs mantenen el 34,47% i les cooperatives de crèdit el restant 10,99%. (Vegeu el gràfic A I-17.)

El quocient entre el nombre d'oficines que pertanyen a caixes d'estalvis en relació amb les que corresponen a bancs és un indicador alternatiu que permet analitzar, d'una manera senzilla, la importància relativa de les caixes respecte als bancs, quant a la variable nombre d'oficines. Si aquesta ràtio, coneguda com l'índex de simetria espacial (IS), presenta un valor unitari, indica que hi ha una simetria en el mercat analitzat, en el sentit que ambdues institucions financeres (caixes d'estalvis i bancs) tenen el 50% de les oficines bancàries. En canvi, en cas que la participació de les caixes sigui superior (inferior) a la dels bancs, l'índex presenta un valor superior (inferior) a la unitat. A les Balears, com succeeix a la resta de comunitats autònomes espanyoles, excepte a Astúries (amb el valor de 0,83) i Galícia (amb el valor de 0,98), l'índex presenta un valor superior a la unitat (1,14), fet que evidencia el predomini de les caixes davant dels bancs, en relació amb el nombre d'oficines. Una anàlisi comparativa amb les dades de tres anys enrere mostra una clara tendència a l'increment d'aquest índex de simetria espacial en totes les comunitats autònomes espanyoles. En el cas concret de les Balears, la ràtio ha passat de tenir un valor d'1,11 el 2004 a un valor d'1,14, i en el conjunt d'Espanya s'ha passat de l'1,52 a l'1,58; aquestes dades no fan sinó confirmar que els darrers anys són les caixes d'estalvis les institucions que aposten per reforçar els vincles amb els clients mitjançant la banca relacional, amb una extensa xarxa d'oficines que fa possible una relació directa amb el client a llarg termini, de la qual es beneficia tant l'entitat —en tant que li permet tenir informació acurada i exhaustiva sobre els clients amb vista a la seva planificació de finançament— com el client, que pot beneficiar-se de serveis i preus més convenients, i d'un tractament més personal. (Vegeu el gràfic A I-18.)

11.2.2. El servei bancari

A més de conèixer el nombre d'oficines operatives, resulta igualment interessant

tenir informació sobre el grau de cobertura bancària, recollida per la ràtio «oficina/població». Les xifres palesen que a les Balears el grau de bancarització és més alt (amb 120 oficines per cada 100 mil habitants) que a l'Estat espanyol (100 oficines per cada 100 mil habitants). (Vegeu el gràfic A I-19.)

La comparativa entre la cobertura bancària en el període 2004-2007 mostra que la tendència és l'increment. Aquesta tendència és més marcada en el conjunt d'Espanya que a les Balears; així, a les Illes en tres anys la ràtio s'ha incrementat en una oficina més per cada cent mil habitants, mentre que a Espanya aquest increment ha estat una mica més accelerat, atès que per al mateix període la proporció ha augmentat en 7 oficines per 100 mil habitants.

L'anàlisi territorial de la ràtio conclou que aquesta tendència a augmentar el nombre d'oficines per habitant és present a totes les comunitats autònomes, no obstant això, s'aprecien notables diferències en el grau de bancarització. El 2007, les Illes Balears (120) són, després de La Rioja (156), Aragó (138) i Castella i Lleó (124), la comunitat amb un grau de servei bancari, utilitzant com a variable aproximada la ràtio oficina/població, més alt. Diversos aspectes, com el model de distribució de la població en el territori, el caràcter rural o urbà del territori, com també la mateixa configuració institucional o les condicions competitives del sector bancari, determinen, entre d'altres, aquestes diferències. (Vegeu el gràfic A I-20.)

Cal esmentar que, si bé el nombre d'oficines per habitant és una variable rellevant per avaluar el grau de cobertura bancària, a mesura que la població augmenti les operacions a través d'altres modalitats de banca que no requereixen tanta presencialitat, com la banca en línia o la utilització de caixers automàtics, les oficines deixaran de ser una variable clau i determinant de la competitivitat i el servei bancari. Per això, tal com assenyalen els informes anuals publicats per les diferents institucions financeres, les entitats bancàries fan esforços importants per incorporar les novetats tecnològiques que els permetin també operar a través dels nous canals i, així, donar un servei bancari més ampli als clients.

11.2.3. El crèdit dels bancs, les caixes d'estalvis i les cooperatives de crèdit a les Balears

A les Illes Balears, el crèdit total concedit per les entitats de dipòsit el 2007 va ser de 42.406 milions d'euros, xifra que representa el 2,4% del crèdit concedit pel total de les entitats bancàries a Espanya. Cal destacar que el progressiu augment del cost de finançament, a causa de la política monetària de caire restrictiu aplicada pel BCE, no s'ha deixat notar tant com caldria esperar en el deute balear.

En efecte, el BCE, d'acord amb el seu discurs bel·ligerant contra els riscs inflacionistes, ha practicat una política monetària de signe contractiu, amb la corresponent pujada del tipus d'interès, que ha situat el tipus d'interès de referència a final de 2007 (els de les operacions principals de

finançament) en el 4%, mig punt percentual per sobre de l'existent a principi de l'any. En certa manera, l'autoritat monetària europea sembla que s'alinea més directament amb les tesis que els problemes de liquiditat, originats al mercat hipotecari, s'han de contrarestar atorgant facilitats de crèdit, i no amb reduccions dels tipus, que incrementen els riscs inflacionistes. És una política totalment diferent de la seguida pel seu homòleg nord-americà, que es va concretar en tres rebaixes per un total d'un punt percentual.

En aquest context de política monetària, juntament amb la confiança en els mercats interbancaris, els tipus d'interès del mercat interbancari determinants del mercat creditici han seguit una tendència ascendent Així, l'evolució de l'EONIA (operacions interbancàries a un dia), que mantenia un tipus relativament clavat en el 4,1% abans de l'esclat de la crisi de liquiditat, va passar a un escenari de fortes oscil·lacions, amb cotitzacions que s'han mogut entre el 4,6% i el 3,5% d'un dia a l'altre. De manera semblant s'han comportat la resta de tipus interbancaris, com l'euríbor a dotze mesos, que va culminar al desembre una trajectòria d'alces. Aquest tipus d'interès, utilitzat àmpliament com a referència en molts contractes crediticis, va repuntar fins al 4,79% de mitjana mensual i va assolir la cota més alta des del desembre de l'any 2000. D'aquesta manera, va registrar un augment de 0,87 punts percentuals en relació amb un any abans. (Vegeu el gràfic A I-21.)

No obstant això, i a pesar d'aquesta pujada en el tipus de referència en la majoria de préstecs, una anàlisi temporal mostra que el crèdit bancari atorgat va augmentar el 2007 en el 17,3% a les Balears respecte a l'any anterior, i en el 16,8% a Espanya. Així, i encara que aquests percentatges són inferiors als registrats el 2006 —que varen ser del 21,92% i del 25,35% respectivament—, es pot considerar que la pujada de tipus no ha marcat el 2007 una clara desacceleració del volum de crèdits atorgats. El fet que encara no es tingués un coneixement acurat d'allò que implicava la crisi originada en el mercat hipotecari dels Estats Units d'Amèrica sobre el conjunt de l'economia balear i espanyola, contribueix a explicar aquestes xifres.

Una manera alternativa de mesurar la importància que té la concessió de crèdits per a la societat de les Illes és a través del valor dels crèdits concedits per habitant, que a les Balears va ser de 41,14 milers d'euros per habitant l'any 2007, quantitat que supera en 2,94 milers d'euros la xifra que correspon a la mitjana espanyola per al mateix període de temps, i en 11,14 milers d'euros la registrada a les Balears durant el 2006.

D'acord amb les dades del Banc d'Espanya, els principals receptors d'aquest volum de crèdit a les Balears varen ser les empreses i les famílies (el 95,85%), mentre que les administracions públiques varen rebre una quantia més aviat petita d'aquest volum, almenys en termes relatius (el 4,15%), percentatges que són bastant semblants als registrats a l'Estat, del 97,76% i del 2,24% respectivament. (Vegeu el gràfic A I-22.)

Una anàlisi que reculli les operacions creditícies per tipus d'entitat palesa que les caixes mantenen una activitat creditícia superior en l'àmbit de les Balears a la d'Espanya. Així, la quota quant a la concessió de crèdits va ser del 52,38% per a les caixes d'estalvis, davant del 48,96% d'Espanya; els bancs, per la seva banda, tenen a les Balears una quota (del 46,38%) molt semblant a la que mantenen els que operen en el conjunt d'Espanya (del 45,76%); mentre que les cooperatives de crèdit tenen un paper molt residual en la concessió dels crèdits, ja que només varen canalitzar l'1,24% del total de crèdits, xifra notablement inferior a la registrada en les cooperatives per al conjunt d'Espanya (que va ser del 5,28%). (Vegeu el gràfic A I-23.)

En el context financer internacional, resulta d'interès fer palès que la taxa de morositat del conjunt d'entitats bancàries va continuar pujant suaument fins a col·locar-se en el 0,91%. Aquesta taxa representa menys de dues dècimes d'increment sobre el nivell del final de 2006 i és relativament reduïda. A més a més, les entitats financeres espanyoles disposen d'àmplies provisions per afrontar el previsible augment de la dubtositat.

11.2.3.1. Els efectes de comerç impagats

En el conjunt de 2007, el nombre d'efectes vençuts impagats a les Balears va ser de 43.600, xifra que suposa el 4,13% del nombre d'efectes vençuts per a aquest període de temps, percentatge notablement alt en el conjunt de l'Estat espanyol (del 3,75%). (Vegeu el quadre A I-73.)

D'acord amb la mateixa font informativa, l'Institut Nacional d'Estadística, cal remarcar que l'import dels efectes vençuts impagats va pujar a 163.571,65 milers d'euros el 2007, quantitat que representa que el 4,17% de l'import dels efectes comercials que ja han vençut durant 2007 —i que, per tant, les entitats han rebut en gestió de cobrament de clients— han resultat impagats, i s'ha superat considerablement el percentatge mitjà registrat per al conjunt d'Espanya (del 2,99%).

Cal destacar que el 2007 les Balears són la comunitat autònoma on l'import mitjà de l'efecte de comerç impagat, per al conjunt de les entitats bancàries, és, després de les Illes Canàries (4.534 euros), el més alt d'Espanya, amb un valor de 3.751,64 euros, i supera la mitjana espanyola en 1.451,88 euros. (Vegeu el gràfic A I-24.)

L'important increment en l'import mitjà de l'efecte de comerç impagat, que va passar de 2.725,76 euros el 2006 a 3.751,64 euros el 2007, deixa entreveure com la crisi financera i la desacceleració de l'economia tenen un efecte sobre aquest.

11.2.3.2. El mercat hipotecari

El 2007, d'acord amb les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, el nombre total d'hipoteques sobre finques rústiques i urbanes es va reduir el 3,87% respecte a l'any anterior, de manera que es va situar en 54.725 garanties hipotecàries, mentre que en termes monetaris el capital prestat fent ús d'aquesta figura va ser de 10.169 milions d'euros -759,79 milions d'euros més que l'any 2006, cosa que representa un augment del 8,08%. D'aquesta mane-

ra, per al conjunt de l'any 2007, la quantia mitjana hipotecada va ser superior a 185.000 euros, 36.813 euros més que la mitjana registrada a Espanya. (Vegeu el quadre A I-74.)

Pel que fa a la distribució geogràfica de les hipoteques, resulta d'interès comentar que el 2007 les Illes Balears varen ser, després de València —que va arribar a 5.394,65 hipoteques per cada cent mil habitants—, la comunitat autònoma amb més hipoteques constituïdes per habitant, amb un total de 5.309 hipoteques per cada cent mil habitants; xifra que contrasta amb les de Ceuta i Melilla (2.102) i de Galícia (2.432), les menors del conjunt d'autonomies espanyoles (vegeu el gràfic A I-25).

Per altra banda, el 2007 a les Balears l'import mitjà per habitant va arribar a situar-se en el valor de 9.866,67346 euros per habitant, 3.268,22 euros més que el que correspon de mitjana a cada habitant a Espanya. Si es pren en consideració que la major part de les hipoteques, aproximadament el 98%, es varen constituir utilitzant el tipus d'interès variable referenciat a l'euríbor, és fàcil afirmar que les pujades de tipus d'interès a l'àrea euro acordades pel Consell de Govern del BCE han tingut una especial incidència sobre el conjunt de la societat de les Balears, atès que aquesta comunitat es caracteritza per un elevat grau quant al nombre d'hipoteques i al seu import. Les dades també deixen entreveure com aquelles comunitats autònomes on el sector de la construcció ha tingut un major protagonisme els darrers anys, com és el cas de la Comuni-tat Valenciana, les Balears i Múrcia, són també les regions més dinàmiques en el mercat hipotecari.

La majoria de les garanties hipotecàries constituïdes a les Balears varen ser sobre finques urbanes (amb el 95,28%), com la major quantia es va destinar al finançament d'aquesta modalitat de finca (amb el 91,74%). (Vegeu el gràfic A I-26.)

Una anàlisi més detallada indica que, d'aquestes, la major part, el 65,93%, de les hipoteques urbanes subscrites varen ser sobre els habitatges, amb un total de 34.377, per un import de 5.951,321 milions d'euros. Per ordre d'importància, quant a l'import, les segueixen les hipoteques destinades a finançar la compra d'oficines i garatges (amb el 25,4%) i de solars (amb el 10,8%).

Per entitats, al llarg de 2007 les caixes d'estalvis que operen a les Balears varen protagonitzar un paper molt important, tant en el nombre d'hipoteques concedides (el 55,49%) com en l'import (el 57,11%), i al mateix temps són les úniques entitats que han experimentat un creixement tant en el nombre d'hipoteques concedides (2,36%) com en l'import (14,19%) respecte a l'any anterior. Les segueixen, en ordre d'importància, els bancs, els quals representen el 37,87% del total d'hipoteques i el 37,99% de l'import concedit el 2007; cal esmentar, no obstant això, que si bé els bancs varen augmentar la quantitat prestada (en el 13,37%), no ho varen fer en el nombre d'hipoteques, que es va reduir el 2,04%. Les 3.634 garanties restants, per un import de 499 milions d'euros, foren concedides per altres entitats, que varen reduir la seva participació respecte a l'any anterior, tant en el nombre d'hipote-

ques concedides (40,46%) com en l'import (45,52%). (Vegeu el gràfic A I-27.)

L'anàlisi detallada de l'estructura del nombre i de l'import de les hipoteques concedides per cada tipus d'entitat és bastant semblant a la ja esmentada: més del 90%, tant en nombre com en import, es varen subscriure sobre finques urbanes, davant de les rústiques.

11.2.4. Els dipòsits en els bancs, en les caixes d'estalvis i en les cooperatives de crèdit a les Balears

El conjunt de dipòsits a les Balears mantinguts en bancs, caixes d'estalvis i cooperatives de crèdit que operen a les Balears va ser de 18.132 milions d'euros, xifra que representa l'1% del total dels dipòsits bancaris del sistema financer espanyol.

Cal destacar que el 2007, arran de la crisi financera iniciada als EUA juntament amb la crisi de confiança en els mercats interbancaris, es va originar una manca de liquiditat que ha tingut efectes en el mercat de dipòsits. Així les coses i ateses les dificultats de finançament de les entitats financeres als mercats de capitals, les entitats bancàries el 2007 varen impulsar l'ampliació d'altres vies per al finançament dels crèdits concedits. A part de l'emissió de pagarés, títols a curt termini, es va animar la competència en la captació de dipòsits bancaris. D'aquesta manera, el tipus d'interès dels dipòsits a termini de les famílies es va enfilar fins al 4,3% al desembre, més d'un punt per sobre del nivell de desembre de 2006.

No obstant això, i a pesar que les institucions bancàries varen augmentar la remuneració dels dipòsits de manera considerable, el volum captat pel conjunt de les entitats bancàries en concepte de dipòsits va créixer a un ritme molt inferior al registrat en anys anteriors. Així, el volum dels dipòsits aconseguit pel conjunt d'entitats bancàries el 2007 va augmentar a una taxa del 7% a les Balears, i de l'11% al conjunt d'Espanya, uns registres molt per sota dels corresponents a 2006: en el cas de les Balears, del 15%.

Amb aquestes dades es pot arribar a la conclusió que l'estalvi financer mitjà per persona, que ve donat aproximadament per la ràtio import de dipòsits/habitant, va ser el 2007 notablement inferior a les Balears (amb un valor de 17,59 milers d'euros per habitant) que l'existent al conjunt d'Espanya (que va ser de 23,97 milers d'euros per habitant per al mateix període de temps).

De l'anàlisi per tipus de dipositant cal assenyalar que, a les Balears, el sector privat ha realitzat el 96,63% dels dipòsits totals, mentre que el sector públic tan sols va aportar-ne el 3,37%. A Espanya, l'aportació del sector públic va ser un poc superior (del 6,86%). (Vegeu el gràfic A I-28.)

Un estudi més detallat dels dipòsits en «altres sectors residents», amb les dades que ofereix el Banc d'Espanya, permet diferenciar, sobre la base de la rendibilitat i la liquiditat, entre dipòsits a la vista, d'estalvi i a termini —s'entén que el dipòsit més líquid és el dipòsit a la vista, mentre que el més rendible sol ser el dipòsit a termini. La major part dels dipòsits consti-

tuïts el 2007 varen ser a termini, amb un pes del 31,98% per a les Balears, i del 35,14% per al conjunt d'Espanya. La resta de dipòsits es va materialitzar preferentment en dipòsits a la vista, tant a les Illes (25,11%) com a Espanya (25,47%).

La distribució dels dipòsits en les diferents entitats bancàries evidencia com el 2007 a les Balears les caixes d'estalvis continuen encapçalant la posició de lideratge en la captació de dipòsits; així, la seva quota de mercat en aquest segment d'activitat (del 64,52%) va ser notablement superior a la dels bancs (33,86%) i a la de les cooperatives de crèdit (1,62%). Aquest «patró» també es va manifestar a l'Estat espanyol, encara que d'una manera menys accentuada. (Vegeu el gràfic A I-29.)

11.2.5. El flux financer de les Balears

La canalització de recursos financers des de l'estalvi cap a la inversió és una de les principals funcions que tenen atribuïdes les entitats financeres; funció que sol fer-se mitjançant l'emissió de dipòsits i la concessió de crèdits. La diferència entre els crèdits nets totals i els dipòsits nets totals recull així el saldo net de la intermediació financera. A les Balears, aquest saldo ha anat augmentant amb el pas dels anys; així, mentre que aquest saldo era el 2003 de 7.431 milions d'euros, quatre anys més tard, el 2007, s'ha més que triplicat, i s'ha situat en 24.274 milions d'euros, de manera que evidencia la situació deutora neta de la comunitat insular. Aquesta característica es manifesta de manera generalitzada en totes les comunitats autònomes espanyoles, de manera que per primera vegada totes mostren un valor positiu. Aquesta realitat ha obligat les entitats financeres a gestionar eficientment els seus recursos de liquiditat per poder atendre aquesta demanda creixent dels crèdits, especialment de naturalesa hipotecària. En particular, els bancs, les caixes i les cooperatives han cercat liquiditat en el mercat interbancari o a través de les cessions temporals d'actius o de la titulació dels crèdits i el finançament procedent de l'exterior, o intentant fer atractius els dipòsits oferint una alta remuneració. No obstant això, els darrers mesos de l'any la situació s'ha anat complicant, com a conseqüència de la crisi de confiança a la qual s'enfronten els mercants financers.

En termes relatius, una manera alternativa d'evidenciar el signe i la magnitud de la necessitat (o capacitat) de finançament és a través de l'anàlisi de la ràtio crèdits/dipòsits. Quan aquesta ràtio presenta valors superiors (o inferiors) a la unitat, l'estalvi captat mitjançant els dipòsits és inferior (o superior) que el crèdit concedit per les entitats bancàries que operen en aquest territori. Resulta necessari interpretar aquest indicador amb una certa precaució, atès que la ràtio no té en compte la possibilitat de fluxos financers interregionals produïts pels mateixos circuits interns de capital de les mateixes entitats que actuen en diferents territoris. Feta aquest puntualització, un estudi regional palesa com el 2006 totes les regions presenten valors superiors a la unitat (la mitjana espanyola va ser d'1,59), fet que indica que el volum dels crèdits ha estat superior al dels dipòsits formalitzats; les Balears destaquen perquè són la comunitat autò-

noma amb una ràtio més alta (un 2,34), xifra que confirma que el conjunt de les entitats bancàries a l'arxipèlag són les que mantenen proporcionalment un major volum de crèdits en relació amb els dipòsits. (Vegeu el gràfic A I-30.)

11.2.6. La productivitat de les entitats bancàries

En un mercat financer altament competitiu, com és l'espanyol i el de les Balears, resulta necessari valorar la productivitat de l'oficina bancària, atès que aquesta és una variable clau que acaba determinant-ne la competitivitat. Així, la dimensió mitjana del negoci captat per cada sucursal es pot considerar una mesura aproximada per valorar-ne la productivitat.

Respecte a l'activitat creditícia per sucursal bancària, es mostra una tendència ascendent en totes les comunitats autònomes, encara que es detecten importants diferències territorials. Així, el 2007, com a terme mitjà, una oficina de les Illes concedia un import de 4.116,09 milers d'euros, en concepte de crèdits, inferior al que concedia una oficina que actuava en l'àmbit de l'Estat espanyol. Si aquesta mateixa anàlisi es fa en relació amb el volum de dipòsits aconseguits per oficina, es conclou que l'oficina nacional assoleix un grau de competitivitat encara molt superior. Concretament, el 2007 el nombre de dipòsits que va rebre una oficina a escala nacional va ser, com a mitjana, de 9.424,89 milers d'euros més que una oficina operativa a l'arxipèlag balear.

D'altra banda, les dades fan palesa la millora de la productivitat de l'oficina bancària ubicada a les Balears. Així, fent una anàlisi comparativa de les dades registrades els darrers tres anys, aquestes mostren una clara tendència ascendent, prova de la creixent competitivitat de les oficines en el marc de les Illes. Així, aquestes han aconseguit l'any 2007 concedir 8.572,56 milers d'euros més en concepte de crèdits que els atorgats el 2005, i durant aquest mateix període de temps el volum de dipòsits per oficina captat ha augmentat en 1.895,65 milers d'euros. (Vegeu el gràfic A I-31.)

11.3. La Societat de Garantia Recíproca (ISBA)

La Societat de Garantia Recíproca (ISBA) s'ha convertit en una institució financera que, d'acord amb el seu objecte social —que segons recullen els seus Estatuts és presentar garanties personals, per aval o per qualsevol altre mitjà admès en dret diferent de l'assegurança de caució, a favor dels seus socis, a les operacions que aquests realitzin dins el gir o el tràfic de les empreses de què siguin titulars i el domicili social de les quals sigui a la comunitat autònoma de les Illes Balears, a més de poder prestar serveis d'assistència i d'assessorament financer als seus socis—, ha contribuït al desenvolupament de l'economia balear, a través de la concessió d'avals que permeten a les PIME accedir al finançament en les millors condicions del mercat.

Així, en el conjunt de l'economia balear, durant l'exercici 2007, 425 empreses es varen beneficiar de l'aval d'ISBA, 41 empreses més que el 2006, de manera que es va contribuir a mantenir 7.187 llocs de feina. A més, amb la implicació d'ISBA es varen crear 150 noves empreses, i al mateix temps es va fomentar la creació de 448 nous llocs de feina. Totes aquestes xifres no fan sinó reafirmar el dinamisme d'aquesta societat de garantia recíproca, pel que fa a la creació de riquesa a través de la creació o el manteniment d'empreses i, en conseqüència, de llocs de feina. (Vegeu el quadre A I-75.)

Aquesta societat financera, que té un paper destacat en l'àmbit de les Balears, està constituïda, el 2007, per 5.745 socis, 415 socis més que els registrats l'any 2006; aquests socis es varen concentrar bàsicament en dos sectors: el comerç (30,30%) i els serveis (18,68%), i majoritàriament en dues poblacions: a Palma (51,54%) i a Inca (18,12%).

L'any 2007, els socis havien subscrit 8.003,78 milers d'euros, 680,89 milers d'euros més que els registrats durant l'any anterior —dada que suposa una taxa de creixement interanual del 9,3%—, mantenint, doncs, la tendència ascendent dels darrers anys. D'aquest capital, el 66,83% va ser subscrit pels socis partícips, i el restant 33,17%, pels socis protectors. Així mateix, cal esmentar que el 87,57% del capital subscrit ha estat desemborsat.

El creixement del risc en vigor ha mantingut la tònica expansiva de l'any passat. Així, per al conjunt de les Illes Balears, el volum total de risc en vigor d'ISBA, el 2007, va ser de 135.516 milers d'euros, el 20,08% superior al de l'any anterior. Aquest risc es va concentrar, des del punt de vista territorial, a Palma (55,00%) i a Inca (15,45%). També s'observa una concentració respecte als sectors, de manera que les empreses vinculades als sectors dels serveis (23,00%), turisme (21,89%) i comerç (18,24%) representen més del 63% del total del risc en vigor. D'igual manera, també resulta interessant destacar que aquest risc viu ha tingut el suport majoritàriament d'algun tipus de garantia, de tipus hipotecari o personal, ja que només el 22,42% no en tenia cap. A més, respecte a les entitats receptores de l'aval del risc en vigor, les caixes d'estalvis tenen un paper rellevant, ja que en reben el 49,51%, seguides dels bancs, amb el 25,12%, a gran distància de les cooperatives de crèdit (que mantenien el 4,64%), mentre que el restant 20,73% correspon a l'actuació de les altres entitats.

Les condicions financeres aplicades als socis d'ISBA no han estat alienes a la situació a la qual s'han enfrontat les institucions financeres. Així, la pujada generalitzada del tipus d'interès s'ha vist acompanyada per una pujada en el cost d'intermediació d'ISBA en 0,56 punts percentuals, situat en el 4,69%; el termini mitjà va augmentar en un mes, i passà a ser de 92 mesos, i al mateix temps també es va registrar una pujada en l'import mitjà del 10,32%, que es va situar en 114.948 euros.

Per acabar aquest apartat, és interessant analitzar el comportament d'un conjunt de ràtios que posen de manifest la situació d'ISBA. Una primera ràtio és la proporció de socis avalats en mora (SAM) en

relació amb el risc viu, que disminueix: passa d'un valor de l'1,91% el 2006 a l'1,72%. D'altra banda, el coeficient de dubtosos en relació amb el risc viu presenta un valor (5,44%) molt semblant al de l'any anterior (5,43%). És preocupant l'increment que ha experimentat pel coeficient de falència, definit com la ràtio dels socis fallits en relació amb el risc en vigor, que ha passat del 0,24% el 2005 i el 2006 a un valor del 0,46% el 2007, cosa que reflecteix l'alentiment de l'economia. (Vegeu el quadre A I-76.)

11.4. El mercat de la borsa

Per completar l'anàlisi del sistema financer a les Illes Balears, cal fer una referència al comportament del mercat borsari al llarg de 2007. Encara que, certament, la via tradicional seguida per les empreses a les Balears a l'hora de rebre finançament són les entitats bancàries, fenomen explicat per la petita dimensió de la majoria d'empreses ubicades a l'arxipèlag, també hi ha empreses molt vinculades al territori insular que operen en el mercat borsari.

Les principals places borsàries, nacionals i internacionals, s'han vist afectades per la situació viscuda en el mercat hipotecari nord-americà. Així les coses, per al conjunt de 2007, l'Íbex 35 es va revalorar el 7,3%, lluny de la revaloració aconseguida el 2006, que havia estat del 31,8%. La mateixa tendència s'ha observat en l'evolució de l'EuroStoxx50 (6,8%) i del Dow Jones (6,4%). Fora d'aquests ritmes d'avenç sobresurt el cas del DAX, que en consonància amb les millors perspectives econòmiques d'Alemanya, s'ha revalorat en un important 22,3%. El contrapunt el posa la borsa japonesa, que per al conjunt de 2007 ha registrat una caiguda del Nikkei de l'11,1%.

Una anàlisi més detallada permet concloure que les empreses que operen en els sectors que agrupen, d'una banda, el conjunt de societats vinculades a materials bàsics, indústria i construcció i, de l'altra, les incloses en el sector de serveis financers, han estat les més afectades per la crisi del mercat hipotecari als EUA i les turbulències en els mercats de crèdit, i conseqüentment són les que presenten al llarg dels darrers mesos uns registres més negatius. Així s'expliquen les devaluacions que ha registrat el Banc de Crèdit Balear (-32,34%), o la Corporación Financiera Alba (-18,14%). La mateixa tònica ha caracteritzat Sol Melià, que ha vist com les seves accions perdien el 2007 el 30,58% del valor; mentre que Endesa ha aconseguit una petita revaloració (de l'1,45%) per al conjunt de l'any. (Vegeu el gràfic A I-32.)

12

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I FINANÇAMENT AUTONÒMIC[75]

RESUM

El total del consum públic a les Illes Balears (els salaris més les compres de béns i serveis) va arribar als 3.363,9 milions d'euros, la qual cosa representa el 13,1% de la renda interior bruta a preus de mercat (RIB p. m.), 4 punts per sota del nivell estatal; és el nivell de consum públic més baix del conjunt de les comunitats autònomes, després de Madrid. La diferència entre els ingressos corrents de les administracions publiques i el consum públic és l'estalvi públic, que va ser de 5.180,9 milions d'euros, mentre que la inversió pública es va situar en els 683,2 milions d'euros, de manera que es generà una capacitat de finançament del conjunt de les administracions públiques (l'estatal, l'autonòmica, la insular i la local) de 4.497,7 milions d'euros, equivalent al 22,5% de la RIB p. m., que és el percentatge més alt de totes les comunitats autònomes. La càrrega fiscal per habitant és de 7.409 euros per habitant i any, la tercera més alta del país, només superada pel País Basc i Madrid; mentre que la «pressió fiscal» en relació amb el PIB per càpita representa el 29,36%, que és el nivell més alt de totes les comunitats autònomes. Això confirma, des de l'òptica dels ingressos tributaris, el desequilibri detectat a les balances fiscals entre comunitats autònomes, i situa les Balears com la comunitat més desfavorida pel sistema actual de finançament autonòmic, atès que el vessant de la despesa pública estatal no compensa aquest desequilibri. La recaptació tributària que ha obtingut la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears assolí l'any 2007 per primera volta els tres mil milions d'euros, amb un increment de l'11,2% respecte de l'any 2006. El deute acumulat de les Illes Balear durant l'any 2007 va ser de 1.784 milions d'euros, un 9,1% superior al de l'any anterior. Aquesta quantitat representa un 2,9% del deute total de les comunitats autònomes espanyoles. Cal dir que aquesta quantitat representa el 8,4% del PIB regional.

L'any 2007, els pressuposts generals de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears varen ser de 2.894,38 milions d'euros, xifra que suposa un increment del 6,6% i representa el 13,6% del PIB regional. Quant a les administracions insulars, l'any 2007, el pressupost agregat dels tres consells es manté com en l'exercici precedent entorn dels 400 milions d'euros, amb un increment global de l'1%, inferior a l'increment de l'IPC 2006-2007. El deute públic dels ens insulars es manté i assoleix els 38,5 milions d'euros. Amb referència al pressupost dels ajuntaments de la Comunitat Autònoma, el volum total de l'exercici del 2007 es consolida per sobre de la barrera dels mil milions d'euros (1.184, 5 milions d'euros). Així mateix, el pressupost de les administracions locals per a l'any 2007 arribà al 5,6% del PIB balear.

12.1. ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

L'exposició d'aquest àmbit es divideix en cinc subapartats: en primer lloc, s'analitzen els pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears; en segon lloc, els pressuposts dels consells insulars; en tercer lloc, els dels ajuntaments, i, en quart lloc, es presenta l'anàlisi de la recaptació tributària que va obtenir la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears. Finalment, es fan una sèrie de consideracions sobre els efectes de les propostes estatutàries quant al sistema de finançament de les comunitats autònomes.

De les dades del quadre I-34 es desprèn que el total del consum públic a les Balears —els salaris més les compres de béns i serveis— és del 13,1% de la renda interior bruta a preus de mercat (RIB p. m.) —4 punts per sota del nivell estatal;— és el nivell de consum públic més baix del conjunt de les comunitats autònomes, després de Madrid.

Així mateix, l'estalvi públic va ser de 5.180,9 milions d'euros, mentre que la inversió pública es va situar en 683,2 milions d'euros. D'aquesta manera, es generà una capacitat de finançament del con-

75. El lector trobarà a l'annex estadístic del cd-card els quadres pressupostaris que completen les sèries estadístiques d'acord amb les memòries del CES dels anys anteriors.

junt de les administracions públiques (l'estatal, l'autonòmica, la insular i la local) de 4.497,7 milions d'euros, equivalent al 22,5% de la RIB p. m., que és el percentatge més alt de totes les comunitats autònomes. (Vegeu l'apartat 4.7.)

12.2. La comunitat autònoma

En aquest apartat començam fent una introducció al marc dels pressuposts de la Comunitat Autònoma, definim l'àmbit del pressupost i analitzam a continuació els pressuposts de l'Administració general i els dels ens de dret públic i de les societats públiques, i també el deute acumulat.

12.2.1. Introducció

Els pressuposts de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'any 2007 s'aprovaren d'acord amb la Llei 24/2006, de 27 de desembre, de pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'any 2007 (BOIB núm. 188, de 30 de desembre), la qual, juntament amb la Llei 1/1986, de 5 de febrer, de finances, i la normativa de desplegament corresponent, constitueix el marc normatiu al qual s'ha d'ajustar l'activitat econòmica i financera de la Comunitat Autònoma. Així com s'assenyala en l'exposició de motius, inclou totes les despeses i els ingressos del sector públic autonòmic, i també la consignació de l'import dels beneficis fiscals que afecten els tributs.

Entre les novetats principals que inclou aquesta llei, cal destacar l'increment considerable dels crèdits destinats a satisfer les despeses d'educació, ja que s'ha inclòs en els crèdits inicials d'aquest pressupost l'import adequat per atendre totes les obligacions derivades de l'execució d'aquesta matèria, i no és necessari, per tant, recórrer a les ampliacions de crèdit; conseqüentment, s'han eliminat entre els supòsits de crèdits ampliables els que feien referència a aquesta matèria.

Així mateix, seguint el criteri iniciat en la Llei 7/2004, de 23 de desembre, de pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'any 2005, es redueixen encara més els supòsits de crèdit amb caràcter ampliable i, també per a l'any 2006, se suspenen les incorporacions de crèdit a què es refereix l'article 46 de la Llei 1/1986.

D'altra banda, se suprimeix, mitjançant la derogació de l'article 14 de la Llei 9/2003, de 22 de desembre, de pressuposts generals de la Comunitat Autònoma per a l'any 2004, el fons de contingència d'execució pressupostària, la creació del qual fou motivada per la necessitat que va tenir el Govern de les Illes Balears, nomenat després de les eleccions autonòmiques de l'any 2003, de disposar de prou crèdit per destinar-lo a cobrir necessitats no previstes en el pressupost i que poguessin presentar-se al llarg de la seva vigència, derivades en bona part d'actuacions procedents del període legislatiu precedent. Amb aquests fons es va aconseguir la finalitat esmentada sense alterar el règim de finançament de les modificacions pressupostàries regulat en la Llei 1/1986. Una vegada que el Govern actual va conèixer amb exactitud les magnituds econòmiques que calia incloure en els pressuposts de la Comunitat Autònoma per atendre totes les obligacions que

assumeix, les ha previstes en els corresponents crèdits pressupostaris de despeses, amb la qual cosa ja no s'ha de recórrer al mecanisme del fons de contingència, i per això es deroga.

En matèria de tributs propis i prestacions patrimonials de caràcter públic de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, se'n preveu l'actualització d'acord amb el creixement de l'índex de preus de consum de l'any anterior.

En aquest capítol s'analitzen de manera detallada els pressuposts inicials de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'exercici del 2007, amb l'anàlisi comparativa pertinent respecte de l'any 2006.

Per dur a terme aquesta anàlisi, s'estudien, en primer lloc, l'àmbit del pressupost i, en segon lloc, els pressuposts generals, des del punt de vista tant dels ingressos com de les despeses, i s'aprofundeix a analitzar les actuacions previstes per a l'exercici objecte d'estudi a través dels capítols IV, VI i VII (les transferències corrents, les inversions reals i les transferències de capital) del pressupost de despeses.

Per completar l'anàlisi pressupostària de l'Administració autonòmica, es fa referència també als pressuposts dels diversos ens de dret públic i de les societats públiques, com també se n'estudien les actuacions previstes per a l'any 2007.

12.2.2. L'àmbit del pressupost

En l'àmbit dels pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'any 2007 s'integren els pressuposts de l'Administració general de la comunitat (en la qual estan incloses les diferents seccions i les entitats autònomes), així com els dels ens que n'integren l'administració institucional (ens de dret públic, ja siguin empreses públiques no societàries, com algun consorci i les societats públiques), i altres ens públics (empreses vinculades i consorcis o fundacions). (Vegeu el quadre I-107.)

12.2.3. El pressupost de l'administració general

En aquest apartat analitzam, en primer lloc, els capítols dels ingressos i, tot seguit, s'estudia l'evolució de les despeses.

12.2.3.1. Els ingressos

El pressupost d'ingressos recull de forma sistematitzada el conjunt de recursos que permetran finançar el pressupost de despeses.

Els ingressos poden obtenir-se per diferents conceptes, inclòs el recurs a l'endeutament, i la classificació s'estructura en el pressupost per al 2007 des del punt de vista orgànic segons el centre productor i segons la seva naturalesa econòmica. La classificació orgànica manté la mateixa estructura i contingut que la que correspon a les despeses. Pel que fa a l'estructura econòmica, l'estructura i el contingut no han variat respecte de l'exercici anterior.

El pressupost general d'ingressos per a l'any 2007 de l'Administració general (en el qual queden incloses les entitats autònomes) de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears es va estimar en 2.894,38 milions d'euros, en contrast amb els 2.713,97 milions d'euros que s'havien previst inicialment per a l'exercici de l'any anterior.

Quadre I-107. Àmbit dels pressuposts de la CA de les Illes Balears (2007)

Administració general		Administració institucional		
	Entitats autònomes	Ens de dret públic		Societats públiques
Seccions		Empresa pública no societària	Consorci	
Parlament de les Illes Balears[1]				
Sindicatura de Comptes[1]				
Consell Consultiu de les Illes Balears[1]				
Consell Econòmic i Social de les Illes Balears[1]				
Conselleria de Relacions Institucionals		Radiotelevisió		Ràdio de les Illes Balears Televisió de les Illes Balears Multimèdia de les Illes Balears SA
Conselleria de Turisme		IBATUR INESTUR		
Conselleria d'Educació i Cultura	Institut d'Estudis Baleàrics	IBISEC		
Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació			Centre Balears Europa	Parc BIT, S.A. CAIB Patrimoni
Conselleria de Medi Ambient		ABAQUA IBANAT Espais de Natura Balear		
Conselleria d'Interior	EBAP			GEIBSA
Conselleria d'Obres Públiques, Habitatge i Transports		IBAVI SFM Ports de les Illes Balears	Transports de Mallorca	SITIBSA
Conselleria de Salut i Consum				
Conselleria de Treball i Formació	SOIB			
Conselleria d'Agricultura i Pesca		FOGAIBA		IBABSA SEMILLA
Conselleria de Comerç, Indústria i Energia		IDI		FICOBALSA
Conselleria de Presidència i Esports	Institut Balear de la Dona			
Conselleria d'Immigració i Cooperació				
Conselleria de Mobilitat i Ordenació del Territori				

1. Els òrgans estatutaris són dependència funcional de l'Administració general.

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria de Relacions Institucionals.

Quadre I-108. Pressupost d'ingressos de la comunitat autònoma de les Illes Balears: distribució econòmica. (2006-2007)

Capítols	2006	2007	Variació		Valor relatiu	
	Import				2006	2007
	(en milers d'euros)			(%)		
I Imposts directes	328.824,88	316.944,55	-11.880,33	-3,61	12,12	10,95
II Imposts indirectes	1.722.771,62	1.905.736,83	182.965,21	10,62	63,48	65,84
III Taxes i altres ingressos	93.571,77	91.240,80	-2.330,97	-2,49	3,45	3,15
IV Transferències corrents	294.829,23	255.241,20	-39.588,03	-13,43	10,86	8,82
V Ingressos patrimonials	2.468,34	641,92	-1.826,42	-73,99	0,09	0,02
Total operacions corrents	2.442.465,84	2.569.805,30	127.339,46	5,21	90,00	88,79
VI Alienació d'inversions reals	0,06	20.000,03	19.999,97	33.333.283,33	0,00	0,69
VII Transferències de capital	77.325,06	209.778,32	132.453,26	171,29	2,85	7,25
Total ingressos no financers	2.519.790,96	2.799.583,65	279.792,69	11,10	92,85	96,72
VIII Actius financers	189,51	197,93	8,42	4,44	0,01	0,01
IX Passius financers	193.993,99	94.603,00	-99.390,99	-51,23	7,15	3,27
Total ingressos financers	194.183,50	94.800,93	-99.382,57	-51,18	7,15	3,28
Total operacions de capital	271.508,62	324.579,28	53.070,66	19,55	10,00	11,21
Total	**2.713.974,46**	**2.894.384,58**	**180.410,12**	**6,65**	**100,00**	**100,00**

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

Quadre I-109. Evolució del pressupost de despeses a la Comunitat Autònoma (2000-2007)			
Any	Despesa	Variació	
	import (en milers d'euros)		(%)
2000	887.608,36	79.701,95	9,87
2001	950.491,98	62.883,62	7,08
2002	1.069.802,54	119.310,56	12,55
2003	1.796.610,00	726.807,46	67,94
2004	1.859.185,68	62.575,68	3,48
2005	2.587.788,97	728.603,29	39,19
2006	2.713.974,46	126.185,49	4,88
2007	2.894.384,59	180.410,13	6,65

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

A partir de la previsió d'ingressos per al 2007 i de la comparació amb les dades homogeneïtzades del 2006, i suposant assumides dins la previsió inicial les competències de sanitat mitjançant els mecanismes que deriven del nou sistema de finançament, es desprèn un augment del 6,65%. (Vegeu el quadre I-108.)

Fent l'anàlisi per capítols, es pot observar que els corresponents a les operacions corrents són els més importants pel que fa al pes relatiu sobre el total del pressupost, ja que representen en conjunt el 88,8% dels ingressos prevists.

12.2.3.2. Les despeses

Els crèdits corresponents a l'estat de despeses dels pressuposts de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears del 2007 es presenten en tres nivells d'agregació corresponents a les classificacions econòmica, funcional per programes i orgànica.

El conjunt de les despeses ha augmentat el 6,65% respecte del 2006. (Vegeu el quadre I-109.)

La classificació econòmica presenta els crèdits agrupats d'acord amb la seva naturalesa econòmica i distingeix entre operacions corrents (capítols I, II, III i IV) i operacions de capital (capítols VI, VII, VIII i IX). A la vegada, els crèdits destinats a operacions corrents es desglossen en despeses de funcionament (despeses de personal i compra de béns corrents i serveis), en despeses financeres i en transferències corrents. Les operacions de capital distingeixen entre les inversions reals (inversions directes efectuades per l'Administració mateixa), les transferències de capital i les variacions d'actius i de passius financers.

L'import total del projecte de pressupost de despeses per a l'exercici econòmic del 2007 puja a un total de 2.894,38 milions d'euros, fet que suposa el 6,65% d'increment respecte del 2006. (Vegeu el quadre I-110.)

Quadre I-110. Pressupost de despeses de la comunitat autònoma de les Illes Balears: distribució econòmica (2006-2007)

Capítols		2006	2007	Variació		Valor relatiu	
			Import			2006	2007
			(en milers d'euros)	(%)			
I	Despeses de personal	527.078,93	559.707,09	32.628,16	6,19	19,42	19,34
II	Despeses corrents de béns i serveis	66.990,02	73.540,21	6.550,19	9,78	2,47	2,54
III	Despeses financeres	63.611,93	70.684,29	7.072,36	11,12	2,34	2,44
IV	Transferències corrents	1.414.123,40	1.576.254,31	162.130,91	11,47	52,11	54,46
Total operacions corrents		2.071.804,28	2.280.185,90	208.381,62	10,06	76,34	78,78
VI	Inversions reals	275.823,61	264.617,37	-11.206,24	-4,06	10,16	9,14
VII	Transferències de capital	324.015,57	307.461,30	-16.554,27	-5,11	11,94	10,62
Total despeses no financeres		2.671.643,46	2.852.264,57	180.621,11	6,76	98,44	98,54
VIII	Variació d'actius financers	261,00	50,00	-211,00	-80,84	0,01	0,00
IX	Variació de passius financers	42.069,99	42.070,00	0,01	0,00	1,55	1,45
Total despeses financeres		42.330,99	42.120,00	-210,99	-0,50	1,56	1,46
Total operacions de capital		642.170,17	614.198,67	-27.971,50	-4,36	23,66	21,22
Total		**2.713.974,45**	**2.894.384,57**	**180.410,12**	**6,65**	**100,00**	**100,00**

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

Quadre I–111. Territorialització de la inversió (2006–2007)						
Codi/denominació	2006	2007	Variació		Valor relatiu	
	import (en milers d'euros)			(%)	2006	2007
00 Indeterminat	53.896,62	78.931,74	25.035,12	46,45	19,54	29,83
10 Mallorca	163.818,56	124.187,22	-39.631,34	-24,19	59,39	46,93
20 Menorca	25.420,95	21.299,18	-4.121,77	-16,21	9,22	8,05
30 Eivissa-Formentera	32.687,48	40.199,23	7.511,75	22,98	11,85	15,19
Total inversió	**275.823,61**	**264.617,37**	**-11.206,24**	**-4,06**	**100,00**	**100,00**

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

El conjunt de les operacions corrents experimenta un increment del 10,06%, cosa que suposa 208,38 milions d'euros per sobre de la xifra del 2006, i 3,14 punts percentuals per sobre de l'increment global del pressupost. Quant al pes relatiu sobre el total, les operacions corrents passen del 76,34% el 2006 a al 78,78% en el pressupost del 2007, això suposa un descens de 2,4 punts percentuals.

Pel que fa a les operacions de capital amb un descens del 4,36%, suposen una variació negativa de 27,97 milions d'euros per sobre de la xifra del 2006, 11,01 punts percentuals per sota de l'increment global del pressupost. Quant al pes relatiu sobre el total, les operacions de capital passen del 23,66% el 2006 al 21,22% en el pressupost del 2007, és a dir, un increment de 2,44 punts percentuals.

12.2.3.3. Inversions

Les dotacions previstes en el capítol VI de l'estat de despeses, a més de les classificacions a què hem fet referència en els apartats anteriors, estan agrupades i classificades per criteris de territorialització segons l'àmbit insular en el qual es du a terme la despesa d'acord amb el que estableix la Llei 2/1986, de finances de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en l'article 39.3.

La territorialització recollida en aquest pressupost es correspon, per raons tant d'homogeneïtat com de les operacions pressupostàries mateixes, amb els codis que s'han utilitzat en pressuposts anteriors. La territorialització de la inversió és un aspecte problemàtic en qualsevol pressupost. El criteri que s'ha seguit per territorialitzar el capítol VI és el d'aplicar el codi territorial corresponent a l'àmbit insular on es produeix la inversió. S'ha de destacar que una territorialització amb aquest criteri només permet territorialitzar la inversió efectuada en matèria d'infraestructures, i fins i tot així és discutible que es pugui assegurar que la rendibilitat de la inversió repercuteix exclusivament sobre el territori al qual s'ha imputat. D'altra banda, el criteri de territorialització usat, aplicat a altres tipus d'inversions diferents de les de dotació d'infraestructura, pot conduir a lectures errònies de les dades; mal-

grat que la despesa efectuada es faci en un lloc determinat, això no implica que els efectes es manifestin només en aquest lloc. Aquest fet justifica, en part, l'existència d'un codi 00 «Indeterminat», ja sigui perquè a priori és impossible determinar físicament el lloc on es produirà la inversió, ja sigui perquè, fins i tot sabent-ho, la territorialització conduiria a desvirtuar totalment les dades territorialitzades.

Amb aquestes prevencions i tenint en compte aquestes consideracions, és com s'han de llegir les dades de la territorialització. Es desprèn que, del total d'inversions reals a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, el 46,93% es fan a l'illa de Mallorca, atès que és l'illa més gran i que té un major nombre d'habitants i, per tant, la que té una major activitat social i econòmica de l'arxipèlag; a les Pitiüses, l'15,19%, i a Menorca, el 8,05%. El 29,83% és inversió no territorialitzada. (Vegeu el quadre I-111.)

12.2.3.4. Els pressuposts dels ens de dret públic i de les societats públiques

Els pressuposts dels ens de dret públic, formats, d'una banda, per un seguit d'empreses públiques no societàries (Radiotelevisió de les Illes Balears, IBATUR, INESTUR, IBISEC, ABAQUA, IBANAT, Espais de Natura Balear, IBAVI, SFM, Ports de les Illes Balears, FOGAIBA, IDI i ACIB) i, de l'altra, dos consorcis (Centre Balears Europa i Transports de Mallorca), així com els de les societats públiques (empreses públiques de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en forma de societat anònima), s'enquadren en els pressuposts de la conselleria del Govern de les Illes Balears de la qual depenguin. És per això que es considera interessant analitzar els pressuposts d'aquestes institucions.

De manera agregada, el projecte de pressupost d'aquestes institucions per a l'exercici del 2007 arriba a un total de 563,56 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-112.)

12.2.4. El deute acumulat

D'acord amb l'avanç del Banc d'Espanya (dades referides al quart trimestre de l'any), el deute acumulat de les Illes Balears durant l'any 2007 va ser de 1.784 milions d'euros, el 9,1% superior al de l'any anterior. Aquesta quantitat representa el 3% del deute total de les comunitats autònomes espanyoles.

El nivell d'endeutament per PIB va augmentar del 6,7% el 2006 al 6,8% el 2007, (0,1 punt) per sobre del conjunt de comunitats autònomes. Només se situen per sobre València, Catalunya i Galícia. (Vegeu el quadre I-113.)

12.3. Els consells insulars

Presentam en aquest apartat l'anàlisi pressupostària i del compte financer dels consells insulars de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera.

Per a l'exercici 2007 els pressuposts agregats dels tres consells insulars es mante-

Quadre I-112. Pressupost dels ens públics i societats públiques 2007: distribució econòmica

Ingressos		Entitats de dret públic		Societats públiques		Total	
Capítols		Euros	Valor relatiu	Euros	Valor relatiu	Euros	Valor relatiu
		(en milers)	(%)	(en milers)	(%)	(en milers)	(%)
III	Taxes, preus públics i altres	66.981,66	13,74	31.812,20	—	98.793,86	16,47
IV	Transferències corrents	80.319,64	16,48	15.300,66	13,60	95.620,30	15,94
V	Ingressos patrimonials	40.414,46	8,29	1.753,99	1,56	42.168,45	7,03
VI	Alienació d'inversions	40.163,99	8,24	6.517,50	—	46.681,49	7,78
VII	Transferències de capital	119.484,40	24,51	35.090,37	31,20	154.574,77	25,77
VIII	Actius financers	523,19	0,11	0,00	0,00	523,19	0,09
IX	Passius financers	139.570,05	28,63	22.000,00	19,56	161.570,05	26,93
Total		**487.457,39**	**100,00**	**112.474,72**	**100,00**	**599.932,11**	**100,00**

Despeses		Entitats de dret públic		Societats públiques		Total	
Capítols		Euros	Valor relatiu	Euros	Valor relatiu	Euros	Valor relatiu
		(en milers)	(%)	(en milers)	(%)	(en milers)	(%)
I	Despeses de personal	47.337,25	10,49	17.186,50	15,28	64.523,75	11,45
II	Despeses corrents	54.700,45	12,13	37.359,17	33,22	92.059,62	16,34
III	Despeses financeres	35.295,69	7,82	5.218,77	4,64	40.514,46	7,19
IV	Transferències corrents	2.319,50	0,51	107,10	0,10	2.426,60	0,43
VI	Inversions reals	193.419,83	42,88	33.516,01	29,80	226.935,84	40,27
VII	Transferències de capital	59.765,86	13,25	12.178,01	10,83	71.943,87	12,77
VIII	Actius financers	30.000,00	6,65	1.000,00	0,89	31.000,00	5,50
IX	Passius financers	28.245,83	6,26	5.909,12	5,25	34.154,95	6,06
Total		**451.084,41**	**100,00**	**112.474,68**	**100,00**	**563.559,09**	**100,00**

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

Quadre I-113. Deute de les CA 2002-07[1]: valors absoluts i ràtio deute/PIB

	2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	Deute acumulat (en milions d'euros)	Deute/PIB	Deute acumulat (en milions d'euros)	Deute/PIB	Deute acumulat (en milions d'euros)	Deute/PIB	Deute acumulat (en milions d'euros)	Deute/PIB	Deute acumulat (en milions d'euros)	Deute/PIB	Deute acumulat (en milions d'euros)	Deute/PIB
Andalusia	7.110	7,4	7.338	7,0	7.417	6,5	7.352	5,9	7.311	5,4	7.285	5.0
Aragó	1.084	4,8	1.107	4,6	1.135	4,4	1.153	4,1	1.163	3,9	1.165	3,6
Astúries	817	5,2	865	5,2	802	4,5	803	4,1	729	3,5	744	3,3
Balears (Illes)	466	3,5	605	4,4	936	4,5	1.589	7,0	1.635	6,7	1.784	6,8
Canàries (Illes)	850	3,1	1.021	3,5	1.178	3,5	1.430	3,9	1.563	4,0	1.562	3,7
Cantàbria	272	3,2	303	3,8	377	3,6	411	3,6	398	3,3	434	3,3
Castella-la Manxa	784	3,2	807	3,1	1.057	3,8	1.351	4,4	1.543	4,7	1.829	5,2
Castella i Lleó	1.340	3,4	1.424	3,4	1.451	3,2	1.789	3,7	1.798	3,4	1.794	3,2
Catalunya	9.568	7,9	9.665	7,4	12.230	7,8	13.792	8,1	14.043	7,7	14.819	7,6
Extremadura	782	6,5	782	6,0	783	5,6	783	5,2	784	4,8	785	4,5
Galícia	3.141	8,5	3.156	8,1	3.265	7,7	3.381	7,3	3.404	6,9	3.712	7,0
La Rioja	148	3,1	164	3,1	193	3,1	187	2,8	184	2,6	276	3,6
Madrid	6.043	6,6	6.246	6,5	8.976	6,1	10.099	6,3	10.073	5,8	10.055	5,4
Múrcia	684	3,8	685	3,5	748	3,5	691	3,0	686	2,8	648	2,4
Navarra	643	5,1	643	4,8	646	4,5	646	4,2	647	3,9	628	3,6
País Basc	984	3,0	1.084	3,1	1.303	2,7	1.140	2,0	931	1,6	642	1,0
València	6.875	10,0	7.668	10,5	9.345	11,5	10.183	11,6	10.759	11,4	11.550	11,4
Total	**41.591**	**6,4**	**43.563**	**6,3**	**51.842**	**6,2**	**56.779**	**6,3**	**57.652**	**5,9**	**59.711**	**5,7**

1. Dades corresponents al quart trimestre de cada any. Per cada comunitat autònoma s'inclouen les unitats que s'ocupen de l'Administració general, les universitats del seu àmbit i aquells ens de dret públic i societats públiques dependents de la comunitat autònoma, que es classifiquen com a administracions públiques.

Font: Banc d'Espanya.

nen com en l'exercici precedent entorn dels 400 milions d'euros, amb un increment global de l'1%, inferior a l'increment de l'IPC del període 2006-2007, i es consolida la línia de moderació dels últims exercicis després del creixement experimentat durant la passada legislatura. (Vegeu el quadre A I-77.)

Si bé la xifra total de recursos pressupostats (en valors absoluts) es manté per al conjunt de les tres institucions insulars, la seva distribució resulta desigual, ja que mentre que el Consell Insular de Mallorca presenta un saldo de creixement negatiu (-3,17%) és el Consell Insular d'Eivissa i Formentera el que creix de forma significativa en termes relatius (+15,23%), alhora que el Consell Insular de Menorca creix de forma més moderada (+5,48%).

En el vessant pressupostari tant dels ingressos com de les despeses destaquen els aspectes del finançament com a element diferencial interanual: creix l'endeutament el 45,81%, fet que, en un entorn d'elevació d'altres tipus, es tradueix en un augment dels recursos del capítol III de despeses destinades al pagament d'interessos del 87,01%. Aquest augment de l'endeutament és més acusat en el cas dels consells insulars de Menorca i d'Eivissa i Formentera (ambdós amb un creixement del 80%), davant el 35% de creixement en el Consell Insular de Mallorca. El conjunt dels ingressos corrents d'origen tributari presenta un creixement global del %, especialment quant a les transferències corrents, en què es plasmen el cofinançament d'altres institucions autonòmiques, estatals i europees, cosa que permet compensar la disminució (-7,26%) dels recursos obtinguts per taxes i preus públics (especialment en el cas de Mallorca). És especialment significativa la desaparició dels ingressos per alienació d'inversions reals (34,6 milions d'euros) que el 2006 va pressupostar el Consell Insular de Mallorca com a conseqüència de la venda dels terrenys de Can Domenge.

Aquesta partida pressupostària, per la seva elevada quantia (gairebé el 9% del total dels pressuposts agregats dels tres consells insulars), condiciona l'anàlisi comparativa interanual, ja que si no es tingués en compte pel seu caràcter extraordinari el saldo interanual presentaria un creixement de l'entorn del 10% més en la línia d'exercicis precedents.

Per a l'exercici 2007 no hi ha canvis metodològics en la tècnica d'elaboració pressupostària i consignació econòmica d'ingressos pel seu origen en els pressuposts. Sí es consolida el canvi metodològic que els consells insulars aplicaren durant els anys 2005 i 2006 per adaptar-se al nou criteri d'assignació pressupostària d'ingressos establerts per l'Administració central.

Tot i la desacceleració global de l'exercici de 2007 davant el ritme de creixement observat en aquesta legislatura (2003-2007), el creixement es manté en el conjunt de les operacions de corrents (+8,14%) del vessant de la despesa així com en la d'ingressos (+8,88). En les operacions de capital, però, és on s'aprecia tant la disminució en els ingressos per les causes ja apuntades anteriorment (-18,73%), com en la vessant de la despesa (-13,48%).

En valors absoluts l'increment es produeix pràcticament en tots els capítols de despesa, amb l'excepció de la dotació al capítol VI d'inversions reals, que presenta un saldo negatiu del -40,44%, i que en valors absoluts es correspon amb els menors ingressos en el capítol VI per alienació d'inversions reals.

Són especialment significatius els increments en els capítols III i VIII (+87,01% i +503,73%) tot i que en valors absoluts cap representa més del 2% del global del pressupost.

Tot i això, en vista de la tendència creixent dels tipus i la progressiva acumulació de deute viu és inevitable presumir que assistirem a altes taxes de creixement en pròxims exercicis en els capítols de despeses destinades a respondre de la càrrega financera del deute viu (capítol III, interessos, i capítol VIII, variació de passius financers).

Quant a la resta de les despeses corrents, l'evolució del capítol I de personal presenta un moderat creixement del 3,53%, davant el fort augment (+9,37%) en el capítol II per a les destinades a la compra de béns i serveis (les anomenades despeses de «funcionament» dels serveis) i el capítol IV (+10,46%) per a transferències corrents a altres administracions i entitats.

D'altra banda, en els ingressos s'aprecia la consolidació dels ingressos impositius directes (+5,93%) i indirectes (+6,46%), tant propis com gestionats per l'Estat. Però la recaptació per taxes i preus públics del capítol III cau el -7,26%.

Pel que fa a la resta d'ingressos, l'increment del capítol IV de transferències corrents té, entre altres causes, el fet d'assumir noves competències en matèria de joventut.

En aquest context la variació en termes absoluts de 4 milions d'euros (l'1%) representa no permetre mantenir el ritme de creixement pressupostari global en relació amb l'exercici precedent, especialment en matèria d'inversions.

S'aprecia una recuperació en el creixement dels ingressos corrents davant l'IPC, amb una taxa d'increment del +8,88% que permet superar àmpliament el creixement de l'IPC balear per al 2007 (+3,9%), per la qual cosa pot qualificar-se de creixement real i no només monetari.

També pot apreciar-se que en els ingressos per operacions de capital es produeix una disminució significativa (-13,48%), si bé per les causes apuntades representa en realitat un retorn al ritme inversor d'anys anteriors, atès que desapareixen els ingressos extraordinaris de 2006 (+34,6 milions d'euros). Aquests ingressos ja es presumien sense caràcter de continuïtat tal com va apuntar-se en la Memòria de 2006.

És, per tant, el major endeutament, amb un creixement de 12 milions d'euros (+45,81%), i el recurs que més s'ha emprat per cobrir parcialment un creixement de les transferències de capital (+22,55%). També, cal destacar que la disminució en les inversions reals (31,6 milions d'euros) hagi estat inferior als menors ingressos extraordinaris per l'alienació d'actius immobiliaris (-34,6 milions d'euros).

Estructuralment és significativa la falta d'autonomia financera (i de la corresponsabilitat fiscal que comporta) de les institucions insulars, ja que 295 dels 399 milions d'euros dels seus pressuposts (aproximadament el 75%) provenen de transferències corrents o de capital, mentre que els ingressos tributaris (capítols I, II i III) sumen en conjunt 60,8 milions d'euros (el 15% dels ingressos), i part d'aquests són recaptats per l'Estat.

En relació amb les despeses, com en anys anteriors, en valors absoluts destaca l'augment en despeses corrents pel funcionament dels serveis, especialment dels capítols II i IV (compra de béns i serveis -9,37 —i transferències corrents -10,46%—). També en termes relatius és en la previsió per respondre dels interessos (en un context europeu d'alces dels tipus de referència) del deute acumulat on es produeix un major increment (+87,01%), tot i que en valors absoluts aquest increment no arribi a un euro del global del pressupost.

Quant a les despeses destinades a operacions de capital davant la ja comentada disminució de les inversions del capítol VI (-40,44%), l'increment més significatiu es produeix en el capítol VII de transferències de capital (+22,55%), i, amb menor transcendència en valors absoluts i certes reserves metodològiques, en el VIII, variació d'actius financers (+503,73%).

En l'aspecte financer estricte s'eleva la previsió pressupostària en el capítol IX amb un fort creixement de 12 milions d'euros d'ingressos i 1,5 en despeses per respondre de l'amortització de l'endeutament d'exercicis anteriors. L'endeutament s'apropa ja als 40 milions d'euros, i es reprèn la tendència de creixement en termes absoluts en relació amb l'exercici precedent, mentre que l'endeutament net, una vegada deduït el deute amortitzat en l'exercici, se situa en 22,7 milions d'euros, davant els 12 de 2006, i representa el 5,7% del total del pressupost.

Quant a la càrrega financera per interessos, es comença a percebre el final dels baixos tipus prevists en exercicis anteriors, cosa que unida al creixement de l'endeutament net dispara la previsió de despesa per interessos de l'endeutament anterior (capítol III) a unes taxes de creixement properes al 90%, si bé en valors absoluts aquest increment no arriba a l'1% del pressupost.

Superades ja les reserves metodològiques d'exercicis precedents per l'aplicació de criteris diferents en la imputació dels fons percebuts de l'Estat per participació en imposts i recuperada l'homogeneïtat de les dades en l'àmbit dels consells insulars, fins i tot a efectes comparatius interanuals, només es plantegen lleugeres reserves metodològiques, poc significatives, en relació amb les dades consolidades dels pressuposts insulars.

En l'aspecte quantitatiu, s'ha de ressaltar que en els casos dels consells insulars de Menorca i d'Eivissa i Formentera, el total del pressupost sí suposa variació positiva en relació amb l'exercici precedent (+5,48% i +15,23% respectivament), mentre que el Consell Insular de Mallorca presenta una disminució significativa (-3,17%) però de caràcter extraordinari, per la qual cosa es requereix prudència en l'anàlisi. (Vegeu el quadre A I-78.)

En el cas del Consell Insular de Menorca, tot i que presenta una disminució global en el pressupost, en la part d'ingressos presenta una disminució significativa per operacions de capital (-36,46%) que només és compensada parcialment per l'augment dels ingressos per operacions corrents (+9,75%).

Com ja s'ha dit, és la desaparició el 2007 dels ingressos extraordinaris per l'alienació d'actius que va haver-hi en l'exercici anterior la causa principal de la dràstica disminució de les inversions que, en els capítols, s'atenua parcialment gràcies als ingressos més elevats (+7 milions d'euros) per variació de passius financers (capítol IX). Davant aquesta disminució de les inversions del capítol VI (-56,91%) es produeix un moderat increment de la despesa en la despesa el corrent (especialment en els capítols IV i II) sense creixement real en l'apartat de despesa de personal (capítol I) i amb un significatiu creixement relatiu de la despesa financera de capítol III (+73,48%).

Pel que fa al Consell Insular d'Eivissa i Formentera, s'ha de tenir en compte que, en termes absoluts, l'increment de la despesa corrent deriva bàsicament de l'augment del capítol I (retribucions de personal) i les dotacions per a l'exercici de les competències en matèria de joventut previstes per al gener de 2007.

En l'apartat d'ingressos es produeix un augment discret en els corrents de 3 milions d'euros (+6,72 %) i és pel costat de les operacions de capital on el creixement en valors absoluts (7 milions d'euros) aporta un creixement més significatiu (+33,56 %), que se sustenta en l'augment de les transferències de capital i, una mica menys, en l'endeutament net, i es dupliquen les consignacions del capítol IX d'ingressos (endeutament nou) a la de despeses (amortització de l'endeutament anterior).

Quant a la despesa, augmenten els capítols I i IV (a causa de les noves competències) l'entorn del 10 %, i és el capítol III (interessos) el que presenta un creixement més elevat (+373,33 %), tot i que això representi tan sols mig milió d'euros en valors absoluts, mentre que en les operacions de capital s'observa un canvi qualitatiu, ja que mentre les inversions directes consignades en el capítol VI suporten una lleu disminució, les inversions indirectes per la via de les transferències de capital, consignades en el capítol VII, s'incrementen en el 79,11%.

En l'exercici de 2007 el pressupost agregat dels consells insulars ha rebaixat la seva participació a l'1,56 % del producte interior brut de 2007 a preus de mercat (preus corrents) de les Illes Balears, segons la primera estimació de l'Institut Nacional d'Estadística a la Comptabilitat Regional, base 2000, al mateix temps que en els exercicis precedents el pressupost conjunt de les administracions insulars havia mantingut una tendència creixent i representava l'1,62 %, l'1,58 %, i l'1,53 % del PIB Balears respectivament per als exercicis 2006, 2005 i 2004 (avanç de l'INE), amb la qual cosa es romp la tendència creixent d'aquest indicador malgrat que es manté el pes adquirit per les institucions insulars en el conjunt de l'economia balear.

La previsió d'ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos no financers de capital) va disminuir lleument fins a 370 milions d'euros (360, 3), la qual

cosa representa una disminució del -1,2% el 2007 respecte de l'any anterior. Pel que fa a les despeses, el conjunt de les despeses corrents més les inversions, tant directes (capítol VI) com indirectes (capítol VII), romangueren l'entorn dels 380 milions d'euros (379,3) amb una lleu disminució del -0,3 % respecte de l'exercici anterior i una retallada en valors absoluts d'1,2 milions d'euros.

La previsió de fons destinats a variació d'actius i passius financers en el seu conjunt es fixà en 20,5 milions d'euros, quantitat a la qual hauria d'afegir-se la càrrega financera del capítol III de despeses (6,7 milions d'euros), de manera que la previsió per a la cobertura de la càrrega financera suportada a l'exercici 2007 seria de 27,2 milions d'euros, que representen un increment del 45,4 % en relació amb l'exercici anterior i assoleixen ja el 6,8% del total del pressupost de despeses i el 8,8% dels ingressos corrents, malgrat que encara per sota de la barrera del 10%.

L'estalvi per operacions corrents (ingressos corrents menys despeses corrents) assolí els 21,3 milions d'euros, davant els 17,8 de 2006, els 35,9 de 2005, els 11,86 de 2004, els 34,07 de 2003, els 22,4 el 2002 els 12,5 de 2001, és a dir, lleugerament per sota de la mitjana (22,4).

El dèficit per operacions no financeres de capital (ingressos no financers de capital menys inversions directes i indirectes per la via de la transferència de capital) va créixer fins als 40 milions d'euros (davant els 33, 7 de 2006, els 53,5 de 2005 i els 28,5 de 2004), la qual cosa reprèn la tendència a la dependència d'altres administracions per finançar inversions.

La despesa pressupostada per operacions no financeres de capital (inversions totals) se situa novament per sota de 100 milions d'euros (92,8), per sota del 25% de la totalitat del pressupost de despeses, i cau entorn del 0,5 % per sobre del PIB de les Balears per a l'exercici 2006, i del 0,36 el 2007 (dada de l'INE, Comptabilitat Regional, base 2000).

En termes de capacitat o necessitat de finançament (despeses d'inversió menys estalvi corrent) el pressupost agregat dels ens insulars per a 2006 registra una necessitat de finançament de 71,6 milions d'euros per sota dels 98,1 de l'exercici anterior (64,1 milions d'euros de 2005, 83,6 milions d'euros de 2004 i 35,5 de 2003) i se situa per sota del 0,3 % del PIB (nova base 2000).

Quasi tres quartes parts d'aquests 71,5 milions de necessitat de finançament (52,8) es financen amb ingressos procedents d'altres administracions (transferències de capital), de manera que havent desaparegut els ingressos extraordinaris per la venda d'inversions reals de l'exercici anterior es finança la resta amb fonts alienes de finançament (deute) i la incorporació de romanents.

L'endeutament brut (deute públic) per al conjunt dels ens insulars es manté i assoleix els 38,5 milions d'euros, malgrat que part d'aquesta quantitat (15,8 milions) foren compensats amb l'amortització de deute preexistent, de manera que l'endeutament net de l'exercici supera el 5% del pressupost i assoleix un total de 22,7 milions d'euros (12,1 el 2006, 13,2 el 2005 i 14,6 el 2004). Aquest endeutament net representa una quarta part (24,5 %) de les inversions pressupostades.

La ràtio d'estalvi net -0,01 (estalvi corrent menys endeutament net/despeses no financeres de capital) se situa en un saldo negatiu el 2007 com a conseqüència de la disminució de l'estalvi corrent.

12.4. Els ajuntaments

Com en els exercicis anteriors, el 2007 el conjunt dels ajuntaments de les Balears no representa un pressupost equilibrat. Això es deu als desequilibris pressupostaris per a 2007 dels ajuntaments de Binissalem, Formentera, Llucmajor, Selva, Sóller i Valldemossa, que conjuntament aporten un superàvit inicial de 6 milions d'euros (el 0,5 % del total del pressupost).

La quantitat total dels ingressos per a l'exercici de 2007 es consolida per sobre de la barrera dels mil milions d'euros (1.184,5), cosa que representa la recuperació del grau de creixement dels pressupostos municipals, amb una taxa d'increment de l'11,9 % en relació amb l'exercici precedent, molt per sobre de la depreciació monetària (l'IPC, que el desembre de 2006 se situà a les Illes Balears en el 3,8%), de manera que es produeix una diferència del 8% de creixement net en termes reals. (Vegeu el quadre A I-79.)

En el seu conjunt el pressupost agregat dels municipis presenta un dèficit inicial no financer de 23,7 milions d'euros (18,9 el 2006 i 6,9 el 2005), i es consolida el canvi de tendència en relació amb el bienni 2003-2004 i es torna a la situació de dèficit anterior. El dèficit sense càrrega financera per interessos ascendeix a 5,3 milions d'euros.

Quant als ajuntaments més rellevants per la quantitat total del seu pressupost, s'observa clarament com els municipis de Palma i Calvià són els que disposen d'un pressupost més elevats en valors absoluts, i es confirma per a l'exercici 2007 la tendència (ja apuntada en l'exercici precedent) a disminuir el seu pes en el pressupost del conjunt de les corporacions municipals per sota del 40% del total balear, malgrat que en aquest exercici sí superen aquest percentatge en relació amb el conjunt dels municipis de l'illa de Mallorca. (Vegeu el quadre A I-80.)

Tot això es deu a l'espectacular creixement pressupostari de l'Ajuntament de Palma, que arriba a 429,9 milions d'euros amb una taxa de creixement del 31,26%. En el cas de Calvià el creixement és poca cosa més que monetari (+6,43%), especialment si es té en compte la variació de preus en el trienni 2005-2007.

Aquesta moderació pressupostària a Calvià contrasta amb les fortes oscil·lacions anteriors, amb una taxa de variació interanual negativa (-21,44 %) el 2006 i un creixement interanual del +30,53 % el 2005 (a causa dels ingressos extraordinaris per la venda d'habitatges de protecció oficial de promoció pública municipal).

Pel que fa al pressupost de l'Ajuntament de Palma, el creixement d'ingressos és especialment significatiu en el conjunt dels ingressos per operacions de capital, amb un augment del 301,31%, que, en

valors absoluts, es correspon amb l'augment de la despesa per operacions de capital. (Vegeu el quadre A I-81.)

Quant a la despesa per habitant, un any més destaquen els 1.811,02 euros de pressupost municipal per habitant de Calvià, el 57,6 % per sobre de la mitjana (diferència que es redueix en relació amb el 70 % de l'exercici anterior) i, en el seu conjunt, s'aprecia clarament que es mantenen diferències significatives en aquesta ràtio entre els municipis d'interior i els costaners de vocació netament turística, on és major la diferència entre la població de fet i la de dret, de la mateixa manera que passa amb la incidència d'aquella diferència poblacional quan la comparam tant amb el patrimoni subjecte a tributació com amb les necessitats de serveis per cobrir que es reflecteixen en els pressuposts. (Vegeu el quadre A I-82.)

Els ajuntaments de les Balears gestionen un pressupost total per a l'exercici 2007 de 1.184,5 milions d'euros, amb un creixement de l'11,9% en relació amb l'exercici anterior, i assoleixen el 4,57% del PIB balear (segons la primera estimació efectuada per l'INE), mentre que l'any anterior el conjunt de la despesa municipal, damunt el conjunt del PIB balear, representava el 4,34% (PIB base 2000).

Els ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos de capital no financers) se situaren en els 1.126,4 milions d'euros, amb un increment del 12,3% en relació amb l'exercici precedent, i les despeses no financeres (despeses corrents més despeses per operacions de capital no financeres) ascendiren a 1.022,1 milions d'euros, 127,9 més que el 2006 (amb el 12,5% d'increment). El total de la despesa financera per variació d'actius i passius financers es pressupostà en 28,5 milions d'euros (34,8 el 2006, 39,5 el 2005, 32,4 el 2004, 38,1 el 2003 i 45,3 el 2002), la qual cosa confirma la tendència decreixent però amb un lleuger repunt, al mateix temps que la variació de passius financers (amortització de deute) disminueix el 19,33 %.

Això contrasta amb l'increment dels recursos destinats al pagament d'interessos (+31,06 %) que respon més a la variació de tipus a l'alça que a un creixement significatiu de l'endeutament net.

L'estalvi en operacions corrents (diferència entre els ingressos i les despeses corrents) es manté també en xifres similars a exercicis precedents i és de 93,5 milions d'euros (93,24 el 2006 i 81,86 el 2005), mentre que el dèficit per operacions de capital no financeres fou de 117, 2 milions d'euros, cosa que confirma la tendència creixent d'anys anteriors (81,2 el 2006 i 88,5 el 2005).

Com en exercicis precedents el pressupost de 2007 presenta una situació de dèficit de caixa no financer (l'estalvi financer corrent, 93,5 milions d'euros, no és suficient per cobrir el dèficit de les operacions de capital no financeres: 117,2 milions d'euros), que queda fixat en 23,7 milions d'euros, dèficit que, no obstant això, roman un any més suficientment cobert per la variació neta de les operacions financeres: +29,6 milions d'euros.

La despesa en operacions no financeres de capital superà els 250 milions d'euros (263,8) i es situà significativament (+57,4) per sobre de la xifra assolida en l'exercici precedent, superat ja l'1 % del PIB balear (PIB base 2000).

Cal tenir en compte que el conjunt de les corporacions municipals registren una necessitat de finançament (despeses no financeres de capital menys estalvi corrent) de 170,3 milions d'euros, la qual cosa representa el 0,66 del PIB balear de 2007.

L'increment de l'endeutament brut (emissió de deute o subscripció creditícia bruta) per al conjunt dels ajuntaments s'elevà a 56,2 milions d'euros (en la mateixa línia dels exercicis anteriors (53,4 el 2006, 47,1 el 2205, 43,5 el 2004, 32,7 el 2003 i 60 el 2002), xifra que supera les necessitats per respondre dels 26,5 milions d'euros que es destinaren a l'amortització de deute d'exercicis anteriors, de manera que l'endeutament net municipal presenta un saldo anual net per sobre dels 30 milions d'euros (29,7).

La ràtio d'estalvi net (estalvi corrent menys endeutament net/despeses no financeres de capital) és del 24,1%, significativament per sota dels nivells dels exercicis anteriors (35,2%, 34,1% i 35% respectivament), coherent amb l'augment de l'endeutament net.

La càrrega financera del deute públic (anualitat per amortització més interessos) en els pressupostos de 2007 representà per al conjunt dels ajuntaments 44,9 milions d'euros (davant els 46,7 de 2006, els 52,1 de 2005, els 45,2 de 2004 i els 52,5 de 2003) i representa el 4,6 % dels ingressos corrents. Emperò, en un entorn d'expectatives d'alces en els tipus d'interès, és inevitable un creixement significatiu d'aquesta càrrega financera en els pròxims exercicis.

Per a l'exercici del 2007, l'Ajuntament de Palma presentà uns pressuposts consolidats amb els seus organismes autònoms, anivellats i equilibrats per un import de 429,9 milions d'euros, dels quals 418,5 corresponen a la mateixa corporació i la resta, als organismes autònoms ja ajustades les transferències internes que són objecte d'eliminació en el procés de consolidació.

El creixement en relació amb l'exercici precedent és del +31,26%, i es multiplica quasi per deu el de l'exercici precedent (3,41 %), cosa que contrasta amb la moderació expansiva d'exercicis anteriors.

L'augment pressupostari es produeix tant en el pressupost de la corporació, com en els organismes autònoms. L'àrea d'esports i joventut és la que creix (+251,86%) de manera destacada respecte a la mitjana (+31,9).

Si s'hi afegissin, a més, les empreses públiques, el pressupost s'aproximaria als 180 milions d'euros d'ingressos, però en aquest cas els estats pressupostaris no serien comparables, fet pel qual a efectes metodològics, i malgrat la seva rellevància, es prescindeix del sector privat municipal.

En les despeses destaca el creixement (+208,5%) de les inversions reals (directes) (capítol VI), i es produeix una dismi-

nució de 5,6 milions d'euros en les despeses del capítol IX, variació de passius financers (-98,6%) destinada a l'amortització de deute, que contrasta amb l'augment de l'endeutament fins als 17,8 milions d'euros en el capítol IX d'ingressos, amb un creixement del 47,8% més que en l'exercici precedent.

A causa d'aquest major endeutament i de la previsió d'augment de tipus per a l'exercici 2007, la consignació per a pagament d'interessos puja a 5,1 milions d'euros, el 47,8% més que en l'exercici precedent.

Pel que fa als ingressos s'ha de ressaltar un fort increment en la previsió d'ingressos per transferències de capital (+11.141,21%), que en valors absoluts representen un augment de 44,7 milions d'euros.

També creixen a bon ritme els imposts indirectes (+24,25 %) i augmenten (+21,9 milions d'euros) els ingressos pressupostats per alienació d'inversions, la qual cosa en termes relatius suposa un creixement del 338%.

Un dèficit no financer previst inicialment s'elevà a -17,6 milions d'euros (el 4% del pressupost consolidat), la qual cosa fa necessari acudir a l'endeutament net per cobrir el dèficit resultant. (Vegeu el quadre A I-83.)

Per a l'exercici del 2007, l'Ajuntament de Calvià aprovà un pressupost de 86,8 milions d'euros, la qual cosa representa una variació discreta del 6,43 % en relació amb l'exercici precedent.

El pressupost consolidat per l'AEAT, amb la finalitat de comparar-lo amb el de l'exercici precedent, inclou en l'estat consolidat, a més del pressupost propi (85 milions d'euros davant els 80,2 en l'exercici anterior) el de l'IMEB, amb 5,4 milions d'euros, el de LLAR de Calvià, SA (2,0 milions d'euros) i el de l'empresa CALVIÀ 2000 (32,7 milions d'euros), malgrat que alguns criteris metodològics no coincideixen amb els de la corporació a efectes comparatius amb la resta de les corporacions locals, i en coherència amb la memòria d'exercicis anteriors s'ha optat per la metodologia de l'AEAT.

En l'estat dels ingressos destaca, tant en valors absoluts (+2,5 milions d'euros) com en la variació relativa (+518,21 %), l'increment en les transferències de capital del capítol VII destinades al cofinançament d'inversions, i es consolida la desaparició de la previsió en el capítol VI (alienació d'inversions reals). Pel que fa als ingressos per operacions corrents hem de destacar la disminució en els ingressos impositius en el seu conjunt, alhora que creixen els ingressos per taxes i per transferències corrents amb un saldo conjunt per a les operacions corrents del pressupost (+3,46%) lleugerament superior a l'IPC.

Pel que fa a les despeses destaca la vocació inversora dels pressuposts, ja que encara que hi ha una lleugera disminució dels fons destinats a transferències de capital (-0,5 milions d'euros), roman àmpliament compensada pel creixement de les inversions reals fins als 7,7 milions d'euros, amb creixement relatiu del +122,8%.

Quant a la despesa corrent, que conjuntament creix (+2,15 %) per sota de l'IPC, destaca la reducció de la despesa en compra de béns corrents i serveis (-12,90%), que inclou les despeses de funcionament i manteniment dels serveis, estalvi que ha permès afrontar l'augment de la despesa en personal (+10,1%), la qual cosa contrasta amb la reducció de l'exercici anterior (-30%), l'increment de les despeses financeres per interessos (+16 %) en la línia de l'augment de tipus i els recursos destinats a transferències corrents (+13,7 %), en què s'observa la consolidació de la seva tendència al creixement que s'acumula sobre el de l'exercici anterior, any en què la variació assolí el +80,9%, de manera que en tan sols dos exercicis s'han duplicat els fons destinats a aquest capítol.

Pel que fa a allò merament financer es produeix un equilibri absolut i s'igualen les consignacions d'ingressos i despeses dels capítols VIII i IX. En l'aspecte no financer es produeix un superàvit per pressupost corrent de 6,3 milions d'euros, seguint la tendència d'exercicis precedents (5,2 el 2006, 5,9 el 2005 i 5,01 el 2004). Pel que fa al superàvit no financer per pressupost corrent sense càrrega d'interessos, ja supera els 9,5 milions d'euros.

12.5. L'Administració de l'Estat

La recaptació tributaria obtinguda per l'Administració de l'Estat a través de la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears obtingué el 2007 una recaptació tributària que assolí per primera vegada la quantitat de 3.000 milions d'euros. Aquesta recaptació representa l'11,65% del PIB balear a preus de mercat (preus corrents) de 2007, mig punt més que en l'exercici precedent, mentre que en el context de l'Estat els ingressos tributaris totals assoliren el 17,1% del PIB.

En l'àmbit balear el creixement de la recaptació representa un augment de l'11,18% en relació amb la recaptació tributària del 2006, creixement que s'aproxima significativament (però encara per sota) a la mitjana nacional (+11,9%). No obstant això, aquest creixement no es produeix de la mateixa manera a les Balears en comparació de la resta de l'Estat, entorn del 15,5%. A les Illes es detecta un menor creixement de la recaptació per l'impost de societats (+5,1% davant el +20,5% a l'Estat), que es compensa amb un creixement superior en l'IVA (+8,3 % davant el +2,2 %).

És significatiu el desplaçament del creixement en la recaptació dels imposts directes sobre la renda als imposts indirectes sobre el consum.

Pel que fa a l'impost de societats, la diferència apareix més com una correcció tècnica de moderació després de l'espectacular creixement interanual del +30,7% l'exercici anterior (2006/2005).

És precisament el que succeeix, tot i que en sentit contrari, amb el creixement en la recaptació per IVA, que el 2007 creix per sobre del conjunt nacional, malgrat que amb això es compensa la variació de l'exercici anterior, en què la recaptació per

Quadre I-114. Ingressos de la delegació especial d'Hisenda de les Illes Balears (2006-2007)

	En milions de pessetes		En milers d'euros		Var.07/06	Nacional Var. 07/06
	2006	2007	2006	2007	(%)	(%)
Imp. sobre renda de persones físiques	218.187	251.751	1.311.331	1.513.053	15,38%	15,60%
Imp. sobre societats	104.978	110.330	630.929	663.097	5,10%	20,50%
Resta del capítol I	12.073	14.300	72.560	85.947	18,45%	49,35%
Capítol I: Imposts directes	335.238	376.381	2.014.820	2.262.097	12,27%	18,10%
Imp. sobre el valor afegit	100.574	108.936	604.463	654.718	8,31%	2,20%
Imp. especials	2.614	2.326	15.710	13.978	-11,02%	6,40%
Renda de duanes	211	221	1.270	1.327	4,49%	7,80%
Resta de capítol II	11.259	12.064	67.665	72.506	7,15%	3,40%
Capítol II: Imposts indirectes	114.658	123.546	689.108	742.529	7,75%	3,40%
Taxa sobre el joc	0	0	0	0		
Altres ingressos	2.599	3.177	15.618	19.095	22,26%	20,60%
Capítol III: Taxes i altres ingressos	2.599	3.177	15.618	19.095	22,26%	20,60%
Total d'ingressos tributaris	**452.494**	**503.105**	**2.719.546**	**3.023.721**	**11,18%**	**11,90%**

Font: Delegació Especial d'Hisenda de les Illes Balears, Agència Estatal de l'Administració Tributària (Servei d'Auditoria Interna).

IVA disminuí lleugerament (-0,88%) a les Illes, mentre que en l'àmbit nacional s'incrementà el 17,43%.

En valors absoluts, l'augment de la recaptació en relació amb l'exercici anterior (quasi 3.023 milions d'euros) torna a basar-se fonamentalment en l'IRPF, amb 202 milions d'euros de més ingressos, seguit de l'IVA, amb un creixement de 50 milions d'euros, mentre que la resta de tributs aporten els 52 milions d'euros restants (i d'aquests, és l'impost sobre societats, amb 32 milions d'euros, el de més recaptació respecte a l'exercici anterior i que creix més en valors absoluts). (Vegeu el quadre I-114.)

En termes relatius es produeix un augment en la recaptació per imposts directes (+12,27 %), que és inferior a l'increment en l'àmbit nacional (+18,1%). De tota manera, això es compensa en el conjunt a causa de l'augment de la imposició indirecta (+7,75 %), que duplica el creixement (+3,4%) del conjunt de l'Estat.

Tenint en compte que no hi ha hagut variacions de rellevància, s'ha de dir que l'augment de la recaptació directa obeeix a un creixement dels beneficis empresarials i a la renda dels particulars, i hi ha un alentiment del consum en la mateixa línia de l'exercici precedent, i especialment en l'àmbit estatal, on la taxa de creixement dels imposts indirectes sobre el consum (+3,4 %) no és ni tan sols suficient per cobrir la depreciació monetària en un entorn de l'IPC del +4,2%. En termes reals parlaríem fins i tot d'un creixement negatiu del consum.

En el conjunt de la recaptació, l'anàlisi de la distribució de la càrrega impositiva amb vista a l'exercici de 2007, a Balears, permet apreciar que els tributs directes constitueixen tres quartes parts de la recaptació (74,8 %) i els imposts sobre el consum (incloent-hi les taxes) són la quarta part restant (25,2%), la qual cosa contrasta amb el conjunt del territori, on la recaptació tributària directa és de dues terceres parts del total (66,9%) i la recaptació pels tributs indirectes assoleix un terç del total (+33,1%).

Tot i això, aquesta anàlisi s'ha de fer amb les cauteles necessàries a causa de les reserves metodològiques que representa el fet que les empreses ingressin els tributs en el lloc on radica el seu domicili fiscal independentment del lloc on realment es produeix el fet imposable i, per tant, se suporta efectivament el tribut.

Quant als ingressos per taxes, recàrrecs, sancions, etc. (capítol III), són d'escassa rellevància en el context global de la recaptació, tot i que el seu creixement tant a les Illes Balears com en el conjunt de l'Estat superà el 20%, la qual cosa podria respondre a una actualització de les tarifes d'acord amb el cost real dels serveis.

12.6. Les balances fiscals

El Ministeri d'Economia i Hisenda ha presentat les balances fiscals[76] amb dades de l'any 2005 i per comunitat autònoma. Per elaborar aquestes balances fiscals, s'han emprat dues metodologies: la del flux monetari i la del flux de benefici.

El criteri del flux monetari imputa la despesa en el lloc on es materialitza[77] i el de càrrega-benefici imputa els beneficis de la despesa pública sobre el benestar dels ciutadans sense tenir en compte la localització física de la despesa i de la inversió.[78] Aquest segon criteri provoca un biaix a la baixa en la despesa pública de l'Estat a

76. La balança fiscal és la diferència entre els ingressos tributaris que rep l'Estat dels ciutadans que resideixen en un territori i la despesa i la inversió que l'Estat fa en el mateix territori. Aleshores, els territoris que reben més de l'Estat que el que aporten gaudeixen d'un superàvit fiscal, i a l'inrevès es parla de dèficit fiscal, que és el cas de les Illes Balears.

77. Les despeses dels funcionaris dels ministeris de Madrid consumeixen a Madrid i aquesta despesa no s'imputa o prorroteja a altres comunitats que no sigui Madrid.

78. En el criteri de càrrega-benefici s'entèn que de l'activitat que fan els ministeris de Madrid se'n beneficia tota la ciutadania, independentment del lloc on viuen; per tant, una part d'aquesta despesa s'ha de prorratejar al conjunt de totes les comunitats autònomes.

Madrid i *infla* el seu dèficit fiscal, ja que bona part de l'activitat i despesa de l'Administració central de l'Estat a Madrid es redistribueix per les diferents comunitats autònomes, ja que se suposa que els seus ciutadans es beneficien de l'activitat de l'Administració central en la part que els correspon.

La metodologia del flux monetari deixa les Illes Balears com la comunitat amb més dèficit fiscal (-14,2%) del seu PIB, seguida de Catalunya (-8,7%), la Comunitat Valenciana (-6,32%) i Madrid (-5,7%); és a dir, el 2005 cada balear va aportar quasi 3.000 euros anuals, més dels que va rebre; cada català, 2.000 euros, i més de 1.400 cada madrileny. En canvi, cada extremeny va rebre 2.400 euros anuals, més dels que va aportar; un asturià, més de 2.500 euros, i un gallec, 1.400 euros. (Vegeu gràfic I-40.)

La metodologia de la càrrega-benefici deixa Madrid com la comunitat autònoma amb més dèficit fiscal (-9,4%) del seu PIB, seguida de Balears (-7,5%), Catalunya (-6,6%) i la Comunitat Valenciana (-3,2%). En canvi, les comunitats autònomes amb més superàvit fiscal són Extremadura, amb el 15,7%, Astúries, amb l'11%, i Galícia, amb el 7,2% de superàvit fiscal. (Vegeu gràfic I-41.)

12.7. La càrrega fiscal

En aquest apartat analitzam la pressió fiscal a Balears i per comunitat autònoma, i a continuació estudiam la pressió fiscal per illes i municipis de les Illes Balears.

12.7.1. La pressió fiscal a Balears i per comunitats autònomes[79]

Durant l'exercici del 2007 la càrrega fiscal a Balears es va elevar a 7.637 milions d'euros, la qual cosa representa quasi un terç del PIB balear per a aquest exercici (primera estimació de l'INE a preus de mercat, preus corrents), concretament el 29,4%.

79. A efectes d'aquest informe es consideren les definicions conceptuals següents:

Càrrega fiscal: conjunt dels tributs recollits en els capítols I, II i III dels pressupostos de les administracions públiques.

Pressió fiscal: relació de la càrrega fiscal per habitant en relació amb el PIB per càpita (a preus de mercat, preus corrents i primera estimació de l'INE).

Metodologia d'imputació per comunitats autònomes:

a) Per a les administracions locals, les consignacions per capítols en els pressupostos d'ingressos de cada corporació per al 2007.

b) Per a les administracions autònomes les consignacions per capítols en els pressupostos d'ingressos de cada autonomia per al 2007.

c) Per a l'Administració de l'Estat, la recaptació del 2007 en el capítol I s'assigna a les comunitats autònomes de règim comú segons el criteri de meritació resultat d'aplicar els percentatges definitius de l'IRPF de 2006 acordats en el Consell de Política Fiscal i Financera. La recaptació de 2007 en el capítol II s'assigna a les comunitats autònomes segons el criteri de meritació resultat d'aplicar els índexs de consum (INE) acordats com a criteri de repartiment per a l'IVA en el Consell de Política Fiscal i Financera. La recaptació del 2007 en el capítol III s'assigna a les comunitats autònomes prorratejant la recaptació dels serveis centrals segons la recaptació de les diferents delegacions.

Gràfic I-40

Metodologia de càlcul flux monetari (2007)

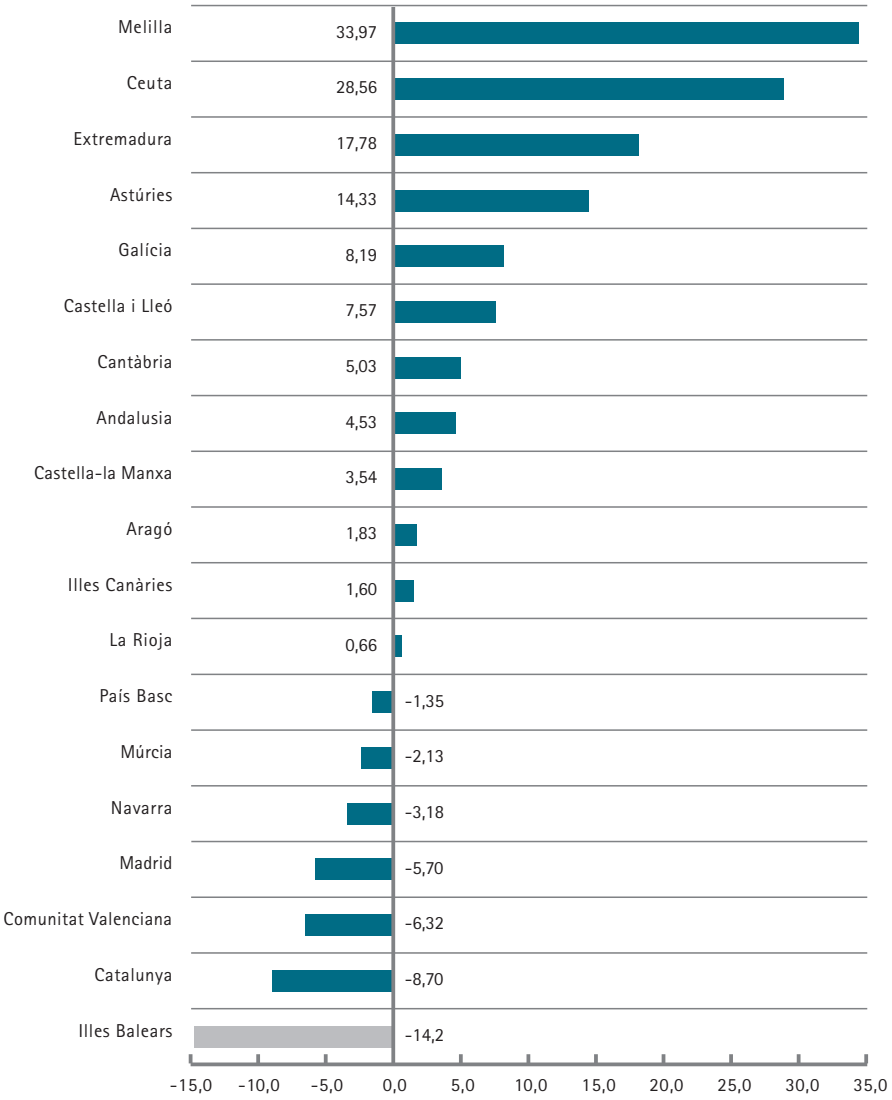

Font: Ministeri d'Economia i Hisenda.

Gràfic I-41

Metodologia de càlcul càrrega-benefici (2007)

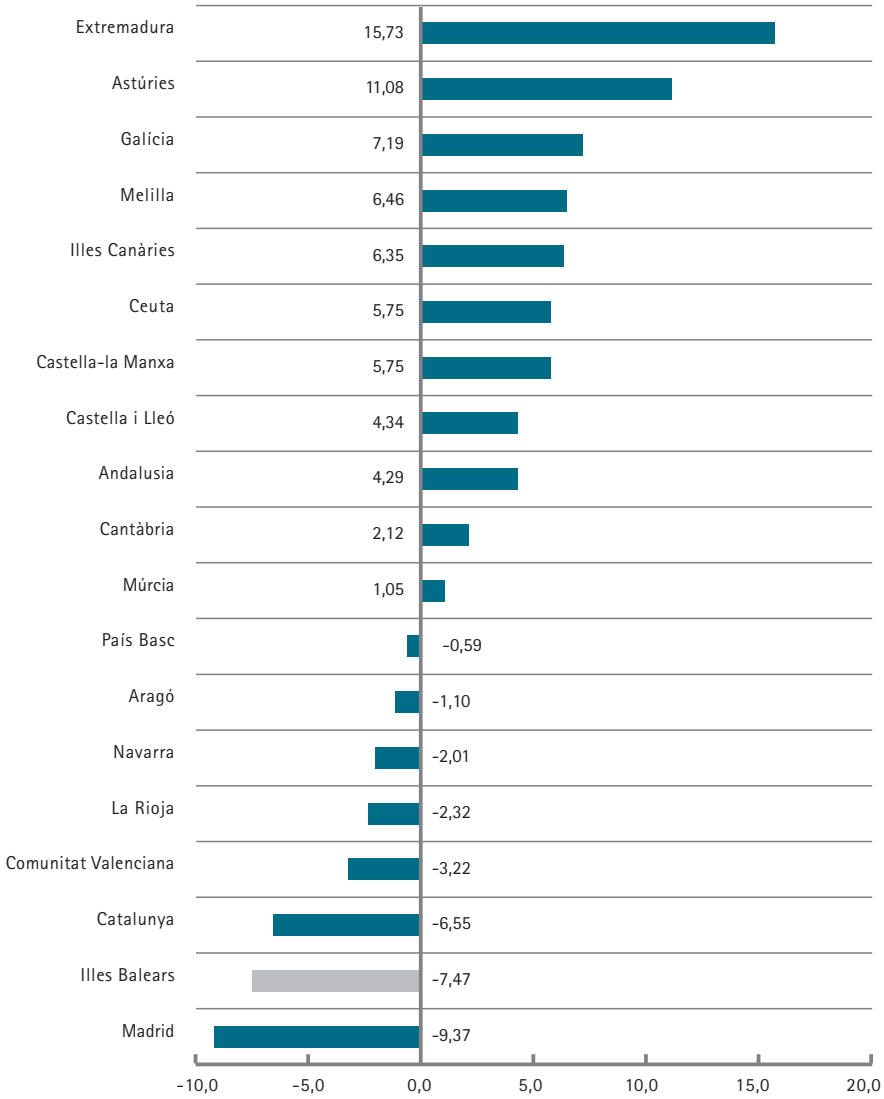

Font: Ministeri d'Economia i Hisenda.

Aquesta càrrega fiscal es distribueix entre els tres estaments de l'Administració de manera desequilibrada: quasi tres cinquenes parts de la càrrega fiscal es destina a l'Administració de l'Estat (60%), mentre que els les dues cinquenes parts restants es destinen a les administracions autonòmica (30%) i local (10%). (Vegeu el gràfic I-42.)

La càrrega fiscal per habitant és de 7.409 euros per habitant i any, la tercera més alta del país, solament superada pel País Basc i Madrid, mentre que pel que fa a la «pressió fiscal» en relació al PIB per càpita, representa el 29,36%, que és el nivell més alt de totes les comunitats autònomes. (Vegeu el quadre I-115.)

Això confirma, des de l'òptica dels ingressos tributaris, el desequilibri detectat a les balances fiscals entre comunitats autònomes i situa Balears com la comunitat més desfavorida pel sistema actual, atès que el vessant de la despesa pública estatal no compensa aquest desequilibri.

Gràfic I-42

Càrrega fiscal per administracions a les Illes Balears el 2007

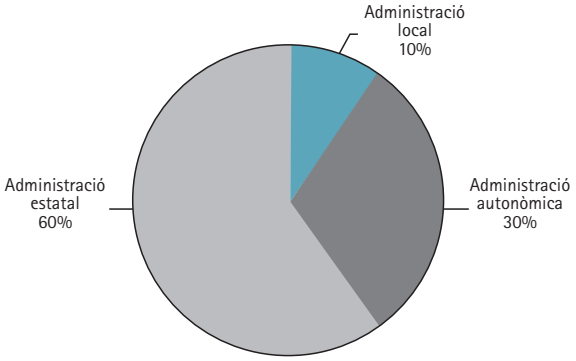

Font: Elaboració pròpia.

Quadre I-115. Càrrega fiscal per habitant (exercici 2007)

	PIB per càpita	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total	Pressió fiscal: CF/PIB
Illes Balears	25.238	768	2.250	4.391	7.409	29,36%
Madrid	29.965	688	2.654	5.203	8.545	28,52%
Catalunya	27.445	684	2.507	4.184	7.375	26,87%
País Basc	30.599	6.416	43	1.750	8.209	26,82%
Astúries	21.200	474	1.757	3.386	5.617	26,50%

Continua.

Quadre I-115. Càrrega fiscal per habitant (exercici 2007)						
	PIB per càpita	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total	Pressió fiscal: CF/PIB
Cantàbria	23.377	575	2.113	3.426	6.114	26,16%
Mitjana Nacional	23.396	885	1.911	3.236	6.032	25,78%
Com. Valenciana	21.239	584	1.782	3.064	5.430	25,57%
Aragó	25.361	616	2.117	3.742	6.475	25,53%
La Rioja	24.717	656	2.130	3.505	6.291	25,45%
Andalusia	18.298	590	1.545	2.522	4.657	25,45%
Castella-la Manxa	18.569	590	1.610	2.440	4.640	24,99%
Múrcia	19.574	421	1.757	2.590	4.768	24,36%
Extremadura	16.080	412	1.285	2.102	3.799	23,63%
Galícia	19.800	399	1.468	2.746	4.613	23,29%
Navarra	29.483	506	6.134	131	6.771	22,97%
Castella i Lleó	22.589	533	1.651	2.985	5.169	22,89%
Ceuta	21.994	1.633	1.633	1.361	4.627	21,04%
Melilla	21.089	1.330	1.330	1.255	3.915	18,57%
Illes Canàries	21.004	855	1.420	1.581	3.856	18,36%

Font: Elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE. Dades en euros.

Gràfic I-43

Excés de desviació de la Càrrega Fiscal en relació amb la desviació del PIB s/mitjana 2007 de les comunitats autònomes de Règim Comú

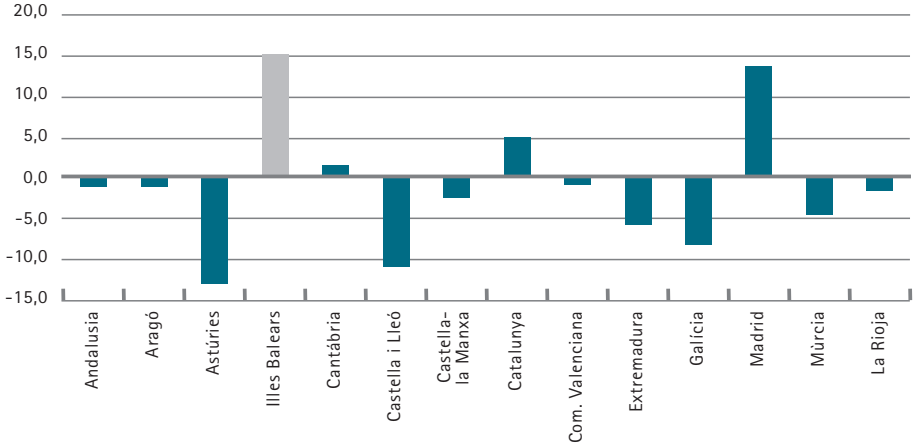

Font: Elaboració pròpia.

En un sistema tributari progressiu (paga més qui més guanya) i de solidaritat intercomunitari (les regions riques col·laboren en l'avenç de les menys afavorides amb l'objectiu que s'aproximin a la mesura) la realitat tributària nacional presenta a la pràctica desajustaments que perjudiquen especialment les Balears.

Comparant la posició relativa de la càrrega fiscal davant la mesura, si el sistema fos equilibrat la desviació hauria de correspondre's amb la desviació davant la mesura de la renda regional, en aquest cas del PIB.

No obstant això, l'anàlisi d'aquestes desviacions és especialment desfavorable per a Balears, tal com s'observa en el gràfic I-43.

S'observa que Balears, seguida de Madrid, Catalunya i Cantàbria (per aquest ordre) són les comunitats autònomes que suporten un major desequilibri per excés de càrrega fiscal en relació amb la seva riquesa, mentre que Astúries, Castella i Lleó, Galícia i Extremadura són les menys desfavorides.

No s'hi inclouen les comunitats autònomes que no estan subjectes al règim comú de finançament (Navarra, País Basc i Canàries) ni les ciutats autonòmiques de Ceuta i Melilla, si bé totes se situen molt per sobre de les més afavorides de les comunitats autònomes de règim comú (Castella i Lleó).

Quant al desglossament institucional de la càrrega fiscal en el conjunt de les comunitats autònomes, és rellevant la diferència estructural de la gestió tributària, especialment a les comunitats de règim foral (Navarra i País Basc), així com en la de Canàries, pel seu «règim especial».

S'observa clarament el major pes en la recaptació de les diputacions forals basques (78%) davant de l'administració autonòmica la gestió tributaria de la qual és merament testimonial, mentre que a la Comunitat Foral de Navarra, de caràcter uniprovincial, és l'Administració autonòmica, amb el 90,6%, la que gestiona la major part dels tributs, atesa l'adscripció de la hisenda foral a aquesta administració. (Vegeu el quadre I-116.)

Quadre I-116. Distribució de la càrrega fiscal per administracions, 2007

	Adm. Local	Adm. Autonòmica	Adm. Estatal	Total
Andalusia	12,67%	33,17%	54,15%	100,00%
Aragó	9,52%	32,70%	57,78%	100,00%
Astúries	8,44%	31,28%	60,28%	100,00%
Illes Balears	10,37%	30,37%	59,27%	100,00%
Illes Canàries	22,17%	36,83%	41,00%	100,00%
Cantàbria	9,40%	34,56%	56,04%	100,00%
Castella i Lleó	10,32%	31,94%	57,74%	100,00%
Castella-la Manxa	12,71%	34,69%	52,60%	100,00%

Continua.

Quadre I-116. Distribució de la càrrega fiscal per administracions, 2007				
	Adm. Local	Adm. Autonòmica	Adm. Estatal	Total
Catalunya	9,27%	33,99%	56,74%	100,00%
Com. Valenciana	10,76%	32,82%	56,42%	100,00%
Extremadura	10,86%	33,83%	55,32%	100,00%
Galícia	8,65%	31,82%	59,53%	100,00%
Madrid	8,05%	31,06%	60,89%	100,00%
Múrcia	8,84%	36,84%	54,32%	100,00%
Navarra	7,47%	90,59%	1,94%	100,00%
País Basc	78,16%	0,52%	21,32%	100,00%
La Rioja	10,42%	33,87%	55,71%	100,00%
Ceuta	35,29%	35,29%	29,41%	100,00%
Melilla	33,97%	33,97%	32,06%	100,00%
Mitjana Nacional	**14,67%**	**31,68%**	**53,65%**	**100,00%**
Mitjana Nacional Depurada	**18,09%**	**34,62%**	**47,29%**	**100,00%**

Font: Elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE.

Un altre cas singular és el de les Illes Canàries, amb el seu règim especial, en el qual s'observa una gestió tributària excepcionalment compensada entre les diferents administracions (22,17% les administracions locals, ajuntaments i cabildos, 36,83% l'Administració autonòmica i 41% l'Estat).

Quant a la distribució «qualitativa» de la càrrega fiscal entre:

- Els impostos directes (els que s'exigeixen individualment segons la riquesa de les persones, amb caràcter progressiu a l'RPF i a tipus fix pel en el cas de les persones jurídiques).

- Els impostos indirectes (que s'exigeixen sobre el consum, a tipus fix sobre la despesa i sense tenir en compte la capacitat econòmica del subjecte).

- Les taxes i altres ingressos (que tracten de repercutir en el subjecte el cost dels bóns o serveis públics dels quals es beneficia a títol personal, inclosos els interessos de demora en el pagament de les seves obligacions amb l'Administració).

S'observa un repartiment equilibrat entre els diferents conceptes tributaris en l'àmbit nacional, on la càrrega impositiva directa representa la meitat dels recaptats (52,3%), mentre que la recaptació indirecta (41,9%) i les taxes i altres ingressos (5,8%) sumen l'altra meitat de la recaptació. (Vegeu el quadre I-117.)

Una vegada més, entre les administracions autonòmiques de règim comú es Balears la que representa una desviació significativa quant al contingut de la càrrega tributària, ja que la seva estructura interna es desvia significativament de la mesura cap als imposts indirectes (sobre el consum) en

QUADRE I-117. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA TRIBUTARIA PER TIPUS DE TRIBUT, 2007

	Població	Imposts directes	Imposts indirectes	Taxes i altres ingr.	Total
Andalusia	8.059.461	46,72%	46,12%	7,16%	100,00%
Aragó	1.296.655	53,54%	39,66%	6,80%	100,00%
Astúries	1.074.862	53,30%	41,18%	5,52%	100,00%
Illes Balears	1.030.650	38,74%	55,72%	5,54%	100,00%
Illes Canàries	2.025.951	55,88%	34,12%	10,00%	100,00%
Cantàbria	572.824	50,48%	44,23%	5,29%	100,00%
Castella i Lleó	2.528.417	49,86%	43,93%	6,21%	100,00%
Castella-la Manxa	1.977.304	45,55%	46,73%	7,72%	100,00%
Catalunya	7.210.508	56,28%	38,62%	5,10%	100,00%
Com. Valenciana	4.885.029	50,24%	43,58%	6,18%	100,00%
Extremadura	1.089.990	45,71%	47,14%	7,15%	100,00%
Galícia	2.772.533	48,77%	45,80%	5,43%	100,00%
Madrid	6.081.689	59,17%	36,33%	4,50%	100,00%
Múrcia	1.392.117	46,10%	47,54%	6,36%	100,00%
Navarra	605.876	54,68%	40,74%	4,58%	100,00%
País Basc	2.141.860	50,72%	45,31%	3,96%	100,00%
La Rioja	308.968	51,96%	40,54%	7,49%	100,00%
Ceuta	76.603	26,68%	64,97%	8,36%	100,00%
Melilla	69.440	31,55%	59,35%	9,10%	100,00%
Total Nacional	**45.200.737**	**52,29%**	**41,95%**	**5,75%**	**100,00%**

Font: Elaboració pròpia sobre dades INE, EUSTAT, AEAT i IBAE.

Gràfic I-44

Distribució de la Càrrega Tributaria en 2007 per tipus de tribut a les Illes Balears

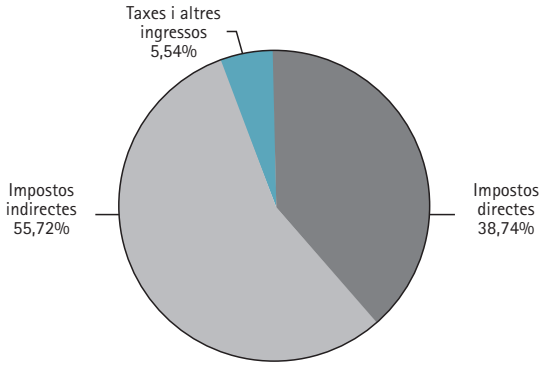

Font: Elaboració pròpia.

detriment de la càrrega fiscal sobre els imposts directes (sobre la riquesa: rendes i patrimonis). (Vegeu el gràfic I-44.)

La importància relativa de la càrrega fiscal «indirecta» amb una desviació de 14 punts sobre la mesura nacional destaca singularment sobre la resta de comunitats autònomes.

Una explicació plausible seria el consum extraordinari que representa el turisme, atès que les xifres de població de referència corresponen al padró municipal a dia 1 de gener de 2007, en les quals no es té en compte el factor de població de fet davant el de la població de dret.

No obstant això, si aquesta fos l'explicació, la desviació de la càrrega fiscal cap a la tributació indirecta hauria de notar-se també en la resta de comunitats autònomes on el turisme representa una desviació poblacional «de fet» significativa sobre la població «de dret»: Catalunya, la Comunitat Valenciana i Andalusia (el cas de les Illes Canàries no es comparable pel seu peculiar sistema impositiu diferenciat).

Observant l'estructura impositiva d'aquestes comunitats autònomes s'aprecia que no es produeix aquesta desviació (Comunitat Valenciana i Andalusia superen lleugerament la mesura, mentre que Catalunya se situa per sota) i això invalida la hipòtesi que la desviació es deu al factor turisme i el seu efecte poblacional sobre el consum.

Per tant, hem de concloure que el «fet insular», els anomenats costs de la insularitat i el seu efecte sobre els preus dels béns de consum constitueixen la raó de la desviació de la càrrega tributària, que comparada amb la mesura de les tres comunitats autònomes de rellevància turística podria estimar-se entorn del 10%.

Resulta significativa l'anàlisi comparativa interanual entre 2006 i 2007, a causa de l'elevat creixement dels ingressos tributaris de les administracions públiques, tant a les Illes Balears com a la resta de les comunitats.

Si la mesura nacional de la càrrega fiscal per habitant se situava l'any passat en 5.459 euros, enguany ha passat a 6.032 euros, amb un creixement de 573 euros, cosa que representa un augment del 10,5%, molt per sobre del creixement de l'IPC (+4,2%).

En termes absoluts és en la tributació estatal i autonòmica on es produeix un major increment: 327 euros per habitant (+11,24%) d'increment en la càrrega fiscal estatal, mentre que en l'àmbit autonòmic el creixement és menor en termes absoluts: 205,8 euros per habitant i un creixement similar (+12%) en termes relatius. L'evolució de l'Administració local presenta un saldo més moderat, amb un augment de 40,2 euros (un increment del 4,76%).

12.7.2. La pressió fiscal local per illes i municipis

De la pressió fiscal en l'àmbit intern balear per illes i per municipis durant l'exercici de 2007, s'aprecia un equilibri quant a

les illes, i Eivissa i Formentera queden lleugerament per sobre de la mitja (11 centèsimes de punt), mentre que Mallorca (2 centèsimes) i Menorca (35 centèsimes) queden per sota de la mitja interinsular. (Vegeu el quadre I-118A.)

No obstant això, són els municipis turístics costaners de Mallorca, amb Deià al capdavant, els que lideren la classificació segons la pressió fiscal per habitant, mentre que a la cua se situen els municipis d'interior, més petits, amb una diferència de quasi 5 punts entre el primer i el darrer. La pressió fiscal és més homogènia entre els municipis de Menorca i Eivissa i Formentera. (Vegeu el quadre I-118B.)

Quadre I-118A. Càrrega fiscal per habitant 2007 a Menorca, Eivissa i Formentera

	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	Pressió fiscal per habitant
Alaior	2.861,13	4.112,32	339,75	7.313,20	28,98%
Ciutadella	2.814,89	4.115,41	422,91	7.353,21	29,14%
Ferreries	2.761,03	4.082,69	248,69	7.092,41	28,10%
Maó	2.915,98	4.108,89	328,71	7.353,58	29,14%
Es Mercadal	3.090,75	4.125,79	439,46	7.656,00	30,34%
Sant Lluís	2.935,85	4.152,13	401,89	7.489,87	29,68%
Es Castell	2.817,54	4.072,08	217,48	7.107,10	28,16%
Es Mitjorn Gran	2.860,52	4.084,41	656,80	7.601,73	30,12%
Mitjana Menorca	**2.882,21**	**4.106,71**	**381,96**	**7.370,88**	**29,21%**

	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	Pressió fiscal per habitant
Formentera	2.810,18	4.103,54	523,22	7.436,94	29,47%
Eivissa	2.918,06	4.112,32	381,33	7.411,71	29,37%
Sant Antoni de Portmany	2.983,50	4.090,62	339,37	7.413,49	29,37%
Sant Josep de sa Talaia	3.006,07	4.141,66	448,24	7.595,97	30,10%
Sant Joan de Labritja	2.900,48	4.121,50	395,85	7.417,83	29,39%
Santa Eulalia del Riu	2.892,27	4.090,16	384,91	7.367,34	29,19%
Mitjana Eivissa-Formentera	**2.918,43**	**4.109,97**	**412,15**	**7.440,55**	**29,48%**
Mitjana Balears	**2.870,72**	**4.128,34**	**410,59**	**7.409,66**	**29,36%**

Dades en euros per habitant i any

Font: Elaboració pròpia.

Quadre I-118B. Càrrega fiscal per habitant 2007 a Mallorca per municipis					
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	Pressió fiscal per habitant
Alaró	2.718,50	4.103,29	292,22	7.114,01	28,19%
Alcúdia	3.051,27	4.136,09	601,95	7.789,31	30,86%
Algaida	2.690,12	4.138,66	236,98	7.065,76	28,00%
Andratx	2.980,26	4.236,30	616,90	7.833,46	31,04%
Artà	2.947,67	4.243,09	588,98	7.779,74	30,83%
Banyalbufar	2.805,08	4.102,31	364,48	7.271,87	28,81%
Binissalem	2.679,24	4.090,10	311,09	7.080,43	28,05%
Búger	2.658,66	4.072,57	335,93	7.067,16	28,00%
Bunyola	2.687,99	4.138,37	347,77	7.174,13	28,43%
Calvià	3.142,76	4.093,39	693,34	7.929,49	31,42%
Campanet	2.676,93	4.064,08	398,93	7.139,94	28,29%
Campos	2.775,16	4.386,15	465,58	7.626,89	30,22%
Capdepera	2.969,76	4.182,13	548,35	7.700,24	30,51%
Consell	2.660,86	4.099,98	383,55	7.144,39	28,31%
Costitx	2.662,32	4.094,27	348,19	7.104,78	28,15%
Deià	3.336,55	4.155,75	660,63	8.152,93	32,30%
Escorca	2.818,84	4.389,84	420,82	7.629,50	30,23%
Esporles	2.677,26	4.083,22	362,48	7.122,96	28,45%
Estellencs	2.790,10	4.141,18	369,23	7.300,51	28,48%
Felanitx	2.663,45	4.095,92	387,76	7.147,13	28,82%
Fornalutx	2.754,11	4.155,56	414,66	7.324,33	28,66%
Inca	2.634,38	4.104,41	350,11	7.088,90	28,56%
Lloret de Vistalegre	2.729,67	4.083,24	161,20	6.974,11	27,26%
Lloseta	2.682,63	4.108,04	269,17	7.059,84	28,16%
Llubí	2.820,64	4.077,22	177,43	7.075,29	27,49%
Llucmajor	2.831,29	4.172,55	738,72	7.742,56	30,64%
Manacor	2.609,32	4.097,13	354,76	7.061,21	28,86%
Mancor de la Vall	2.663,35	4.100,42	276,66	7.040,43	27,68%
Maria de la Salut	2.720,64	4.096,83	161,15	6.978,62	27,42%
Marratxí	2.834,94	4.121,45	459,11	7.415,50	28,93%
Montuïri	2.947,71	4.186,10	327,97	7.461,78	29,12%
Muro	2.853,46	4.158,55	592,30	7.604,31	30,50%
Palma	2.662,54	4.138,63	358,53	7.159,70	29,13%

Continua.

Quadre I-118B. Càrrega fiscal per habitant 2007 a Mallorca per municipis

	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	Pressió fiscal per habitant
Petra	2.896,90	4.085,59	191,96	7.174,45	27,50%
Pollença	2.651,41	4.085,06	499,38	7.235,85	29,64%
Porreres	2.744,40	4.114,61	174,51	7.033,52	27,50%
Sa Pobla	2.742,50	4.159,64	341,96	7.244,10	28,71%
Puigpunyent	2.619,02	4.145,24	428,85	7.193,11	28,99%
Sencelles	2.653,24	4.113,28	226,73	6.993,25	27,57%
Sant Joan	3.193,45	4.241,68	275,72	7.710,85	28,41%
Sant Llorenç des Cardassar	2.695,10	4.112,52	597,05	7.404,67	31,31%
Santa Eugènia	3.004,91	4.104,77	255,72	7.365,40	27,96%
Santa Margalida	2.702,22	4.077,32	425,38	7.204,92	29,75%
Santa María del Camí	3.098,73	4.108,95	442,94	7.650,62	28,74%
Santanyí	3.098,73	4.155,25	373,74	7.627,72	30,22%
Selva	2.733,57	4.128,84	318,27	7.180,68	28,45%
Ses Salines	2.868,69	4.082,18	356,42	7.307,29	28,95%
Sineu	2.686,49	4.100,05	221,39	7.007,93	27,77%
Sóller	2.969,65	4.148,11	522,34	7.640,10	30,27%
Son Servera	2.907,15	4.123,33	464,44	7.494,92	29,70%
Valldemossa	2.896,13	4.107,56	552,09	7.555,78	29,94%
Vilafranca de Bonany	2.657,32	4.074,80	151,56	6.883,68	27,28%
Ariany	2.670,36	4.088,13	159,82	6.918,31	27,41%
Mitjana Mallorca	**2.797,42**	**4.132,15**	**384,10**	**7.313,67**	**28,98%**

Dades en euros per habitant i any

Font: Elaboració pròpia.

13

MEDI AMBIENT

RESUM

En l'àmbit internacional, cal destacar el Pla d'acció de la Convenció Marc de Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic per tractar la problemàtica derivada del canvi climàtic i establir una sèrie de mesures per pal·liar-ne els efectes negatius.

Pel que fa a l'evolució interanual de les reserves d'aigua, a Mallorca es registra un augment del 5,1% respecte de l'any anterior, a Menorca es manté pràcticament constant, mentre que a Eivissa experimenta un retrocés del 8,7%.

Així mateix, cal destacar el significatiu augment del 124,6% interanual registrat en l'energia d'origen fotovoltaic a Eivissa, malgrat que l'energia d'aquest origen només representa l'1,55 % del total de l'energia obtinguda de règim especial en el conjunt de les Illes Balears. Totes les energies experimenten un augment, amb l'excepció de la generada a partir dels residus sòlids a Mallorca. Així i tot l'energia obtinguda per aquesta via continua essent la de més pes en el total de l'energia de règim especial de les Illes Balears, amb un 88,3 %. Amb referència als residus, és important l'augment de la recollida selectiva, especialment a les Pitiüses. Quant a les aigües residuals, s'ha produït un augment del cabal total depurat a Mallorca, mentre que a la resta d'illes es produeix un retrocés. Pel que fa a la neteja del litoral, les recollides d'Eivissa superen per primer cop les de Mallorca, com a conseqüència directa del vessament del vaixell *Don Pedro* al port d'Eivissa.

En l'apartat del patrimoni natural, el 2007 es registraren 113 incendis forestals, amb un total de 127,36 hectàrees cremades, la qual cosa indica una disminució tant del nombre d'incendis respecte de l'any anterior com de la superfície afectada. També són destacables les repoblacions forestals, la continuació del projecte Live Posidònia i l'Estratègia de sanitat forestal.

En el BOIB número 54, ext. d'11 d'abril de 2007, es va publicar el Decret 19/2007, de 16 de març, pel qual s'aprova el Pla d'ordenació dels recursos naturals de la serra de Tramuntana.

Amb relació a l'Agenda Local 21, els 67 municipis de les Illes Balears estan immersos en diferents fases d'implantació.

El 2007 es va iniciar la redacció del Pla d'acció per a la lluita contra el canvi climàtic. Aquest pla s'estructurarà en 6 línies d'actuació sectorials, definides d'acord amb les principals necessitats d'incidència detectades en l'anàlisi de l'evolució de l'emissió de gasos a les Illes Balears i els balanços anuals elaborats per la Direcció General de Canvi Climàtic.

13.1.

ELS INFORMES SOBRE EL CANVI CLIMÀTIC I EL PLA D'ACCIÓ PER A LA LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC DEL GOVERN DE LES ILLES BALEARS

El mes de desembre, representants d'un total de 190 països es reuniren per tractar sobre la problemàtica derivada del canvi climàtic i establir una sèrie de mesures per pal·liar-ne els efectes negatius. D'aquesta cimera, que va tenir lloc l'illa de Bali (Indonèsia), n'ha sortit un document que es considera el successor del Protocol de Kyoto que es va elaborar el 1997.[80]

El Pla d'Acció de la Convenció Marc de Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic assolit a Bali, però, no satisfà els requeriments de les propostes més rigoroses, encara que tot i això conté alguns elements de caire positiu. Una de les crítiques del Pla prové dels països en vies de desenvolupament, que es queixen de l'incompliment dels acords de Kyoto per part dels països més rics. D'altra banda, els sectors ecologistes també protesten perquè no s'hi han inclòs de manera explícita

80. Vegeu *UNFCCC Framework Convention on Climate Change*, Nacions Unides. Desembre de 2007

les reduccions del 25-40% el 2002 que havia marcat el Panell Intergovernamental de Canvi Climàtic (IPCC).[81]

Pel que fa als aspectes positius, el primer que cal destacar és que tots els països han estat capaços de posar-se d'acord, incloent alguns que tradicionalment han estat reticents, com ara els Estats Units i també potències emergents com la Xina i l'Índia amb les limitacions que, segons alguns sectors, això pot suposar al seu desenvolupament.

A partir d'aquests principis, els acords assolits a Bali es poden resumir en tres objectius bàsics: estabilitzar les emissions de gasos que accentuen l'efecte hivernacle; deixar marge per avançar amb rapidesa en el desenvolupament econòmic i la reducció de la pobresa i ajudar els països a adaptar-se al canvi climàtic que ja s'està produint i que s'intensificarà en el futur.

És important, doncs, el tema de la col·laboració entre els països, procurant una transferència de coneixements entre els més avançats i els més empobrits, així com el treball comú en el desenvolupament de noves tecnologies. L'aparició d'aquestes noves tecnologies es presenta com un factor fonamental per poder combatre les conseqüències negatives del canvi climàtic alhora que es mantinguin els processos de creixement econòmic dels països en vies de desenvolupament.

La Conferència marca un total de tretze passes i alguns punts concrets que s'han de seguir per assolir les fites marcades. Destaca, per exemple, la creació d'un grup *ad hoc* que d'aquí a 2009 ha d'elaborar un acord mundial detallat capaç de fixar objectius quantificables i verificables i que adopti, així mateix, mesures per reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle. També acorda que el procés començarà sense demora i decideix que la primera reunió del grup es faci no més enllà de l'abril de 2008, deixant clara la importància dels temps marcats i la urgència per començar a tirar endavant les mesures necessàries.

A més, el grup de treball sobre nous compromisos tindrà altres tasques, com analitzar els mitjans de què disposen els països desenvolupats per complir nous objectius d'emissió. En particular s'ocuparà dels següents punts:

- El futur paper dels Mecanismes de desenvolupament net i de l'Aplicació conjunta del protocol, que, en opinió de la UE, s'han de reformar per mantenir-ne l'eficàcia

- Les futures normes de comptabilització en relació amb els usos el sòl, els canvis en els usos del sòl i la silvicultura, que haurien de perfeccionar-se per reflectir realment el seu paper a l'hora de reduir emissions, reforçar els embornals de carboni i desenvolupar el subministrament de bioenergia i material forestal sostenible.

- Els gasos d'efecte hivernacle, que haurien de tenir-se en compte, i l'abast sectorial de les mesures futures, en què s'han d'incloure les emissions de l'aviació internacional i el transport marítim.

81. Vegeu *Memòria del CES 2006*, pàg. 295-300.

En el context global del canvi climàtic, és fonamental que el pròxim acord mundial estableixi l'objectiu de limitar l'escalfament del planeta a un màxim de 2ºC per sobre dels nivells preindustrials, i impedir així que el canvi climàtic provoqui alteracions irreversibles o catastròfiques. Per aconseguir-ho, és necessari reduir les emissions mundials de gasos traça (responsables d'accentuar l'efecte hivernacle) més del 50% respecte a les registrades el 1990 i fer-ho abans de la meitat de segle.

La UE proposa com a primera passa que els països desenvolupats es comprometin a reduir, abans del 2020, les seves emissions col·lectives un 30% respecte de l'any de referència. Els dirigents europeus s'han compromès ja a la reducció del 30% sempre que altres països desenvolupats assumeixin compromisos similars, mentre que els caps d'estat i de govern de la UE s'han compromès, a més, a reduir les seves emissions almenys el 20% en aquest mateix termini, independentment del que decideixin altres països.

Ens trobam, doncs, en una situació en què els principals dirigents mundials ja tenen en compte el canvi climàtic com un problema real i actual, i davant el qual s'han de començar a prendre mesures urgents per tal que les seves conseqüències no assoleixin dimensions catastròfiques per a la població mundial.

En relació amb els estudis sobre el canvi climàtic a la Mediterrània destaca el que ha fet l'Institut Espanyol d'Oceanografia.[82] L'estudi parteix de la constatació que el mar Mediterrani és pràcticament tancat i la seva principal connexió amb l'oceà és l'estret de Gibraltar, a través del qual intercanvia amb l'Atlàntic aigua, calor, sal, oxigen, nutrients, etc.

Arran de les seves peculiars característiques de «mar tancat», el Mediterrani es veu especialment amenaçat per l'activitat humana, i més concretament per la derivada del turisme, el trànsit marítim i la contaminació procedent de l'activitat agrícola i industrial. Ara, a més, cal afegir-hi l'amenaça del canvi climàtic i les seves possibles conseqüències com a factor de risc sobre el Mediterrani. Cal puntualitzar, però, que tot i aquests trets característics des d'un punt de vista climàtic no seria del tot exacte afirmar que el Mediterrani tingui un grau distint de sensibilitat a les variacions climàtiques a llarg termini si el comparam amb altres mars del planeta, però sí que podem trobar una sèrie d'elements que fan d'aquest mar un punt d'interès particular per a la investigació climàtica.

En primer lloc, podem fer referència a les variacions en el contingut calorífic de les seves aigües, que podrien induir uns canvis més evidents en alguns indicadors climàtics, com la temperatura de la columna d'aigua a causa les seves dimensions reduïdes.

En segon lloc, hi ha la relativa bona quantificació que es pot fer de l'intercanvi de calor i sal amb l'oceà Atlàntic en tractar-se d'un mar semitancat. Aquest fet imposa una important restricció al balanç de calor i aigua a través de la superfície del Mediterrani.

82. Vegeu Instituto Español de Oceanografía, *Cambio Climático en el Mediterráneo español*, Ministerio de Educación y Ciencia. Gobierno de España, 2007.

Un tercer punt seria la possibilitat d'estudiar la formació d'aigües profundes com passa amb els grans oceans i les altes latituds, ja que el Mediterrani és un dels pocs indrets de les latituds mitjanes on succeeix aquest fenomen. A més, també presenta determinats factors que fan que mostri un comportament similar al dels grans oceans però amb una major facilitat d'estudi. En la mateixa línia, aquest mar també ofereix una molt bona predisposició per estudiar variables com la transferència d'energia i altres factors que d'una manera o altra poden repercutir en el sistema climàtic.

Com que es tracta d'un mar més aviat petit, fa molt perceptibles les alteracions que s'hi produeixen, tant les provocades directament per l'home (contaminació per exemple) com les que deriven del canvi climàtic o simplement de la variabilitat natural del sistema oceà-atmosfera. Aquest seria, doncs, un altre tret que fa especialment atractiu el mar Mediterrani per l'estudi del canvi climàtic.

Un altre factor que demostra la importància de l'estudi d'aquest mar és que els canvis que s'hi han observat no només afecten el Mediterrani, sinó que també es poden fer extensius a altres indrets i elements, especialment a la circulació de l'oceà Atlàntic, que afecta altres indrets a escala planetària.

En darrer lloc, no podem oblidar la ja esmentada pressió a què està sotmès. Tant la contaminació com el mateix pes demogràfic de la regió mediterrània i les variacions climàtiques, fan que aquest mar sigui un indret d'impactes múltiples que, a vegades, es fan difícils de distingir.

Les principals variables estudiades són la fluctuació del nivell del mar, la temperatura i la salinitat.

En relació amb la fluctuació del nivell del mar, aquest estudi registra una sèrie de mesures entre 1997 i 2005, i queda demostrat que s'ha produït un descens del nivell del mar a Palma en aquest període. Aquest descens, tot i que és significatiu, com que correspondre a una sèrie massa curta (només 8 anys) fa que no es pugui parlar clarament de tendència. Cal afegir-hi també que la fluctuació del nivell del mar ve directament relacionada amb les variacions dels altres factors relacionats i que s'expliquen a continuació.

Pel que fa a les variables tèrmiques, cal diferenciar en primer lloc entre la que fa referència a l'aire i la vinculada a l'aigua. Si miram els registres de la primera, hi ha un augment durant el període 1948-2005, que s'intensifica a partir de la dècada de 1970 i fins a 2005, tot i que en el seu tram final s'aprecia un lleuger descens (0,063 °C). La temperatura superficial de l'aigua, per la seva banda, mostra un augment en el mateix període (1971-2005), amb una tendència significativa i intensa des de 1994 fins a 2005. A partir d'unes mesures realitzades a Pollença i Portopí a Mallorca i també a València, es pot afirmar que aquest augment és més accentuat a la localitat del nord de Mallorca, cosa que confirma que aquesta és una variable més accentuada en determinats àmbits locals.

Referent a la temperatura de l'aigua, però, aquesta presenta una situació més complexa, ja que si bé mostra una clara tendència ascendent en superfície i també s'escalfa a 150 metres de profunditat, a 100 i 190 metres el registre ens descobreix

un refredament. Cal dir que no és significatiu estadísticament i segurament és degut a la mateixa inestabilitat del sistema.

Com a darrer element mesurat s'ha del fer referència a la salinitat de l'aigua. Aquesta mostra un augment significatiu en totes les capes excepte en superfície, fet que dóna peu a tot un seguit de possibles causes i conseqüències no sempre lligades al clima.

En relació amb el canvi climàtic el Govern de les Illes Balears ha activat el Pla d'Acció per a la Lluita contra el Canvi Climàtic. Així, al llarg de l'any 2007 se'n va iniciar la redacció, els objectius del qual són:

- Establir uns objectius regionals quantitatius que contribueixin a complir, per part de l'Estat espanyol el compromís del Protocol de Kyoto.

- Determinar actuacions a curt, mitjà i llarg termini, per tal de disminuir les emissions de gasos d'efecte hivernacle a les Illes Balears.

- Establir els mecanismes de coordinació necessaris entre administracions per tal de fixar polítiques sectorials que contribueixin a aconseguir els objectius de reducció d'emissions especificats en el Pla d'Acció.

- Fomentar la implantació d'energies renovables, noves tecnologies més eficients i bones pràctiques en tots els sectors.

- Instaurar la cultura de l'eficiència energètica a tots els sectors.

- Fomentar la cultura i conscienciació dels ciutadans de les Illes Balears sobre el canvi climàtic.

El Pla d'Acció s'estructura en 6 línies d'actuació sectorials, definides d'acord amb les principals necessitats d'incidència detectades en l'anàlisi de l'evolució de l'emissió de gasos a les Illes Balears i els balanços anuals elaborats per la Direcció General de Canvi Climàtic; i una línia d'actuació que s'ha denominat transversal.

Les 6 línies d'actuació sectorials són:

1. Sector institucional, el qual ha de servir com a referent i exemple per a la resta de sectors implicats dins el Pla.

2. Sector residencial, que és un dels sectors que ha incrementat més el consum energètic i, per tant, l'emissió del gasos d'efecte hivernacle en els darrers anys.

3. Sector serveis (turisme i comerç), que representa un dels sectors amb un pes específic més important en l'estructura socioeconòmica de les Illes Balears.

4. Sector transport, el qual és un dels principal emissors de gasos d'efecte hivernacle a les Illes Balears i, per tant, un sector en què el Pla d'Acció hi ha de fer una especial incidència.

5. Sector industrial, tot i que malgrat el poc pes a les Illes Balears, s'han d'impulsar mesures destinades bàsicament a l'estalvi i eficiència energètica.

6. Sector de l'agricultura i el medi natural que, tot i tenir un pes específic poc important en la contribució a les emissions de gasos d'efecte hivernacle, és un sector que cal cuidar tant pel que fa a la riquesa del manteniment de l'activitat del sector primari en l'estructura

socioeconòmica actual, com pel que fa al seu potencial de fixació de CO_2 i, per tant, al seu paper en la mitigació del canvi climàtic.

Les línies d'actuació transversals són les que tenen per objectiu la reducció d'emissions però que implantar-les afecta de manera transversal diversos sectors d'actuació. Entre aquest tipus de mesures, esdevenen especialment importants: el desenvolupament d'instruments normatius, la sensibilització i l'educació ambiental, i la implantació de bones pràctiques ambientals.

13.2. L'anàlisi del medi ambient a les Illes Balears

L'anàlisi del medi ambient a les Illes Balears es fa a partir dels apartats següents: els recursos naturals, els residus, el litoral, el patrimoni natural i altres àmbits d'anàlisi del medi ambient.

13.2.1. Els recursos naturals

En aquest subapartat analitzam l'aigua i l'energia.

13.2.1.1. L'aigua

a. Els recursos hídrics

L'evolució de les reserves hídriques a Mallorca, Menorca i Eivissa es detallen en el gràfic A I-33.

S'hi observa un significatiu augment, tant a Eivissa com a Mallorca, durant el mes d'abril, en què es registrà un episodi important de pluges (a Lluc es recolliren 303 l/m^2, quantitat tres vegades superior a la màxima històrica registrada aquest mes). Aquest fet, sumat que el mes de març també va ser molt humit, provocà un augment significatiu de les reserves hídriques.

Pel que fa a l'evolució interanual, a l'illa de Mallorca es registra un augment del 5,1% respecte de l'any anterior. Menorca es manté pràcticament constant, mentre que a Eivissa s'experimenta un retrocés del 8,7%. Les dades de cada illa i any s'han obtingut fet la mitjana aritmètica de les reserves mensuals. (Vegeu gràfic A I- 34.)

b. L'aigua dessalada

El volum d'aigua dessalada l'any 2007, va ser de 25.608.733 m^3 en el conjunt de les Illes Balears, la qual cosa representa un estancament respecte de l'evolució interanual, després del significatiu augment del 2005. La unitat de mesura és hm^3 (Vegeu gràfic A I- 35).

c. Avaluació ambiental estratègica del Pla Hidrològic de les Illes Balears

El Pla Hidrològic de les Illes Balears té com a objectiu general establir el marc normatiu pel qual s'han de regir l'aprofitament i la preservació del domini públic hidràulic, tot aclarint les possibilitats d'accés i recurs, orientant les iniciatives dels municipis i dels diversos sectors interessats i establint una sèrie d'obligacions respecte a la seva preservació.

En aquest sentit, l'any 2007 s'acaba l'elaboració d'un document d'inici per a l'avaluació ambiental estratègica del Pla Hidrològic de les Illes Balears. El document constituirà l'inici del procés d'adaptació del Pla Hidrològic de les Illes Balears al tràmit de l'avaluació ambiental estratègica, a través del qual l'òrgan ambiental determinarà l'amplitud, el nivell de detall i el grau d'especificació de l'informe de sostenibilitat ambiental.

Atès que el procés de planificació hidrològica per al període 2007-2009 interrelaciona quatre processos —planificació, programa de mesures, avaluació ambiental estratègica (AAE) i participació pública del pla—, l'AAE recollirà i aportarà informació útil a la resta de processos, que s'haurà d'adaptar en el temps al desenvolupament de cadascun, i d'aquesta manera donar lloc a la definició final del pla general de gestió de la demarcació hidrogràfica.

13. 2.1.2. L'energia

a. Energia de règim especial

L'evolució de l'obtenció d'energia de règim especial a les Balears el 2007 es presenta en kWh (Vegeu quadre A I-83.)

Cal destacar el significatiu augment del 124,6 % interanual registrat en l'energia d'origen fotovoltaic a l'illa d'Eivissa, malgrat que l'energia d'aquest origen sols representa l'1,55 % del total de l'energia obtinguda de règim especial en el conjunt de les Illes Balears. (Vegeu gràfic A I-36.)

Totes les energies experimenten un augment amb l'excepció de la generada a partir dels residus sòlids a l'illa de Mallorca. Així i tot, l'energia obtinguda per aquesta via continua sent la de més pes en el total de l'energia de règim especial de les Illes Balears, amb el 88,3 %. Pel que fa a l'evolució de les energies renovables obtingudes en el conjunt de les Illes l'any 2007, es visualitzen en el gràfic A I-37.

L'aportació de l'any 2007 segons l'origen en el conjunt de les Illes Balears, expressada en %, es representa en el gràfic A I-38.

Quant a l'aportació per illes, es pot comprovar la important aportació de Mallorca, malgrat que experimenti un lleu retrocés percentual en benefici de les altres illes. (Vegeu gràfic A I-39.)

b. Parc eòlic des Milà

El 31 de juliol de 2007 el Consorci de Residus Urbans i Energia de Menorca va assumir la gestió definitiva del parc eòlic, que fins aleshores havia estat sota la supervisió de l'Institut per a la Diversificació i l'Estalvi de l'Energia.

Pel que fa a la producció, 2007 ha suposat un rècord, sobretot a causa del nombre d'hores de vent dels darrers tres mesos. D'aquesta manera la producció de 2007 se situa en 5.651.433 KWh, cosa que suposa una facturació de 406.166,45 euros. L'evolució de l'energia produïda pel parc eòlic es representa en el gràfic A I-40.

Quant a la reducció d'emissions de gasos a l'atmosfera, es detalla en tones en el quadre A I-84.

c. Pla d'Eficiència Energètica

L'any 2007 es varen iniciar les obres corresponents a la tercera fase del Pla d'Eficiència Energètica a l'enllumenat públic dels municipis de Menorca. Aquesta fase suposarà la culminació del Pla, del qual es presenta un resum en el quadre A I-85.

13.2.2. Els residus

En aquest apartat s'estudien els residus sòlids i les aigües residuals.

13.2.2.1. Els residus sòlids

Les dades corresponents a la producció i el tractament de residus sòlids a Mallorca es detallen en el quadre A I-86.

Aquestes dades es visualitzen en el gràfic A I-41.

Percentualment, la fracció reciclable representa el 13,5 % sobre el total anual (el 2006 representava el 12,5%); la matèria orgànica, el 16,2% (el 15,7 % l'any 2006), i la fracció de rebuig, el 70,3% (el 71,8% l'any 2006).

Pel que fa a la recollida selectiva a Mallorca el 2007, les fraccions que la componen en tones es detallen en el gràfic A I-42.

S'hi observa que la majoria de l'aportació (73,1%) és deguda al paper, seguida del vidre (18,7%) i els envasos (8,2%), proporcions molt semblants a les de l'any anterior. Sobre el total anual, el paper representa el 9,9%; el vidre, el 2,5%, i els envasos, l'1,1%. L'evolució de les diferents fraccions en els darrers tres anys es visualitza en el gràfic A I-43.

Pel que fa a l'aportació de la matèria orgànica en detall, s'exposen les dades en tones en el gràfic A I-44.

En aquest cas són els llots de depuradora el concepte pel qual s'ha recollit una major quantitat de matèria orgànica (72,2%), seguit de les restes de poda i jardineria (23,3%) i la fracció orgànica dels residus municipals (FORM) (4,5%). Sobre el total anual, els llots de depuradors representen l'11,7%; les restes de posa i jardineria, el 3,8%, i la fracció orgànica dels residus municipals, el 0,7%. La seva evolució des de 2003 es visualitza en el gràfic A I-45.

En la fracció de rebuig s'inclouen les 264.146 tones de residus incinerats, que representen el 36,1% sobre el total i que experimenten una reducció del 18% respecte de l'any anterior, i les 250.110 tones de residus abocats, que representen el 34,2% del total i experimenten un augment del 35% respecte de 2006.

Finalment, la distribució segons el tractament seguit dels residus sòlids urbans a Mallorca es detalla en el gràfic A I-46.

La comparativa respecte de 2006 en tones es visualitza en el gràfic A I-47.

A Menorca, durant l'exercici 2007 han arribat a la planta des Milà 51.752,4 tones de residus sòlids urbans (el 0,31% menys que l'any anterior), pels quals el tractament en la planta de compostatge ha estat el que es visualitza en el gràfic A I-48.

Cal esmentar que de les 25.785 tones compostades, 1.979 procedeixen de la recollida selectiva i 23.806 de la segregació en el tractament de residus en massa. Pel que fa a la recuperació de subproductes, s'han comptabilitzat 1.015 tones de paper i cartó, 204 de vidre i 94 d'envasos metàl·lics.

Pel que fa a la recollida selectiva de residus a Menorca l'any 2007, s'han registrat les dades en tones que es presenten en el quadre A I-87.

Una representació de sectors ens ajuda a visualitzar les dades de les fraccions més importants de recollida selectiva. (Vegeu el gràfic A I-49.)

En l'apartat de recollides complementàries la informació es recull en el quadre A I-88.

Cal indicar que dels 314.572 kg recollits entre aparells elèctrics i electrònics, 40.225 kg varen ser reutilitzats. La principal categoria pel que fa a quantitats reutilitzades va ser la de grans electrodomèstics, amb 25.428 kg, seguida pels frigorífics, amb 12.784 kg, i els aparells electrònics de consum amb 1.509 kg.

L'evolució en tones de la recollida selectiva en els darrers quatre anys de les principals fraccions es visualitza en el gràfic A I-50.

Pel que fa a les Pitiüses, el 2007 es varen generar un total de 159.152,75 tones de residus (el 5,9% d'augment respecte de 2006), de les quals 7.914,70 corresponen a Formentera i la resta a l'illa d'Eivissa.

Quant a les entrades en tones als abocadors, les dades es recullen en el quadre AI-89. La visualització gràfica es presenta en el gràfic A I-51.

Pel que fa a les dades en tones de recollida selectiva a les Pitiüses l'any 2007, es mostren en el gràfic A I-52.

La participació de Formentera en aquestes dades es reflecteix les 286,22 tones de paper i 221,32 de vidre.

La evolució de la recollida selectiva a les Pitiüses en tones es representa en el gràfic A I-53.

13.2.2.2. Les aigües residuals

a. Les dades

El cabal total depurat l'any 2007 es detalla en el quadre A I-90.

L'augment experimentat a Mallorca i Formentera compensa parcialment el descens de Menorca i Eivissa.

Del volum depurat, mesurat en percentatge sobre el total de les Illes Balears l'any 2007, s'ha de destacar que malgrat l'escassa representació de Formentera en el volum total de les Illes, l'augment percentual experimentat de forma individual és molt significatiu (31,4%). (Vegeu gràfic A I-54.)

Pel que fa a l'evolució del cabal total depurat en els darrers anys, es pot veure com la línia continua ascendent a Mallorca, mentre que a la resta d'illes es produeix un retrocés. En el cas d'Eivissa i Formentera, que figuren juntes amb l'objectiu d'homogeneïtzar les dades amb els anys anteriors, s'ha d'esmentar que Eivissa ha experimentat un retrocés, mentre que Formentera, com ja s'ha esmentat, ha pujat respecte de l'any anterior. (Vegeu gràfic A I-55.)

Dels 46,42 hm^3 depurats l'any 2007, 21,42 hm^3 (el 46,14%) seguiren tractament terciari. Pel que fa a aquest nivell de tractament, les dades de 2007 es detallen en el quadre A I-91.

Del cabal que segueix aquest tractament s'observa durant el 2007 el retorn a la línia ascendent que s'havia trencat el 2006. (Vegeu gràfic A I-56.)

b. Proposta de pla director sectorial de sanejament de les Illes Balears

El 2007 el Gabinet d'Anàlisi Ambiental i Territorial de la Conselleria de Medi Ambient inicià la redacció d'una proposta de pla director sectorial de sanejament de les Illes Balears, el qual es planteja com un instrument de planificació en matèria de sanejament, depuració i reutilització en alta dins l'àmbit de les instal·lacions públiques de les Illes Balears, que establirà els criteris generals i específics necessaris per definir les accions i actuacions que han de permetre assolir els objectius del pla.

En un primer document es pretenen plantejar els objectius bàsics per a la implantació i millora de les instal·lacions públiques de sanejament i depuració en alta de les Illes Balears. Per aconseguir-ho, en primer lloc es detallaran els diferents criteris i objectius encomanats al pla, mitjançant la disposició addicional dotzena de la Llei 6/2007. A continuació s'analitzarà el marc legislatiu que condiciona el desenvolupament del pla, amb una especial referència al Pla Hidrològic de les Illes Balears.

En l'anàlisi de la situació actual es farà referència en primer lloc a l'inventari d'instal·lacions de sanejament i depuració en alta existents. Posteriorment, s'aprofundirà en l'evolució de la càrrega contaminant tractada a les EDAR (estació depuradora d'aigües residuals), la qual constitueix un indicador de primer nivell per conèixer la idoneïtat de les estratègies adoptades. Per acabar l'apartat es revisarà el grau de compliment de l'acord bilateral de l'any 1995 entre l'Administració general de l'Estat (AGE) i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en matèria de sanejament d'aigües.

Aquest Pla pretén complir els objectius mediambientals plantejats per la Directiva 91/271/CEE, per la Directiva Marc de l'Aigua (DMA) i també donar continuïtat a l'anterior Pla Nacional de Sanejament. És per això que es considera necessari mantenir un programa d'aplicació nacional que coordini els diferents plans autonòmics de sanejament i depuració, que d'acord al Reial decret llei 11/1995 són els que s'han d'utilitzar per establir el compliment de les obligacions de la Directiva.

El Govern de les Illes Balears pretén, a través del pla, proposar un conjunt d'accions i actuacions amb l'objectiu d'escometre millores en les infraestructures, en la seva gestió i en el seguiment dels paràmetres que han de servir per donar un salt qualitatiu addicional en la reducció de les pressions sobre el medi ambient de la nostra comunitat autònoma.

13.2.3. El litoral

Amb la temporada de 2007, el Pla de Qualitat de les Aigües de Bany dóna per acabat el primer cicle de 4 anys de neteja del litoral balear, durant el qual s'han fet

un total de 488 dies de neteja de platges i cales, amb un total de 38.369 hores dedicades a la retirada de residus. Els resultat són les 1.094,59 tones de residus retirats de la mar.

El fet més destacable el 2007, pel que fa a l'àmbit que ens ocupa, va ser l'enfonsament del buc *Don Pedro*, ocorregut a una milla escassa del port d'Eivissa, en el límit del parc natural de ses Salines, en plena temporada turística.

El fet succeí l'11 de juliol de 2007, al voltant de les 4:00 de la matinada. El matí del mateix dia començaren les tasques de neteja, que es perllongaren fins al dia 26. En total hi participaren 9 embarcacions (4 de tipus pelicà i 5 de tipus virot), que totalitzaren 1.512 hores de feina, i un avió que realitzà 56 hores de vol. Es recolliren 409,5 m^3 de material, que suposaren una recollida extraordinària a Eivissa en un mes de juliol de 211.597 kg, que inclou sòlids, combustibles i barreres absorbents.

A partir del dia 26 de juliol va quedar establert un servei de matí i horabaixa (2 embarcacions de tipus pelicà i 1 de tipus virot al matí, i 1 de tipus pelicà i 1 de tipus virot d'horabaixa). Finalment, el 27 d'agost es normalitzaren totes les tasques i rutes de les embarcacions.

El 2007 es va continuar el Pla de Neteja del Litoral Balear, des de l'1 de juny fins al 30 de setembre, amb els resultats que s'esmenten en el quadre A I-92.

Segons aquestes dades, en el total de les Illes Balears es recolliren 423.885 kg, la qual cosa representa una mitjana diària de 3.474,5 kg. En destaca el capítol d'olis d'Eivissa, amb un total de 190.351 kg, conseqüència directa del vessament del Don Pedro, el qual també s'ha vist reflectit en les dades absolutes anuals.

En la variació interanual (en %) per tipus de residu, novament hi destaca el significatiu augment de l'apartat d'olis, conseqüència directa del vessament del Don Pedro. (Vegeu quadre A I-93.)

Per tipus de material recollit, el resultat de 2007 és el que figura en el gràfic A I-57.

Per municipis, on es va recollir més quantitat de residus a l'illa de Mallorca va ser a Palma, amb 20.618 kg, seguida d'Alcúdia, amb 13.744 kg, i Pollença, amb 13.565 kg. A Menorca la major quantitat de residus es va recollir a Ciutadella (9.171 kg), seguida de Maó (6.986 kg), i es Mercadal (6.965 kg). Pel que fa a les Pitiüses, la massa més important de residus es recollí a Eivissa, per la incidència del vessament del Don Pedro (141.365 kg), seguida de Sant Josep (54.484 kg) i de Sant Antoni (30.885 kg). A Formentera es recolliren un total de 9.936 kg.

Les dades comparatives mensuals s'expressen en el quadre A I-94 i en el gràfic A I-58.

Si en lloc de fer la variació interanual per mesos es desglossa per illes, es visualitza que el 2007 les recollides d'Eivissa superen per primer cop les de Mallorca, per les raons ja esmentades. (Vegeu el gràfic A I-59.)

En el marc d'actuacions realitzades en el Pla de Qualitat de les Aigües de Bany, s'hi va afegir el mes de desembre de 2006 la

neteja de les platges de les Illes Balears durant la temporada d'hivern. Aquesta acció comença l'1 de desembre i acaba el 30 d'abril següent. La recollida total de la temporada d'hivern va ser de 168.757 kg, que es repartiren quasi a parts iguals en fustes, envasos i altres tipus, com ara pneumàtics, electrodomèstics o restes d'obra. (Vegeu el gràfic A I-60.)

Per illes, les quantitats en kg recollides s'esmenten en el quadre A I-95, mentre que les quantitats recollides per mesos es troben en el quadre A I-96.

13.2.4. El patrimoni natural

En aquest subapartat s'analitzen la vegetació, la fauna i els espais naturals protegits.

13.2.4.1. La vegetació

a. Xarxa CE Nivell 1

La Xarxa Europea de Seguiment de Danys als Boscos, Xarxa CE de Nivell 1, és un mètode de seguiment de l'estat i l'evolució dels boscos realitzat d'acord amb una sèrie de programes de la Comissió Econòmica de les Nacions Unides per a Europa i la Unió Europea. Hi participen 39 països, que inclouen avaluacions d'acord amb mètodes normalitzats, i formen una important plataforma per a l'intercanvi de coneixements sobre l'estat de salut de l'arbrat en els sistemes forestals europeus. Per aconseguir-ho, s'utilitza una xarxa sistemàtica de gran escala (Xarxa de Nivell 1), que consisteix en més de 5.700 punts de seguiment disposats en una quadrícula de 16x16 quilòmetres que cobreix tot Europa. A Espanya, el nombre de punts és de 620.

Entre els dies 11 de juliol i 20 d'agost de 2007 es varen fer les revisions anuals dels punts de la Xarxa de Nivell 1 corresponents a les Illes Balears. L'objectiu era revisar l'evolució de la defoliació i la decoloració i identificar els agents causants, si n'hi hagués, per senyalar la part afectada, el símptoma, la localització dins de l'arbre, la seva extensió i classificar-los dins del grup corresponent, pels 216 arbres estudiats. També s'avaluaren i identificaren les possibles plagues i malalties que podrien haver afectat l'arbrat de les diferents masses de les Illes. Els paràmetres estudiats i els resultats foren els següents:

1. **Defoliació.** La mitjana de 2007 s'ha situat en el 28,43%. Entre les espècies representades amb un nombre significatiu al punt estudiat, destaca l'ullastre (*Olea europaea*), amb el 30,79%, el pi blanc (*Pinus halepensis*), amb el 28,70% i l'alzina (*Quercus ilex*), amb el 20%.

   Si es representa la defoliació en classes per espècies, la defoliació nul·la significa un interval de 0-11% de defoliació; la lleugera, de l'11 al 25%; la moderada, del 26 al 60%; la greu del 61 al 95%, i la seca, >95%. (Vegeu el gràfic A I-61.)

2. **Decoloració.** Aquesta variable ha millorat ja que únicament presentaven decoloració els pins morts a causa de la sequera, els fongs o els insectes. La representació gràfica de la decolora-

ció en classes per espècies dóna com a resultat el gràfic A I-62.

Pel que fa a l'evolució d'ambdues variables entre els anys 2000 i 2007, i tenint en compte que els pins representen el 73,1% dels peus estudiats; els ullastres, el 17,6%, i les alzines, el 6,5%, les conclusions són les següents:

1. Defoliació

- En l'evolució de l'ullastre s'observa un progressiu descens des de l'any 2001, atribuïda a l'estabilitat dels danys causats per fongs i insectes.

- En el cas del pi blanc s'observa un petit ascens en la defoliació, mantenint-se en nivells similars als anys anteriors. S'atribueix a la petita progressió dels seus enemics (insectes, fongs i sequera).

- En les alzines la defoliació ha augmentat a causa la presència d'arbres tallats o cremats. De tota manera, els principals agents que afecten les alzines, els insectes, es mantenen en nivells similars des de 2005.

2. Decoloració

S'ha mantingut sempre en nivells molt baixos en totes les espècies, si n'excloem els arbres tallats o cremats. Únicament se n'ha observada en el pi blanc, a causa principalment dels arbres secs.

b. Els incendis

L'any 2007 es registraren 113 incendis forestals amb un total de 127,36 hectàrees cremades, la qual cosa indica una disminució tant del nombre d'incendis respecte de l'any anterior, com també de la superfície afectada. Del nombre total d'incendis, únicament 7 afectaren una superfície superior a una hectàrea. En qualsevol cas continua la tendència a la baixa de la superfície afectada. (Vegeu el gràfic A I-63.)

La distribució per illes i per tipologia de la superfície afectada ens permet observar que les 22,56 ha de superfície arbrada cremada representen el 17,7% del total (les quantitats es mesuren en hectàrees). (Vegeu el quadre A I-97.)

Cal destacar la relativitat dels percentatges, sobretot en els casos d'Eivissa i Formentera, ja que en el primer cas l'augment del 85,5% representa un total de 2,01 ha d'augment respecte de 2006, mentre que en el cas de Formentera l'augment del 122,2% fa referència a un augment de 0,11 ha respecte de l'any anterior.

En la distribució de superfície cremada per illes, s'observa que la superfície cremada a Mallorca representa el 95,4% del total; Menorca l'1%; Eivissa, el 3,4%, i Formentera, el 0,2%. (Vegeu el gràfic A I-64.)

El nombre d'incendis, distribuït per illes, ens dóna que Mallorca registra el 49,6% dels focs, mentre que Menorca en registra el 5,3%; Eivissa, el 42,5%, i Formentera, el 2,7%. (Vegeu el gràfic A I-65.)

Pel que fa a les causes que provoquen els incendis, no varien gaire respecte d'anys anteriors, ja que el factor humà és determinant en la majoria dels casos. Únicament el 6,2% dels casos són per causes

naturals (llamps), mentre que en el 48,7% és per negligències o causes accidentals (treballs forestals, fumadors, fogueres incontrolades, etc.) i en el 37,2% intencionat. El 8% restant, assignat a causes desconegudes, probablement relacionades directament o indirectament per l'acció humana. (Vegeu el gràfic A I-66.)

L'especificació de les causes segregades per illes ens dóna el quadre A I-98.

Finalment, la variació mensual en el conjunt de les Illes Balears el 2007, tant pel que fa al nombre d'incendis com a la superfície cremada (hectàrees), es visualitza en el gràfic A I-67.

c. Les repoblacions

En matèria de repoblacions forestals, el balanç de 2007 (fins a abril de 2008) és de 173.754 unitats sembrades, de les quals 139.400 (80,2%) són pins; 28.268 (16,3%), alzines, i 6.086 (3,5%), altres espècies. La distribució per illes dóna com a resultat el quadre A I-99).

Cal destacar els 30.278 peus sembrats a la Victòria (Alcúdia) i els 23.202 de Son Fadrí (Campos). També s'han comptabilitzat les 39.925 unitats corresponents a entregues autoritzades per la Direcció General de Biodiversitat a Menut, i els 13.675 a diferents ajuntaments i l'IBANAT.

Pel que fa al nombre d'unitats, la distribució per illes es mostra en el gràfic A I-68.

Pel que fa a la superfície repoblada, és d'un total de 173,15 hectàrees (superfície estimada), de les quals 136,15 (78,6%) corresponen a Mallorca; 3 (1,7%), a Menorca; 14 (8,1%), a Eivissa, i 20, (11,6%) a Formentera. Aquestes dades es visualitzen en el gràfic A I-69.

d. Projecte «LIFE posidònia»

Per evitar l'impacte ambiental que suposa l'ancoratge de milers d'embarcacions en el nostre litoral, amb el perjudici que suposa l'ús d'àncores sobre les praderies de posidònia, la temporada 2007, dins de l'àmbit del projecte «LIFE posidònia», s'ha disposat de 394 punts d'acoratge.

Els resultats de la campanya 2007, comptant els amarraments amb pernoctació, és el que s'esmenta en el quadre A I-100.

En l'ocupació per tipus de boia, es veu que les boies blanques són les més utilitzades, entre d'altres coses perquè són zones utilitzades com a pont per a navegacions llargues. (Vegeu el gràfic A I-70.)

e. L'Estratègia de Sanitat Forestal

El 2007 s'inicià la redacció de l'Estratègia de Sanitat Forestal. L'objectiu global d'aquest pla és la persistència de la massa forestal en estat òptim de conservació, sense que pugui deteriorar-se per factors abiòtics o biòtics, evitant així la degradació dels ecosistemes forestals. Per això és necessari un coneixement de les peculiaritats de cada illa i de les possibles causes que originen els problemes.

En el pla sempre es proposarà, en la mesura que sigui possible, la lluita integral, que significa que s'utilitzen tots els mitjans disponibles en el moment òptim d'atac a les plagues i malalties, per la qual cosa és necessari conèixer prou cada pro-

blema, cicle biològic de cada espècie, etc., cosa que ha de permetre conèixer-ne la solució.

En les actuacions del pla es pretén actuar únicament en els moments que siguin sobrepassats uns llindars mínims, i només per recuperar l'equilibri biològic natural. En algunes plagues o malalties és necessari actuar de forma preventiva perquè el potencial biològic és molt elevat i pot passar a nivells no assumibles. És per això que és necessari fer deteccions, a través de xarxes o sistemes d'alarma, que indiquin que és el moment d'intensificar les actuacions per mantenir el control. En aquest sentit, gràcies als estudis i les correlacions de situacions meteorològiques degudes a causes especials, incendis, etc., les alarmes han d'activar els protocols d'actuació per reduir al mínim les conseqüències.

En resum, el pla descriurà els problemes principals a les Illes Balears i aportarà les solucions necessàries per a cada espècie segons els mesos o èpoques de l'any. A més a més, descriurà els sistemes de detecció, control, avaluació i seguiment que s'haurien de posar en pràctica per assegurar la sanitat forestal.

f. Conservació de la flora.

En l'àmbit de les actuacions per a la conservació de la flora, cal destacar les corresponents al turbit i a una sèrie de vegetals protegits del puig Major, que s'han vist afavorits per la realització de tancats d'exclusió d'herbívors. També en aquest àmbit s'han fet diverses actuacions (seguiment, noves plantacions, etc.) de la saladina de ses Fontanelles, del Teix, de l'eufòrbia de ses Margalides i del pinastres, entre d'altres.

El 13 de febrer de 2007, es constituí la Comissió de Flora del Consell Assessor de Fauna i Flora, en compliment del que estableix el Decret 75/2005. Entre els diferents temes que es tractaren cal destacar la presentació de la previsió d'elaboració de plans i la tramitació del Pla de Recuperació del *Limonium* de Magaluf, el qual fou aprovat per unanimitat per continuar-ne la tramitació.

13.2.4.2. La fauna

a. Conservació d'espècies

En l'àmbit de la protecció d'espècies, el 2007 s'han fet les actuacions següents:

- Dins el seguiment de la població de la milana reial a Mallorca, s'han localitzat 20 les parelles de cria. D'aquestes, un mínim de 14 efectuaren varen pondre ous. D'aquestes, 11 colles varen pondre un mínim de 23 ous. Altres 3 colles probablement havien post (covaven a final de maig), encara que llavors varen abandonar el niu. En total es desclogueren 21 ous i els polls surats han estat 18. El resum es mostra en el gràfic A I-71, mentre que en el gràfic A I-72 s'il·lustren els casos d'enverinament de milanes detectats des de 2000.

- En el recompte anual de larves de ferreret, fet al juliol, com cada any, ha experimentat una forta remuntada, després del descens de l'any 2005, i se n'ha registrat el màxim des de l'inici dels recomptes de larves. Les condicions han estat favorables, amb abundància d'aigua a la majoria de punts de recompte, a causa de les fortes pluges de la primavera. Del re-

compte de 2006, amb 24.365 larves, s'ha passat a un total de 30.924 larves. (Vegeu el gràfic A I-73.)

Com a dades interessants, el torrent de Mortitx continua aportant més d'un terç de la població global, amb 10.588 larves, i el torrent de na Mora ha registrat el seu valor màxim des de la descoberta de l'espècie, 4.917 larves. El conjunt de larves a localitats artificials ha superat per primera vegada les 5.000 (5.299).

- Pel que fa a la fotja banyuda, al parc natural de s'Albufera de Mallorca s'han alliberat, entre 2004 i 2007, un total de 46 exemplars procedents del centre de cria en captivitat que la Generalitat Valenciana té al Saler (València). Des del primer any algunes parelles varen criar, amb més o menys èxit. En total hi ha hagut 5 parelles controlades durant tota la primavera i part de l'estiu. D'aquestes 5 parelles, 3 han criat amb seguretat i 2 més ho han fet probablement.

- En referència al voltor negre, el 2007 es comptabilitzaren sis postes amb ous, de les quals només ha volat un poll. La causa l'hem de cercar probablement en les fortes pluges de la primavera.

- El 7 d'agost es va publicar l'aprovació dels plans de recuperació de l'àguila peixatera, el ferreret, la gavina roja i el corb marí (un pla conjunt) i les saladines de Magaluf. La tramitació dels plans és una tasca que inclou la redacció tècnica, les consultes a especialistes, l'aprovació interna a la Conselleria, els informes jurídics i del Consell Assessor i la informació pública. Finalment es van aprovar i publicar plans, el resum dels quals apareix en el BOIB núm. 120. L'execució completa dels plans quedà pendent de l'assignació dels mitjans pressupostaris suficients per dur a terme les diverses mesures que s'hi preveuen.

- Reunions del Consell Assessor de Fauna i Flora de les Illes Balears: el 4 de juliol es va reunir la Comissió de Fauna; el dia 5, ho féu la Comissió de Flora, i el dia 18 es va reunir el Ple del Consell Assessor. Entre altres temes tractats, es va informar favorablement sobre la catalogació o canvi de categoria de 9 espècies vegetals, 4 invertebrats terrestres i 3 de vertebrats, i es va emetre un informe sobre una sèrie de plans de recuperació, entre altres el del milà, la ratapinyada de cova, l'api d'en Bermejo i la saladina de ses Fontanelles. El procediment requereix la tramitació administrativa d'aquestes propostes, fins a la seva definitiva aprovació.

- El 2007 també s'inicià l'aplicació de la Llei 31/2003, de conservació als parcs zoològics. La llei exigeix unes condicions mínimes de benestar animal, profilàctiques i ambientals; l'establiment de programes de conservació, programes d'educació ambiental, programes d'atenció veterinària, personal especialitzat amb els mitjans materials adequats, registre actualitzat dels animals, i la creació d'un registre públic dels centres amb l'obligació de l'Administració de fer com a mínim una inspecció anual per garantir el compliment de la llei.

b. La caça

L'any 2007 s'expediren un total de 16.168 llicències de caça a les Illes Balears, entre noves i renovades, les quals sumades a les encara vigents donen un total de 29.037 llicències a final d'any. La distribució per illes en els darrers quatre anys es detalla en el quadre A I-101 i A I-102.

L'augment registrat a les illes de Mallorca, Menorca i Eivissa es deu al fet que des de l'any 2004 s'expedeixen llicències amb vigència biennal o triennal, i 2007 coincideix amb l'any en què caduquen les triennals.

En relació amb el nombre de vedats de caça i a la superfície vedada, a 31 de desembre de 2007 es registraren les dades que s'esmenten en el quadre A I-103.

S'observa que, malgrat el moviments registrats en el nombre de vedats, la superfície vedada s'ha mantingut pràcticament constant.

Des de l'any 2006 es fa un seguiment específic i de forma global de les poblacions de cabres, pel que fa a caça major, i conill, perdiu i llebre, pel que fa a caça menor, mitjançant censos. Aquestes estimacions també inclouen el moix, amb la finalitat d'avaluar el nivell de depredació existent en els diferents indrets del nostre territori.

Els resultats de les primeres campanyes de cens del 2006 (estiu i hivern) i 2007 (hivern), pel que fa a la cabra mallorquina aporten les dades següents:

- La densitat varia molt entre finques i oscil·la entre els 0,02 i els 1,01 individus per ha, i la mitjana se situa entorn de les 0,15 i 0,25 cabres per ha, o el que és el mateix, entorn de les 20 per cada 100 ha.

- La presència de cabra salvatge mallorquina se situa entre el 25 i el 30%, i en algunes finques arribar al 80 i 90%.

Pel que fa al cens de perdius, conills, llebres i moixos, durant els censos precaça o d'estiu s'han recorregut gairebé 200 km de camins i vorals, amb més de 2.000 observacions (1.352 conills, 322 llebres, 301 perdius i 63 moixos). A tall d'exemple, la densitat de conill estimada ha estat molt variable, entre 0 i 40 conills per ha. Les densitats de perdiu i llebre també han estat molt desiguals entre zones. Per a Mallorca, les poblacions precaça es troben, de mitjana, en 38 perdius, 144 conills i 22 llebres cada 100 ha. La mitjana dels moixos és de 4/100 ha, però en algunes zones arriba a 23/100 ha. Igualment, s'ha comprovat la presencia de malalties com la mixomatosis o la malaltia hemorràgica en les diferents àrees, la variació interanual de les quals es podrà avaluar en propers censos.

Les finques, els vedats privats i els vedats de societats de caçadors on es feren els censos foren en total 26, repartits per 18 municipis diferents de l'illa de Mallorca.

En matèria sancionadora, la Direcció General de Caça, Protecció d'Espècies i Educació Ambiental de la Conselleria de Medi Ambient, ens competent per a la persecució i sanció de les infraccions i delictes de caça i pesca fluvial, va instruir durant l'any 2007 un total de 215 expedients en matèria de caça, en els quals s'han decomissat arts prohibides i s'han confiscat altres materials.

Mapa PORN1

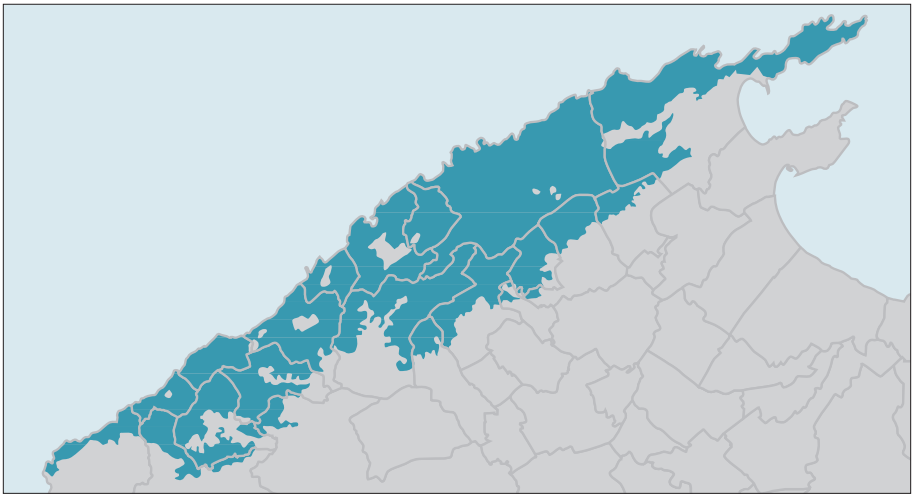

Per fer aquesta tasca col·labora amb el Servei de Protecció de la Naturalesa (SEPRONA) de la Guàrdia Civil.

El material confiscat va ser aquest: 20 gàbies de fringíl·lids, 53 garballets-trampes metàl·liques, 19 aparells electrònics-cassets, 4 xarxes plegables o fixes per a caçar tords en coll, 8 xarxes japoneses i 1 braó.

13.2.4.3. Els espais naturals protegits

En el BOIB num. 54 ext. d'11 d'abril de 2007 es va publicar el Decret 19/2007, de 16 de març, pel qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals de la Serra de Tramuntana, tal com estava plasmat en la disposició addicional tercera de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears. Es tracta del compromís del Parlament amb la societat de les Illes que el Govern hauria de dur a terme promovent, dins l'àmbit de les àrees representatives de la serra de Tramuntana, la declaració d'un espai natural protegit, d'acord amb el que estableix la Llei 4/1989, de conservació dels espais naturals i de la flora i fauna silvestre.

El seu àmbit territorial és el que s'indica en el mapa PORN1, i comprèn totalment o parcialment els termes municipals d'Alaró, Andratx, Banyalbufar, Bunyola, Calvià, Campanet, Deià, Escorca, Esporles, Estellencs, Fornalutx, Lloseta, Mancor de la Vall, Palma, Pollença, Puigpunyent, Santa Maria, Selva, Sóller i Valldemossa, i exclou els sistemes d'infraestructures, equipaments i les APT de carreteres, tots aquests grafiats i prevists al PTI de Mallorca aprovat pel Ple del Consell Insular de 3 de desembre de 2004. (Vegeu el mapa PORN1.)

La superfície que s'ha de protegir és de 62.623 ha, de les quals 61.500 ha (98,21%) són de superfície terrestre i 1.123 ha (1,79%) de superfície marítima. Pel que fa a la titularitat de la superfície

terrestre que s'ha de protegir, 6.844 ha (l'11,13% del total) pertanyen a finques públiques i 54.656 ha (el 88,87% restant) a propietats privades.

Els objectius fonamentals d'aquest Pla són:

a) La protecció dels béns i valors naturals, paisatgístics i etnològics, tant terrestres com marins, d'aquesta àrea mitjançant una ordenació i regulació d'usos que promogui una protecció ambiental sostenible, alhora que afavoreixi la millora de les condicions de vida de la població de la zona.

b) El manteniment i la millora dels recursos hídrics de la Serra.

c) La protecció, la conservació i la potenciació de la vegetació associada a la zona i el seu entorn.

d) La creació de condicions favorables per a l'assentament, el manteniment i la reproducció de les comunitats faunístiques.

e) El manteniment i la garantia de la continuïtat i la promoció dels processos i dinàmiques agropecuàries i agroturístiques que singularitzen el paisatge de tota l'àrea, així com el foment d'usos i activitats tradicionals i complementàries dins un context de desenvolupament sostenible.

f) La implicació dels propietaris i les seves associacions en la gestió ambiental de les seves propietats, posant en marxa l'elaboració de plans d'ús i conservació que permetin un futur econòmic ecològicament sostenible a l'àrea.

g) La promoció, en els indrets que sigui oportú, d'activitats d'ús públic i educació ambiental que contribueixin a un millor coneixement i valoració del medi natural i el paisatge mediterrani.

h) El foment de les labors científiques i d'investigació per aprofundir en el coneixement dels valors ambientals, paisatgístics i etnològics de l'espai natural.

i) La combinació dels usos tradicionals i altres usos que resultin compatibles amb els objectius de conservació a les finques, ponderant una valoració econòmica i ecològica, d'acord amb l'elevada qualitat ambiental i el necessari desenvolupament harmònic de la zona.

j) L'establiment de mesures de foment, normatives i econòmiques, que assegurin la supervivència d'un ús agrari, ramader, forestal i ambiental, possibilitant i creant, en aquests sectors, les condicions favorables per a l'obtenció de mitjans per completar les seves rendes per tal d'evitar l'abandonament d'aquests sector, i també la supervivència d'un ús cinegètic per als titulars compatible amb altres interessos de l'àrea, com els de conservació, esbarjo, investigació, educació ambiental, que es determinaran en el Pla rector d'ús i gestió.

k) La promoció de les entitats de custòdia del territori i dels convenis i servituds d'interès mediambiental amb els titulars de drets com a eines efectives per assolir els objectius del Pla.

l) La connexió biològica amb altres espais naturals protegits propers.

Sobre la base de les conclusions exposades i les que apareixen en els estudis de diagnosi ambiental elaborats, i segons les disposicions normatives que estableix la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO), es proposen les següents categories d'espai natural protegit:

- Tenint en compte la vocació majoritària del territori, declarar paratge natural tot l'àmbit territorial del Pla, atès que es tracta d'un territori extens on des d'antic s'han compatibilitzat les activitats agrícoles, ramaderes i forestals tradicionals amb els valors naturals, arqueològics i etnològics fent que es conformàs un paisatge singular amb una personalitat pròpia i característica dins Mallorca.

- Declarar reserves naturals integrals l'àmbit territorial integrat per aquelles zones d'exclusió delimitades mitjançant annex cartogràfic, les quals inclouen tota una sèrie d'hàbitats on es desenvolupen espècies de flora i fauna, la protecció de les quals és obligada per a la seva conservació, i no hi són compatibles ni els usos ni l'ocupació humana aliena a finalitats científiques.

- Declarar reserves naturals especials les àrees territorials, assenyalades i delimitades al PORN mitjançant plànol, les quals allotgen tota una sèrie d'enclavaments, formacions geomorfològiques i hàbitats amb masses forestals singulars i espècies florístiques i faunístiques que cal preservar, a causa del seu interès o singularitat.

- Declarar d'interès científic les coves i fonts atès que són ambients naturals amb característiques especials quant a formacions geològiques, jaciments paleontològics i poblacions florístiques i faunístiques que fan obligada la seva protecció mitjançant mesures específiques de conservació temporals o permanents. És possible un ús públic limitat i regulat, el qual es podrà revocar quan aquest posi en perill els valors naturals que allotgen.

- Mantenir la declaració, delimitació i regulació d'usos que s'estableixen en el Decret 111/2001, de 31 d'agost, pel qual es declara les fonts Ufanes com a monument natural, i en el Decret 53/2003, de 16 de maig, de declaració del monument natural dels torrents de Pareis, del Gorg Blau i de Lluc.

En el mateix decret es crea la Xarxa d'Àrees de Lleure a la Natura (XALEN), xarxa pública adscrita a la Direcció General de Biodiversitat de la Conselleria de Medi Ambient, que ha d'integrar aquelles instal·lacions o equipaments, tant de titularitat pública com privada, relacionats amb els usos recreatius, educatius, culturals i similars, com ara refugis, albergs, cases de colònies, àrees recreatives, àrees d'acampada, i altres recursos de naturalesa anàloga. El conseller de Medi Ambient, mitjançant una ordre, ha d'aprovar el Pla Especial de Xarxa d'Àrees de Lleure a la Natura. Aquesta ordre ha de concretar la tipologia d'aquestes instal·lacions o equipaments, els requisits per formar part d'aquesta xarxa pública, les normes, les directrius i el règim d'utilització d'aquestes instal·lacions, els terminis i requeriments per a la incorporació a la xarxa i altres aspectes necessaris per al seu desplegament.

Quant a les principals actuacions dels parcs naturals al llarg de l'any 2007, destacam les següents:

- **Parc Natural de la Península de Llevant**

Programa de conservació de la fauna i la flora: recuperació del calàpet balear, recuperació de carronyaires, l'àguila peixatera es veurà beneficiada per la recent creació de la reserva marina del Llevant de Mallorca, reintroducció de la milana, alliberament i seguiment de tortuga mediterrània i manteniment de l'estació d'anellament d'esforç constant.

- **Parc Natural de s'Albufera de Mallorca**

Conservació de la fauna i la flora: amollada de fotges banyudes, habilitació de la zona de Son Carbonell per a la nidificació de limícoles, instal·lació de punts de nidificació i descans de ratapinyades, col·locació de caixes-niu per a rapinyaires nocturns, adequació de l'espai situat al davant dels observatoris del Cibollar, control d'espècies al·lòctones i animals orats, alliberament d'una arpella i un agró blanc, GESA ha aïllat una de les torretes de ses Salinetes i ha instal·lat espirals anti-col·lisió a l'estesa que passa per la zona, rampes d'obra per a la sortida de granots, tancament de passos existents al Forcadet, estudis sobre les poblacions de l'hortolà de canyar, estudi botànic de la duna fòssil el Turó de ses Eres, manteniment de l'estació d'anellament d'esforç constant i marcatge i alliberament de tortugues d'aigua.

- **Parc Natural de Mondragó**

Seguiment i control d'espècies: programa de conservació herpetològica, programa de seguiment ornitològic, projecte d'anàlisi de ratapinyades, estudi limnològic de ses fonts de n'Alis, estudi dels carnívors de les LIC i les ZEPA de Mondragó amb una primera cita de mart (*Martes martes*), programa de seguiment del sistema dunar de s'Amarador.

- **Parc Natural de ses Salines d'Eivissa i Formentera**

Seguiment i control d'espècies: censos de gavines de bec vermell, control d'espècies invasores (gavina de pota groga), retirada de flora al·lòctona invasora a can Marroig, projecte de recuperació de l'àguila peixatera com a reproductora, desallotjament de quiròpters a la torre de sa Gavina a can Marroig, elaboració de la cartografia de l'inventari florístic del Parc, seguiment de l'avifauna aquàtica, seguiment del període d'incubació de la colònia de virots, cens de les colònies de fumarell als illots, seguiment del corb marí, seguiment del falcó reial, constatació de la nidificació del mussol banyut, campanyes d'anellament a can Marroig, estudi preliminar sobre els possibles efectes de la fumigació contra la processionària amb B. thuringiensis sobre heteròcers no diana, seguiment dels ropalòcers diürns.

- **Parc Natural de s'Albufera des Grau (de Menorca)**

Seguiment i control d'espècies: control de fauna i flora invasora, seguiment de gavines, seguiment d'aus mortes per esteses elèctriques, seguiment d'aus aquàtiques, seguiment d'ocells nidificants, anellament d'ocells, programa de seguiment de poblacions vegetals, programa de seguiment de ropalòcers, seguiment de la pesca tradicional de l'anguila.

- **Parc Natural de Sa Dragonera**

Seguiment i control d'espècies: seguiment de les poblacions de petits ocells nidificants, seguiment de la població de falcó marí, de gavina d'Audouin, de virot gros, d'ocells comuns del Parc, seguiment de la migració postnupcial d'aus passeriformes, estudi sobre la densitat de rata.

- **Reserva Natural de s'Albufereta**

Seguiment i control d'especies: control de depredadors antròpics i d'espècies al·lòctones, projecte de reintroducció de les fotges banyudes, recompte anual d'aus aquàtiques, estudi sobre aspectes fisicoquímics i caracterització de la comunitat d'invertebrats i fitoplàncton, seguiment a l'estació d'anellament d'esforç constant.

- **Reserves Naturals des Vedrà, es Vedranell I els Illots de Ponent (de Eivissa)**

Seguiment i control d'espècies: seguiment de poblacions d'aus migratòries, estudi dels fumarells, seguiment de gavines de bec vermell, cartografia bentònica de l'àrea marina protegida, estudi d'invertebrats artròpodes, programa de control dels contingents de sargantanes.

13.2.5. Altres àmbits

En aquest subapartat analitzam la qualitat de l'aire, l'educació ambiental l'Agenda 21 Local.

13.2.5.1. La qualitat de l'aire

a. Les dades

La Xarxa Balear de Vigilància i Control de la Qualitat de l'Aire disposa d'un total de cinc estacions de vigilància i control. Dues estan situades a Palma, una al carrer dels Foners i l'altra al parc de Bellver. La tercera és una estació mòbil, cosa que permet utilitzar-la en qualsevol indret de les Illes Balears, i que l'any 2007 es desplaçà al puig de sa Tudossa, Son Servera, el port de Sóller i a la ciutat de Palma, a la zona del bar Güell. La quarta es troba ubicada al municipi de Ciutadella a Menorca, i l'última a Sant Antoni de Portmany, a Eivissa.

Pel que fa a l'estació de Bellver, el 2007 es registraren les dades que es visualitzen en el gràfic A I-74.

L'evolució anual dels registres de l'estació del carrer dels Foners es visualitza en el gràfic A I-75.

La variació interanual d'ambdues estacions es visualitza en els gràfics, en què les unitats són $\mu g/m^3$ excepte en el CO, que són mg/m^3. La notació (/10) fa referència al fet que les dades corresponents estan dividides per 10, mentre que la notació (x10) es refereix al fet que les dades estan multiplicades per 10. Les quantitats s'han obtingut tenint en compte únicament els mesos dels quals es tenen dades contrastades. (Vegeu els gràfics A I-76 i A I-77.)

Les dades recollides a l'estació de Ciutadella es detallen en el gràfic A I-78.

Les dades registrades a Sant Antoni de Portmany es detallen en gràfic A I-79.

Les dades de les variacions respecte del 2006 a les quatre estacions esmentades es poden consultar en el quadre A I-104).

13.2.5.2. L'educació ambiental

1. El programa de centres ecoambientals

D'acord amb els continguts de l'Estratègia Balear d'Educació Ambiental, aquest programa està impulsat per la Conselleria de Medi Ambient juntament amb la d'Educació i Cultura. L'objectiu és fomentar l'educació ambiental als centres d'educació infantil, primària i secundària de les Illes

Balears, i, alhora, ajudar els centres en la seva ambientalització.

En el curs 2006/2007 s'apuntaren a aquest programa 154 centres educatius de totes les illes: 111 a Mallorca, 20 a Menorca i 22 a Eivissa i Formentera. En aquest àmbit, el 17 d'octubre es varen reconèixer 48 centres educatius com a centres ecoambientals.

En el curs 2007/2008 s'han apuntat al programa un total de 188 centres: 137 a Mallorca, 23 a Menorca, 26 a Eivissa i 2 a Formentera.

2. El Centre de Recursos d'Educació Ambiental de les Illes Balears (CREAIB)

La creació d'un centre de documentació fou una de les propostes centrals de l'Estratègia Balear d'Educació Ambiental. Es tracta d'un centre especialitzat a tractar la informació, estructurar-la i adequar-la a cada usuari.

A final de 2007 la col·lecció existent al CREAIB consta de 3.342 exemplars catalogats, incloent-hi llibres, revistes, obres de referència, monografies, audiovisuals i altres materials, dels quals s'han catalogat 725. Des del juliol de 2006, s'han donat d'alta 119 usuaris del CREAIB. Enguany s'han deixat en préstec 510 exemplars i hi ha hagut un moviment de 700 unitats.

3. Les subvencions per a activitats d'educació ambiental a favor de persones i entitats sense ànim de lucre

La Conselleria de Medi Ambient té dues línies de subvencions: una per dur a terme activitats d'educació ambiental a favor de persones i entitats sense ànim de lucre, i una altra per a l'ambientalització dels centres educatius de les Illes Balears.

En la primera línia es va comprometre un pressupost de 78.000 euros, del qual s'executà un total de 51.179,24 euros, i se'n beneficiaren 12 entitats sense ànim de lucre.

En la segona línia es comprometeren dues partides:

a) Una a la qual es podien acollir tots els centres privats, concertats o no, d'ensenyament reglat, tant obligatori com no obligatori. En aquesta partida es comprometeren un total de 24.000 euros, del qual s'executaren 22.951,99 euros i se'n beneficiaren 24 centres educatius.

b) A la segona es podien acollir els centres públics. Per aquest concepte es comprometé un pressupost de 120.000 euros, del qual s'executaren 112.812,38 euros i se'n beneficiaren 115 centres educatius: 82 a Mallorca, 16 a Menorca, 16 a Eivissa i 1 a Formentera

4. Els convenis de col·laboració per al foment de l'educació ambiental.

a) Conveni entre la Conselleria de Medi ambient, Sa Nostra, la UIB i la Fundació Universitat Empresa de les Illes Balears, per al desenvolupament d'accions de suport a les bones pràctiques ambientals a les empreses de les Illes Balears. El seu objectiu és el manteniment i l'ampliació dels serveis de l'Observatori Mediambiental per a la Petita i Mitjana Empresa de les Illes Balears (OMPIB).

b) Conveni amb el club nàutic de s'Arenal. El seu objectiu és la cessió d'un local per a les instal·lacions de l'Aula de la Mar.

c) Conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Palma i el Centre de Protecció Animal de Son Reus. El seu objectiu és fer xerrades sobre espècies endèmiques i en perill per als alumnes visitants del Centre de Protecció Animal de Son Reus.

d) Conveni de col·laboració amb la UIB per aplicar el sistema informatitzat de gestió de biblioteques de la UIB al Centre de Documentació en Educació Ambiental de la Conselleria de Medi Ambient. L'objectiu és que el Centre de Documentació de la Direcció General de Caça, Protecció d'Espècies i Educació Ambiental pugui actuar com a centre de documentació associat i aplicar el sistema informatitzat de gestió de biblioteques de la UIB.

e) Conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Sant Antoni de Portmany per a la realització d'activitats d'educació ambiental d'àmbit marí. L'objectiu és establir un mecanisme de col·laboració per dur a terme aquestes activitats a les instal·lacions ubicades a sa cova de sa Llagosta.

f) Conveni de col·laboració entre la Conselleria de Medi Ambient, l'Agèn-cia Balear de l'Aigua i de la Qualitat Ambiental, l'Ajuntament de Palma i l'Empresa Municipal d'Obres i Projectes Urbans de Palma, per a la ubicació d'una aula de la mar a Can Sales «sa Petrolera».

5. Aula de la Mar

L'Aula de la Mar és un equipament d'educació ambiental destinat a promoure el coneixement del medi marí. El nombre total de visitants entre gener i juny de 2007 va ser de 4.303, repartits en 102 visites. A partir de juliol de 2007, l'equipament de l'Aula de la Mar ha estat transferit a la nova Direcció General de la Mar.

6. Aula mòbil d'educació ambiental

L'Aula Mòbil d'Educació Ambiental és un equipament dotat de diferents recursos didàctics, que es desplaça als centres educatius de totes les illes. Es varen visitar un total de 96 centres: 44 a Mallorca, 26 a Menorca, 22 a Eivissa i 4 a Formentera. En total participaren 13.000 alumnes en les 604 activitats de l'aula mòbil

13.2.5.3. L'Agenda Local 21

L'Agenda Local 21 és un sistema de gestió global a curt, mitjà i llarg termini en el qual, mitjançant un pla d'acció, s'estableixen uns objectius ambientals, econòmics i socials, mesurables i avaluables periòdicament, per tal d'aconseguir, amb la participació activa d'un fòrum ciutadà, la sostenibilitat del municipi i una millor qualitat de vida dels ciutadans.

L'estat de l'Agenda a les Illes Balears és, a principi de 2008, divers[83]. El significat de cada estat d'implantació és la següent:

- Estat 1: s'ha signat l'adhesió a la Carta d'Aalborg.

83. Vegeu: L'Agenda 21 local als municipis de Mallorca: entre la sostenibilitat i la participació. Societat Balear d'Educació Ambiental (SBEA) i Observatori de Polítiques Locals (OPL). Consell de Mallorca. Palma, 2008.

- Estat 2: amb el diagnòstic començat.
- Estat 3: amb el diagnòstic (acabat, aprovat pel Fòrum, pendent d'informar o informat pel CEI).
- Estat 4: s'ha iniciat la redacció del pla d'acció.
- Estat 5: s'ha acabat la redacció del pla d'acció (acabat, aprovat per l'ajuntament, pendent de validar o validat pel CEI).
- Estat 6: amb el pla d'acció ratificat per la CBMA i registrat. (Vegeu el quadre A I-105.)

D'altra banda, els dies 30 de novembre i 1 de desembre de 2007 varen tenir lloc les IV Jornades d'Agenda Local 21 Municipal. Desenvolupament de les AL21, a Eivissa.

La primera jornada estava adreçada a càrrecs polítics i tècnics i a empreses consultores del sector dels 67 municipis de les Illes Balears, ara tots immersos en diferents fases d'implantació de l'Agenda Local 21. Els ponents presentaren el seu punt de vista en temes com pressuposts participatius, obtenció de fons europeus, participació ciutadana, gestió municipal sostenible, Estratègia Espanyola de Medi Ambient Urbà, etc.

Estaven convocades a la segona jornada totes les associacions d'Eivissa i Formentera per introduir-les dins l'òrbita de les AL21. El missatge en aquest cas va ser la importància que té el teixit associatiu per influir a través de l'AL21 en la gestió social, econòmica i mediambiental dels ajuntaments respectius.

13.3. Els indicadors de sostenibilitat per a la Gestió Integrada de la Zona Costanera (GIZC)

El Consell Econòmic i Social de les Illes Balears va emetre el passat 17 de desembre de 2007 el Dictamen 5/2007, relatiu al sistema d'indicadors per a la gestió integrada de la zona costanera (GIZC) de les Illes Balears. El Dictamen del CES s'ha fonamentat en l'estudi de l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats (IMEDEA) del CSIC-UIB i de les aportacions fetes per les comissions de treball del CES al llarg de mes d'un any de treballs i reunions.

El resultat final d'aquest procés es tradueix en una proposta de 54 indicadors classificats en tres categories:

A. **Governança.** Són 8 indicadors que permeten avaluar quatre aspectes claus d'un sistema de governança funcional: (1) institucions, (2) legislació, (3) implantació, i (4) integració.

B. **Socioeconòmics.** Són 41 indicadors organitzats per a les següents dimensions: economia, ocupació i capital humà, turisme, consum de recursos naturals, contaminació, població, urbanisme, desenvolupament a la zona costanera, canvi climàtic, innovació i cohesió social. Aquestes categories representen les principals fonts de pressió humanes que afecten el medi ambient marí i el litoral de les Illes Balears.

C. **Medi ambient.** Són 4 indicadors i s'han seleccionat d'acord amb la legislació o les directives mediambientals nacionals i internacionals. Aquests indicadors es desglossen en diferents mesures, que en el cas de l'aigua n'inclou més de 50 associades amb la Directiva Marc de l'Aigua. També s'ha de tenir en compte que hi ha dimensions de la sostenibilitat mediambiental que es mesuren a través dels indicadors de governança (és el cas de l'àrea del sòl i mar protegida per una regulació legal) i dels socioeconòmics (és el cas d'alguns indicadors de consum de recursos naturals i contaminació).

En els quadres A I-106 a A I-108 es pot consultar la proposta d'indicadors.

Cada indicador està relacionat amb un objectiu específic, dintre de cada una de les tres categories definides anteriorment. Aquests indicadors constitueixen, per tant, una llista exhaustiva i consensuada, elaborada a partir de l'anàlisi d'experiències i iniciatives internacionals, estudis propis de l'IMEDEA i les aportacions de consens dels membres de les comissions de treball del CES.

La proposta també inclou la priorització d'indicadors basada en una anàlisi d'idoneïtat i una estimació del cost (temps, personal, tecnologia) del desenvolupament o l'aplicació de cada indicador i, d'altra banda, un seguit de recomanacions per desenvolupar, mantenir i divulgar la informació relacionada amb cada indicador, i específicament, la identificació del grup, institucions i organismes potencialment responsables per a cada un.

La proposta també inclou una priorització basada en el seu nivell d'importància (baixa, mitjana i alta) per monitorar la sostenibilitat i la GIZC, ja que, tot i que el concepte d'importància (social) està relacionat amb la idoneïtat, es diferencia d'aquest pel fet que no té en compte els recursos addicionals que s'haurien d'invertir per obtenir la mesura.

Els quadres A I-109 i A I-110 recullen la priorització d'idoneïtat la primera, i la priorització d'importància la segona.

El quadre A I-111 mostra que hi ha una estreta relació entre el criteri d'importància i el d'idoneïtat, si bé els indicadors considerats d'alta importància (36) són més que els considerats d'alta idoneïtat (20).

El Dictamen també fa un seguit de recomanacions per implantar el sistema d'indicadors de la GIZC, com són: preveure la necessitat de dotar de recursos públics (pressupostaris, personal, infraestructures) els diferents organismes que s'han d'encarregar de la seva posada en marxa; donar prioritat a la valoració i estudi dels indicadors amb alta idoneïtat i importància; crear la normativa necessària per regularitzar la implantació i execució del sistema d'indicadors, i és l'IBESTAT l'organisme adient per assegurar una coordinació eficaç i eficient del sistema; crear un observatori ambiental del medi costaner per analitzar i disposar dels indicadors (Observatori GIZC de les Illes Balears); entendre la GIZC com un sistema obert que requereix d'una adaptació i actualització permanents, d'acord amb la normativa internacional i europea vigent en cada moment.

14

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

RESUM

La despesa en R+D/PIB a les Illes Balears de l'any 2006 representa un 0,29%, valor molt inferior a la mitjana nacional, que es va situar en un 1,2%. Aquest fet és a causa que l'activitat predominant a les Illes són els serveis, principalment els relacionats amb el turisme i les empreses turístiques, que són molt poc intensives en activitats de recerca i desenvolupament tecnològic.

La distribució de la despesa per sectors d'execució a les Illes Balears difereix molt comparada amb la d'Espanya i Europa. A les Illes Balears el 81% de la despesa la fa l'entorn públic i per tant l'esforç de l'entorn privat representa només un 19%. Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, l'any 2006 hi havia 1.354 ocupats en activitats d'R+D, dels quals 983 són investigadors. L'anàlisi de la sèrie històrica mostra un avanç important en aquests darrers anys respecte de l'any 2000, en què hi havia 439 investigadors. A les Illes Balears, l'any 2006, la despesa mitjana per investigador ha estat de 71.906,2 euros, valor bastant inferior a la mitjana estatal, de 101.910,5 euros. A més els recursos que es destinen per investigador han tingut un comportament desigual en aquests darrers anys: per exemple, l'any 2002 s'hi varen dedicar un total de 94.907,8 euros, valor molt superior al d'anys posteriors.

La despesa en innovació de les Illes Balears ha passat de representar un 1,34 del total de la despesa nacional l'any 2005 a un 0,85% l'any 2006. Pel que fa a la mitjana nacional, aquesta augmenta d'any en any. A les Illes Balears predominen les empreses de menys de 250 empleats, i són aquestes les que fan més activitats innovadores; però l'any 2006 a les Illes Balears es va observar un descens en la despesa en innovació, que va passar de 182.804 milers d'euros l'any 2005 a 140.819 milers d'euros l'any 2006, a causa que les empreses de menys de 205 empleats han reduït molt la despesa. En canvi, les empreses de més de 205 empleats han continuat augmentant la seva despesa. Pel que fa l'ús de les TIC per part de les empreses, les Illes Balears són la comunitat autònoma amb més empreses amb ordenadors, un 99,83%, per sobre de la mitjana nacional, que se situa en el 98,11%. Si consideram les empreses amb menys de 10 assalariats, aquest percentatge se situa en un 68,09% i un 61,22% respectivament. Finalment, pel que fa la protecció de la propietat industrial, destaca l'augment de patents i models d'utilitat concedits l'any 2005 a les Illes Balears. Els altres anys, la concessió de patents només va representar un 0,7% del total concedit en l'àmbit nacional.

14.1. INTRODUCCIÓ

Fins ara, no s'havien donat mai en la història de la Unió Europea unes condicions més favorables per al desenvolupament de la ciència i la tecnologia. A l'objectiu de Lisboa de convertir la UE en l'economia basada en el coneixement més competitiva i dinàmica del món per a l'any 2010, i al compromís de Barcelona de dedicar el 3% del producte interior brut europeu a la investigació, el desenvolupament tecnològic i la innovació per a aquest mateix any, s'uneixen ara unes perspectives econòmiques clarament favorables amb l'augment dels fons europeus dedicats a R+D+I per al període 2007-2013, el finançament de noves àrees, com investigació en seguretat, i la creació de nous organismes i instruments de finançament, com el Consell Europeu d'Investigació, les Plataformes Tecnològiques i l'Institut Europeu de Tecnologia.

A més, el nou Programa Marc, pretén consolidar l'Espai Europeu d'Investigació (ERA) creat amb l'anterior programa marc, amb l'objectiu de crear un mercat interior de la ciència i la tecnologia que fomenti la qualitat científica, la competitivitat i la innovació.

Per aconseguir que les universitats, els centres públics d'investigació i els centres tecnològics participin en el VII Programa Marc, el Ministeri de Ciència i Innovació va posar en marxa l'any 2007 el programa «Eurociència» en el marc de la iniciativa «EUROINGENIO 2010».

D'altra banda, s'ha aprovat el nou Pla Nacional d'R+D+I (2008-2011), amb el qual s'ha duplicat el finançament respecte a l'anterior. A més, els objectius d'aquest pla pretenen aconseguir una major implicació de les comunitats autònomes per cofinançar actuacions conjuntes, i fa referència a actuacions específiques en R+D+I en el sector dels serveis com el turisme per fomentar la innovació en regions amb un pes important en aquest sector, com són Canàries i Balears.

Pel que fa a les Illes Balears, en aquests moments és vigent el Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació (2005-2008), amb el qual es pretén actuar de forma unitària i coherent sobre els elements del sistema d'innovació, per poder generar, difondre i aplicar el coneixement, i aconseguir un progrés econòmic, social i cultural. L'any 2007 va ser el tercer any d'execució d'aquest pla, i encara no són molt visibles els grans resultats d'aquestes actuacions, ja que en general els efectes de les polítiques d'R+D+I apareixen a mitjà o llarg termini.

La millora del sistema d'innovació de les Illes Balears s'aconseguirà amb una política reforçada i continuada. Per aquest motiu, l'any 2008, el darrer any de vigència del pla, se n'està fent l'avaluació i preparant l'esborrany del nou pla de ciència, tecnologia i innovació (2009-2012) per millorar-lo i adaptar-lo a les necessitats reals de les Illes Balears.

14.2. Anàlisi del sistema d'innovació de les Illes Balears

Es considera un sistema d'innovació el conjunt d'actors que intervenen i participen, de forma més o menys directa, en el procés d'innovació, en el qual s'inclou l'R+D, a més de les relacions i les interaccions que hi ha entre aquests.

14.2.1. Recerca i desenvolupament tecnològic

Els principals indicadors per poder quantificar l'esforç en activitats d'R+D són la despesa interior bruta en R+D, que comprèn les despeses corrents i de capital corresponents a les activitats de recerca i desenvolupament executades al llarg de l'any, i el personal dedicat a tasques d'R+D, que inclou el conjunt de persones que han treballat al llarg de l'any, en equivalència a dedicació plena (EDP).

El 19 de febrer de 2008, l'Institut Nacional d'Estadística (INE) va fer pública l'estadística sobre R+D que recull les dades referents a l'any 2006. Segons aquestes dades, els recursos destinats al desenvolupament d'activitats de recerca i desenvolupament tecnològic a les Illes Balears varen augmentant cada any, encara que, si es compara amb la resta de comunitats autònomes, continua sent la que executa menys despesa en R+D, exceptuant Ceuta i Melilla.

La ràtio de la despesa en R+D sobre el PIB a les Illes Balears va passar del 0,27% l'any 2005 al 0,29% l'any 2006, valor molt infe-

rior a la mitja nacional, que es va situar en l'1,2%. Aquest fet és a causa que l'activitat predominant a les Illes són els serveis, principalment els relacionats amb el turisme i les empreses turístiques, que fins ara han estat molt poc intensives en activitats de recerca i desenvolupament tecnològic.

S'ha de tenir en compte que encara que el valor de la despesa en R+D sobre el PIB continuï baix, la despesa ha augmentat el 15% respecte de l'any 2005 (61.505 milers d'euros) i s'ha situat en 70.655 milers d'euros l'any 2006; i el que és encara més important, considerant l'escenari financer conservador que es va preveure al Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears (2005-2008), s'esperava que la despesa fos de 42.415 milers d'euros l'any 2006 i de 49.621 milers d'euros l'any 2009, la qual cosa indica que les Illes Balears han augmentat considerablement la seva despesa en R+D, encara que això no es reflecteixi en el valor de la despesa en R+D sobre el PIB, ja que el valor del PIB també ha tingut un augment important.

Les comunitats de Madrid, Navarra, el País Basc i Catalunya, com és habitual, estan per sobre de la mitjana nacional i, a més, les tres primeres estan sobre del compromís que va adoptar el Govern central, en el marc de l'Estratègia de Lisboa, de tenir una despesa en R+D sobre el PIB de l'1,6 l'any 2008. (Vegeu el quadre A I-112.)

Com ja és habitual, qui més contribueix a la despesa en R+D a les Illes Balears és l'Administració pública i la Universitat de les Illes Balears. S'ha pogut apreciar que la despesa feta per l'entorn públic durant l'any 2006 ha patit un augment important respecte de l'any anterior, el 22%, a diferència de la despesa que fa l'entorn privat, la qual ha disminuït el 7% i se n'ha trencat l'evolució lenta però creixent dels anys anteriors. (Vegeu el gràfic A I-80.)

La distribució de la despesa per sectors d'execució a les Illes Balears difereix molt comparada amb les d'Espanya i Europa. Com ja s'ha dit, a les Illes Balears el 81% de la despesa la fa l'entorn públic i, per tant, l'esforç de l'entorn privat representa només el 19%.

En canvi, en l'àmbit nacional l'entorn privat representa el 55,7% de tota la despesa, i en l'àmbit europeu, el 64,4%, valors molt propers a uns del objectius de l'Estratègia de Lisboa amb què es pretén per al 2010 que la despesa realitzada per l'entorn empresarial sigui dos terços de la despesa total. Les Illes Balears han de fer encara un esforç important per invertir la seva distribució de la despesa i que aquesta tendeixi cap a l'europea. (Vegeu el gràfic A I-81.)

L'esforç econòmic que es fa en R+D no té sentit si no hi ha recursos humans qualificats (doctors, investigadors, tècnics, persones de suport a la investigació, etc.) que duguin a terme els projectes adients. Les empreses necessiten, primerament, invertir en mà qualificada per dur a terme el canvi de model i després fer les inversions pertinents perquè puguin treballar en processos d'R+D.

Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, l'any 2006 a les Illes Balears hi havia 1.354 persones ocupades en activitats d'R+D, de les quals 983 eren investigadors. L'anàlisi de la sèrie històrica mostra un avenç important en aquests darrers anys si es comparen amb els 439 investigadors que hi havien l'any 2000. (Vegeu el gràfic A I-82.)

El Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears (2005-2008), en l'anàlisi de l'escenari financer, va preveure que l'any 2006 hi hauria 722 investigadors, valor ja superat l'any 2004. El que no s'ha aconseguit encara és que la proporció dels investigadors de l'entorn productiu augmenti.

La distribució del nombre d'investigadors per sector d'execució no és homogènia. Tant a Espanya com a les Illes Balears el sector que té més investigadors és el de l'ensenyament superior, el 47,9% i el 58,3% respecte de l'any 2006; en canvi, el sector amb menys investigadors a les Illes Balears és el sector privat, amb el 10,9%, a diferència de la mitjana estatal que correspon a l'Administració, amb el 17,3%. (Vegeu el quadre A I-113.)

Un altre aspecte que convé estudiar són els diners que es destinen per persona en equivalència a jornada completa (EDP). A les Illes Balears, la despesa mitjana per investigador l'any 2006 ha estat de 71.906,2 euros, valor bastant inferior a la mitjana estatal, 101.910,5 euros. A més, els recursos que es destinen per investigador han tingut un comportament desigual en aquests darrers anys. (Vegeu el quadre A I-114.)

14.2.2. Innovació

Les dades sobre la despesa en innovació ens indiquen que a les Illes Balears predominen les empreses de menys de 250 empleats i són aquestes les que fan més activitats innovadores, però l'any 2006 a les Illes Balears es va observar un descens en la despesa en innovació, que passà de 182.804 milers d'euros l'any 2005 a 140.819 milers d'euros l'any 2006. La causa principal d'aquest fet és que les empreses de menys de 205 empleats han reduït molt la despesa en R+D. En canvi, les empreses de més de 205 empleats han continuat augmentant la seva despesa.

La despesa en innovació de les Illes Balears ha passat de representar l'1,34 del total de la despesa nacional l'any 2005 al 0,85% de l'any 2006. Pel que fa a la mitjana nacional, aquesta va augmentant any rere any. (Vegeu el quadre A I-115.)

Unes altres dades que s'han analitzar són les referents als sectors d'alta tecnologia. Les dades de l'any 2006 sobre el sector de tecnologia punta encara no estan disponibles, però segons les dades de l'any 2005 encara s'aprecia la importància dels serveis d'alta tecnologia en activitats informàtiques, que en xifra de negocis representen el 67,25%. (Vegeu el quadre A I-116.)

Finalment, pel que fa la protecció de la propietat industrial, destaca l'augment de patents i models d'utilitat concedits l'any 2005 a les Illes Balears. Els altres anys, la concessió de patents sol representar el 0,7% del total concedit en l'àmbit nacional. (Vegeu el quadre A I-117.)

14.2.3. Tecnologies de la comunicació i la informació

Segons les dades publicades per l'Institut Nacional d'Estadística l'octubre de 2007, a les Illes Balears, d'un total de 784.347 persones entre 16 i 74 anys, el 58,7% han fet servir un ordinador en els tres mesos anteriors i el 55,5%, Internet, valors lleugerament superiors a la mitja nacional, que es troben en el 57,2% i el 52,0% respectivament.

Pel que fa a les compres per Internet, el percentatge és del 17,5% a les Illes Balears i el 13% com a mitjana nacional. En canvi, l'ús del mòbil a la societat està molt estès i se situa en el 86,5% tant a les Illes Balears com a l'àmbit nacional.

Pel que fa a les llars, l'any 2007, el 60,4% de les llars espanyoles disposava d'algun tipus d'ordinador, i concretament a les Illes Balears el 59,9%. Les que tenien accés a Internet a les Illes Balears representaven el 48,2%, i el 44,8% tenien connexió de banda ampla.

Si tenim en compte l'ús de les TIC (tecnologies de la informació i la comunicació) per part dels menors d'entre 10 i 15 anys, a l'àmbit nacional el 92,8% han fet servir un ordinador i el 76,8% han accedit a Internet. Les Illes Balears es troben per sobre d'aquests valors, i se situen en el 95,3% i el 77,5% respectivament. L'en-questa de l'INE ha reflectit l'augment de l'ús del mòbil per part d'aquest col·lectiu. (Vegeu el quadre A I-118.)

Pel que fa l'ús de les TIC per part de les empreses, les Illes Balears són la comunitat autònoma amb més empreses amb ordinadors, el 99,83%, per sobre de la mitjana nacional, que es situa en el 98,11%. Si consideram les empreses amb menys de 10 assalariats, aquest percentatge se situa en el 68,09% i el 61,22% respectivament.

Pel que fa a la connexió a Internet, les Illes Balears se situen en la setena posició amb el 95,25%. En canvi, si tenim en compte només les empreses de menys de 10 assalariats, les Illes Balears se situen en segon lloc, amb el 54,24%, darrere de Madrid, i per sobre de la mitjana nacional, que se situa en el 48,03%.

Si ens fixam en el percentatge d'empreses que disposen de banda ampla, les comunitats autònomes es situen entre el 99,77% i el 87,38%. Les Illes Balears comptabilitzen el 97,89%.

Respecte al nombre d'empreses amb pàgina web, les Illes Balears han augmentat respecte de l'any passat, però continuen per sota de la mitjana nacional. (Vegeu el quadre A I-119,)

14.3. Els resultats de la política d'R+D+I

Les actuacions en matèria d'R+D+I que es varen fer durant l'any 2007 a les Illes Balears es troben emmarcades dins els cinc programes que formen el Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears (2005-2008):

- Programa de Potenciació de Recursos Humans.
- Programa de Reforçament de la Base Científica.
- Programa de Foment de l'Articulació del Sistema d'Innovació de les Illes Balears.
- Programa de Suport a la Innovació i a la Creació d'Empreses Innovadores.
- Programa de Foment de la Cultura Científica i de l'Interès Social per la Ciència, la Tecnologia i la Innovació.

14.3.1. Programa de potenciació de recursos humans

Des de la posada en marxa del I Pla d'R+D l'any 2001, s'ha fet un gran esforç any rere any per augmentar el nombre de recursos humans dedicats a la investigació i al desenvolupament tecnològic a les Illes Balears.

Una de les actuacions que es fa cada any és la publicació d'una nova convocatòria de beques predoctorals per a la formació de personal investigador. L'any 2007 es van oferir un total de 15 beques orientades a les àrees temàtiques prioritàries del Pla, i varen quedar distribuïdes de la forma següent: una en turisme, dues en medi ambient, dues en ciència i tecnologia marina, tres en ciències de la salut i les set restants en temàtica oberta.

La convocatòria del 2007 continua la línia de la convocatòria de l'any anterior amb l'extensió dels beneficis del sistema de Seguretat Social als becaris dels dos primers anys, encara que no tinguin la consideració de treballadors assalariats subjectes a l'Estatut dels treballadors i a la resta de legislació laboral, i amb la contractació laboral, amb determinats requisits, per als dos anys següents del programa. A més, s'ha inclòs a la convocatòria un complement de 150 euros mensuals per infant per als becaris amb fills menors de 5 anys.

A més, les persones beneficiàries d'aquestes beques predoctorals tenen la possibilitat de gaudir d'ajudes econòmiques per compensar les despeses ocasionades per les estades breus en centres d'investigació fora de les Illes Balears i per assistir a congressos científics nacionals o internacionals. Durant l'any 2007 es varen concedir 13 ajudes de viatge amb una despesa total de 27.596 euros.

Finalment, tan important és promoure la formació de nous investigadors, procés llarg i complex, com facilitar la incorporació als diferents elements del sistema d'innovació (organismes d'R+D públics, empreses, centres tecnològics, etc.) de personal ja format en diferents àmbits provinent de la comunitat autònoma o de l'exterior. El Programa d'Incentivació de la Incorporació i Intensificació de l'Activitat Investigadora (Programa I3) del Ministeri d'Educació i Ciència ha permès des de l'any 2005 la incorporació d'investigadors amb una trajectòria investigadora destacada. Concretament l'any 2007 es varen incorporar cinc doctors a la Universitat de les Illes Balears i un a la Fundació Caubet-CIMERA (Centre Internacional de Medicina Respiratòria Avançada).

14.3.2. Programa de reforçament de la base científica

Aquest programa té com a objectius crear o millorar infraestructures cientificotècniques i reforçar l'estructuració del sistema d'R+D públic per incrementar-ne la competitivitat i l'eficàcia.

Un dels centres d'investigació més important a les Illes Balears és la Universitat de les Illes Balears, i per això durant l'any 2007 es varen fer aquestes actuacions:

- Protocol de col·laboració amb per fer obres de construcció i ampliació. Aquest conveni es va iniciar l'any 2002

i finalitza l'any 2011. L'aportació anual per part del Govern de les Illes Balears és de 450.759 euros.

- Protocol de col·laboració per fer diverses actuacions en matèria d'R+D. Aquest protocol es va signar el 31 de juliol de 2006, amb una inversió total per part del Govern d'1.007.514 euros per als anys 2006 i 2007.

- Protocol de col·laboració per dur a terme diverses actuacions entre els anys 2007 i 2009, que es va signar l'11 de desembre de 2007, amb una aportació total del Govern de 287.000 euros l'any 2007 (551.000 euros en total al llarg de les anualitats).

L'any 2006 la Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació va subscriure un protocol de col·laboració amb la Universitat de les Illes Balears amb l'objectiu d'enfortir la capacitat investigadora de l'Institut Universitari d'Investigació en Ciències de la Salut (IUNICS), amb el qual, l'any 2007, es finançava un lloc de treball de personal tècnic de suport per a l'àrea d'epidemiologia i anàlisis clíniques amb per un import màxim de 60.000 euros; i es contribuïa a les despeses de manteniment amb una aportació anual de 100.000 euros.

El dia 30 de novembre de 2007 es va subscriure un conveni amb l'Institut Espanyol d'Oceanografia (IEO) per finançar l'adquisició d'equipament científic i tecnològic amb una aportació del Govern de 84.263 euros.

Pel que fa a l'estructuració del sistema públic d'R+D, en primer lloc, l'any 2006 es va resoldre la convocatòria d'ajudes a grups competitius, amb la qual es reconeix l'esforç i l'activitat de grups amb un bon nivell de qualitat investigadora. Amb aquest motiu, es va concedir una ajuda econòmica, distribuïda en tres anys, a un total de 40 grups d'investigació. L'aportació total anual va ser de 352.000 euros.

En segon lloc, l'any 2006 es va iniciar una nova línia d'ajudes dirigides al personal investigador jove per liderar un projecte d'investigació. Aquesta convocatòria es va resoldre l'any 2007 i es varen concedir un total de 34 ajudes amb una aportació per a l'any 2007 de 649.767 euros.

En tercer lloc, com ja és habitual des de l'any 2001, hi ha vigent una convocatòria d'ajudes per dur a terme accions especials de recerca, desenvolupament tecnològic i innovació. L'any 2007 es varen concedir un total de 37 ajudes amb una despesa total de 208.099 euros.

Finalment, l'any 2006 es va posar en marxa una línia d'ajudes destinades a cofinançar l'organització de reunions, congressos, seminaris, simposis i jornades de caràcter científic i tecnològic a les Illes Balears. Aquesta convocatòria estarà oberta fins al 30 de juny de 2008, i durant l'any 2007 s'ha concedit un total de 27 ajudes, amb una despesa total de 83.300 euros.

14.3.3. Programa de foment de l'articulació del sistema d'innovació de les Illes Balears

L'objectiu d'aquest programa consisteix a potenciar la relació entre l'entorn empresarial i l'entorn científic de les Illes Balears.

Per això es va posar en marxa una convocatòria d'ajudes a empreses privades per executar projectes d'R+D biennals en col·laboració amb els centres públics d'investigació. Es varen concedit 21 projectes amb un pressupost global per a l'any 2007 de 725.000 euros.

D'altra banda, a la convocatòria d'accions especials, comentada anteriorment, es va afegir una línia d'ajudes destinades a incentivar les empreses perquè patentin els seus resultats d'investigació. Es van concedir dues ajudes amb un pressupost de 14.950 euros.

Durant l'any 2007 es va continuar la col·laboració en el finançament del web (www.espalda.org(que ha creat i manté la Fundació Kovacs amb una aportació de 100.000 euros. Aquest web ofereix informació sobre l'esquena des d'un punt de vista científic, enfocat tant als professionals com al públic en general.

14.3.4. Programa de suport a la innovació i a la creació d'empreses innovadores

Durant l'any 2007 es va dur a terme la sisena edició del Concurs de Projectes Empresarials i d'Innovació. S'hi van presentar 70 projectes: 13 projectes de plans de negoci d'empreses innovadores de base tecnològica de nova creació, 15 projectes d'idees d'innovació tecnològica, i 45 projectes de plans de negoci d'empreses innovadora de nova creació; tot això amb un pressupost total de 212.000 euros.

Pel que fa a la creació d'empreses innovadores, el Parc Bit ofereix espai físic i assessorament especialitzat per afavorir la creació d'empreses de base tecnològica i el seu manteniment durant la primera fase. Durant el 2007 s'hi ha ubicat 11 empreses, i actualment tot l'espai disponible està compromès. També s'han organitzat cicles de formació i trobades sectorials, per exemple amb els empresaris i investigadors potencials del sector de la biotecnologia per temptejar la creació d'un clúster biotecnològic. El pressupost aproximat del 2007 ha estat d'uns 379.500 euros.

El 4 de setembre de 2007 es va publicar un línia d'ajudes per als membres de la Xarxa d'Antenes Tecnològiques, amb un pressupost de 698.367 euros. Es varen concedir 21 projectes, dels quals destaquen:

- Innoaval (Cambra de Comerç de Mallorca). Una línia d'avals per a projectes d'I+D+i en empreses.
- Potenciació de la col·laboració amb OTRI Illes Balears (PIME Menorca).
- Innovació de processos en la gestió i l'organització de les pimes (PIME Eivissa i Formentera).

En relació amb els centres tecnològics, l'any 2007 va acabar el projecte d'equipament de centres tecnològics per estimular la cooperació amb empreses i associacions empresarials per fer projectes d'R+D. Aquests convenis han estat cofinançats amb fons FEDER, i han suposat un retorn de 424.688,17 euros.

L'any 2007, el Govern de les Illes Balears i el Ministeri d'Educació varen constituir el Patronat de la Fundació Centre d'Investi-

gació, Desenvolupament i Innovació en Turisme (CIDTUR). Aquest centre, finançat al 50% entre el Ministeri d'Educació i Ciència i la Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació, s'ha creat amb l'objectiu de convertir-se en el primer a Espanya especialitzat en la recerca, el desenvolupament tecnològic i la innovació en el sector turístic. L'aportació econòmica del Govern de l'any 2007 ha estat de 30.000 euros.

Pel que fa als web, l'any 2007 s'ha donat suport tant al portal nàutic, amb un pressupost de 207.200 euros, com al portal d'innovació, amb un pressupost de 42.000 euros.

14.3.5. Programa de difusió de la cultura científica

Com ja és habitual des de l'any 2001, el Govern ofereix a la societat de les Illes Balears una sèrie d'activitats per aproparla a la ciència i la tecnologia. De les de l'any 2007 podem destacar les següents:

- Setmana de la Ciència. Entre el 5 i el 18 de novembre de 2007 va tenir lloc la setena edició de la Setmana de la Ciència, activitat que es fa simultàniament a totes les comunitats autònomes i està emmarcada en la Setmana Europea de la Ciència i la Tecnologia. Durant la setmana els centres d'investigació i tecnològics obren les portes i mostren al públic les activitats que fan. Durant l'edició de l'any 2007 es varen fer més de 459 activitats

- Art i Ciència. Entre els mesos de setembre i gener es du a terme un conjunt de cicles agrupats sota el títol «Art i ciència», que pretenen connectar la ciència amb l'art. Es feren 13 cicles, amb un total de 2.149 assistents. L'acte va ser parcialment subvencionat per la FECYT, dins el marc de la convocatòria per fer accions de difusió i divulgació científica i tecnològica de l'Any de la Ciència 2007.

- Fira de la Ciència de les Illes Balears. Durant els dies 8, 9 i 10 de març de 2007 a Menorca, i els dies 29, 30 i 31 de març de 2007 a Mallorca, va tenir lloc la sisena edició de la Fira de la Ciència sota el lema «Ciències de la salut». Col·laboraren en l'organització de la fira, com ja és habitual, la Conselleria d'Educació i Cultura i la Universitat de les Illes Balears.

- Història de la Ciència a les Illes Balears. Durant l'any 2007 es va preparar el tercer volum de la col·lecció «Història de la Ciència a les Illes Balears», fruit d'un conveni amb la Universitat de les Illes Balears. El projecte complet està coordinat pel Grup d'Història de la Ciència de la Universitat de les Illes Balears i es preveu l'edició de set volums. El primer volum analitza en profunditat l'edat mitjana a la nostra comunitat i el segon, l'època del Renaixement.

- Balearsfaciencia.org. Com a interfície entre el Govern i la societat, i amb la finalitat de comunicar i informar sobre tots els actes de difusió de la cultura científica, durant l'any 2007 s'han fet millores tant funcionals com d'estètica al web (www.balearsfaciencia.org).

14.3.6. Projectes relacionats amb les tecnologies de la informació i la comunicació

La Fundació IBIT impulsa iniciatives que faciliten el progrés de la societat del coneixement i de la innovació tecnològica. Per aquest motiu, el Govern, l'any 2007, va atorgar-li una subvenció de 856.558 euros per fer projectes relacionats amb les tecnologies de la informació i comunicació.

L'any 2007 va ser el darrer del projecte «Ciutats digitals (2004-2007)», amb el qual es pretenia implantar un programa pilot sobre la societat de la informació a Calvià, a la Mancomunitat del Nord de Mallorca i a Formentera. Cal destacar els següents resultats:

- Ajuntament de Calvià. S'ha creat una nova xarxa de telecomunicacions per presentar serveis de veu i dades, mitjançant tecnologia sense fills (WIMAX), i s'han creat àrees Wi-Fi a les principals platges del municipi.

- Formentera. S'ha dotat d'infraestructures informàtiques l'Ajuntament de Formentera, se n'ha ampliat la xarxa de telecomunicacions per oferir banda ampla, i s'han fet cursos de formació.

- Mancomunitat del Nord. S'ha personalitzat una plataforma de formació per fer una gran varietat de cursos semipresencials i a distància.

Finalment, hi ha el projecte Pla Avanza, amb un pressupost pel 2007 de 400.354 euros (el 40% aportat pel Govern central) amb l'objectiu de contribuir a incrementar la productivitat i la competitivitat a través de les TIC, i concretament incloure-hi les persones amb discapacitat i la gent gran en la societat de la informació.

Canvis legislatius per afavorir la societat de la informació

Josep Lluís Ferrer Gomila

Professor titular d'Enginyeria Telemàtica. Vicerector UIB

L'any 2007 pot suposar un punt d'inflexió per al ple desenvolupament de la societat de la informació i del coneixement. Aquest impuls vindrà de la mà de dues lleis que han de tenir un impacte considerable, tant pel que fa l'Administració electrònica, com per l'ús de les tecnologies de la informació i de les comunicacions en el teixit empresarial i en la societat civil. Són la Llei d'accés electrònic dels ciutadans als serveis públics (LAECSP), i la Llei d'impuls de la societat de la informació (LISI).

Llei d'accés electrònic dels ciutadans als serveis públics

Es tracta de la Llei 11/2007, que te per objectiu garantir que els ciutadans tinguin un tractament comú davant de

totes les administracions, i que puguin exercir el dret a establir-hi comunicacions electròniques. Això ha de contribuir a fer realitat la societat de la informació, amb una administració eficaç i eficient davant el ciutadà.

Com bé reconeix la llei, els mitjans tecnològics necessaris per a la societat de la informació ja són a l'abast, però és necessari un impuls per part de les administracions públiques, que han d'oferir serveis atractius i generar confiança i seguretat en els ciutadans que els han de fer servir. Els serveis electrònics han de permetre superar les barreres de temps i espai: disminuir el temps i els desplaçaments necessaris per fer tràmits administratius. Aquí les teconolgies de la inforamció I la comunicació (TIC) són clarament un gran ajut perquè permetran apropar l'Administració als ciutadans.

L'Administració General de l'Estat, i també les administracions de les comunitats autònomes i Locals, està obligada a posar a disposició dels ciutadans i les empreses almenys un punt d'accés general a través del qual els usuaris puguin accedir a informació i serveis de la seva competència, presentar-hi sol·licituds i recursos, dur a terme el tràmit d'audiència (quan escaigui), efectuar pagaments o accedir a notificacions i comunicacions que els trameti l'Administració pública.

Una regulació molt important de la llei són les formes d'identificació i autenticació, i per això habilita amb caràcter general el document nacional d'identitat electrònic per a totes les relacions amb les administracions públiques, estenent així l'ús general de la firma electrònica.

Una altra de les finalitats de la llei és aprofitar l'ocasió per fer una profunda modernització interna de l'Administració, millorant-ne l'eficiència, a través d'una millora en tots els processos, i assolint una reducció de costs.

Un dels principis de la llei és el de la neutralitat tecnològica i d'adaptabilitat al progrés de les tècniques i els sistemes de comunicacions electròniques. A aquests efectes les administracions públiques han d'usar estàndards oberts i també, si s'escau i de forma complementària, estàndards que siguin d'ús generalitzat pels ciutadans.

Els ciutadans podran exercir els drets reconeguts per la llei en relació amb la totalitat de procediments i actuacions a partir del 31 de desembre de 2009.

Llei de mesures d'impuls de la Societat de la Informació

La Llei 56/2007, s'emmarca en el conjunt de mesures que constitueixen el Pla per al Desenvolupament de la Societat de la Informació i de Convergència amb Europa i entre Comunitats Autònomes i Ciutats Autònomes (2006-2010), Pla Avanza, aprovat pel Govern el novembre de 2005.

En matèria de facturació electrònica, la llei estableix l'obligatorietat de l'ús de la factura electrònica en el marc de la contractació amb el sector públic estatal.

Així mateix, preveu actuacions de complement i aprofundiment de l'ús dels mitjans electrònics en el procés de contractació.

La llei estableix l'obligació de les empreses de determinats sectors, amb especial incidència en l'activitat econòmica (entre d'altres, companyies dedicades al subministrament d'electricitat, aigua i gas, telecomunicacions, entitats financeres, asseguradores, grans superfícies, transports, agències de viatge), de facilitar un mitjà d'interlocució telemàtica amb els usuaris dels seus serveis que comptin amb certificats reconeguts de firma electrònica.

Una altra finalitat de la llei és establir una regulació mínima de les subhastes electròniques entre empresaris, a fi d'establir un marc jurídic que doti aquesta tècnica de compra de la transparència i la seguretat jurídica necessàries

També es preveu que el Govern, en col·laboració amb les comunitats autònomes, impulsi l'extensió de la banda ampla amb la finalitat d'aconseguir, abans del 31 de desembre de 2008, una cobertura de servei universal de banda ampla, per a tots els ciutadans.

Finalment, per garantir el dret dels ciutadans a usar les distintes llengües de l'Estat, s'imposa a les administracions públiques el deure de fomentar el pluralisme lingüístic en la societat de la informació.

Conclusions

Es tracta de dues lleis molt vinculades a l'ús de les TIC, i l'impacte que poden suposar en el desenvolupament de la societat de la informació no és menyspreable. La primera incidirà clarament en l'ús de les TIC en l'àmbit de les administracions públiques, mentre que la segona estableix tot un seguit de mesures que han d'impulsar l'ús de les TIC en les empreses i per part dels ciutadans. En certa mesura es poden considerar complementàries, i la seva execució de ben segur es reflectirà ben aviat en el dia a dia.

Una de les preocupacions principals del legislador és no excloure'n els ciutadans: que tots els ciutadans disposin dels mitjans necessaris per integrar-se a la societat de la informació. Una segona preocupació recurrent és la seguretat com element de confiança. En aquest sentit, el DNI electrònic assumeix un paper clau. Cal destacar que el 13 de gener de 2008 ja eren més de 2 milions els ciutadans que disposaven d'aquest tipus de DNI, i per tant 2 milions de persones que directament poden fer tràmits per via telemàtica amb les administracions públiques.

Ara queda el repte, per part de l'Administració pública, d'oferir serveis atractius i que aportin valor, per actuar d'aquesta manera com a catalitzador per al desenvolupament ple i efectiu de la societat de la informació.

CAPÍTOL II

Mercat de treball i Seguretat Social

RESUM

El capítol II es divideix en dos apartats, mercat de treball i relacions laborals, d'una banda, i Seguretat Social, de l'altra, per mitjà dels quals es fa una anàlisi exhaustiva d'aquests dos àmbits, no tan sols des de la perspectiva de la nostra comunitat autònoma, que constitueix el principal objecte d'aquest estudi, sinó també per posar en relació les dades obtingudes de l'any 2007 a les Illes Balears amb els resultats aconseguits a la resta d'Espanya.

Així, i en relació amb el mercat de treball i les relacions laborals, s'analitzen el nombre de treballadors afiliats a la Seguretat Social, que al llarg del 2007 han estat, de mitjana, 455.694. Aquests resultats són els millors que s'han donat fins ara, ja que mai en tota la historia de la sèrie no hi havia hagut tantes persones que cotitzassin a les nostres illes. A més, en l'anàlisi de la població ocupada per branques d'activitat observam que hi ha un increment en tots els sectors econòmics, tret del sector industrial.

La creació d'ocupació d'aquest any 2007 s'ha concentrat en el sector de la construcció, mentre que el sector agrícola i ramader és el segon amb l'augment més important. Així mateix, s'ha d'assenyalar la importància creixent del col·lectiu de treballadors estrangers, en especial els de països de fora de la Unió Europea. El total de la població estrangera afiliada a la Seguretat Social al llarg del 2007 ha estat com a mitjana de 80.716 persones, xifra que suposa un increment del 9,5% respecte de l'any passat, amb un pes del 17,7%. A més, quant a la taxa d'atur, cal dir que durant l'any 2007 s'ha situat en el 7%, com a mitjana: mig punt per sobre de la taxa del 2006. En el rànquing per comunitats autònomes, les Illes Balears se situen en la vuitena posició pel que fa a la taxa d'atur més baixa.

Amb referència als índexs de qualitat del treball, s'ha duit a terme una revisió dels indicadors que varen servir de base a l'estudi publicat l'any 2004, revisió que ha permès una millor anàlisi de la situació del mercat de treball actual. D'aquesta manera, amb l'incorporació de nous indicadors es pot apreciar que les variables en què les Illes Balears estan millor situades respecte de la resta de comunitats autònomes es concentren en els indicadors relacionats amb les relacions laborals, la igualtat de gènere, la cohesió social i el benestar i protecció socials. Una anàlisi dels indicadors de l'Estratègia europea per a l'ocupació ens mostra, un any més, que les Illes Balears, si bé es troben en una posició millor que la resta de l'Estat, encara no compleixen els objectius establerts per la Comissió Europea a la Cimera de Lisboa.

Quant a les característiques bàsiques de la negociació col·lectiva a les Balears, cal reiterar que es tracta d'una estructura de caire sectorial. Els nostres convenis col·lectius sectorials més importants pel nombre de treballadors que ocupen i per les empreses a les quals afecten són els de l'hoteleria, la construcció i el comerç.

Respecte de l'activitat del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears (TAMIB), al llarg del 2007 el nombre d'expedients tramitats és de 6.592, i tots són de conciliació/mediació. Globalment considerada, l'activitat del TAMIB s'ha incrementat en 975 expedients, és a dir, un 17,36%, percentatge considerablement superior al de l'any passat.

Finalment, en l'àmbit de la prevenció de riscs laborals, s'hi analitzen les principals accions dutes a terme per la Direcció General de Salut Laboral, la Inspecció de Treball, la Fiscalia i les mútues d'accidents de treball i malalties professionals, així com l'àmbit de la negociació col·lectiva.

Quant a la sinistralitat laboral, continua com a factor que mereix una atenció especial, ja que s'incrementa un 2,7%.

La recaptació líquida de la Seguretat Social a les Illes Balears durant l'exercici del 2007 ha estat de 2.645,37 milions d'euros, xifra que representa un increment del 7,39% respecte de l'any anterior.

El nombre total de pensions contributives que s'han percebut a les Illes Balears l'any 2007 és de 158.432, la qual cosa representa l'1,9% del nombre total de pensions contributives de l'Estat espanyol. La contrapartida monetària del total de pensions contributives ha arribat al valor de 1.345,59 milions d'euros, amb un increment del 7,94%. Per comparació a les dades relatives als valors mitjans de les pensions de les diferents comunitats autònomes, les pensions mensuals de les Illes Balears tenen un valor de 614,04 euros i s'han situat per sota la mitjana nacional. Només se situen per sota de les Balears: Múrcia, Extremadura i Galícia. Ara bé, per províncies de l'arc mediterrani, només se situen per sobre de les Balears: València, Màlaga i Tarragona.

La pensió contributiva mitjana de Mallorca és de 620,59 euros; la de Menorca, de 621,80 euros; la d'Eivissa, de 593,65 euros, i la de Formentera, de 533,65 euros.

La mitjana mensual de les pensions de jubilació és de 688,37 euros; la de les pensions de viduïtat, de 449,49 euros; la de les d'incapacitat permanent, de 698,43 euros; la de les d'orfandat, de 269,72 euros, i les que són a favor dels familiars, de 305,48 euros.

L'import anual dels subsidis ha estat de 127,50 milions d'euros amb un increment en relació amb l'any anterior del 4,15%.

Quant a la protecció per atur, la despesa relativa a les prestacions per atur és de 433,4 milions d'euros, xifra que significa una variació del 8,03% i un increment en el nombre de beneficiaris del 5,2%. A més, durant l'exercici del 2007 també ha augmentat la cotització de la Seguretat Social l'11,6%, de manera que s'ha arribat a una quantia total de 119,51 milions d'euros.

1

MERCAT DE TREBALL I RELACIONS LABORALS

RESUM

El nombre mitjà de treballadors afiliats a la Seguretat Social al llarg del 2007 ha estat de 455.694 persones, resultats que són els millors que s'han donat fins ara en tota la historia de la sèrie. A més, en l'anàlisi de la població ocupada per branques d'activitat observam que hi ha un increment en tots els sectors econòmics, tret del sector industrial.

La creació d'ocupació d'aquest any 2007 s'ha concentrat en el sector de la construcció, mentre que el sector agrícola i ramader és el segon amb l'augment més important. Així mateix, s'ha d'assenyalar la importància creixent del col·lectiu de treballadors estrangers, en especial els de països de fora de la Unió Europea. El total de la població estrangera afiliada a la Seguretat Social al llarg del 2007 ha estat com a mitjana, de 80.716 persones, xifra que suposa un increment del 9,5% respecte de l'any passat. A més, quant a la taxa d'atur, cal dir que durant l'any 2007 s'ha situat en el 7%, com a mitjana: mig punt per sobre de la taxa del 2006. En el rànquing per comunitats autònomes, les Illes Balears se situen en la vuitena posició pel que fa a la taxa d'atur més baixa.

Amb referència als índexs de qualitat del treball, s'ha duit a terme una revisió i incorporació de nous indicadors que ha permès una millor anàlisi de la situació del mercat de treball actual. Així, es pot apreciar que les variables en què les Illes Balears estan millor situades es concentren en els indicadors relacionats amb les relacions laborals, la igualtat de gènere, la cohesió social i el benestar i protecció socials. Una anàlisi dels indicadors de l'Estratègia europea per a l'ocupació ens mostra, un any més, que les Illes Balears, si bé es troben en una posició millor que la resta de l'Estat, encara no compleixen els objectius establerts per la Comissió Europea a la Cimera de Lisboa.

Quant a les característiques bàsiques de la negociació col·lectiva a les Balears, cal reiterar que es tracta d'una estructura de caire sectorial. Els nostres convenis col·lectius sectorials més importants pel nombre de treballadors que ocupen i per les empreses a les quals afecten són els de l'hoteleria, la construcció i el comerç.

Respecte de l'activitat del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears (TAMIB), al llarg del 2007 el nombre d'expedients tramitats és de 6.592, i tots són de conciliació/mediació. Globalment considerada, l'activitat del TAMIB s'ha incrementat en 975 expedients, és a dir, un 17,36%, percentatge considerablement superior al de l'any passat.

Quant a la sinistralitat laboral, continua com a factor que mereix una atenció especial, ja que s'incrementa un 2,7%.

1.1. PANORAMA GENERAL DEL MERCAT DE TREBALL

Fem l'anàlisi de l'ocupació de l'any 2007 sobre la base de la informació que s'ha pogut extreure de l'estadística d'afiliació a la Seguretat Social (TGSS) i de l'enquesta de població activa (INE-EPA).[1] També incloem en aquest apartat una revisió dels indicadors de l'índex de qualitat del treball (IQT) per a l'any 2006, tant per a les Illes Balears com per a la resta de comunitats autònomes, que es justifica per les intenses transformacions demogràfiques, socials i laborals que s'han anat observant a les Illes Balears i a Espanya durant els últims anys.

Aquesta revisió dels indicadors suposa poder disposar de dades més actualitzades i incorporar-hi nous indicadors que ens permeten aprofundir en l'anàlisi d'alguns aspectes, els quals són necessaris per entendre els canvis sociolaborals que hi ha hagut a Espanya i a la nostra comunitat en els últims anys.

1. Sobre les diferències metodològiques d'aquestes dues fonts estadístiques, vegeu: *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears, 2001*, p. 372 i 373.

Quadre II-1. Treballadors/es en alta laboral segons el gènere, Illes Balears (2001-2007)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Dones	153.388	157.928	161.471	167.160	178.751	189.091	196.476
Homes	230.291	232.164	230.897	232.112	242.492	252.186	259.214
Total	**383.679**	**390.092**	**392.368**	**399.273**	**421.243**	**441.276**	**455.694**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

1.1.1. Anàlisi de les dades d'afiliació a la Seguretat Social

El registre de treballadors afiliats a la Seguretat Social al llarg del 2007 ha estat de 455.694 persones. Aquests resultats són els millors que s'han produït fins ara, ja que mai en tota la història de la sèrie no hi havia hagut tantes persones que cotitzaven a les nostres illes. Per comparació amb les dades del 2006, s'ha produït un augment de 14.418 treballadors ocupats, fet que, en termes percentuals, equival al 3,3% d'increment.

La població ocupada femenina augmenta (+3,9%) per sobre de la població masculina (+2,8%) respecte de l'any 2006. Si es té en compte el període 2001-2007, s'han creat 72.015 nous llocs de feina, dels quals 43.088 han estat ocupats per dones (un augment en termes relatius del 28,1%), mentre que per al col·lectiu masculí l'increment ha estat de 28.923 llocs de feina, cosa que, en termes relatius, equival al 12,6%. (Vegeu el quadre II-1.)

No obstant això, el percentatge de dones sobre el total de la població ocupada continua sent inferior al percentatge d'homes. En concret, l'any 2007 s'ha tancat amb 196.476 dones ocupades sobre un total de 455.694 persones en aquesta situació, la qual cosa representa un percentatge del 43,1%. Aquest percentatge, al conjunt de l'Estat, és d'un 41,6%. (Vegeu el quadre II-2.)

L'aspecte remarcable d'aquest percentatge, cal cercar-lo en l'evolució que el pes de l'ocupació femenina té sobre el total de l'ocupació. Així, l'any 2001, l'ocupació femenina representava el 40% del total de l'ocupació de les Illes Balears, mentre que l'any 2007 aquest percentatge s'ha situat en el 43,1%. En el conjunt de l'Estat, l'ocupació femenina s'ha situat a un punt i mig per sota dels registres que hi ha a les Illes Balears. Del 37,2% s'ha passat al 41,6%; és a dir, a les Illes Balears, les dones tenen més pes sobre el total de la població ocupada, pes que cada vegada augmenta. Espanya s'acosta a la situació avantatjosa de les Illes Balears, de manera que es va retallant la diferència.

En l'anàlisi de la població ocupada per branques d'activitat observam que s'incrementa en tots els sectors econòmics, tret del sector industrial. La construcció és el sector que ha liderat durant l'any 2007

Quadre II-2. Evolució de la població ocupada femenina sobre el total de població ocupada. Espanya – Illes Balears (2000-2007)

	Illes Balears	Espanya
2000	39,5%	37,2%
2001	39,9%	38,0%
2002	40,5%	38,6%
2003	41,2%	39,3%
2004	41,9%	39,8%
2005	42,4%	40,5%
2006	42,9%	41,1%
2007	43,1%	41,6%

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Quadre II-3. Creixement de l'ocupació per sectors d'activitat, Illes Balears (2006-2007)

	2006	2007	Variació	(%)
Agricultura	9.518	9.958	440	4,6
Indústria	31.484	31.014	-469	-1,5
Construcció	65.780	69.379	3.599	5,5
Serveis	334.499	345.343	10.845	3,2
Total	**441.280**	**455.694**	**14.415**	**3,3**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.
Nota: No s'hi comptabilitzen afiliats a altres CA.

el major creixement en termes d'ocupació (5,5% respecte a l'any 2006). El segueix el sector agrari i ramader, amb un increment de la població afiliada respecte del 2006 del 4,6% (que contrasta amb la pèrdua d'ocupació que va registrar l'any passat); mentre que el sector de serveis ha crescut respecte de l'any passat el 3,2%. Finalment, en el sector industrial s'ha produït una pèrdua de població afiliada aquest darrer any respecte de l'anterior de l'1,5%. (Vegeu el quadre II-3 i el quadre A II-1.)

Si ens fixam amb més detall en el sector de serveis, que, per altra banda, a la nostra comunitat és el que concentra el major nombre de població afiliada (el 75,8% de persones ocupades a les Illes Balears ho està en el sector de serveis), observam que les activitats més dinàmiques del sector serveis, és a dir, les que més han crescut en termes relatius, són les activitats de sanejament públic (67,1%), les activitats relacionades amb els serveis domèstics (64,9%) i les educatives (37,7%). (Vegeu el quadre II-4.)

Quadre II-4. Treballadors assalariats, autònoms i empreses per activitat econòmica (CNAE 93) a les Illes Balears (2006-2007)

		Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2006	2007	Variació		2006	2007	Variació		2006	2007	Variació	
01	Agricultura, ramaderia, caça i activitats dels serveis que hi estan relacionats	311	357	46	14,7%	1.233	1.317	85	6,9%	1.375	1.646	271	19,7%
02	Silvicultura, explotació forestal i activitats dels serveis relacionats	10	11	1	14,8%	23	27	4	17,5%	65	354	289	444,6%
05	Pesca, aqüicultura i activitats dels serveis relacionats	3	3	1	32,3%	8	7	-1	-13,3%	55	61	6	10,5%
10	Extracció i aglomeració d'antracita, hulla, lignit i torba	1	1	0	-41,7%	7	8	1	—	3	2	-1	-25,8%
11	Extracció de petroli, cru i gas natural: activitats dels serveis relacionats amb aquestes	0	0	0	—	1	1	0	0,0%	0	0	0	—
12	Extracció de minerals d'urani i tori	0	0	0	—	0	0	0	—	0	0	0	—
13	Extracció de minerals metàl·lics	0	0	0	—	0	0	0	—	0	0	0	—
14	Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	66	67	0	0,4%	69	71	2	2,2%	486	491	5	1,0%
15	Indústria de productes alimentaris i begudes	482	489	7	1,4%	658	648	-10	-1,5%	4.842	4.934	92	1,9%
16	Indústria del tabac	0	0	0	—	0	0	0	—	0	0	0	—
17	Indústria tèxtil	71	74	3	3,5%	163	170	7	4,3%	318	345	27	8,5%
18	Indústria de la confecció i la pelleteria	83	78	-5	-6,4%	206	197	-9	-4,5%	441	368	-73	-16,5%
19	Preparació, assaonament i acabat del cuiro; fabricació d'articles de marroquineria i viatge	156	148	-8	-5,4%	253	236	-18	-7,0%	1.762	1.582	-180	-10,2%
20	Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria	284	287	3	1,0%	892	859	-33	-3,7%	1.095	1.337	242	22,1%
21	Indústria del paper	21	19	-2	-10,4%	15	15	-1	-3,3%	186	161	-25	-13,4%

continua

Quadre II-4. Treballadors assalariats, autònoms i empreses per activitat econòmica (CNAE 93) a les Illes Balears (2006-2007)

		Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2006	2007	Variació		2006	2007	Variació		2006	2007	Variació	
22	Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	284	296	12	4,2%	466	484	18	3,9%	2.100	2.202	101	4,8%
23	Coqueries, refinat de petroli i tractament de combustibles nuclears	0	0	0	—	1	1	0	0,0%	0	0	0	—
24	Indústria química	123	108	-15	-11,9%	57	55	-2	-3,2%	515	440	-75	-14,6%
25	Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	17	17	1	3,0%	15	14	-1	-7,2%	111	103	-8	-7,0%
26	Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	239	239	1	0,4%	417	402	-15	-3,6%	2.285	2.257	-28	-1,2%
27	Metal·lúrgia	18	16	-2	-10,1%	23	21	-2	-8,8%	107	77	-29	-27,5%
28	Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equipament	464	473	9	1,9%	759	779	20	2,7%	2.857	2.903	46	1,6%
29	Indústria de la construcció de maquinària i equipament mecànic	75	85	10	13,1%	154	169	14	9,3%	489	752	263	53,8%
30	Fabricació de màquines d'oficina i equipaments informàtics	7	8	1	12,5%	9	10	1	12,7%	36	44	9	24,3%
31	Fabricació de maquinària i material elèctric	71	50	-22	-30,5%	246	241	-5	-2,2%	417	250	-167	-40,0%
32	Fabricació de material electrònic; fabricació d'equipament i aparells de ràdio, TV i comunicacions	4	4	0	2,1%	7	7	0	0,0%	9	9	1	7,7%
33	Fabricació d'equipament i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	49	41	-8	-16,0%	102	107	5	4,7%	159	152	-6	-4,0%
34	Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semirremolcs	4	6	2	45,7%	14	12	-1	-8,6%	15	23	8	50,8%
35	Fabricació d'altre material de transport	248	272	24	9,7%	678	724	46	6,8%	1.631	1.853	221	13,6%
36	Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	360	355	-5	-1,4%	706	701	-5	-0,7%	2.349	2.186	-163	-6,9%

continua

Quadre II-4. Treballadors assalariats, autònoms i empreses per activitat econòmica (CNAE 93) a les Illes Balears (2006-2007)

		Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2006	2007	Variació		2006	2007	Variació		2006	2007	Variació	
37	Reciclatge	8	9	1	11,9%	3	4	1	29,7%	105	125	20	19,4%
40	Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	17	20	3	20,2%	11	14	3	23,7%	1.215	1.231	16	1,3%
41	Captació, depuració i distribució d'aigua	67	68	1	1,9%	48	50	1	2,6%	1.971	1.189	-782	-39,7%
45	Construcció	7.430	7.822	392	5,3%	15.458	16.854	1.396	9,0%	50.322	52.525	2.204	4,4%
50	Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor i motos; venda al detall de combustible	1.201	1.246	44	3,7%	2.090	2.113	22	1,1%	7.021	7.256	234	3,3%
51	Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, excepte de vehicles de motor i motos	2.026	2.132	106	5,2%	3.338	3.396	58	1,8%	15.217	15.946	730	4,8%
52	Comerç al detall, excepte de vehicle de motor i motos; reparació d'objectes personals i estris domèstics	7.322	7.372	50	0,7%	16.943	16.919	-25	-0,1%	37.159	37.564	406	1,1%
55	Hoteleria	6.877	7.065	189	2,7%	12.353	12.454	101	0,8%	59.899	63.578	3.679	6,1%
60	Transport terrestre; transport per canonades	1.426	1.522	96	6,8%	4.325	4.425	99	2,3%	8.161	8.487	325	4,0%
61	Transport marítim i per vies de navegació interiors	11	11	0	3,1%	21	20	-1	-2,4%	86	64	-23	-26,3%
62	Transport aeri i espacial	31	29	-2	-6,4%	11	11	0	1,6%	4.567	4.753	186	4,1%
63	Activitats annexes als transports; activitats d'agències de viatges	534	539	5	1,0%	494	514	20	4,0%	9.650	9.568	-82	-0,8%
64	Correus i telecomunicacions	136	155	18	13,3%	172	192	20	11,9%	2.179	2.942	763	35,0%
65	Intermediació financera, excepte assegurances i plans de pensions	50	59	9	17,3%	38	41	3	7,5%	6.056	6.326	270	4,5%

continua

Quadre II-4. Treballadors assalariats, autònoms i empreses per activitat econòmica (CNAE 93) a les Illes Balears (2006-2007)

		Empreses				Autònoms				Assalariats			
		2006	2007	Variació		2006	2007	Variació		2006	2007	Variació	
66	Assegurances i plans de pensions, excepte Seguretat Social obligatòria	97	90	-7	-7,1%	77	73	-4	-5,4%	1.317	745	-572	-43,4%
67	Activitats auxiliars a la intermediació financera	266	277	11	4,1%	997	1.074	77	7,8%	926	843	-83	-9,0%
70	Activitats immobiliàries	1.792	1.905	114	6,3%	2.124	2.377	253	11,9%	5.028	4.809	-219	-4,3%
71	Lloguer de maquinària i equipament sense operari, d'efectes personals i estris domèstics	484	473	-12	-2,4%	869	881	12	1,4%	3.196	2.966	-230	-7,2%
72	Activitats informàtiques	193	192	-1	-0,3%	513	574	61	11,9%	1.079	1.291	213	19,7%
73	Investigació i desenvolupament	18	27	9	51,4%	118	148	30	25,5%	146	216	70	47,7%
74	Altres activitats empresarials	3.655	3.788	133	3,6%	5.957	6.518	561	9,4%	27.231	28.217	986	3,6%
75	Administració pública, defensa i Seguretat Social obligatòria	479	600	122	25,4%	13	14	1	7,7%	23.538	20.456	-3.082	-13,1%
80	Educació	773	791	19	2,4%	1.218	1.245	27	2,2%	10.422	14.346	3.924	37,7%
85	Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	1.125	1.172	48	4,2%	1.614	1.710	95	5,9%	22.715	26.198	3.482	15,3%
90	Activitats de sanejament públic	58	63	5	7,7%	65	63	-2	-3,0%	1.637	2.735	1.098	67,1%
91	Activitats associatives	1.107	970	-137	-12,4%	365	350	-15	-4,2%	4.842	3.684	-1.158	-23,9%
92	Activitats recreatives, culturals i esportives	911	940	29	3,2%	1.688	1.803	115	6,8%	7.661	8.471	810	10,6%
93	Activitats diverses de serveis personals	1.313	1.286	-27	-2,1%	3.144	3.176	32	1,0%	4.551	4.386	-165	-3,6%
95	Llars que ocupen personal domèstic	163	313	151	92,8%	13	12	-1	-7,6%	322	531	209	64,9%
99	Organismes extraterritorials	12	12	0	-0,7%	1	1	0	0,0%	29	29	0	1,4%
Activitats no tipificades		1	0	-1	-100,0%	8	1	-7	-86,7%	3	0	-3	-100,0%
Total		**43.032**	**44.451**	**1.419**	**3,3%**	**81.271**	**84.305**	**3.034**	**3,7%**	**341.957**	**356.010**	**14.052**	**4,1%**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Quadre II-5. Treballadors en alta laboral segons el règim, Illes Balears (2002-2007)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Var. 07/06
Règim general	302.141	302.750	308.526	324.458	341.957	356.010	4,11
RE autònoms	76.233	77.252	78.269	79.637	81.271	84.305	3,73
RE treballadors de la llar	4.671	4.914	4.911	9.753	11.292	8.834	-21,77
RE agrari	5.248	5.267	5.298	5.163	4.625	4.444	-3,91
RE treballadors del mar	2.283	2.285	2.235	2.235	2.134	2.102	-1,51
Total	**390.576**	**392.469**	**399.239**	**421.246**	**441.279**	**455.694**	**3,27**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Quadre II-6. Treballadors afiliats per illes (2006-2007)

	2006	2007	Variació interanual	
			Absoluta	Relativa (%)
Mallorca	360.619	372.845	12.226	3,39
Menorca	32.762	33.306	544	1,66
Eivissa	44.966	46.541	1.575	3,50
Formentera	2.529	2.584	55	2,17
Altres províncies	404	420	16	3,96
Total	**441.279**	**455.694**	**14.415**	**3,27**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Si diferenciam entre els treballadors assalariats i els autònoms, podem assenyalar que el 78,1% dels afiliats d'alta són assalariats, mentre que en el règim d'autònoms aquest percentatge és del 18,5%, proporcions que es mantenen més o menys estables respecte dels anys anteriors (la resta de treballadors —el 3,4%— es classifiquen dins els règims especials). Resulta especialment rellevant la disminució que s'ha produït durant l'any 2007 en el règim de treballadors de la llar, que si bé durant l'any 2006 presentava un increment del 15,78%, l'any 2007 el descens ha estat del 21,77%. (Vegeu el quadre II-5.)

El creixement principal dels treballadors afiliats s'ha produït a les Pitiüses, seguides de Mallorca, mentre que el menor creixement correspon a l'illa de Menorca. Aquesta situació és idèntica a l'any anterior, quan el major increment es va produir també a les illes d'Eivissa i Formentera. (Vegeu el quadre II-6.)

1.1.1.1. Població estrangera afiliada

Una altra anàlisi que cal fer és la dels treballadors estrangers, per la importància que tenen. Amb les dades del padró de 2007, les Illes Balears continuen sent la

comunitat autònoma amb el percentatge més elevat de població de nacionalitat estrangera, amb el 20,8% sobre el total de població, seguida de la Comunitat Valenciana (16,7%) i la Comunitat de Madrid (15,9%). Se situen a més de 9 punts per sobre de la mitjana estatal, en què el pes dels estrangers és de l'11,3%.

La població ocupada estrangera va registrar una xifra de 80.716 treballadors d'alta, cosa que representa el 17,7% del conjunt de treballadors d'alta a la Seguretat Social; aquest percentatge creix any rere any —el 2007 és un punt superior al de l'any 2006— i les Balears esdevenen la comunitat autònoma amb el major pes de població estrangera sobre el total de treballadors d'alta a la Seguretat Social. En relació amb l'any anterior, s'ha produït un creixement de 6.991 treballadors, fet que ha significat un augment en termes relatius del 9,5% (increment molt inferior al registrat l'any 2006, que fou del 18,8%). La distribució dels treballadors estrangers segons la zona de procedència ha anat variant al llarg dels anys. Si l'any 2001 el pes dels treballadors amb nacionalitat de països de la UE era del 58,7% (18.598), i el dels treballadors amb nacionalitat de països de fora de la UE, del 41,3% (13.906), l'any 2007 ens trobam que el pes d'aquests dos col·lectius és el següent: el 57% dels treballadors estrangers són de nacionalitat de països de fora de la UE (46.043) i el 43% són treballadors amb nacionalitat de països europeus (34.673). Per tant, respecte de l'any 2006, els treballadors amb nacionalitat de països de fora de la UE perden efectius laborals (-1.488), mentre que els treballadors amb nacionalitat de països de la UE registren un creixement en el volum de població ocupada que en termes absoluts supera els 8.000 treballadors.

Així, doncs, l'any 2007, el creixement de l'ocupació més important en termes absoluts s'ha produït entre els treballadors nacionals, després d'una sèrie temporal de cinc anys en què l'augment més important d'ocupació es registrava entre els treballadors estrangers. Dels més de 14.000 nous afiliats, el 48,5% són de nacionalitat estrangera, mentre que la resta són de nacionalitat espanyola.

Es pot apreciar que durant els mesos de major ocupació (juny, juliol i agost), el pes dels treballadors estrangers amb nacionalitat de països de la UE creix respecte als mesos de temporada baixa, molt més en que ho fa l'incorporació de treballadors estrangers amb nacionalitat de països de fora de la UE al nostre mercat de treball (i que ho fa bàsicament en l'activitat hotelera). Aquestes diferències estacionals entre els dos col·lectius es poden apreciar clarament en el gràfic II-1. Aquest comportament s'explica per l'especialització de la nostra comunitat en l'activitat turística, fortament estacional i amb unes necessitats específiques de mà d'obra. (Vegeu el quadre II-7 i el gràfic II-1.)

Segons la nacionalitat, com es reflecteix en els quadres 8A i 8B, podem assenyalar que, dins el grup de països que pertanyen a la Unió Europea, els que aporten més mà d'obra a la nostra comunitat autònoma són, en primer lloc, Alemanya (que aporta el 26,8% dels treballadors de la Unió i l'11,5% del total d'afiliats estrangers), seguida del Regne Unit (el

Quadre II-7. Total d'afiliats estrangers a la Seguretat Social, Illes Balears (2007)

	Unió Europea	No UE	Total	% UE	% No UE
Gener	24.905	37.864	62.769	39,7	60,3
Febrer	25.948	39.461	65.409	39,7	60,3
Març	28.681	42.663	71.344	40,2	59,8
Abril	32.598	45.830	78.428	41,6	58,4
Maig	39.758	51.593	91.351	43,5	56,5
Juny	43.486	54.241	97.727	44,5	55,5
Juliol	44.813	52.953	97.766	45,8	54,2
Agost	43.971	51.616	95.587	46,0	54,0
Setembre	42.445	52.043	94.488	44,9	55,1
Octubre	32.777	43.838	76.615	42,8	57,2
Novembre	28.811	41.200	70.011	41,2	58,8
Desembre	27.884	39.215	67.099	41,6	58,4
Mitjana 2007	**34.673**	**46.043**	**80.716**	**43,0**	**57,0**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Gràfic II-1

Total d'afiliats estrangers a la Seguretat Social, Illes Balears (2007)

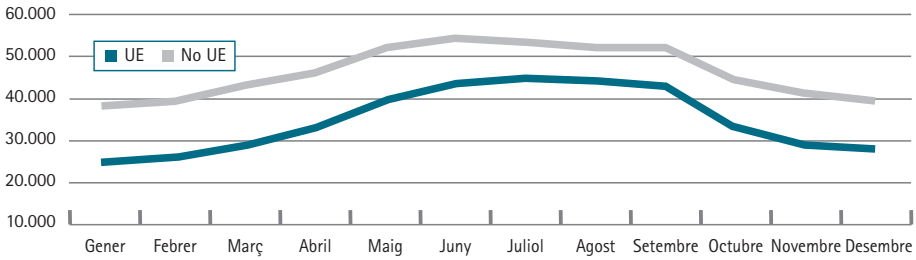

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

16,9% i 7,3%, respectivament) i d'Itàlia (el 15,4% i el 6,6%, respectivament). Aquests percentatges de participació han anat una mica a la baixa respecte dels anys anteriors. D'aquests treballadors estrangers amb nacionalitat de països de la Unió Europea, el 67,2% cotitzen en el règim general, i el 29,1% són autònoms, la qual cosa ens mostra la poca significació que tenen en la resta de règims: l'agrari, el de la mar o el de la llar. (Vegeu el quadre II-8A.)

D'altra banda, el col·lectiu de treballadors estrangers afiliats no comunitaris té com a protagonista, per segon any con-

Quadre II-8A. Total d'afiliats estrangers a la Seguretat Social per nacionalitats i per règims (UE), Illes Balears (2007)

	General	Autònoms	Agrari	Mar	Llar	Total
Alemanya	5.287	3.876	22	21	93	9.299
Àustria	304	158	1	1	5	469
Bèlgica	405	147	1	4	4	561
Bulgària	1.521	285	37	2	512	2.357
Xipre	2	0	0	0	1	3
Dinamarca	122	82	0	0	1	204
Eslovàquia	302	26	1	0	12	341
Eslovènia	29	2	0	0	2	34
Estònia	20	1	0	0	0	21
Finlàndia	108	21	0	2	1	132
França	1.435	625	9	20	21	2.110
Grècia	72	30	0	0	0	102
Hongria	129	17	2	0	0	148
Irlanda	133	57	0	0	1	190
Itàlia	4.247	1.033	9	15	29	5.331
Letònia	19	1	0	0	0	20
Lituània	71	5	0	0	0	76
Luxemburg	6	5	0	0	1	12
Malta	4	0	0	0	0	4
Països Baixos	687	311	2	4	4	1.008
Polònia	1.493	219	30	2	44	1.788
Portugal	977	108	6	1	14	1.106
Regne Unit	3.456	2.352	7	14	33	5.863
Rep. Txeca	366	44	6	1	5	422
Romania	1.647	526	31	2	242	2.449
Suècia	464	153	2	3	1	623
Total UE	**23.305**	**10.083**	**168**	**93**	**1.024**	**34.673**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Quadre II-8B. Total d'afiliats estrangers a la Seguretat Social per nacionalitats i per règims (Fora de la UE), Illes Balears (2007)

	General	Autònoms	Agrari	Mar	Llar	Total
Argentina	4.036	466	13	5	348	4.868
Bolívia	980	28	14	2	300	1.324
Colòmbia	4.217	163	73	5	864	5.323

continua

Quadre II-8B. Total d'afiliats estrangers a la Seguretat Social per nacionalitats i per règims (Fora de la UE), Illes Balears (2007)

	General	Autònoms	Agrari	Mar	Llar	Total
Equador	7.139	134	120	2	1.479	8.873
Marroc	6.954	421	438	14	282	8.108
Nigèria	996	36	12	1	59	1.104
Perú	933	28	10	3	141	1.115
Senegal	1.067	60	21	2	51	1.202
Uruguai	1.458	91	6	1	179	1.735
Xina	1.250	494	0	0	71	1.815
Resta països	8.355	985	88	15	1.134	10.576
Total fora UE	**37.385**	**2.907**	**794**	**49**	**4.909**	**46.043**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

secutiu, l'Equador, que passa a ser el primer país de fora de la Unió Europea que aporta més treballadors, davant del Marroc. No obstant això, en relació amb el total de població estrangera afiliada a la nostra comunitat autònoma, és Alemanya qui aporta el percentatge més elevat de persones treballadores (mig punt més que l'Equador). En ordre d'importància, el segueixen el Marroc (el 17,6% i el 10%, respectivament) i Colòmbia (el 11,6% i el 6,6%, respectivament). (Vegeu el quadre II-8B.)

Quant als treballadors amb nacionalitat de països de fora de la Unió Europea, malgrat que el 81,2% cotitzen en el règim general de la Seguretat Social i el 6,3% són autònoms, és destacable la presència d'aquest col·lectiu en altres activitats, concretament en els règims especials. En el règim especial d'empleats de la llar hi ha afiliats el 10,7% d'aquests treballadors, el 47,7% dels quals provenen de l'Equador o de Colòmbia. Un altre règim en què aquest col·lectiu d'estrangers amb nacionalitat de països de fora de la Unió és representatiu és l'agrari, amb 794 treballadors d'alta durant el 2007. La importància dels règims especials en l'ocupació de la població estrangera es posa de manifest si es té en compte que sobre el total de població afiliada al règim de la llar i al règim agrari, la proporció de població estrangera és del 10,7% i del 1,7%, respectivament. Destacar a més que la majoria d'aquests treballadors són originaris de l'Equador, dins el règim de la llar, i del Marroc si es tracta del règim agrari.

Si es té en compte el període 2001-2007, s'han registrat 48.213 noves afiliacions que corresponen a persones estrangeres (un augment del 148,3%), mentre que per al col·lectiu de treballadors nacionals l'increment és de 23.802 llocs de feina (el 6,8%).

Si analitzam aquesta situació segons el país de procedència, són els països de l'Amèrica del Sud els que experimenten els creixements més elevats. L'Equador creix en 7.810 treballadors respecte de l'any 2001; Colòmbia, en 4.792, i l'Argentina, en 4.160. Els països de l'est, com Bulgària i Romania (amb més de dos mil treballadors cadascun), també contribueixen de manera considerable al creixement de treballadors estrangers d'alta a la Seguretat Social.

Per acabar, tenint en compte que les dades d'afiliació a la Seguretat Social ens donen un increment espectacular en els últim anys, un dels reptes més importants amb relació al fenomen de la immigració és la millora de l'accés al mercat de treball i la promoció de la integració sociolaboral del col·lectiu de persones immigrades. D'aquesta manera, de les dades analitzades es pot observar que la població immigrant presenta una alta participació laboral, i com es veurà posteriorment —a l'anàlisi de l'atur registrat— afronten amb més freqüència situacions de desocupació.

Les persones immigrades s'ocupen amb una freqüència més elevada en feines que no requereixen qualificació ni especialització professional, mentre que la seva presència es gairebé nul·la en ocupacions amb un alt nivell de qualificació. Aquesta distribució de l'ocupació immigrant respon a la mateixa estructura del mercat de treball, així com al menor ajust inicial de les qualificacions de la mà d'obra immigrant amb els requeriments de la producció.

No obstant això, hi ha factors que tot i que no estan directament relacionats amb el mercat de treball hi influeixen directament, com són: el reconeixement de les qualificacions (entès com la dificultat que tenen les persones estrangeres i, sobretot, les provinents de països de fora de la UE, per homologar els títols, tant de formació professional como universitaris, perquè siguin reconeguts en el moment d'accedir a una feina en igualtat de condicions que la població nacional); el coneixement dels mecanismes formals i informals d'articulació del propi mercat (constitueixen mecanismes formals el Servei d'Ocupació i les agències de col·locació, que canalitzen les ofertes de feina de les empreses amb les demandades d'ocupació dels treballadors, i mecanismes informals aquells en què la recerca de feina es fa a través de la xarxa d'amics, familiars o altres) i, fins i tot, en alguns casos, l'idioma.

Per una altra part, en la distribució sectorial i ocupacional de les persones immigrants influeix de manera determinant, pel que fa al seu accés inicial al mercat de treball regular, la normativa vigent i els requisits que s'hi estableixen.

Així doncs, tal com queda reflectit en el quadre II-9, observam una concentració més elevada de mà d'obra immigrant en el sector de la construcció (26,6%) en relació amb els ocupats d'origen espanyol, que registren un percentatge del 12,3%. Per una altra banda, en l'activitat hotelera es presenten diferències en relació amb el volum de població ocupada, ja que el 29,3% de les persones immigrants està ocupada en aquesta activitat, mentre que per al conjunt de població d'origen espanyol és del 15,5%. (Vegeu el quadre II-9.)

Quadre II–9. Total d'afiliats per sectors d'activitat (règim general, mitjana 2007)

SECTOR D'ACTIVITAT	Total Illes Balears	Espanyols	Estrangers	Var. total % 06/07	Var. Esp. % 06/07	Var. estrang. % 06/07
Agricultura, ramaderia, caça i selvicultura	2.000	1.495	505	38,89	44,96	23,56
Pesca	61	40	21	11,25	10,67	12,33
Indústries extractives	494	422	73	1,02	0,38	4,95
Indústries manufactureres	22.104	18.976	3.128	1,26	-0,28	11,76
Producció d'energia	2.420	2.385	35	-24,04	-24,37	7,16
Construcció	52.525	36.375	16.150	4,38	1,07	12,69
Comerç; reparació de vehicles de motor	60.766	53.373	7.393	2,30	0,69	15,69
Hoteleria	63.578	45.804	17.774	6,14	1,83	19,15
Transport, emmagatzemament i comunicacions	25.813	22.842	2.972	4,74	3,47	15,67
Intermediació financera	7.915	7.690	225	-4,63	-5,06	12,80
Activ. immobiliàries i de lloguer, serv. empreses	37.499	30.846	6.653	2,24	0,62	10,48
Administració pública, defensa i Seguretat Social obligatòria	20.456	20.143	313	-13,09	-13,36	7,97
Educació	14.346	13.632	714	37,65	39,21	13,39
Activitats sanitàries i veterinàries; serveis socials	26.198	24.789	1.409	15,33	14,53	31,65
Altres activitats socials; serveis personals	19.276	16.071	3.205	3,13	2,72	5,21
Llars que ocupen personal domèstic	531	423	108	64,91	57,44	102,33
Organismes extraterritorials	29	15	14	0,58	3,37	-2,38
Total del règim general	**356.010**	**295.320**	**60.691**	**4,11**	**2,15**	**14,81**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

1.1.2. Anàlisi dels ocupats segons l'enquesta de població activa

Segons les dades que ofereix l'enquesta de població activa (EPA), la població ocupada a les nostres illes l'any 2007 és de 507.975 persones. Aquesta xifra representa un increment de 12.000 efectius laborals respecte del 2006. Aquest fet, en termes relatius, representa el 2,4%. (Vegeu el quadre II-10.)

Per sectors d'activitat, cal assenyalar el descens en el nombre de persones ocupades en el sector de serveis respecte de l'any 2006, concretament 5.725 persones

Quadre II-10. Evolució de l'ocupació, Illes Balears (1996-2007)

Anys		Variació	
	Metodologia: 2005	Absoluta	Relativa (%)
1996	292.875		
1997	313.200	20.325	6,9
1998	323.275	10.075	3,2
1999	348.325	25.050	7,7
2000	380.675	32.350	9,3
2001	394.075	13.400	3,5
2002	415.450	21.375	5,4
2003	430.250	14.800	3,6
2004	448.775	18.525	4,3
2005	468.052	19.277	4,3
2006	495.975	27.923	6,0
2007	507.975	12.000	2,4

Font: INE, enquesta de població activa.

menys (cosa que en termes relatius representa l'1,5%). Si analitzam la sèrie de població ocupada en el sector de serveis des de l'any 1996, no trobam cap any en què les persones ocupades en aquest sector registrassin un descens en el nombre d'efectius laborals. Així doncs, es pot afirmar que és la primera vegada en els últims 11 anys que es registra una pèrdua de llocs de feina en el sector de serveis. Aquest descens de població ocupada es contraresta amb l'evolució positiva que ha registrat el sector de la construcció durant aquest any, i que ha representat un transvasament de treballadors del sector de serveis al sector de la construcció.

Respecte a la resta de sectors, tots experimenten increments de població ocupada, tot i que amb matisos: el sector agrícola, després de dos anys de descens en el nombre d'ocupats, enguany registra un creixement relatiu del 24,6%. El sector industrial continua la recuperació de persones ocupades després de la tendència decreixent d'anys anteriors, amb un augment del 16,5%. Finalment, amb referència al sector de la construcció, els efectius laborals creixen en més de 8.000 (en termes relatius representa el 12%), després de registrar l'any 2006 una lleugera davallada (-0,02%). (Vegeu el quadre II-11.)

1.1.3. Anàlisi comparada de les taxes d'activitat, d'ocupació i d'atur de les Balears i d'altres comunitats autònomes

En acabar l'any 2007 les Illes Balears presentaven una taxa d'activitat[2] del 64,1%, la més alta del territori nacional, de la

2. Taxa d'activitat entesa com la relació entre la població activa i la potencialment activa.

Quadre II-11. Evolució de la població ocupada per sectors d'activitat, Illes Balears (2003-2007)					
Trimestres/any	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total*
1r trim. 2003	7,7	37,4	61,6	289,7	396,4
2n trim. 2003	8,3	38,7	64,3	326,5	437,7
3r trim. 2003	9,1	40,6	59,0	350,7	459,4
4t trim. 2003	10,6	41,3	60,8	314,7	427,5
1r trim. 2004	10,6	39,4	64,2	298,5	412,7
2n trim. 2004	8,7	40,4	71,0	334,5	454,5
3r trim. 2004	10,7	41,0	68,9	357,8	478,4
4t trim. 2004	8,5	37,9	68,1	335,1	449,5
1r trim. 2005	9,7	35,9	73,6	310,5	429,6
2n trim. 2005	7,2	36,4	75,9	366,1	485,6
3r trim. 2005	9,4	40,8	75,0	374,7	499,9
4t trim. 2005	11,0	40,1	70,5	335,4	457,1
1r trim. 2006	8,9	40,8	73,4	333,8	456,9
2n trim. 2006	9,4	42,0	72,8	382,4	506,6
3r trim. 2006	7,8	42,0	69,8	409,3	528,9
4t trim. 2006	9,3	42,7	71,8	367,7	491,5
1r trim. 2007	9,8	44,2	79,5	341,3	474,8
2n trim. 2007	11,2	46,8	84,1	383,0	525,1
3r trim. 2007	11,4	54,5	73,7	397,4	537,0
4t trim. 2007	11,7	49,6	85,1	348,6	495,0

* Dades en milers.

Font: INE, enquesta de població activa.

mateixa manera que els darrers anys. La taxa d'activitat de les Illes s'ha mantingut en un nivell similar que l'any 2006. Les comunitats autònomes amb la taxa d'activitat més elevada són, darrere de Balears, Madrid (63,9%), Catalunya (62,5%) i Canàries (61%). (Vegeu el quadre II-12.)

Si tenim en compte el nivell de formació assolit per les persones que formen part de la població activa, ens adonam que la seva taxa d'activitat és més alta com més alt és el nivell de formació que tenen, i que aquesta dada és per ambdós sexes, tant per a dones com per a homes. (Vegeu els gràfics A II-1, A II-2 i A II-3.)

L'any 2007, seguint la tònica de la taxa general, tant la taxa d'activitat femenina com la masculina es mantenen constants respecte de l'any 2006. Enguany la taxa d'activitat femenina ha estat del 54,4% (quan l'any passat va ser del 54,5%), 5,5 punts per sobre de la mitjana estatal. De tota manera, l'any 2007 les Illes deixen de ser la comunitat autònoma amb la taxa

Quadre II-12. Taxa d'activitat per comunitats autònomes (2006-2007)

	1t-06	2t-06	3t-06	4t-06	Mitjana 2006	1t-07	2t-07	3t-07	4t-07	Mitjana 2007
Espanya	58,0	58,3	58,4	58,6	58,3	58,6	58,9	59,1	59,1	58,9
Andalusia	55,4	55,2	55,2	55,4	55,3	56,0	56,1	56,2	56,7	56,2
Aragó	55,7	56,7	56,9	57,1	56,6	57,6	59,2	59,5	58,9	58,8
Astúries	49,5	50,0	50,2	49,7	49,8	50,2	50,3	50,8	50,8	50,5
Illes Balears	61,0	65,9	67,0	62,7	64,1	62,0	65,4	65,8	63,1	64,1
Canàries	60,7	61,1	61,5	60,8	61,0	61,4	61,4	60,8	60,7	61,0
Cantàbria	55,1	54,9	55,7	55,6	55,3	55,9	56,1	56,6	56,4	56,2
Castella i Lleó	52,5	52,9	53,6	53,4	53,1	53,1	53,4	54,3	53,8	53,7
Castella-la Manxa	54,6	54,8	55,4	55,4	55,0	55,5	55,8	56,5	56,3	56,0
Catalunya	61,9	62,2	62,3	62,4	62,2	62,1	62,3	62,8	62,8	62,5
Comunitat Valenciana	59,3	59,5	59,5	60,2	59,6	59,7	60,1	60,2	60,5	60,1
Extremadura	51,6	51,4	51,2	52,2	51,6	52,6	52,4	53,1	53,4	52,8
Galícia	53,5	53,2	54,1	53,6	53,6	53,8	54,4	54,7	54,2	54,3
Madrid	63,1	63,6	63,2	64,4	63,6	64,0	63,7	64,0	63,9	63,9
Múrcia	58,6	59,5	58,6	59,2	59,0	60,0	60,6	60,6	60,6	60,5
Navarra	60,2	60,2	61,5	60,8	60,7	61,2	61,3	60,5	60,3	60,8
País Basc	57,6	58,1	58,3	58,4	58,1	57,5	57,8	57,5	57,8	57,6
La Rioja	59,6	59,4	59,3	59,7	59,5	59,1	58,8	58,0	59,8	58,9
Ceuta	57,5	53,0	52,8	47,9	52,8	50,7	50,3	51,5	53,9	51,6
Melilla	53,4	51,6	53,5	51,4	52,5	50,9	54,0	55,6	55,8	54,1

Font: INE, enquesta de població activa.

d'activitat femenina més elevada i se situen en segon lloc després de Madrid (55,3%). Tot i l'entrada creixent de la dona en el mercat de treball i malgrat el conseqüent escurçament de distància respecte de la masculina, la taxa d'activitat masculina (del 73,7% l'any 2007) encara se situa molt per sobre de la femenina. El grup d'edat que ha experimentat un major augment de la taxa d'activitat respecte del 2006 ha estat el de 25 a 54 anys, amb un augment de 0,7 punts, que en el cas del col·lectiu masculí s'eleva a 1,2 punts més que l'any anterior. Quant a aquest col·lectiu, la taxa és 7,4 punts per sobre de la mitjana nacional. (Vegeu el quadre II-14.)

D'acord amb això, aquest darrer any la taxa d'ocupació[3] de les Illes Balears també ha estat la més alta de l'Estat, d'un 59,6%. Suposa un descens de 0,4 punts respecte del 2006. Una anàlisi per gènere ens mostra que, en el cas dels homes, la taxa d'ocupació s'ha reduït 0,6 punts en relació amb la registrada l'any 2006. Aquest descens afecta especialment el col·lectiu d'edats compreses entre 20 i 24 anys, que han rebaixat la seva taxa respecte del 2006 en 7,2 punts. En el cas de les dones, la taxa d'ocupació també s'ha reduït, tot i que menys, en 0,2 punts respecte de l'any passat, i el col·lectiu que ha mostrat un comportament més recessiu ha estat també el del 20 a 24 anys (4,4 punts menys), tot i l'augment de la taxa d'ocupació en relació amb l'any anterior. Les Illes Balears, amb el 50% són, com l'any passat, la comunitat autònoma amb la segona taxa d'ocupació femenina més alta de l'Estat, darrere de Madrid (50,1%). (Vegeu els quadres II-13 i II-14.)

D'altra banda, la taxa d'atur[4] s'ha situat en el 7% de mitjana durant l'any 2007, mig punt per sobre de la taxa d'atur del 2006. Es troba a 1,3 punts per sota de la taxa d'atur en l'àmbit nacional, que és del 8,3%. Les Illes Balears ocupen la vuitena posició pel que fa a la taxa d'atur més baixa en el rànquing per comunitats autònomes durant el 2007. Per gènere, la taxa d'atur masculí ha crescut 0,7 punts, mentre que la taxa femenina ha registrat un augment de 0,2 punts i s'ha situat, així, en el 8,6%. Per trams d'edat, la taxa d'atur dels joves d'entre 20 i 24 anys és la que més ha crescut (3,1 punts), mentre que per gènere són les dones d'entre 20 i 24 anys que les que han vist augmentar més la seva taxa d'atur (3,5 punts). (Vegeu els quadres II-14 i II-15.)

La comparació territorial de les taxes d'atur segons la variable sexe ens mostra que les Illes Balears ha millorat la posició respecte de l'any passat i han passat d'ocupar la quarta posició com a comunitat autònoma on la diferència entre la taxa femenina i la masculina era més baixa, a ocupar la segona durant el 2007 (amb una diferència d'1,47 punts), darrere de Catalunya (amb una diferència d'1,4 punts). En l'altre extrem trobam comunitats com Castella-la Manxa, Castella i Lleó o Cantàbria, on la taxa d'atur femení se situa més de dues vegades per sobre de la taxa d'atur masculí. (Vegeu el gràfic II-2.)

3. Taxa d'ocupació entesa com la relació entre el nombre total d'ocupats i la població activa.

4. Taxa d'atur entesa com la relació entre el nombre d'aturats i la població activa.

Quadre II-13. Taxes d'ocupació per comunitats autònomes (2006-2007)

	1t-06	2t-06	3t-06	4t-06	Mitjana 2006	1t-07	2t-07	3t-07	4t-07	Mitjana 2007
Espanya	52,7	53,3	53,7	53,7	53,4	53,62	54,2	54,4	54,0	54,0
Andalusia	48,1	48,2	48,3	48,6	48,3	49,0	49,4	49,1	48,8	49,1
Aragó	52,2	53,4	54,0	54,2	53,5	54,3	56,1	56,6	55,9	55,7
Astúries	44,4	46,0	45,3	45,1	45,2	45,4	45,8	47,2	46,7	46,2
Illes Balears	55,8	61,5	63,8	58,8	60,0	56,3	61,8	62,8	57,5	59,6
Canàries	53,4	54,1	54,2	53,8	53,9	55,1	55,4	54,3	54,0	54,7
Cantàbria	51,1	51,3	52,1	52,2	51,7	51,9	52,5	53,4	53,7	52,9
Castella i Lleó	47,7	48,5	49,6	49,4	48,8	49,1	49,5	50,5	50,1	49,8
Castella-la Manxa	49,4	49,9	50,5	50,9	50,2	51,2	51,4	52,6	51,8	51,8
Catalunya	57,6	58,1	58,4	58,2	58,1	58,0	58,5	58,5	58,6	58,4
Comunitat Valenciana	54,0	54,9	54,5	55,1	54,6	54,6	54,9	55,0	55,0	54,9
Extremadura	43,5	44,3	45,3	45,5	44,7	45,7	46,0	46,5	45,6	45,9
Galícia	48,2	48,6	50,2	49,3	49,1	49,0	50,3	51,0	50,2	50,1
Madrid	59,4	59,2	59,3	60,2	59,5	59,8	59,7	60,1	59,8	59,9
Múrcia	54,1	54,8	54,0	54,6	54,3	55,7	56,6	55,7	55,6	55,9
Navarra	56,4	56,9	58,5	58,0	57,5	58,1	58,1	57,8	57,7	57,9
País Basc	53,2	53,9	54,5	54,5	54,0	53,6	54,3	54,0	54,4	54,1
La Rioja	56,1	55,8	55,9	55,5	55,8	55,1	55,9	55,0	56,4	55,6
Ceuta	42,0	40,9	42,9	41,1	41,7	39,5	40,7	40,8	43,6	41,1
Melilla	44,4	44,1	46,9	46,4	45,5	42,9	42,6	45,4	46,0	44,2

Font: INE, enquesta de població activa.

Quadre II-14. Taxa d'activitat, d'ocupació i d'atur per sexes i per grups d'edat, Illes Balears (2006-2007)

Illes Balears	Activitat			Ocupació			Atur		
	2007	2006	var. 07/06 (p.p.)	2007	2006	var. 07/06 (p.p.)	2007	2006	var. 07/06 (p.p.)
Ambdós sexes	64,1	64,1	0,0	59,6	60,0	-0,4	7,0	6,5	0,5
16-19	34,0	35,7	-1,7	26,4	26,8	-0,4	25,0	26,3	-1,3
20-24	71,3	75,3	-4,0	62,1	68,0	-5,8	12,9	9,7	3,1
25-54	85,2	84,6	0,7	79,9	79,7	0,2	6,3	5,8	0,5
55+	23,9	24,3	-0,4	23,0	23,3	-0,3	3,7	4,2	-0,5
Homes	73,7	73,8	0,0	69,4	70,0	-0,6	5,9	5,1	0,7
16-19	41,2	45,8	-4,6	31,6	35,2	-3,5	25,2	24,9	0,3
20-24	78,5	83,9	-5,4	71,3	78,5	-7,2	9,2	6,4	2,7
25-54	93,4	92,3	1,2	88,6	88,0	0,5	5,3	4,6	0,7
55+	33,7	34,3	-0,6	32,6	33,4	-0,8	3,1	2,6	0,5
Dones	54,4	54,5	-0,1	49,8	50,0	-0,2	8,6	8,4	0,2
16-19	26,6	25,1	1,4	20,9	18,0	3,0	25,1	28,3	-3,2
20-24	63,8	66,3	-2,5	52,6	57,0	-4,4	17,6	14,1	3,5
25-54	76,6	76,5	0,1	70,8	71,0	-0,2	7,6	7,3	0,3
55+	15,5	15,7	-0,2	14,8	14,6	0,2	4,9	7,1	-2,2

Font: INE, enquesta de població activa.

Quadre II-15. Taxes d'atur per comunitats autònomes (2006-2007)

	1t-06	2t-06	3t-06	4t-06	Mitjana 2006	1t-07	2t-07	3t-07	4t-07	Mitjana 2007
Espanya	9,1	8,5	8,2	8,3	8,5	8,5	7,95	8,03	8,6	8,3
Andalusia	13,3	12,7	12,5	12,2	12,7	12,5	11,96	12,57	14,0	12,8
Aragó	6,3	5,7	5,2	5,0	5,5	5,7	5,3	4,86	5,1	5,2
Astúries	10,2	8,1	9,8	9,2	9,3	9,5	9,07	7,19	8,1	8,5
Illes Balears	8,5	6,6	4,8	6,2	6,5	9,2	5,5	4,45	9,0	7,0
Canàries	12,0	11,4	11,9	11,5	11,7	10,2	9,78	10,74	11,0	10,4
Cantàbria	7,2	6,7	6,4	6,0	6,6	7,1	6,34	5,57	4,6	5,9
Castella i Lleó	9,2	8,4	7,5	7,5	8,1	7,4	7,28	7,03	7,0	7,2
Castella-la Manxa	9,5	9,0	8,8	8,0	8,8	7,7	7,84	6,98	8,0	7,6
Catalunya	7,0	6,5	6,3	6,7	6,6	6,7	6,09	6,76	6,6	6,5
Comunitat Valenciana	8,9	7,8	8,3	8,5	8,4	8,6	8,72	8,73	9,0	8,8
Extremadura	15,8	13,7	11,4	12,9	13,4	13,1	12,15	12,37	14,7	13,1
Galícia	10,0	8,6	7,3	8,1	8,5	8,8	7,57	6,72	7,5	7,6
Madrid	5,9	7,0	6,1	6,5	6,4	6,6	6,25	6	6,4	6,3
Múrcia	7,7	7,9	7,9	7,9	7,9	7,2	6,57	8,24	8,3	7,6
Navarra	6,3	5,6	4,8	4,6	5,3	5,1	5,26	4,38	4,3	4,8
País Basc	7,6	7,1	6,5	6,7	7,0	6,7	6,04	6,05	5,7	6,1
La Rioja	5,8	6,1	5,8	7,0	6,2	6,8	4,94	5,3	5,6	5,7
Ceuta	27,0	22,9	18,7	14,2	20,7	22,0	19,1	20,9	19,2	20,3
Melilla	16,8	14,6	12,4	9,7	13,4	15,8	21,0	18,3	17,5	18,2

Font: INE, enquesta de població activa.

Gràfic II-2

Diferències d'atur per gènere i per comunitats autònomes (2007)
(Quocient entre les taxes d'atur femení i masculí
a cada comunitat autònoma)

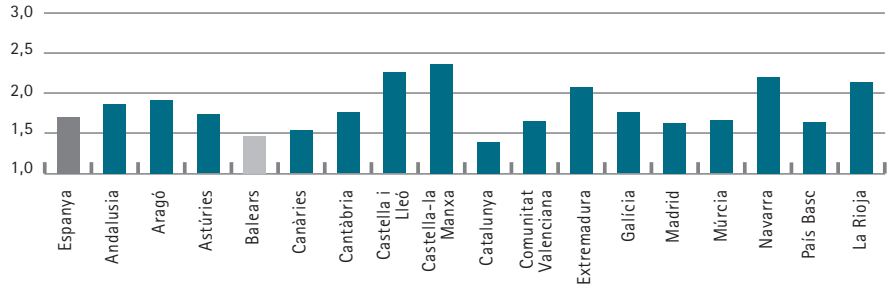

Font: INE, enquesta de població activa.

Gràfic II-3

Evolució de l'atur: Espanya–Illes Balears
(Diferència de les taxes trimestrals interanuals, 2005–2007)

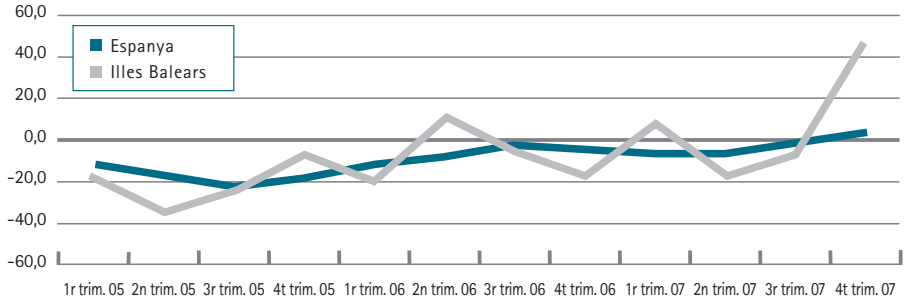

Font: INE, enquesta de població activa.

Per concloure, en el cas d'una comunitat com la nostra, cal subratllar les diferències que es produeixen en la taxa d'atur segons l'època de l'any. Com es reflecteix en el quadre II-15, en els mesos centrals de l'estiu la taxa d'atur (del 4,45%) es redueix respecte de la que hi ha en els mesos de menys activitat turística; per tant, podem afirmar que la taxa d'atur en el mercat laboral de les Illes Balears fluctua d'acord amb l'estacionalitat de l'activitat econòmica principal: el turisme. Es destacable el descens de la taxa d'atur durant el segon i el tercer trimestre de cada any. (Vegeu el gràfic II-3.)

Finalment, cal dir que moltes de les característiques que té l'atur en el conjunt d'Espanya —com ara els trets següents: juvenil, femení, amb una relació inversa respecte del nivell de formació i amb diferències importants entre sectors d'ac-

Gràfic II-4

Estructura del mercat de treball a les Balears (mitjanes anuals 2007) (variació interanual)

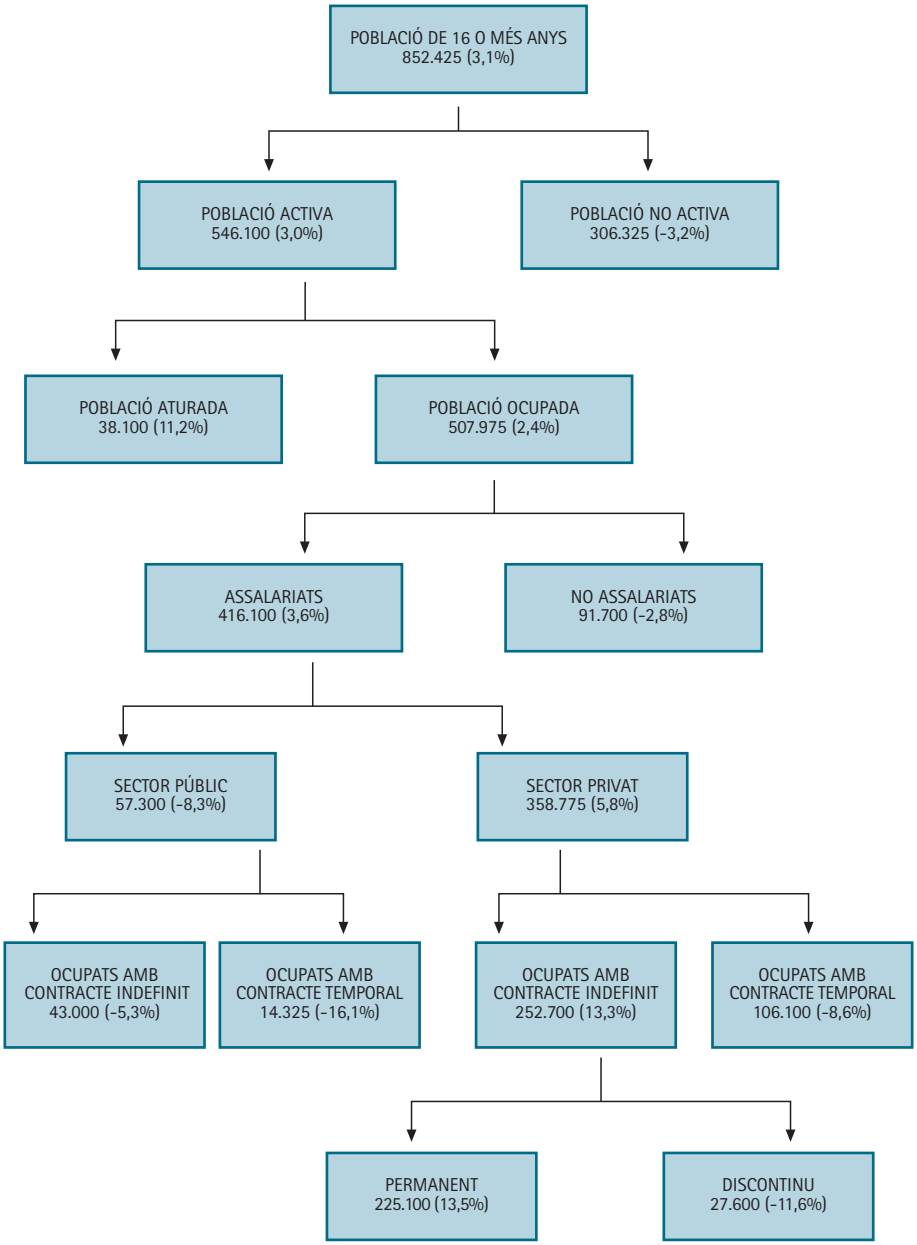

Font: INE, enquesta de població activa.

tivitat— també es poden observar en el cas de la nostra comunitat autònoma, la qual cosa queda reflectida en l'estructura del mercat de treball de les Illes Balears de forma molt peculiar. (Vegeu el gràfic II-4.)

1.1.3.1. La població jove en relació amb l'entrada al mercat de treball

La comparativa del comportament de la població jove de les Illes Balears amb la resta de comunitats autònomes ens ofereix una perspectiva clara dels fluxos del mercat de treball de les Illes Balears.

Les Illes Balears tenen la tercera taxa d'ocupació de joves menors de 30 anys més elevada de l'Estat, segons les dades del 2007. La taxa, del 62,9%, se situa per sobre de la mitjana espanyola, que va ser del 58,4% —en concret, hi ha una diferència de quatre punts i mig. Les comunitats autònomes amb les taxes d'ocupació juvenil més elevades són, en primer lloc, Catalunya (64,7%), seguida d'Aragó (63%); Balears (62,9%) i Madrid (61,9%). (Vegeu el quadre II-16.)

Entre les característiques sociodemogràfiques de la població jove, la relacionada amb l'educació es considera d'especial rellevància pel seu estret vincle amb els processos d'integració laboral. Els canvis en les pautes de formació dels joves al llarg de les últimes dècades ha suposat una significativa elevació del nivell educatiu mitjà. Alhora, s'ha produït en els últims anys una transformació relacionada amb les expectatives laborals dipositades en la consecució de titulacions de grau superior, que farien possible una obertura del ventall de possibilitats de l'oferta de treball en relació amb els ingressos, tot combinat amb la prolongació de la formació esperant oportunitats de feina, escasses per als joves.

A la nostra comunitat autònoma, es constata un pes inferior del nivell corresponent als estudis universitaris i un major pes del nivell corresponent als estudis primaris. És a dir, el nivell formatiu mitjà de la població jove continua sent inferior al del conjunt de l'Estat, així com més desequilibrat, a causa de les diferències entre els estudis primaris, per una banda, i els universitaris, per l'altra.

Les dades relatives al nivell d'estudis dels joves a les Illes Balears mostren pautes molt diferents de les de la mitjana espanyola. Les raons s'han de cercar en el fet que en el nostre mercat laboral és més fàcil trobar una feina per a la qual no es demana formació, i molts joves n'aconsegueixen sense problema, malgrat que a la llarga això pot implicar, en un futur, precarietat laboral i estancament de les seves oportunitats de millora i d'estabilitat laboral.

Durant l'any 2006,[5] i segons dades de l'Insititut d'Avaluació del MEC, a les Illes Balears hi havia un 34,9% de població entre 18 i 24 anys que no havia completat l'educació secundària obligatòria. La nostra comunitat es col·loca en quarta posició, darrere de les comunitats autònomes de Múrcia (39,1%), Castella-la Manxa (37,9%) i Andalusia (36,8%). (Vegeu el quadre II-17.)

5. Última dada disponible.

Quadre II-16. Taxa d'ocupació dels joves menors de 30 anys per comunitats autònomes (2007)

	Ocupats < 30 anys	Població < 30 anys	Taxa d'ocupació
Andalusia	856.272	1.623.135	52,8%
Aragó	136.497	216.743	63,0%
Astúries	88.566	170.812	51,8%
Illes Balears	123.368	196.070	62,9%
Canàries	216.893	401.708	54,0%
Cantàbria	57.149	100.188	57,0%
Castella i Lleó	232.791	418.662	55,6%
Castella-la Manxa	220.724	371.531	59,4%
Catalunya	823.557	1.272.575	64,7%
C. Valenciana	560.029	910.221	61,5%
Extremadura	100.026	205.653	48,6%
Galícia	263.778	476.865	55,3%
Madrid	696.758	1.126.188	61,9%
Múrcia	174.218	287.857	60,5%
Navarra	61.563	100.294	61,4%
País Basc	187.904	336.915	55,8%
La Rioja	33.195	54.890	60,5%
Ceuta	4.886	15.072	32,4%
Melilla	5.449	12.489	43,6%
Total	**4.843.623**	**8.297.868**	**58,4%**

Font: INE - EPA.

Quadre II-17. Població d'entre 18 i 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària, per comunitats autònomes (2007)

	% Població
Andalusia	36,8
Aragó	28,7
Astúries	22,3
Illes Balears	34,9
Canàries	34,8
Cantàbria	23,7
Castella Lleó	24,2
Castella-la Manxa	37,9

continua

Quadre II-17. Població d'entre 18 i 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària, per comunitats autònomes (2007)

	% Població
Catalunya	27,0
Comunitat Valenciana	30,3
Extremadura	35,5
Galícia	25,6
Madrid	25,3
Múrcia	39,1
Navarra	12,0
País Basc	14,3
La Rioja	26,4
Ceuta i Melilla	45,7

Font: Sistema d'Indicadors de l'educació, 2007. Institut d'Avaluació.

1.1.4. L'Índex de Qualitat del Treball (IQT)

El Consell Econòmic i Social de les Illes Balears amb l'ajuda de la Conselleria de Treball i Formació, i amb l'assessorament de la Universitat de Barcelona té previst editar a finals d'aquest any 2008 una publicació en què s'ha duit a terme una revisió dels indicadors que varen servir de base a l'estudi publicat l'any 2004, *La qualitat del treball. Una proposta d'indicador*[6], i que ha permès una millor anàlisi de la situació del mercat de treball actual.

Els objectius que persegueix la revisió de l'IQT són, bàsicament, ampliar els temes analitzats, introduir algunes millores en el tractament de les dades i afinar en la construcció de l'índex de qualitat del treball. (Vegeu el quadre II-18.)

Aquesta revisió dels indicadors suposa poder disposar de dades més actualitzades i incorporar nous indicadors que ens permeten aprofundir en l'anàlisi d'alguns aspectes necessaris per entendre els canvis socials i laborals que s'han donat a Espanya i a la nostra comunitat en els últims anys.

Un dels principals elements que s'han d'abordar per comprendre la situació del mercat laboral de les Illes Balears és el paper que ha jugat i que desenvolupa

6. M. Parellada i G. Garcia, *La qualitat del treball. Una proposta d'indicador*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears i SOIB, 2004. La metodologia s'explica en la Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears, 2003. Així mateix, el CES va emetre el Dictamen 9/2003, sobre aquesta matèria.

Quadre II-18. Indicadors de qualitat del treball proposats per a l'any 2006

Dimensió	Indicadors proposats
1. Condicions del lloc de treball	a) Grau de satisfacció en el lloc de treball b) Índex d'incidència dels accidents de treball c) Jornades perdudes en accidents laborals d) Nivell d'estrès en el lloc de treball e) Taxa de parcialitat involuntària f) Taxa de temporalitat g) % d'ocupació indefinida discontinua h) Índex de rotació (Contractes/persones contractades)
2. Relacions laborals	a) Jornades perdudes en vagues b) Cobertura dels convenis col·lectius
3. Qualificació, habilitats i aprenentatge	a) Ocupats amb estudis superiors b) Índex de desajustament c) Ocupats que segueixen algun tipus de formació d) Persones que han abandonat l'ensenyament prematurament (18-24 anys)
4. Accés i participació en el mercat de treball	a) Aturats que no han treballat abans b) Taxa d'activitat c) Taxa d'ocupació població 30-54 anys d Taxa d'atur població 30-54 anys
5. Igualtat de gènere	a) Desigualtat salarial segons sexe b) Ràtio parcialitat involuntària segons sexe c) Ràtio taxes d'ocupació segons sexe d) Ràtio taxes d'atur segons sexe e) Ràtio d'aturats que no han treballat abans segons sexe f) Ràtio taxa de temporalitat segons sexe g) Ràtio d'atur de llarga durada segons sexe h) Índex de Duncan (ràtio segregació sectorial) i) Ràtio d'ocupació en grup de directius segons sexe

continua

Quadre II-18. Indicadors de qualitat del treball proposats per a l'any 2006

Dimensió	Indicadors proposats
6. Cohesió social i mercat de treball	a) Taxa d'atur de la població immigrada b) Taxa d'atur juvenil (30 anys) c) Taxa d'ocupació juvenil (30 anys) d) Taxa d'ocupació > 55 anys e) Ocupats amb discapacitat sobre el total d'ocupats
7. Salaris i productivitat	a) Remuneració salarial b) PIB per ocupat c) Ocupats en sectors d'alta tecnologia d) Augment salarial pactat (deflactat per l'IPC)
8. Benestar i Protecció Social	a) PIB per càpita b) Ràtio de dependència c) Taxa neta de cobertura de les prestacions per atur/DENOS e) % de persones situades per sota el llindar de pobresa (60% mitjana d'ingressos)

Font: Parellada M.; Puigròs A.; Ribas M.; Estudi IQT 2006, Consell Econòmic i Social.

l'evolució demogràfica. Les Illes Balears és una de les comunitats autònomes més dinàmiques demogràficament, donat que presenta en els darrers anys el percentatge de creixement anual de població més alt de totes les comunitats autònomes. D'entre els diversos factors demogràfics, probablement les migracions siguin la variable més significativa per explicar l'augment de la grandària de la població i de la seva composició. D'aquesta manera, els fluxos migratoris s'han convertit en un dels factors més influents en els canvis produïts en les pautes, les tendències i les característiques de les estructures de població de les Illes.

Les Illes Balears és la comunitat autònoma amb més estacionalitat d'Espanya com a conseqüència de la seva especialització turística de l'economia, per la qual cosa s'han generat relacions laborals que presenten característiques pròpies. L'estacionalitat provoca temporalitat (en termes de discontinuïtat en el treball) i aquest és un element determinant del tipus de relacions econòmiques i socials que es produeixen a les Illes Balears. El mercat de treball de les Illes Balears presenta una important mobilitat d'entrada i de sortida, en funció del nivell d'oportunitats que aquest mateix mercat genera (especialment el de les dones i els joves).

Quadre II-19. Ponderacions establertes en els diversos escenaris

	% base	% tradicional	% intermedi	% innovador
1. Condicions del lloc de treball	12,5	10	10	10
2. Relacions laborals	12,5	10	10	10
3. Qualificació, habilitats i aprenentatge	12,5	10	15	20
4. Accés i participació en el mercat de treball	12,5	20	15	10
5. Igualtat de gènere	12,5	10	15	20
6. Cohesió social i mercat de treball	12,5	10	10	10
7. Salaris i productivitat	12,5	20	15	10
8. Benestar i protecció social	12,5	10	10	10

Font: Parellada M.; Puigròs A.; Ribas M.; Estudi IQT 2006, Consell Econòmic i Social.

Aquests profunds canvis en el sistema productiu tenen una repercussió evident en el contingut i en les condicions de treball. Les conseqüències més immediates i significatives des del punt de vista que ens ocupa afecten el que podríem denominar «la pròpia qualitat del treball» que s'ofereix.

Tal com es reflecteix en el quadre II-19, per establir les ponderacions es fixen diversos escenaris:

- Base. Tots els blocs tenen el mateix pes en la construcció de l'indicador.
- Tradicional. Els blocs sobre accés i participació en el mercat de treball com el de salaris i productivitat tenen una participació major en la construcció de l'índex agregat.
- Intermedi. En aquest cas es dóna una major participació als blocs sobre qualificació, habilitats i aprenentatge, accés i participació en el mercat de treball, igualtat de gènere, salaris i productivitat.
- Innovador. Es tracta de l'escenari en què tenen més pes totes les variables lligades a la igualtat de gènere i a la qualificació, les habilitats i l'aprenentatge.

Així doncs, una vegada obtingut el ànquing de comunitats autònomes en cadascuna de les dimensions que aquí s'han considerat, s'han aplicat les ponderacions que hem assenyalat per tal d'obtenir una nova ordenació de les regions que correspon, finalment, a l'ordre segons la mesura de qualitat del treball. (Vegeu el quadre II-20.)

L'anàlisi que feim aquest any amb la incorporació de nous indicadors ens permet oferir algunes conclusions rellevants:

Els punts forts —és a dir, les variables en què les Illes Balears estan millor situades respecte de la resta de comunitats autònomes— es concentren en els indicadors

Quadre II-20. Rànquing dels indicadors de qualitat del treball de les comunitats autònomes segons les ponderacions establertes (2006)

	Base	Tradicional	Intermedi	Innovador
Andalusia	17	17	17	17
Aragó	5	5	5	5
Astúries	14	14	14	14
Illes Balears	2	3	3	3
Canàries	13	13	13	12
Cantàbria	10	11	9	9
Castella-la Manxa	12	10	12	13
Castella i Lleó	15	15	15	15
Catalunya	3	2	2	2
Comunitat Valenciana	8	8	8	8
Extremadura	16	16	16	16
Galícia	11	12	10	10
Madrid	1	1	1	1
Múrcia	9	9	11	11
Navarra	4	4	4	4
País Basc	7	7	7	7
La Rioja	6	6	6	6

Font: Parellada M.; Puigròs A.; Ribas M.; Estudi IQT 2006, Consell Econòmic i Social.

Nota: La regió amb els resultats millors ocupa el lloc 1 en el rànquing, mentre que la darrera regió (la que obté els resultats pitjors) té el valor 17.

relacionats amb les relacions laborals, la igualtat de gènere, la cohesió social i el benestar i la protecció socials.

En canvi, s'han pogut identificar d'altres indicadors en què les Illes Balears es troben en una pitjor situació relativa i que es poden considerar qüestions sobre les quals cal incidir de manera específica per millorar-les. Es resumeixen en els àmbits següents: condicions del lloc de treball, qualificacions, habilitats i aprenentatge, i per últim, salaris i productivitat. (Vegeu els quadres A II-2 a A II-9.)

1.1.5. Indicadors d'avaluació per a l'Estratègia Europea d'Ocupació (EEO)

Durant els últims anys, la política d'ocupació a la Unió Europea[7] ha aconseguit bons resultats gràcies a la fixació d'objectius i directrius comuns que han permès dur a

7. Comissió Europea: *El futuro de la estrategia europea de empleo*. www.europa.eu.int

terme una acció coordinada segons aquests objectius. Segons s'ha reconegut en el document "*El futur de l'estratègia europea d'ocupació*", les reformes que han adoptat els estats membres en el passat han contribuït a incrementar la resistència de l'ocupació a la desaceleració econòmica, a incrementar en més de 10 milions els llocs de feina, a reduir la desocupació del 10,1% al 7,8% i la taxa d'atur de llarga durada del 5,2%[8] al 3% per a l'any 2007. Per a Espanya és de l'1,7% i per a les Balears, del 0,8%.

Els indicadors d'avaluació que figuren en el quadre II-21 ens indiquen la necessitat de fer un esforç per millorar els indicadors d'ocupació i d'atur, encara que, en general, aquests indicadors mostren una posició relativa millor a les Balears que a Espanya i, fins i tot, millor que a la Unió Europea, sobretot pel que fa als indicadors d'ocupació.

Tot i que l'atur continua sent elevat en molts estats membres, especialment en categories com els joves, els treballadors grans, les dones o les persones amb desavantatges específiques, podem afirmar que en tots els casos ens trobam en una situació millor que Espanya i fins i tot, que la Unió Europea. Finalment, amb relació a l'atur de llarga durada, característica típica de l'atur al conjunt d'Espanya, cal dir que les Balears cada any aconsegueixen un percentatge inferior, molt inferior a la mitjana nacional i a la de la Unió Europea. (Vegeu el quadre II-21.)

1.1.6. Indicadors de gènere

Les diferències ocupacionals segons la variable sexe són un dels aspectes que reflecteixen la segregació de les dones dins el mercat de treball i, per tant, el seu accés desigual al mercat de treball. La segregació ocupacional és un dels aspectes que contribueixen a la discriminació salarial.

L'anàlisi de la distribució de la població ocupada segons el sector i la branca d'activitat[9] (més de 35 segons les estadístiques oficials), ens mostra que dos terços de les dones ocupades estan concentrades en cinc branques d'activitat, que són: comerç, serveis personals i domèstics, educació i sanitat. En aquestes branques d'activitat les dones estan ocupades en un rang bastant reduït d'ocupacions: dependenta de comerç, netejadora, empleada administrativa, treballadora qualificada del sector serveis i professions de grau mig (mestres i infermeres), que són les més feminitzades.

La segregació ocupacional vertical[10] implica una taxa menor d'ocupació de les dones en certes ocupacions, com la indústria, la tècnica, la informàtica, etc., i així

8. La taxa d'atur de llarga durada es calcula sobre el total de població activa, en el quadre figura el percentatge d'atur de llarga durada sobre el total de població aturada.

9. La concentració per sector o branca d'activitat és un indicador de segregació horitzontal i mesura el grau de polarització o concentració de les dones i/o els homes en certs sectors o branques d'activitat específiques.

10. La segregació vertical es refereix a la posició i concentració de dones i d'homes en graus i nivells específics de responsabilitat i lloc de feina, tenint en compte el tipus d'ocupació.

Quadre II-21. Indicadors d'avaluació per a l'estratègia europea de l'ocupació (2003-2006)

Illes Balears					Espanya				UE		
Indicadors d'avaluació	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	UE-27 Darrera dada (2006)	UE-15 Darrera dada (2006)	Objectiu 2010 d'avaluació
Ocupació											
Taxa d'ocupació (% població de 15 a 64 anys)	66,3	67,2	67,9	69,9	59,8	61,1	63,3	64,8	64,3	65,9	70,0
Taxa d'ocupació de dones (% dones de 15 a 64 anys)	55,5	57	57,4	59,5	46,3	48,3	51,2	53,2	57,1	58,5	60,0
Taxa d'ocupació de majors de 55 anys (% població de 55 a 64 anys)	49,3	47,1	47,7	50,0	40,7	41,3	43,1	44,1	43,4	45,2	50,0
Atur											
Taxa d'atur (% població activa)	9,6	9,1	7,2	6,5	11,5	11,0	9,2	8,5	8,2	7,8	—
Taxa d'atur dones (% població activa femenina)	12,1	11,2	9,9	8,3	16,0	15,0	12,2	11,6	9,0	8,7	—
Taxa d'atur joves (% població activa de 15-24 anys)	22,4	18,7	17,7	13,3	22,7	22,0	19,7	17,9	17,5	16,2	—
Ràtio atur joves (% població de 15-24 anys)	12,4	10,0	9,4	7,2	10,1	9,9	9,4	8,5	7,5	7,5	—
Atur llarga durada (% total d'aturats)	19,5	15,7	13,2	11,7	33,6	32,0	24,5	21,7	45,8	42,4	—

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EUROSTAT.

Quadre II-22. Treballadors ocupats segons el grup professional. Illes Balears (2007)

	Dones	Homes
Forces Armades	0,02%	0,44%
Direcció d'empreses i Administració pública	6,85%	10,55%
Tèc. i profes. científiques i intel·lectuals	10,16%	6,98%
Tèc. i profes. de suport	9,77%	10,35%
Empleats administratius	18,94%	6,59%
Treballadors serv. de restauració, personals, protecció i venedors de comerç	28,10%	12,63%
Treballadors qualificats en agricultura i pesca	0,81%	2,67%
Arts i treb. qualific. Indús. manuf., construcció i mineria	1,76%	31,28%
Operadors d'instal·lació i maquinària, i muntadors	0,67%	9,39%
Treballadors no qualificats/des	22,93%	9,11%
Total	**100,00%**	**100,00%**

Font: INE-EPA.

s'observa que les dones ocupen els llocs de feina menys qualificats. Així, es pot apreciar en les dades sobre població ocupada per gènere i tipus d'ocupació, com el percentatge de dones que ocupen llocs de feina qualificats, per ordre d'importància, és el següent: el 28,10% de les dones estan ocupades a serveis, comerç i atenció de persones, serveis de restauració i protecció; el 22,9% estan ocupades com a treballadores no qualificades; el 18,9% són treballadores de tipus administratiu; el 10,2% són tècniques i professionals científiques i intel·lectuals; el 9,8% són tècniques i professionals de suport; i, finalment, el 6,9% es troben dins el grup de direcció d'empreses i administració pública. (Vegeu el quadre II-22.)

Per una altra banda, dins la segregació vertical podem observar com cada vegada hi ha menys espais sense dones. Malgrat això, continua havent-hi diferències en tots els nivells de treball. La discriminació també és diferent segons els sectors professionals i les característiques de l'empresa (si és pública o privada; si és gran, petita o mitjana). Aquesta desigualtat és major en els nivells alts de responsabilitat en els escenaris públics. Quan s'analitzen els vèrtexs jeràrquics de les organitzacions es veu una clara segmentació; en els nivells alts de responsabilitat hi ha menys dones. Les dades de l'OIT i de l'INE-EPA per al 2007 ens mostren, concretament, que a les Balears el 68,1% dels càrrecs de direcció estan ocupats per homes, posant de manifest que hi ha obstacles perquè no es reconegui la capacitat de les dones en igualtat de condicions que la dels homes (aquest conjunt d'obstacles s'anomena «sostre de vidre», perquè no es tracta d'una restricció expressa a les lleis). Les dades de l'EPA per

Quadre II-23A. Treballadors ocupats en la direcció d'empreses i l'administració pública segons la situació professional. Illes Balears (2007)

	Dones	Homes
Empreses amb assalariats	43,16%	56,57%
Treballadors independents o empreses sense assalariats	44,01%	18,62%
Membres de cooperativa	0,00%	0,19%
Ajuda en empresa o negoci familiar	0,36%	0,22%
Assalariat públic	1,58%	3,41%
Assalariat privat	10,90%	20,99%
Altres	0,00%	0,00%
Total	**100,00%**	**100,00%**

Font: INE-EPA.

Quadre II-23B. Treballadors ocupats en la dirección d'empreses i l'administració pública per gènere i per situació professional. Illes Balears (2007)

	Dones	Homes	Total[2]
Empreses amb assalariats	26,32%	73,68%	100,00%
Treballadors independents o empreses sense assalariats	52,52%	47,48%	100,00%
Membres de cooperativa	0,00%	100,00%	100,00%
Ajuda empresa o negoci familiar	43,33%	56,67%	100,00%
Assalariat/da públic/a	17,80%	82,20%	100,00%
Assalariat/da privat/da	19,55%	80,45%	100,00%
Altres	—	—	—
Total[1]	**31,88%**	**68,12%**	**100,00%**

1. Calculat sobre la variable gènere (% vertical).
2. Calculat sobre la variable situació professional (%horitzontal).

Font: INE-EPA.

a l'any 2007 relatives a dones directives, empresàries i nivells alts de categoria professional indiquen que el major percentatge de dones que exerceixen llocs directius està situat en la gerència d'empreses sense personal assalariat o com a treballadores independents (44,1%), normalment petites empreses familiars dedicades a l'hoteleria o treballadores autònomes; seguida per la gerència d'empreses amb personal (43,2%), petites empreses de caire també familiar, sobretot dedicades al comerç; seguides finalment pels llocs que ocupen com a assalariades privades (10,9%). (Vegeu els quadres II-23A i II-23B.)

Quadre II-24. Treballadors ocupats per situació laboral, Illes Balears (2006-2007)

	2006	%	2007	%
Total de treballadors	496,0	100,0	508,0	100,0
Treballadors per compte pròpi: total	94,3	18,6	91,7	18,1
Treballadors per compte propi: ocupador	35,8	39,0	35,3	38,5
Treballador per compte propi: empresari sense assalariats o treballadors independents	54,1	59,0	52,3	57,0
Treballadors per compte propi: membre de cooperativa	0,6	0,6	1,5	1,7
Treballadors per compte propi: ajuda familiar	3,8	4,2	2,6	2,9
Assalariats: Total	401,6	79,0	416,1	81,9
Assalariats: sector públic	62,5	15,0	57,3	13,8
Assalariats: sector privat	339,0	81,5	358,8	86,2
Altra situació	0,2	0,0	0,2	0,0

* Dades en milers d'euros.
** Situació professional actual i percentatge respecte de la mitjana anual
Font: INE, enquesta de població activa.

1.2. Anàlisi del mercat de treball de les Illes Balears

A continuació, analitzarem amb més detall, a partir de l'Enquesta de població activa (EPA), l'ocupació segons cada situació laboral; l'estacionalitat; la temporalitat; les persones ocupades i assalariades per jornada, per gènere i per sector d'activitat; l'atur registrat, i els fluxos d'entrada i de sortida del mercat de treball de les Illes Balears.

1.2.1. L'ocupació per situacions laborals

Segons les dades que ofereix l'Institut Nacional d'Estadística (INE) en l'Enquesta de població activa, del total de 507.975 treballadors ocupats l'any 2007, 416.100 varen ser assalariats, xifra que representa el 81,9% del total de persones ocupades a les nostres illes. Aquest percentatge és similar al de l'any anterior, tot i que cal remarcar un augment del 5,8% en el col·lectiu d'assalariats en el sector privat (que per a Espanya és del 3,9%), mentre que els del sector públic decreixen un 8,3% (en el cas d'Espanya se situa en l'1,07%). En el cas dels treballadors ocupats per compte propi, el nombre dels que treballen en la categoria d'ocupadors s'ha situat en les 35.275 persones, la qual cosa significa una lleugera disminució de l'1,4% respecte de l'any 2006, així com també en la categoria dels empresaris sense assalariats, que són 52.250 persones, és a dir, es produeix un descens del 30,4% en relació amb l'any passat. (Vegeu el quadre II-24.)

1.2.2. L'estacionalitat

L'especialització productiva condiciona i atorga al mercat de treball illenc uns determinats trets estructurals i característics, els quals, en definitiva, afecten la quantitat i la qualitat de l'ocupació disponible per a la població laboral.

Entre les conseqüències més directes de la caracterització del model de creixement econòmic de les Illes Balears, l'estacionalitat és un element determinant del tipus de relacions econòmiques i socials que es produeixen. En efecte, en els moments d'expansió la variació de l'activitat al llarg de l'any tendeix a concentrar-se en el període d'estiu en la mesura que el sector turístic és el generador de la màxima activitat.

D'aquesta manera, la major demanda d'ocupació temporal en els mesos d'estiu es concentra bàsicament en el sector turístic, però també en el sector de serveis (en general) i en el sector de la indústria. El primer, sens dubte és el que més augmenta la seva activitat entre el juny i el setembre, i els llocs de feina més demandats són els de cambrer/cambrera, cuiner/cuinera, netejador/netejadora d'hotel i tots aquells que estan relacionats amb el sector aeroportuari.

El sector de serveis també pateix una variació de l'activitat en l'època estival, en què s'incrementa la demanda en el transport, la logística, els centres comercials i la banca, i resulta necessari reforçar les plantilles de treballadors davant l'augment del consum i les substitucions laborals pròpies d'aquesta època. Els llocs més sol·licitats són els de caixers/caixeres, reposadors/reposadores, dependents/dependentes, auxiliars administratius/administratives i comercials.

En el sector industrial les fàbriques no paralitzen l'activitat durant els mesos d'estiu, per la qual cosa acudeixen a les empreses de treball temporal per cobrir els períodes de vacances del seu personal fix.

Les Illes Balears és la comunitat autònoma que més incrementa la contractació temporal en període d'estiu a causa del sector turístic. Així doncs, l'illa que presenta el nivell més elevat d'estacionalitat és Formentera (131,1%), seguida d'Eivissa (57,6%), Menorca (31,4%) i Mallorca (19,6%). (Vegeu el quadre II-25.)

Quadre II-25. Índex d'estacionalitat per illa. Illes Balears (2007)

	Treb. juliol	Treb. des	Var. (%) jul-des
Mallorca	407.193	340.399	19,6%
Menorca	39.004	29.689	31,4%
Eivissa	58.618	37.202	57,6%
Formentera	3.867	1.673	131,1%
Illes Balears	509.115	409.384	24,4%
Espanya	19.302.700	19.195.700	0,6%

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

1.2.3. La temporalitat

A partir de la informació de l'EPA-INE, el 28,9% del total d'assalariats ha tingut un contracte temporal, percentatge que representa un descens important de 4,3 punts respecte de l'obtingut l'any anterior. Les Illes Balears se situen a 2,7 punts per sota de la mitjana estatal de temporalitat. Com es pot veure, la taxa de temporalitat és més elevada en els trimestres de major activitat turística. (Vegeu el quadre II-26 i el gràfic II-5.)

Respecte de les possibles diferències per gènere, s'observa com enguany les dones (27,5%) presenten una taxa de temporalitat més baixa que la dels homes (30,1%). Cal remarcar que durant l'any 2007 la taxa de temporalitat femenina ha disminuït en gairebé 7 punts, mentre que la taxa de temporalitat masculina ha baixat només 2,2 punts. (Vegeu el quadre II-27.)

Si analitzam la temporalitat segons el tipus de jornada, la taxa en la jornada parcial és gairebé nou punts més elevada que

Quadre II-26. Assalariats per tipus de contracte i comunitat autònoma (2006-2007)

	2006					
	Total		Indefinit		Temporal	
	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%
Andalusia	2.543,1	100,0	1.367,2	53,8	1.175,9	46,2
Aragó	471,4	100,0	336,5	71,4	134,9	28,6
Astúries	332,9	100,0	229,3	68,9	103,7	31,1
Illes Balears	401,6	100,0	268,4	66,8	133,2	33,2
Canàries	750,9	100,0	457,1	60,9	293,8	39,1
Cantàbria	202,9	100,0	139,9	68,9	63,1	31,1
Castella-la Manxa	817,6	100,0	575,3	70,4	242,3	29,6
Castella i Lleó	630,4	100,0	406,5	64,5	224,0	35,5
Catalunya	2.827,1	100,0	2.079,8	73,6	747,3	26,4
C. Valenciana	1.773,1	100,0	1.124,2	63,4	649,0	36,6
Extremadura	308,9	100,0	176,7	57,2	132,2	42,8
Galícia	890,7	100,0	580,2	65,1	310,5	34,9
Madrid	2.597,1	100,0	1.837,2	70,7	759,9	29,3
Múrcia	499,2	100,0	288,9	57,9	210,4	42,1
Navarra	225,8	100,0	157,7	69,8	68,2	30,2
País Basc	783,1	100,0	559,8	71,5	223,4	28,5
La Rioja	113,6	100,0	81,3	71,5	32,4	28,5
Total	**16.208,1**	**100,0**	**10.691,4**	**66,0**	**5.516,7**	**34,0**

Continua

Quadre II-26. Assalariats per tipus de contracte i comunitat autònoma (2006-2007)

	2007					
	Total		Indefinit		Temporal	
	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%	Val. absolut*	%
Andalusia	2.646,0	100,0	1.460,2	55,2	1.185,8	44,8
Aragó	498,9	100,0	361,2	72,4	137,6	27,6
Astúries	346,3	100,0	241,6	69,8	104,7	30,2
Illes Balears	416,1	100,0	295,7	71,1	120,4	28,9
Canàries	788,7	100,0	491,2	62,3	297,5	37,7
Cantàbria	208,3	100,0	148,2	71,1	60,1	28,9
Castella-la Manxa	835,7	100,0	607,6	72,7	228,1	27,3
Castella i Lleó	667,3	100,0	439,5	65,9	227,8	34,1
Catalunya	2.933,0	100,0	2.238,3	76,3	694,7	23,7
C. Valenciana	1.826,1	100,0	1.200,7	65,8	625,4	34,2
Extremadura	323,1	100,0	190,1	58,8	133,0	41,2
Galícia	922,0	100,0	632,9	68,6	289,1	31,4
Madrid	2.639,6	100,0	1.977,0	74,9	662,6	25,1
Múrcia	524,9	100,0	315,1	60,0	209,9	40,0
Navarra	234,9	100,0	169,9	72,3	65,0	27,7
País Basc	793,4	100,0	570,4	71,9	223,0	28,1
La Rioja	114,9	100,0	86,1	74,9	28,8	25,1
Total	**16.760,1**	**100,0**	**11.453,2**	**68,3**	**5.306,9**	**31,7**

* Dades en milers.

Font: INE, enquesta de població activa.

Gràfic II-5

Ocupats segons tipus de contracte: Illes Balears (2006-2007) (base=100)

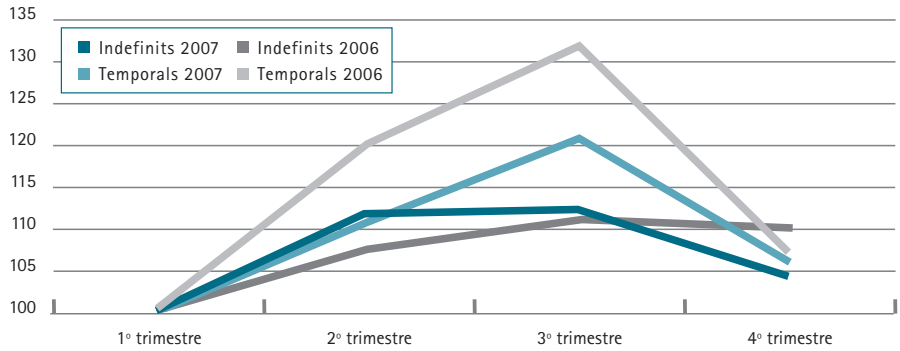

Font: INE, enquesta de població activa.

Quadre II-27. Taxes de temporalitat dels assalariats per gènere, Illes Balears (2006-2007)

	Mitjana de 2006	Mitjana de 2007
Dona	34,3	27,5
Home	32,2	30,1
Total	**33,2**	**28,9**

Font: INE, enquesta de població activa.

Quadre II-28. Taxes de temporalitat dels assalariats per tipus de jornada, Illes Balears (2006-2007)

	Mitjana de 2006	Mitjana de 2007
Jornada completa	31,5	28,0
Jornada parcial	46,4	36,6
Total	**33,2**	**28,9**

Font: INE, enquesta de població activa.

Gràfic II-6

Taxes de temporalitat dels assalariats, per grups d'edat a les Illes Balears (2007) (Percentatge de temporals respecte del total d'assalariats a cada grup d'edat)

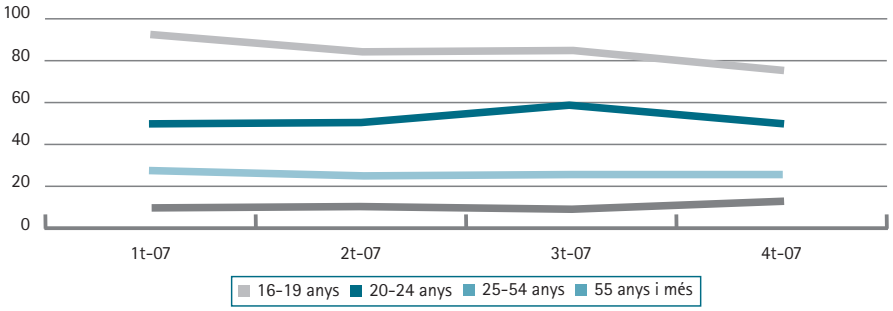

Font: INE, enquesta de població activa.

la que hi ha en el cas dels treballadors a jornada completa (respecte de l'any 2006 aquesta diferència es retalla 6 punts). La taxa de temporalitat ha disminuït especialment en el cas dels treballadors que tenen un contracte a jornada parcial, en 9,8 punts, mentre que els que tenen un contracte a jornada completa ha disminuït en 3,5 punts. (Vegeu el quadre II-28.)

Una anàlisi de la temporalitat per grups d'edat ens mostra que les taxes més elevades es donen en els col·lectius més joves i, a mesura que augmenta l'edat del treballador, aquestes taxes es redueixen. En especial, s'ha d'accentuar el grup de treballadors d'entre 16 i 19 anys, que té la taxa més elevada (85,1%), com es reflecteix en el gràfic corresponent. (Vegeu el gràfic II-6.)

Quadre II-29. Ocupats i assalariats per tipus de jornada i per gènere (2005-2007)*

	Ocupats				Assalariats				No assalariats			
	Jornada completa		Jornada parcial		Jornada completa		Jornada parcial		Jornada completa		Jornada parcial	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Mitjana de 2005	262.532	152.286	11.960	41.275	206.331	129.976	8.985	35.480	56.201	22.310	2.975	5.795
Mitjana de 2006	277.025	165.575	11.450	41.925	214.361	143.276	7.792	36.110	62.664	22.299	3.658	5.815
Mitjana de 2007	283.950	171.800	11.250	41.025	223.405	147.823	8.262	36.584	60.545	23.977	2.988	4.441

* Milers de persones en mitjanes anuals

Font: INE, enquesta de població activa.

1.2.4. Els ocupats per tipus de jornada, per gènere i per sector econòmic

El 2007 el nombre de persones ocupades a jornada completa augmenta, de manera que hi ha 13.150 ocupats més que l'any 2006 (un 3% més que l'any anterior). Aquest augment es dóna en els dos col·lectius, masculí i femení, tot i que entre les dones és del 3,8%, davant d'un augment del col·lectiu masculí del 2,5%.

En canvi, pel que fa als ocupats a jornada parcial hi ha un descens en relació amb l'any anterior, entorn d'un 2,1% de mitjana anual. En aquest grup, cal assenyalar que, pel que fa a les dones, el nombre d'ocupades a jornada parcial ha disminuït en 900 durant l'any passat. Entre el col·lectiu masculí l'ocupació a temps parcial s'ha reduït en 200 persones.

Si només fem referència als ocupats assalariats, aquests percentatges varien en part, ja que tant els assalariats a jornada completa com a jornada parcial experimenten un creixement. Dins el total d'ocupats assalariats a jornada completa, els homes presenten un augment del 4,2%, mentre que les dones incrementen l'ocupació el 3,2%. Quant als ocupats assalariats a temps parcial, el col·lectiu masculí augmenta en el 6%, i el col·lectiu femení augmenta pel que fa al nombre de treballadores assalariades l'1,3%.

Hem de destacar, un any més, una presència més elevada de dones en el treball a temps parcial (el 7,2% respecte del total de treballadors ocupats i el 8,8% respecte del total d'assalariats) que la dels homes (amb l'1,6% i el 2%, respectivament). D'altra banda, en el treball a temps complet, l'ocupació més elevada es dóna en el col·lectiu masculí. (Vegeu el quadre II-29.)

A continuació s'analitza l'evolució al llarg d'aquest darrer any de les persones ocupades i, dins aquestes, de les assala-

Quadre II-30. Ocupats i assalariats per sectors econòmics i per gènere, Illes Balears (2006-2007)

	Ocupats				Assalariats			
	Homes		Dones		Homes		Dones	
	2007 (milers)	% var. 07/06	2007 (milers)	% var. 07/06	2007 (milers)	% var. 07/06	2007 (milers)	% var. 07/06
Total	**295,2**	**2,3**	**212,9**	**2,6**	**231,7**	**4,3**	**184,4**	**2,8**
Agricultura	8,8	28,0	2,3	13,9	6,2	121,4	1,0	35,7
Indústria	39,3	25,3	9,5	-9,5	30,8	29,9	7,2	-12,7
Construcció	76,9	11,0	3,7	38,7	61,0	7,8	2,9	46,8
Serveis	170,2	-5,9	197,4	2,6	133,8	-3,8	173,4	2,9

Font: INE, enquesta de població activa.

riades, en relació amb el sector d'activitat i amb el gènere. En el quadre II-30 s'observa que el 92,7% del total de dones ocupades ho està en el sector de serveis, mentre que per als homes aquesta xifra és del 57,7%. Això ens demostra que en el sector de serveis té una forta presència el col·lectiu femení. El cas contrari succeeix en els altres sectors d'activitat, en què la participació femenina és francament minoritària, a favor de la participació masculina, amb un volum d'efectius laborals molt més important.

Amb referència al sector de la construcció, com és habitual, la presència masculina hi és molt més important (el 95,4% del total d'ocupats en la construcció). En el sector industrial, el percentatge d'homes ocupats és notablement superior al de dones en qualsevol dels règims (el 80,5% dels ocupats i el 80,9% en el cas dels assalariats), fet que s'entén si s'observa com tant el conjunt de dones ocupades com les assalariades en aquest sector econòmic perden llocs de feina. Finalment, el sector agrari i pesquer aglutina el 3% del total d'homes ocupats i l'1,1% en el cas de les dones ocupades.

Per acabar, com a resum: el 3% del nombre total d'homes ocupats treballa en l'agricultura; el 13,3% en la indústria; el 26,1% en la construcció, i el 57,7%, en el sector de serveis. Aquests percentatges en el cas de les dones són de l'1,1% en l'agricultura, del 4,5% en la indústria, de l'1,7% en la construcció i del 92,7% en els serveis. (Vegeu el quadre II-30.)

1.2.5. L'atur i les demandes d'ocupació

A les Illes Balears, l'any 2007 es va tancar amb 37.243 persones aturades, xifra que suposa un augment en termes absoluts de 1.109 persones respecte de l'any anterior i en termes relatius, del 3,1%. El 54,7% d'aquestes persones són dones i el 45,3%

Quadre II-31. Evolució de l'atur registrat per gènere, Illes Balears (1996-2007)			
	Dones	Homes	Total
1996	22.069	18.171	40.240
1997	20.435	16.352	36.787
1998	19.204	14.080	33.284
1999	17.656	12.098	29.754
2000	17.501	11.619	29.120
2001	18.345	12.405	30.750
2002	20.007	15.399	35.406
2003	20.993	17.838	38.832
2004	21.019	18.308	39.327
2005	21.061	17.278	38.339
2006	20.125	16.009	36.134
2007	20.356	16.887	37.243

Font: SOIB.

restant són homes. L'atur masculí és el que experimenta l'augment més elevat del 5,5% respecte del 2006, mentre que les dones ho fan en l'1,1%. (Vegeu el quadre II-31.)

L'atur femení se centra en les dones d'entre 20 i 34 anys, que aglutinen el 41,4% del total de dones aturades. Per grups d'edat, s'observa que el 54,3% de les persones en situació d'atur tenen entre 25 i 44 anys, el 30,1% són majors de 45 anys i el 14,9% restant són menors de 25 anys. Si es comparen aquestes dades amb les de l'any 2006, es constata que hi ha un increment de l'atur registrat en tots els grups d'edat, tot i que el més significatiu es produeix en el grup de majors de 45 anys (+4,5%), seguit del grup dels que tenen entre 25 i 44 anys (+3,1%). Finalment, els joves menors de 25 anys són els que experimenten l'increment més baix (+0,2%).

La distribució de l'atur segons el grup d'edat i per gènere mostra diferències entre els homes i les dones. L'atur femení és més jove que l'atur masculí. El 2007, el 59,3% de les dones aturades eren menors de 40 anys; per als homes, el percentatge se situava en el 58,1%. Per al col·lectiu de majors de 50 anys, la proporció és inversa, atès que en l'atur femení significa el 21,1% i en el masculí, el 24,1%.

L'any 2007, l'atur de llarga durada representa el 17,8% sobre el total de persones aturades. L'atur de llarga durada no afecta de la mateixa manera les dones que els homes: així, les dones, el

Quadre II-32. Atur de llarga durada per comunitats autònomes (2007)

	Atur	Atur de llarga durada	%
Andalusia	492.310	161.784	32,9
Aragó	35.869	9.281	25,9
Astúries	50.044	17.277	34,5
Illes Balears	37.243	6.222	16,0
Canàries	133.729	43.536	32,6
Cantàbria	20.573	6.552	31,8
Castella-la Manxa	91.659	25.333	27,6
Castella i Lleó	106.132	35.386	33,3
Catalunya	256.406	80.485	31,4
Comunitat Valenciana	201.425	52.476	26,1
Extremadura	74.595	28.780	38,6
Galícia	150.546	60.901	40,5
Madrid	221.732	60.140	27,1
Múrcia	46.619	11.041	23,7
Navarra	20.642	5.717	27,7
País Basc	75.629	27.292	36,1
La Rioja	10.022	2.397	23,9
Ceuta	6.946	2.923	42,1
Melilla	6.884	2.537	36,8
Total d'Espanya	2.039.005	640.060	31,4

Font: INEM.

2007, representen el 63,3% d'aquest col·lectiu, davant el 36,7% dels homes. Si ens fixam en el perfil de les persones en situació d'atur de llarga durada, podem dir que el 59,1% d'aquestes té 45 anys o més. Segons el nivell d'estudis, s'observa com gairebé el 15% no posseeix estudis o només té estudis primaris. I finalment, segons el sector econòmic, veiem com hi ha una forta concentració d'aquestes persones en el sector serveis (79,1%). (Vegeu els quadres II-32 i II-33.)

Si ens fixam en el gràfic II-7, com a primera conclusió es pot afirmar que a partir de l'any 2000 les xifres d'atur augmenten, atès el canvi de cicle econòmic i atesa la influència de la immigració en el mercat de treball a conseqüència dels processos de regularització. L'any 2005 s'inverteix aquesta tendència —hi ha un descens de l'atur registrat—, tant si ho miram a partir dels registres del servei d'ocupació com de l'EPA. Tot i així, enguany es torna a registrar un augment significatiu de l'atur. Segons l'EPA, l'any 2007 el nombre d'atu-

Quadre II-33. Perfil dels aturats de llarga durada. Illes Balears (2006-2007)

	2006	2007
Total d'aturats de llarga durada	6.707	6.638
Homes	2.543	2.435
Dones	4.164	4.203
Menors de 25 anys	597	530
De 25 a 44 anys	2.270	2.183
45 anys i més	3.841	3.925
Sense estudis	34	33
Estudis primaris	554	945
Estudis secundaris	5.876	5.429
Estudis universitaris	242	229
Agricultura	43	55
Indústria	563	485
Construcció	741	697
Serveis	5.186	5.248
Sense ocupació anterior	174	153
Mallorca	5.697	5.587
Menorca	313	342
Eivissa i Formentera	697	709

Font: INEM.

rats s'incrementa l'11,2% respecte del 2006 (passa de 34.275 aturats a 38.000, és a dir, hi ha 3.825 persones aturades més que l'any passat). Si utilitzam com a font la simulació retrospectiva d'atur registrat amb els criteris SISPE, també es produeix un increment —tot i que menor— del 3,1% en relació amb l'any 2006. Segons aquesta font, enguany s'han registrat 37.243 persones aturades, davant de les 36.134 de l'any anterior. (Vegeu el gràfic II-7.)

L'atur registrat a la nostra comunitat correspon a distintes categories: per un costat, trobam un petit percentatge que, com per tot, correspon a l'anomenat «atur friccional», és a dir, una petita part d'atur residual que difícilment es pot evitar; un percentatge elevat que correspon a l'atur estacional —a causa de l'especialització productiva—, és a dir, el que varia segons l'activitat existent en cada època de l'any, i un atur que ens permetem qualificar de «cíclic».

Si ens fixam en el col·lectiu de persones estrangeres, l'any 2007 es va tancar a les Illes Balears, com s'ha dit anteriorment, amb un total de 37.243 persones aturades, 8.479 de les quals eren estrangeres, cosa que, en termes percentuals, implica

Gràfic II-7

Evolució de l'atur segons les dades de l'EPA i del SOIB: Illes Balears (2000-2007) (Percentatge de variació respecte de l'any anterior)

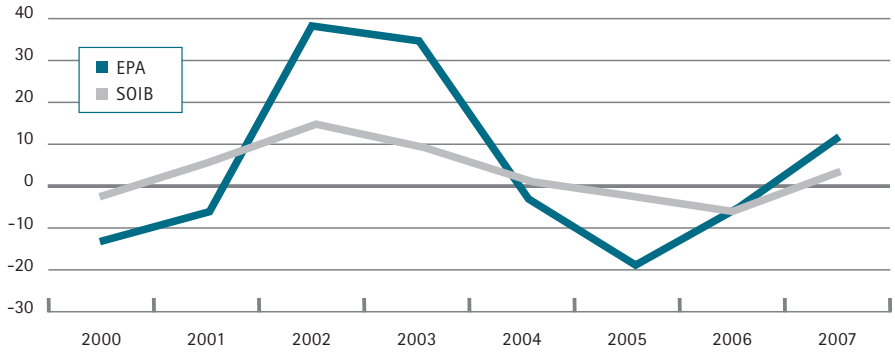

Font: INE-EPA i SISPE.

el 22,8% del total de l'atur que s'ha registrat a les Illes. Hi ha un augment del nombre de persones estrangeres desocupades respecte de l'any 2006 (+1.315).

Del total de dones en situació d'atur l'any 2007, n'hi ha 3.946 que són estrangeres, és a dir, el 19,4% sobre el total de dones aturades a les Balears.

Sobre el total de persones estrangeres en situació d'atur, el 46,5% són dones; és a dir, en el cas de treballadores i treballadors estrangers es produeix la situació inversa que en la mitjana de les Balears: hi ha més homes que dones en situació d'atur. Segons la zona de procedència, el 65,7% són de països de fora de la UE, mentre que el 34,3% restant són procedents de països de la UE.

Les Balears són la comunitat autònoma amb la proporció més elevada de treballadors estrangers sobre el total de persones aturades de l'Estat. L'any 2007 les Illes Balears, amb el 22,8% d'aturats estrangers, eren la comunitat autònoma amb la proporció més important de treballadors estrangers en situació d'atur. Del total de treballadors i treballadores estrangers en situació d'atur, 2.365 són procedents de països de la Unió Europea, la qual cosa, en termes relatius, representa el 33%. La resta, 4.799, procedeix de països de fora de la Unió Europea i representa el 67% del total d'estrangers aturats.

D'altra banda, les demandes de feina han trencat la tendència decreixent iniciada l'any 2004 i durant aquest 2007 han registrat un augment. En concret, hi ha un creixement del 4,4%. S'ha de tenir en compte que, tal com passa amb la variable de l'atur, aquestes tenen un fort comportament estacional, d'acord amb el de l'activitat principal de la nostra economia. (Vegeu el gràfic II-8.)

Gràfic II-8

Evolució de l'atur registrat i demandes de treball. Illes Balears (2005-2007) (en milers)

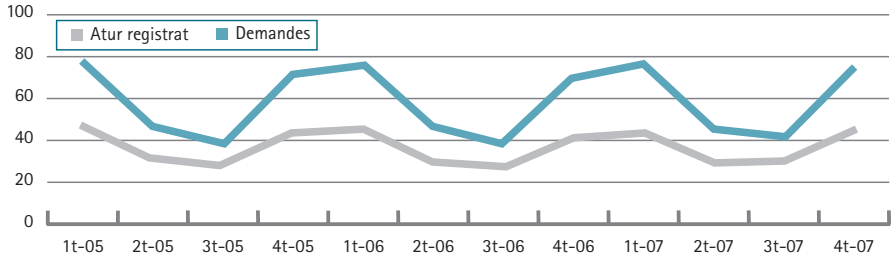

Font: SOIB.

1.2.6. La contractació

La contractació realitzada l'any 2007 (440.643) segueix la mateixa línia de creixement que s'inicià l'any 2004, tot i que ha estat un augment sostingut respecte a l'any 2006, ja que en termes absoluts es registren 776 contractes més que l'any 2006, la qual cosa, en termes relatius, representa un increment del 0,2%. El 13,5% dels 440.643 contractes registrats varen ser indefinits i el 86,5% ho foren de caràcter temporal. Tot i el pes de la contractació temporal, s'ha d'assenyalar que el nombre de contractes indefinits augmenta l'1,4% respecte dels que es varen subscriure al llarg del 2006, i els de durada determinada disminueixen el 0,17%.

D'altra banda, el 61,7% dels contractes indefinits són contractes a temps complet i el 38,3% contractes a temps parcial. Els contractes indefinits a temps complet registren un descens del 2,1% respecte dels contractes d'aquest tipus registrats l'any 2006. No totes les modalitats contractuals registren un descens respecte de l'any anterior: hem de destacar sobretot l'augment dels contractes a temps parcial (tant indefinits com de durada determinada), que creixen el 3,9% respecte de l'any 2006. Així mateix, d'entre els contractes temporals registrats el 2007 —el 47% dels quals tenen una durada inferior a tres mesos—, el 77,7% (293.155) són contractes a temps complet.

Els contractes formatius registrats l'any 2007 —que únicament representen el 0,5% del total de contractes—, es concreten en 2.223 contractes, i han estat 455 menys que l'any anterior, quan se'n registraren 2.688. (Vegeu el quadre II-34.)

Destaca l'increment dels contractes indefinits i, especialment aquest any, el de les «conversions no bonificades». Si durant l'any 2006 va ser destacable l'increment en termes absoluts de les «conversions bonificades» (9.372 contractes més registrats d'aquest tipus), l'any 2007 es produeix respecte d'aquest tipus de contractació un descens del 85,81% (-15.586); i això, davant l'augment de les conversions no bonificades,

Quadre II-34. Contractes registrats per modalitat de contractació: Illes Balears (2004-2007)

	2004	2005	2006	2007	Var. 07/06	Var. (%)
Contractes indefinits						
A temps complet						
Ordinaris	7.441	8.227	10.535	13.617	3.082	29,25
Conversió bonificat	7.644	8.432	18.164	2.578	-15.586	-85,81
Discapacitats (ordinaris i conversions)	265	223	288	311	23	7,99
Inicials bonificats	3.509	3.803	4.064	5.030	966	23,77
Conversió no bonificat	4.160	4.603	4.405	15.153	10.748	244,00
Subtotal a temps complet	23.019	25.288	37.456	36.689	-767	-2,05
A temps parcial						
A temps parcial	5.986	6.459	8.375	9.402	1.027	12,26
Fix discontinu	12.122	11.915	12.818	13.354	536	4,18
Subtotal: a temps parcial	18.108	18.374	21.193	22.756	1.563	7,38
Subtotal: contractes indefinits	41.127	43.662	58.649	59.445	796	1,36
Contractes de durada determinada						
A temps complet						
Obra i servei	78.627	85.164	95.475	96.678	1.203	1,26
Eventual per circums. producció	160.275	171.006	177.472	173.399	-4.073	-2,30
Interinitat	20.776	21.515	22.119	23.033	914	4,13
Discapacitats	346	331	322	337	15	4,66
Altres	2.381	1.940	1.554	402	-1.152	-74,13
Subtotal: a temps complet	262.405	279.956	296.942	293.849	-3.093	-1,04
A temps parcial						
Temps parcial	75.986	78.472	81.154	83.424	2.270	2,80
Jubilació parcial	149	203	297	404	107	36,03
Relleu	63	93	137	194	57	41,61
Subtotal: a temps parcial	76.198	78.768	81.588	84.022	2.434	2,98
Subtotal: de durada determinada	338.603	358.724	378.530	377.871	-659	-0,17

continua

Quadre II-34. Contractes registrats per modalitat de contractació: Illes Balears (2004-2007)						
	2004	2005	2006	2007	Var. 07/06	Var. (%)
Contractes formatius						
Formació	2.021	1.994	1.786	1.493	-293	-16,41
Pràctiques a temps complet	816	787	702	599	-103	-14,67
Pràctiques a temps parcial	272	247	200	141	-59	-29,50
Subtotal contractes formatius	3.109	3.028	2.688	2.233	-455	-16,93
Total de contractació	**382.839**	**405.414**	**439.867**	**440.643**	**776**	**0,18**

Font: SOIB.

que durant l'any 2007 és, en termes absoluts, de 10.748, el que suposa una variació del 244% respecte de l'any 2006. Al quadre A II-10 s'amplia la informació relativa a l'evolució dels contractes de treball convertits a indefinits.

Dins el grup de contractes temporals cal fer notar la importància, pel seu volum, dels contractes eventuals per circumstàncies de la producció, que són 169.006 (el 44,8%), i dels d'obra i servei, que sumen 94.848 contractes (el 25,2%). (Vegeu l'addenda II-1.)

Per la gran importància que té a les Illes Balears, cal que ens fixem en la contractació de treballadors fixos discontinus classificats segons la modalitat de contractació. Com podem veure, l'increment en la utilització d'aquesta contractació es produeix a partir del mes d'abril i s'allarga fins al final del mes de setembre. En aquests lapses de temps i coincidint amb l'inici i el final de la temporada turística, és quan creix aquest tipus de contractació. El nombre de contractes fixos discontinus l'any 2007 ha crescut lleugerament amb relació a l'any 2006. (Vegeu el quadre A II-11.)

Addenda II-1. Contractació de durada determinada registrada. Illes Balears (2007)					
	≤ 3 mesos	3-12 mesos	> 12 mesos	Indeterminat	Total
Temps complet					
Obra i servei	9,83%	8,24%	1,13%	80,81%	100,00%
Eventual	68,79%	31,14%	0,02%	0,05%	100,00%
Interinitat	41,68%	5,90%	0,16%	52,26%	100,00%
Formació i pràctiques	0,33%	96,61%	3,06%	0,00%	100,00%
Altres	1,49%	38,02%	60,49%	0,00%	100,00%
Temps parcial	54,27%	20,56%	0,72%	24,46%	100,00%

Font: SOIB. Elaboració pròpia.

La importància del col·lectiu dels fixos discontinus és evident, atès que és un element diferencial del nostre mercat de treball en relació amb el del conjunt de l'Estat i d'altres comunitats autònomes. Tan es així, que la presència d'aquest important contingent de fixos discontinus determina l'anàlisi de l'estabilitat laboral a les Illes Balears, ja que a la «temporalitat normal» cal afegir-hi aquesta situació d'estabilitat discontínua que té elements propis de la temporalitat, com ara l'entrada i sortida permanent de l'activitat laboral i la reiteració en la transició ocupació/atur i atur/ocupació.

Analitzant el nombre de contractes registrats per gènere durant l'any 2007, la distribució a les Balears ha estat la següent: pel que fa a les dones, un total de 198.482 (45% sobre el total de contractació) i pel que fa als homes, un total de 242.161 (55%). Respecte de l'any anterior, la contractació femenina ha disminuït en el 0,4% (733 contractes menys que el 2006), mentre que la contractació masculina ha augmentat en el 0,6%.

Com hem dit, del total de contractes registrats a les Balears durant el 2007, el 13,5% han estat de caràcter indefinit. Per gènere, són les dones les que han registrat una proporció més elevada de contractació indefinida (8,8%), mentre que els homes s'han situat per sota de la mitjana de les Illes, amb el 7,6%.

El mercat de treball evoluciona, encara que molt lentament, cap a la integració de la dona en una situació cada vegada més equiparada a la de l'home; així i tot, encara queda molt de camí per recórrer i el procés d'inserció de la dona és lent i dificultós, sobretot si a partir dels registres de contractació analitzam en quines feines i en quins sectors d'activitat econòmica s'ocupen. S'ha de dir que, un any més, majoritàriament, les dones es col·loquen en el sector de serveis —personal de neteja d'hoteleria i d'oficines—, en el qual les relacions contractuals són més flexibles, el grau de temporalitat és més elevat i els salaris són més baixos.

El salari mitjà de la nostra comunitat autònoma fou l'any 2005[11] de 18.696,42 euros. El salari mitjà femení fou el 79,3% del masculí, i som la tercera comunitat autònoma amb la menor diferència registrada. Així doncs, les Illes Balears tot i tenir un dels salaris mitjans més baixos, en comparació a la resta de comunitats autònomes, presenta una de les menors asimetries salarials entre homes i dones.

Aquest fet s'explica, entre d'altres raons, perquè hi ha una major proporció de dones treballant en el sector serveis, el que dóna lloca a que els seus salaris no siguin tan inferiors —de fet, el sector amb la major diferència salarial entre sexes és la indústria, ja que les dones es concentren en ocupacions de menor remuneració i amb una major proporció d'ocupació a temps parcial— com els que es registren a la resta de sectors, i a la majoria de comunitats autònomes.

11. Darrera dada publicada per l'INE que recull les diferències salarials segons la variable sexe.

Quadre II–35. Les 10 ocupacions més contractades per gènere, Illes Balears (2007)

	Absoluts	%	Acumulat
Dones			
Personal de neteja d'oficina i hotels	42.402	21,4	21,4
Cambreres, bàrmans i assimilats	27.079	13,6	35,0
Dependentes i exhibid. en tendes, magatzems	25.952	13,1	48,1
Cuineres i preparadores de menjar	8.257	4,2	52,2
Taquígrafes i mecanògrafes	7.831	3,9	56,2
Aux. administratives amb tasques d'atenció al públic	7.740	3,9	60,1
Auxiliars infermeria en hospitals	4.780	2,4	62,5
Recepcionistes d'establiment distint d'oficina	3.828	1,9	64,4
Animadores comunitàries	3.356	1,7	66,1
Infermeres	3.322	1,7	67,8
Total 10 ocupacions	134.547	67,8	67,8
Total contractació dones	**198.482**	**100,0**	**100,0**
Homes			
Picapedrers	38.275	15,8	15,8
Peons de la construcció d'edificis	25.083	10,4	26,2
Cambrers, bàrmans i assimilats	23.023	9,5	35,7
Peons del transport i descarregadors	12.705	5,2	40,9
Cuiners i preparadors de menjar	10.578	4,4	45,3
Personal de neteja d'oficina i hotels	10.140	4,2	49,5
Dependents i exhibid. en tendes, magatzems	6.349	2,6	52,1
Operadors de grues, camions muntacàrregues	5.884	2,4	54,5
Peons d'indústries manufactureres	5.465	2,3	56,8
Taxistes, conductors d'automòbil, furgoneta	5.406	2,2	59,0
Total 10 ocupacions	142.908	59,0	59,0
Total contractació homes	**242.161**	**100,0**	**100,0**

Font: SOIB.

Si ens fixam en les deu ocupacions que registren més contractació, no trobam gairebé canvis respecte d'anys anteriors pel que fa a l'estructura ocupacional del mercat de treball de les Illes Balears. Així doncs, es repeteix la concentració de contractes en unes poques ocupacions que es caracteritzen per ser de baixa qualificació i per estar englobades dins el sector de serveis i de la construcció.

Les dones, un any més, han concentrat més del 48,1% de la contractació registrada durant el 2007 en tres ocupa-

Quadre II-36. Nombre de contractes registrats a treballadors estrangers a les Balears i a Espanya per zones de procedència (2007)

	Illes Balears		Espanya	
	Absoluts	%	Absoluts	%
Unió Europea	47.640	33,3	1.047.427	26,5
No UE	95.613	66,7	2.909.897	73,5
Total	**143.253**	**100,0**	**3.957.324**	**100,0**

Font: INEM-SOIB.

cions: personal de neteja (21,4%), cambreres (13,6%) i dependentes de comerç (13,1%).

Els homes, d'altra banda, han registrat la contractació més elevada en ocupacions relacionades amb la construcció: picapedrers (15,8%), peons de la construcció (10,4%), com també en hoteleria i/o restauració: cambrers (9,5%). (Vegeu el quadre II-35.)

Durant l'any 2007 es varen registrar a les Illes Balears un total de 143.253 contractes relatius a treballadors estrangers, la qual cosa representa el 32,5% del total de contractes registrats a les Balears. Amb referència als contractes a persones estrangeres, el 66,7% va correspondre a treballadors de fora de la UE i la resta, el 33,3%, a treballadors europeus.

Així doncs, en relació amb l'any 2006, hi ha un increment en termes absoluts de 17.853 contractes de treballadors estrangers, cosa que, en termes relatius, suposa un augment del 14,2%. L'increment es produeix de manera més important entre el grup de treballadors de la UE —amb el 34,8%—, d'altra banda, entre els treballadors de fora de la UE aquest increment és molt menor, amb el 6,2% (quan l'any passat registrà un augment de més del 20%).

Tant és així que a la nostra comunitat el percentatge de contractes més elevat s'ha formalitzat amb treballadors procedents del Carib i de l'Amèrica Central i del Sud. Concretament, parlam del 38,1% respecte del total de contractes registrats a treballadors estrangers (39.446 contractes registrats a treballadors d'aquesta zona). En segon lloc, hi ha els treballadors procedents de la UE, amb 29.247 contractes (el 28,2%) i, en tercer lloc, els treballadors del continent africà, amb el 22,2% dels contractes (d'aquests, el 61,1% dels contractes correspon a treballadors marroquins). Per al conjunt d'Espanya, també són els treballadors provinents del Carib i de l'Amèrica Central i del Sud els que registren la majoria de contractacions —concretament, el 30,8% dels contractes—, seguits dels treballadors del continent africà —amb el 29%— i, finalment, els treballadors de la UE —amb el 13,3%. (Vegeu el quadre II-36.)

1.2.7. Les accions formatives i l'ocupació

L'any 2007 va tenir lloc la firma del IV Acord Nacional de Formació i de l'Acord de Formació Professional per a l'ocupació, aquest últim assolit el febrer de 2006. A més a més, a través del Reial Decret 395/2007, de 23 de març, pel qual es regula el subsistema de formació professional per a l'ocupació, s'ha instaurat un marc formatiu comú per a ocupats i aturats, trencant així la divisió tradicional entre formació ocupacional i formació contínua; amb l'objectiu, entre altres, d'adaptar la formació dirigida als treballadors ocupats i aturats a la nova realitat econòmica i social, així com a les necessitats demandades pel mercat de treball. A través d'aquest Reial Decret s'estableix l'actual model de formació professional per a l'ocupació.

El dret a l'educació té en la formació professional una vessant de significació individual i social creixent. La qualificació professional que proporciona aquesta formació serveix tant per a finalitats encaminades a aconseguir elevar el nivell de qualitat de vida de les persones com per a les relacionades amb la cohesió econòmica, social i del foment de l'ocupació.

La Llei orgànica 5/2002, de les Qualificacions i de la Formació Professional, té per finalitat crear un sistema nacional de qualificacions i formació professional que doti d'unitat, coherència i eficàcia la planificació, l'ordenació i l'administració d'aquesta realitat. Entre els seus objectius està facilitar la integració de les distintes formes de certificació i d'acreditació de les competències i de les qualificacions professionals.

El model de gestió establert en els acords s'ha caracteritzat pel protagonisme dels agents socials en el disseny i la implantació de la formació continua, així com també s'ha anat incrementant progressivament la participació de l'Administració.

Des de la Direcció General de Polítiques Actives i Formació, per a l'any 2007 el pressupost aprovat per a la convocatòria anual FORCEM 2006-2007 és de 8.760.725,60 d'euros, del qual s'ha executat el 96%, amb la participació de 1.913 entitats i 18.903 alumnes. Quant a la forma d'impartir aquests cursos, el 49,9% van ser presencials, seguits de la modalitat mixta (33,3%), la impartició a distància (9,9%) i, finalment, la teleformació (6,9%).

Per illes, del total de cursos impartits (1.913), el 66,85% foren alumnes residents a l'illa de Mallorca, el 7,26% a l'illa d'Eivissa i el 3,60% de Menorca. El 22,26% restant correspon als cursos impartits a distància i/o a través de teleformació, els quals es classifiquen sota l'epígraf genèric "Illes Balears", al residir els alumnes en diferents illes (Vegeu els quadres A II-12 y A II-13.)

1.3. La negociació col·lectiva

En primer lloc, analitzam comparativament la negociació col·lectiva de les Illes Balears en relació amb les altres comunitats autònomes i, a continuació, especificam les característiques de la nostra negociació col·lectiva.

1.3.1. Anàlisi comparada de les Balears en relació amb Espanya

L'anàlisi comparada de la negociació col·lectiva a les Illes Balears es fa tenint en compte les dades de registre de convenis que centralitza estadísticament el Ministeri de Treball i Inmigració. El quadre II-37 s'ha de considerar com una «fotografia fixa» dels convenis que s'han registrat durant l'any 2007 en els diferents registres autonòmics, els quals, finalment, es reflecteixen en aquest quadre, que no ens indica tota la realitat de la negociació col·lectiva de les Illes Balears. A partir de la lectura del quadre podem saber, com a màxim, si durant l'any 2007 s'han negociat, s'han formalitzat o s'han registrat molts o pocs convenis col·lectius a les Illes Balears, i si són un nombre igual, inferior o superior al corresponent a l'any 2006. El quadre no ens indica, però, el nombre total de convenis col·lectius negociats, formalitzats i registrats que tenen vigència efectiva durant l'any 2007. Per saber-ho, es necessari recórrer al *Butlletí Oficial de les Illes Balears* (BOIB) i indagar sobre les vigències temporals dels convenis, els quals poden estar publicats en anys anteriors però estendre la vigència durant l'any que comentam.

Així doncs, a partir de la lectura del quadre en relació amb el corresponent a l'any 2007, veiem que el total de convenis registrats el 2007 és de 57, mentre que el 2006 va ser de 72. Així mateix, 38 convenis del total registrat el 2007 són d'empresa, mentre que 19 són d'un altre àmbit, a diferència de l'any passat, que eren, respectivament, 53 i 19. Això ens demostra que durant el 2007 el nombre de convenis registrats ha disminuït en 15 respecte de l'any 2006, i que aquest nombre de convenis és inferior a la mitjana estatal, ja que significa l'1,1% del total de convenis subscrits i registrats en el conjunt d'Espanya. (Vegeu el quadre II-37.)

1.3.2. La negociació col·lectiva a les Illes Balears

L'any 2007 a les Illes Balears hi ha hagut 73 convenis col·lectius propis, és a dir, convenis que s'han negociat i s'han formalitzat a la nostra comunitat i que són vigents durant aquest any, amb independència de l'inici de la vigència.[12] Aquests pactes afecten a més de 40.000 empreses i més de 235.000 treballadors (desembre 2007). 21 són convenis de sector i 52, d'empresa. A la resta de l'Estat el total de convenis que s'han tancat és de 5.191, dels quals 3.941 són d'empresa.

En els quadres II-38 i II-39 es fan constar tots els convenis col·lectius de les Illes Balears i s'hi separen els d'àmbit superior a l'empresa (quadre II-38) respecte dels d'àmbit empresarial o inferior (quadre II-39). Com podem veure, s'hi expressa la vigència del conveni, la data en què es publicà en el BOIB, el número de BOIB, el nombre de treballadors i d'empreses que afecta, la jornada i l'increment de retribució.

12. S'han computat únicament els texts articulats complets dels convenis col·lectius, excloent del còmput les revisions salarials, els acords de les comissions paritàries d'aplicació i d'interpretació, els acords d'adaptació de convenis d'àmbits sectorials de la nostra comunitat autònoma o altres pactes o acords semblants.

Quadre II-37. Convenis, treballadors afectats i augment salarial pactat segons l'àmbit funcional per comunitat autònoma, (2007)

	Total convenis			Convenis d'empresa			Convenis d'altres àmbits		
	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)
Andalusia	624	935.741	4,49	508	91.833	3,34	116	843.908	4,62
Aragó	240	240.476	4,74	186	37.144	3,97	54	203.332	4,88
Astúries	133	159.911	4,55	102	29.785	3,76	31	130.126	4,74
Illes Balears	57	241.578	3,69	38	4.886	3,84	19	236.692	3,69
Canàries	224	291.821	3,81	193	19.853	3,41	31	271.968	3,84
Cantàbria	135	97.154	4,43	100	12.711	4,38	35	84.443	4,44
Castella-la Manxa	232	298.658	4,86	156	18.421	3,28	76	280.237	4,97
Castella i Lleó	426	304.141	4,65	276	27.524	4,08	150	276.617	4,71
Catalunya	757	1.523.962	3,74	625	120.729	3,74	132	1.403.233	3,74
C. Valenciana	390	842.707	4,53	257	36.060	3,84	133	806.647	4,56
Extremadura	95	199.758	4,54	62	15.197	2,64	33	184.561	4,70
Galícia	381	338.205	4,98	294	40.810	3,78	87	297.395	5,14
Madrid	329	896.314	4,02	273	92.436	3,31	56	803.878	4,10
Múrcia	86	233.037	3,69	52	4.335	4,19	34	228.702	3,68
Navarra	150	91.823	4,55	117	15.071	3,88	33	76.752	4,68
País Basc	378	264.421	4,15	300	46.006	3,98	78	218.415	4,19
La Rioja	64	31.866	4,80	47	4.044	3,73	17	27.822	4,95
Ceuta i Melilla	36	7.331	3,68	26	1.436	2,65	10	5.895	3,93
Entre CCAA	454	3.385.079	4,00	329	509.809	3,32	125	2.875.270	4,12
Espanya	5.191	10.383.983	4,16	3.941	1.128.090	3,49	1.250	9.255.893	4,24

Font: Ministeri de Treball i Inmigració, estadística de convenis col·lectius de treball.

Dades el 31 de maig de 2007.

Començament dels efectes econòmics: gener-desembre de 2007.

Quadre II-38. Convenis col·lectius d'àmbit superior a l'empresa, treballadors i empreses afectades, vigència, jornada i augment salarial pactat. Illes Balears (2007)

Denominació	Vigència	BOIB núm.	Treb. afec.	Empreses	Jornada	% Salarial
Comerç	01-04-2006 - 31-03-2009	142, de 12-10-2006	50.000	20.000	1.789/any	2,8
Construcció	01-01-2007 - 31-12-2011	159, de 25-10-2007	42.000	6.700	1.746/any	3,5
Derivats del ciment de la CAIB	01-01-2007 - 31-12-2010	42, de 27-03-2008			1.740/any	2,2
Despatxos d'advocats de les Illes Balears	01-05-2006 - 31-12-2010	70, de 10-05-2007	2.000	800	1.780/any	IPCp + 1
Empreses org. joc del bingo	01-01-2007 - 31-12-2007	152, de 09-10-2007			1.792/any	No previst
Establiments sanitaris	01-01-2004 - 31-12-2007	37, de 05-03-2005	3.780	36	1.728/any	2,4
Estibadors portuaris (Eivissa)	01-04-2004 - 31-03-2009	135, de 13-09-2005	20	5	40/setmana	No previst
Exhibició cinematogràfica	01-01-2006 - 31-12-2007	122, de 29-08-2006	450	66	1.760/any	3
Hoteleria	01-04-2005 - 31-03-2008	168, de 08-11-2005	98.025	8.984	1.776/any	2,8
Indústria de la fusta i del moble de la CAIB	01-01-2007 - 31-12-2011	42, de 27-03-2008	3.306	728	1.760/any	No previst
Indústries de forn i pastisseria de la CAIB	01-01-2004 - 31-12-2008	169, de 10-11-2005	2.000	450	1.786/any	IPCr + 0,5
Indústries vinícoles	01-01-2006 - 31-12-2008	78, de 01-06-2006	300	40	39/setmanal	IPCp + 0,5
Lloguer de vehicles	01-01-2007 - 31-12-2010	187, de 18-12-2007	1.550	235	1.784/any	3
Marroquineria, confecció en pell i indústries afins de la CAIB	01-01-2006 - 31-12-2008	142, de 12-10-2006			1.768/any	2,3
Metall	01-01-2006 - 31-12-2007	159, de 11-11-2006			1.770/any	IPCr + 0,5
Neteja d'edificis i locals	01-04-2005 - 31-03-2010	163, de 29-10-2005	6.927	300	1.755/any	IPC + 0,3
Servei d'ajuda a domicili	01-01-2004 - 31-12-2007	31, de 22-02-2005	1.000	15	40/setmana	IPCp + 1
Transport discrecional i turístic de viatgers per carretera de les Illes Balears	25-10-2007 - 31-12-2010	159, de 25-10-2007	2.500	80	1.800/any	No previst
Transport de malalts i accidentats en ambulància	01-01-2007 - 31-12-2010	139, de 15-09-2007			1.800/any	2
Transport de mercaderies	01-01-2005 - 31-12-2007	136 ext., de 13-09-2005	3.326	1.599	1.818,27/any	1,2
Transport regular de viatgers per carretera de les Illes Balears	01-01-2007 - 31-12-2010	161, de 27-10-2007	263	21	1.794/any	4

IPC previst = IPCp

IPC real = IPCr

Font: Conselleria de Treball i Afers Socials.

Quadre II-39. Convenis col·lectius d'àmbit empresarial, Illes Balears (2007)

Denominació	Vigència	BOIB núm.	Treb. afect.	Jornada	% salarial
Aeri, SL	01-02-2004 - 31-01-2007	87, de 22-06-2004	15	40/setmana	No previst
Agama, SA	01-01-2007 - 31-12-2008	69, de 20-05-2008	23	40/setmana	3
Calvià 2000, SA	01-01-2004 - 30-06-2007	78, de 03-06-2004	325	35/setmana	IPCr
Casino de Mallorca, SA	04-10-2005 - 31-12-2008	169, de 10-11-2005	128	39/setmana	2
Casino Marítimo, SA	01-01-2006 - 31-12-2008	116, de 17-08-2006	26	1.826/any	IPCp
Cemex España, SA (Lloseta)	01-01-2006 - 31-12-2008	173, de 07-12-2006	116	1.760/any	5,24
CESPA Ingeniería Urbana, SA, Formentera	01-01-2003 - 31-12-2007	34, de 09-03-2004	17	38/setmana	IPCp + 1
Club Marítimo San Antonio de la Playa	01-01-2005 - 31-12-2007	74, de 14-05-2005	20	40/setmana	IPCp + 2
Club Nàutic s'Arenal	01-01-2005 - 31-12-2007	55, de 09-04-2005	30	40/setmana	IPCr + 1
COBEGA, SA	01-01-2006 - 31-12-2007	44, de 22-03-2007	222	40/setmana	2,45
Comercial Citröen, SA	01-01-2004 - 31-12-2007	91, de 29-06-2004	65	1.760/any	IPCp + 0,5
Creu Roja Espanyola a les Illes Balears, personal laboral	01-01-2006 - 31-12-2008	113, de 24-07-2007		1.686/any	IPCr + 0,25
Emaya (Aigües)	01-01-2004 - 31-12-2007	126, de 09-09-2004	385	1.554/any	IPCr + 0,50
Emaya (Medi Ambient)	01-01-2004 - 31-12-2007	104, de 27-07-2004	739	1.554/any	IPCp + 0,75
Empresa Funerària Municipal, SA	01-01-2005 - 31-12-2007	98, de 28-06-2005	83	37,5/setmana	IPC + 1
Empresa Municipal de Transports de Palma (EMT)	01-01-2007 - 31-12-2010	78 ext, de 04-06-2008		1.575/any	IPCp
EMSER 2002 SLU	01-07-2005 - 31-12-2007	64, de 04-05-2006	44	37,5/setmana	IPC CAIB
Ferrocaril del Tren de Sóller	01-01-2006 - 31-12-2008	31, de 01-03-2007	95	35/setmana	IPCr + 1,25
Fomento de Construcciones y Contratas, SA (Sant Antoni de Portmany)	01-01-2005 - 31-12-2007	38, de 16-03-2006	61	1.802/any	IPCp + 1
Font Teix, SA	01-01-2005 - 31-12-2008	125, de 25-08-2005	49	1.792/any	2,7
Fundació Institut Socioeducatiu S'Estel	14-07-2006 - 14-07-2010	155, de 04-11-2006	78	35/setmana	3,9
Fundació Pública de les Balears per a la Música	01-05-2006 - 30-04-2009	11, de 20-01-2007	83	35/setmana	IPC
Globalia, SLU	01-01-2006 - 31-12-2009	123, de 31-08-2006	45	1.800/any	IPCr
Herbusa	01-01-2004 - 31-12-2007	6, de 11-01-2005	109	1.768/any	IPCr
Hogar El Temple	01-01-2006 - 31-12-2008	3, de 01-07-2006	25	1.800/any	IPC
Institut Balear de la Natura (IBANAT)	01-01-2007 - 31-12-2010	139, de 15-09-2007		35/setmana	IPC CAIB
Institut Balear d'Infraestructures i Serveis Educatius i Culturals (IBISEC)	01-01-2006 - 31-12-2008	126, de 07-09-2006	40	35/setmana	2

continua

Quadre II-39. Convenis col·lectius d'àmbit empresarial, Illes Balears (2007)

Denominació	Vigència	BOIB núm.	Treb. afect.	Jornada	% salarial
Institut Municipal de l'Esport de l'Aj. de Palma (IME)	01-01-2005 - 31-12-2010	164, de 01-11-2005	99	35/setmana	Segons LPGE
Institut Municipal d'Educació i Biblioteques de Calvià (IMEB)	01-01-2007 - 31-12-2010	157, de 20-10-2007		35/setmana	Segons conveni
Institut Municipal d'Informàtica Palma, IMI	01-01-2004 - 31-12-2007	41, de 12-03-2005	107	35/setmana	Segons LPGE
Kraft Foods España, SLU	01-01-2006 - 31-12-2007	66, de 03-05-2007	170	40/setmana	3
La Vajilla Enériz, SA	01-01-2005 - 31-12-2008	98, de 28-06-2005	8	1.800/any	IPCp + 0,4
Llar de Calvià, SA	24-12-2005 - 31-12-2009	56, de 18-04-2006	53	35/setmana	IPCp
Llucmajor, Empresa Municipal de Serveis, SA (LLEMSA)	01-01-2006 - 31-12-2007	161, de 27-10-2007		37,5/setmana	Segons LPGE
LSG Sky Chefs España, SA (centres de treball Palma i Maó)	01-03-2006 - 29-02-2008	55, de 12-04-2007	64	1.776/any	3,7
McDonald's, Sistemas de España	01-04-2005 - 31-03-2007	125, de 25-08-2005	236	1.776/any	2,8
MERCAPALMA, SA	01-01-2004 - 31-12-2008	70, de 07-05-2005	35	1.712/any	IPCr
Personal laboral de l'Aj. d'Andratx	01-01-2005 - 31-12-2008	78, de 01-06-2006	50	1.537,20/any	Segons LPGE
Personal laboral de l'Aj. d'Artà	10-12-2006 - 09-12-2008	175, de 09-12-2006		1.575/any	Segons LPGE
Personal laboral de l'Aj. d'Eivissa	26-03-2005 - 31-12-2007	48, de 26-03-2005	57	35/setmana	Segons LPGE
Personal laboral de l'Aj. de Ferreries	24-02-2005 - 24-02-2008	144, de 29-09-2005	15	37,5/setmana	IPC
Personal laboral de l'Aj. de Pollença	01-01-2004 - 31-12-2007	187, de 28-12-2006	78	35/setmana	IPCp
Personal laboral de l'Aj. de Sant Josep de la Talaia	01-01-2006 - 31-12-2007	86, de 09-06-2007	46	37,5/setmana	No es preveu
Personal laboral de la CAIB	01-01-2005 - 31-12-2008	155, de 18-10-2005	1.659	35/setmana	IPC CAIB
Personal laboral del Consell Insular d'Eivissa i Formentera	24-04-2006 - 22-03-2010	131, de 19-09-2006	263	35/setmana	No es preveu
Personal laboral del Consell Insular de Menorca	Fins 31-12-2010	81, de 31-05-2007		1.519/any	IPC
Personal laboral de la UIB	01-01-2005 - 31-12-2007	121, de 16-08-2005	251	35/setmana	Segons LPGE
Salinera Española Eivissa	01-01-2006 - 31-12-2007	111, de 08-08-2006	19	1.752/any	4
Serveis Ferroviaris de Mallorca	01-01-2006 - 31-12-2007	114, de 26-07-2007		1.533/any	3
Tirme, SA	01-01-2005 - 31-12-2009	127, de 30-08-2005	236	1.672/any	IPC + 0,5
Transportes Marítimos Alcúdia, Personal de flota	01-01-2005 - 31-12-2007	112, de 28-07-2005	45	1.824/any	IPCr + 1
UTE R. Bosch, V. Alles i G. Pons (Ciutadella de Menorca)	01-01-2007 - 31-12-2010	77, de 03-06-2008		1.693,50/any	IPC + 1,5

* Conveni FCC, SA i FCC Medi Ambient SA, Menorca: 50 treballadors afectats amb 2 empreses afectades.
* Conveni del personal laboral de l'Aj. d'Artà: són treballadors afectats per aquest conveni tot el personal laboral.
IPC previst = IPCp
IPC real = IPCr
* 3,5% per als treballadors amb antiguitat no congelada; 4,5% per als treballadors amb antiguitat congelada i contractats temporals.

Font: Conselleria de Treball i Afers Socials.

En tot cas, cal remarcar que la cobertura real de la negociació col·lectiva a la nostra comunitat és notablement superior a la que reflecteixen els convenis autonòmics. És així, especialment, perquè activitats que arriben a un gran nombre de treballadors i que afecten moltes d'empreses estan cobertes per convenis col·lectius estatals, que no són computats en l'estadística regional. Per tal que ens facem una idea de quins són els principals sectors i empreses regulats per convenis d'àmbit superior a l'autonòmic que tenen incidència a la nostra comunitat autònoma, podem esmentar-ne els següents: les agències de viatges, les arts gràfiques, les assegurances i les mútues d'accidents de treball, la banca privada, les benzineres, les caixes d'estalvis, les cooperatives de crèdit, el calçat, l'ensenyament privat (concertat i no concertat), els grans magatzems, la indústria química, la marina mercant, el personal laboral de l'Administració de l'Estat, el personal laboral de la Seguretat Social, la premsa i les agències de notícies, els ports de l'Estat i les autoritats portuàries i la seguretat privada. S'han d'afegir a aquests convenis sectorials els d'empresa que tenen un àmbit estatal i que també tenen presència al territori de la comunitat autònoma, com ara, per exemple, les companyies aèries amb conveni propi, les companyies navilieres, les societats subministradores d'energia o les de telecomunicacions.

Pel que fa a les característiques bàsiques de la negociació col·lectiva a les Balears, s'ha de dir que una peça bàsica en l'estructura d'aquesta negociació són els convenis sectorials. Els convenis col·lectius d'aquest àmbit són aquells en què s'enquadren la immensa majoria dels treballadors i de les empreses inclosos en el procés de la negociació col·lectiva.

Els convenis col·lectius sectorials més significatius de la nostra comunitat autònoma, pel nombre de treballadors que ocupen i per les empreses que afecten, són els de l'hoteleria, la construcció i el comerç. D'entre aquests convenis, sobresurt el de l'hoteleria, ja que és el que té un camp d'aplicació personal més ampli: s'aplica, aproximadament, a 98.000 treballadors i afecta 9.000 empreses. L'àmbit personal dels pactes col·lectius de la resta de sectors amb una incidència més elevada —que són la construcció i el comerç— és bastant inferior, ja que cadascun només inclou uns 45.000 treballadors. Al costat hi ha els convenis que podem dir que regulen «sectors estratègics», és a dir, que si bé no afecten un nombre gaire important d'empreses i de treballadors —entre 3.000 i 7.000 treballadors— sí que tenen una gran importància en la nostra economia, fortament terciaritzada. Els més importants són els convenis col·lectius que regulen el sector del transport —de mercaderies, regular i discrecional de viatgers— i el que regula el sector del metal.

En els convenis de la nostra comunitat autònoma tradicionalment s'han inclòs clàusules d'articulació i de vertebració. Aquestes clàusules tenen una funció de connexió amb altres tipus de normes. Amb caràcter general, la connexió es fa amb els marcs normatius heterònoms corresponents: la llei o el reglament estatal laboral. Actualment, veiem que hi ha una tendència a connectar i a vertebrar els convenis sectorials autonòmics amb els sectorials d'àmbit superior a la comunitat

Quadre II-40. Costs salarials per comunitat autònoma (2006-2007)

	2006	2007	Variació Absoluta	Variació %
Andalusia	1.445,79	1.498,48	52,69	3,64
Aragó	1.600,00	1.684,03	84,03	5,25
Astúries	1.583,30	1.662,11	78,81	4,98
Illes Balears	1.517,19	1.587,39	70,20	4,63
Canàries	1.327,32	1.398,45	71,13	5,36
Cantàbria	1.487,09	1.547,26	60,17	4,05
Castella-la Manxa	1.416,64	1.475,03	58,39	4,12
Castella i Lleó	1.495,82	1.540,70	44,88	3,00
Catalunya	1.736,38	1.810,53	74,15	4,27
C. Valenciana	1.438,18	1.485,90	47,72	3,32
Extremadura	1.298,05	1.361,21	63,16	4,87
Galícia	1.378,20	1.436,47	58,27	4,23
Madrid	1.942,72	2.006,33	63,61	3,27
Múrcia	1.364,54	1.411,90	47,36	3,47
Navarra	1.789,11	1.839,60	50,49	2,82
País Basc	1.860,70	1.949,48	88,78	4,77
La Rioja	1.492,93	1.541,17	48,24	3,23
Total d'Espanya	1.613,67	1.676,70	63,03	3,91

Font: INE, Enquesta trimestral de cost laboral.

autònoma. Aquesta tècnica de vertebració dóna com a resultat el fet d'establir una regulació uniforme en importants blocs de matèries —especialment en sectors com la construcció, els derivats del ciment o la fusta—, en què hi ha un tractament autonòmic molt similar de totes les matèries reservades a l'àmbit estatal.

Quant a la negociació col·lectiva en l'àmbit de l'empresa, tendeix a fer perdurar la unitat de negociació constituïda, atès que es considera que el conveni d'empresa compleix una funció de millora sobre el conveni sectorial. Alguns convenis col·lectius d'àmbit empresarial estableixen connexions amb convenis d'àmbits superiors per tal de cobrir llacunes de regulació.

Pel que fa a les principals magnituds quantificables —és a dir, la retribució i la jornada—, cal dir que en els quadres II-38 i II-39 s'expressen els increments salarials assolits i la quantificació anual de la jornada —temps de treball i retribució directa i indirecta— dels nostres convenis col·lectius sectorials. Se'n destaquen els aspectes següents:

a) Salaris

L'increment salarial mitjà pactat en els diferents convenis sectorials de les Illes Balears ha estat l'any 2007 del 3,69%, fet que s'expressa en el quadre II-37.

En el quadre II-40 s'observa com la mitjana del cost salarial per al conjunt nacional durant l'any 2007 se situà en 1.676,70 euros per treballador i mes. Per a les Illes Balears, el salari mitjà per al 2007 s'ha situat en 1.587,39 euros, amb una diferència de gairebé 90 euros. En relació amb l'any 2006, l'increment salarial que ha registrat el conjunt d'Espanya és del 3,9%. Les Illes Balears presenten un major increment relatiu que la mitjana estatal i arriben al 4,6%. Les Balears són la sisena comunitat autònoma amb el major increment respecte de l'any 2006, per darrere de les Canàries (5,36%), Aragó (5,25%), Astúries (4,98%), Extremadura (4,87%) i el País Basc (4,77%). (Vegeu el quadre II-40.)

b) Jornada

A les Illes Balears, per fixar la jornada ordinària s'usen indistintament el mòdul setmanal i l'anual i, a vegades, tot dos en un mateix conveni. Concretament, el 14,29% del total de convenis sectorials estableix la jornada màxima en termes setmanals; també el 23,81% ho fa en termes anuals, i el 61,90% restant utilitza el mòdul setmanal i l'anual. La jornada anual mitjana pactada s'ha fixat en 1.774,8 hores, i la jornada mitjana en còmput setmanal, en 39,71 hores.

1.4. L'evolució de l'activitat del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears

El 12 de gener de 2005, la CAEB, CCOO i la UGT varen signar un acord de renovació i potenciació del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears (TAMIB), que es va publicar en el BOIB de 3 de febrer de 2005. Aquest acord permet assumir les plenes competències en matèria de mediació i d'arbitratge de naturalesa laboral en l'àmbit de tota la comunitat autònoma. Per tant, la voluntat de substituir el Servei de Mediació, Arbitratge i Conciliació (SMAC) es converteix en un pacte que es començà a desplegar durant l'any 2005 i que es consolida durant el 2006. En l'actualitat, el TAMIB és l'únic àmbit de solució de conflictes laborals i és el primer de tot Espanya amb aquesta conformació. Però a més, l'any 2007 el TAMIB, de conformitat amb l'article 2.1 de l'Acord de renovació i potenciació, en relació amb la disposició addicional primera, apartat cinquè, de la Llei 20/2007, d'11 de juliol, de l'Estatut del treballador autònom, que modifica el Text refós de la Llei de procediment laboral (aprovat per Reial decret legislatiu 2/1995, de 7 d'abril), ha assumit la competència per intervenir en els conflictes que es produeixen entre els treballadors autònoms i les empreses per a les quals presten serveis.

L'activitat del TAMIB al llarg del 2007 ha estat important i ha superat, notablement, la que va dur a terme l'any passat. El nombre total d'expedients tramitats el

2007 —és a dir, la xifra anual que resulta de sumar els expedients tramitats a l'oficina central i a les dues delegacions del Tribunal— és de 6.592 expedients, dels quals tots són de conciliació/mediació. A partir d'això podem dir que l'activitat del TAMIB, globalment considerada, s'ha incrementat en 975 expedients, és a dir, el 17,36%. D'aquests expedients, 6.550 corresponen a conflictes laborals individuals i 42 a conflictes col·lectius, davant de les dades del 2006, en què constava que s'havien tramitat 5.553 procediments individuals i 63 expedients col·lectius.

La presentació de la sol·licitud de procediment de mediació al TAMIB té quatre formes possibles d'acabament, que són les següents: amb acord entre les parts, sense acord entre les parts, arxivament de la sol·licitud (normalment perquè la persona sol·licitant no comparèixer a la mediació) o intentat sense efecte (quan qui no compareix és la persona a la qual es fa la reclamació). Òbviament, la tramitació efectiva amb resultat només es pot atribuir als dos primers casos: amb acord o sense. Doncs bé, durant l'any 2007 s'han tramitat efectivament 4.229 expedients (64,15% del total), 1.936 dels quals han acabat amb acord (és a dir, el 29,37%), i 2.293 sense acord (és a dir, el 34,78%).

Els procediments de mediació a Mallorca han estat 5.483, el 20,30% més que el 2006, any en què s'havien tramitat 4.558 expedients. Del total d'expedients, s'han tramitat de manera efectiva (amb acord o sense) 3.564 sol·licituds (el 65%) i no han tingut tramitació efectiva (intentat sense efecte o arxivament) 1.917 (és a dir, el 34,97%). Una anàlisi dels expedients efectivament tramitats, segons el resultat de l'activitat de conciliació/ mediació, ens mostra que el 47,22% s'han resolt amb acord i el 52,78% han acabat sense acord.

Gràfic II-9

Procediments de mediació segons el resultat: Mallorca (2000–2007)

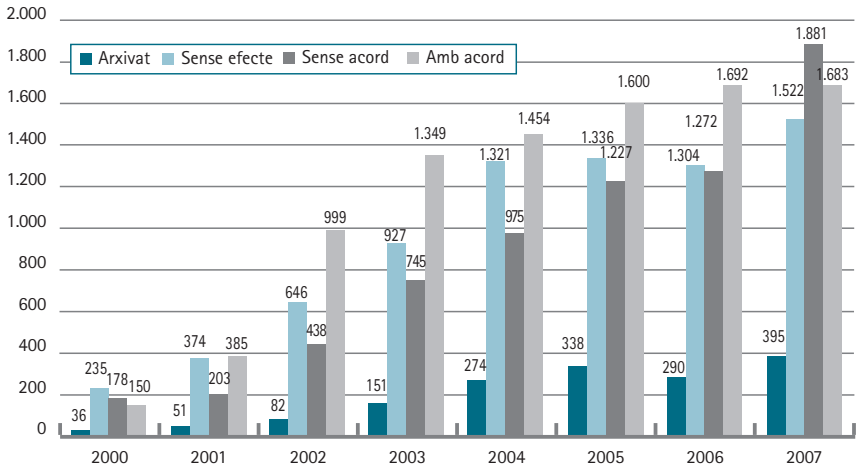

Font: TAMIB.

Gràfic II-10

Procediments de mediació segons el resultat: Menorca (2000-2007)

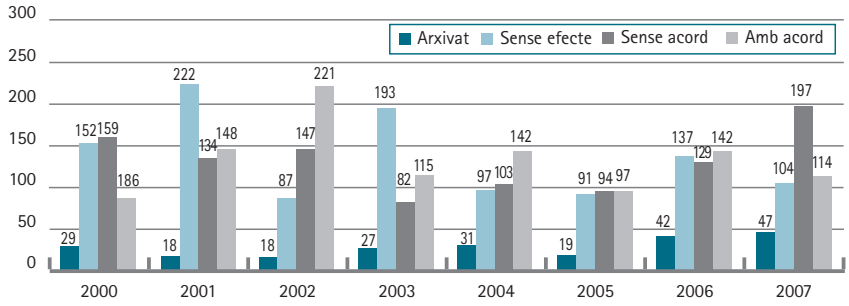

Font: TAMIB.

Gràfic II-11

Procediments de mediació segons el resultat: Eivissa (2000-2007)

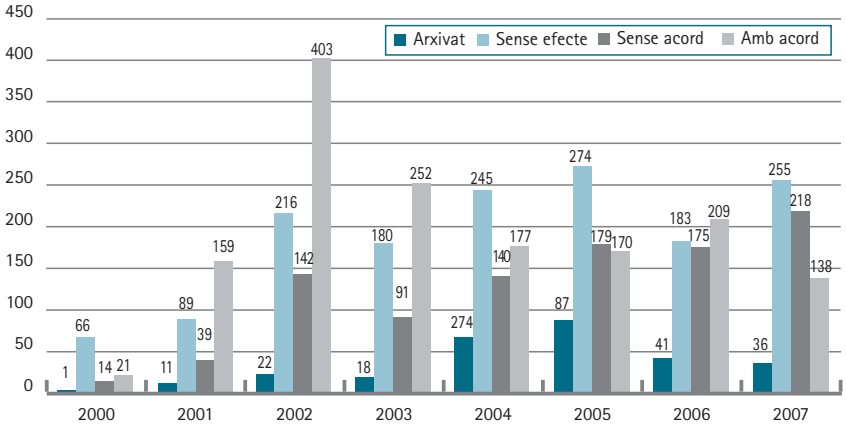

Font: TAMIB.

Del total d'expedients, 4.972 són conflictes individuals, 473 són conflictes plurals i 38 són col·lectius. (Vegeu el gràfic II-9.)

A Menorca s'han dut a terme 462 procediments de mediació, el 2,67% més que el 2006, any en què s'havien tramitat 450 expedients. Del total d'expedients, s'han tramitat de manera efectiva (amb acord o sense) 311 sol·licituds (el 67,32%) i no han tingut tramitació efectiva (intentat sense efecte o arxivament) 151 (és a dir, el 32,68%). Una anàlisi dels expedients efectivament tramitats, segons el resultat de l'activitat de conciliació/mediació, ens mostra que el 36,65% es varen resoldre amb acord i el 63,34% acabaren sense acord. Dels 462 expedients oberts a

Menorca, 460 corresponen a conflictes individuals i 2 a qüestions col·lectives. (Vegeu el gràfic II-10.)

En el cas d'Eivissa i Formentera, es tramitaren 647 expedients, xifra que representa un increment del 6,41% respecte de l'activitat duta a terme l'any 2006, quan es va arribar a la xifra de 608 expedients. Del total d'expedients, s'han tramitat de manera efectiva (amb acord o sense) 356 sol·licituds (el 55,02%) i no han tingut tramitació efectiva (intentat sense efecte o arxivament) 291 (és a dir, el 44,98%). Una anàlisi dels expedients efectivament tramitats, segons el resultat de l'activitat de conciliació/mediació, ens mostra que el 38,76% es varen resoldre amb acord i el 61,24% acabaren sense acord. Del total d'expedients oberts a Eivissa, 645 corresponen a conflictes individuals i 2 a qüestions col·lectives. (Vegeu el gràfic II-11.)

A banda d'aquesta funció de resolució de conflictes, s'ha de dir que aquest òrgan es considera durant l'any 2007 la seu de quinze comissions paritàries de convenis sectorials, ja que s'han afegit cinc noves comissions paritàries a les ja existents, i que en total són les següents: les ambulàncies, la feina al camp, el comerç, la construcció, els despatxos d'advocats, l'hoteleria, la neteja d'edificis i locals, el lloguer de vehicles, l'ajuda a domicili, els establiments sanitaris d'hospitalització, la marroquineria, el metall, els forns i pastisseries, el transport discrecional i el transport regular. Això suposa el definitiu assentament institucional i l'acceptació del TAMIB com un espai neutral de resolució de la conflictivitat laboral.

1.5. La seguretat i la salut laboral

1.5.1. Introducció

En l'actualitat, l'anàlisi del mercat de treball i de les relacions laborals per ser complet ha d'examinar la qüestió de la seguretat i de la salut laboral. Amb una anàlisi de la sinistralitat laboral no n'hi ha prou per veure quin és l'estat evolutiu de la matèria, ja que en aquest àmbit es mouen idees, operadors públics i privats, representants dels empresaris i dels treballadors i, a més, una gran quantitat de projectes que, al cap i a la fi, tenen un interès creixent per assolir un bon nivell de qualitat en les condicions de treball.

L'any 2007 es va aprovar l'Estratègia Espanyola de Seguretat i Salut en el Treball 2007/2012, instrument que té com objectiu establir el marc general de les polítiques de prevenció de riscs laborals a curt i, sobretot, a mitjà i llarg termini, amb un període de vigència fins al 2012 i una revisió prevista per a l'any 2010. L'Estratègia pretén dotar de coherència i racionalitat les actuacions en matèria de seguretat i salut en el treball desenvolupades per tots els actors rellevants en la prevenció de riscs laborals, tot dissenyant un marc comú i compartit en el qual desenvolupar les diferents accions i objectius del Govern, les comunitats autònomes i els interlocutors socials.

En aquest apartat farem constar les principals accions que s'han dut a terme en el 2007 per part de la Direcció General de

Salut Laboral, la Inspecció de Treball, la Fiscalia i les mútues d'accidents de treball i malalties professionals i per acabar, aportarem les dades principals de la sinistralitat laboral.

1.5.2. L'activitat de la Direcció General de Salut Laboral

La Direcció General de Salut Laboral (DGSL) exerceix les funcions relatives a la gestió de la política de seguretat i salut laboral a les Illes Balears —incloses l'execució i la promoció de totes les mesures necessàries per elevar el nivell de seguretat i de salut dels treballadors en la seva activitat laboral— i a la instrucció d'expedients sancionadors per infracció de la normativa de prevenció de riscs laborals.

La Conselleria de Treball i Formació, el mes de setembre de 2007, va iniciar l'aplicació del denominat «Pla de Xoc contra la Sinistralitat Laboral a les Illes Balears», amb l'objectiu de desenvolupar mesures de xoc que permetin rompre la tendència creixent de les taxes de sinistralitat laboral del mercat de treball de les Illes Balears i que té el seu reflex més clar en les estadístiques d'accidents laborals i malalties professionals existent a les Balears. Les actuacions programades en aquest Pla de Xoc contra la Sinistralitat Laboral seran objecte d'avaluació periòdica per la Direcció General de Salut Laboral, que comprovarà el grau de compliment i els resultats assolits. Entre d'altres, són objectius del Pla enfortir els mecanismes d'inspecció i control del grau de compliment de la normativa legal vigent i promoure la participació dels treballadors amb més grau de qualificació.

Els equips tècnics de l'àrea de seguretat i salut laboral de la Conselleria de Treball i Formació, és a dir, els equips tècnics de seguretat i formació, higiene industrial, medicina laboral i d'ergonomia i psicosociologia, han desplegat l'any 2007 tot un seguit d'activitats que s'inclouen en els quadres II-41, II-42, II-43 i II-44.

1.5.3. Les actuacions de la Inspecció de Treball a les Balears en matèria de prevenció de riscs laborals

La Llei 42/1997, de 14 de novembre, ordenadora de la Inspecció de Treball i Seguretat Social, adscriu com una comesa de la funció inspectora vigilar i exigir el compliment de les normes legals, reglamentàries i del contingut normatiu dels convenis col·lectius en l'àmbit de la prevenció de riscs laborals. Per tal de complir la tasca d'inspecció en la matèria preventiva, l'any 2000 es crea a les Illes Balears la Unitat Especialitzada de l'Àrea de Seguretat i Salut Laboral de la Inspecció (UEASSLI). En la actualitat hi estan adscrits cinc membres del cos d'inspectors de treball, un dels quals n'és el cap.

Les campanyes d'inspecció en seguretat i salut laboral s'articulen a través de l'acord anual a què es pot arribar entre l'Administració general de l'Estat i l'Administració autonòmica en el marc institucional de la Comissió Territorial de la Inspecció (articles 33 i 44 del Reial decret 138/2000, de 4 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament de la Inspecció de Treball i Seguretat Social). L'opció de fer una campanya es pot basar en la importància econòmica i social que pot tenir un sector

Quadre II-41. Equip tècnic de seguretat i formació. Resum d'activitats (2007)

Activitat	Nre. total
Nombre de visites realitzades	2.574
Informes emesos a empreses	1.779
Informes emesos a Inspecció	322
Informes emesos al jutjat	38
Informes emesos a Fiscalia	21
Informes arxivats	697
Llocs de treball avaluats	18.930
Consultes ateses	1.272
Reunions tècniques	120
Guàrdies realitzades	750
Informes emesos d'accidents	28.272
Nombre de plans de seguretat	2.788
Nombre d'avisos previs	4.783
Accions de formació rebudes	30
Accions de formació impartides	19
Cursos impartits en Ajuntaments a responsables d'obres i capatassos	1
Cursos a secretaris d'Ajuntament	1
Cursos a policies d'Ajuntament	1

Font: Conselleria de Treball i Formació. Memòria de la Direcció General de Salut Laboral, 2007.

Quadre II-42. Equip tècnic d'higiene industrial. Resum d'activitats (2007)

Activitat	Nre. total
Nombre de visites realitzades	361
Informes emesos a empreses, amiant	190
Informes emesos a Inspecció	72
Informes emesos a administracions	4
Informes arxivats	125
Llocs de treball avaluats	3.047
Nre. de plans d'amiant registrats	109
Cursos organitzats per l'equip	5
Mostres d'amiant realitzades	19

Font: Conselleria de Treball i Formació. Memòria de la Direcció General de Salut Laboral, 2007.

Quadre II-43. Equip tècnic de medicina laboral. Resum d'activitats (2007)	
Activitat	Nre. total
Acutacions a demanda dels treballadors	16
Actuacions en problemes psicològics relacionats amb el treball	112
Col·laboració amb la Inspecció de Treball	42
Col·laboració amb els centres de salut	47
Col·laboració amb altres institucions	36
Col·laboració amb els jutjats	5
Col·laboració amb el departament de Psicosociologia	9
Col·laboració amb altres serveis de prevenció	4
Col·laboració amb els sindicats	30
Comissions tècniques	8
Condicions de treball	6
Cursos	9
Denúncies	5
Documentació informada	2
Malalties professionals	5
Formació	6
Informes sol·licitats	6
Investigació d'accidents	6
Investigació malalties professionals	38
Lipoatrofia circularis	3
Òxid etilen	7
Estudis neurogràfics	345

Font: Conselleria de Treball i Formació. Memòria de la Direcció General de Salut Laboral, 2007.

Quadre II-44. Equip tècnic d'ergonomia i psicosociologia aplicada. Resum d'activitats (2007)	
Activitat	Nre. total
Ergonomia	
Tutories d'empreses	229
Investigació d'accidents	129
Requeriments	38
Iniciatives	24
Informes emesos a empreses	984
Informes emesos a Inspecció	13

Continua

Quadre II-44. Equip tècnic d'ergonomia i psicosociologia aplicada. Resum d'activitats (2007)

Activitat	Nre. total
Ergonomia	
Informes emesos a sindicats	2
Informes arxivats	84
Estudi ergonòmic	35
Guàrdies	24
Reunions tècniques	50
Formació impartida	6
Formació rebuda	14
Consultes ateses	540
Psicosociologia	
Visites a requeriment	328
Investigació d'accidents, tutories d'empreses, etc.	9
Informes emesos a empreses	134
Informes emesos a Inspecció	31
Informes emesos a treballadors	14
Informes arxivats	11
Informes emesos al jutjat	1
Informe d'administració	1
Guàrdies	24
Reunions tècniques	84
Formació impartida	12
Formació rebuda	9
Consultes ateses	1.100

Font: Conselleria de Treball i Formació. Memòria de la Direcció General de Salut Laboral, 2007.

a les Illes Balears, en l'índex de sinistralitat o bé en el fet que un determinat sector o activitat presenta accidents o malalties d'una gravetat especial, o també en l'increment del nombre d'accidents. Per dur a terme les campanyes és essencial l'ajuda tècnica i l'assessorament que reben els inspectors de treball, dels equips tècnics en prevenció de la Conselleria de Treball i Formació, als quals hem al·ludit en l'epígraf anterior.

L'activitat d'inspecció implica dur a terme una vigilància i un control del compliment de les normes reguladores de la prevenció i, per això, davant els incompliments que s'hagin comprovat, s'incoen els expedients sancionadors que calguin. Això no obstant, no totes les actuacions inspectores són classificables en els marges d'una activitat sancionadora: es fan advertiments sobre els incompliments de la normativa, sense

Quadre II-45. Activitat de la Inspecció de Treball i Seguretat Social en matèria de seguretat i salut laboral (2007)

	Nre. d'actuacions	Nre. d'infraccions	Import	Requeriments	Paralitzacions
Inspectors generalistes	10.497	856	3.263.753,00	3.236	5
Inspectors de l'Àrea de Seguretat i Salut Laboral	5.363	198	1.070.262,64	3.516	8
Total d'actuacions	15.860	1.054	4.334.016	6.752	13
Actuacions en campanyes significatives (UEASL + generalistes)					
Actuacions en empreses amb risc d'amiant (IBAMI)	445	7	76.147	196	—
Actuacions en vaixells de pesca (SEGUMAR)	69	0	0	51	—
Manipulació manual de càrrega (NMMC7)	42	0	0	40	—
Actuacions en serveis de prevenció aliens i entitats autònomes (IBASP)	297	6	17.453	234	—
Actuacions en matèria de prevenció en general (IBADI)	6.678	299	995.452	3.577	—
Actuacions en empreses d'alta sinistralitat (IBASI)	95	3	6.138	47	—
Actuacions en el sector de la construcció (IBACO)	6.700	450	2.187.125	1.770	4
Investigació d'accidents (IBAAT)	1.397	105	373.816	335	—
Total d'actuacions en campanyes	15.723	870	3.656.131	6.250	4
Altres actuacions					
Altres actuacions en prevenció	1.054	184	4.334.016	502	9
Total d'actuacions en prevenció de riscs laborals	16.777	1.054	7.990.147	6.752	13

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Inspecció Provincial de Treball i Seguretat Social.

haver-hi acta d'infracció, amb els requeriments per tal que el subjecte obligat i responsable cerqui una solució —en el termini que disposa el requeriment— a la mancança que s'ha advertit. (Vegeu el quadre II-45.)

1.5.4. Les mútues d'accidents de treball i malalties professionals de la Seguretat Social com a serveis de prevenció aliens

La Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscs laborals, va introduir un enfocament de doble sentit en l'organització de la prevenció en el si de les empreses: d'una banda, s'exigeix que l'activitat preventiva s'integri en tots els nivells d'organització, de decisió i d'activitat de l'empresa i, d'altra banda, permet la creació de mecanismes o d'instruments que permetin a l'empresa conèixer quines necessitats preventives té. L'article 32 de la Llei va autoritzar les mútues d'accidents de treball i de malalties professionals de la Seguretat Social (MATMPSS) a actuar com a serveis de prevenció aliens (SPA) respecte de les empreses que tenien associades, amb les mateixes condicions que els altres serveis aliens. És a dir, les mútues varen afegir a la seva funció originària d'entitats col·laboradores de la Seguretat Social les corresponents als SPA.

Les dades de l'activitat de les mútues com a serveis de prevenció no estan desglossades per comunitats autònomes. Això no obstant, en aquesta Memòria oferim una mostra àmplia de part de les MATMPSS amb implantació a les Illes Balears,[13] la qual aporta una imatge clara de la gran importància de l'activitat preventiva que desenvolupen les mútues esmentades. (Vegeu el quadre II-46.)

Finalment, cal afegir que per assumir les tasques en prevenció de riscs laborals, les mútues han segregat els serveis de prevenció aliens mitjançant la creació de societats mercantils, amb la finalitat que aquestes activitats no tinguin repercussió en les quotes públiques.

1.5.5. Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia

Quant als aspectes de prevenció de riscs laborals, la Inspecció de Treball manté contactes anuals de coordinació amb la Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia per tal de perseguir totes les actuacions que puguin ser delictives i que es comprovin arran de les actuacions inspectores.

De fet, la Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears i la Direcció Territorial de la Inspecció de Treball i Seguretat Social han signat un protocol amb l'objectiu de reduir la sinistralitat laboral mitjançant la coordinació de les accions de les diferents administracions públiques en matèria de protecció de la seguretat i la salut laboral.

La sinistralitat laboral és un fenomen que incumbeix molt de prop al Ministeri Públic. Si la tasca preventiva es pot consi-

13. Volem agrair als responsables de l'activitat com a SPA de les entitats Mútua Balear, Mútua Universal Mugenat, Societat de Prevenció Asepeyo i Fremap la seva col·laboració en l'aportació de dades.

Quadre II-46. Activitat com a servei de prevenció de riscs laborals de les MATEPSS: disciplines de seguretat en el treball, higiene industrial, ergonomia i psicosociologia aplicada. Resum d'activitats (2007)

Activitats preventives	Nre. Activitats			
	MUTUA BALEAR (Societat de Prevenció PREVIS)	ASEPEYO (Societat de Prevenció)	MUTUA UNIVERSAL (Unipresalut)	FREMAP (Societat de Prevenció)
Definició de plans de prevenció	637	766	179	295
Reunions/assessorament amb els comité de seguretat i salut	196	95	5	60
Avaluació de riscs, tant d'agents com de llocs de treball	1.760	768	692	675
Avaluació de riscs de la maquinària i els equips de treball	1.214	196	2	640
Assessorament per a la coordinació d'activitats empresarials	782	250	236	324
Avaluació de riscs higiènics (soroll, pols, confort tèrmic)	910	225	89	65
Avaluacions de riscs higiènics (vapors orgànics)	109	61	7	20
Avaluació de riscs ergonòmics	844	107	5	52
Avaluació de riscs psicosocials	484	39	2	37
Estudi i implantació d'instruccions d'actuació en emergències	533	581	281	315
Formació - cursos:				
Gestió de la prevenció	18	25	12	15
Primers auxilis	135	25	—	30
Risc en oficines	180	25	140	39
Risc per lloc de treball	585	90	522	370
Plans d'emergència	283	20	281	370
Risc elèctric	133	15	15	4
Risc per treball en altures	124	25	62	8
Risc d'elevació i transports	69	20	21	4
Risc higiènic	51	20	34	14
Risc en la manipulació de càrregues	162	30	42	22

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per les MATEPSS.

derar una missió pròpia d'altres poders públics i dels agents socials, la tasca del Ministeri Fiscal s'ha de considerar de caire més aviat repressiva. Durant l'any 2007, a les Illes Balears s'han incoat un total 696 procediments per delictes tipificats als articles 316 a 318 del Codi Penal, contra la seguretat i higiene en el treball, un més que l'any 2006.

Amb el protocol signat es pretén establir criteris d'actuació específics en relació amb els accidents de treball mortals o amb lesions qualificades com a greus o molt greus i fer servir un sistema de comunicació que permeti evitar, per una banda, situacions d'impunitat i, per l'altra, la duplicitat de sancions (administrativa i penal).

1.5.6. La negociació col·lectiva i la prevenció de riscs laborals

En aquest punt concret analitzam el tractament de la prevenció de riscs laborals en els convenis col·lectius de les nostres Illes.[14] La matèria, com ja s'ha dit en el marc del CES,[15] s'ha de valorar tenint en compte el canvi important que experimenta la normativa de prevenció de riscs laborals arran de la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscs laborals, i de les reformes posteriors que s'hi han introduït, a més de l'ampli desplegament reglamentari. L'article 1 d'aquesta Llei determina que entre les fonts del dret de prevenció es troben els convenis col·lectius, als quals l'article 2.2 encomana la tasca de desplegar i millorar el contingut legal.

Pel que fa a la negociació col·lectiva sectorial, els dos àmbits de més atenció en la matèria són l'ordenació de determinades comissions sectorials de seguretat i salut i la protecció de la salut. Concretament, el 61% dels convenis col·lectius vigents a les Illes Balears durant el 2007 regulen la participació dels treballadors mitjançant la presència dels delegats de prevenció i també la creació de comissions o comitès de seguretat i salut laboral.

Amb referència a la protecció de la salut, és una matèria considerada en el 95,2% dels convenis sectorials. El 61,9% dels convenis preveuen la revisió o el reconeixement mèdic com a mesura que s'ha d'adoptar per a la vigilància de la salut, sense entrar en la vigilància específica davant determinats riscs del treball. El 42,8% estableix, com a normes generals, obligacions i deures en matèria de prevenció de riscs laborals, l'adopció de mesures de salut laboral amb relació a l'avaluació dels riscs, l'organització i la planificació de la prevenció, la formació i la informació dels treballadors, l'atenció al personal i el control de les condicions de treball. El 90,4% regula, en matèria de salut laboral, el vestuari i la uniformitat (incloent aquest aspecte en la matèria de seguretat i salut laboral), i també els equips de treball i de protecció.

Quant a les clàusules de seguretat i salut pròpies, el 76,1% dels convenis col·lectius sectorials regulen les condicions de treball i la protecció de la seguretat i la salut dels treballadors en la prevenció de riscs laborals.

14. La font per obtenir les dades són els convenis col·lectius integrats en els quadres II-38 i II-39.

15. Vegeu: *La negociació col·lectiva a les Illes Balears. Informe. Estudi tècnic*, publicat pel Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, que conté l'estudi que elaborà C. Riera Vayreda (Palma, 2004).

Quadre II-47. Accidents en jornada de treball, amb baixa, segons el grau de lesió. Illes Balears (2002-2007)

Mida de l'empresa	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Variació 06/07	(%)
Lleus	28.574	25.015	23.832	26.313	27.710	28.493	783	2,8
Greus	227	307	225	243	213	195	-18	-8,5
Mortals	4	9	18	15	11	12	1	9,1
Total	**28.805**	**25.331**	**24.075**	**26.571**	**27.934**	**28.700**	**766**	**2,7**

Font: Conselleria de Treball i Formació.

D'altra banda, el 66,6% dels convenis col·lectius sectorials recullen l'obligació de l'empresa de subscriure una pòlissa o assegurança d'accidents laborals i/o no laborals (segons els casos). El 19% dels convenis preveuen un plus o complements per dur a terme determinades feines.

En matèria d'incapacitat temporal, el 90% dels convenis regula complements i indemnitzacions en cas d'incapacitat temporal deguda a un accident de treball i també un plus complementari per malaltia i per accident.

Respecte de la negociació col·lectiva d'àmbit empresarial, cal dir que la major part de convenis col·lectius d'àmbit empresarial regula, especialment, aspectes com la participació dels treballadors, la salut laboral i la prevenció de riscs laborals, la vigilància de la salut, i les assegurances d'accident de treball. Concretament, el 63,4% dels convenis d'àmbit em-presarial preveu la presència de delegats de prevenció i de comitès de seguretat i salut. El 96,1% conté regulació en matèria de salut laboral i prevenció: el 86,5% reglamenta el tema del vestuari i la roba de treball; el 82,6% fa referència a les assegurances d'accident, i el 75% recull, com a mesura per a la vigilància de la salut, les revisions mèdiques i els serveis de medicina preventiva.

1.5.7. La sinistralitat laboral

Les dades que es refereixen a la salut laboral situen les Illes Balears a la coa de les comunitats autònomes amb relació a l'índex d'incidència dels accidents. Any rere any les Illes Balears és la comunitat autònoma amb la taxa d'accidents més elevada del conjunt de l'Estat. Paral·lelament, les dades relatives al nivell d'estrès i al nivell de satisfacció laboral[16] ens situen a les darreres posicions en el rànquing per comunitats autònomes.[17]

A la nostra comunitat autònoma, durant l'any 2007, es varen produir 28.700 accidents de treball en jornada laboral, la qual cosa representa un augment del 2,7%. (Vegeu el quadre II-47.)

16. Dades procedents de l'enquesta de qualitat de vida en el treball del Ministeri de Treball i Immigració.
17. Vegeu l'Estudi de l'IQT 2006, editat pel CES (2007).

Si examinam més detalladament el nombre total d'accidents de treball, observam el següent:

- L'any 2007 s'han produït 28.493 accidents lleus que representen el 99,2% del total d'accidents de treball a les Illes Balears. L'any 2006 es produïren 27.710 accidents lleus. Per tant, l'any 2007 el nombre d'accidents lleus s'ha incrementat en 783.

- Durant el 2007 s'han produït 195 accidents de treball greus, que representen el 0,7% del total d'accidents. L'any 2006 hi va haver 213 accidents d'aquest tipus, la qual cosa significa que el 2007 hi ha hagut 18 accidents greus menys (el 8,5% menys que l'any 2006).

- Finalment, pel que fa als accidents mortals, se n'han produït dotze[18], és a dir, un més dels que hi va haver el 2006.

En una anàlisi més concreta dels accidents de treball segons el codi i grau de la lesió, podem observar que durant l'any 2007 destaquen, en els accidents de treball greus soferts per treballadors pertanyents al règim general, les fractures d'ossos, amb un total de 96 accidents. Ara bé, el nombre d'accidents greus en aquest règim ha disminuït en comparació amb l'any passat, el 10,10%. En el cas dels accidents mortals, es concentren en el grup de les lesions múltiples i dels infarts, vessaments cerebrals i altres patologies no traumàtiques.

Pel que fa als accidents en jornada de treball in itinere, durant l'any 2007 s'han produït un total de 2.845, la majoria de caràcter lleu (el 97,85%), mentre que la resta ho son de caràcter greu i mortal (l'1,79% i el 0,35%, respectivament). En concret, del total d'accidents lleus produïts in itinere destaquen les dislocacions, regirades i torcedures (1.392 durant l'any 2007); en el cas dels accidents greus, la majoria dels que s'han produït in itinere es concentren en el grup de les fractures d'ossos (fins un total de 25), mentre que dels 10 accidents de treball mortals, fins un total de 6 s'enquadren dins les lesions múltiples. (Vegeu el quadre A II-14.)

Una anàlisi de la sinistralitat laboral per comunitats autònomes ens mostra que les Illes Balears se situen, un any més, al capdavant de tot l'Estat en relació amb l'índex de sinistralitat. Aquest fet ve determinat, com veurem, perquè les Illes Balears presenten el major índex de sinistralitat d'accidents lleus: 19,6 punts per sobre de la mitjana espanyola. (Vegeu el quadre II-48.)

L'evolució de l'índex d'incidència d'accidents durant la jornada de treball en relació amb els accidents lleus a les Illes Balears durant el 2007 ha disminuït lleugerament respecte de l'any anterior, ja que aquesta incidència ha estat gairebé un punt inferior. (Vegeu el gràfic II-12.)

En el cas dels accidents greus, l'any 2007 s'ha produït un descens, tant en termes absoluts (-18) com en termes relatius (8,4

18. Segons la DGSL, dels 12 accidents mortals, 4 s'han produït dins el sector de la construcció i 8 en el sector de serveis; i tots a l'illa de Mallorca.

Quadre II-48. Sinistralitat laboral per comunitats autònomes (2003-2007)

	Lleus	Greus	Mortals	Totals	P. afiliada	Índex d'incidència 2007	Índex d'incidència 2006	Índex d'incidència 2005	Índex d'incidència 2004	Índex d'incidència 2003
Andalusia	162.833	2.115	143	165.091	2.682.176	61,55	62,93	63,93	62,56	61,81
Aragó	24.930	191	41	25.162	475.472	52,92	51,85	51,25	50,44	52,31
Astúries	20.952	189	23	21.164	331.363	63,87	61,32	61,99	62,79	70,51
Illes Balears	28.496	195	12	28.703	369.297	77,72	78,77	78,87	75,24	81,63
Canàries	44.137	298	15	44.450	690.710	64,35	66,51	69,43	71,06	73,75
Cantàbria	10.200	128	17	10.345	187.519	55,17	56,93	56,35	57,54	63,09
Castella-la Manxa	45.943	378	58	46.379	620.394	74,76	77,59	79,00	74,53	80,76
Castella i Lleó	44.957	409	56	45.422	786.268	57,77	58,06	59,91	57,54	62,82
Catalunya	159.676	1.292	102	161.070	2.819.032	57,14	59,50	58,41	64,07	69,12
C. Valenciana	89.966	890	89	90.945	1.639.838	55,46	58,86	64,10	67,09	71,26
Extremadura	16.440	257	13	16.710	333.484	50,11	49,94	49,33	50,41	48,76
Galícia	50.976	836	76	51.888	875.813	59,25	57,47	61,59	60,20	60,60
Madrid	133.112	786	98	133.996	2.606.929	51,40	56,10	54,03	54,32	61,00
Múrcia	27.405	235	36	27.676	493.528	56,08	56,68	59,58	55,93	61,43
Navarra	13.184	129	9	13.322	235.014	56,69	57,13	58,21	60,75	63,70
País Basc	43.549	335	50	43.934	771.155	56,97	62,54	65,62	61,78	70,67
La Rioja	6.380	55	6	6.441	109.355	58,90	59,84	58,93	56,98	64,39
Ceuta	887	10	0	897	16.084	55,77	54,63	58,37	58,28	55,00
Melilla	751	5	0	756	14.504	52,12	44,30	41,65	35,13	43,44
Nacional	**924.774**	**8.733**	**844**	**934.351**	**16.057.935**	**58,19**	**60,30**	**61,20**	**61,70**	**65,69**

(*) L'índex d'incidència està calculat per 1.000 treballadors.

Font: MTAS.

punts menys que l'any 2006). En el gràfic II-13 s'observa l'evolució històrica i la tendència d'aquest indicador de sinistralitat. (Vegeu el gràfic II-13.)

Pel que fa als accidents mortals, l'any 2007, com ja hem dit, varen morir 12 treballadors en accidents laborals, una més menys que l'any 2006. L'evolució dels accidents mortals es palesa en el gràfic corresponent. (Vegeu el gràfic II-14.)

L'any 2007, les Illes Balears, com va passar el 2006, tenen un índex d'incidència de la sinistralitat laboral (nombre d'accidents de treball per cada mil treballadors) molt alt,

Gràfic II-12

Evolució de la incidència dels accidents en la jornada de treball, amb baixa, a les Illes Balears: accidents lleus (nombre d'accidents per cada 1.000 treballadors) (2007)

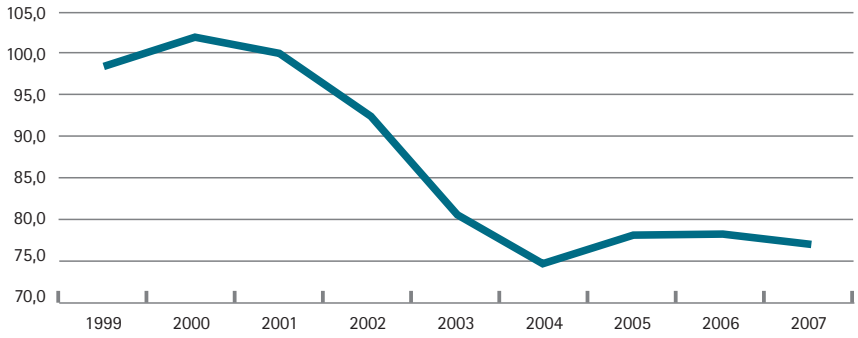

Font: Direcció General de Salut laboral, Conselleria de Treball i Formació.

Gràfic II-13

Evolució de la incidència dels accidents en la jornada de treball, amb baixa, a les Illes Balears: accidents greus (nombre d'accidents per 1.000 treballadors) (2007)

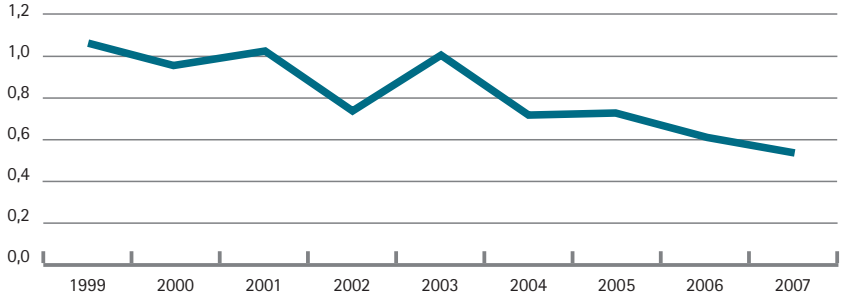

Font: Direcció General de Salut laboral, Conselleria de Treball i Formació.

Gràfic II-14

Evolució de la incidència dels accidents en la jornada de treball, amb baixa, a les Illes Balears: accidents mortals (nombre d'accidents per cada 1.000 treballadors) (2007)

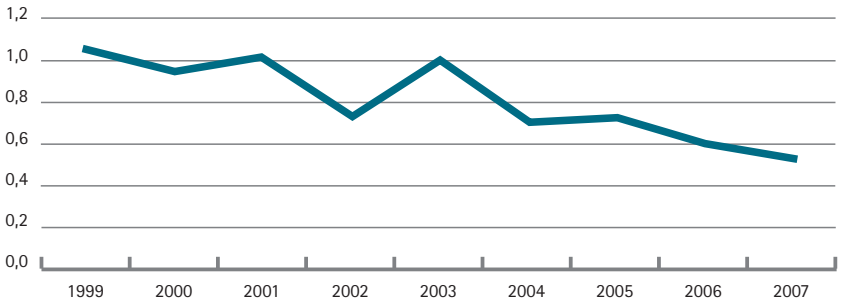

Font: Direcció General de Salut laboral, Conselleria de Treball i Formació.

Gràfic II-15

Índex d'incidència per sectors d'activitat: Illes Balears (2000-2007)

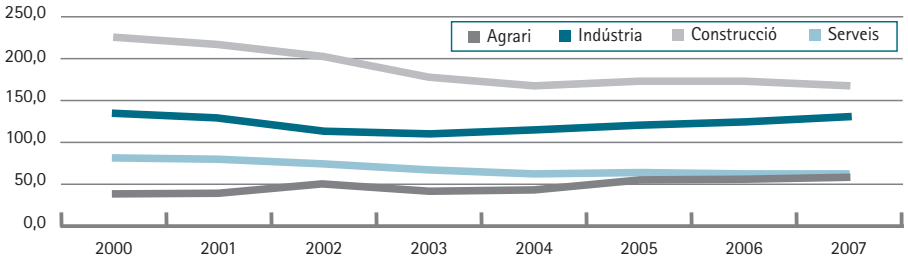

Font: Direcció General de Salut laboral, Conselleria de Treball i Formació.

del 77,7. No obstant això, el nombre d'accidents en relació amb les persones ocupades va ser 1,1 punt inferior respecte de l'any 2006.

Per sectors d'activitat l'índex d'incidència ha estat menor en el cas dels serveis, en què ha disminuït respecte de l'any 2006, 0,49 punts. Així també, ha baixat en el sector de la construcció (-5 punts). A la resta de sectors, agrari i industrial, l'índex d'incidència ha augmentat: en agricultura 3,1 punts més, i en el cas del sector industrial es registra un augment de 5,6 punts.

La distribució dels accidents per sectors econòmics mostra una elevada concentració en el sector de serveis, el qual dóna feina al 75,8% dels treballadors registrats a les Balears. Del total d'accidents de treball, el 56,8% tingueren lloc en feines relacionades amb el sector de serveis; el 30,5% es produïren en la construcció; l'11,1%, en la indústria,

Quadre II-49. Accidents en jornada de treball, amb baixa, segons el grau de lesió. Illes Balears (2006-2007)

	2006				2007					
	Lleus	Greus	Mortals	Total	Lleus	Greus	Mortals	Total	Var. 06/07	%
Mallorca	22.333	186	9	22.528	23.329	156	12	23.497	969	4,2
Menorca	1.980	15	0	1.995	1.954	16	0	1.970	-25	-1,3
Eivissa-Formentera	3.397	12	2	3.411	3.210	23	0	3.233	-178	-5,5
Total	**27.710**	**213**	**11**	**27.934**	**28.493**	**195**	**12**	**28.700**	**766**	**2,7**

Font: Direcció General de Salut Laboral. Conselleria de Treball i Formació.

i, finalment, l'1,6% restant es va produir en el sector agrari. Aquesta distribució d'accidents per sector d'activitat es correspon amb la distribució de l'ocupació en la nostra economia, molt terciaritzada, amb un fort pes de la construcció i amb una indústria escassa i un sector agrícola mínim. (Vegeu el gràfic II-15.)

El nombre d'accidents de treball per illes ens indica que han augmentat durant el 2007 a l'illa de Mallorca, concretament un increment del 4,3%. A la resta d'illes, es dóna un descens. Menorca registra una davallada de l'1,2%, Eivissa del 4,3% i, per acabar, Formentera del 29,9%. (Vegeu el quadre II-49 i les addendes II-2, II-3 i II-4.)

Addenda II-2

Evolució dels treballadors en alta laboral al règim general i dels accidents en jornada a Mallorca, 1999-2007

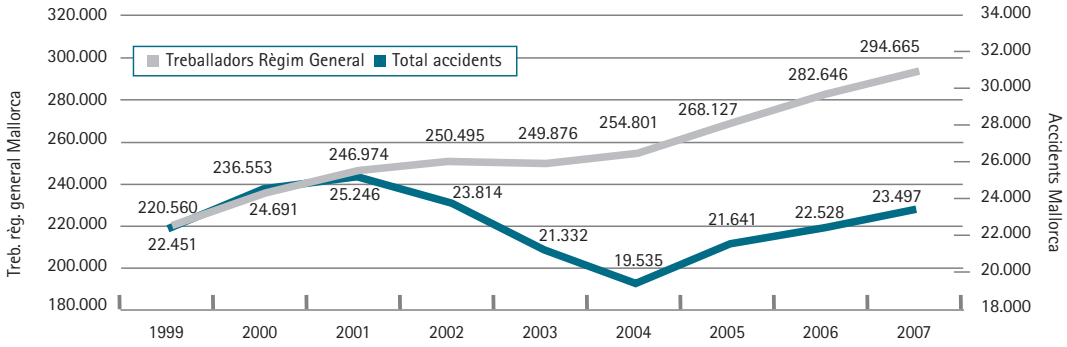

Addenda II-3

Evolució dels treballadors en alta laboral al règim general i dels accidents en jornada a Menorca, 1999-2007

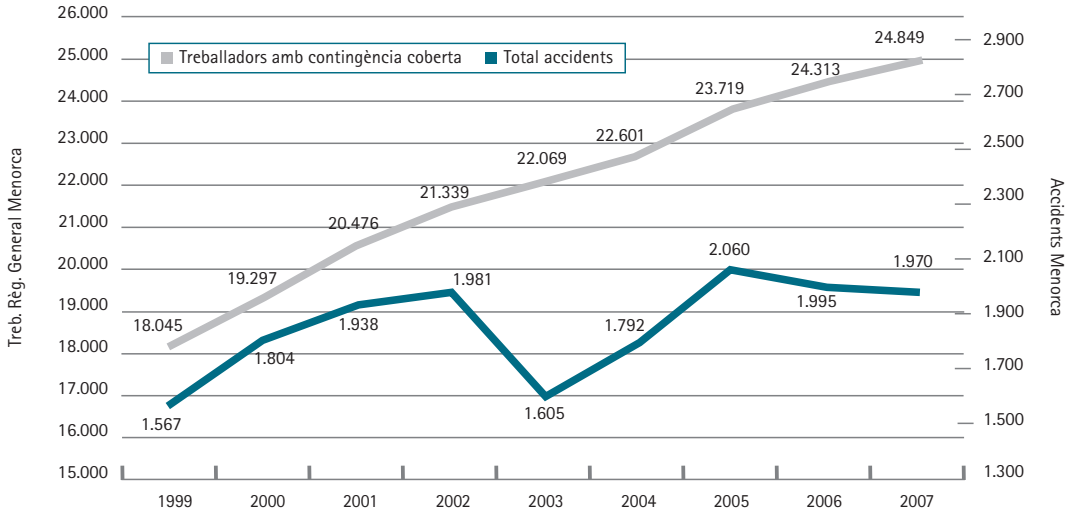

Addenda II-4

Evolució dels treballadors en alta laboral al règim general i dels accidents en jornada a Eivissa-Formentera, 1999-2007

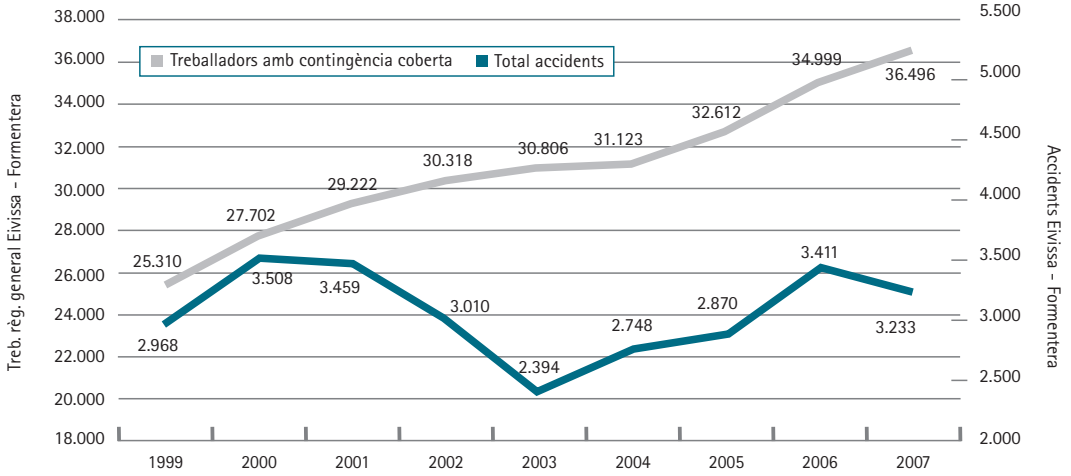

2

SEGURETAT SOCIAL

RESUM

La recaptació líquida de la Seguretat Social a les Illes Balears durant l'exercici del 2007 ha estat de 2.645,37 milions d'euros, xifra que representa un increment del 7,39% respecte de l'any anterior.

El nombre total de pensions contributives que s'han percebut a les Illes Balears l'any 2007 és de 158.432, la qual cosa representa l'1,9% del nombre total de pensions contributives de l'Estat espanyol. La contrapartida monetària del total de pensions contributives ha arribat al valor de 1.345,60 milions d'euros, amb un increment del 7,94%. Per comparació amb les dades relatives als valors mitjans de les pensions de les diferents comunitats autònomes, les pensions mensuals de les Illes Balears tenen un valor de 614,04 euro i s'han situat sempre per sota de la mitjana nacional. Només Múrcia, Extremadura i Galícia se situen per sota de les Balears. Ara bé, per províncies de l'arc mediterrani, només se situen per sobre de les Balears, València, Màlaga i Tarragona.

El nombre de pensions noves reconegudes a les Illes Balears sumen un total de 8.842, amb un import mitjà de 736,37 euros, és a dir, el 19,9% per sobre de la pensió mitjana.

La pensió contributiva mitjana de Mallorca és de 620,59 euros; la de Menorca, de 621,80 euros; la d'Eivissa, de 593,65 euros, i la de Formentera, de 533,65 euros.

La mitjana mensual de les pensions de jubilació és de 688,37 euros; la de les pensions de viduïtat, de 449,49 euros; la de les d'incapacitat permanent, de 698,43 euros; la de les d'orfandat, de 269,72 euros, i les que són a favor dels familiars, de 305,48 euros.

L'import anual dels subsidis ha estat de 127,50 milions d'euros, amb un increment en relació amb l'any anterior del 4,15%.

Quant a la protecció per atur, la despesa relativa a les prestacions per atur és de 433,4 milions d'euros, xifra que significa una variació del 8,03% i un increment en el nombre de beneficiaris del 5,2%. D'altra banda, durant l'exercici del 2007 també ha augmentat la cotització de la Seguretat Social l'11,6%, de manera que s'ha arribat a una quantia total de 119,51 milions d'euros.

2.1. INTRODUCCIÓ

En aquest apartat es presenten les dades sobre la recaptació i les despeses de la Seguretat Social i sobre la protecció per atur.

2.2. LA RECAPTACIÓ DE LA SEGURETAT SOCIAL

La gestió recaptadora de la Seguretat Social, la duu a terme la Tresoreria General de la Seguretat Social, com a caixa única del sistema, pel que fa a la recaptació tant voluntària com executiva, sota la direcció, la vigilància i la tutela de l'Estat. Els imports acumulats de la recaptació pressupostària relatius a l'exercici del 2007 són els que es recullen en el quadre II-50.

Cal remarcar d'aquestes dades que la recaptació líquida ha arribat a l'import de 2.645,37 milions d'euros, la qual cosa representa un increment del 7,39% respecte de l'any anterior.

Quadre II-50. Recaptació de la Seguretat Social (2004-2007)

	2004	2005	var. 05/04	2006	var.06/05	2007	var.07/06
	(en milers d'euros)		(%)	(en milers d'euros)	(%)	(en milers d'euros)	(%)
Recaptació per via voluntària							
Gener	141.465,02	150.193,91	6,17	165.268,79	10,04	178.918,21	8,26
Febrer	140.904,10	150.282,36	6,66	165.914,05	10,40	179.784,31	8,36
Març	144.524,64	152.513,86	5,53	167.416,42	9,77	181.539,59	8,44
Abril	144.891,24	155.806,66	7,53	172.828,29	10,92	186.893,77	8,14
Maig	145.045,88	158.895,79	9,55	176.840,76	11,29	192.675,85	8,95
Juny	157.125,79	171.548,52	9,18	190.021,05	10,77	205.247,58	8,01
Juliol	166.319,31	177.011,70	6,43	197.213,03	11,41	210.642,67	6,81
Agost	169.286,18	183.160,58	8,20	200.353,05	9,39	211.702,59	5,66
Setembre	169.271,39	182.681,88	7,92	195.260,23	6,89	210.234,52	7,67
Octubre	168.191,41	176.172,13	4,75	199.257,13	13,10	209.490,06	5,14
Novembre	165.235,05	176.753,85	6,97	195.554,63	10,64	214.144,09	9,51
Desembre	174.392,49	195.247,34	11,96	199.816,26	2,34	226.926,38	13,57
Total	**1.886.652,50**	**2.030.268,58**	**7,61**	**2.225.743,69**	**9,63**	**2.408.199,62**	**8,20**
Recaptació líquida							
Gener	148.873,85	157.457,49	5,77	173.084,01	9,92	186.878,63	7,97
Febrer	148.591,47	157.169,40	5,77	174.488,53	11,02	189.560,85	8,64
Març	155.258,03	162.840,40	4,88	182.477,02	12,06	194.142,57	6,39
Abril	162.265,34	173.268,00	6,78	189.421,45	9,32	206.879,87	9,22
Maig	162.513,40	180.018,75	10,77	199.568,55	10,86	217.306,44	8,89
Juny	179.957,24	197.849,05	9,94	218.366,12	10,37	235.712,40	7,94
Juliol	191.898,46	205.968,74	7,33	225.287,14	9,38	241.933,85	7,39
Agost	194.274,95	212.912,21	9,59	228.636,73	7,39	243.699,22	6,59
Setembre	192.630,27	214.898,07	44,56	228.844,79	6,49	240.554,60	5,12
Octubre	192.771,93	206.731,88	7,24	227.490,64	10,04	242.905,61	6,78
Novembre	187.678,08	199.267,00	6,17	221.660,70	11,24	237.353,01	7,08
Desembre	159.833,14	179.188,97	12,11	194.067,45	8,30	208.449,70	7,41
Total	**2.076.546,16**	**2.247.569,91**	**8,24**	**2.463.393,13**	**9,60**	**2.645.376,75**	**7,39**
Recaptació per via executiva							
Gener	2.065,00	1.871,05	-9,39	2.827,26	51,11	2.416,24	-14,54
Febrer	3.550,87	2.313,12	-34,86	2.756,44	19,17	3.879,02	40,73
Març	2.898,13	3.312,35	14,29	4.089,06	23,45	3.636,98	-11,06
Abril	4.412,43	3.445,30	-21,92	2.390,37	-30,62	3.180,51	33,06
Maig	2.565,07	3.462,41	34,98	3.952,00	14,14	3.932,18	-0,50

Continua

Quadre II-50. Recaptació de la Seguretat Social (2004-2007)

	2004	2005	var. 05/04	2006	var.06/05	2007	var.07/06
	(en milers d'euros)		(%)	(en milers d'euros)	(%)	(en milers d'euros)	(%)
Recaptació per via executiva							
Juny	3.924,40	3.651,48	-6,95	3.922,67	7,43	3.480,43	-11,27
Juliol	3.137,67	3.327,53	6,05	3.413,52	2,58	3.613,94	5,87
Agost	3.227,28	3.740,97	15,92	3.621,32	-3,20	2.403,17	-33,64
Setembre	2.838,96	3.861,40	36,01	4.300,56	11,37	2.997,13	-30,31
Octubre	3.781,08	4.029,60	6,57	3.351,22	-16,83	4.391,36	31,04
Novembre	3.094,78	3.292,97	6,4	3.180,61	-3,41	3.045,87	-4,24
Desembre	2.800,46	3.118,68	11,36	4.358,22	39,75	3.047,92	-30,07
Total	**38.296,13**	**39.426,86**	**2,95**	**42.163,25**	**6,94**	**40.024,75**	**-5,07**

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social, Direcció Provincial a les Illes Balears.

2.3. Les despeses de la Seguretat Social

Aquest apartat estudia l'evolució del nombre de pensions de l'any 2007 en la modalitat contributiva del sistema de la Seguretat Social.

El nombre total de pensions contributives que s'han percebut a les Illes Balears, a dia 31 de desembre de 2007, és de 158.432, davant les 156.256 de l'any anterior. Aquesta xifra representa l'1,9% del total de les pensions de l'Estat espanyol, que sumen un total de 8.334.316, davant els 8.175.507 de l'any 2006. (Vegeu el quadre II-51.)

Quadre II-51. Nombre de pensions a les Illes Balears i a Espanya (2000-2007)*

	Total de pensions		Var. respecte de l'any anterior	
	Illes Balears	Espanya	(%) Illes Balears	(%) Espanya
2000	148.021	7.649.392	1,35	1,16
2001	149.158	7.678.000	0,77	0,37
2002	150.716	7.790.250	1,04	1,46
2003	151.442	7.854.176	0,48	0,82
2004	151.876	7.913.385	0,29	0,75
2005	155.317	8.099.910	2,27 *	2,36
2006	156.256	8.175.507	0,60	0,93
2007	158.432	8.334.316	1,39	1,94

* Afecte Llei 9/2005, de 6 de juny, que estableix la compatibilitat de les pensions SOVI amb les de viduïtat del sistema de la Seguretat Social.

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-52. Nombre de pensions en vigor, per illes (1 de desembre de 2007)

	Nombre	Import mensual	Pensió mitjana
Mallorca	130.251	80.833.113,45	620,59
Menorca	12.111	7.530.617,26	621,80
Eivissa	13.563	8.051.649,82	593,65
Formentera	868	463.211,46	533,65
Sense informació	1.639	404.600,93	246,86
Total	**158.432**	**97.283.192,92**	**614,04**

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Tant en l'àmbit nacional com a la nostra comunitat, es pot observar un cert creixement de les prestacions, que en termes percentuals se situa en l'1,9% per al territori nacional i en l'1,4% per a les Illes, amb un augment del ritme de creixement d'aquestes taxes amb relació a les del 2006 de 1,01 punts en l'àmbit de l' Estat i de 0,79 punts a les Illes Balears.

Mallorca representa el 82,2% del total de les pensions, Menorca el 7,6%, Eivissa el 8,5%, i Formentera el 0,5%, i no hi ha informació territorialitzada sobre l'1% restant, perquè es tracta de pensions que s'abonen a l'estranger. (Vegeu el quadre II-52.)

2.3.1. Anàlisi comparativa de les pensions contributives per comunitats autònomes, per províncies i per municipis de les Balears

En el terreny de les pensions contributives, i per comparació amb les dades relatives als valors mitjans de les pensions de les diferents comunitats autònomes, les pensions de les Illes Balears s'han situat sempre en els llocs baixos de la taula. L'any 2007 la pensió mitjana de les Balears és de 614,04 euros, 28,89 euros més que l'any anterior. Per sota només hi ha Múrcia, Extremadura i Galícia. (Vegeu el quadre II-53.)

En canvi, el nombre de pensions noves reconegudes a les Illes Balears sumen un total de 8.842, amb un import mitjà de 736,37 euros, és a dir, un 19,9% per sobre de la pensió mitjana. (Vegeu el quadre II-54.)

De les 19 regions autònomes, nou tenen una pensió mitjana superior a la mitjana estatal (678,86 euros). Per ordre, són: el País Basc, Astúries, Madrid, Navarra, Ceuta, Cantàbria, Aragó, Catalunya, i Melilla.

Mitjançant la comparació dels valors de la pensió mitjana per a cadascun dels conceptes per separat, podem ampliar aquesta anàlisi. En el cas de les pensions de favor de familiars, les Balears es troben en el darrer lloc; en el cas de les pensions de viduïtat i orfandat, són en el segon dels darrers llocs. Les pensions de jubilació es troben en setzè lloc i les pensions per incapacitat permanent ocupen el catorzè.

Quadre II-53. Pensions contributives a les diferents comunitats autònomes (2005-2007)

	Incapacitat permanent						Jubilació					
	Desembre 2005		Desembre 2006		Desembre 2007		Desembre 2005		Desembre 2006		Desembre 2007	
	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)
Andalusia	187,67	663,81	195,70	695,45	201,34	720,69	684,64	631,81	692,42	668,80	699,11	703,49
Aragó	22,10	777,10	22,72	811,47	22,93	840,96	165,21	697,75	167,18	741,37	168,191	781,31
Astúries	33,72	885,13	35,19	925,52	35,70	945,38	160,80	861,10	161,88	910,93	162,657	958,89
Cantàbria	12,64	748,74	13,21	788,29	13,66	821,69	73,71	718,32	74,11	760,33	74,431	801,14
Castella-la Manxa	30,21	633,84	32,18	665,54	33,49	695,01	189,51	623,83	189,83	663,98	190,113	702,26
Castella i Lleó	42,40	727,79	42,99	756,84	43,34	778,79	354,88	656,25	356,73	696,73	357,464	733,41
Catalunya	153,91	719,77	159,46	760,08	164,45	799,89	883,41	700,96	898,59	740,99	911,482	778,23
Comunitat Valenciana	81,72	642,89	85,74	676,63	89,58	705,62	473,52	622,96	483,41	659,06	490,65	693,26
Extremadura	19,71	571,60	20,60	598,17	21,13	623,94	110,63	575,33	110,67	611,10	110,74	643,75
Galícia	63,25	601,22	65,13	630,18	67,11	654,87	431,58	560,95	433,77	595,3	434,979	627,64
Illes Balears	18,91	642,31	18,97	672,72	18,79	698,43	90,73	616,21	91,90	653,41	93,042	688,37
Illes Canàries	26,79	623,23	28,10	654,09	29,36	679,77	118,86	670,51	121,99	709,02	125,276	745,92
La Rioja	5,75	691,43	5,76	723,3	5,77	754,95	37,30	637,39	38,00	675,43	38,564	710,18
Madrid	63,44	818,47	66,37	849,57	68,88	879,71	529,34	837,85	542,87	884,58	556,003	927,07
Múrcia	28,91	576,61	29,66	608,05	30,18	636,91	115,84	610,71	117,08	645,12	117,711	677,05
Navarra	10,57	848,58	10,78	886,83	10,94	918,69	67,42	761,58	69,43	809,38	70,97	853,87
País Basc	42,47	911,66	43,59	953,95	44,40	988,47	276,37	876,87	282,62	923,70	287,43	966,52
Ceuta	0,70	890,74	0,74	938,4	0,76	955,15	3,72	811,07	3,75	848,96	3,766	887,34
Melilla	1,00	803,20	1,07	830,79	1,11	858,17	2,99	750,99	2,98	796,33	2,97	829,16
Total	**845,90**	**702,49**	**878,00**	**736,38**	**902,90**	**765,46**	**4.770,50**	**688,17**	**4.839,21**	**728,73**	**4895,54**	**766,52**

Continua

Quadre II-53. Pensions contributives a les diferents comunitats autònomes (2005-2007)

	Viduïtat						Orfandat					
	Desembre 2005		Desembre 2006		Desembre 2007		Desembre 2005		Desembre 2006		Desembre 2007	
	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)
Andalusia	351,53	434,33	356,98	457,10	362,17	477,99	54,15	251,46	53,25	267,8	52,931	283,47
Aragó	72,97	464,70	73,66	490,47	74,091	513,75	6,83	291,23	6,80	308,87	6,823	322,95
Astúries	82,79	500,72	83,65	526,50	84,26	550,59	7,93	323,28	7,76	341,61	7,591	361,25
Cantàbria	33,70	458,19	34,08	483,08	34,487	505,27	3,75	290,74	3,70	308,14	3,727	324,1
Castella-la Manxa	90,63	443,89	91,69	469,56	92,716	493,7	11,32	266,40	11,33	283,73	11,293	300,69
Castella i Lleó	153,73	438,96	155,28	463,46	156,618	485,94	16,94	285,57	16,83	303,21	16,699	319,35
Catalunya	368,21	461,12	373,04	484,69	377,861	505,67	33,97	273,86	33,82	290,02	33,575	304,66
Comunitat Valenciana	221,79	431,46	225,06	453,71	228,068	474,49	26,69	256,15	26,62	272,90	26,69	285,67
Extremadura	58,66	428,81	59,26	452,69	59,815	475,01	8,53	251,04	8,38	269,11	8,338	284,41
Galícia	174,37	381,39	176,73	401,32	179,023	419,52	20,23	261,57	20,02	279,31	19,821	293,62
Illes Balears	40,81	408,88	41,32	430,53	41,927	449,49	4,69	238,81	4,54	255,91	4,509	269,72
Illes Canàries	65,33	447,97	66,90	471,17	68,432	492,03	12,74	248,35	12,73	264,11	12,687	278,97
La Rioja	14,98	440,47	15,23	464,68	15,381	486,75	1,50	287,09	1,49	300,86	1,527	308,82
Madrid	240,93	519,99	244,47	546,51	247,814	570,48	27,14	301,43	26,60	317,65	26,407	332,3
Múrcia	54,62	418,53	55,57	440,33	56,62	460,15	7,98	250,52	8,13	264,59	8,209	278,73
Navarra	27,84	480,36	28,21	506,24	28,563	529,56	3,19	287,89	3,15	303,28	3,164	318,41
País Basc	124,67	543,41	126,33	571,24	127,668	596,58	12,97	321,46	12,88	338,72	12,645	353,97
Ceuta	2,46	493,89	2,48	521,27	2,521	543,69	0,45	253,15	0,44	272,1	0,434	288,93
Melilla	2,21	459,64	2,24	485,90	2,27	511,30	0,51	238,55	0,51	251,72	0,503	263,84
Total	**2.182,23**	**454,75**	**2.212,23**	**478,62**	**2240,30**	**500,35**	**261,53**	**271,13**	**259,01**	**287,78**	**257,568**	**302,68**

Continua

Quadre II-53. Pensions contributives a les diferents comunitats autònomes (2005-2007)

	Favor de familiars						Total de les pensions					
	Desembre 2005		Desembre 2006		Desembre 2007		Desembre 2005		Desembre 2006		Desembre 2007	
	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)	Nombre (en milers)	Import mitjà (en euros)
Andalusia	7,87	333,29	7,57	359,52	7,391	384,7	1.285,86	564,65	1.305,92	596,78	1.322,93	625,79
Aragó	1,21	377,81	1,17	403,43	1,125	420,01	268,32	629,12	271,53	666,88	273,16	700,80
Astúries	1,66	461,82	1,63	493,53	1,614	516,98	286,91	742,75	290,12	784,28	291,82	821,36
Cantàbria	0,96	378,47	0,94	409,24	0,963	436,95	124,768	635,68	126,03	672,40	127,27	706,44
Castella-la Manxa	2,27	322,86	2,21	350,03	2,16	371,64	323,93	559,82	327,24	594,37	329,77	626,97
Castella i Lleó	3,93	361,58	3,89	385,85	3,799	410,33	571,92	590,14	575,74	624,70	577,92	655,66
Catalunya	1,98	345,92	1,90	370,46	1,825	391,42	1.441,49	631,15	1.466,81	667,00	1.489,19	700,32
Comunitat Valenciana	2,70	324,45	2,62	346,40	2,56	369,76	806,42	559,17	823,45	591,29	837,54	621,04
Extremadura	1,50	340,44	1,48	361,82	1,497	381,16	199,04	516,1	200,40	546,78	201,52	574,77
Galícia	5,24	329,93	5,30	350,60	5,29	370,76	694,67	509,08	700,95	538,76	706,23	566,17
Illes Balears	0,17	261,55	0,16	282,54	0,164	305,48	155,32	553,12	156,89	585,15	158,43	614,04
Illes Canàries	1,56	360,96	1,59	384,66	1,582	406,75	225,29	574,35	231,31	606,84	237,33	637,31
La Rioja	0,26	369,38	0,24	388,59	0,238	407,13	59,8	583,31	60,73	616,75	61,48	647,34
Madrid	3,83	349,24	3,65	373,75	3,542	398,62	864,68	728,86	883,97	769,28	902,65	806,08
Múrcia	0,70	339,96	0,68	360,84	0,656	377,13	208,05	540,79	211,13	570,44	213,37	597,57
Navarra	0,55	420,57	0,54	452,76	0,514	468,02	109,58	683,01	112,12	724,59	114,15	762,35
País Basc	3,17	420,75	3,10	448,25	2,966	483,86	459,65	770,82	468,53	812,25	475,11	849,85
Ceuta	0,64	314,91	0,06	381,01	0,06	393,6	7,39	674,68	7,48	710,92	7,55	741,04
Melilla	0,60	329,36	0,06	336,85	0,058	355,22	6,82	622,65	6,86	655,89	6,91	684,14
Total	**39,69**	**354,01**	**38,79**	**378,95**	**38,005**	**402,46**	**8.099,91**	**611,68**	**8.227,24**	**646,76**	**8.334,32**	**678,86**

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-54. Pensions noves reconegudes a les Illes Balears (2002-2007)

	Nombre	Pensió mitjana (euros)	% variació
2002	8.464	519,65	3,98
2003	8.319	567,67	9,24
2004	7.682 *	642,00	13,09
2005	8.711	614,00	-4,36
2006	8.924	683,93	11,39
2007	8.842	736,37	7,67

(*) A partir del 2004 la sèrie no comporta les pensions que s'hagin rehabilitat.
Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

En un nivell de desglossament major, de l'anàlisi de la distribució de la pensió mitjana per províncies es deriva que la majoria de províncies del nord de la Península són les que tenen unes pensions mitjanes més elevades de l'Estat espanyol. Les quatre províncies que ocupen els primers llocs són: Biscaia, Àlaba, Guipúscoa i Astúries. D'altra banda, la zona que conforma l'arc mediterrani, excepte Barcelona, està per sota de la mitjana espanyola, i només se situen per sobre de les Illes Balears València, Màlaga i Tarragona. (Vegeu el quadre II-55.)

Quadre II-55. Distribució de la pensió mitjana mensual per províncies (2005-2007)

		Provincies amb una pensió mitjana superior a la de l'Estat espanyol					
		Desembre 2005	Var. 05/04	Desembre 2006	Var. 06/05	Desembre 2007	Var. 07/06
Nre. de llocs	Província	Import mitjà	%	Import mitjà	%	Import mitjà	%
1	Biscaia	781,96	4,14	823,48	5,31	861,27	4,59
2	Àlaba	757,50	5,20	802,74	5,97	845,77	5,36
3	Guipúscoa	758,01	4,03	797,98	5,27	833,31	4,43
4	Astúries	742,75	5,24	784,28	5,59	821,36	4,73
5	Madrid	728,86	5,11	769,28	5,55	806,08	4,78
6	Navarra	683,01	5,73	724,59	6,09	762,35	5,21
7	Valladolid	679,61	5,73	719,39	5,85	753,02	4,67
8	Ceuta	674,68	4,97	710,92	5,37	741,04	4,24
9	Barcelona	656,40	4,45	693,44	5,64	727,79	4,95
10	Saragossa	652,77	4,89	692,34	6,06	727,58	5,09
11	Cantàbria	635,00	5,00	672,40	5,89	706,44	5,06
12	Guadalajara	635,68	6,30	671,88	5,69	709,19	5,55
13	Cadis	630,37	5,91	668,76	6,09	701,97	4,97
14	Melilla	622,65	4,99	655,89	5,34	684,14	4,31
	Estat	611,68	5,27	646,76	5,74	678,86	4,96

Continua

Quadre II-55. Distribució de la pensió mitjana mensual per províncies (2005-2007)

	Províncies amb una pensió mitjana inferior a la de l'Estat espanyol						
		Desembre 2005	Var. 05/04	Desembre 2006	Var. 06/05	Desembre 2007	Var. 07/06
Nre. de llocs	Província	Import mitjà	%	Import mitjà	%	Import mitjà	%
15	Burgos	603,70	5,77	642,15	6,37	676,33	5,32
16	Palència	600,82	5,31	635,72	5,81	664,96	4,60
17	Lleó	602,30	5,42	633,61	5,20	662,61	4,58
18	Sevilla	587,90	5,22	620,25	5,50	649,41	4,70
19	Huelva	586,23	5,51	619,73	5,71	648,79	4,69
20	La Rioja	583,31	4,87	616,75	5,73	647,34	4,96
21	Ciudad Real	580,59	6,21	615,33	5,98	647,83	5,28
22	Las Palmas	582,51	5,28	614,33	5,46	644,61	4,93
23	València	580,96	5,03	614,18	5,72	645,21	5,05
24	Màlaga	579,95	5,71	613,08	5,71	643,15	4,90
25	Tarragona	578,12	5,60	612,52	5,95	644,34	5,19
26	Osca	578,85	5,52	611,96	5,72	94,80	-84,51
27	Terol	575,77	5,54	608,43	5,67	637,12	4,72
28	Segòvia	567,34	5,52	598,72	5,53	628,49	4,97
29	Sta. C. Tenerife	565,39	6,02	598,60	5,87	629,28	5,13
30	Sòria	555,00	5,66	589,07	6,14	618,66	5,02
31	Salamanca	552,12	5,53	585,29	6,01	615,89	5,23
32	Illes Balears	553,12	5,29	585,15	5,79	614,04	4,94
33	Toledo	549,81	6,46	584,79	6,36	617,77	5,64
34	Girona	549,36	5,23	580,50	5,67	609,47	4,99
35	Múrcia	540,79	5,27	570,44	5,48	597,57	4,76
36	La Corunya	538,54	5,68	569,57	5,76	598,29	5,04
37	Alacant	537,64	4,63	567,81	5,61	595,74	4,92
38	Albacete	534,48	5,97	567,81	6,24	598,49	5,40
39	Pontevedra	535,23	5,86	566,60	5,86	595,45	5,09
40	Granada	533,56	5,83	563,11	5,54	589,49	4,68
41	Lleida	527,18	5,39	556,67	5,59	584,98	5,09
42	Jaén	526,61	5,83	556,23	5,62	583,12	4,83
43	Badajoz	524,32	6,00	555,06	5,86	583,81	5,18
44	Castelló	522,76	5,10	554,89	6,15	583,78	5,21
45	Conca	521,89	6,36	553,55	6,07	583,60	5,43
46	Àvila	521,20	6,23	552,69	6,04	582,73	5,44
47	Còrdova	520,56	5,64	548,56	5,38	575,60	4,93

Continua

QUADRE II-55. DISTRIBUCIÓ DE LA PENSIÓ MITJANA MENSUAL PER PROVÍNCIES (2005-2007)

		Províncies amb una pensió mitjana inferior a la de l'Estat espanyol					
		Desembre 2005	Var. 05/04	Desembre 2006	Var. 06/05	Desembre 2007	Var. 07/06
Nre. de llocs	Província	Import mitjà	%	Import mitjà	%	Import mitjà	%
48	Càceres	505,08	6,10	535,70	6,06	562,66	5,03
49	Zamora	504,88	5,94	535,70	6,10	563,42	5,17
50	Almeria	492,01	5,91	520,56	5,80	547,06	5,09
51	Lugo	457,31	5,57	483,29	5,68	507,00	4,91
52	Ourense	448,68	5,72	474,35	5,72	498,12	5,01

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Mapa II-1.

Nombre de pensions i distribució percentual (INSS+ISM) a les Illes Balears i per municipis (juliol 2007)

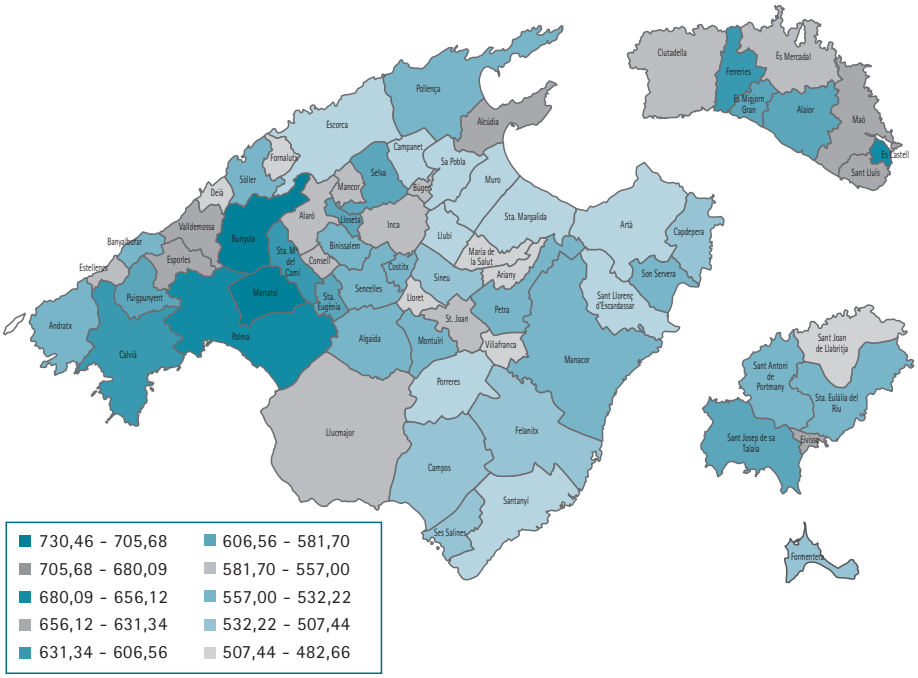

* Les dades quantitatives es poden consultar a l'anex estadístic A II-6.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Per municipis, i més concretament d'entre els de Mallorca, podem veure que Palma és el que s'enduu la major part de l'import de les pensions contributives, amb el 38,5%. En un segon escaló hi ha Manacor i Llucmajor, amb percentatges del 4,3% i del 3,5%, respectivament. En un tercer nivell hi ha Inca i Felanitx, amb el 3% i el 2,4%, respectivament. (Vegeu el mapa II-1 i el quadre A II-15.)

A l'illa de Menorca són destacables els municipis de Maó, amb el 2,7% i de Ciutadella, amb el 2,5%. I pel que fa a les Pitiüses, cal esmentar el municipi d'Eivissa, amb el 3,3% de l'import de les pensions contributives.

Si tenim en compte l'import de les pensions segons el nombre de beneficiaris, es pot parlar de certes diferències entre municipis de l'àrea metropolitana de Palma i del litoral i els municipis de l'interior. En el cas de Mallorca, Palma (675,62 euros), Alcúdia (635,16 euros), Marratxí (715,65 euros) i Calvià (631,92 euros) són municipis amb unes pensions per sobre de la mitjana, mentre que municipis como Deià, Lloret de Vistalegre, Ariany o Fornalutx són municipis amb pensions que no superen els 500 euros mensuals.

En el cas de Menorca, les pensions més altes de l'illa es donen a Ferreries (624,39 euros), es Castell (657,14 euros) i Maó (654,08 euros), municipis que estan situats a la zona del llevant de Menorca. A les illes Pitiüses les pensions més altes es troben al municipi d'Eivissa, amb una pensió mitjana de 651,02 euros.

2.3.2. Anàlisi de les pensions contributives segons els diferents règims

El règim de pensions més important del sistema contributiu de les Illes Balears és la pensió de jubilació, que representa el 65,54% de les despeses, seguida de la de viduïtat i les d'incapacitat permanent, que representen el 19,11% i el 14,03%, respectivament. (Vegeu el quadre II-56.)

Quadre II-56. Import anual de les pensions (2006-2007)

	2006 (en euros)	06/05 %	% del total	2007 (en euros)	07/06 %	% del total
Pensions	1.246.602.326,12	6,72	100,00	1.345.599.970,61	7,94	100
Jubilació	811.691.104,21	7,80	65,11	881.882.219,16	8,65	65,54
Viduïtat	239.248.488,79	5,03	19,19	257.198.060,99	7,50	19,11
Incapacitat permanent	178.742.794,70	4,59	14,34	188.846.507,21	5,65	14,03
Orfandat	16.284.713,11	3,22	1,31	16.981.928,63	4,28	1,26
Favor familiar	635.225,31	0,19	0,05	691.254,62	8,82	0,05

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Com a novetat, enguany l'INSS ens ha pogut facilitar la informació relativa al total de pensions en vigor per classe, gènere i grups d'edat, així com dades concretes per règim y tram de quantia. (Vegeu els quadres A II-16 i A II-17.)

El nombre de beneficiaris de les pensions de jubilació l'any 2007 ha estat de 93.042 persones. L'import destinat mensualment a aquest concepte és de 64.047.424,95 euros, mentre que la mitjana mensual de la pensió és de 688,37 euros. (Vegeu el quadre II-57.)

Destaca amb molta diferència la pensió de jubilació per a les persones que provenen de la mineria del carbó, que reben un import més elevat en comparació amb la resta de règims (1.269,35). En canvi, els empleats de la llar i els de l'Assegurança Obligatòria de la Vellesa i Invalidesa (SOVI) són els que reben una quantitat més baixa, amb només 326,20 i 417,69 euros, respectivament.

L'any 2007 les primeres pensions de jubilació en vigor, per a ambdós sexes, es troben en el grup d'edat que va de 50 a 54 anys. En el cas dels homes, les pensions de jubilació en vigor reconegudes es concentren, principalment, entre 65 i 74 anys, moment a partir del qual el nombre de pensions en vigor comença a decréixer; mentre que en el cas de les dones, el nombre de pensions en vigor reconegudes es manté constant fins a l'edat de 79 anys. El nombre total de pensions de jubilació en vigor per gènere, durant l'any 2007, és superior en el cas dels homes, amb una diferència de 13.609 respecte de les pensions de jubilació en vigor per a les dones. (Vegeu el quadre A II-18.)

D'altra banda, durant el 2007 només el 17,08% de les pensions de jubilació està per sobre dels 1.000,00 euros mensuals, i el major nombre de pensions de jubilació, això és, el 24,64%, s'ha concentrat en el tram que va de 400,01 euros a 450,00 euros mensuals. (Vegeu el quadre A II-19.)

Pel que fa als beneficiaris de les pensions de viduïtat, l'any 2007 ha estat de 41.927 persones, i la Seguretat Social hi ha destinat un import mensual total de 18.845.969,81 euros, xifra que representa una pensió mitjana mensual de 449,49 euros. (Vegeu el quadre II-58.)

En aquest cas, els pensionistes que més reben tornen a ser els treballadors de la mineria del carbó, seguits dels del règim d'accidents laborals. Contràriament, els que menys reben són els treballadors de la llar, amb 271,37 euros, i els del SOVI, amb 266,61.

Per gènere, el nombre de pensions de viduïtat en vigor és superior en el cas de les dones, amb 37.803 durant l'any 2007, davant les 3.542 dels homes. La pensió mitjana també és superior en el cas de les dones, amb 385,02 euros, davant els 365,28 euros de pensió de viduïtat mitja prevista per als homes. (Vegeu el quadre A II-20 i A II-21.)

Pel que fa a les pensions per incapacitat permanent, el nombre de beneficiaris ha estat de 18.790 persones, i s'hi ha destinat un import total de 13.123.509,91 euros, amb una pensió mitjana mensual de 698,43 euros. (Vegeu el quadre II-59.)

El nombre de pensions d'incapacitat permanent en vigor durant el 2007 va ser superior per als homes, amb 11.395 pen-

Quadre II-57. Pensions de jubilació (2005-2007): distribució segons els diferents règims

	2005			2006			2007		
	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual
Règim general	47.715	36.894.525,17	773,23	48.104	38.845.836,12	807,54	50.169	43.077.620,81	858,65
RE agrari	14.775	6.353.940,83	870	14.559	6.559.680,12	912,37	13.652	6.394.303,13	949,58
Agrari: compte aliè	3.653	1.626.923,52	445	3.576	1.670.876,61	467,25	3.237	1.576.364,93	486,98
Agragi: compte propi	11.122	4.727.017,31	425	10.983	4.888.803,51	445,12	10.415	4.817.938,20	462,60
RE autònoms	15.344	7.066.298,84	461	15.511	7.520.578,30	484,85	16.412	8.486.205,92	517,07
RE treballadors de la llar	4.496	1.705.503,75	379,34	4.444	1.776.447,00	399,74	4.314	1.801.908,05	417,69
RE mineria del carbó	161	188.085,75	1.168,23	158	192.643,43	1.219,26	146	185.325,08	1.269,35
RE treballadors del mar	1.581	1.408.897,69	891,14	1.573	1.460.164,25	928,27	1.562	1.532.878,66	981,36
Accidents laborals	729	484.519,94	664,64	733	509.176,88	694,65	761	569.450,40	748,29
Malalties professionals	46	42.338,84	920,41	49	46.162,57	942,09	55	51.965,27	944,82
SOVI	5.884	1.764.920,33	299,95	5.966	1.876.993,52	314,62	5.971	1.947.767,63	326,20
Total	**90.731**	**55.909.031,14**	**616,21**	**91.097**	**58.787.682,19**	**645,33**	**93.042**	**64.047.424,95**	**688,37**

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-58. Pensions de viduïtat (2005-2007): distribució segons els diferents règims

	2005			2006			2007		
	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual
Règim general	24.902	11.533.392,95	463,15	25.067	12.124.385,41	483,68	25.960	13.163.883,31	507,08
RE agrari	6.081	1.738.693,99	576,21	6.029	1.805.209,38	603,99	5.904	1.843.850,04	630,64
Agrari: compte aliè	2.469	740.016,69	299,72	2.412	759.482,34	314,88	2.304	758.150,48	329,06
Agragi: compte propi	3.612	998.677,30	276,49	3.617	1.045.727,04	289,11	3.600	1.085.699,56	301,58
RE autònoms	6.741	2.144.990,49	318,2	6.793	2.257.125,73	332,27	7.047	2.456.891,48	348,64
RE treballadors de la llar	383	97.599,32	254,83	388	102.502,01	264,18	386	104.748,94	271,37
RE mineria del carbó	156	81.187,89	520,44	151	82.394,14	545,66	153	87.658,11	572,93
RE treballadors del mar	1.215	542.939,01	446,86	1.222	571.593,59	467,75	1.233	607.831,88	492,97
Accidents laborals	788	410.959,24	521,52	796	432.516,18	543,36	780	446.868,14	572,91
Malalties professionals	45	20.482,36	455,16	45	21.327,61	473,95	44	22.263,43	505,99
SOVI	497	115.450	232,29	477	116.195	243,6	420	111.974,00	266,61
Total	**40.808**	**16.685.695,25**	**408,88**	**40.968**	**17.513.249,29**	**427,49**	**41.927**	**18.845.969,81**	**449,49**

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-59. Pensions per incapacitat permanent (2005-2007): distribució segons els diferents règims

	2005			2006			2007		
	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual
Règim general	13.079	9.062.875,79	692,93	13.178	9.456.155,74	717,57	13.342	9.921.901,62	743,66
RE agrari	672	257.748,20	784,92	649	257.808,37	813,51	525	218.107,98	844,86
Agrari: compte aliè	215	89.698,52	417,20	210	91.083,68	433,73	165	72.804,54	441,24
Agragi: compte propi	457	168.049,68	367,72	439	166.724,69	379,78	360	145.303,44	403,62
RE autònoms	2.504	1.187.957,58	474,42	2.480	1.226.017,17	494,36	2.362	1.225.649,00	518,90
RE treballadors de la llar	419	157.551,16	376,02	408	160.436,02	393,23	372	150.915,61	405,69
RE mineria del carbó	16	10.986,69	686,67	12	8.420,19	701,68	11	8.352,67	759,33
RE treballadors del mar	186	141.841,45	762,59	177	141.217,57	797,84	170	140.653,44	827,37
Accidents laborals	1.413	1.071.407,85	758,25	1.419	1.115.127,93	785,85	1.444	1.198.461,85	829,96
Malalties professionals	160	118.215,75	738,85	162	123.151,84	760,20	165	128.859,75	780,97
SOVI	469	139.451,26	300,54	456	143.342,99	314,35	399	130.607,99	327,34
Total	**18.918**	**12.148.035,73**	**642,31**	**18.941**	**12.631.677,82**	**666,90**	**18.790**	**13.123.509,91**	**698,43**

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

sions, davant les 7.508 que varen estar en vigor durant aquest període en el cas de les dones. Del total de pensiones per incapacitat permanent en vigor, el 71% correspon al règim general. En quant a les pensions d'incapacitat permanent per graus, el 70% de les pensions d'aquest tipus es correspon a les d'incapacitat permanent absoluta i incapacitat permanent total (55%). (Vegeu els quadres A II-22, A II-23 i A II-24.)

Durant l'any 2007 hi ha hagut a les Balears un total de 4.509 beneficiaris de les pensions per orfandat, nombre que un any més marca una línia descendent en els darrers anys. A aquest concepte s'ha destinat un import mensual total de 1.246.189,55 euros, amb una pensió mitjana mensual de 269,72 euros. (Vegeu el quadre II-60.)

Per grups d'edat, el que va de 15 a 19 anys és el que aglutina el nombre més elevat de pensions d'orfandat en vigor, per ambdós sexes. Per quantia, el major nombre de pensions reconegudes no supera la quantitat de 250,00 euros, i representa el 21,48% del total del sistema dins aquesta tipologia de pensions. (Vegeu els quadres A II-25 i A II-26.)

Finalment, quant a les pensions a favor dels familiars, que és el grup més minoritari de pensions, l'any 2007 ha tingut 164 beneficiaris, i l'import total mensual que s'hi ha destinat ha estat de 50.098,70 euros, la qual cosa significa una pensió mitjana mensual de 305,48 euros. (Vegeu el quadre II-61.)

El nombre de pensions d'aquest tipus en vigor durant l'any 2007 és major en el cas de les dones, amb 126 pensions, que respecte dels homes, amb 34 pensions per al mateix període. El 34,48% d'aquestes pensions no supera la quantitat de 150 euros mensuals, mentre que el 38,75% s'enquadra dins el tram de quantia que va de 350,01 euros a 400,00 euros mensuals. (Vegeu els quadres A II-27 i A II-28.)

2.3.3. Anàlisi dels subsidis

Amb referència als subsidis i altres prestacions econòmiques que gestiona i abona l'Institut Nacional de Seguretat Social (INSS), l'any 2007 s'ha abonat la quantitat total de 127,50 milions d'euros a les Illes Balears. Això significa un increment del 4,15% en relació amb l'exercici precedent. (Vegeu el quadre II-62.)

Durant l'any 2007 el nombre de processos d'incapacitat temporal (IT) va ser de 106.926 i la durada mitjana dels processos tancats en el règim general va ser de 45,93 dies.[19] Quant al cost de la incapacitat temporal per afiliat/assegurat en el règim general de la Seguretat Social, ha estat de 33,01 euros, mentre que el nombre de persones que tenen assegurada la incapacitat temporal per contingències comunes amb l'INSS durant el 2007 ha estat de 176.609 (les persones assegurades a les mútues d'accident de treball i malalties professionals van ser un total de 286.958 persones). D'altra banda, 3.940 persones han tingut la cobertura d'incapacitat temporal derivada d'accidents de treball i malalties professionals amb aquesta mateixa entitat.

Els subsidis d'incapacitat temporal i de maternitat són els més importants quant a la quantia, ja que signifiquen el 52,88% i

19. Les dades es refereixen exclusivament als processos d'IT per contingències comunes i per contingències professionals que cobreix l'INSS.

Quadre II-60. Pensions d'orfandat (2005-2007): distribució segons els diferents règims

	2005			2006			2007		
	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual
Règim general	3.149	781.456,22	248,16	3.132	820.315,89	261,91	3.057	853.847,65	279,31
RE agrari	487	125.705,78	515,68	478	132.084,07	552,23	450	135009,74	599,56
Agrari: compte alièn	258	67.738,51	262,55	253	70.776,47	279,75	240	72.802,63	303,34
Agragi: compte propi	229	57.967,27	253,13	225	61.307,60	272,48	210	62.207,11	296,22
RE autònoms	738	126.951,27	172,02	733	133.178,98	181,59	706	138.201,52	195,75
RE treballadors de la llar	40	9.807,83	245,2	39	10.246,98	262,74	40	10.195,84	254,9
RE mineria del carbó	14	6.722,43	480,17	13	6.823,65	524,9	13	7.374,08	567,24
RE treballadors del mar	89	21.160,64	237,76	89	22.430,81	252,03	79	21.682,31	274,46
Accidents laborals	172	48.072,96	279,49	169	48.817,85	288,86	159	48.771,98	306,74
Malalties professionals	6	1.329,61	221,6	5	800,24	160,05	5	1.106,43	221,29
Total	**4.695**	**1.121.206,74**	**238,81**	**4.658**	**1.174.698,47**	**252,19**	**4.509**	**1.246.189,55**	**269,72**

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-61. Pensions a favor dels familiars (2005-2007): distribució segons els diferents règims

	2005			2006			2007		
	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual	Nombre	Import mensual (en euros)	Mitjana mensual
Règim general	123	28.219,59	229,43	120	28.788,36	239,9	119	33.134,84	278,44
RE agrari	28	8.635,50	622,76	28	9.162,65	660,87	28	9657,81	697,23
Agrari: compte aliè	12	3.986,18	332,18	12	4.233,60	352,8	12	4.493,93	374,49
Agragi: compte propi	16	4.649,32	290,58	16	4.929,05	308,07	16	5.163,88	322,74
RE autònoms	3	1.023,62	341,21	3	1.079,21	359,74	4	1.021,09	255,27
RE treballadors de la llar	4	1.311,18	327,8	4	1.389,96	347,49	3	1.084,23	361,41
RE treballadors del mar	1	348,84	348,84	2	523,84	261,92	514	—	—
Accidents laborals	11	4.924,57	447,69	10	4.261,37	426,14	10	5.200,73	520,07
Total	**170**	**44.463,30**	**261,55**	**167**	**45.205,39**	**270,69**	**164**	**50.098,70**	**305,48**

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-62. Import anual dels subsidis (2006-2007)

	2006	06/05		2007	07/06	
	(euros)	%	% del total	(euros)	%	% del total
Subsidis	122.433.150,44	7,15	100,00	127.508.377,44	4,145304586	100,00
Incapacitat temporal	68.350.702,64	3,99	55,83	67.425.823,37	-1,353137911	52,88
Recàrrega per falta de mesures de seguretat	357.375,51	254,15	0,29	699.495,24	95,73116244	0,55
Maternitat	37.828.600,67	14,36	30,90	42.541.763,58	12,45925788	33,36
Protecció a la família	14.321.118,81	6,32	11,70	14.924.661,78	4,21435628	11,70
Indemnització de lliurament únic	1.244.983	-13,28	1,02	1.679.409,19	34,89409867	1,32
Prestacions socials	320.161,11	-26,30	0,26	232.699,99	-27,31784632	0,18
Transferències corrents a l'exterior	10.208,26	-44,54	0,01	4.524,29	-55,68010611	0,00

1. Inclou l'assignació per tenir un fill a càrrec i l'assignació per tenir a càrrec un fill amb discapacitat.
2. Inclou la indemnització de lliurament únic, les prestacions socials i les transferències corrents a l'exterior.

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

el 33,36%, respectivament, del total de subsidis i altres prestacions econòmiques.

2.4. La protecció per atur

El nombre total de beneficiaris de les prestacions per atur, tant contributives com assistencials, ha augmentat, ja que ha passat de 383.077 l'any 2006 a 403.300 l'any 2007, xifres que representen una variació percentual del 5,2% i una renda activa d'inserció total de 4.086 per a l'any 2007. (Vegeu el quadre II-63.)

El resultat de l'atur registrat i el nombre de beneficiaris de prestacions per desocupació (excloent-ne els beneficiaris per atur parcial i treballadors agraris) és la taxa de cobertura. La mitjana mensual de beneficiaris de l'any 2007 ha estat de 33.609 persones, mentre que la mitjana d'atur per al mateix exercici s'ha situat en 37.243 persones. Això significa que la taxa de cobertura ha estat del 131,17%.

Quant a la situació del cost per afiliat, durant l'any 2007 el nombre total d'afiliats va arribar a la quantitat de 178.506, dels quals el 77,9% correspon al règim general, el 15,3% al règim d'autònoms, el 4,9% al règim de la llar i l'1,6% restant al règim agrari; i l'import mitjà per afiliat de 30,13. (Vegeu els quadres II-64 i II-65.)

Quant a la despesa relativa a la prestació per atur, l'any 2007 ha estat de 433.445.132,07 euros, davant els 401.227.595,08 euros de l'any anterior. Aquest augment suposa una variació del 8,03%. (Vegeu el quadre II-66.)

D'altra banda, la cotització de la Seguretat Social també ha crescut en relació amb l'exercici del 2006. Així, l'any 2007 la quantia total per aquest concepte ha estat de 119.514.160,43 euros, quantitat que representa un increment de l'11,6% respecte de l'any anterior.

2.5. Les mútues asseguradores d'accidents de treball

Les mútues d'accidents de treball que actuen a les Balears nasqueren fa aproximadament un segle per pal·liar els estralls de les guerres. Actualment, són associacions privades d'empresaris, autoritzades pel Ministeri de Treball i Inmigració, sense ànim de lucre i que col·laboren amb la Seguretat Social per donar les prestacions necessàries en cas d'accidents laborals i malalties professionals. La cobertura d'aquestes contingències amb les mútues és voluntària, és a dir, els empresaris poden optar entre les mútues asseguradores d'accidents de treball o l'entitat gestora (INSS).

Pel que fa a les contingències comuns per incapacitat temporal, la cobertura per part de les mútues asseguradores d'accidents de treball augmenta any rere any. Durant el 2007, aquesta cobertura assoleix un total de 208.519 treballadors (corresponents a 31.992 codis de compte de cotització). Aquest augment té el seu contrapunt en el descens correlatiu que pot observar-se en la cobertura de l'INSS per a aquest tipus de contingències. (Vegeu els quadres II-67 i II-68.)

Quadre II-63. Nombre de beneficiaris de les prestacions per desocupació (2004-2007)

	Prestacions contributives				Subsidis				Renda activa d'inserció
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2007
Gener	33.087	33.106	34.990	36.170	21.670	20.571	20.695	19.944	285
Febrer	27.280	27.154	27.896	31.091	21.168	20.299	20.035	19.584	317
Març	20.365	20.056	20.338	20.499	19.064	17.805	18.062	17.397	350
Abril	16.093	16.464	15.372	16.061	9.837	9.870	9.078	11.248	358
Maig	13.443	12.990	12.537	13.320	5.648	5.751	5.774	6.102	332
Juny	12.692	12.256	12.083	13.288	5.298	5.318	5.383	5.874	322
Juliol	13.092	13.540	13.748	14.862	5.118	5.193	5.306	5.797	347
Agost	14.718	14.591	15.472	17.147	5.216	5.163	5.326	5.857	342
Setembre	13.893	13.493	14.418	16.163	5.410	5.300	5.587	6.205	345
Octubre	15.995	15.938	16.899	18.473	6.998	6.932	7.306	7.873	364
Novembre	25.793	26.479	27.829	29.201	15.188	15.407	15.353	14.771	360
Desembre	32.285	34.016	34.749	37.659	19.537	19.656	18.841	18.714	364
Total	**238.736**	**240.083**	**246.331**	**265.941**	**140.152**	**137.265**	**136.746**	**139.366**	**4.086**
Mitjana	**19.895**	**20.007**	**20.528**	**21.995**	**11.679**	**11.439**	**11.396**	**11.614**	**341**

Continua

Quadre II-63. Nombre de beneficiaris de les prestacions per desocupació (2004-2007)

	Total				Atur registrat				Cobertura			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Gener	54.757	53.677	55.685	56.114	37.501	38.629	48.036	46.824	158,01	132,10	170,49	183,98
Febrer	48.448	47.453	47.931	50.675	36.068	35.342	45.193	43.353	138,23	135,74	155,18	177,18
Març	39.429	37.861	38.400	37.896	34.073	32.952	42.231	39.855	120,71	115,32	131,77	143,19
Abril	25.930	26.334	24.450	27.309	28.885	29.027	35.070	34.253	94,98	92,49	98,84	117,34
Maig	19.091	18.741	18.311	19.422	23.086	22.253	28.259	28.245	88,16	85,12	88,67	98,29
Juny	17.990	17.574	17.466	19.162	22.137	20.969	26.344	27.713	88,91	84,86	90,91	98,42
Juliol	18.210	18.733	19.054	20.659	21.891	20.991	26.932	29.334	94,82	90,31	99,18	102,68
Agost	19.934	19.754	20.798	23.004	22.704	21.678	28.338	30.900	98,35	92,08	103,27	109,62
Setembre	19.303	18.793	20.005	22.368	23.400	21.728	28.725	31.221	94,38	87,43	98,41	105,7
Octubre	22.993	22.870	24.205	26.346	27.751	25.411	33.704	37.100	102,25	90,83	104,77	108,63
Novembre	40.981	41.886	43.182	43.972	38.384	33.099	44.490	48.119	136,83	127,23	149,34	146,68
Desembre	51.822	53.672	53.590	56.373	38.612	33.388	46.284	50.004	158,25	161,47	179,73	182,36
Total	**378.888**	**377.348**	**383.077**	**403.300**	**354.492**	**335.467**	**433.606**	**446.921**	**1.374**	**1.295**	**1.471**	**1.574**
Mitjana	**31.574**	**31.446**	**31.924**	**33.609**	**29.541**	**27.956**	**36.134**	**37.243**	**114,49**	**107,92**	**122,55**	**131,17**

* Fa referència a la cobertura bruta, quocient que resulta de dividir el nombre de beneficiaris de prestacions per desocupació (exclosos els beneficiaris per atur parcial i els traballadors agraris) i l'atur registrat.

Font: INEM, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-64. Contingències comunes per incapacitat temporal (2007)*

	General	Autònoms	Agrari	Llar	Carbó	Total
			Nombre d'afiliats per règims			
Illes Balears	139.209	27.421	3.022	8.855	0	178.506
			Despesa total en IT per règims			
Illes Balears	4.499.580,82	698.394,59	60.528,17	120.607,48	0,00	537.911,05
			Import per afiliat per règims			
Illes Balears	32,32	25,47	20,03	13,62	0,00	30,13

* Pel període mitjà gener-octubre 2007.

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-65. Evolució del cost IT per afiliat i mes

	Import mitjà de la nòmina	Nombre mitjà d'afiliats	Cost mitjà per afiliat	Cost mitjà per afiliat corregit per l'increment de les bases (*)	Objectiu 2007
Illes Balears	537.911,05	178.506	30,13	29,31	29,02

* En els termes exposats a l'annex I del conveni IT 2006.

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-66. Import de les prestacions (2005-2007)

	Imports rebuts			Import de la nòmina		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
	(nre.)			(en euros)		
Gener	62.920	65.431	67.794	40.312.163,63	42.415.995,93	44.303.383,66
Febrer	62.584	62.680	63.849	37.079.918,27	36.409.957,84	39.188.613,03
Març	52.431	53.579	53.659	27.966.147,40	29.798.259,89	28.773.113,02
Abril	42.908	43.576	42.189	22.099.553,53	22.990.001,22	20.329.573,01
Maig	30.804	29.422	29.070	15.217.209,71	15.608.232,33	15.820.087,16
Juny	22.695	22.993	25.133	12.082.001,62	13.396.349,89	14.633.845,54
Juliol	22.382	23.756	26.158	11.873.856,42	14.325.146,67	15.537.159,89
Agost	23.193	25.336	28.107	12.901.699,88	15.705.396,21	18.002.721,46
Setembre	24.571	26.383	30.145	13.512.963,65	15.460.137,63	18.099.158,61
Octubre	27.259	30.445	33.002	14.297.317,03	17.424.073,16	19.994.702,92
Novembre	47.007	49.962	51.612	22.767.020,18	30.119.030,69	33.052.479,52
Desembre*	59.805	60.832	64.508	35.950.449,51	40.449.792,01	46.196.133,82
Total	**478.559**	**494.395**	**515.226**	**266.060.300,83**	**294.102.373,47**	**313.930.971,64**

	Cotització SS			Prestació per atur		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
	(en euros)			(en euros)		
Gener	15.531.024,57	16.444.252,65	17.812.013,05	55.843.188,20	58.860.248,58	62.115.396,71
Febrer	13.061.411,22	13.264.660,17	14.458.759,42	50.141.329,49	49.674.618,01	53.647.372,45
Març	9.032.988,42	9.607.559,47	9.914.803,30	36.999.135,82	39.405.819,36	38.687.916,32
Abril	7.054.625,74	6.974.041,49	7.326.822,88	29.154.179,27	29.964.042,71	27.656.395,89
Maig	5.211.657,00	5.205.812,89	5.684.373,50	20.428.866,71	20.814.045,22	21.504.460,66
Juny	4.687.280,16	4.758.452,19	5.429.487,98	16.769.281,78	18.154.802,06	20.063.333,52
Juliol	5.037.855,52	5.205.162,12	5.955.667,77	16.911.711,94	19.530.308,79	21.492.827,66
Agost	5.555.137,58	5.946.929,45	7.084.733,64	18.456.837,46	21.652.325,66	25.087.455,10
Setembre	5.413.236,14	5.730.188,84	6.889.673,09	18.926.199,79	21.190.326,47	24.988.831,70
Octubre	5.965.008,40	6.515.887,61	7.550.588,97	20.262.325,43	23.939.906,77	27.545.291,89
Novembre	10.594.652,82	11.316.933,55	12.693.414,69	33.361.673,00	41.435.964,24	45.745.894,21
Desembre*	15.524.100,50	16.155.395,20	18.713.822,14	51.474.550,01	56.605.187,21	64.909.955,96
Total	**102.668.978,07**	**107.125.275,63**	**119.514.160,43**	**368.729.278,90**	**401.227.595,08**	**433.445.132,07**

* Previsions de pagament/estimacions.

Font: INEM, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-67. Cobertura de les contingències comunes per incapacitat temporal, 2007 (mútues)

	Treballadors	Comptes
Desembre de 2002	150.308	23.846
Desembre de 2003	150.236	24.383
Desembre de 2004	157.964	25.375
Desembre de 2005	177.234	27.599
Desembre de 2006	191.539	29.748
Desembre de 2007	208.519	31.992

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

Quadre II-68. Cobertura per incapacitat temporal per AT/EP i contingències comunes, 2007 (INSS)

	Accidents laborals i malalties professionals		IT (c. comunes)	
	CCC	Treballadors	CCC	Treballadors
31/12/03	168	9.141	12.181	106.112
31/12/04	147	9.131	11.993	107.566
31/12/05	120	1.533	11.773	107.809
31/12/06	121	1.537	10.759	107.093
31/12/07	109	1.181	9.609	99.815

Font: INSS, Direcció Provincial de les Illes Balears.

CAPÍTOL III

Qualitat de vida i protecció social

RESUM

A. Nivells de benestar i demografia

A.1. Nivells de benestar

El nivell de benestar econòmic de les llars balears amb les microdades de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) dels anys 2005 i 2006 reflecteix una major capacitat adquisitiva mitjana de les llars balears enfront del conjunt espanyol i una distribució més igualitària. Concretament, els ingressos mitjans se situen un 14,4% per sobre de la mitjana espanyola. Quant a la distribució de rendes, els indicadors de desigualtat assenyalen una distribució més igualitària en el cas balear, amb valors de l'índex de Gini del 0,294 enfront del 0,314 per al conjunt espanyol. L'anàlisi de l'aportació a l'indicador dels diferents trams de població palesa que la distribució més semblant entre les llars balears per comparació a les espanyoles s'explica pels trams centrals d'ingressos i no tant per una millor situació relativa del grup amb menys recursos. Pel que fa a la resta d'indicadors de benestar material, les dades de l'ECV plantegen importants desigualtats en el nivell de salut i educatiu que corren paral·leles a les diferències en el poder adquisitiu determinat pels ingressos. En el cas de les condicions de l'habitatge, en canvi, la segmentació de la població per quartils de renda no mostra diferències significatives, amb l'excepció del 25% de llars més riques, que mostren una situació clarament millor. Això no obstant, si la segmentació de les llars es fa pel règim de tinença, sí que es detecten unes condicions de l'habitatge clarament pitjors en el cas de les llars en règim de lloguer.

Quant als indicadors de pobresa, també es detecta una millor situació per comparació a la mitjana espanyola. Així, la taxa de risc de pobresa de les Balears se situa en el 15,0%, quan aquesta és del 15,8% en el conjunt espanyol. Quan es calcula el percentatge de membres menors de setze anys sobre el total que viuen a les llars pobres, s'obté una taxa de pobresa infantil del 12% a les Balears enfront del 12,2% a Espanya. Finalment, i com a extensió del que s'ha comentat sobre la distribució d'ingressos amb menys recursos, les diferències entre les Balears i Espanya es redueixen quant a les taxa de risc de pobresa extrema, que són del 5,1% i 5,2% respectivament.

A.2. Demografia

La població de les Illes continua augmentant a causa dels fluxos immigratoris dels quals es receptora la comunitat autònoma des de fa pràcticament un decenni, sobretot a partir de l'any 2000. El 2007, la població augmentà quasi en 30.000 persones, amb una variació relativa de 2,9% respecte del 2006, la més alta de totes les comunitats autònomes. La distribució de la població es continua mantenint entre les autonomies amb un percentatge més alt de població nascuda fora: dos de cada deu dels seus residents ha nascut en una altra comunitat autònoma i altres dos han nascut a l'estranger. La diferència entre els col·lectius segons el seu lloc de naixement és un reflex de com s'estan produint els fluxos immigratoris: la població nascuda a les Balears augmenta en part gràcies a l'aportació a la natalitat de la seva població autòctona més les segones generacions dels immigrants; la nascuda en una altra comunitat autònoma evoluciona cap a un envelliment, ja que l'entrada de població no és suficient per reemplaçar-la, i la nascuda a l'estranger es caracteritza per ser un col·lectiu heterogeni en edat de treballar. En la natalitat i la fecunditat, l'aportació de les mares estrangeres continua tenint una forta incidència (27,9% dels nascuts vius). De fet, les dones estrangeres o les nascudes a l'estranger en edat fecunda constitueixen el 60% d'aquests col·lectius. També en la nupcialitat la població estrangera té una contribució important, ja que en el 30% dels enllaços almenys un dels contraents és estranger.

Tant la taxa de creixement vegetatiu (4,4‰) com la migratòria (30‰) supera la mitjana nacional (2,5‰ i 15‰) de manera que l'evolució de la població balear es caracteritza pel seu fort dinamisme i es col·loca en els dos casos entre les comunitats autònomes amb taxes més altes.

B. Els quatre pilars de l'estat del benestar[1]

B.1. La sanitat

Pel que fa a la salut de la població de les Illes Balears, s'ha de destacar que ha continuat la senda descendent de les taxes de mortalitat que es registra des de final dels anys noranta. Així mateix, les dades de l'Enquesta de salut de l'any 2006 del Govern de les Illes Balears revelen que gairebé tres quartes parts de la població manifesta que la seva salut és bona o molt bona, així com es confirma la tendència a la disminució de la prevalença dels fumadors. Al mateix temps, les Balears varen continuar encapçalant les taxes de SIDA. Pel que fa a les malalties de declaració obligatòria, no es registraren grans incidències. Així mateix, les dades definitives del 2006 registraren un augment de les interrupcions voluntàries de l'embaràs.

D'altra banda, els serveis sanitaris al llarg del 2007 es varen expandir, tal com ho manifesta l'augment de dos dígits de la despesa sanitària pública. Això no obstant, el sistema sanitari públic balear va continuar patint les mancances estructurals de recursos, com a conseqüència bàsicament del dèficit històric de finançament.

Amb tot, el creixement dels recursos i de l'activitat hospitalària ha estat notable, en bona part a causa de l'obertura de tres nous hospitals (el d'Inca, el de Formentera i el Mateu Orfila de Menorca). Per contra, en l'atenció primària es va estancar l'activitat tot i que va augmentar el nombre de professionals.

S'ha incrementat la llista d'espera quirúrgica, i el nombre de donants per càpita ha descendit fins a situar-se per sota de la mitjana estatal.

B.2. L'educació, la cultura, la llengua i el patrimoni

El total d'alumnes matriculats per nivells educatius l'any 2007 és de 155.141, la qual cosa representa un increment del 2,5% respecte de l'any anterior i un increment de 3.736 alumnes. Quant a les taxes brutes d'escolaritat, val a dir que a tots els nivells educatius no obligatoris es troben per sota de les taxes estatals. En l'educació infantil, la taxa bruta d'escolaritat a les Illes Balears és d'un 11,2% i un 90,4% en el primer i segon cicle respectivament, mentre que a l'Estat Espanyol és d'un 19,9% i d'un 98,3%. En el primer cicle la diferència arriba als 8,7 punts. En l'ensenyament secundari no obligatori la taxa bruta d'escolaritat es d'un 56,1% (12,7 punts menys que la taxa estatal).

La major part de les noves matriculacions es concentren en l'educació infantil i en l'educació primària: 2.348 alumnes més en infantil i 1.814 en primària. Els canvis en els altres nivells no són gaire significatius. A més, aquest increment es concentra bàsicament a Mallorca. Les modificacions a Eivissa i Menorca en aquests nivells no són gaire representatives i estan entre els 100 i els 200 alumnes. En els altres nivells i a les resta d'illes la tendència és cap a l'estabilitat, i les oscil·lacions tampoc no són gaire significatives.

1. La Seguretat Social s'estudia en l'apartat 2 del capítol II.

La relació entre la gestió pública i privada és pràcticament la mateixa que al curs anterior: un 63,7% de l'oferta educativa és pública i un 36,3% és privada. Es manté la tendència dels darrers cursos; l'oferta pública al conjunt de l'Estat és 3,3 (4 al curs passat) punts superior a l'oferta pública de la CAIB. Els centres privats concentren un 39,2% de l'alumnat de l'ESO (un 1,7% menys que al curs anterior), un 36,8% de l'alumnat de primària (un 4,1% més que la mitjana estatal) i un 37,9% de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil (6,1 més que la mitjana estatal). La presència de la gestió privada als cicles formatius és molt baixa: els centres privats representen només un 14% del conjunt de la formació professional, 11 punts percentuals menys que al conjunt de l'Estat. Igualment, en el primer cicle d'educació infantil la gestió privada supera en 9 punts el percentatge estatal.

El percentatge d'alumnat estranger en el curs 2007-2008 en l'educació no universitària ha estat del 14,5% respecte de la població general. Continua aquesta concentració d'estrangers als centres públics, ja que el 83% ha estat escolaritzat a l'escola pública.

D'altra banda, a les Illes Balears varen cursar estudis universitaris a la UIB i a les escoles i centres adscrits un total de 13.895 alumnes en el curs 2007-2008, xifra que representa un augment del 4,07% del nombre d'alumnes. A la UNED hi ha haver 3.730 matriculats en aquest darrer curs i a la UOC, un total de 655.

En l'àmbit cultural es pot destacar que, l'any 2007, el pressupost del Govern de les Illes Balears destinat a cultura ha augmentat en xifres absolutes, a l'igual que els pressuposts dels consells insulars de Mallorca, Eivissa i Formentera.

Pel que fa a les arts plàstiques, hem diferenciat entre les programacions de caire públic i privat: en alguns museus ha disminuït el nombre de visitants respecte de l'any anterior, i en el cas d'algunes entitats privades també hi ha hagut una lleugera disminució. En l'àmbit musical, es mantenen tots els festivals de música que s'han fet al llarg d'aquests anys. Això pot ser un indici que tenen una bona acceptació i que progressen. La majoria de discogràfiques han superat el seu nombre de discs compactes editats. La Fira del Disc ha arribat a la vuitena edició, amb tot un seguit de concerts i exposicions. Cal destacar també la posada en funcionament del Teatre Principal de Palma, després de molts d'anys de reforma. La creació literària ha disminuït respecte de l'any anterior, cosa que fa que les Illes tinguin poc pes representatiu dins l'àmbit estatal. D'altra banda, les dades corresponents als dipòsits legals dels consells insulars només han augmentat a l'illa de Mallorca. En el cas del teatre, es pot dir que de mitjana s'ha mantingut el nombre de funcions i d'espectadors. Cal destacar també la importància de la projecció exterior de les mostres de teatre de les companyies de les Illes. En el món del cinema hi continua havent una tendència clara cap al cinema comercial, encara que el percentatge d'espectadors ha disminuït una mica. Destaquen les programacions de cinema promocionades per la Fundació Sa Nostra. Pel que fa al consum dels mitjans de comunicació, continua l'hegemonia de la televisió (amb 232 minuts de mitjana diària, 24 minuts més que l'any passat), encara que cal destacar els diaris *Última hora* i *Diario de Mallorca*, que són els més llegits. Les ràdios més escoltades continuen essent Mallorca FM C40 i Mallorca FM SER.

Quant al patrimoni, cal destacar l'esforç dels consells insulars, i d'entitats com ARCA (Associació per la Revitalització dels Centres Antics) i l'Institut d'Estudis Eivissencs, per millorar els béns patrimonials.

Referent a la llengua, les Illes Balears són el quart territori pel que fa a les dues habilitats orals (comprensió i expressió) i el tercer amb relació a les habilitats escrites (llegir i escriure) de tota

l'àrea lingüística catalana. La població que usa habitualment el català és d'un 45% i la que usa habitualment el castellà és d'un 46,1%. L'increment del castellà ha estat condicionat per l'augment de l'arribada de persones al·lòctones. Principalment, són les àrees de la badia de Palma i Eivissa i Formentera on es parla més castellà, fet que contràriament no passa a Menorca.

B.3. L'habitatge

Entre 1996 i 2006 els preus augmentaren un 264,5%, molt més que la mitjana espanyola (180,8%), i es varen accelerar de manera especialment intensa entre 1998 i 2001. Això no obstant, a partir de 2002, els preus de les Balears han crescut a menys velocitat que dita mitjana. Segons les dades del Ministeri de l'Habitatge (amb una nova base el 2005), l'habitatge lliure ha arribat a les Balears, en el quart trimestre del 2007, a un preu mitjà de 2.421,3 euros per metre quadrat, de manera que és un 16,1% més elevat que la mitjana espanyola, que s'ha situat en 2.085,5 euros. A les Illes Balears, la pujada anual de preus, en base a preus trimestrals, s'ha moderat de forma apreciable, ja que ha crescut un 7,6%, davant l'11,5 % de l'any anterior, en què s'havia reduït lleugerament. El ritme de creixement dels preus mitjans espanyols ha continuat desacelerant-se, fins i tot de manera més intensa el 2007, en què passa del 10,4% al 5,8%, i reflecteix la contracció de la demanda residencial, sobretot en el segon semestre, que cau intensament.

Segons l'indicador d'accessibilitat a l'habitatge que ha elaborat el Servei d'Estudis Econòmics del BBVA, entre setembre de 2006 i el mateix mes del 2007 l'indicador d'esforç ha passat del 24% al 27%, amb dades referides al conjunt estatal. Encara que no disposam de dades disgregades per comunitats autònomes des del 2004, podem assenyalar que l'indicador de les Balears s'hauria situat entorn d'un 20% per sobre de l'estatal. Això suposa que el procés de deteriorament de l'índex d'accessibilitat ha conduït a una situació en què en algunes comunitats, entre les quals hi ha les Illes Balears, l'esforç financer de les famílies s'ha situat en el límit de la seva capacitat de compra. Tractant-se d'indicadors mitjans, significa que per a un creixent segment de la població resident a les Balears la possibilitat d'accedir a un habitatge lliure de preu mitjà ha continuat allunyant-se cada vegada més, especialment per les famílies que disposen d'un sol sou o que es troben en certes situacions de fragilitat.

A més, a curt termini, encara que l'augment dels preus de l'habitatge s'estan moderant amb rapidesa, el deteriorament de l'accessibilitat a l'habitatge s'accentuarà com a conseqüència de la trajectòria alcista dels tipus d'interès hipotecaris i la tendència a l'esgotament a l'ampliació de terminis dels préstecs, tot això en el nou marc d'enduriment monetari, juntament amb un nou escenari econòmic de baix creixement de la renda i l'ocupació.

Finalment, cal destacar que en la dècada 1995-2005 el pes dels habitatges protegits iniciats a les Balears ha passat de representar el 18% el 1995 a representar només el 3% el 2005, amb una caiguda de 15 punts percentuals.

B.4. L'economia social i els serveis socials

Les dades més destacades que conformen l'economia social i solidària del 2007 a les Balears permeten afirmar que, amb més de 9.000 ocupats, aquestes activitats han generat l'1,85% del total de l'ocupació regional, i pel que fa a la producció final, l'economia social hi participa en un 1,75%.

Quant als serveis socials, en aquesta edició de la MEMÒRIA, s'hi han inclòs informes referits a les situacions i als col·lectius que s'enumeren a continuació: models de gestió pública i concertació externa, vulnerabilitat i exclusió social a les Illes Balears, immigració i organitzacions d'iniciativa social.

D'una banda, continuam la línia de treball iniciada en l'edició anterior de la MEMÒRIA referida a l'anàlisi de dinàmiques socials generadores de situacions de necessitat o vulnerabilitat de persones i col·lectius. Aquesta anàlisi ens ha de permetre apreciar l'evolució de determinats factors estructurals i la seva relació amb la generació de necessitats.

D'altra banda, introduïm l'anàlisi d'una nova dimensió referida als models de gestió pública i concertació externa. Aquest aspecte, que implica sempre la col·laboració d'iniciativa pública i privada, és present des dels orígens dels serveis socials i amb els anys ha assumit cada vegada més importància en el conjunt del sistema de protecció social propi i específic dels serveis socials.

Quant a la tasca de valoració de situacions de dependència i fins al final de l'any 2007, s'han tramitat 9.318 expedients, s'han fet 4.089 valoracions d'aquests i s'han elaborat 711 plans individuals d'atenció (PIA). Com podem apreciar, en aquesta etapa inicial de desenvolupament gradual que preveu la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, la tramitació d'expedients ha assolit uns valors notables, tant pel que fa a sol·licituds de valoració com també a la tramitació d'expedients i a les valoracions.

C. Altres indicadors socials

C.1. La justícia

L'activitat de l'Audiència Provincial ha experimentat, l'any 2007, un cert augment dels assumptes registrats, com també de les resolucions dictades. El partit judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància. Tots incrementen les resolucions llevat dels jutjats de família. En els jutjats contenciosos administratius el nombre d'assumptes ha experimentat un lleuger descens, tot i que continua essent elevat i planteja la necessitat de crear un nou jutjat; en els jutjats de violència contra les dones s'han presentat 2.593 denúncies, 677 renúncies, s'han imposat 786 ordres de protecció i 1.507 mesures de protecció a les víctimes; els jutjats de menors mantenen la tendència a incrementar l'activitat; en els jutjats d'instrucció s'aprecia un lleuger descens en el nombre d'assumptes, la qual cosa permet afirmar que la dotació actual és suficient; en els jutjats penals de l'1 al 7 hi ha un increment de certa rellevància en el nombre d'assumptes; en el Jutjat Penal núm. 8 destaca l'increment tant en el nombre d'executòries registrades com en el d'assumptes a tràmit; un any més, cal reiterar la necessitat de crear un segon jutjat penal d'executòries. El Jutjat de Vigilància Penitenciària no presenta cap problemàtica especial, ja que experimenta, l'any 2007, un lleuger decrement en el nombre d'assumptes; en el Jutjat Degà es manté el nivell d'activitat de l'any anterior; el Servei Comú es manté, per la qual cosa la quantitat de feina és, en principi, assumible, i en el Registre Civil persisteix la tònica d'increment en la quantitat de feina.

Pel que fa a la Fiscalia i respecte dels delictes contra la vida, es mantenen els índexs dels anys anteriors; es manté també l'activitat de l'any passat dels delictes relatius a lesions genèriques. Amb relació als delictes contra la llibertat, s'ha produït una lleugera disminució de les denúncies pre-

sentades per amenaces no condicionals i per coaccions i un augment de les presentades per coaccions. Quant als delictes contra la llibertat sexual, es mantenen els índexs, en general, en relació amb l'any anterior. Amb referència als delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic, es mantenen els índexs de l'any anterior. Respecte dels delictes contra els drets dels treballadors, també es mantenen els nivells del 2006, en què es va produir un augment significatiu de les denúncies per delictes contra els drets laborals o de la Seguretat Social. A més, es manté el nombre de denúncies per delictes contra l'ordenació del territori. D'altra banda, pel que fa als delictes contra la seguretat col·lectiva, hi ha hagut un increment de les denúncies per incendis amb perill per a la vida, tràfic de drogues i negativa a la realització de la prova d'alcoholèmia, però han disminuït considerablement les denúncies per conducció temerària. S'ha produït un augment generalitzat de les denúncies per falsificacions, excepte pel que fa a la falsedat de documents privats.

C.2. Els indicadors de gènere

Les accions polítiques a favor de la igualtat d'oportunitats entre homes i dones s'han convertit, avui dia, en uns pilars fonamentals de la política i dels acords internacionals sobre la matèria. Una de les novetats més destacades d'aquesta norma fa referència a la promoció de la igualtat d'oportunitats en l'àmbit de la participació política, amb una clara voluntat de garantir la presència equilibrada de les dones i els homes en l'esfera representativa. A les Illes Balears, el nou Estatut d'autonomia, recentment aprovat mitjançant la Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, fa palès el compromís dels poders públics (estatals, autonòmics i locals) respecte de l'eliminació necessària de la discriminació de la dona, sigui quina sigui la seva circumstància o condició i en qualsevol àmbit de la vida. Quant als indicadors de gènere demogràfics, cal destacar l'esperança de vida, un indicador històricament favorable a les dones; també destaca que la dels homes i les dones sigui una mica més alta a les Balears que a l'Estat espanyol, En l'estructura de la població de les Illes pel que fa al sexe, hi predomina a grans trets un cert equilibri, tot i que els homes estiguin una mica per sobre en els primers grups d'edat i en les edats laborals i l'índex d'envelliment sigui clarament favorable a les dones. Els índexs de feminitat per nacionalitat estrangera a les Illes Balears estan per sobre de la mitjana espanyola, fet que no es dóna en el cas dels homes. L'índex de dependència és un dels indicadors que mostra un descens respecte de les dades del 1996. La taxa de natalitat a les Balears es manté per sobre de l'espanyola. L'edat mitjana en què s'és mare és uns punts més alta que ara fa deu anys, entorn de 30 anys. Segons les dades relatives a la interrupció voluntària de l'embaràs, es pot comprovar com aquest fet es dóna amb més profusió en el cas de les solteres en el segment dels 20 als 24 anys.

Els indicadors de gènere de poder i presa de decisions analitzen la igualtat d'oportunitats i els òrgans de poder. Els indicadors de gènere de conciliació laboral, familiar i personal assenyalen que els homes pràcticament no demanen permisos per maternitat ni excedències per cuidar fills. Els indicadors de gènere del mercat laboral analitzen aspectes referits a les taxes d'activitat i les taxes d'ocupació diferencial per sexe, que es manté, tant a Espanya com a les Balears, de forma favorable als homes. Pel que fa als indicadors de la violència de gènere, cal destacar que el nombre de dones agredides no ha deixat d'augmentar a les Illes i a l'Estat. Aquesta taxa és superior a les Illes que a la de l'Estat. Finalment, els indicadors de gènere en l'educació mostren que el percentatge total de dones en aquest àmbit és més elevat a les Balears, amb un 70,9%, mentre que a l'Estat el percentatge és d'un 67%.

1

BENESTAR ECONÒMIC I DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA

RESUM

En aquest apartat s'analitza el nivell de benestar econòmic de les llars balears amb les microdades de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) dels anys 2005 i 2006. Els resultats plantegen una major capacitat adquisitiva mitjana de les llars balears enfront del conjunt espanyol i una distribució més igualitària. Concretament, els ingressos mitjans se situen un 14,4% per sobre de la mitjana espanyola. Quant a la distribució de les rendes, els indicadors de desigualtat assenyalen una distribució més igualitària en el cas balear, amb valors de l'índex de Gini del 0,294 enfront del 0,314 per al conjunt espanyol. L'anàlisi de l'aportació a l'indicador dels diferents trams de població palesa que la distribució més semblant entre les llars balears per comparació a les espanyoles s'explica pels trams centrals d'ingressos i no tant per una millor situació relativa del grup amb menys recursos.

Pel que fa a la resta d'indicadors de benestar material, les dades de l'ECV plantegen importants desigualtats en el nivell de salut i educatiu que van paral·leles a les diferències en el poder adquisitiu determinat pels ingressos. En el cas de les condicions de l'habitatge, en canvi, la segmentació de la població per quartils de renda no mostra diferències significatives, amb l'excepció del 25% de llars més riques, que mostren una situació clarament millor. Això no obstant, si la segmentació de les llars es fa pel règim de tinença, sí que es detecten unes condicions de l'habitatge clarament pitjors en el cas de les llars en règim de lloguer. Atesa la interrelació entre les variables d'ingressos, salut, educació i condicions de l'habitatge, i sense voler plantejar una direcció causal concreta, els resultats il·lustren la necessitat d'avançar en la construcció d'indicadors multidimensionals de benestar material.

Quant als indicadors de pobresa, també es detecta una millor situació per comparació a la mitjana espanyola. Així, la taxa de risc de pobresa de les Balears se situa en el 15,0%, quan aquesta és del 15,8% per al conjunt espanyol. Quan es calcula el percentatge de membres menors de setze anys sobre el total que viuen a les llars pobres, s'obté una taxa de pobresa infantil del 12% a les Balears enfront del 12,2% a Espanya. Finalment, i com a extensió del que s'ha comentat sobre la distribució d'ingressos amb menys recursos, les diferències entre les Balears i Espanya es redueixen per a les taxa de risc de pobresa extrema, que són del 5,1% i 5,2% respectivament.

1.1. INTRODUCCIÓ

Des de la Memòria del CES de l'any 2002 s'analitzen els trets bàsics del benestar econòmic a les Illes Balears, i se centra l'exposició en la variable dels ingressos i/o en la despesa de les llars que hi resideixen.

L'informe actual de la MEMÒRIA 2007 pretén avançar en el coneixement del benestar econòmic i de com distribuir-lo entre les llars balears en diversos aspectes. En primer lloc i des d'una perspectiva temporal, el període d'anàlisi correspon al darrer bienni amb dades disponibles, 2004-2005, de manera que la comparança dels resultats amb anteriors memòries permet una perspectiva temporal que abasta bona part de la darrera fase expansiva de l'economia balear (1998 al 2005). En segon lloc, a l'anàlisi general de la taxa (percentatge) de llars en risc de pobresa, s'hi afegeix, de manera complementària, un indicador específic de pobresa infantil, que es defineix com el percentatge de persones menors de setze anys que viuen en llars en risc de pobresa sobre el total de persones menors de setze anys. Igual que en anteriors memòries, els valors obtinguts per a les Balears es comparen amb els de la resta de comunitats autònomes i el conjunt espanyol.

Una tercera aportació d'aquesta MEMÒRIA 2007 rau en l'extensió dels indicadors de desigualtat econòmica que s'han analitzat. En efecte, en línia amb l'acord estès entre els estudiosos de desigualtat[1] a la Memòria del 2006 ja s'indicava que la dimensió de les desigualtats econòmiques no es resumeix únicament en els ingressos, i és necessari avançar cap a la construcció d'indicadors de desigualtat multidimensionals. D'aquesta manera, en aquesta MEMÒRIA s'aporta informació de les desigualtats entre les llars balears en termes de les condicions d'habitatge, i de l'estat de salut i del nivell educatiu dels seus membres. En la mesura que hi hagi una correlació entre totes aquestes variables,[2] la detecció de diferències entre les llars mostraria potencials nous camps d'actuació pública de caire transversal per apaivagar les diferències entre les llars.

La base de dades que s'ha utilitzat difereix d'anteriors memòries. En efecte, l'objectiu d'oferir una imatge multidimensional de les diferències materials entre les llars va fer necessari utilitzar l'Enquesta de condicions de vida (ECV), elaborada per l'INE. L'ECV és la continuació del Panell de llars de la Unió Europea, que ja era una enquesta dissenyada per oferir informació sobre condicions de vida i exclusió social.[3] A diferència del Panell de llars, emperò, l'ECV ofereix informació detallada per comunitats autònomes de manera estable en el temps. En aquesta MEMÒRIA s'han utilitzat les microdades de l'ECV dels anys 2005 i 2006. Val a dir que la informació d'ingressos de l'ECV es refereix sempre a l'any anterior, raó per la qual a la resta del document ens referirem al bienni 2004-2005. En línia amb la metodologia adoptada en anteriors memòries, la informació d'ingressos de la mostra de llars s'ha homogeneïtzat i s'han dividit pel nombre de membres de setze o més anys (i. e., adults), que són els susceptibles de generar recursos econòmics. Així, d'ara endavant el concepte d'ingressos d'una llar s'utilitzarà com a sinònim dels ingressos totals mitjans per adult.

La resta de l'apartat sobre el benestar econòmic dels ciutadans balears s'ha estructurat en quatre seccions. A la segona secció, es compara el nivell d'ingressos mitjans de les llars de les diferents comunitats autònomes i com es distribueixen de manera relativa. A la tercera secció, es mostra el nivell de desigualtat entre les llars balears utilitzant indicadors altres que els ingressos. Finalment, la quarta secció es dedica a l'anàlisi de l'extensió de la pobresa.[4]

1.2. El nivell i la distribució de rendes

El quadre III-1 mostra alguns indicadors sintètics tant de la situació central dels ingressos de les llars com de la seva distri-

1. Vegeu, entre d'altres, Eurostat (2000): «Income, Poverty and Social Exclusion». Brussel·les.

2.Healy, J.D. (2003): "Housing conditions and self-reported health: a cross-european analysis", Department of Environmental Studies, ESRS 02/03.

3. Per a una anàlisi semblant a la d'aquest treball amb dades del Panell de llars de l'any 2000, vegeu Pou (2008): «Desigualtat de rendes i precarietat a les Illes Balears: una visió multidimensional de la situació a principis del segle XXI», *Revista d'Afers Socials*, vol. 1, pàg. 13-25.

4. En l'elecció dels indicadors de desigualtat de rendes i de pobresa s'ha seguit l'Informe de síntesi 2002 de la Comissió Europea.

QUADRE III–1. INGRESSOS MITJANS PER ADULT I INDICADORS DE DESIGUALTAT DE RENDES PER CC.AA. (2007)

	Ingressos mitjans per adult (1)	Percentatge de llars amb capacitat per fer front a des-peses imprevistes (2)	Percentatge de llars amb alguna dificultat per arribar a final de mes (3)	Indicadors de desigualtat de rendes			
				Gini (4)	P90/P10 (5)	Atkinson (0.5) (6)	Atkinson (2) (7)
Extremadura	75,8	58%	68,90%	0,319	4,19	0,083	0,300
Andalusia	84,2	53%	72,00%	0,310	4,10	0,076	0,282
Castella-la Manxa	84,4	64%	67,60%	0,311	4,45	0,076	0,292
Illes Canàries	85,1	41%	75,70%	0,318	4,38	0,080	0,297
Múrcia	86,0	54%	73,40%	0,288	4,03	0,068	0,273
Galícia	87,8	62%	61,60%	0,295	3,90	0,070	0,265
Castella i Lleó	88,7	75%	50,50%	0,316	4,43	0,082	0,305
País Valencià	94,1	64%	61,60%	0,285	3,73	0,065	0,254
La Rioja	97,0	75%	46,90%	0,296	4,38	0,070	0,289
Espanya	100,0	65%	58,80%	0,314	4,39	0,079	0,296
Astúries	102,5	74%	49,20%	0,297	4,00	0,070	0,266
Cantàbria	103,8	75%	47,30%	0,303	3,79	0,073	0,270
Aragó	104,8	78%	39,40%	0,291	3,94	0,069	0,287
País Basc	113,7	80%	48,20%	0,274	3,70	0,060	0,244
Illes Balears	114,4	71%	53,20%	0,294	4,05	0,070	0,295
Catalunya	115,8	68%	57,50%	0,302	4,15	0,073	0,282
Madrid	120,6	69%	55,50%	0,319	4,41	0,081	0,286
Navarra	125,0	81%	38,40%	0,286	3,98	0,066	0,273

Font: Elaboració pròpia.

bució. El primer indicador de benestar econòmic fa referència al nivell mitjà d'ingressos per adult (vegeu la columna 1 del quadre III-1).[5] Els valors obtinguts estan en línia amb els esmerçats amb altres fonts estadístiques (vegeu la MEMÒRIA del 2006), ja que situen les llars balears en uns ingressos mitjans molt per sobre de la mitjana espanyola. En concret, els ingressos mitjans són un 14,4% superiors als del conjunt espanyol, que prenen un valor 100 de referència.[6] Val a dir que les llars balears se situen en un bloc de territoris, juntament amb Madrid, Navarra, Catalu-

5. Des d'una perspectiva comparativa amb altres treballs que utilitzen la mateixa enquesta, cal tenir en compte que de manera prèvia es feren alguns filtres a les microdades. Així, s'eliminaren les llars sense informació d'ingressos i de la resta es va eliminar l'1% de llars amb més i menys recursos, que són els que tenen una alta probabilitat de correspondre a errades de resposta i que podrien distorsionar els resultats. D'altra banda, cal esmentar que en tots els càlculs s'ha previst el pes poblacional de cada llar.

6. Els ingressos mitjans de les llars balears més grans sobre les espanyoles es manté per a les diferents posicions en la distribució dels ingressos, i són per als percentils 5, 25, 50, 75 i 90 superiors en el 16,8%, 13,5%, 16,3%, 15,6% i 10,2% respectivament.

Quadre III-2. Distribució per quartils i el percentil 5è dels ingressos a Balears i Espanya (2007)

	Percentil cinquè (P5)	Quartil1	Quartil 2	Quartil 3	Quartil 4	Total
Illes Balears	1,12	10,56	17,84	26,37	45,20	100
Espanya	1,15	10,46	17,71	25,69	46,12	100

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, corresponent el quartil 1 (4) a les llars amb manco (més) recursos. P5 correspon al 5% de les llars amb menys recursos.

Font: Elaboració pròpia.

nya i el País Basc, amb ingressos clarament destacats respecte de la resta de regions. A banda de la capacitat adquisitiva mitjana, l'ECV ofereix informació per conèixer si aquesta capacitat, una vegada que s'hagin previst les decisions de despesa, es tradueix en una capacitat folgada per poder estalviar per satisfer incerteses. Així, a les columnes 2 i 3 es mostren els percentatges de llars amb capacitat per fer pagaments imprevists i de llars que arriben com a mínim amb alguna dificultat a final de mes. En ambdós casos, i en concordança amb els valors d'ingressos superiors a la mitjana espanyola, les Balears presenten un major percentatge de llars amb capacitat per satisfer despeses imprevistes (71% davant el 65% per al conjunt espanyol) i un menor percentatge de llars amb dificultats per arribar a final de mes (53,2% davant el 58,8% per al conjunt espanyol).

Una vegada comprovat que el nivell d'ingressos mitjans de les llars balears són superiors als que genera el conjunt de totes les llars espanyoles, l'anàlisi del benestar econòmic requereix comparar la distribució dels ingressos en cadascuna de les mostres de llars. En coherència amb memòries anteriors, l'indicador de referència per analitzar la desigualtat relativa de recursos és l'índex de Gini[7] (vegeu la columna 4 del quadre III-1). L'índex de Gini de les llars balears pren un valor de 0,294, que és clarament inferior al que ha obtingut el conjunt espanyol, 0,314, la qual cosa suggereix, per tant, una menor desigualtat entre les llars balears de l'ECV que no pas entre el total de llars espanyoles.[8] Per analitzar la sensibilitat del resultats de l'ECV quant a la imposició de diferents pesos a l'acumulació d'ingressos per als segments de població amb més o menys recursos, de la columna 5 a la 7 es presenten els valors per a altres indicadors de desigualtat: la divisió entre els ingressos dels percentils 90 i 10 (P90/P10), i els índexs d'Atkinson (0,5 i 2), en què els valors entre parèntesis es refereixen al paràmetre d'aversió a la desigualtat, de manera que com major és el paràmetre

7. L'índex de Gini pren valors entre zero i la unitat. El valor zero correspon a una distribució perfectament igualitària. És a dir que, per exemple, el 10% de la població amb menys recursos tindria un 10% dels ingressos. El valor unitari ens indicaria que tots els recursos estarien en possessió d'una sola llar: la més rica. D'aquesta manera, com més baix és l'índex menor és la desigualtat relativa i a la inversa.

8. Aquest mateix resultat també s'obtingué amb dades d'ingressos de l'Enquesta contínua de pressuposts familiars a la Memòria del 2006.

més es penalitzen les situacions extremes en les dues cues de la distribució. En tots els casos com major (menor) és el valor dels indicadors més desigual (igualitària) és la distribució dels ingressos. Els valors dels tres indicadors corroboren la situació d'una millor distribució general dels ingressos entre les llars balears per comparació al conjunt espanyol obtinguda amb l'índex de Gini. D'altra banda, des d'una perspectiva temporal i amb les cauteles de comparar dues bases de dades distintes, la confrontació dels resultats obtinguts a Pou (2008) amb dades de l'any 1999 del Panell de llars de la Unió Europea suggereix un augment de la desigualtat amb qualsevol dels indicadors; per exemple, l'índex de Gini hauria passat de 0,283 l'any 1999 a 0,294 en el bienni 2004-2005. (Vegeu el quadre III-1)

No obstant el que s'ha esmentat en el paràgraf anterior referent a la menor desigualtat en la distribució dels ingressos a les Balears per comparació a Espanya, la comparança entre els valors dels indicadors d'Atkinson amb paràmetres 0,5 i 2 mostra que la millor distribució relativa de les llars balears gairebé s'esvaeix quan el pes de les cues augmenta (i. e., Atkinson 2). En aquest sentit, el quadre III-2 mostra que la major acumulació d'ingressos dels tres primers quartils de renda no es compleix per al percentil cinquè, que està compost pel 5% de llars amb menys ingressos, la qual cosa ajuda a explicar la dissemblança de valors entre els indicadors d'Atkinson amb paràmetres 0,5 i 2. En aquest sentit, cal notar que el 5% de llars balears més pobres acumulen l'1,12% del total d'ingressos, quan el mateix percentatge de llars per a la mostra espanyola acumula l'1,15%. (Vegeu el quadre III-2)

1.3. La relació entre les desigualtats de renda, les condicions de l'habitatge, l'estat de salut i el nivell educatiu

Com s'ha esmentat a l'apartat introductori, hi ha un consens en la literatura sobre desigualtat sobre el fet que limitar l'anàlisi del benestar material a la variable d'ingressos suposa una simplificació. Així, a tall d'exemple, a les recomanacions sobre la pobresa i l'exclusió social, la Comissió Europea[9] planteja la necessitat de combinar informació d'ingressos amb una bateria àmplia d'altres indicadors, entre els quals hi ha les condicions de l'habitatge i l'estat de salut. En el cas de la salut, hi ha força treballs que palesen una estreta relació causal entre ingressos i salut en ambdós sentits.[10] [11] Pel que fa a l'habitatge, atès que en la majoria de casos aquests es financen amb hipote-

9. Vegeu Eurostat (2000): «Income, Poverty and Social Exclusion». Brussels.

10. Per a una revisió bibliogràfica, vegeu Wagstaff (2007): «The economic consequences of health shocks: Evidence from Vietnam», *Journal of Health Economics*, 26, p. 82-100.

11. Vegeu Deaton, A. 2003, «Health, Inequality, and Economic Development», *Journal of Economic Literature*, 41(1), pàg. 113-158.

Quadre III-3. Percentatge de llars en règim de lloguer per quartils de renda a Balears i Espanya (2007)

	Quartil 1	Quartil 2	Quartil 3	Quartil 4	Total
Espanya	11,4	10,5	10,0	8,2	10,1
Illes Balears	19,1	21,9	19,1	12,4	18,2

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, corresponent el quartil 1 (4) a les llars amb manco (més) recursos.
Font: Elaboració pròpia.

Quadre III-4. Condicions de l'habitatge de les llars balears segons quartils de renda i règim de tinença (2007)

	% llars amb dificultats per arribar a final de mes	% llars que no poden mantenir la casa calenta	% llars amb problemes de llum	% llars amb problemes de renou	% llars amb problemes goteres/humitats
Quartil 1	63,1	12,6	10,0	31,8	27,6
Quartil 2	63,4	10,0	11,6	34,8	29,8
Quartil 3	54,5	10,0	12,0	36,6	23,7
Quartil 4	35,6	1,7	8,3	28,2	19,0
Lloguer	71,4	16,0	17,1	40,5	42,2
Propietat	50,3	6,9	9,0	31,1	21,2

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, corresponent el quartil 1 (4) a les llars amb manco (més) recursos.
Font: Elaboració pròpia.

ques, les llars subjectes a restriccions de crèdit només podrien optar a habitatges en pitjors condicions de les que la renda a mitjà termini els hauria de permetre. Finalment, hi ha la qüestió de si les diferències de rendes en el present poden generar més diferències en el futur. En aquest sentit, la comparació de les desigualtats en el nivell educatiu dels pares i els fills permet oferir pistes de la desigualtat de rendes des d'una perspectiva intergeneracional. Així doncs, en aquest apartat es presenten les desigualtats en les variables de les condicions de l'habitatge, l'estat de salut i el nivell educatiu. Amb l'objectiu de poder copsar la relació entre aquestes variables i la desigualtat en termes d'ingressos, les primeres s'estudiaran segmentant la població segons el nivell d'ingressos que té.

Pel que fa a la informació sobre l'habitatge, al quadre III-3 es mostra la diferència en el règim de tinença de l'habitatge principal (lloguer/propietat) quan les llars se segmenten per quartils de renda.[12] Dos elements són destacables d'aquest quadre: (1) el major pes que el lloguer té entre

12. La teoria econòmica planteja que sense restriccions financeres ni distorsions en el mercat de l'habitatge per polítiques públiques que afavoreixin la propietat o el lloguer els individus haurien d'estar indiferents entre les dues opcions.

Quadre III-5. Estat de salut per quartils de renda de les llars balears (2007)

	% llars amb algun membre amb mala salut (1)	% llars amb algun membre amb malalties cròniques (2)	% llars amb algun membre amb limitacions per les tasques diàries (3)
Quartil 1	33,1	51,6	56,3
Quartil 2	27,8	48,9	49,7
Quartil 3	9,1	27,9	34,5
Quartil 4	6,2	21,9	22,4
Total	**19**	**37,6**	**40,7**

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, corresponent el quartil 1 (4) a les llars amb manco (més) recurso
Font: Elaboració pròpia.

les llars balears i (2) que la importància relativa del lloguer és similar per als tres primers quartils, encara que no per al quartil més ric, especialment a les Balears. D'altra banda, al quadre III-4 es recullen per a la mostra de llars balears els resultats d'algunes de les variables de les condicions de l'habitatge que en major mesura marquen la intensitat de la privació d'aquest.[13] (Vegeu el quadre III-3 i III-4)

Quan es comparen les llars, per exemple, amb problemes de goteres i humitats, no s'observen diferències substancials entre els tres primers quartils. En canvi, quan la variable de segmentació és el règim de tinença sí que s'obtenen importants dissemblances, de manera que les condicions de l'habitatge són substancialment millors per a les llars en propietat. Aquesta disparitat de resultats apuntaria que les polítiques públiques dirigides a disminuir les desigualtats en les condicions de l'habitatge no s'haurien de basar tant en els ingressos dels individus com a millorar les possibilitats d'aquells en règim de lloguer. En aquest sentit, les dades de l'ECV corroboren que les ajudes per lloguer tindrien més impacte en el cas balear atesa la major extensió que té com a règim de tinença.

Una segona dimensió que condiciona fortament el benestar material dels individus és l'estat de salut. Al quadre III-5 se sintetitzen els resultats de diverses preguntes formulades a l'ECV. A la columna 1 es mostra el percentatge de llars en què algun dels membres declara que té mala o molt mala salut. Com es pot veure, el percentatge de llars amb algun membre amb problemes de salut disminueix amb el nivell d'ingressos, i cal dir que hi ha importants diferències entre les llars amb més recursos o menys. A les columnes 2 i 3 es mostra la informació sobre els percentatges de llars amb algun membre amb malalties cròniques o amb limitacions per a les tasques diàries, respectivament. En els dos casos es repro-

13. Per a una anàlisi del cas espanyol amb dades del Panell de llars, vegeu Ayala, L. i Navarro, C. (2007): «The dynamics of housing deprivation», *Journal of Housing Economics*, 16 (1), pàg. 72-97.

Quadre III–6. Nivell educatiu dels individus entre 16 i 30 anys de les llars Balears per quartils de renda de les llars ales que pertanyen (2007)

	Nivell educatiu Primària	Secundària 1a etapa	Secundària 2a etapa	Educació superior (universitària)	Total
Quartil 1	7,8	52,8	29,2	10,1	100
Quartil 2	6,3	50,0	30,8	12,7	100
Quartil 3	7,8	43,1	28,4	19,6	100
Quartil 4	0,0	40,9	21,2	37,8	100
Total	**6,1**	**47,1**	**26,5**	**19,8**	**100**

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, corresponent el quartil 1 (4) a les llars amb manco (més) recursos.
Font: Elaboració pròpia.

dueixen els resultats apuntats abans de relació positiva entre estat de salut i nivell d'ingressos. Així doncs, i sense voler entrar en la direcció causal entre les dues variables, els resultats del quadre III-5 suggereixen que una via alternativa per reduir les diferències en el benestar material entre els individus rau en la inversió en sanitat. (Vegeu el quadre III-5)

Finalment, al quadre 6 es presenta la informació del nivell educatiu màxim completat pels individus entre setze i trenta anys, en què aquests s'han ordenat a partir del quartil d'ingressos en què s'ubica la llar a què pertanyen. La raó d'ordenar els individus segons els ingressos de la llar a què pertanyen és oferir una imatge de si hi ha una possible relació entre el nivell d'ingressos dels pares (que a la vegada està correlacionat amb el nivell educatiu que tenen) i el nivell educatiu dels fills. Clarament, el quadre 6 mostra que com és elevat és el nivell d'ingressos de les llars més elevat és el nivell educatiu assolit pels seus fills. Si es té en compte que un dels principals aproximadors a la renda a llarg termini dels individus és el nivell educatiu, aleshores els resultats del quadre 6 indiquen que hi ha un important biaix en el fet de mantenir les desigualtats d'ingressos a escala intergeneracional. Atesa la possibilitat d'accedir a l'educació a un cost reduït en l'ensenyament públic, crida l'atenció la diferència que s'hi observa, especialment pel que fa al cas de l'educació universitària. En aquest sentit, s'hauria d'aprofundir el coneixement de les causes de l'abandonament educatiu a nivells prematurs. Saber si la principal raó rau en unes preferències intertemporals molt esbiaixades cap al present o a problemes de manca d'ingressos de la llar que, per exemple, duria a decisions públiques diametralment oposades. Val a dir que, contràriament a la majoria d'altres polítiques dedicades a reduir la desigualtat, que solen tenir un cost d'eficiència econòmica, el cas de la inversió en educació és dels pocs casos que permet compassar l'equitat en la distribució de recursos amb l'eficiència econòmica. (Vegeu el quadre III-6)

1.4. La pobresa a les Illes Balears*

L'apartat segon sobre distribució de rendes s'ha dedicat a analitzar el conjunt de la població, tenint en compte tant les llars amb més recursos com les de menys recursos. En aquest sentit, els indicadors que s'han utilitzat són sensibles, en major o menor mesura segons l'aversió a la desigualtat implícita, a la situació de totes les llars. Aquest apartat, en canvi, es dedica a analitzar un grup més específic de població, com és el de les llars amb menys recursos. L'objectiu és determinar el percentatge (taxa) de llars amb un nivell de recursos per sota d'un determinat llindar, que està en relació amb el que es pot considerar el nivell de vida estès entre la població d'un territori, de manera que les llars per sota d'aquest llindar són considerats en risc de pobresa.

Com és obvi, establir un llindar monetari concret és una tasca difícil, possiblement arbitrària, i que esdevé encara més complicada quan a l'anàlisi s'inclouen realitats socioeconòmiques diferents com les que representen les distintes comunitats autònomes. Per tot això, la metodologia adoptada en aquest apartat és l'estàndard en aquests tipus d'estudis,[14] i s'hi aplica el concepte de pobresa relativa i no absoluta.[15] D'aquesta manera, s'han considerat llars en risc de pobresa les que tenen uns ingressos inferiors al 60% de la mediana de les llars del seu territori de residència.[16] En aquest sentit, cal notar que es calcula el percentatge de llars d'una població que tenen uns recursos inferiors a una determinada xifra. Com es reflecteix a la columna 1 del quadre III-7, atès que s'analitza la pobresa relativa, la xifra llindar de referència és diferent a cada comunitat autònoma, i és més gran en els territoris més rics i a l'inrevés. Atès que el que es

Quadre III-7. Taxa de llars en risc de pobresa per CA (2007)

	Llindar d'ingressos per adult (€) (1)	Taxa de llarsen risc de pobresa (2)	Taxa de llars en risc de pobresa extrema (3)	Taxa d'infants en risc de pobresa (4)
Navarra	10.715	17,6	6,6	10,0
País Basc	9.514	14,0	4,2	6,7
Catalunya	9.470	16,1	5,2	11,2
Madrid	9.400	16,7	4,4	13,5
Illes Balears	9.161	15,0	5,1	12,0

Continua

* L'ECV no inclou els individus institucionalitzats i els sense llar.

14. Vegeu Cantó, O.; Del Río, C., i Gradín, C. 2000, «La situación de los estudios de desigualdad y pobreza en Espanya», *Cuadernos de Gobierno y Administración*, 2, pàg. 25-94.

15. Entre els avantatges del concepte de pobresa relativa, cal tenir en compte el fet que el cost d'accés a alguns béns i serveis és diferent en una societat rica que en una pobra. A més, cal notar que l'enfocament de pobresa relativa engloba la pobresa absoluta.

16. Cal notar que la utilització de la mediana en lloc de la mitjana implica que únicament s'observaran reduccions en el nivell de pobresa si efectivament s'ha produït una redistribució de recursos a favor de la població pobra.

Quadre III-7. Taxa de llars en risc de pobresa per CA (2007)				
	Llindar d'ingressos per adult (€) (1)	Taxa de llarsen risc de pobresa (2)	Taxa de llars en risc de pobresa extrema (3)	Taxa d'infants en risc de pobresa (4)
Aragó	8.833	17,1	5,6	7,1
Cantàbria	8.313	13,9	3,4	10,3
Astúries	8.252	14,5	3,7	9,6
La Rioja	8.092	16,8	4,8	9,1
Espanya	7.874	15,8	5,2	12,2
País Valencià	7.795	14,4	4,7	8,5
Múrcia	7.142	15,1	5,6	12,7
Castella i Lleó	7.053	17,0	5,3	11,7
Galícia	6.933	12,8	4,2	8,1
Illes Canàries	6.932	18,9	6,8	16,5
Castella-la Manxa	6.578	17,4	4,0	9,6
Andalusia	6.578	15,1	4,1	11,7
Extremadura	6.005	17,0	6,3	16,4

Font: Elaboració pròpia.

calcula és el percentatge de llars a la cua inferior, per analitzar les llars amb més pocs recursos en aquesta memòria s'acompanyen els resultats amb un indicador més restrictiu, que és el percentatge de llars amb ingressos per sota del 40% dels ingressos de la mediana, que és el que s'anomena en la literatura la població en risc de «pobresa extrema».

El quadre III-7 presenta el percentatge de llars que es troben per sota del llindar de pobresa relativa a cada comunitat autònoma segons l'ECV. Del quadre III-7, cal destacar-ne quatre fets: (1) es confirma l'evidència assenyalada a la Memòria del 2006 que les llars balears presenten un menor risc de pobresa que en el cas espanyol, que és del 15% i el 15,8% respectivament. (2) Quan la referència de renda és el 40% de la mediana, la diferència en el risc de pobresa extrema de les llars balears i espanyoles es redueix, 5,1% i 5,2% respectivament. (3) La taxa de risc de pobresa infantil és del 12% per a les llars balears i del 12,2% en el conjunt espanyol, i cal indicar que el 12% dels menors balears viuen en llars en risc de pobresa.[17] Finalment, des d'una perspectiva temporal, la comparació dels resultats de l'ECV amb els de Pou (2008) per a l'any 1999 amb dades del Panell de llars de la UE mostren un manteniment del gruix de llars amb menys recursos.

17. La diferència entre els valors de les taxes de risc de pobresa i de pobresa infantil s'expliquen, principalment, pel pes important entre la població en risc de pobresa de la gent amb més de 65 anys.

2

DEMOGRAFIA I LLAR

RESUM

La població de les Illes continua augmentant a causa dels fluxos immigratoris dels quals es receptora la comunitat autònoma des de fa pràcticament un decenni, sobretot a partir de l'any 2000. Les dades publicades fins ara no permeten analitzar les conseqüències que pot tenir la situació econòmica actual en el comportament del component demogràfic migratori.

El 2007, la població augmentà quasi en 30.000 persones, amb una variació relativa de 2,9% respecte del 2006, la més alta de totes les comunitats autònomes. La distribució de la població es continua mantenint entre les autonomies amb un percentatge més alt de població nascuda fora: dos de cada deu dels seus residents han nascut en una altra comunitat autònoma i altres dos han nascut a l'estranger. La diferència entre els col·lectius segons el seu lloc de naixement és un reflex de com s'estan produint els fluxos immigratoris: la població nascuda a les Balears augmenta en part gràcies a l'aportació a la natalitat de la seva població autòctona més les segones generacions dels immigrants; la nascuda en una altra comunitat autònoma evoluciona cap a un envelliment, ja que l'entrada de població no és suficient per reemplaçar-la, i la nascuda a l'estranger es caracteritza per ser un col·lectiu heterogeni en edat de treballar.

En la natalitat i la fecunditat, l'aportació de les mares estrangeres continua tenint una forta incidència (27,9% dels nascuts vius). De fet, les dones estrangeres o les nascudes a l'estranger en edat fecunda constitueixen el 60% d'aquests col·lectius. També la població estrangera té una important contribució en la nupcialitat, ja que en el 30% dels enllaços almenys un dels contraents és estranger. La importància d'aquest col·lectiu en aquests fenòmens demogràfics hauria d'observar-se amb detall per saber si és a causa de pautes o models diferents als propis o bé es deu a altres interessos o a una combinació d'ambdós.

Tant la taxa de creixement vegetatiu (4,4‰) com la migratòria (30‰) supera la mitjana nacional (2,5‰ i 15‰), de manera que l'evolució de la població balear es caracteritza pel seu fort dinamisme, i es col·loca en els dos casos entre les comunitats autònomes amb taxes més altes.

2.1. LA DINÀMICA DE LA POBLACIÓ

El total de població empadronada arriba l'any 2007 a 1.030.650 habitants amb un creixement del 2,9%. El 44% de la població balear, segons les darreres dades oficials del padró de 2007, ha nascut fora de les Illes; és a dir, des del punt de vist demogràfic quatre de cada deu residents hauria de considerar-se immigrant: el 23,9% ha nascut a una altra comunitat autònoma, i el 20,5% a l'estranger. La nostra comunitat autònoma continua sent una de les autonomies amb una proporció de població al·lòctona més elevada i només la de Madrid la supera en percentatge. Madrid i les Illes Balears són, de fet, les dues comunitats autònomes amb la menor proporció d'habitants que han nascut a la comunitat de residència. (Vegeu el quadre III-8.)

Amb les xifres de població publicades no es pot analitzar en quina mesura la situació econòmica actual pot afectar la dinàmica de la població. Haurem d'esperar la revisió del padró de 2009 per conèixer fins a quin punt pot influir la conjuntura econòmica sobre els distints components demogràfics i, sobretot, en les migracions. De moment, les xifres de 2007 encara ens situen en el cicle expansiu, de creixement continu, tot i que més suau, dels darrers anys. En nombres absoluts, la població augmentà en 29.588 nous residents, la major part dels quals nascuts a l'estranger. (Vegeu el quadre III-9.)

Quadre III-8. Evolució de la població segons el lloc de naixement i la comunitat autònoma de residència (2000-2007)

	Revisió del padró del 2000			Revisió del padró del 2004			Revisió del padró del 2007		
	Nascuts a Espanya			Nascuts a Espanya			Nascuts a Espanya		
CA de residència	Nascuts a la mateixa CA de residència	Nascuts en una altra CA*	Nascuts a l'estranger	Nascuts a la mateixa CA de residència	Nascuts en una altra CA*	Nascuts a l'estranger	Nascuts a la mateixa CA de residència	Nascuts en una altra CA*	Nascuts a l'estranger
Espanya	31.789.760	7.237.572	1.472.458	32.271.163	7.232.715	3.693.806	32.741.024	7.209.720	5.249.993
Andalusia	6.667.445	458.867	213.740	6.782.791	487.835	416.892	6.906.984	519.372	633.105
Aragó	977.431	191.187	21.291	971.436	191.831	86.317	969.315	193.847	133.493
Astúries	906.351	145.287	24.929	889.099	142.975	41.687	878.627	142.411	53.824
Balears (Illes)	541.241	232.174	72.215	557.400	246.199	151.446	572.714	246.816	211.120
C. Valenciana	3.037.451	877.448	205.830	3.112.457	891.000	539.847	3.186.401	892.079	806.549
Canàries (Illes)	1.442.338	157.090	116.848	1.501.737	174.817	238.986	1.530.125	178.903	316.923
Cantàbria	440.683	80.182	10.294	442.782	88.480	23.522	443.381	94.164	35.279
Castella i Lleó	2.189.312	246.385	43.421	2.143.348	251.108	99.462	2.116.918	261.501	149.998
Castella-la Manxa	1.471.537	240.380	22.344	1.468.710	280.797	99.374	1.474.909	332.333	170.062
Catalunya	4.304.995	1.704.214	252.791	4.455.928	1.632.138	725.253	4.580.137	1.564.375	1.065.996
Extremadura	958.837	94.715	15.869	951.017	96.869	27.400	950.390	103.121	36.479
Galícia	2.506.629	123.291	101.980	2.475.911	128.216	146.858	2.458.778	135.274	178.481
Madrid	3.113.159	1.831.742	260.507	3.237.449	1.788.262	779.118	3.350.422	1.728.728	1.002.539
Múrcia (Regió de)	982.847	128.708	37.773	1.014.477	135.610	144.607	1.039.259	141.575	211.283
Navarra	427.572	101.576	14.609	432.201	103.131	49.402	437.190	104.429	64.257
País Basc	1.527.994	535.459	35.143	1.532.897	504.176	78.206	1.539.260	480.404	122.196
Rioja (La)	202.700	55.529	5.949	207.405	59.154	26.994	208.952	61.298	38.718
Ceuta i Melilla	91.239	33.339	16.926	94.118	30.117	18.435	97.262	29.090	19.691

* L'INE inclou els nascuts en antics territoris de sobirania espanyola a la dada total dels nascuts en una altra CA , l'IBESTAT en les seves publicacions els agrega amb els totals dels nascuts a l'estranger.

Font: Institut Nacional d'Estadística.

Quadre III-9. Població segons el tipus de nacionalitat i el lloc de naixement (2000-2007)

Residència	Total població	Nacionalitat espanyola (Lloc de naixement)				Nacionalitat estrangera (Lloc de naixement)			
		Total	Nascuts a les Illes Balears	Nascuts en una altra CA	Nascuts a l'estranger	Total	Nascuts a les Illes Balears	Nascuts en una altra CA	Nascuts a l'estranger
Illes Balears									
2000	845.630	790.871	539.487	231.711	19.673	54.759	1.843	369	52.547
2001	878.627	804.744	543.536	240.500	20.708	73.883	2.203	455	71.225
2002	916.968	817.224	547.511	247.158	22.555	99.744	2.850	503	96.391
2003	947.361	820.856	550.214	246.873	23.769	126.505	3.661	567	122.277
2004	955.045	823.622	553.162	245.594	24.866	131.423	4.238	510	126.675
2005	983.131	826.861	556.721	244.305	25.835	156.270	5.469	634	150.167
2006	1.001.062	833.311	561.220	244.907	27.184	167.751	6.541	621	160.589
2007	1.030.650	840.480	565.068	246.043	29.369	190.170	7.646	685	181.839
Mallorca									
2000	677.014	635.610	437.725	182.014	15.871	41.404	1.247	260	39.897
2001	702.122	645.173	440.651	187.943	16.579	56.949	1.542	336	55.071
2002	730.778	653.767	443.947	191.717	18.103	77.011	2.063	370	74.578
2003	753.584	655.482	446.395	190.099	18.988	98.102	2.724	409	94.969
2004	758.822	656.439	449.126	187.537	19.776	102.383	3.253	367	98.763
2005	777.821	657.299	451.634	185.233	20.432	120.522	4.250	425	115.847
2006	790.763	661.360	455.213	184.793	21.354	129.403	5.184	434	123.785
2007	814.275	666.042	458.397	184.529	23.116	148.233	5.980	505	141.748
Menorca									
2000	72.716	69.510	51.828	16.603	1.079	3.206	105	36	3.065
2001	75.296	71.118	52.133	17.808	1.177	4.178	109	30	4.039
2002	78.796	72.901	52.503	19.129	1.269	5.895	139	31	5.725
2003	81.067	73.283	52.558	19.385	1.340	7.784	190	45	7.549

Continua

Quadre III-9. Població segons el tipus de nacionalitat i el lloc de naixement (2000-2007)

Residència	Total població	Nacionalitat espanyola (Lloc de naixement)				Nacionalitat estrangera (Lloc de naixement)			
		Total	Nascuts a les Illes Balears	Nascuts en una altra CA	Nascuts a l'estranger	Total	Nascuts a les Illes Balears	Nascuts en una altra CA	Nascuts a l'estranger
2004	82.872	74.029	52.550	20.001	1.478	8.843	208	46	8.589
2005	86.697	75.166	53.034	20.529	1.603	11.531	263	56	11.212
2006	88.434	75.891	53.239	20.854	1.798	12.543	320	57	12.166
2007	90.235	76.563	53.472	21.137	1.954	13.672	467	61	13.144
Eivissa									
2000	89.611	80.709	46.644	31.452	2.613	8.902	475	68	8.359
2001	94.334	83.137	47.401	32.914	2.822	11.197	530	80	10.587
2002	99.933	85.021	47.704	34.281	3.036	14.912	623	92	14.197
2003	105.103	86.629	47.899	35.444	3.286	18.474	716	104	17.654
2004	106.220	87.567	48.071	36.047	3.449	18.653	747	90	17.816
2005	111.107	88.707	48.629	36.452	3.626	22.400	909	146	21.345
2006	113.908	90.173	49.266	37.078	3.829	23.735	985	122	22.628
2007	117.698	91.751	49.673	38.012	4.066	25.947	1.148	112	24.687
Formentera									
2000	6.289	5.042	3.290	1.642	110	1.247	16	5	1.226
2001	6.875	5.316	3.351	1.835	130	1.559	22	9	1.528
2002	7.461	5.535	3.357	2.031	147	1.926	25	10	1.891
2003	7.607	5.462	3.362	1.945	155	2.145	31	9	2.105
2004	7.131	5.587	3.415	2.009	163	1.544	30	7	1.507
2005	7.506	5.689	3.424	2.091	174	1.817	47	7	1.763
2006	7.957	5.887	3.502	2.182	203	2.070	52	8	2.010
2007	8.442	6.124	3.526	2.365	233	2.318	51	7	2.260

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears.

Tot i que l'inici del cicle actual de l'evolució de la població ja es manifestava en els darrers anys de la dècada dels noranta, en què es produïren les primeres onades importants de fluxos migratoris procedents de l'estranger, l'any 2000 marca una fase d'especial intensitat en les entrades de població a la nostra comunitat que s'ha mantingut fins a l'actualitat. Durant aquest procés i com a conseqüència del fort creixement de la població, la nostra comunitat autònoma experimenta canvis importants en l'estructura i la composició de la població resident. Els successius corrents immigratoris procedents de l'estranger, principalment de països sud-americans i africans, amb uns perfils culturals i socials molt diversos, comparteixen algunes característiques comunes. En primer lloc, la mateixa condició d'immigrant, i en segon lloc una característica demogràfica comuna: l'edat. Són persones en edat activa l'objectiu principal de les quals, en general, és millorar les condicions de vida i d'ocupació que tenien als seus països d'origen. Això no obstant, a més d'aquests fluxos, continuen persistint els corrents tradicionals d'immigració procedents dels països comunitaris. En poc temps, les Illes Balears s'han convertit en un territori multicultural on conviu un conjunt molt heterogeni de nacionalitats.

La influència del moviment immigratori no només es manifesta en la composició demogràfica de la població, sinó també en la seva estructura, que, d'una banda, veu nodrida la base de la piràmide per la contribució que les dones estrangeres fan a la natalitat global de l'arxipèlag, i, per l'altra, veu com els fluxos migratoris fan créixer el grup de residents en edat de treballar, augmentant els efectius dels grups d'edat compresos entre 25 i 40 anys. La població nascuda a l'estranger presenta uns indicadors demogràfics corresponents a una estructura jove, i més encara si només analitzam els nascuts en països no inclosos a la Unió Europea dels 15. (Vegeu el quadre III-10.1.)

Quadre III-10.1. Població segons edat (2000 i 2007)

	Nascuts a les Illes Balears		Nascuts en una altra CA		Nascuts a l'estranger	
	Rev. del padró 2000	Rev. del padró 2007	Rev. del padró 2000	Rev. del padró 2007	Rev. del padró 2000	Rev. del padró 2007
Edat mitjana	36,36	36,57	43,35	46,28	42,35	38,07
Homes	34,96	35,16	42,67	45,54	41,69	37,64
Dones	37,74	37,95	44,05	47,05	42,94	38,52
Pob. < 16 anys	120.083	132.131	14.153	10.199	6.686	22.351
Homes	61.600	68.378	7.313	5.195	3.487	11.441
Dones	58.483	63.753	6.840	5.004	3.199	10.910
Pob. de 16 a 64 anys	335.881	354.153	187.555	199.521	56.166	171.241
Homes	169.931	179.946	97.728	104.469	25.929	87.061
Dones	165.950	174.207	89.827	95.052	30.237	84.180

Continua

Quadre III–10.1. Població segons edat (2000 i 2007)

	Nascuts a les Illes Balears		Nascuts en una altra CA		Nascuts a l'estranger	
	Rev. del padró 2000	Rev. del padró 2007	Rev. del padró 2000	Rev. del padró 2007	Rev. del padró 2000	Rev. del padró 2007
Pob. de 65 i més anys	85.366	86.430	30.372	37.008	9.368	17.616
Homes	36.030	36.478	12.786	16.147	4.291	8.478
Dones	49.336	49.952	17.586	20.861	5.077	9.138
Índex d'envelliment (Pob. 65 i més / Pob.<16 anys)*100	71,09	65,41	214,60	362,86	140,11	78,82
Homes	58,49	53,35	174,84	310,82	123,06	74,10
Dones	84,36	78,35	257,11	416,89	158,71	83,76
Índex de dependència (P <16 + P >64) / P16 a 64)* 100	61,17	61,71	23,74	23,66	28,58	23,34
Homes	57,45	58,27	20,57	20,43	30,00	22,88
Dones	64,97	65,27	27,19	27,21	27,37	23,82

Font: IBESTAT.

La distribució de la població per illes presenta algunes diferències: a Eivissa i Formentera la població forana (no nascuda a les Illes Balears) supera el 55%; a Mallorca, el 44%, i a Menorca, el 40%. A Mallorca, tant la nascuda a una altra comunitat autònoma com a l'estranger representen el 20% respectivament; mentre que a Eivissa i Formentera tres de cada deu residents ha nascut a una altra comunitat autònoma, i 2,5, a l'estranger. Menorca, que ha experimentat un menor impacte dels corrents migratoris recents, és el territori balear en què els residents nascuts a les Illes tenen més pes: sis de cada deu habitants han nascut a les Illes; 2,3, a una altra comunitat autònoma, i 1,7, a l'estranger. (Vegeu el quadre III-9.)

Els nascuts a l'Estat espanyol (819.842), independentment de la nacionalitat que posseeixen, signifiquen el 80% de la població balear. D'aquests, 246.728 han nascut a una altra comunitat autònoma. Les diferències entre ambdós col·lectius es manifesta en l'estructura per edat, que es troba més envellida en el segon cas, atès que en els darrers anys no s'ha renovat amb l'entrada d'efectius que s'integrin en aquest col·lectiu. En els darrers exercicis, gairebé de manera paral·lela a l'entrada d'immigrants d'origen estranger, les variacions que s'han produït en la població nascuda a una altra comunitat autònoma són molt baixes: el 2007 la variació relativa fou del 0,4%, davant el 0,9% dels nascuts a la mateixa comunitat autònoma i el 12,5% dels nascuts a l'estranger (en nombres absoluts això representa un augment de 1.200, 4.953 i 23.435 residents respectivament). (Vegeu el gràfic III-1.1 i el gràfic III-1.2.)

Gràfic III-1.1

Evolució de la població segons el tipus de nacionalitat (1996-2007)

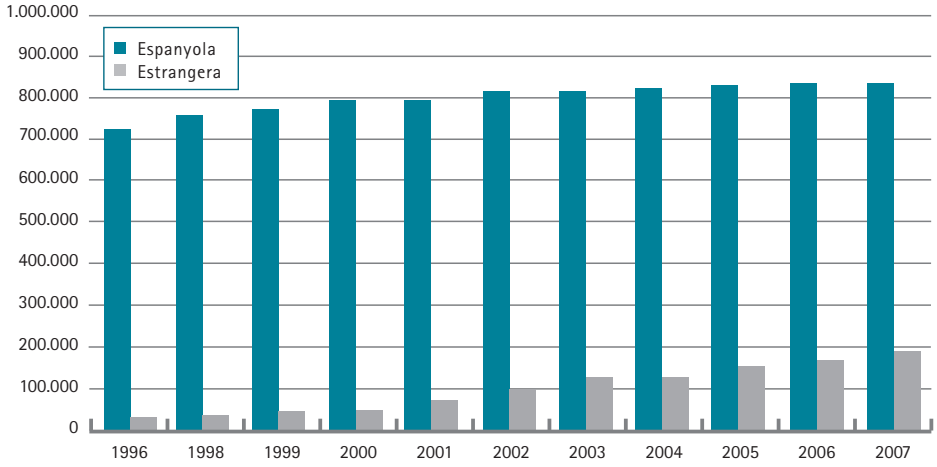

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic III-1.2

Evolució de la població segons el lloc de naixement (1996-2007)

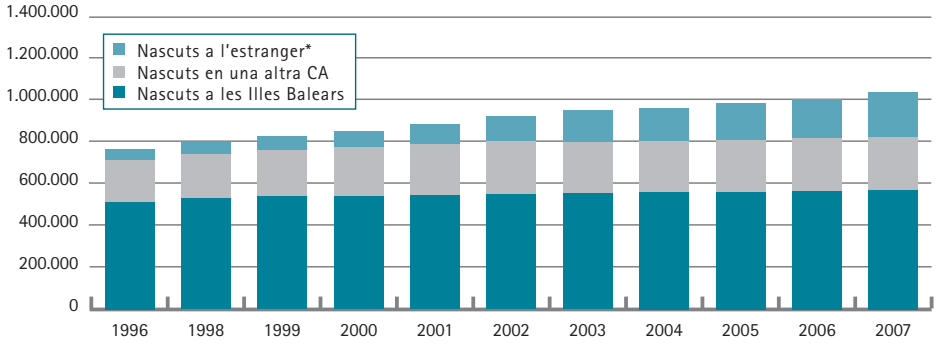

Font: Elaboració pròpia.

El col·lectiu més important és l'andalús, el nombre de residents del qual ha baixat. Si a principi del 2000 el 39% dels residents nascuts a una altra comunitat autònoma eren andalusos, l'any 2007 el seu pes ha baixat tres punts. Això no obstant, la xifra de residents nascuts a Andalusia (87.736) continua sent la més important i a gran distància de la resta d'autonomies. Després, se situen per ordre d'importància els residents nascuts en Catalunya (32.642), a la Comunitat de Madrid (18.301) i al País Valencià (17.629).

Cal tenir present, així mateix, que entre els nascuts a les Illes hi ha comptabilitzats tots els nascuts en segona o tercera generació d'ambdós tipus d'immigrants (pares o avis nascuts a una altra comunitat autònoma o a l'estranger).

Tots els indicadors corresponents a l'estructura de població proporcionen resultats més desfavorables per al col·lectiu dels nascuts a una altra comunitat autònoma. De fet, l'edat mitjana d'aquest col·lectiu ha augmentat tres punts, mentre que la nascuda a les Illes es manté en 36 anys, amb petites fluctuacions, i la nascuda a l'estranger rejoveneix en el transcurs d'aquest període, atès que el 2000 tenia una edat mitjana de 42 anys i el 2007 era de 38 anys. Els índexs d'envelliment són notablement diferents segons les zones de naixe-

Gràfic III-2.1.

Nascut a les Illes Balears (2007)

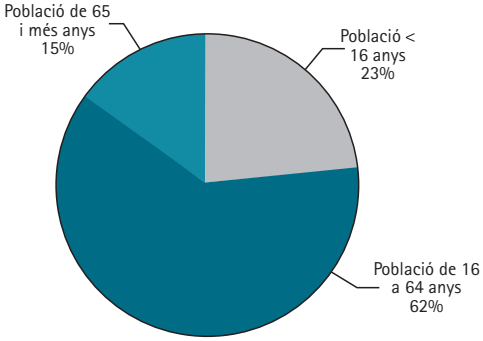

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic III-2.2

Nascut en una altra CA (2007)

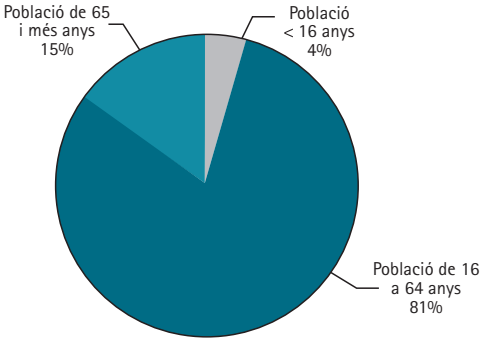

Font: Elaboració pròpia.

ment: molt elevats i amb tendència a créixer per als nascuts a una altra comunitat autònoma, i molt inferiors i amb tendència a decréixer per als nascuts a l'estranger, com a conseqüència de l'entrada de població jove, principalment de 20 a 40 anys, que ha originat el rejoveniment de la piràmide de la població d'aquests residents. (Vegeu els gràfics III-2.1, III-2.2 i III-2.3, i el quadre III-10.2.)

Gràfic III-2.3
Nascut a l'estranger (2007)

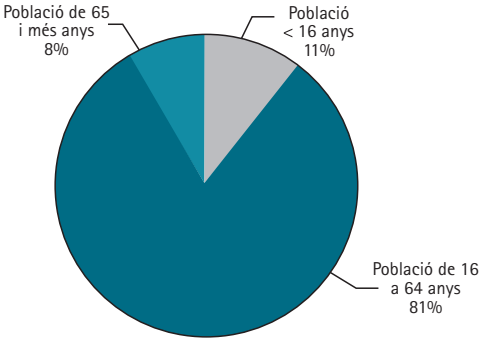

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE III-10.2. INDICADORS DEMOGRÀFICS A LES ILLES BALEARS. PADRONS MUNICIPALS

	Rev. padró l'1-1-2000	Revisió padró l'1-1-2004	Revisió padró l'1-1-2007
Edat mitjana: tota la població			
Total	**38,79**	**38,79**	**39,2**
Homes	37,67	37,71	38,2
Dones	39,9	39,84	40,21
Edat mitjana: nacionalitat espanyola			
Total	**38,64**	**39,35**	**36,05**
Homes	37,45	38,19	35,87
Dones	39,81	40,49	36,23
Edat mitjana: nacionalitat estrangera			
Total	**41,05**	**35,29**	**39,90**
Homes	40,94	35	38,73
Dones	41,15	35,6	41,06
Edat mitjana: nascuts a les Illes Balears			
Total	**36,36**	**36,56**	**38,07**
Homes	34,96	35,18	37,64
Dones	37,74	37,93	38,52

continua

Quadre III–10.2. Indicadors demogràfics a les Illes Balears. Padrons municipals

	Rev. padró l'1-1-2000	Revisió padró l'1-1-2004	Revisió padró l'1-1-2007
Edat mitjana: nascuts en una altra CA			
Total	**43,35**	**44,75**	**46,28**
Homes	42,67	44,05	45,54
Dones	44,05	45,47	47,05
Edat mitjana: nascuts a l'estranger			
Total	**42,35**	**37,29**	**36,57**
Homes	41,69	36,62	35,16
Dones	42,94	37,97	37,95
Grup d'edat (%)	**100**	**100**	**100**
Pob.< 16 anys (%)	**16,66**	**16,16**	**17,00**
Pob. 16-64 anys (%)	68,54	69,97	69,32
Pob. 65 i més (%)	14,80	13,87	13,69
Dones en edat fèrtil (dones 15-49 anys/total dones)*100	**52,67**	**53,65**	**53,26**
Dones en edat fèrtil espanyoles (dones 15-49 anys/total dones esp.)*100	52,33	51,92	50,77
Dones en edat fèrtil estrangeres (dones 15-49 anys/total dones est.)*100	57,45	64,86	64,69
Dones en edat fèrtil nascudes a les Illes Balears (dones 15-49 anys/total dones IB)*100	48,99	49,13	48,79
Dones en edat fèrtil nascudes en una altra CA (dones 15-49 anys/total dones altra CA)*100	59,76	57,53	53,98
Dones en edat fèrtil nascudes a l'estranger (dones 15-49 anys/total dones nasc. estran.)*100	57,75	64,28	64,79
Índex de masculinitat (homes/dones)*100	**98,26**	**100,22**	**100,88**
Índex de masculinitat, nacionalitat espanyola (homes/dones)*100	98,60	99,31	99,63
Índex de masculinitat, nacionalitat estrangera (homes/dones)*100	93,37	106,11	106,61
Índex de masculinitat, nascuts a les Illes Balears (homes/dones)*100	97,73	98,28	98,92
Índex de masculinitat, nascuts en una altra CA (homes/dones)*100	103,13	104,20	104,05
Índex de masculinitat, nascuts a l'estranger (homes/dones)*100	87,52	101,08	102,64

continua

QUADRE III–10.2. INDICADORS DEMOGRÀFICS A LES ILLES BALEARS. PADRONS MUNICIPALS

	Rev. padró l'1-1-2000	Revisió padró l'1-1-2004	Revisió padró l'1-1-2007
Índex d'envelliment (pob. >64 / pob. < 16)*100			
Total	**88,82**	**85,80**	**85,65**
Homes	73,40	71,36	71,87
Dones	105,11	101,05	100,36
Índex de sobreenvelliment (pob. >84/ pob. > 64)*100			
Total	**10,89**	**11,49**	**12,01**
Homes	8,26	8,60	8,85
Dones	12,84	13,65	14,42
Índex de dependència (pob.<16+ Pob. >64/ pob.16-64)*100			
Total	**45,90**	**42,92**	**42,18**
Homes	42,75	39,69	39,33
Dones	49,13	46,30	45,16
Població segons la nacionalitat (%)			
Total	**100**	**100**	**100**
Espanyola	93,52	86,24	81,55
Estrangera	6,48	13,76	18,45
Població segons el lloc de naixement (%)			
Total	**100**	**100**	**100**
Illes Balears	64,01	58,36	55,57
Una altra CA	27,44	25,77	23,94
Estranger	8,54	15,87	20,49

Font: IBESTAT.

2.2 ELS COMPONENTS DE LA DINÀMICA DEMOGRÀFICA

El balanç vegetatiu i el migratori constitueixen els components demogràfics que influeixen bàsicament en l'estructura i en el dinamisme d'una població. En el primer grup s'inclouen el conjunt de fenòmens demogràfics produïts a la comunitat analitzada amb els naixements i les defuncions: els naixements impliquen l'increment de població per la base de la piràmide demogràfica, fruit de la materialització del potencial fèrtil de la societat en què es produeix; les defuncions signifiquen la pèrdua d'efectius del grup humà estudiat. El balanç d'ambdós factors és anomenat «creixement vegetatiu». El segon grup inclou els fenòmens demogràfics que impliquen desplaçaments de població des de o cap a les nostres illes, és a dir, movi-

ments d'emigració i d'immigració respectivament. La relació entre ambdós corrents s'anomena «balanç migratori» i es pot conèixer mitjançant l'anàlisi de l'evolució del volum i l'estructura de la població.

L'evolució actual de la població balear està determinada per la intensitat dels fluxos migratoris, que en el darrer decenni s'ha diversificat amb relació a l'origen dels immigrants, de tal manera que han implicat no únicament l'augment de la població, amb unes taxes anuals altes, sinó que han transformat la composició de la població, la cinquena part de la qual ha nascut a l'estranger; han nodrit l'estructura d'edat, sobretot els grups de població en edat activa, i han introduït una gran heterogeneïtat i diversitat de cultures que, en definitiva, influeixen en la constitució de llars i en les relacions socials.

Simultàniament a l'entrada d'un nombre important d'immigrants, amb uns balanços migratoris en nombres absoluts de més de 20.000 nous residents, les Illes han experimentat un creixement vegetatiu en constant augment, i han passat a tenir una de les taxes més altes de tot el territori espanyol amb un trencament de la dinàmica del període anterior. Dos factors contribueixen a aquesta nova època: per un costat, les mares estrangeres (el 2007 prop del 30% dels nascuts), que amb la seva aportació influeixen en el manteniment de les taxes de natalitat, i, per l'altre, el manteniment de les taxes de mortalitat, que no es veuen afectades momentàniament per l'entrada de població immigrant ja que està constituïda per una població jove amb menys risc de defunció. A llarg termini s'hauran de preveure amb més perspectiva les conseqüències que pot tenir aquest augment de la població en el futur.

2.2.1. La natalitat i la fecunditat

Les taxes de natalitat de 2006 calculades per l'INE per a les Illes Balears ens donen un valor d'11,70‰, similar a la mitjana estatal, que se situa en el 10,75‰. Les dades provisionals calculades per l'IBESTAT per a 2007 situen la taxa de les Illes en l'11,45‰.

Tot i això, no hem d'oblidar que el nombre de naixements a les Illes Balears continua creixent, encara que la corba d'increment sembla alentir-se. En valors absoluts, el nombre de naixements s'apropa, i fins i tot supera els valors assolits els anys setanta, encara que naturalment s'ha de tenir en compte la diferència de volum de població total. El total de nascuts vius a les Balears assolí, d'acord amb les dades provisionals de l'Institut d'Estadística, la xifra d'11.778, gairebé 100 més que l'any anterior, tot continuant la tendència iniciada a mitjan anys noranta, fruit de la coincidència de l'arribada d'un contingent important de dones autòctones en l'edat de ser mares (nascudes a la dècada dels seixanta) i l'arribada massiva, sobretot a final del segle XX i principi del XXI, d'importants contingents de dones immigrants en edat fèrtil i amb comportaments reproductius proclius a unes taxes elevades de fecunditat. (Vegeu el quadre III-11.)

El model reproductiu que presenten les Illes Balears segueix la tendència global dels països desenvolupats: retard en l'edat

QUADRE III-11. NASCUTS VIUS SEGONS L'ORDRE DE NAIXEMENT I EL LLOC DE NAIXEMENT DE LA MARE. ANY 2007

Ordre de naixement del nascut	Lloc de naixement de la mare			
	Total	Illes Balears	Altra CA	Estranger
Total	**11.778**	**5.977**	**2.221**	**3.580**
01	5.816	2.964	1.091	1.761
02	4.182	2.307	760	1.115
03	1.062	494	191	377
04	273	80	52	141
05	93	22	17	54
06	40	8	1	31
07 i més	20	0	2	18
No consta	292	102	107	83

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears. Govern de les Illes Balears.

de tenir el primer fill, descens en el nombre mitjà de fills per dona, increment del nombre de naixements de mares estrangeres, increment dels naixements de mares no casades...

L'edat mitjana de maternitat ha augmentat considerablement en els darrers anys. Així, les dades de l'evolució d'aquest indicador per a l'Europa dels 15 han experimentat un augment de gairebé 2,4 anys entre 1975 i 2003, any en què se situà en 29,5 anys. Molts països europeus, fins i tot, ja superaven la mitjana de 30 anys. D'acord amb les dades de l'INE, tant les Illes Balears com l'Estat espanyol ja superaren a final dels noranta aquesta xifra i s'apropen lentament a la mitjana de 31 anys en el cas de l'Estat espanyol i a 30,5 a les Illes Balears.

El nombre de fills per dona o taxa de fecunditat total ens informa dels fills que cal esperar que una dona tingui al llarg de la seva vida reproductiva, atès el comportament de fecunditat registrat a la societat analitzada. Les dades de l'INE per al 2006 ens ofereixen uns valors d'1,407 fills per dona a les Illes Balears i d'1,382 fills per dona de mitjana estatal. Els valors són, per tant, lleugerament superiors a les Illes.

Tot i que se situen un poc per sobre de la mitjana, les Illes Balears ocupaven la setena posició entre les comunitats autònomes pel que fa al nombre de fills per dona (novena posició si consideram les dades de les ciutats autònomes de Melilla i Ceuta, que presenten les taxes més elevades de l'Estat espanyol). En qualsevol cas, des de començament dels anys vuitanta els valors de fecunditat total se situen per sota de la taxa de reemplaçament (2,1 fills per dona, d'acord amb els càlculs establerts per als països desenvolupats).

Tot i que ja s'ha posat en relleu que un dels factors que més destaca en l'evolució recent del nombre de naixements és l'increment registrat, l'anàlisi de la nacionali-

tat de les mares que tenen fills a les Illes Balears ha esdevingut un dels elements més interessants en els darrers anys. Això és conseqüència del creixement dels fills nats de mares estrangeres al nostre arxipèlag. Evidentment, aquest fet no és més que el reflex d'un altre canvi demogràfic i estructural molt important que estan experimentant les nostres illes, que és la vinguda massiva de població estrangera, especialment intensa des de mitjan anys noranta. Paral·lelament, es produeix l'elevadíssim augment dels naixements de mares immigrants, tant pel fet de tractar-se de migracions de tipus econòmic i que són majoritàriament de població en edat fèrtil, com pel fet que en molts de casos aquesta població conserva inicialment comportaments de fecunditat molt més pro natalistes que els que operen actualment a les Illes i als països de l'entorn desenvolupat; a aquests factors, també se n'hi podrien afegir d'altres, com ara el desig de facilitar l'obtenció de permisos de residència (immigrant pare/mare d'espanyol), desigs d'arrelar amb un fill nat a l'àrea d'acollida, constitució d'una unitat familiar en arribar a les Illes, etc. (Vegeu el quadre III-12.)

Quadre III–12. Indicadors bàsics de natalitat i fecunditat. Espanya i Balears

	Taxes de natalitat		Percentatge de nascuts de mares no casades		Nombre mitjà de fills per dona	
	Total nacional	Illes Balears	Total nacional	Illes Balears	Total nacional	Illes Balears
1975	18,76	18,88	2,03	2,89	2,803	2,843
1976	18,76	18,55	2,16	3,00	2,802	2,786
1977	17,95	16,93	2,32	3,37	2,674	2,528
1978	17,23	15,97	2,50	3,41	2,553	2,367
1979	16,14	15,81	2,80	4,46	2,372	2,317
1980	15,22	15,10	3,93	5,28	2,215	2,187
1981	14,12	14,23	4,42	6,06	2,036	2,045
1982	13,59	13,87	5,12	7,79	1,941	1,990
1983	12,73	13,52	5,21	9,25	1,799	1,930
1984	12,36	13,34	6,76	10,83	1,728	1,896
1985	11,88	13,45	7,97	13,58	1,642	1,898
1986	11,39	13,04	8,01	11,09	1,558	1,826
1987	11,05	12,70	8,27	11,67	1,496	1,751
1988	10,82	12,70	9,12	12,96	1,450	1,719
1989	10,53	12,67	9,35	14,25	1,399	1,679
1990	10,33	12,47	9,61	14,65	1,362	1,622
1991	10,17	12,08	10,01	14,79	1,329	1,556
1992	10,16	11,74	10,52	15,51	1,316	1,503

continua

Quadre III-12. Indicadors bàsics de natalitat i fecunditat. Espanya i Balears

	Taxes de natalitat		Percentatge de nascuts de mares no casades		Nombre mitjà de fills per dona	
	Total nacional	Illes Balears	Total nacional	Illes Balears	Total nacional	Illes Balears
1993	9,84	10,80	10,75	15,93	1,266	1,372
1994	9,42	10,41	10,76	15,66	1,204	1,313
1995	9,23	10,32	11,09	16,40	1,173	1,291
1996	9,19	10,27	11,68	17,96	1,162	1,273
1997	9,32	10,60	13,12	19,41	1,175	1,302
1998	9,19	10,54	14,51	22,65	1,155	1,283
1999	9,52	10,91	16,30	24,11	1,194	1,313
2000	9,88	11,36	17,74	25,35	1,234	1,351
2001	9,98	11,44	19,73	28,55	1,244	1,353
2002	10,14	11,71	21,78	30,35	1,263	1,382
2003	10,52	11,59	23,41	32,71	1,310	1,369
2004	10,65	11,42	25,08	32,49	1,329	1,354
2005	10,75	11,24	26,57	34,87	1,346	1,342
2006	10,96	11,70	28,38	37,70	1,382	1,407
2007*	—	11,45	—	39,14	—	

* provisional

Font: Institut Balear d'Estadística.

A partir de les dades del 2007 es disposa de més informació demogràfica de les mares perquè el qüestionari estadístic censal s'ha ampliat. Això ens permet analitzar, per primera vegada, els nascuts vius segons el lloc de naixement de la mare. El comportament més pro natalista de les dones immigrants (nascudes a l'estranger) es palesa en l'estadística de nascuts vius per ordre de naixement, quan hi introduïm la variable de lloc de naixement de la mare. A partir de quatre i més fills, les dones nascudes a l'estranger superen els naixements de les nascudes a les Illes i a altres comunitats, cosa que ens informa de la magnitud que assoleix aquest comportament reproductiu: gairebé 250 dones procedents de l'estranger tingueren el seu quart fill o posterior a les Balears. Si aquesta anàlisi es fa per nacionalitat de la mare, veiem que les dones marroquines assoleixen un enorme protagonisme quant a taxes de fecunditat molt elevades. Com més elevat és l'ordre de naixement, i, per tant, més fills ha tingut la dona, més pes presenta aquest col·lectiu. Així, amb sis fills representen el 50% de les mares, i amb set i més són el 70% del total de les mares.

També destaquen entre els naixements del tercer fill, que ja fa que es pugui parlar de famílies nombroses d'acord amb els paràmetres actuals (també ho serien 2 fills amb un únic progenitor), alguns països

d'Amèrica Llatina, especialment l'Equador, Bolívia i Colòmbia. Aquest comportament tan polaritzat, el podem relacionar directament amb comportaments lligats a les pràctiques i les creences religioses, d'una banda, i a les tradicions culturals pròpies de països en vies de desenvolupament, de l'altra, que, amb taxes més elevades de mortalitat infantil, presenten alhora pressions socials que afavoreixen conductes pro natalistes (valoració social dels homes amb molts de fills, consideració dels fills com a font d'ingressos familiars, major valoració dels fills mascles, consideració dels fills com a seguretat per a la vellesa...).

L'evolució recent de l'aportació de les mares estrangeres al nombre de naixements de la societat balear ha estat espectacular. Hem passat de 512 naixements de mares estrangeres l'any 1996 a gairebé 3.300, segons les dades provisionals calculades per l'IBESTAT per al 2007. Així, els naixements de mares de nacionalitat estrangera s'apropen, de cada cop més, a un terç del total, concretament haurien assolit segons les dades provisionals el 27,92%, mentre que l'any 1996 aquesta xifra no arribava ni tan sols al 6,6%. Respecte a l'any passat, representa un lleuger augment del pes dels naixements de mare estrangera, que assolí un valor del 25,68%. (Vegeu el quadre III-13.)

Aquest escenari d'increment constant del nombre de naixements genera un augment de demanda de serveis especialitzats, que ha provocat, entre d'altres efectes, la saturació de serveis sanitaris, com

Quadre III–13. Nascuts vius segons la nacionalitat de la mare. Illes Balears

	1996		2000		2004		2007*	
	VA	VR	VA	VR	VA	VR	VA	VR
Nascuts vius a les Illes Balears	**7.787**	**100**	**9.503**	**100**	**10.792**	**100**	**11.778**	**100**
Mare espanyola	7.275	93,42	8.480	89,23	8.479	78,57	8.489	72,08
Mare estrangera	512	6,58	1.023	10,77	2.313	21,43	3.289	27,92
Continent de nacionalitat de la mare estrangera	**512**	**100**	**1.023**	**100**	**2.313**	**100**	**3.289**	**100**
Europa	349	68,16	502	49,07	701	30,31	995	30,25
Àfrica	54	10,55	232	22,68	592	25,59	916	27,85
Amèrica Nord	10	1,95	7	0,68	19	0,82	21	0,64
Amèrica Central	27	5,27	32	3,13	66	2,85	62	1,89
Amèrica Sud	43	8,40	188	18,38	828	35,80	1.169	35,54
Àsia	26	5,08	59	5,77	104	4,50	123	3,74
Oceania	3	0,59	3	0,29	3	0,13	3	0,09
Dades comptabilitzades el mes de març 2008 (fitxer sense tancar): 11 657								

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT). Govern de les Illes Balears.

pediatria, i també un fortíssim increment de la demanda escolar, que ha provocat l'augment de la ràtio d'alumnes per aula i la necessitat de més inversions en ampliacions i construccions de nous centres.

Pel que fa a les mares estrangeres, s'han produït modificacions substancials quant a la nacionalitat. Si fa deu anys el protagonisme de les dones estrangeres que tenien fills a les Illes era per a les europees (gairebé el 70% l'any 1996), actualment aquest protagonisme es distribueix entre tres contingents importants: Amèrica del Sud, Europa i Àfrica.

El primer lloc, l'ocupen les mares d'Amèrica del Sud, que superen la xifra de 1.169 naixements l'any 2007, amb més del 35,5% dels naixements d'estrangeres. Hem de destacar que l'any 1996 només es produïren 43 naixements de dones de nacionalitat sud-americana i que, per tant, s'ha multiplicat gairebé per més de 27 durant aquest interval. Entre les mares d'aquesta procedència geogràfica, destaca el pes de les mares equatorianes (més del 9,1% de naixements de mares estrangeres), les argentines (6,35%), les bolivianes (6,11%) i les colombianes (5,5%). Podríem incrementar el pes d'aquest col·lectiu si consideram tot el continent americà. L'aportació d'Amèrica del Nord és molt minsa, mentre que Amèrica Central assoleix l'1,89%, gairebé la meitat del qual procedent de la colònia cubana.

En segon lloc, se situarien les mares europees, que representen poc més del 30% dels naixements de mares de nacionalitat estrangera. D'aquests, poc més del 21% procedeixen de mares de països de la Unió Europea dels 25: per països, destaquen les mares britàniques i les alemanyes, amb el mateix percentatge (4,77%), les italianes (3,23%) i les franceses (2,07%). Cal destacar que entre les dones estrangeres procedents d'altres països europeus destaquen, pel nombre de naixements, les romaneses, que amb 146 naixements assoliren el 4,44% dels naixements de mares estrangeres l'any 2007.

En tercer lloc i apropant-se als percentatges de les mares europees, se situen les mares del continent africà. La xifra de naixements en aquest continent està fortament polaritzat entorn de les mares marroquines, que aporten més del 20% al conjunt de naixements de mares estrangeres a les Illes, amb més de 670 naixements anuals. El marroquí és el col·lectiu estranger que presenta un major nombre de naixements a les Illes, molt per sobre dels països sud-americans que abans hem esmentat i que se situarien darrere el col·lectiu marroquí, quant al nombre de naixements.

Quant a Àsia, hi ha mares de més de 20 països d'aquest continent que han tingut fills i que resideixen a les Illes Balears, i es detecta una certa tendència que creixi el nombre de naixements entre les dones de nacionalitat asiàtica. Hi ha dos col·lectius que destaquen especialment: en primer lloc, el xinès, que d'acord amb les dades provisionals de 2007 registrà 73 naixements, el 2,2% dels naixements de mares estrangeres, i en segon lloc, les dones de Filipines i l'Índia, amb 18 i 11 naixements respectivament.

Oceania només té representació dels països d'Austràlia i Nova Zelanda, i el nombre de naixements és insignificant (un màxim de quatre naixements en aquests darrers cinc anys).

Pel que fa al nombre de naixements de mares fadrines, cal destacar que l'índex entre mares que no han contret matrimoni s'ha incrementat espectacularment: així, mentre que el 1975 només el 2,89% dels naixements eren extramatrimonials, les dades provisionals de 2007 indiquen que aquesta xifra s'apropava al 40%. L'increment de tendència ha estat especialment intens d'ençà de mitjan anys noranta i ha adquirit més força amb el nou segle.

Quant a l'ocupació de les mares, es produeixen diferències significatives segons el lloc de naixement. Aquesta situació és conseqüència de diversos factors: en primer lloc, la diferència de formació entre determinats col·lectius; en segon lloc, la dificultat de la població immigrant per assolir determinats nivells d'ocupació, i, finalment, qüestions culturals i religioses, que atorguen a la dona un paper passiu en l'economia productiva. Ens referim concretament al col·lectiu musulmà i a altres minories ètniques, que atribueixen a la dona una funció reproductiva i d'atenció a la llar i als nins, i no en permeten, en moltes ocasions, la inserció en el món del treball ni l'accés a la capacitació professional. Així, és lògic que l'ocupació més important de les dones estrangeres que han tingut fills sigui la realització de tasques de la llar, mentre que aquesta xifra és aproximadament del 10% entre les dones nascudes a les Illes i a altres comunitats autònomes. Les africanes són les que presenten un percentatge més elevat de tasques de la llar, amb gairebé el 50%, fet que s'explica per la presència de dones de països musulmans. Entre les dones estrangeres ocupa la segona posició, quant a percentatge d'ocupació, un epígraf molt extens que inclou feines de restauració i personals, entre d'altres.

Contràriament, les persones nascudes a les Illes Balears i a altres comunitats autònomes presenten els percentatges més destacats en serveis administratius i en serveis de restauració, personals, de protecció i venedors respectivament, i també presenten percentatges destacables de personal tècnic i professional científic i intel·lectual. (Vegeu el quadre III-14.)

Quadre III–14. Nascuts vius segons l'ocupació de la mare i segons el lloc de naixement (2007)

	Valors absoluts			Percentatges		
Ocupació de la mare	Nascudes a les I. Balears	Nascudes en una altra CA	Nascudes a l'estranger	Nascudes a les I. Balears	Nascudes en una altra CA	Nascudes a l'estranger
Total	**5.927**	**2.150**	**3.580**	**100,00**	**100,00**	**100,00**
Forces armades	4	10	0	0,07	0,47	0,00
Dirc. de les empreses i de les adm. públiques	199	61	119	3,36	2,84	3,32
Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	865	348	124	14,59	16,19	3,46

Continua

QUADRE III-14. NASCUTS VIUS SEGONS L'OCUPACIÓ DE LA MARE I SEGONS EL LLOC DE NAIXEMENT (2007)

	Valors absoluts			Percentatges		
Ocupació de la mare	Nascudes a les I. Balears	Nascudes en una altra CA	Nascudes a l'estranger	Nascudes a les I. Balears	Nascudes en una altra CA	Nascudes a l'estranger
Tècnics i professionals de suport	339	138	103	5,72	6,42	2,88
Empleats de tipus administratiu	1.561	356	312	26,34	16,56	8,72
Treb. dels serveis de restauració, personals, protecció i venedors dels comerços	1.356	579	655	22,88	26,93	18,30
Treb. qualificats en l'agricultura i la pesca	15	2	12	0,25	0,09	0,34
Artesans i treb. de les indústries, la construcció...	69	30	46	1,16	1,40	1,28
Operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors	22	10	4	0,37	0,47	0,11
Treballadors no qualificats	180	96	292	3,04	4,47	8,16
Estudiants	41	12	57	0,69	0,56	1,59
Persones que realitzen o comparteixen les tasques de la llar	609	273	1.151	10,28	12,70	32,15
Jubilades, pensionistes i rendistes	9	5	672	0,15	0,23	18,77
No consta	658	230	33	11,10	10,70	0,92

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears. Govern de les Illes Balears.

Des d'un punt de vista demogràfic, les interrupcions voluntàries de l'embaràs comporten una pèrdua del potencial de fecunditat de la població. Les xifres d'interrupcions han experimentat un gran creixement i el 2006 assoleixen una xifra sorprenent: més de 100.000 avortaments voluntaris a l'Estat espanyol, 3.155 dels quals corresponen a dones residents a les Illes Balears (Vegeu el gràfic III-3.)

Un aspecte destacable és que gairebé el 30% d'avortaments són segons avortaments o posteriors i que es produeixen casos amb una història de quatre i cinc avortaments anteriors. Pel que fa a l'edat, també és prou significatiu el nombre d'avortaments en dones menors de 15 anys, que presenta una tendència a l'alça.

Les Illes Balears presenten la taxa més elevada de l'Estat espanyol, juntament amb Madrid, amb el 14‰. Això significa, ni més ni menys, que anualment 1,4 dones de cada 100 en edat fèrtil avorten anualment a les Illes Balears.

Gràfic III-3

Evolució de la taxa d'IVE. Espanya i Illes Balears (1996-2006)

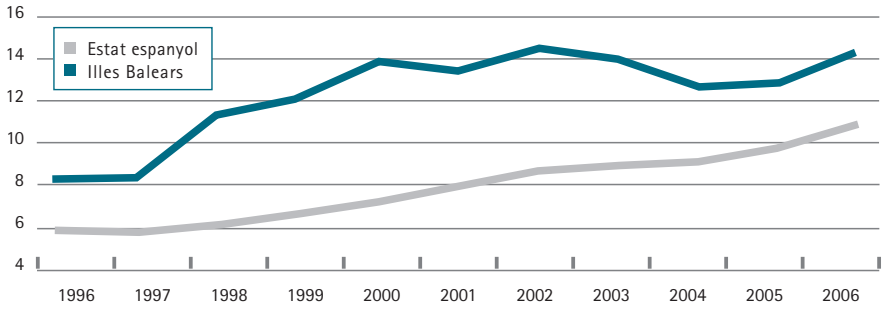

Font: Elaboració pròpia.

2.2.2. La nupcialitat

L'estudi de l'evolució dels matrimonis heterosexuals a les Illes Balears reflecteix el canvi sociològic que ha experimentat el model de convivència en parella. Així, una part cada cop més important de la població considera innecessari casar-se per viure en parella, i fins i tot per tenir fills. La xifra total de matrimonis baixa lentament i, atès que això es produeix amb un augment espectacular de la població total, las taxes de nupcialitat presenten un descens molt palès. La xifra de matrimonis heterosexuals durant el 2007, segons les estimacions de l'IBESTAT, fou de 4.298, molt similar a la de l'exercici anterior.

L'any 1975 les Illes presentaven una taxa superior al 8,4‰ i amb gairebé un punt per sobre de la mitjana: era una de les comunitats autònomes amb una taxa més elevada de nupcialitat. De llavors ençà, la decisió de no formalitzar legalment les unions de convivència en parella ha fet que les taxes hagin baixat de manera significativa. Així, d'acord amb dades de l'INE, l'any 2006 la taxa de nupcialitat de les Illes assolí una taxa del 4,27‰, la quarta més baixa de l'Estat, que se situava en el 4,62‰ i que tanmateix reflecteix la tendència general del descens de la taxa en el conjunt de l'Estat. (Vegeu el quadre III-15.)

Entre els que contreuen matrimoni, el catòlic ha deixat de ser l'opció majoritària i entorn del 60% dels matrimonis celebrats a les Illes l'any 2007 ho han estat en la modalitat civil o altres. Aquest canvi en la nupcialitat balear és molt recent. Així, entre 2001 i 2007 el pesos percentuals d'aquestes modalitats s'han invertit, amb un punt d'inflexió el 2004, any en què hi hagué un percentatge gairebé idèntic entre matrimonis catòlics i civils/altres modalitats. De llavors ençà, els matrimonis catòlics mostren una tendència clarament decreixent i, d'acord amb les estimacions de l'IBESTAT, situarien el percentatge de matrimonis catòlics entorn del 40% l'any 2007. (Vegeu el gràfic III-4.) Aquesta xifra situa les Illes com una de les comunitats autònomes amb un índex més elevat de matrimonis civils.

Quadre III-15. Evolució de les taxes de nupcialitat segons comunitat autònoma*

	1975	1985	1995	2005	2006
Espanya	7,60	5,20	5,10	4,80	4,62
Andalusia	7,05	5,84	5,35	5,44	5,24
Aragó	6,92	4,85	4,55	4,54	4,34
Astúries	7,60	5,26	4,17	4,63	4,55
Balears (Illes)	8,42	6,02	5,48	4,39	4,27
Canàries (Illes)	7,71	5,99	5,23	3,49	3,45
Cantàbria	7,70	4,97	4,28	5,19	5,04
Castella - la Manxa	5,48	5,51	5,00	4,8	3,87
Castella i Lleó	5,87	4,13	4,09	3,98	4,63
Catalunya	8,36	5,12	5,27	4,69	4,42
Com. valenciana	8,08	4,80	5,50	5,25	4,88
Extremadura	5,29	5,70	4,73	4,29	4,36
Galícia	6,93	4,65	4,30	4,03	4,07
Madrid	9,29	5,19	5,36	4,83	4,62
Múrcia	7,28	5,92	5,52	5,06	4,80
Navarra	7,63	4,66	4,98	4,57	4,61
País Basc	8,71	4,39	4,61	4,53	4,34
Rioja (La)	7,17	5,08	4,51	4,73	4,53

* Matrimonis heterosexuals.

Font: Indicadors demogràfics. Institut Nacional d'Estadística.

Gràfic III-4

Evolució dels matrimonis heterosexuals segons la forma de celebració (2007)

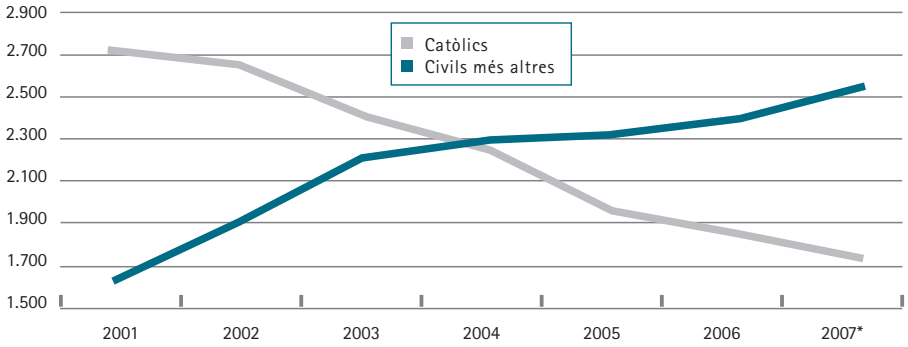

Font: "Matrimonis". IBESTAT- Institut d'Estadística de les Illes Balears

Gràfic III-5

Evolució de l'edat mitjana del primer matrimoni. Espanya i Illes balears (1975-2006)

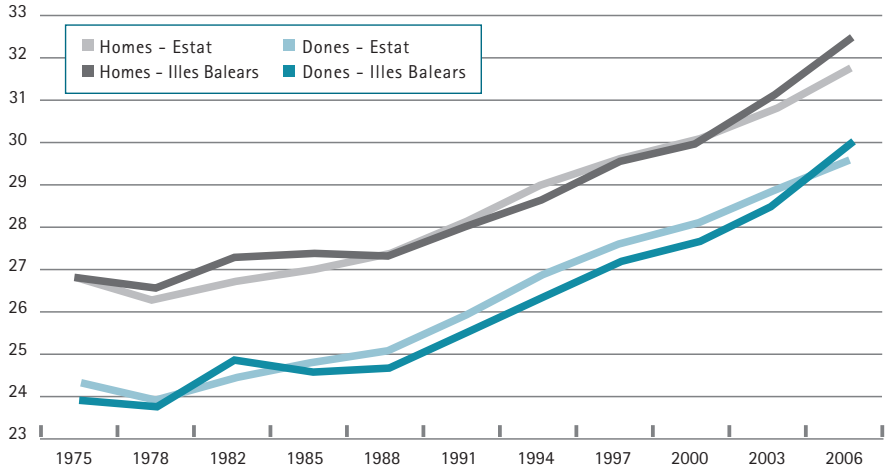

Font: INE.

Així mateix, una altra característica determinant és el retard en l'edat de contreure matrimoni. Aquest fet s'ha de lligar necessàriament amb l'ampliació del període de formació prelaboral, la dificultat en l'accés a un lloc de feina estable i la dificultat per independitzar-se i adquirir un habitatge propi. Hom no pot esperar, a curt i mitjà termini, que la situació es modifiqui i, per tant, aquesta tendència es pot accentuar en el futur.

L'edat mitjana en el primer matrimoni ens confirma de manera fefaent aquest fet. Així, entre el 1975 i el 2006 s'ha incrementat en més de sis anys l'edat mitjana del primer matrimoni entre les dones a les Illes Balears, que ha passat de 23,86 anys a situar-se en la barrera de 30 anys per primer cop. Quant als homes, l'evolució ha estat gairebé idèntica, tot i que la xifra d'increment és lleugerament inferior a sis anys. Els homes de les Illes Balears han passat de tenir una mitjana de 26,75 anys en el primer matrimoni a superar l'edat de 32,53 anys. Actualment, les mitjanes d'edat en el primer matrimoni dels contraents de les Illes són lleugerament superiors a les de l'Estat, mentre que al principi de la sèrie estudiada la relació era inversa. Factors com el cost superior de vida, uns salaris mitjans baixos i l'increment espectacular del preu de l'habitatge, podrien ser les causes que hi contribuirien de manera decisiva (Vegeu el gràfic III-5.)

Si l'endarreriment en l'edat mitjana dels matrimonis i del primer matrimoni és un fet general, també ho són les diferències d'edat entre els contraents heterosexuals d'acord amb el sexe. Així, els homes generalment es casen, estadísticament parlant,

amb dones d'entre dos i tres anys més joves de mitjana. Aquest valor s'ha mantingut relativament constant al llarg de la sèrie estudiada i tant per al conjunt de l'Estat com per al nostre arxipèlag.

Les dades de l'edat mitjana en el moment del matrimoni, que també inclouen els matrimonis en segones núpcies i posteriors, eleven la mitjana d'edat en el moment del matrimoni a 31,97 anys per a les dones i a 35,76 anys per als homes, xifres superiors a la mitjana de l'Estat, que se situa en 30,83 i 33,8 anys respectivament. Aquest fet possiblement es pugui relacionar amb canvis significatius en les pressions socials i amb l'increment de divorcis, que introdueixen la possibilitat d'establir noves unions matrimonials entre membres d'una mitjana d'edat superior que en èpoques anteriors.

Un factor que ha canviat de manera molt destacable en els darrers quinquennis és l'increment del nombre d'estrangers entre les persones casades que declaren les Illes com a lloc de residència. L'any 1986 el 93,47% dels matrimonis es formalitzaren entre membres de nacionalitat espanyola. Aquests percentatges es reduïren lleugerament fins a mitjan anys noranta (el percentatge se situava entorn del 90%). A partir del començament del nou mil·lenni i fruit de l'entrada d'immigrants estrangers, molts provinents de països que fins aleshores havien tingut molt poca representació, comencen a augmentar els matrimonis mixts i entre residents estrangers. L'any 2001 els percentatge de matrimonis amb algun membre estranger s'apropa al 16% i l'any 2006 aquesta xifra s'eleva gairebé fins al 30%. En definitiva, en 20 anys s'ha multiplicat quasi per cinc el nombre de matrimonis amb algun o ambdós membres de l'estranger.

L'anàlisi de la procedència geogràfica dels estrangers casats a les Illes reflecteix de manera molt clara els canvis produïts en els fluxos internacionals. Així, mentre que l'any 1986 gairebé el 81% dels matrimonis d'illencs amb estrangeres (126 enllaços) ho eren amb dones de nacionalitat de països europeus, el 2006 aquest percentatge s'ha reduït fins a només el 31,16%, tot i que han augmentat els casos (177 enllaços, entre els quals hi ha també dones immigrants sudamericanes amb nacionalitat europea, per exemple, italoargentines), les dones d'Amèrica del Sud han protagonitzat més del 50,5% dels matrimonis amb homes espanyols (287 matrimonis, mentre que l'any 1987 només hi hagué 18 enllaços entre espanyols i sud-americanes) (Vegeu el quadre III-16.)

Quant als matrimonis entre dones espanyoles i homes estrangers, hi ha certes diferències, i no són tan nombrosos. En primer lloc, les dades de 1986 mostren que no hi ha una polarització tan clara quant a matrimonis amb europeus, tot i que són el principal contingent en percentatge (60%), han perdut un pes considerable i s'han situat en el segon lloc amb el 28,49% dels matrimonis entre dones espanyoles i ciutadans estrangers, després dels matrimonis amb ciutadans d'Amèrica del Sud, que representaven el 2006 el 38% del total. Els matrimonis amb homes de nacionalitat africana s'han duplicat, i han passat de prop del 8 % al 16%.

Quadre III-16. Matrimonis heterosexuals segons la composició de la nacionalitat dels contraents (1986-2005)

	1986	1991	1996	2001	2005
Total	**4.164**	**4.410**	**4.152**	**4.329**	**4.260**
Ambdós espanyols	3.892	4.035	3.749	3.647	2.990
Espòs espanyol i Esposa estrangera	156	198	186	331	568
Esposa espanyola i Espòs estranger	77	124	154	198	337
Ambdós estrangers	39	53	63	153	365
Espòs espanyol i esposa estrangera	**156**	**198**	**186**	**331**	**568**
Nacionalitat de la dona					
Europa	126	129	91	148	177
Àfrica	3	6	9	14	22
Amèrica del Nord	2	1	3	10	24
Amèrica Central	3	17	24	32	43
Amèrica del Sud	18	41	54	122	287
Àsia	3	2	5	5	14
Oceania	1	2	0	0	1
Apàtrides	0	0	0	0	0
Esposa espanyola i espòs estranger	**77**	**124**	**154**	**198**	**337**
Nacionalitat de l'home					
Europa	46	62	77	96	96
Àfrica	6	25	35	17	53
Amèrica del Nord	0	1	7	8	11
Amèrica Central	5	5	4	16	29
Amèrica del Sud	16	28	22	56	127
Àsia	4	2	8	5	19
Oceania	0	0	1	0	2
Apàtrides	0	1	0	0	0
Ambdós estrangers	**39**	**53**	**63**	**153**	**365**
Mateix continent	*	*	50	106	244
Diferent continent	*	*	13	47	121
No consta	39	53	0	0	0

* Dada no disponible

Font: Matrimonis. Institut d'Estadística de les Illes Balears.

QUADRE III-17. NACIONALITATS MÉS FREQÜENTS DELS ESTRANGERS CASATS AMB ESPANYOLS

Matrimonis de dona estrangera casada amb espanyol		Matrimonis d'home estranger casat amb espanyola	
Total	**568**	**Total**	**337**
Colòmbia	69	Argentina	47
Brasil	55	Alemanya	25
Argentina	45	Marroc	23
Romania	36	Colòmbia	19
Equador	35	Brasil	17
Rússia	26	Uruguai	16
Cuba	24	Índia	15
Alemanya	22	Nigèria	14
Paraguai	19	Cuba	14
Mèxic	19	República Dominicana	14
Veneçuela	17	Equador	13
Regne Unit	17	Itàlia	12
Uruguai	14	Regne Unit	11
República Dominicana	13	Romania	11
Marroc	13	França	7
Bulgària	12	Estats Units	7
Xile	11	Veneçuela	7
Perú	11	Bulgària	6
França	11	Albània	5
Bolívia	11	Portugal	4
Itàlia	9	República de Sudàfrica	4
Polònia	6	Països Baixos	3
Països Baixos	6	Senegal	3
República Txeca	5	Mèxic	3
Estats Units	5	Rússia	2

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears.

L'any 2006 es casaren dones de 59 nacionalitats distintes amb homes espanyols. Els col·lectius més nombrosos foren les colombianes, les brasileres i les argentines, que se situen entre 69 i 45 matrimonis; les romaneses, les equatorianes i les russes, entre 36 i 26 matrimonis, i les cubanes (24) i les alemanyes (22). Pel que als homes estrangers que es casaren amb espanyoles hi ha persones de 57 nacionalitats. Destaquen, per aquest ordre i amb més de 20 matrimonis: argentins, alemanys i marroquins. Entre 19 i 15 matrimonis hi ha amb colombians, brasilers, uruguaians i indis. (Vegeu el quadre III-17.)

Quadre III-18. Dissolucions del matrimoni. Taxes per 1.000 hab. (1996-2006)									
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Espanya	2,33	2,35	2,46	2,57	2,76	2,86	3,07	3,11	3,26
Andalusia	1,99	1,99	2,25	2,23	2,54	2,6	2,87	2,85	3,18
Aragó	1,71	1,82	2,05	2,11	2,25	2,35	2,47	2,47	2,58
Astúries	2,53	2,58	2,61	2,75	3,00	3,16	3,39	3,58	3,74
Illes Balears	3,65	3,44	3,45	3,56	3,59	3,68	3,92	3,89	3,94
Canàries	3,67	3,74	3,39	3,92	3,97	4,14	4,39	4,21	4,32
Cantabria	2,33	2,35	2,38	2,48	2,69	2,97	2,88	2,72	2,99
Castella i Lleó	1,44	1,46	1,6	1,72	1,78	1,89	2,1	2,12	2,30
Castella la Manxa	1,32	1,37	1,44	1,69	1,81	1,98	2,05	2,22	2,40
Catalunya	3,11	3,07	3,27	3,26	3,53	3,54	3,79	3,76	3,85
Com. Valenciana	2,55	2,6	2,71	2,95	3,20	3,25	3,56	3,58	3,62
Extremadura	1,30	1,31	1,46	1,51	1,67	1,80	1,95	2,21	2,24
Galícia	1,99	1,87	2,08	2,25	2,40	2,61	2,90	3,00	3,13
Com.Madrid	2,65	2,64	2,62	2,68	2,78	2,86	3,00	3,05	3,26
Múrcia	2,16	2,54	2,37	2,47	2,52	2,82	2,91	3,04	3,11
Navarra	1,57	1,74	1,72	2,09	1,95	2,12	2,35	2,36	2,60
País Basc	1,96	1,96	1,95	2,10	2,32	2,38	2,53	2,68	2,69
Rioja	1,79	1,83	2,03	2,27	2,33	2,48	2,64	2,72	2,73
Ceuta	1,98	2,17	2,79	2,38	2,77	2,86	3,11	3,35	3,77
Melilla	2,11	3,36	2,91	2,94	2,80	4,08	3,71	4,14	4,31

Font: Institut Nacional d'Estadística.

En un capítol dedicat a l'estudi de la nupcialitat, és a dir, de l'establiment de llaços legals o religiosos que creen un nucli de convivència, tampoc no hi pot faltar l'apartat dedicat precisament a analitzar el fenomen contrari: la dissolució matrimonial. La xifra de dissolucions ha crescut tant al conjunt de l'Estat com a l'arxipèlag balear. Les Balears presentaven l'any 2006 una taxa de 3,94 dissolucions per mil habitants, per sobre del conjunt estatal, que assolia una taxa del 3,26‰. Només les illes Canàries, amb la taxa més elevada de l'Estat, i Melilla superen els índexs que s'assoleixen a les Illes. (Vegeu el quadre III-18.)

La Llei 13/2005, d'1 de juliol, modificà el Codi civil a fi d'estendre el dret de casar-se a qualsevol parella, independentment de la composició heterosexual o homosexual dels membres. La sèrie estadística encara és curta: el segon semestre de 2005, l'any 2006 i les dades provisionals de 2007, que poden presentar encara una certa variació atesa la vaga que ha afectat els jutjats durant el 2008. Tot i això, les

Quadre III-19. Matrimonis homosexuals. Illes Balears (2005-2007)

		Futura residència			
		I.Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera
2005	Homes	34	28	1	5
	Dones	9	4	2	3
2006	Homes	95	77	4	14
	Dones	53	37	8	8
2007*	Homes	80	65	2	13
	Dones	38	33	1	4

* Dades provisionals.
Font: IBESTAT.

dades de 2007 mostren un descens en el nombre absolut d'aquest tipus d'enllaç. (Vegeu el quadre III-19.)

Pel que fa al sexe dels contraents, continua la tendència d'exercicis anteriors: el clar predomini de les unions homosexuals en què els contraents són homes, que assoleixen l'any 2007 les dues terceres parts del total (80 unions). Només hi hagué 38 casos d'unions homosexuals amb ambdós membres femenins.

Quant a la distribució per illa de residència, destaca, pel seu pes demogràfic, Mallorca, amb el 83% dels enllaços; Eivissa i Formentera se situen en un destacat segon lloc amb el 14,4% del total i Menorca assoleix un percentatge molt baix (2,54%).

Tot i que manquen dades estadístiques fiables sobre els percentatges de població homosexual, les xifres més aviat minses de matrimonis celebrats durant els primers anys següents a l'aprovació de la modificació legal que en permetia el matrimoni, semblen indicar que poques persones d'aquest col·lectiu es decideixen per aquesta opció. No s'ha produït en aquests primers anys una allau de matrimonis entre les parelles que abans de la llei ja convivien i, per tant, el text legal ha esdevingut més una passa d'igualtat de drets per a la condició sexual dels membres de la parella que una llei decisiva per modificar la situació d'estat civil de les parelles estables homosexuals.

2.2.3. La mortalitat

L'any 2007 es produïren, d'acord amb les dades provisionals de l'IBESTAT, 7.198 defuncions de residents a les Illes Balears. La taxa provisional es manté entorn del 7‰ i l'edat mitjana de defunció se situa per als homes en 73,1 anys i per a les dones en 81,2. Les malalties més freqüents com a causa de defunció foren, com en exercicis anteriors, les relaciona-

des amb l'aparell circulatori, seguides dels tumors i de les relacionades amb el sistema respiratori.

L'estudi de l'evolució recent de les defuncions ens permet constatar una tendència clara: les defuncions de residents de nacionalitat espanyola baixen lleugerament en freqüència relativa, atès que s'han incrementat de manera significativa les defuncions produïdes entre els residents estrangers amb una nacionalitat inclosa en la UE 15. Aquest col·lectiu presenta una immigració cronològica anterior a la d'altres corrents més recents i presenta dos trets demogràfics rellevants: una estructura demogràfica més envellida que la d'altres col·lectius immigrants i, malgrat la recent intensitat dels fluxos immigratoris d'altres països, un nombre d'efectius molt superior al d'altres grups. D'altra banda, la resta de col·lectius d'estrangers presenten una estructura d'edat més jove i, en conseqüència, amb menys probabilitats de defunció.

La classificació de les defuncions de residents per lloc de naixement mostra un augment en la freqüència relativa dels nascuts a altres comunitats autònomes i a l'estranger. Les defuncions dels nascuts a una altra comunitat autònoma el 2006 representaren entorn del 28% de les defuncions esdevingudes entre els residents a les Illes; és a dir, gairebé un terç de les defuncions. Aquest fet es deriva de l'estructura etària d'aquest col·lectiu, que és molt envellida. Segons els indicadors demogràfics elaborats a partir de la revisió del 2007, aquest grup poblacional presenta una edat mitjana que se situa per sobre de la mitjana balear en prop de sis anys. Aquest indicador reflecteix l'estancament en la renovació d'efectius per la reducció de la intensitat de fluxos immigratoris procedents d'altres comunitats autònomes i determina, en gran part, que aquest col·lectiu presenti un índex d'envelliment elevat: el nombre de persones grans per cada menor de 16 anys és de tres, índex molt superior al que obté la població nascuda a les Illes o la nascuda a l'estranger.

Les defuncions de la població nascuda a l'estranger signifiquen aproximadament el 7% del total de les defuncions esdevingudes entre els nostres residents. En aquest cas esdevé quelcom similar al fet que hem destacat en l'anàlisi de les defuncions classificades segons la nacionalitat: el nombre de defuncions d'aquest grup augmenta anualment i continuarà augmentat a mesura que aquest col·lectiu compleixi anys i, per tant, s'incrementin les probabilitats de defunció. Com en el cas dels estrangers, les defuncions es concentren en els nascuts en algun país de nacionalitat comunitària, específicament de la UE-15, col·lectiu que té una estructura més envellida i, per tant, amb un risc més elevat de finir. (Vegeu el quadre III-20.)

El creixement vegetatiu és, en nombres absoluts, positiu. Les taxes assolides són superiors a la mitjana nacional i es mouen, en els darrers exercicis, entorn del 4‰. Aquest índex deriva d'una situació de baixa mortalitat i d'una natalitat que manté unes taxes que s'apropen al 12‰. Aquestes taxes, tot i que contribueixen de manera positiva a l'evolució de la població i que afegeixen potencia-

Quadre III-20. Defuncions de residents a les illes segons la nacionalitat (2000-2007)

Nacionalitat	2000	2002	2004	2006	2007
Total	7.309	7.111	7.049	7.250	7.198
Espanyols	7.030	6.851	6.761	6.879	6.820
Estrangers	279	260	288	371	378
UE-15	227	207	224	278	
Resta de països de la UE-25 i UE-27	1	4	7	13	*
Resta d'Europa	10	7	8	9	*
Àfrica	7	4	11	16	*
Amèrica Central	2	3	3	2	*
Amèrica del Nord	16	8	10	7	*
Amèrica del Sud	13	24	23	42	*
Àsia	3	2	1	4	*
Oceania	0	1	1	0	*

* No disponible

Font: IBESTAT.

litats futures de creixement, constitueixen un element explicatiu insuficient per justificar el fort creixement demogràfic que ha viscut els darrers deu anys, i continua vivint, la nostra societat. Aquest elevat increment és conseqüència, bàsicament, com ja hem repetit en diverses ocasions, dels forts moviments immigratoris experimentats per les Illes.

La mortalitat infantil presenta unes taxes molt reduïdes i afecta, per tant, de manera molt feble la base de la piràmide demogràfica (Vegeu el gràfic III-6.)

Una altra característica de la mortalitat de l'arxipèlag és que es produeix una certa sobremortalitat masculina i la relació d'homes/dones que han mort es manté en un valores superiors a 1. Aquest indicador assoleix valors superiors a 2 en el grup de edat d'entre 10 i 60 anys, en gran part a conseqüència de la mortalitat derivada dels accidents de trànsit i al consum de drogues, que són factors que afecten especialment els membres masculins de la societat. Fent un petit incís, hem de dir que els supòsits que es manegen, pel que fa al grup de població menor de 40 anys, en l'elaboració de projeccions de població plantegen com a hipòtesi que es produirà una millora en les taxes de defunció masculina com a resultat de l'aplicació de polítiques legals i socials, com ara el carnet per punt o les campanyes sobre el consum de drogues. Així mateix, els analistes demogràfics preveuen que la sobremortalitat masculina derivada de defuncions produïdes per certs tipus de càncer o per malalties del sistema circulatori en el futur es reduirà i ho fonamenten en la idea que algunes d'aquestes defuncions, com el càncer de

Gràfic III-6

Evolució de la taxa de mortalitat infantil. Estat espanyol i Illes Balears (1976 -2006)

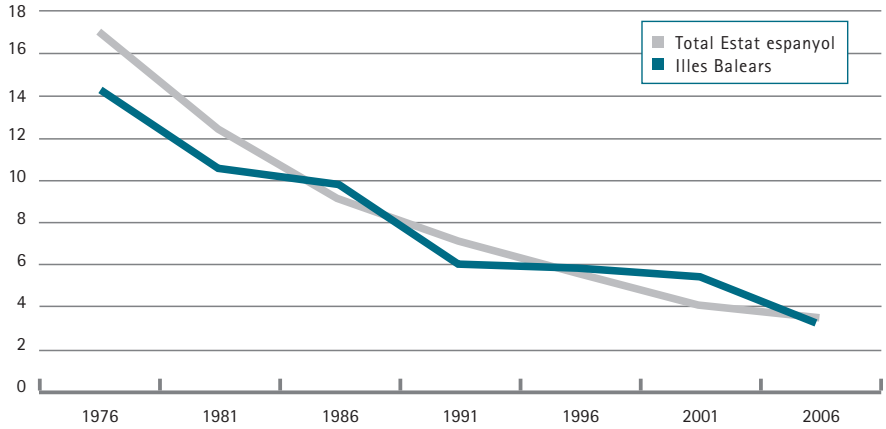

* Defuncions de menors d'un any per mil nascuts vius

Font: Institut Nacional d'Estadística.

pulmó, són degudes als mals hàbits de les persones i, per tant, potencialment evitables. Contràriament, però en un mateix sentit, s'estableix com a hipòtesi que la mortalitat de les dones augmentarà com a conseqüència de l'adopció d'algun dels hàbits classificats tradicionalment de «masculins» (augment de les dones que fumen, augment de situacions d'estrès...), que s'hauran de traduir, necessàriament, en un major nombre de defuncions femenines i, per tant, s'apropará l'índex d'esperança de vida entre ambdós sexes.

Pel que fa als majors de 65 anys, com a conseqüència de les millores sanitàries, uns hàbits de vida més saludables i una major participació en el si de la societat, continua augmentant la seva esperança de vida, tot i que ho fa lentament atès que ja s'ha arribat a un sostre bastant alt, cada cop més proper a la longevitat biològica de l'espècie humana. La xifra de defuncions es concentra especialment en les edats superiors, amb un progressiu desplaçament cap a les més altes. Així, mentre que l'any 1986 el 44% de les defuncions esdevenien en el grup d'edat d'entre 60 i 79 anys, el 2006 aquestes defuncions representaren el 34% de les defuncions registrades. Simultàniament, en el mateix període augmentà el nombre de persones mortes de 80 anys i més: del 37% el 1986 s'ha passat al 53% el 2006. És a dir, més de la meitat de les defuncions ho són de majors de 80 anys i prop del 90% es registren entre persones de més de 60 anys.

L'esperança mitjana de vida en el naixement presenta una tendència a créixer moderadament, fins a situar-se, d'acord amb les dades calculades per l'INE per a 2005 a les Illes Balears, en 74 anys per als homes i més de 81,5 anys per a les dones.

Quadre III-21. Esperança de vida en néixer. Estat espanyol i Illes Balears (1992-2005)

	Estat espanyol			Illes Balears		
Any	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
1992	77,25	73,67	80,84	76,36	72,59	80,31
1993	77,52	73,94	81,10	76,79	73,14	80,59
1994	77,76	74,21	81,31	77,13	73,70	80,66
1995	77,98	74,41	81,56	77,30	73,73	80,98
1996	78,11	74,53	81,70	77,35	73,57	81,29
1997	78,41	74,88	81,94	77,71	74,02	81,54
1998	78,71	75,27	82,15	78,29	74,91	81,76
1999	78,78	75,35	82,22	78,23	74,88	81,68
2000	79,05	75,64	82,46	78,34	74,83	82,01
2001	79,44	76,07	82,82	78,95	75,63	82,37
2002	79,67	76,31	83,02	79,40	76,24	82,65
2003	79,67	76,36	82,98	79,77	76,69	82,92
2004	79,95	76,68	83,21	80,21	77,18	83,30
2005	80,23	76,96	83,48	80,44	77,39	83,53

Font: INE i elaboració pròpia.

És evident, per tant, que hi ha una diferència important en les probabilitats de supervivència fins a edats avançades segons el sexe que afavoreixen les dones, fet explicable tant per factors biològics com socials.

Aquest fet demogràfic es reflecteix en el sobreenvelliment de la població femenina en els grups d'edat més avançada. (Vegeu el quadre III-21.)

Si tenim en compte que en edats avançades el moviment migratori és escàs i que la mortalitat tendeix a concentrar-se en edats cada cop més elevades, la conseqüència real és que la piràmide de població s'eixampla en el vèrtex; és a dir, experimenta un procés d'envelliment de la població que no és compensat per les aportacions de la base de la piràmide. De fet, entre les hipòtesis més utilitzades en les projeccions de població hom inclou fixar un quocient de millora en els primers trams d'edat i en les d'edats adultes amb un augment progressiu de la mortalitat en les edats superiors. Si actualment la població d'aquest grup d'edat representa el 14%, el 2015 es creu que es mourà entorn del 16%, encara que en aquestes previsions l'arxipèlag balear manté una estructura de població menys envellida que la resta del territori nacional, en què, també per al 2015, es preveu que aquest col·lectiu constitueixi el 20% de la població.

2.2.4. La immigració

Els resultats que presenta la revisió del padró del 2007 continuen la línia d'anys anteriors. Els efectius poblacionals augmenten com a conseqüència dels moviments immigratoris procedents de fora, que es palesen en les xifres del padró amb l'increment notable dels residents nascuts a l'estranger, el qual contrasta amb la petita variació que presenta la població nascuda a una altra comunitat autònoma.

Entre els residents estrangers (190.170), que constitueixen el 18% de la població, el 4% (8.331 residents) han nascut a l'Estat espanyol, i d'aquests un reduït nombre ha nascut a una altra comunitat autònoma. Tècnicament, els que han nascuts a les Illes no constitueixen un col·lectiu immigratori però poden esdevenir una via d'estudi de les segones generacions d'immigrants ja arrelades. Aquesta població es caracteritza per ser fruit, principalment, de la natalitat del col·lectiu d'estrangers residents. Així, el 89% del grup de ciutadans estrangers nascuts a l'Estat espanyol té menys de 16 anys, i, pel que fa a la nacionalitat, presenta unes xifres coherents amb les nacionalitats més freqüents a les Illes i amb les taxes de fecunditat que presenten els distints col·lectius immigrants: un terç d'aquesta població és marroquina, el 10% és alemanya o anglesa i el 5% és equatoriana. El padró només reflecteix parcialment aquest fenomen, atès que, d'una banda, els nins nascuts de pares espanyols adquireixen aquesta nacionalitat des del moment del naixement i, de l'altra, que hi ha discordances entre les dades dels naixements produïts anualment i les inscripcions realitzades. La variació relativa experimentada per aquest grup de residents d'ençà de 2000 ha implicat que els efectius s'hagin triplicat. (Vegeu el quadre III-22.)

En canvi, el 13,9% dels nascuts a l'estranger són espanyols, ja sigui perquè han adquirit aquesta nacionalitat en el país de naixement perquè són fills d'immigrants espanyols, ja sigui com a conseqüència d'una nacionalització posterior. Els països on majoritàriament s'han produït els naixements de ciutadans espanyols se situen especialment a Amèrica del Sud, ja que quatre de cada deu residents nascuts a l'estranger i de nacionalitat espanyola ho han fet a un país d'aquest subcontinent.

Aquests residents, 29.369, han experimentat un augment important d'ençà de l'any 2000, i la seva evolució corre paral·lela a l'entrada dels fluxos migratoris extracomunitaris i dels dos països que s'integraren a la UE 27. L'estudi per països mostra que tenen més pes aquells amb els quals la nostra comunitat autònoma ha tingut llaços històrics i, en el passat, experimentaren forts corrents immigratòries de signe contrari. Una part significativa d'aquests residents poden tenir ascendents espanyols, cosa que els facilita l'adquisició de la nacionalitat: el 18% d'aquest col·lectiu ha nascut a Argentina, el 10% ho ha fet a França, i el 7%, a Alemanya. Altres països destacables són el Marroc i el Regne Unit, que també assoleixen un percentatge del 7%. El perfil d'aquest grup de població és el d'un espanyol o una espanyola que ha nascut en un país extracomunitari, Argentina, França, Alemanya, el Marroc o el Regne Unit, set de cada deu dels quals tenen

Quadre III-22. Relació nacionalitat i lloc de naixement

Lloc de naixement (esp./estr.)	Zona de naixement	Rev. del padró 1-1-2000	Rev. del padró 1-1-2007	Rev. del padró 1-1-2000 (%)	Rev. del padró 1-1-2007(%)	Variació 2007/2000
1. Tota la població						
Total		845.630	1.030.650	100	100	0,2
Nascuts a Espanya	Total	773.410	819.442	91,5	79,5	0,1
Nascuts a l'estranger	Total	72.220	211.208	8,5	20,5	1,9
1. Nascuts a l'estranger:país comunitari						
	1. UE-15	42.503	75.477	5,0	7,3	0,8
	2. Resta països UE-25	540	4.382	0,1	0,4	7,1
	3. Resta països UE-27	387	13.219	0,0	1,3	33,2
2. Nascuts a l'estranger: país no comunitari						
	4. Resta d'Europa	2.550	6.033	0,3	0,6	1,4
	5. No europeu	26.240	112.097	3,1	10,9	3,3
2. Nacionalitat estrangera						
Total		54.759	190.170	100	100	2,5
Nascuts a Espanya	Total	2.212	8.331	4,0	4,4	2,8
Nascuts a l'estranger	Total	52.547	181.839	96,0	95,6	2,5
1. Nascuts a l'estranger:país comunitari						
	1. UE-15	34.037	66.643	62,2	35,0	1,0
	2. Resta dels països UE-25	468	4.291	0,9	2,3	8,2
	3. Resta dels països UE-27	296	13.022	0,5	6,8	43,0
2. Nascuts a l'estranger: país no comunitari						
	4. Resta d'Europa	1.787	4.635	3,3	2,4	1,6
	5. No europeu	15.959	93.248	29,1	49,0	4,8

Continua

Quadre III-22. Relació nacionalitat i lloc de naixement

Lloc de naixement (esp./estr.)	Zona de naixement	Rev. del padró 1-1-2000	Rev. del padró 1-1-2007	Rev. del padró 1-1-2000 (%)	Rev. del padró 1-1-2007(%)	Variació 2007/2000
3. Nacionalitat espanyola						
Total		790.871	840.480	100	100	0,1
Nascuts a Espanya	Total	771.198	811.111	97,5	96,5	0,1
Nascuts a l'estranger	Total	19.673	29.369	2,5	3,5	0,5
1. Nascuts a l'estranger:país comunitàri						
	1. UE-15	8.466	8.834	1,1	1,1	0,0
	2. Resta dels països UE-25	72	91	0,0	0,0	0,3
	3. Resta dels països UE-27	91	197	0,0	0,0	1,2
2. Nascuts a l'estranger: país no comunitàri						
	4. Resta d'Europa	763	1.398	0,1	0,2	0,8
	5. No europeu	10.281	18.849	1,3	2,2	0,8

Font: IBESTAT.

entre 16 i 64 anys, i, pel que fa als provinents del Marroc, hi ha un clar predomini de les persones de sexe masculí.

Naturalment, la xifra d'aquests residents està condicionada per la normativa vigent pel que fa als requisits que han de complir per aconseguir la nacionalitat espanyola.

Això no obstant, l'interès primordial d'anàlisi de la població nascuda a l'estranger és la de nacionalitat estrangera, atesa la influència que exerceix sobre l'estructura i els components demogràfics de la població (matrimonis, naixements i defuncions) i altres àmbits de l'estructura socioeconòmica (ocupació, cultura, religió, etc.).

Aquest sector de la població (181.839 habitants) es caracteritza pel seu creixement en els darrers anys, amb una entrada important d'immigrants procedents de països no comunitaris, sobretot llatinoamericans i africans. La importància dels immigrants nascuts a països no comunitaris és recent però, atesa la magnitud del flux d'entrada en el període 2000-2007, han passat de ser el 32% de la població total estrangera a ser-ne el 52% l'any 2007. Aquest percentatge augmenta fins al 58% de la població estrangera si s'hi inclouen els romanesos i els búlgars.

Els nascuts a la UE-15 (66.643 habitants) són els més nombrosos. Una part d'aquesta població resideix a les Illes des de fa anys ja que el seu procés de vinguda correspon al cicle immigratori anterior. Aquest moment immigratori convertí les Illes en un punt de destinació atractiva per a molts estrangers comunitaris que cercaven, essencialment, una millor qualitat de vida. Això no vol dir que molts dels seus membres no s'inserissin en l'estructura productiva del nostre arxipèlag i que, així mateix, generassin al seu torn fluxos de treballadors de serveis de les mateixes nacionalitats a fi d'oferir-los els seus serveis. Aquests estrangers, segons les dades del 2007, tenen una edat mitjana de 46 anys, un pes relatiu de població de més de 64 anys del 17% i el seu ritme de creixement és més lent que el que presenten els països extracomunitaris. Els principals col·lectius d'aquest flux provenen d'Alemanya i el Regne Unit, i han passat de representar el 65% de la població nascuda a l'estranger l'any 2000 a constituir-ne només el 37% l'any 2007. (Vegeu el quadre III-23.)

Els immigrants d'Amèrica del Sud, Àfrica i la Unió Europea dels 27 tenen una edat mitjana més baixa i són els que realment han rejovenit la piràmide d'edat dels estrangers. Un altre indicador que els diferencia netament dels anteriors és la relació que hi ha entre ambdós sexes per procedència (homes/dona per país). Mentre que en els de la UE 15 l'índex pràcticament assoleix el valor 1 (que reflecteix igualtat del flux per sexe), països com Bulgària, Romania i la resta de països no comunitaris presenten una ràtio superior a 1 (major presència d'homes que de dones). Àfrica és el continent de procedència que assoleix la xifra més destacada, pel que fa a aquesta variable, i es comptabilitzen dos homes per cada dona procedent d'aquesta àrea geogràfica. Cal cercar-ne l'explicació en aspectes culturals i religiosos que determinen la impossibilitat que les dones viatgin sense el seu marit o algun familiar masculí directe i que, a

Quadre III-23. Població estrangera nascuda a l'estranger. Lloc de naixement. Rev. del padró del 2007

	UE-15	Resta de la UE-25	Resta de la UE-27	Països no comunitaris							
				Total	Resta d'europeus	Àfrica	Amèrica del Nord	Amèrica Central	Amèrica del Sud	Àsia	Oceania
Població	66.643	4.291	13.022	97.883	4.635	23.589	1.275	3.849	58.999	5.339	197
Homes	33.071	1.959	6.712	51.949	2.032	16.208	614	1.524	28.355	3.130	86
Dones	33.572	2.332	6.310	45.934	2.603	7.381	661	2.325	30.644	2.209	111
Rel. Homes/Dones	1,0	0,8	1,1	1,1	0,8	2,2	0,9	0,7	0,9	1,4	0,8
Edat mitjana	45,7	31,9	31,9	32,6	39,4	31,3	39,3	34,9	32,0	35,6	39,4
Homes	46,3	32,8	32,0	32,4	39,9	32,2	40,2	33,2	31,4	35,3	39,5
Dones	45,2	31,2	31,9	33,0	39,1	29,5	38,6	36,1	32,7	36,0	39,3
Pob. < 16 anys	5.141	319	1.287	12.583	439	2.880	171	416	8.222	439	16
Homes	2.557	182	662	6.594	231	1632	82	214	4189	241	5
Dones	2.584	137	625	5.989	208	1248	89	202	4033	198	11
Pob. de 16 a 64 anys	50.171	3.902	11.617	82.734	3.766	20.274	957	3.266	49.600	4.704	167
Homes	24.473	1.745	6.006	44.277	1589	14324	449	1267	23788	2784	76
Dones	25.698	2.157	5.611	38.457	2177	5950	508	1999	25812	1920	91
Pob. de 65 i més anys	11.331	70	118	2.566	430	435	147	167	1.177	196	14
Homes	6.041	32	44	1.078	212	252	83	43	378	105	5
Dones	5.290	38	74	1.488	218	183	64	124	799	91	9
Mallorca	50.342	3.757	10.045	77.604	3.785	18.683	979	3.257	46.354	4.384	162
Menorca	5.185	99	444	7.416	231	1.754	83	299	4.764	279	6
Eivissa	9.876	413	2.449	11.949	565	2.905	191	265	7.337	657	29
Formentera	1.240	22	84	914	54	247	22	28	544	19	0

Font: IBESTAT.

més, en molts casos no puguin treballar fora de casa. Això, atès que els fluxos immigratoris registrats són majoritàriament de tipus laboral, explica de manera clara el perquè de la presència tan minsa de dones d'aquest continent. A l'altra extrem hi trobam un cas excepcional: a Amèrica Central aquest índex baixa fins a 0,6, o en unes altres paraules hi ha a les Illes gairebé dues dones per cada home immigrat. No obstant això i malgrat les diferències indicades en la proporció per sexe i lloc de procedència, aquest indicador tendeix a equilibrar-se com a conseqüència, majoritàriament, dels reagrupaments familiars. (Vegeu el quadre III-24.)

En aquest col·lectiu pràcticament el 90% de les persones tenen una nacionalitat coincident amb la del país de naixement i, en cas que això no ocorri, molt sovint la nacionalitat declarada correspon a un país amb el qual hi ha lligams de tipus culturals, històric o migratoris. Únicament es detecten unes discrepàncies notables entre les dades de les xifres de nascuts a Itàlia i l'Argentina i la xifra de persones amb aquestes nacionalitats. En aquest cas, és palès l'efecte d'una primera emigració d'argentins a Itàlia, que a més dels lligams històrics presentava una legislació menys restrictiva per adquirir la nacionalitat. (Vegeu el gràfic III-7.)

Quadre III–24. Estrangers nascuts fora d'Espanya segons el país més freqüent. Rev. del padró del 2007

	Alemanya	Regne Unit	Argentina	Marroc	Equador	Colòmbia	Romania	Bulgària	França	Bolívia
Població	27.582	18.434	16.160	16.008	12.757	8.965	6.818	6.204	6.069	6.054
Homes	13.734	8.871	8.573	10.730	6.118	4.050	3.578	3.134	2.869	2.645
Dones	13.848	9.563	7.587	5.278	6.639	4.915	3.240	3.070	3.200	3.409
Rel. homes/dones	1,0	0,9	1,1	2,0	0,9	0,8	1,1	1,0	0,9	0,8
Edat mitjana	48,05	46,20	33,93	30,00	30,27	32,16	30,02	34,03	42,86	29,07
Homes	49,08	46,65	33,27	30,98	29,95	30,69	30,41	33,78	43,07	28,41
Dones	47,03	45,78	34,69	28,02	30,56	33,36	29,60	34,29	42,67	29,57
Pob. < 16 anys	1.771	1.811	1.944	2.478	2.222	1.331	714	573	470	809
Homes	886	900	1.025	1.411	1.104	708	377	285	237	388
Dones	885	911	919	1.067	1.118	623	337	288	233	421
Pob. de 16 a 64 anys	20.234	13.329	13.609	13.339	10.474	7.505	6.055	5.562	4.704	5.216
Homes	9.764	6.250	7.332	9.206	4.995	3.301	3.180	2.826	2.210	2.249
Dones	10.470	7.079	6.277	4.133	5.479	4.204	2.875	2.736	2.494	2.967
Pob. de 65 i més anys	5.577	3.294	607	191	61	129	49	69	895	29
Homes	3.084	1.721	216	113	19	41	21	23	422	8
Dones	2.493	1.573	391	78	42	88	28	46	473	21

Font: IBESTAT.

Gràfic III-7
Població segons el tipus de nacionalitat (2007)

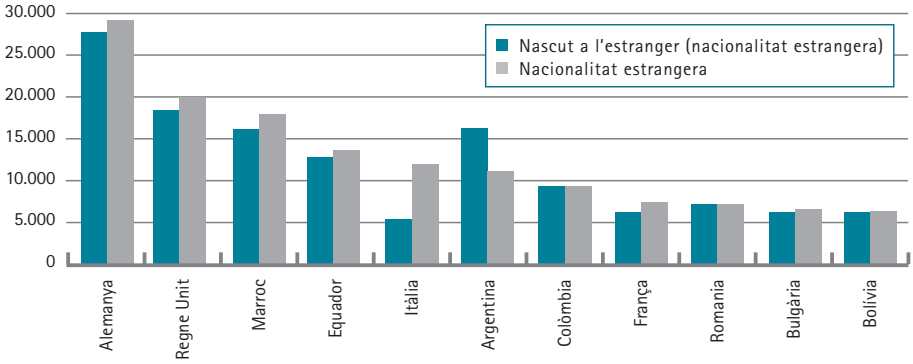

Font: Elaboració pròpia.

Els països que tenen una quantitat més elevada de residents a les Illes són els països europeus amb una llarga tradició immigratòria cap a les Balears, com ara Alemanya, el Regne Unit, França i altres que representen fluxos més recents, cas del Marroc, l'Argentina, l'Equador, Colòmbia, Bolívia, i en els darrers anys Romania i Bulgària. La variació relativa és important en tots aquests països, però ho és especialment en els de l'Equador, Colòmbia, Bolívia, Romania i Bulgària perquè aquests col·lectius gairebé no estaven representats a les Illes abans del 2000.

Els indicadores presenten diferències notables entre aquests residents segons el país de referència en l'estructura per edat. Destaca especialment la joventut dels països extracomunitaris en contraposició als comunitaris. Aquest col·lectiu es compon bàsicament de població en edat de treballar i amb una elevada variació interanual, i de la població major de 64 anys, que té, de moment, molt poc pes relatiu.

Les dades de l'estadística de variacions residencials del 2006, que comptabilitza el conjunt de desplaçaments produïts durant l'any (i no el nombre de migrants), són un reflex de la importància de la immigració en l'evolució de la població. El guany de població a la comunitat autònoma és aquest any de 30.484 persones, dada que inclou els moviments experimentats entre comunitats autònomes. Les Balears tenen una taxa de migració superior a la mitjana nacional i la resta de comunitats autònomes; de fet, la seva evolució en els darrers anys és creixent. (Vegeu el quadre III-25.)

Si bé en nombres absoluts és evident que les comunitats autònomes receptores de població amb més residents tenen més desplaçaments, destaca que en el cas del moviment entre comunitats autònomes les Illes tenen un guany de població de 3.712 persones, 2.073 de les quals són espanyoles i la resta estrangeres (la meitat, sud-americanes). Aquesta dada és

Quadre III-25. Evolució de la migració a les Illes Balears, exclosa la migració interna (2002-2006)

Total	Total	Altres CA	Estranger
Immigració			
2002	34.837	24.003	10.834
2003	32.986	20.894	12.092
2004	43.081	20.315	22.766
2005	45.452	20.555	24.897
2006	53.241	23.597	29.644
Emigració			
2002	19.334	18.461	873
2003	22.415	21.872	543
2004	23.347	21.650	1.697
2005	20.905	19.195	1.710
2006	22.757	19.885	2.872
Balanç			
2002	15.503	5.542	9.961
2003	10.571	-978	11.549
2004	19.734	-1.335	21.069
2005	24.547	1.360	23.187
2006	30.484	3.712	26.772

Font: Migracions 2006. IBESTAT.

important perquè l'entrada de fluxos immigratoris estrangers a les Illes es produeix, no únicament des de l'estranger, sinó d'altres comunitats autònomes, i perquè les Balears —fins i tot en nombres absoluts— i després d'Andalusia són l'autonomia que rep més aquest tipus de migració.

Amb relació a les migracions procedents de l'estranger, una tercera part són d'immigrants amb una nacionalitat que pertany a la Unió Europea dels 25 i un altre terç de nacionalitats llatinoamericanes. En conjunt, les nacionalitats extracomunitàries representaren més del 50% de les entrades immigratòries procedents de l'estranger[18]. Les nacionalitats més freqüents dels immigrants procedents de l'estranger foren Alemanya, Bolívia, el Regne Unit, el Marroc, l'Argentina, Romania, Itàlia, Bulgària, Colòmbia, el Brasil, l'Uruguai, Polònia, França, el Paraguai, l'Equador i Xile. A més, s'haurà d'estar atent a l'evolució d'altres nacionalitats, com per exemple la xinesa, la cubana, la nigeriana i la senegalesa, que mostren variacions anuals. La

18. Vegeu «Migracions 2006», publicades per l'IBESTAT, <http://www.caib.es/ibae/demo/vre/2006/VI2.htm>.

importància que ha assolit el col·lectiu de nascuts a l'estranger és una característica comuna a totes les autonomies del territori espanyol.

El desconeixement que hi ha sobre aquest col·lectiu i l'absència de fonts estadístiques per aprofundir en l'estudi, juntament amb la demanda social existent, féu que durant el 2007 l'Institut Nacional d'Estadística posàs en marxa la primera Enquesta nacional d'immigrants. Actualment només s'ha publicat un avanç de resultats d'àmbit estatal i, per això, no s'han pogut incloure els resultats d'importància per a les Illes.[19]

19. Més informació a l'INE, (http://www.ine.es i www.ine/prensa/prensa.htm).

3

SALUT I SERVEIS SOCIALS

RESUM

Pel que fa a la salut de la població de les Illes Balears, s'ha de destacar que ha continuat la senda descendent de les taxes de mortalitat que es registra des de final dels anys noranta. Així mateix, les dades de l'Enquesta de salut de l'any 2006 del Govern de les Illes Balears revelen que gairebé tres quartes parts de la població manifesta que la seva salut és bona o molt bona, així com es confirma la tendència a la disminució de la prevalença dels fumadors. Al mateix temps, les Balears varen continuar encapçalant les taxes de SIDA. Pel que fa a les malalties de declaració obligatòria, no es registraren grans incidències. Així mateix, les dades definitives del 2006 registraren un augment de les interrupcions voluntàries de l'embaràs.

D'altra banda, els serveis sanitaris al llarg del 2007 es varen expandir, tal com ho manifesta l'augment de dos dígits de la despesa sanitària pública. Això no obstant, el sistema sanitari públic balear va continuar patint les mancances estructurals de recursos, com a conseqüència bàsicament del dèficit històric de finançament.

Amb tot, el creixement dels recursos i de l'activitat hospitalària ha estat notable, en bona part a causa de l'obertura de tres nous hospitals (el d'Inca, el de Formentera i el Mateu Orfila de Menorca). Per contra, en l'atenció primària, es va estancar l'activitat tot i que va augmentar el nombre de professionals.

S'ha incrementat la llista d'espera quirúrgica, i el nombre de donants per càpita ha descendit fins a situar-se per sota de la mitjana estatal.

3.1. PANORAMA DE LA SALUT

L'anàlisi del panorama de la salut queda determinat per la disponibilitat de dades, atès que les més recents fan referència majoritàriament a 2006. En qualsevol cas, permeten analitzar l'evolució de la mortalitat, la morbiditat, els accidents de trànsit, les malalties de declaració obligatòria, la sida i les interrupcions voluntàries de l'embaràs.

3.1.1. LA MORTALITAT

Segons les dades definitives de 2006, proporcionades per l'Institut Balear d'Estadística i el Servei d'Epidemiologia de la Conselleria de Salut, el nombre total de defuncions va ser de 7.250, cosa que significa una disminució del 0,3% respecte del 2005. No obstant això, aquest descens esdevé molt més pronunciat quan s'aporten xifres relatives (taxes) i s'ajusta per edat. D'aquesta manera, al llarg de 2006, la taxa ajustada de mortalitat va descendir el 14,2% en el cas dels homes i el 9,0% en el cas de les dones. Així doncs, va continuar la tendència de progressiva moderació de les taxes de mortalitat, que des de l'inici de la dècada actual ha esdevingut especialment intensa.

Quadre III-26. Mortalitat a les Illes Balears per grups de causes. 2006

Homes		Nombre de morts	Taxa ajustada*	Mortalitat proporcional
I.	Malalties infeccioses i parasitàries	82	18,20	2,15
II.	Tumors	1.215	307,24	31,88
III.	Malalties de la sang i òrgans hematopoiètics	13	3,44	0,34
IV.	Malalties endocrines, nutricionals i metabòliques	95	26,35	2,49
V.	Trastorns mentals i del comportament	86	24,23	2,26
VI.	Malalties del sistema nerviós	128	34,33	3,36
VIII.	Malalties de l'oïd i la apòfisi mastoide	0		0,00
IX.	Malalties del sistema circulatori	1.152	316,44	30,23
X.	Malalties del sistema respiratori	368	104,26	9,66
XI.	Malalties del sistema digestiu	191	48,93	5,01
XII.	Malalties de la pell i del teixit subcutani	2	0,84	0,05
XIII.	Malalties del sistema osteomuscular	15	5,01	0,39
XIV.	Malalties del sistema genitourinari	110	31,62	2,89
XVI.	Certes afeccions del període perinatal	15	2,93	0,39
XVII.	Malformació congènita i alt. cromosòmiques	11	2,39	0,29
XVIII.	Símptomes, signes i estats mal definits	77	20,49	2,02
XX.	Causes externes	250	55,49	6,56
	Total	**3.811**	**1002,00**	**100,00**
Dones				
I.	Malalties infeccioses i parasitàries	50	9,79	1,45
II.	Tumors	798	152,83	23,20
III.	Malalties de la sang i òrgans hematopoiètics	18	3,26	0,52
IV.	Malalties endocrines, nutricionals i metabòliques	135	23,88	3,93
V.	Trastorns mentals i del comportament	158	26,15	4,59
VI.	Malalties del sistema nerviós	205	36,26	5,96
IX.	Malalties del sistema circulatori	1.317	226,21	38,30
X.	Malalties del sistema respiratori	241	41,53	7,01
XI.	Malalties del sistema digestiu	171	30,93	4,97
XII.	Malalties de la pell i del teixit subcutani	15	2,42	0,44
XIII.	Malalties del sistema osteomuscular	53	9,00	1,54
XIV.	Malalties del sistema genitourinari	115	19,69	3,34
XV.	Embaràs, part i puerperi	0		0,00

Continua

Quadre III-26. Mortalitat a les Illes Balears per grups de causes. 2006

Dones				
XVI.	Certes afeccions del període perinatal	8	1,66	0,23
XVII.	Malformació congènita i alt. cromosòmiques	5	1,05	0,15
XVIII.	Símptomes, signes i estats mal definits	78	13,61	2,27
XX.	Causes externes	72	13,17	2,09
	Total	**3.439**	**610,92**	**100,00**

* Taxa per 100.000 habitants any, ajustada per edat.
Font: IBESTAT i Servei d'Epidemiologia.

Gràfic III-8
Taxes ajustades de mortalitat a les Illes Balears i Espanya (1999-2006)

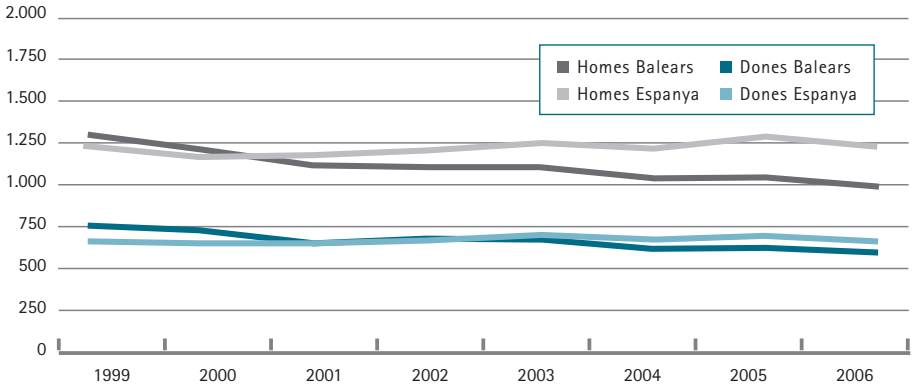

* Taxa per 100.000 habitants any, ajustada per edat.
Font: IBESTAT i Servei d'Epidemiologia

Paral·lelament, per sexes, les taxes ajustades segons l'estructura d'edat mostren una diferència substancial, atès que per als homes la taxa se situa en 1.002,00, mentre que per a les dones és tan sols de 610,92 per 100.000 habitants, el 64% menys (Vegeu el quadre III-26.) Tot i aquesta diferència, al llarg dels anys s'observa una lleugera tendència a confluir.

Així mateix, en comparació amb la resta de l'Estat, la mortalitat ajustada per edat a les Balears se situa per sota de la mitjana, especialment pel que fa en el cas dels homes (Vegeu el gràfic III-8.)

Per grans grups de malalties, les dades definitives de 2006 no mostren variació respecte a anys anteriors. Així, la primera causa de mort són les malalties circulatòries, seguides del tumors i, a molta distància, de les malalties respiratòries. Les segueixen en importància les causes externes i les malalties del sistema diges-

tiu. Hi ha una preponderància de tumors en homes, malgrat que la tendència és decreixent i pràcticament és igual a les morts provocades per malalties del sistema circulatori. Per la seva banda, la mortalitat femenina esdevé majoritàriament per causes circulatòries, encara que també durant els darrers anys s'observa una lleugera tendència a confluir amb els tumors. (Vegeu els gràfics III-9 i III-10.)

Paral·lelament al descens de la mortalitat, ha anat augmentant l'esperança de vida. Així, en el període 2004-2006 s'ha situat en 76,6 en el cas dels homes anys i, en el cas de les dones, ho ha fet en 83,5 anys.

Gràfic III-9

Evolució de les taxes ajustades de mortalitat a les Illes Balears referents a homes (cinc capítols més freqüents CIE-10) (1994-2006)

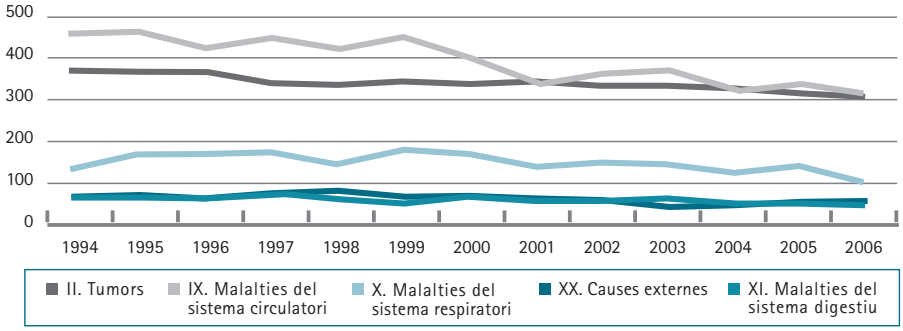

* Taxa per 100.000 habitants any, ajustada per edat.

Font: IBESTAT i Servei d'Epidemiologia

Gràfic III-10

Evolució de les taxes ajustades de mortalitat a Balears referents a dones (cinc capítols més freqüents CIE-10) (1994-2005)

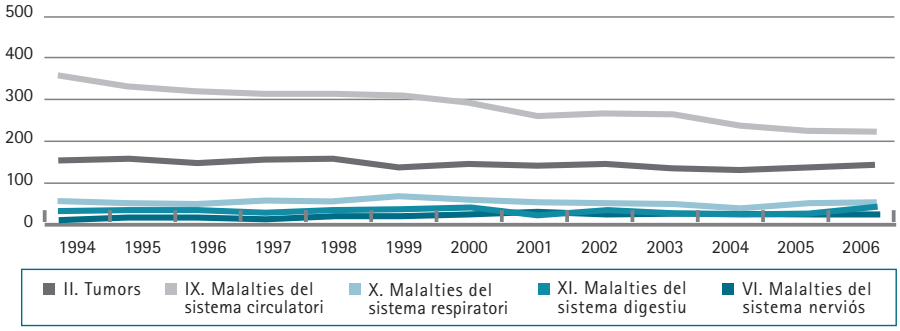

* Taxa per 100.000 habitants any, ajustada per edat.

Font: IBESTAT i Servei d'Epidemiologia

3.1.2. La morbiditat

En aquest apartat s'analitza, en primer lloc, la morbiditat atesa, per estudiar a continuació, la morbiditat sentida, a través de l'Enquesta de Salut 2006 del Govern de les Illes Balears.

3.1.2.1. La morbiditat atesa

Segons el Conjunt Mínim de Base de Dades (CMBD), els processos més freqüents (deixant de banda els parts) ateses en règim d'ingrés als hospitals públics al llarg de 2007 varen ser les d'insuficiència cardíaca (2,18%), la bronquitis crònica (2,03%), la pneumònia (1,93%), la colelitiasi (1,84%), la bronquitis i bronquiolitis agudes (1,55%), l'infart agut de miocardi (1,40%), l'oclusió d'artèries cerebrals (1,39%), fractura de coll de fèmur (1,23%), osteoatrosi i transtorns similars (1,21%), apendicitis aguda (1,15%), altres transtorns d'uretra i vies urinàries (1,15%), altres formes de malaltia cardíaca isquèmica (1,08%), disrítmia cardíaca (0,96%), altres gastroenteritis i colitis no infeccioses (0,93%) i diabetes mellitus (0,92%).

3.1.2.2. La morbiditat sentida: l'Enquesta de Salut

En aquest apartat es comenten els principals resultats de l'Enquesta de salut referida a l'any 2006. Aquesta enquesta s'elabora mitjançant una entrevista personal a les llars residents amb una freqüència de tres o quatre anys. En total, es varen dur a terme 2.233 entrevistes (1.696 de les quals a persones de 16 anys o més i 537 a menors de 16 anys).

Dels resultats de l'enquesta, se'n desprèn que tres de cada quatre persones adultes varen considerar que la seva salut era bona o molt bona, tot i que són els homes els que perceben una millor salut (77,5%) que les dones (71,2%).

Entre els problemes de salut crònics que pateix la població adulta destaquen el mal d'esquena, tant cervical com lumbar (19,4%), l'artrosi i l'artritis (18,5%), la hipertensió arterial (17,9%) i el problemes de depressió i ansietat (17,9%). La prevalença d'aquests problemes és clarament molt més elevada en les dones que en els homes.

Entre les dones destaquen també, com a problemes freqüents de salut, la migranya (19,9%) i les varices (15,7%). Així mateix, entre la població infantil destaquen l'al·lèrgia (11%) i l'asma (7,9%).

Pel que fa als medicaments, també hi ha diferències substancials entre sexes. Així, el 66,8% de les dones en consumeixen, davant el 57,3% dels homes. Per altra banda, la població que s'automedica ascendeix al 18,5%. Els medicaments més consumits per la població són per al dolor (gairebé la meitat de la població en pren per aquest motiu), seguits dels medicaments per al refredat, la hipertensió arterial i els tranquil·litzants.

Per la seva banda, més d'un terç de la població va consultar el metge per un problema de salut en les darreres quatre setmanes abans de l'entrevista. Per contra, el 22% dels homes i el 9% de les dones declararen no haver anat al metge des de feia un any o més. Majoritàriament, les consultes varen tenir lloc al centre de salut.

Quant a la cobertura sanitària, dos terços dels entrevistats tenien exclusivament Seguretat Social. Això no obstant, la majoria de visites realitzades al dentista (87,7%) varen ser a una consulta privada. Precisament, gairebé la meitat de la població feia més d'un any que no havia visitat el dentista. El 10% va declarar no haver-hi anat mai.

Per una altra banda, el 9,9% va ser hospitalitzada el darrer any. El motiu més freqüent fou per intervenció quirúrgica (42,9%) i per tractament mèdic (25,6%).

Pel que fa a les urgències, més d'un terç de la població adulta va utilitzar el servei el darrer any. El 25% de la població que va fer servir un servei d'urgències va tardar menys d'una hora entre l'inici del símptoma i la petició d'assistència urgent. En canvi, el 32% va tardar un dia o més. Així mateix, dues terceres parts va a ser atesa en menys d'una hora des que va demanar assistència.

Pel que fa als hàbits de vida, cal destacar que el 27% de la població adulta va declarar que fumava diàriament, el 18% havia deixat de fumar i el 52% no havia fumat mai. L'hàbit de fumar és més freqüent en el homes (33,7%) que en les dones (20,3%).

L'evolució en tres anys mostra una disminució de la prevalença de fumadors global (del 28,6% de 2003 al 27% de 2006), fonamentalment en el cas de les dones (del 25,9% de 2003 al 20,3% de 2006). Paral·lelament, el percentatge d'exfumadors va augmentar, ja que passà del 17,5% de 2003 al 18,0% de 2006.

Pel que fa al consum d'alcohol, el 56,3% de la població adulta declara haver consumit qualque beguda alcohòlica durant els 15 dies abans de l'entrevista, hàbit més freqüent entre els homes (66%). Aquesta xifra s'eleva fins al 81% en el cas dels homes quan se'ls demana pel consum d'alcohol durant el darrer any.

Així mateix, el 24,8% de la població declarà que estava asseguda la major part de la jornada de la seva activitat principal. El 57% fan qualque activitat física en el temps d'oci i només el 45,6% dels entrevistats afirmaren fer tot l'exercici que desitjaven. Entre els motius al·legats per no poder fer-ne destaquen la manca de temps (49%) i la manca de voluntat (21,5%).

El 35,9% de la població major de 15 anys va presentar un excés de pes (el 42,4% dels homes i el 29% de les dones) i el 12% es podia considerar obesa. En els homes s'observa un augment de la prevalença de l'obesitat i una disminució en les dones. Entre la població infantil, el 19% presenta excés de pes i el 8% són obesos.

3.1.3. Els accidents de trànsit

Els accidents de trànsit constitueixen una de les causes de mort més habitual, molt especialment entre els joves, amb una considerable pèrdua de vida potencial.

A les Balears, va disminuir la sinistralitat al llarg de l'any 2006, atès que segons la Direcció General de Trànsit hi va haver 3.034 accidents de trànsit amb víctimes, el 21,1% menys que l'any anterior. Paral·lelament, el nombre de víctimes mortals també es va reduir, però no amb tanta intensitat, que passà de 131 morts l'any 2005 a 117 el 2006, cosa que implica el 10,7% menys que l'any anterior.

3.1.4. Les malalties de declaració obligatòria

Les dades que va proporcionar la xarxa de vigilància epidemiològica per a l'any 2007 posen de manifest que els casos detectats de la majoria de malalties de declaració obligatòria de moderada o alta incidència es mantenen en els límits esperats. Només sis malalties presentaren un índex epidèmic per sobre del que s'espera: sífilis (74 casos, aproximadament 10 menys que el 2006 però amb un índex epidèmic anual d'1,42), febre exantemàtica mediterrània (49 casos; IEA d'1,96), tuberculosi no respiratòria (54 casos; IEA d'1,29), parotiditis (112 casos; IEA de 2,15), hepatitis A (29 casos; IEA de 3,63) i «altres hepatitis víriques» (34 casos; IEA d'1,55). Tant d'hepatitis A com de parotiditis, se'n varen verificar diversos brots durant el 2007. No s'han apreciat agregacions de casos de tuberculosi ni de febre exantemàtica mediterrània.

S'ha de destacar que durant el 2007 no es varen detectar casos de xarampió, rubèola, sífilis congènita, tos ferina ni tètanus. En canvi, es detectaren —entre les malalties de nul·la o baixa incidència en el nostre medi— un cas de disenteria bacil·lar, un de febre tifoide, un de triquinosi i un de brucel·losi; tots a Mallorca.

Es va registrar una disminució dels casos de tuberculosi respiratòria a Eivissa (36 afectats el 2007 davant els 14 de 2006) i un augment a Mallorca (78 davant 115). Això va implicar que l'any 2007 —a diferència dels darrers anys— la taxa a Mallorca superàs clarament la de les Pitiüses. Pel que fa Menorca, també presentà una incidència més baixa que el 2006.

A Formentera, l'any 2007 no es va detectar cap malaltia de notificació individualitzada, i de les de notificació numèrica, hi hagué un total de 269 casos de diarrea, 26 de grip i 11 de varicel·la.

3.1.5. La sida

La informació proporcionada pel registre de casos de sida de l'any 2007 és provisional. Aquest any se'n diagnosticaren 22 nous casos, cosa que representa una taxa de 21,3 casos per milió d'habitants/any. Aquestes dades corresponen a l'actualització del registre en data 15 de juny de 2007 i, per tant, és probable que en pròximes actualitzacions augmenti el nombre de casos. Es poden considerar pràcticament definitius els 57 casos de l'any 2006 (taxa de 56,9 elaborada pel Servei d'Epidemiologia). L'any 2006 les taxes elaborades pel Ministeri de Sanitat col·locaven les Balears com la comunitat autònoma amb la taxa més alta (57,4 per milió), seguides del País Basc (56,5).

Les dades sobre categories de transmissió —acumulades des de l'any 2001— revelen que la categoria més freqüent a Balears és la d'usuaris de droga per via parenteral (43,4%), seguida de la categoria de transmissió heterosexual (24,2%) i l'homosexual (15%).

El sistema d'informació sobre nous diagnòstics d'infecció per VIH posat en funcionament l'any 2003 a les Balears revela que a partir d'aquest any i fins a l'actualització de juny de 2007 s'havien detectat 395 nous diagnòstics. La categoria de transmissió més freqüent és l'heterosexual (36,7%).

Gràfic III-11

IVE a dones residents a les Illes Balears, any 2006. Taxes per 1.000 dones (15–44 anys). Distribució per grups d'edat

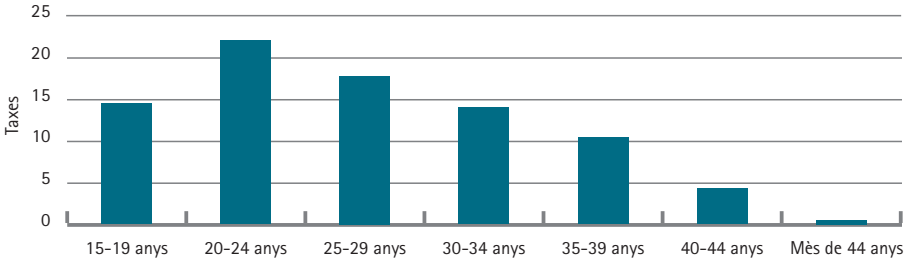

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum.

3.1.6. Les interrupcions voluntàries de l'embaràs

El nombre total d'interrupcions voluntàries de l'embaràs realitzades a dones residents a les Illes Balears l'any 2006 va ser de 3.155, cosa que representa una taxa de 13,5 casos per 1.000 dones d'entre 15 i 44 anys. S'observa un lleuger creixement respecte a anys anteriors, durant els quals semblava que hi havia una estabilització de les taxes entorn del 12 per mil.

L'edat mitjana de les dones va ser de 27,8 anys (rang 13-48). El grup de més incidència és el de 20 a 24 anys, seguit del de 25 a 29 i les adolescents menors de 20. El 44% de les interrupcions realitzades a les Illes Balears es feren a dones d'origen estranger procedents fonamentalment d'Amèrica llatina (56,9% dels casos), la Unió Europea (15,5%) i altres països europeus (14,9%). El 65,7% dels casos havia arribat a Espanya en els darrers quatre anys. (Vegeu el gràfic III-11).

Comparant les dades amb la resta de comunitats autònomes, les Illes continuen ocupant els primers llocs del rànquing, només superades per les de Madrid.

3.2. Els serveis sanitaris

Els serveis sanitaris varen créixer amb força al llarg de l'any. Això no obstant, el sistema sanitari balear va continuar immers dins un marc de finançament insuficient, que va continuar generant dèficit. En l'àmbit legislatiu, destaca la creació de la Xarxa Autonòmica de Coordinació de Trasplantament i el desplegament del Registre de Voluntats Anticipades.

Pel que fa als recursos assistencials de l'atenció especialitzada, varen créixer notablement, en bona part per l'obertura de tres nous hospitals (el d'Inca, el de Formentera i el Mateu Orfila de Menorca). A l'atenció primària, tot i que els efectius humans varen ser més nombrosos, encara estigueren lluny de la mitjana estatal.

L'activitat a l'atenció primària es va estancar mentre que l'activitat hospitalària va manifestar un ascens generalitzat. Mentrestant, el nombre de persones en llista d'espera quirúrgica va augmentar i, alhora, el nombre de donants per càpita va descendir considerablement fins a situar-se, per primera vegada en els darrers anys, per sota de la mitjana estatal.

3.2.1. Legislació i normativa

Entre les novetats més destacades en matèria de legislació de serveis sanitaris s'ha d'esmentar el Decret 124/2007, de 5 d'octubre, pel qual es crea la Xarxa Autonòmica de Coordinació de Trasplantaments de les Illes Balears, i també la regulació de l'estructura organitzativa i el marc de relacions dels diferents agents que intervenen en el procés de donació-trasplantament d'òrgans i teixits.

Així mateix, també destaca el Decret 58/2007, de 27 d'abril, de desplegament de la Llei i del Registre de Voluntats Anticipades de les Illes Balears, que té per objecte regular l'organització i el funcionament del Registre, en el qual s'han d'inscriure l'atorgament, la modificació, la substitució i la revocació del document de voluntats anticipades en l'àmbit de les Illes Balears.

Addicionalment, cal esmentar l'Ordre de 28 de febrer de 2007 sobre les oficines de farmàcia, en què es disposen diverses mesures per tal de garantir el subministrament normal de medicaments als pacients a les oficines de farmàcia de les Illes Balears.

3.2.2. Finançament de la salut

El model de finançament vigent de la sanitat de les comunitats autònomes amb règim comú, com és el cas de les Balears, es basa fonamentalment en les variables de població protegida, població major de 65 anys i insularitat. Si bé el sistema de finançament i els seus mecanismes addicionals, a més de les mesures adoptades en la segona conferència de presidents autonòmics, han proporcionat millores al finançament sanitari, aquestes han resultat encara insuficients per satisfer la demanda sanitària que hi ha a les Illes Balears.

En aquest marc, el pressupost inicial destinat a la sanitat pública de les Illes Balears durant l'exercici 2007 va créixer el 5,7%, fins a assolir la xifra de 1.090,5 milions d'euros. Paral·lelament, la despesa sanitària, en termes de pressupost executat, va ser de 1.174,4 milions d'euros, el 13,5% superior al 2006. Del conjunt de recursos, el 97,7% es va gestionar des del Servei de Salut i el 2,3% restant —corresponent a l'àrea no assistencial— des de la Conselleria de Salut i Consum. (Vegeu el quadre III-27.)

Del total de pressupost que va executar el Servei de Salut, destaca el notable augment de les inversions reals i les transferències de capital (57%), fins a assolir la quantitat de 71,3 milions d'euros. Mentrestant, el gruix de la despesa per capítols, que correspon a les despeses de personal i de béns i serveis corrents, va experimentar un creixement del 13,7%.

Quadre III-27. Despesa sanitària del sector públic (2004-2007)				
	2007	2006	2005	2004
Conselleria de Salut i Consum	26.893.633	27.460.904	24.768.162	25.161.347
Servei de Salut de les Illes Balears	1.147.533.243	1.007.329.360	969.494.445	822.052.596
TOTAL	**1.174.426.876**	**1.034.790.264**	**994.262.607**	**847.213.943**

Font: Conselleria de Salut i Consum.

Per programes, la despesa més elevada va continuar corresponent a l'atenció hospitalària de salut —amb el 64% del pressupost executat del Servei— i, en segon lloc, a l'atenció primària de salut, amb el 30%.

La despesa en medicaments va ascendir fins els 281,4 milions d'euros. D'aquesta, el 70,2% va correspondre a despesa de prestació a través de receptes, mentre que el 29,8% restant s'ha d'atribuir als serveis de farmàcia que, entre d'altres, inclou la despesa generada pels pacients hospitalitzats.

Per la seva banda, l'assistència prestada amb mitjans aliens es va incrementar el 22% respecte a 2006, amb un total de 317,8 milions d'euros, la qual cosa va representar el 28% del pressupost executat pel Servei. Cal remarcar que aquesta assistència va incloure la que prestaren els concertats propis, Gesma (que gestiona l'Hospital General, l'Hospital Psiquiàtric i l'Hospital Juan March) i les fundacions hospitalàries Son Llàtzer, Manacor i Inca.

Amb tot, la despesa pública per habitant[20] es va situar en 1.139,50 euros, el 10% més que l'any anterior. Tot i aquest notable creixement, la despesa pública per càpita no va assolir encara la de la mitjana espanyola, que se situà en 1.158,88 euros.

3.2.2.1. Les fonts de finançament

Quan es va determinar el repartiment de la transferència sanitària entre comunitats autònomes de l'any 2002, es va escollir com a variable bàsica la població protegida de l'any 1999, que es defineix com la població empadronada sense considerar l'anomenat «mutualisme administratiu».

Segons el model de finançament de la Llei 21/2001, les Balears van rebre durant l'any 2007 entorn de 856 milions d'euros. S'ha d'afegir a aquesta xifra la derivada de les mesures de la segona conferència de presidents autonòmics, que va representar aproximadament 53 milions addicionals, 8,5 dels quals es varen derivar dels pensionistes estrangers que traslladen la seva residència a les Balears i que, no obstant això, no cotitzen a Espanya (formularis E-121). Així mateix, atès que aquestes quantitats varen resultar insuficients per cobrir les necessitats del Servei de Salut, el Govern de les Illes Balears hi va haver d'afegir 238 milions d'euros.

A més del finançament general, destaquen altres fonts de finançament, com el fons per a la gestió de la incapacitat tem-

20. Segons les xifres del padró de les Illes Balears dia 1 de gener de 2007. Reial decret 1683/2007. Font: INE.

poral i el fons de cohesió sanitària. Per una banda, del fons per a la millora de la gestió de la incapacitat temporal es va percebre un import de 6,8 milions d'euros. Per l'altra, del fons de cohesió sanitària es varen rebre 3,5 milions d'euros per la compensació a desplaçats a càrrec d'altres estats, corresponents al grup de població estrangera, ja siguin de la Unió Europea o de països amb els quals Espanya ha signat acords bilaterals en la matèria, que visiten temporalment Balears i que tenen dret a assistència sanitària. Per la compensació a desplaçats espanyols, però, les Balears no han rebut mai cap import.

3.2.2.2. Problemàtica del finançament

El sistema sanitari de les Balears va continuar immers dins un marc de finançament insuficient, que va seguir generant dèficit. El deute acumulat pel Servei de Salut va continuar creixent i es va situar en 117 milions d'euros. Així, hi ha un grapat de factors que fan que el model actual de finançament sanitari sigui insuficient per a les Balears.

En primer lloc, el model de finançament és estàtic, atès que la transferència monetària en el camp sanitari entre comunitats autònomes es basa fonamentalment en la població protegida de l'any 1999. D'aquesta manera, el model vigent no té en compte les diferències de creixement de població entre les diferents regions durant el període 1999-2007. Així, mentre que a les Balears la població s'ha incrementat el 26,8%, a Espanya ho ha fet tan sols el 13,6%.

La població estrangera ha estat el principal factor que explica aquest notable augment poblacional a les Balears. De fet, si la població nascuda a l'estranger el 1999 representava el 7% sobre el total, aquest percentatge ascendeix al 20% l'any 2007, la qual cosa representa un increment de 150.000 persones en aquest període.

Cal esmentar que per evitar aquests desajustaments derivats dels increments poblacionals, la Llei 21/2001 va preveure la figura de les assignacions d'anivellament, però no ha arribat mai a ser operativa.

En segon lloc, el model no considera explícitament la població flotant. Balears és una de les principals comunitats autònomes receptores de turisme, especialment d'origen estranger, i aquest col·lectiu també és consumidor de serveis sanitaris. En concret, es calcula que aproximadament la càrrega demogràfica real de les Balears és el 33% superior al total de població resident.

I, finalment, el model subestima els condicionaments derivats de la insularitat i l'important sobrecost que aquesta circumstància implica.

3.2.3. L'assegurança sanitària

Les persones que cobria el sistema sanitari públic de les Balears dia 1 de gener de 2008 amb targeta sanitària es varen xifrar en 1.062.240, la qual cosa implica un creixement del 3,0% respecte de l'any anterior (Vegeu el quadre III-28.).

Quadre III-28. Evolució de la tarjeta sanitària de l'any 1999 a l'any 2008

	Padró Illes Balears	TSI CAIB	Increment de TSI respecte l'any anterior	% TSI sobre padró
1/1/08	—	1.062.240	2,97%	—
1/1/07	1.030.650	1.031.606	4,18%	100,09%
1/1/06	1.001.062	990.257	4,08%	98,92%
1/1/05	983.131	951.436	3,83%	96,78%
1/1/04	955.045	916.363	6,01%	95,95%
1/1/03	947.361	864.446	3,78%	91,25%
1/1/02	916.968	832.978	3,61%	90,84%
1/1/01	878.627	803.978	3,68%	91,50%
1/1/00	845.630	775.422	1,66%	91,70%
1/1/99	821.820	762.785	—	92,82%

Font: TSI (IB-Salut). Padró (IBESTAT).

Aquest ascens s'explica fonamentalment pel notable augment de nous beneficiaris nascuts a l'estranger, entorn del 13%. D'aquesta manera, el percentatge de targetes sanitàries registrades a usuaris d'origen forà va ser d'aproximadament el 19%, davant quasi el 17% de l'any anterior. Atenent la procedència, gairebé el 70% eren nascuts fora de la Unió Europea, el 6% menys que l'any anterior, minva explicable per la integració a la UE de Bulgària i Romania.

Pel que fa a les persones sense recursos, es varen mantenir entorn del 4,6% de la població, unes 49.000 persones. D'aquestes, el 53,2% foren dones, mentre que el percentatge de població menor de 14 anys sense recursos va ser del 17,0%.

Amb tot, cal esmentar que la població consumidora potencial de recursos del sistema públic no tan sols correspon a la població empadronada, sinó també a la població flotant.

3.2.4. Els recursos assistencials

El Servei de Salut de les Illes Balears (Ib-Salut) subministra la provisió pública dels serveis sanitaris a través dels recursos propis o mitjançant concerts amb altres institucions privades, amb ànim de lucre o sense.

Els recursos de l'atenció primària de l'Ib-Salut són tots de titularitat i de gestió pública, i els recursos de l'atenció hospitalària comprenen els hospitals de l'Ib-Salut, els privats benèfics (Creu Roja i Sant Joan de Déu) i els privats sense ànim de lucre.

3.2.4.1. Els recursos de l'atenció primària

Els recursos humans en l'atenció primària han experimentat un creixement notable. Durant el 2007, al marge del personal no sanitari, es varen generar 93 llocs de feina: 30 metges de família, 6 pediatres i 7 de personal d'infermeria.

Quadre III-29. Recursos de l'atenció primària (2007)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera
Recursos materials				
Centres de salut (EAP)	51	42	4	5
Consultoris (UBS)	104	85	7	12
Serveis d'urgències (SUAP)**	8	4	1	3
Punts d'atenció continuada (PAC) **	26	22	3	1
Unitats de salut mental	10	8	1	1
Unitat de salut mental infantil i juvenil	3	2	0	1
Unitat de trastorns de la conducta alimentària (UTCA)	1	1	0	0
Unitats d'atenció a la dona	19	17	1	1
Unitats de fisioteràpia	18	11	3	4
Unitats de salut bucodental	12	8	2	2
Recursos humans				
Metges de família	491	396	41	54
Pediatres	128	104	11	13
Infermers*	510	404	46	60
Auxiliar administratiu	265	208	20	37
Altre personal no sanitari	52	45	7	0
TOTAL	**1.446**	**1.157**	**125**	**164**
Població (>14 anys) per cada metge de família	1.794	1.744	1.933	2.053
Població (<14 anys) per cada pediatra	1.178	1.133	1.247	1.476
Població amb targeta per cada infermer	2.023	2.002	2.021	2.167

* No s'hi inclouen comares ni auxiliars infermeria.
** A Eivissa-Formentera, no ha canviat l'organització de les Urgències a Atenció Primària. Únicament hi ha hagut una normalització dels noms.

Punt d'Atenció Continuada (PAC). L'Equip d'Atenció Primària (EAP) s'encarrega de l'atenció continuada dels seus centres els vespres i festius.

Servei d'Urgències d'Atenció Primària (SUAP). Cobreixen l'horari en què l'EAP no està en funcionament amb personal específic.

Font: Recursos Humans. Gerència d'Atenció Primària i Ib-Salut.

Així, la població de més de 14 anys per cada metge de família es va situar en 1.794 persones. No obstant això, les Balears es van continuar situant per sobre de la mitjana estatal quant a la ràtio de nombre d'usuaris potencials per cada metge de família. (Vegeu el quadre III-29.)

Per la seva banda, la pressió va disminuir en el cas de pediatria i infermeria, en el 12,4% i el 13,1% respectivament. D'aquesta manera, la pressió assistencial a pediatria se situà en 1.178 i la d'infermeria en 2.023, tot i que encara varen restar per sobre de la mitjana estatal.

Respecte als recursos físics de l'atenció primària, cal esmentar que es varen obrir al llarg de 2007 dos nous centres de salut a Mallorca. L'atenció extrahospitalària urgent, formada pels PAC (punt d'atenció continuada) i els SUAP (servei d'urgències d'atenció primària), va perdre un centre a Eivissa i Formentera a favor de potenciar els serveis d'urgències hospitalàries. Pel que fa a Menorca, arran de la posada en funcionament de l'Hospital Mateu Orfila es va reestructurar la unitat de salut mental infantil i juvenil i es va obrir una unitat d'atenció a la dona. (Vegeu el requadre "La situació dels Serveis de Salut a Menorca").

3.2.4.2. Els recursos de l'atenció hospitalària

Els recursos humans de l'atenció especialitzada pertanyents a l'Ib-Salut varen sumar un total de 9.389 persones, el 52,9% de les quals corresponia a personal d'infermeria i auxiliar d'infermeria, i el 16,8% a metges facultatius.

Per una altra banda, l'obertura dels hospitals d'Inca, de Formentera i el Mateu Orfila de Menorca, que substitueix l'antic Verge del Toro, ha representat una millora en les infraestructures de l'atenció especialitzada.

De fet, la posada en funcionament d'aquests centres va augmentà els recursos hospitalaris al conjunt de les Balears. Així, el nombre de llits va créixer el 6,3%, fins a assolir la xifra de 3.746, pel notable increment als hospitals de l'Ib-Salut (15,0%), atès que en els privats va disminuir el 8,5%. (Vegeu el quadre III-30.)

Per la seva banda, les instal·lacions d'alta tecnologia hospitalària es varen continuar concentrant de manera més proporcional en els hospitals privats que en els públics. (Vegeu el quadre III-31.)

3.2.5. L'activitat assistencial

En aquest apartat es tracta de l'activitat assistencial, que es divideix en els subapartats següents: l'activitat de l'atenció primària, l'activitat hospitalària, les llistes d'espera quirúrgica i consultes, l'assistència sociosanitària, les atencions pal·liatives, el transport sanitari i els trasplantaments i les donacions de sang i òrgans.

3.2.5.1. L'activitat de l'atenció primària

En els centres d'atenció primària de les Illes Balears es varen atendre al llarg de 2007 un total de 7.245.262 visites, l'1,2% menys que l'any anterior. Aquest descens s'explica únicament per la notable reducció de consultes a infermeria ((5,7%), atès que el nombre de consultes de medicina general va créixer l'1,9%, mentre que les de pediatria es mantingueren.

Paral·lelament, pel que fa a la mitjana de visites per habitant i any (freqüentació), es va mantenir la tendència a la baixa que es registra des de 2005, tant pel que fa als metges de família com pel que fa als pediatres i al personal d'infermeria.

Quant a l'activitat del 061, es varen rebre 307.911 telefonades, el 5,8% més que el 2006. Les telefonades per demanar informació varen experimentar un increment notable, mentre que les destinades a consultes mèdiques foren similars a les de l'any anterior.

Quadre III-30. Recursos de l'atenció especialitzada (2007)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera
Hospitals				
Servei de Salut de les Illes Balears	10	7	1	2
Privats benèfics	2	2	0	0
Privats no benèfics	9	6	2	1
Altres	2	1		1
Total	**23**	**16**	**3**	**4**
Llits instal·lats a 31/12/2007				
Servei de Salut de les Illes Balears	2.279	1.936	142	201
Privats benèfics	234	234	0	0
Privats no benèfics	1.027	874	66	87
Altres	206	40	0	166
Total	**3.746**	**3.084**	**208**	**454**
Altres recursos instal·lats**				
Sales d'operacions	61	50	6	5
Paritoris	13	9	2	2

* Inclou els hospitals públics i GESMA.
** Als hospitals del Servei de Salut de les Illes Balears.

Font: Centres propis: Ib-Salut. Altres: Catálogo Nacional de Hospitales del MSC 2007.

Recursos de l'atenció especialitzada (2007)

Recursos humans	Illes Balears
Medicina	1.573
Infermeria	2.525
Auxiliar d'infermeria	2.438
Farmàcia	12
Altre personal no sanitari	471
Personal no sanitari vinculat	2.370

Font: Recursos Humans. Ib-Salut.

Quadre III-31. Alta tecnologia sanitària (2007)

Nom de l'hospital	Tac	Rm	Gam	Hem	Asd	Lit	Bco	Ali	Spect	Pet	Mamos	Do	Dial
Servei de Salut de les Illes Balears													
Complex Assistencial Son Dureta	3	1	2	2	2	1	1	2	1	0	3	0	19
Hospital Son Llàtzer	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	22
Fundació Hospital Manacor	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	14
Hospital Comarcal Inca	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	15
Hospital Mateu Orfila	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	17
Hospital Can Misses	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	29
Hospital Formentera	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Hospital General de Mallorca	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hospital Joan March	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hospital Psiquiàtric	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	**8**	**4**	**2**	**2**	**2**	**1**	**1**	**2**	**1**	**0**	**8**	**0**	**118**
Privats Benèfics													
Hospital de La Creu Roja Espanyola	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hospital Sant Joan de Déu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Continua

Quadre III-31. Alta tecnologia sanitària (2007)

Privats No Benèfics	Tac	Rm	Gam	Hem	Asd	Lit	Bco	Ali	Spect	Pet	Mamos	Do	Dial
Clínica Femenia, SA	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
Clínica Juaneda	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1
Clínica Palmaplanas	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	0
Clínica Rotger, SA	1	2	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0
Hospital General de Muro, SL	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Policlínica Miramar	2	3	1	2	1	1	0	1	0	0	1	2	29
Clínica Salus Menorca, SL.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	6
Pol. Verge de Gràcia, SA	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Pol. Ntra. Sra. del Rosari, SA	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0
TOTAL	**10**	**9**	**3**	**6**	**4**	**4**	**0**	**1**	**2**	**1**	**9**	**8**	**36**
Altres													
Mutua Balear	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hosp. Res. Assistida Cas Serres	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Total	**18**	**14**	**5**	**8**	**6**	**5**	**1**	**3**	**3**	**1**	**17**	**8**	**154**

Abreviatures

TAC	(Tomografia axial computeritzada)	LIT	(Litotricia extracorpòria per ones de xoc)	MAMOS	(Mamografies)
RM	(Ressonància magnètica)	BCO	(Bomba de cobalt)	DO	(Densitòmetres òssi)
GAM	(Gammacàmera)	ALI	(Accelerador de partícules)	DIAL	(Equips d'hemodiàlisi)
HEM	(Sala d'hemodinàmica)	SPECT	(Tomografia per emissió de fotons)		
ASD	(Angiografia per substracció digital)	PET	(Tomografia per emissió de positrons)		

Font: Catálogo Nacional de Hospitales del MSC 2007.

Quadre III-32A. Activitat hospitalària (2007)			
Hospitals públics d'aguts	2007	2006	% var. 2007/06
Hospitalització			
Llits funcionants	1.811	1.623	11,58%
Llits per 1.000 habitants	1,76	1,64	7,04%
Ingressos totals	74.104	70.706	4,81%
Ingressos urgents	53.009	50.244	5,50%
Ingressos per 1.000 habitants	71,8	71,4	0,61%
Estades	524.179	491.422	6,67%
Índex d'ocupació	79	83	-4,46%
Pressió d'urgències	71,5	71,1	0,61%
Àrea quirúrgica			
Intervencions programades	41.378	40.949	1,05%
Intervencions totals	52.315	50.963	2,65%
Intervencions totals per 1.000 habitants	50,7	51,5	-1,53%
Paritori			
Parts totals	8.200	7.891	3,92%
% cessàries	20,3	20,4	-0,47%
Consultes externes			
Primeres	417.111	403.528	3,37%
Successives	787.002	757.680	3,87%
Total consultes	1.204.113	1.161.208	3,69%
Successives/primeres	1,9	1,9	-0,70%
Primeres consultes per 1.000 habitants	404	407	-0,66%
Urgències			
Urgències totals	435.932	385.030	13,22%
% urgències ingressades	11,1	11,9	-7,06%
Urgències per 1.000 habitants	422,6	388,8	8,69%

Font: Ib-Salut.

Quadre III-32B. Activitat hospitalària GESMA (2007)			
Hospitals públics d'aguts	2007	2006	% var. 2007/06
Hospitalització			
Llits funcionants	202	186	8,60%
Ingressos totals	2.292	2.340	-2,05%
Estades	57.579	58.006	-0,74%

Continua

Quadre III-32B. Activitat hospitalària GESMA (2007)			
Hospitals públics d'aguts	2007	2006	% var. 2007/06
Àrea quirúrgica			
Intervencions programades	3.893	4.766	-18,32%
Intervencions totals	3.893	4.766	-18,32%
Consultes externes			
Primeres	8.258	8.203	0,67%
Total consultes	23.556	22.394	5,19%
Ràtio 2/1	1,85	1,73	7,08%
Urgències			
Urgències totals	187	391	-52,17%

Font: Ib-Salut.

3.2.5.2. L'activitat hospitalària

L'activitat hospitalària del conjunt dels centres de l'Ib-Salut va registrar un ascens generalitzat, que es manifesta amb el creixement de pràcticament tots els indicadors disponibles.

Així, el nombre de llits per càpita va experimentar un augment del 7,0%, fins a situar la ràtio llits per cada 1.000 habitants en 1,76. D'aquesta manera, es va invertir la tendència descendent que s'havia registrat en els darrers anys. Per contra, tant els ingressos per càpita com la pressió d'urgències varen créixer molt més moderadament, a una taxa del 0,6%. (Vegeu el quadre III-32A.)

Per la seva banda, el nombre de parts va augmentar prop del 4% i el percentatge de cesàries es va continuar mantenint entorn del 20% —per sobre, doncs, del 15% recomanat per l'OMS.

Així mateix, les urgències per habitant varen ascendir el 8,7%, tot i que varen esdevenir de menys gravetat que l'any anterior, si tenim en compte la reducció significativa del percentatge d'urgències ingressades (7,1%).

Finalment, l'activitat a l'àrea quirúrgica va palesar els creixements més modestos, amb un augment de les intervencions totals del 2,7% que, restant l'efecte de l'augment de població, es converteix en un descens de l'1,5%.

Quadre III-33. Malalties ateses en règim d'ingrés per freqüència decreixent 2007 (Atenció especialitzada)		
Diagnòstics principals	nre.	%
Insuficiència cardíaca	1.637	2,18
Bronquitis crònica	1.523	2,03
Pneumònia per microorganisme inespecificat	1.451	1,93

Continua

Quadre III–33. Malalties ateses en règim d'ingrés per freqüència decreixent 2007 (Atenció especialitzada)		
Diagnòstics principals	nre.	%
Colelitiasi	1.380	1,84
Bronquitis i bronquiolitis agudes	1.160	1,55
Infart agut de miocardi	1.054	1,40
Oclusió d'artèries cerebrals	1.041	1,39
Fractura de coll de fèmur	927	1,23
Osteoartrosi i trastorns similars	908	1,21
Apendicitis aguda	867	1,15
Altres trastorns d'uretra i de les vies urinàries	864	1,15
Altres formes de malaltia cardíaca isquèmica crònica	811	1,08
Disrítmia cardíaca	724	0,96
Altres gastroenteritis i colitis no infeccioses i no especificades	700	0,93
Diabetis mellitus	692	0,92

Font: CMBD 2007. Hospitals públics, codis diagnòstics majors, sense processos indefinits o fisiològics.

Amb tot, es va experimentar un augment de la dotació de pràcticament tots els indicadors, especialment a Mallorca, conseqüència de l'obertura dels hospitals públics.

Pel que fa a les patologies ateses durant el 2007, la insuficiència cardíaca, la bronquitis crònica i la pneumònia varen ocupar els primers llocs d'incidència. (Vegeu el quadre III-33.)

3.2.5.3. Les llistes d'espera quirúrgica i les consultes

Les llistes d'espera quirúrgiques per càpita varen patir un increment del 9,4% respecte a 2006, davant la baixada del 18,4% de l'any anterior. Tot i això, aquesta ràtio encara se situa per sota de les registrades durant el trienni 2003-2005. Paral·lelament, la demora quirúrgica mitjana va ascendir dos dies respecte a 2006, però també restà per sota dels registres de 2003 a 2005. (Vegeu el quadre III-34.)

Contràriament, la demora d'espera per a consultes va millorar significativament, tot reduint-se el 19,5%, encara que la demora mitjana va augmentar 1,4 dies.

3.2.5.4. L'assistència sociosanitària

L'empresa pública GESMA, encarregada de la gestió dels hospitals General, Joan March i Psiquiàtric, és un dels organismes més importants del dispositiu sociosanitari de mitjana i llarga estada. Amb relació a aquest complex hospitalari, al llarg de 2007 es va produir un increment del 8,6% de llits que funcionaven i del 5,2% del total de consultes externes, encara que les intervencions quirúrgi-

Quadre III-34. Llistes d'espera quirúrgica i consultes (2004-2007)				
	Desembre 2004	Desembre 2005	Desembre 2006	Desembre 2007
LEQ	10.603	11.466	9.757	11.150
LEQ x 1.000 HAB.	11,57	12,1	9,87	10,8
Demora mitjana	73,37	63,4	58,14	60,83
>6 MESOS	0	0	0	2
% 5-6 MESOS	6	4,2	2,2	2,9
% < 3 MESOS	66,98	72,5	80,2	77,3
Activitat global de la llista d'espera consultes				
LECC	28.433	28.471	27.505	22.140
LECC x 1.000 HAB.	31,03	31,07	28,91	21,46
Demora mitjana	30,5	29,7	27,6	29,0

Font: IB-Salut.

ques varen descendir el 18,3%, atesa la seva orientació sociosanitària. (Vegeu el quadre III-32B.)

En aquest marc, l'entrada en vigor de la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència requerirà incorporar professionals que coordinin els recursos sociosanitaris i d'atenció primària.

3.2.5.5. Les atencions pal·liatives

Tot i que també es presten en els serveis convencionals, les atencions pal·liatives específiques constitueixen una oferta de serveis assistencials cada vegada més valorada per la població. Encara que inicialment els recursos estaven orientats a donar atenció als pacients oncològics que havien exhaurit el tractament actiu, actualment l'atenció inclou, a banda dels pacients oncològics, pacients amb altres malalties degeneratives, sida i ancians en fase terminal. Les unitats d'hospitalització ofereixen atencions de confort, alleujament dels símptomes i acompanyament del pacient i de la seva família en l'etapa final de la vida. A Mallorca hi ha dues unitats d'hospitalització, l'Hospital Joan March (des de 2002) i l'Hospital General (des de 2003). Els equips d'atencions pal·liatives són multidisciplinars, tot i que hi predominen els professionals d'infermeria, i inclouen voluntariat. A més, hi ha una unitat d'hospitalització de pacients amb malalties neurològiques avançades (comes cerebrals) a Sant Joan de Déu, i la unitat de suport domiciliari ESAD, que actua a domicili en coordinació amb els equips d'atenció primària, amb implantació a les tres illes.

3.2.5.6. El transport sanitari

El 061, com a servei d'urgències dependent de l'Ib-Salut, és l'encarregat de gestionar i coordinar els serveis públics de transport sanitari. Les UTE (unions tem-

Quadre III-35. Transport sanitari: serveis urgents (2006-2007)			
	2007	2006	% var. 2007/06
Transport urgent	47.150	43.739	7,80%
Emergències	22.542	21.141	6,63%
Assistència domiciliària	20.313	18.158	11,87%
Activitat del CCU-061			
Telefonades	307.911	290.937	5,83%
Informacions	174.642	161.625	8,05%
Consultes mèdiques	71.678	72.160	-0,67%

Font: Gerència 061.

porals d'empreses) adjudicatàries del transport tant terrestre com aeri treballen en exclusiva per al 061. En total, es va disposar, pel que fa als recursos aeris, d'un avió ambulància i de tres helicòpters (un a cada una de les illes), i, pel que fa als mitjans terrestres, de 95 ambulàncies col·lectives i convencionals i de 32 ambulàncies urgents.

L'activitat del 061 va augmentar considerablement al llarg de l'any. Així, les actuacions domiciliàries varen créixer gairebé el 12%, fins a superar les 20.000 actuacions, el transport urgent ho va fer a un ritme del 7,8% i el transport d'emergència, al 6,6%. (Vegeu el quadre III-35.)

3.2.5.7 Els trasplantaments i les donacions de sang i òrgans

En aquest subapartat estudiam les donacions d'òrgans i de sang.

3.2.5.7.1. Les donacions d'òrgans

Durant el 2007, a les Balears hi va haver 32 donants per milió d'habitants. Així, la taxa a les Balears se situà, per primera vegada en els darrers anys, just per sota de la mitjana estatal.

Al llarg de l'any, dos hospitals varen generar donacions: Son Dureta (30) i Can Misses (3). Del total de 33 donants de les Balears, se n'obtingueren 93 òrgans (60

Quadre III-36A. Òrgans obtinguts (2007)			
	Evolució del nombre de donants de teixits a les Illes Balears	H. Can Misses	TOTAL
Ronyó	54	6	60
Fetge	25	3	28
Cor 2	—	2	
Pulmó	3	—	3

Font: CATIB.

ronyons, 28 fetges, 2 cors i 3 pulmons). (Vegeu el quadre III-36A.)

Paral·lelament, el nombre de trasplantaments renals també va disminuir, fins a situar-se en 28, davant els 48 de l'any 2006. (Vegeu el gràfic III-12.) Al mateix temps, l'activitat global d'implantació de teixits (Vegeu el gràfic III-13 i III-14.) i de donació de teixits (quadre III-36B) va experimentar una minva generalitzada de l'activitat, excepte pel que fa a la sang de cordó umbilical.

3.2.5.7.2. Les donacions de sang

Les donacions de sang es varen situar en la xifra de 38.602 al llarg de 2007, el 2,2% menys que l'any anterior. De fet, des del màxim assolit l'any 2005, s'observa una tendència a retrocedir. (Vegeu el gràfic III-15.)

Per illes, el 74% de les donacions es varen fer a Mallorca; el 12%, a Eivissa i Formentera, i el 8%, a Menorca; mentre que la resta, el 6%, foren per afèresi.

Gràfic III-12

Evolució del nombre de trasplantaments renals a les Illes Balears (1998-2007)

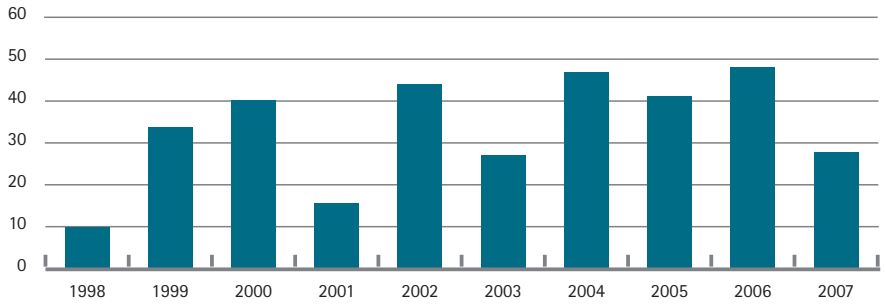

Font: CATIB.

Gràfic III-13

Activitat global d'implants de texits (2000-2007)

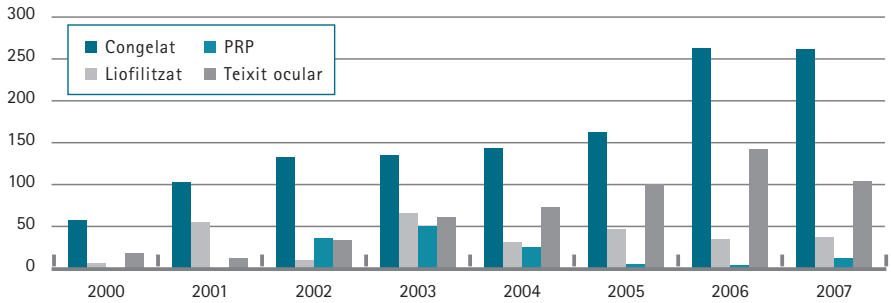

Font: CATIB.

Quadre III-36B. Activitat global de donació de teixits (2007)						
	Evolució del nombre de donants de teixits a les Illes Balears	Hospital Can Misses	Hospital Son Llàtzer	Hospital Manacor	F. Banc de Sang i Teixits	TOTAL
T. osteotendinós	17	1	—	—	—	18
T. ocular	19	4	16	2	1	42
Membrana amniòtica	—	—	2	—	—	2
Sang cordó umbilical	113	—	49	39	—	201
Vàlvules cardíaques	4	1	—	—	—	5

Font: CATIB.

Gràfic III-14

Evolució del nombre de donants de teixits a les Illes Balears (1998-2007)

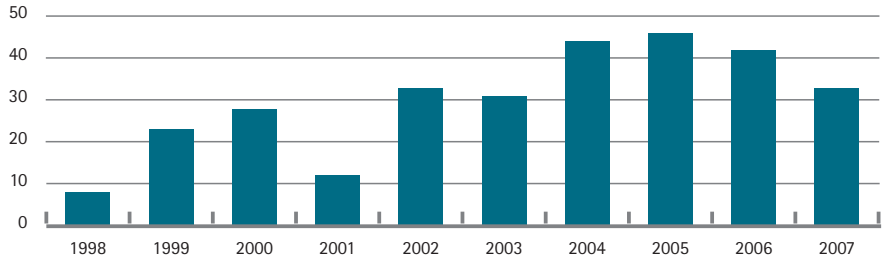

Font: CATIB.

Gràfic III-15

Evolució de les donacions entre l'any 1998 i el 2007, incloses afèresis i autotransfusions

Evolució de les donacions anuals a les Illes Balears (1998-2007)

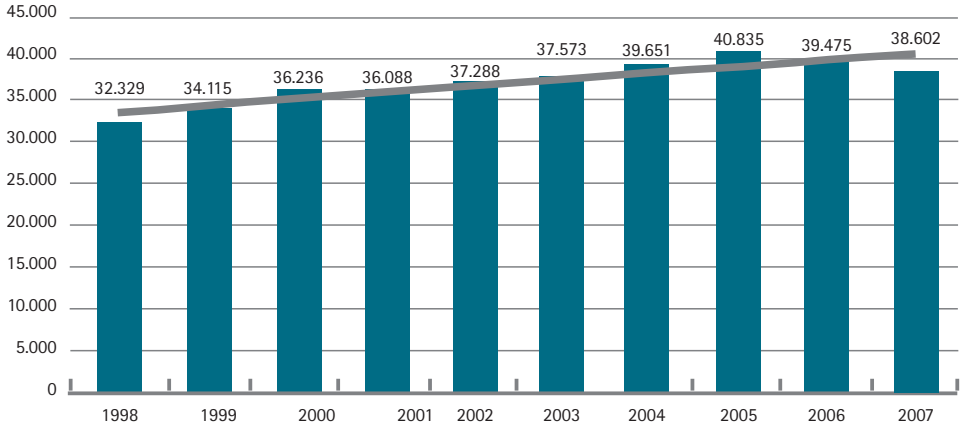

Distribució en percentatges de les 38.602 donacions de l'any 2007

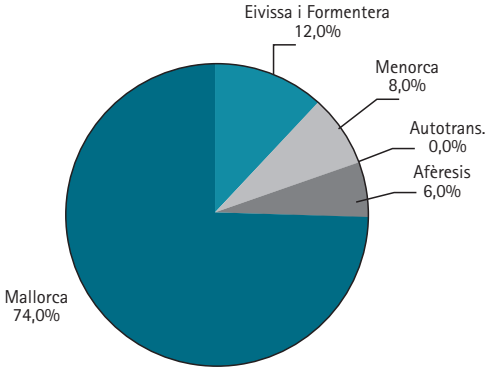

Font: Fundació de Banc de Sang i Teixits.

El sector privat en l'atenció especialitzada

Joan Carrió

Un dels trets més característics del sistema sanitari balear és, sens dubte, el pes que hi té la sanitat de titularitat privada. El percentatge de població amb cobertura privada a les Illes Balears —el 26%, el més alt de totes les comunitats autònomes i gairebé el doble de la mitjana estatal (14%)— té la seva translació, pel que fa a l'atenció especialitzada, en la presència d'un important nombre d'hospitals de titularitat privada. Aquest fenomen, singular i definitori de la xarxa hospitalària a les Illes Balears, cal atribuir-lo, juntament amb l'extensió de la doble assegurança (pública i privada) esmentada abans, i que entenem lligada al progrés socioeconòmic de la població balear, al paper supletori que històricament han desenvolupat els hospitals de titularitat privada davant una xarxa pública que fins fa pocs anys era clarament precària. Com tampoc no podem perdre de vista el suport que la sanitat de titularitat privada dóna al contingent de turistes que cada any visiten les nostres illes, fet que s'erigeix en un element de valoració del model turístic que complementa l'oferta de serveis de què gaudeixen les persones que ens visiten.

D'aquesta forma, tot i el creixement que ha experimentat els darrers anys l'oferta hospitalària pública, més de la meitat dels hospitals de les Illes Balears i el 36% dels llits d'hospitalització eren el 2007 de titularitat privada. El nombre de quiròfans privats (54) era fins a desembre de 2006 superior que el de quiròfans públics (50), si bé l'obertura dels nous hospitals públics al llarg del 2007 (Hospital Comarcal d'Inca, Hospital Mateu Orfila i Hospital de Formentera) ha capgirat aquesta proporció, i el nombre de sales d'operacions públiques ha crescut el 22%.

Anb relació a això, no se'ns pot escapar que la consolidació de la xarxa hospitalària pública, amb l'entrada en funcionament dels nous hospitals, ha introduït elements de tensió que ja obliguen el sector privat a un reposicionament estratègic, que el 2007 va significar per, exemple, el tancament de l'Hospital d'Alcúdia. Les alternatives que ara mateix té sobre la taula el sector privat són, d'una banda, canalitzar l'oferta cap als serveis que el sector públic no subministra o bé subministra de manera insuficient a determinats grups de població i, de l'altra, actuar per compte del sector públic assumint la prestació de serveis finançats públicament, complementant-ho en aquest cas amb prestacions fora de catàleg. Explorar aquesta segona línia voldria dir acostar el sistema sanitari balear a models com ara el català, ja amb una llarga trajectòria de simbiosi entre sanitat pública i privada (per mitjà, en aquest cas, principalment de la concertació de serveis), o bé a l'experiència, en aquest cas més recent, d'altres comunitats autònomes, com Madrid o la Comunitat Valenciana, que aposten per la concessió a empreses privades de la gestió dels serveis assistencials i no assistencials. De fet, aquest últim model, circumscrit als serveis de caràcter no pròpia-

ment assistencial, és el model de gestió que s'ha triat per al nou Hospital Son Espases.

Les dades d'alta tecnologia hospitalària també són força significatives respecte de la posició estratègica del sector privat dins la xarxa hospitalària balear. En aquest cas, els hospitals de titularitat privada han constituït tradicionalment l'avantguarda en la incorporació de noves tecnologies, cosa que ha permès a la sanitat pública retardar en el temps la costosa inversió que implica implantar l'alta tecnologia gràcies al concert en primera instància d'aquests serveis amb la sanitat privada. Prova d'això és que la dotació d'alta tecnologia dels hospitals de titularitat privada, exceptuant alguns casos, com ara els equips d'hemodiàlisi, és superior en conjunt a la dels hospitals dependents del Servei de Salut.

Pel que fa a l'activitat, el 2006 el 54% de les altes hospitalàries corresponen a la sanitat pública, davant el 46% de la sanitat privada, mentre que en el cas dels ingressos la relació és del 53% davant el 47% respectivament. En canvi, el nombre d'estades en hospitals públics representa el 72% del total d'estades d'hospitalització. Aquestes dades assenyalen clarament una major rotació en els hospitals privats (l'estada mitjana als hospitals públics era el 2005 de 8,4 dies i als hospitals privats, de 4 dies), cosa que en part està relacionada amb el menor pes de la llarga estada en els hospitals privats, que produeixen únicament el 18% de les estades considerades llargues. L'atenció d'urgència es distribueix pràcticament al 50% entre els hospitals públics i els privats, encara que el nombre d'ingressos produïts per aquestes urgències és substancialment més alt en els hospitals públics, de tal manera que les urgències ingressades hi representen el 13% de les registrades, davant el 10% dels hospitals privats.

En aquest cas, amb dades de 2005, l'activitat quirúrgica també es distribueix de forma gairebé equilibrada entre hospitals públics i privats. Els actes quirúrgics programats són més nombrosos als hospitals de titularitat privada, mentre que es fan més intervencions de caràcter urgent en hospitals públics. També cal esmentar que, mentre que als hospitals públics el 55% de les intervencions produeixen ingrés, en els hospitals privats la cirurgia ambulatòria representa el 65% del total. La informació referida a les consultes mèdiques evidencia com quasi dues de cada tres consultes tenen lloc en hospitals públics. La relació successives/primeres visites és de 2,2 en els hospitals públics i d'1,5 en els hospitals privats, amb la qual cosa el 44% de les primeres consultes són produïdes en hospitals de titularitat privada.

Si fem l'anàlisi per illes, les dades d'activitat deixen constància del menor pes que, a Eivissa i Formentera, hi té l'atenció hospitalària de caràcter privat (27% de les altes, 32% de les estades, 27% dels ingressos o 18% de les urgències), amb relació a Mallorca i Menorca, on el patró és més semblant al que hem comentat per a les Illes Balears. En canvi, pel que fa la llarga estada, a Eivissa i Formentera el 100% de les estades corresponen al sector privat.

La situació dels serveis de salut a Menorca

Maties Torrent

La situació dels serveis sanitaris a Menorca l'any 2007 ha estat marcada per l'obertura del nou Hospital General Mateu Orfila a Maó. Aquest nou centre ha substituït l'antic Verge del Toro, que acabava de complir 50 anys i que ja no podia oferir les prestacions que la població mereix i espera dels serveis sanitaris en el segle XXI. La construcció del nou hospital era una reivindicació de feia anys, tant dels professionals sanitaris com de la població en general. Es va aprovar després de descartar la possibilitat de reformar el Verge del Toro, ateses les limitacions que plantejaven tant l'antic edifici com el solar on estava ubicat. El Mateu Orfila és ampli i té un disseny horitzontal, seguint els criteris actuals en la construcció d'hospitals. Disposa d'uns mitjans tecnològics adaptats a un hospital general que ha de cobrir una població insular i, per tant, que permeten més autosuficiència. Entre les tecnologies que s'han incorporat s'ha de destacar la resonància magnètica nuclear en un servei de radiodiagnòstic completament digitalitzat. Així mateix, s'han instal·lat les noves tecnologies de la informació, amb l'objectiu de reduir al màxim les comunicacions en suport paper i, a la vegada, facilitar que puguin circular entre l'hospital i els altres nivells assistencials, tant d'atenció primària com de l'hospital de referència, i també que es puguin en un futur al projecte més ampli de la història de salut.

Un altre factor que es va tenir en compte a l'hora de planificar el nou hospital va ser ubicar-lo en un lloc més accessible des de les altres poblacions de l'illa, en aquest cas a l'entrada de Maó, atesa la distribució bipolar de la població a Menorca. En aquesta mateixa línia, juntament amb el concurs d'adjudicació del nou hospital, es va incloure una ampliació del centre de salut Canal Salat de Ciutadella, per tal que pogués oferir una oferta molt àmplia de consulta externa de l'hospital, que inclogués totes les especialitats mèdiques i, d'aquesta manera, evitar un gran nombre de desplaçaments. Aquesta ampliació, que també va ser inaugurada durant l'any 2007, va incloure, a més, una ampliació molt important del servei d'urgències, acompanyada d'un increment de personal i dels mitjans tècnics disponibles. Tot això, amb l'objectiu d'oferir un nivell més alt de resolució mèdica que el d'un servei d'urgències habitual d'atenció primària.

El trasllat al Mateu Orfila ha deixat l'antic hospital disponible per a nous usos. De moment, s'ha rehabilitat l'edifici que ocupaven les consultes externes per ubicar-hi el segon centre de salut de Maó, que manté el nom de Verge del Toro, i que permetrà descongestionar el centre de salut Dalt Sant Joan. L'edifici principal de l'antic hospital de moment no té una finalitat definitiva, ja que aquesta decisió és complexa per les seves múltiples implicacions, tant per les característiques de l'edifici actual com pels condicionants

econòmics i jurídics que pot tenir. En qualsevol cas, la decisió sobre aquest tema ha de ser objecte del màxim consens entre els diferents actors implicats i no s'hauria de demorar gaire més.

Una vegada aconseguida una infraestructura hospitalària adequada a les necessitats actuals, i amb la dotació corresponent de personal, els esforços s'han de dirigir ara a reforçar l'atenció primària, pendent des de fa anys d'aconseguir unes assignacions de quotes de pacients per metge que permetin una assistència personalitzada i de qualitat i, a la vegada, permetin redefinir la cartera de serveis que ha de cobrir atenció primària. Hi ha un acord generalitzat entre els experts que el futur del sistema sanitari exigeix que l'assistència primària assumeixi més competències i més grau de resolució dels problemes de salut de la població que té assignada, a més de reforçar les tasques preventives i de promoció de la salut que du a terme.

L'any 2007 ha representat, sens dubte, un salt qualitatiu molt important en les infraestructures sanitàries a Menorca, i ara el repte és donar-hi la màxima rendibilitat social en termes de salut. Per aconseguir aquest objectiu, la peça clau és disposar del personal adequat, que, de fet, ha tingut un paper principal alhora de fer un trasllat al menys traumàtic possible al nou hospital. L'esforç d'adaptació al nou entorn físic i tecnològic de treball que ha hagut de fer el personal de l'hospital ha estat immens i, gràcies a la seva col·laboració i professionalitat, el canvi s'ha pogut fer sense que tingués un impacte negatiu en el benestar dels pacients. La manca de personal sanitari és precisament un dels problemes actuals de tot el sistema sanitari espanyol, especialment greu a entorns com Menorca, on moltes vegades és difícil trobar professionals que vulguin venir. Per això, s'han de cercar fórmules que els incentivin a quedar-s'hi, atès que una rotació exagerada de professionals, amb períodes de places vacants, va en clar detriment de la qualitat assistencial.

El sistema sanitari està contínuament en procés d'adaptació a les noves necessitats, determinades per múltiples factors, incloent-hi l'aparició de noves possibilitats diagnòstiques i terapèutiques i les noves demandes de la població i la realitat sociodemogràfica canviant, marcada especialment per l'envelliment de la població i tota la multipatologia associada. A aquesta problemàtica general inherent al sistema sanitari, en els entorns insulars amb poblacions relativament petites com Menorca, s'hi afegeixen unes dificultats específiques d'accés a certes prestacions. És cert que moltes prestacions s'han anat apropant al pacient i que a Menorca actualment hi ha molts més recursos que fa uns anys, per la qual cosa s'eviten molts desplaçaments a Mallorca, però aquest criteri de proximitat a la població ha de ser sempre present a l'hora de planificar els nous serveis i prestacions sanitaris, especialment, en un entorn pluriinsular com el nostre, per així evitar al màxim l'efecte de la doble insularitat que afecta les illes menors.

4

EDUCACIÓ

RESUM

El total d'alumnes matriculats per nivells educatius l'any 2007 és de 155.141, la qual cosa representa un increment del 2,5% respecte de l'any anterior i un increment de 3.736 alumnes. Quant a les taxes brutes d'escolaritat, val a dir que a tots els nivells educatius no obligatoris es troben per sota de les taxes estatals. En l'educació infantil, la taxa bruta d'escolaritat a les Illes Balears és d'un 11,2 % i 90,4% en el primer i segon cicle respectivament, mentre que a l'Estat Espanyol és d'un 19,9% i 98,3%. En el primer cicle la diferència arriba als 8,7 punts. En l'ensenyament secundari no obligatori la taxa bruta d'escolaritat es d'un 56,1% (12,7 punts menys que la taxa estatal).

La major part de les noves matriculacions es concentren en l'educació infantil i en l'educació primària: 2.348 alumnes més en infantil i 1.814 en primària. Els canvis en els altres nivells no són gaire significatius. A més, aquest increment es concentra bàsicament a Mallorca. Mentrestant, les modificacions a Eivissa i Menorca en aquests nivells no són gaire representatives i estan entre els 100 i els 200 alumnes. En els altres nivells i a la resta d'illes la tendència és cap a l'estabilitat, i les oscil·lacions tampoc no són gaire significatives.

La relació entre la gestió pública i privada és pràcticament la mateixa que al curs anterior: un 63,7% de l'oferta educativa és pública i un 36,3% és privada. Es manté la tendència dels darrers cursos; l'oferta pública al conjunt de l'Estat és 3,3 (4 al curs passat) punts superior a l'oferta pública de la CAIB. Els centres privats concentren un 39,2% de l'alumnat de l'ESO (un 1,7% menys que al curs anterior), un 36,8% de l'alumnat de primària (un 4,1% més que la mitjana estatal) i un 37,9% de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil (6,1 més que la mitjana estatal). La presència de la gestió privada en els cicles formatius és molt baixa: els centres privats representen només un 14% del conjunt de la formació professional, 11 punts percentuals menys que al conjunt de l'Estat. Igualment, en el primer cicle d'educació infantil la gestió privada supera en 9 punts el percentatge estatal.

El percentatge d'alumnat estranger en el curs 2007-2008 en l'educació no universitària va ser del 14,5% respecte de la població general. Continua aquesta concentració d'estrangers als centres públics, ja que el 83% foren escolaritzats a l'escola pública.

D'altra banda, a les Illes Balears varen cursar estudis universitaris a la UIB i a les escoles i centres adscrits un total de 13.895 alumnes en el curs 2007-2008, xifra que representa un augment del 4,07% del nombre d'alumnes. A la UNED hi va haver 3.730 matriculats en aquest darrer curs i a la UOC, un total de 655.

4.1. EL SISTEMA ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS

En aquest apartat es tracta de definir, en primer lloc, els aspectes més destacables del sistema educatiu de la comunitat autònoma de les Illes Balears. El segon subapartat tracta exclusivament sobre l'alumnat estranger, ja que durant els darrers cursos la seva incorporació representa un canvi significatiu en l'organització i en els requeriments del sistema educatiu. Finalment, dedicam un tercer apartat a comentar les principals novetats legislatives de l'any 2007 en l'àmbit educatiu.

4.1.1. LA SITUACIÓ EDUCATIVA A LES ILLES BALEARS

En els darrers anys s'ha produït un important increment de la població escolar a les Illes Balears i en el conjunt de l'Estat i, així com apuntàvem en el darrer informe, a partir del curs 2002-2003, després d'un període amb disminucions successives de la població escolar (sobretot en els nivells inferiors), es comença a recuperar la matrícula als ensenyaments de règim general no universitari. Aquest increment principalment es deu a l'aportació de la població immigrant arribada a Espanya. D'acord amb aquesta tendèn-

QUADRE III-37. EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT PER NIVELLS EDUCATIUS I PER TITULARITAT. CURS 2005/06 I 2007/08

Ensenyaments de règim general			Curs 2007-2008			
	2005-06	2006-07	Total	Públics	Concertats	Privats
Educació infantil	32.332	33.967	35.781	21.747	12.063	1.971
Educació primària	56.726	59.004	61.352	38.776	21.009	1.567
ESO	39.126	39.717	39.541	24.056	14.288	1.197
Batxillerat	10.742	10.952	10.638	7.606	2.519	513
Cicles formatius de grau mitjà (CFGM)	4.220	4.588	4.539	3.761	665	113
Cicles formatius de grau superior (CFGS)	2.099	2.251	2.385	2.133	149	103
PGS	784	926	905	801		104
Total ensenyaments de règim general	**146.029**	**151.405**	**155.141**	**98.880**	**50.693**	**5.568**

1. Infantil: inclou alumnat de centres municipals: 2.049.
2. Batxillerat no inclou alumnat nocturn i a distància

Font: Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura.

cia, en els darrers anys, a les Illes Balears, en les etapes d'escolarització obligatòria (educació primària i ESO) la incorporació d'alumnat estranger va frenant la tendència a la reducció provocada pel descens de la natalitat.[21]

D'acord amb les dades d'escolarització facilitades per la Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears, durant el curs 2007-2008 continua l'ascens en la matriculació respecte dels cursos anteriors: enguany s'han matriculat 3.736 alumnes més als ensenyaments de règim general. El curs passat, l'increment respecte al curs anterior va ser de 4.226 alumnes. (Vegeu el quadre III-37.)

Una bona part de les noves matriculacions es concentra a l'educació infantil i a l'educació primària: 2.348 alumnes més a l'educació infantil i 1.814 a la primària. Els canvis als altres nivells no són gaire significatius. A més, aquest increment es concentra bàsicament a Mallorca: en aquest curs es matricularen 1.582 nous alumnes a l'educació infantil i 1.969 nous alumnes a la primària. Així doncs, les noves matriculacions a Mallorca a infantil i primària expliquen l'increment general de les dades durant aquest curs, mentre que les modificacions a Eivissa i Menorca en aquests nivells no són gaire representatives i estan entre 100 i 200 alumnes. Als altres nivells i illes la tendència és cap a l'estabilitat i a oscil·lacions tampoc no gaire significatives. (Vegeu el quadre III-38).

21. *Memòria socioeconòmica del Consell Social i Econòmic de Espanya*, 2006.

Quadre III-38. Alumnat matriculat per nivells educatius i per illes. Curs 2006/2007 i 2007/2008

Règim General	Mallorca			Menorca			Eivissa			Formentera			Total		
	06-07	07-08	Diferència	06-07	07-08	Diferència	06-07	07-08	Diferència	06-07	07-08	Diferència	06-07	07-08	Diferència
E. infantil	26.479	28.061	1.582	3.929	4.028	99	3.334	3.474	140	225	218	-7	33.967	35.781	1.814
E. primària	46.851	48.820	1.969	5.392	5.527	135	6.360	6.565	205	401	440	39	59.004	61.352	2.348
ESO	31.768	31.649	-119	3.274	3.289	15	4.392	4.326	-66	283	277	-6	39.717	39.541	-176
Batxillerat	8.875	8.659	-216	786	768	-18	1.240	1.170	-70	51	41	-10	10.952	10.638	-314
CFGM	3.552	3.537	-15	563	527	-36	457	462	5	16	13	-3	4.588	4.539	-49
CFGS	1.886	2.015	129	150	171	21	213	199	-14	2	—	-2	2.251	2.385	134
PGS	703	696	-7	128	116	-12	95	82	-13		11	11	926	905	-21
Total	**120.114**	**123.437**	**3.323**	**14.222**	**14.426**	**204**	**16.091**	**16.278**	**187**	**978**	**1000**	**22**	**151.405**	**155.141**	**3.736**
Règim Especial	**8.707**	**8.573**	**-134**	**911**	**1.021**	**110**	**1.478**	**1.408**	**-70**	**117**	**113**	**-4**	**11.213**	**11.115**	**-98**

1. A batxillerat i Cicles formatius no es preveu la modalitat a distància i d'adults
2. Règim especial no inclou alumnat dels centres d'adults.

Font: Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura.

Un aspecte destacable amb relació a altres comunitats autònomes és la presència de la gestió privada, principalment en els ensenyaments obligatoris. Veiem les dades més recents. El 63,7% de la matriculació als ensenyaments de règim general es produeix a centres públics: 63,2% a infantil, 60,8% a primària, 71,5% a ESO, 82,9% a batxillerat, 89,4% a cicles formatius de grau mitjà, 88,5% a cicles formatius de grau superior i 63,7% a programes de garantia social. L'alumnat matriculat en centres privats s'incrementa a la secundària obligatòria i no obligatòria i és als nivells d'infantil i primària en què destaca més la gestió privada concertada: a primària el 39,2% de l'alumnat està matriculat a centres privats i privats concertats.

La relació entre la gestió pública i la privada és pràcticament la mateixa que el curs anterior: el 63,7% de l'oferta educativa és pública i el 36,3% és privada. Es manté la tendència dels darrers cursos, i l'oferta pública al conjunt de l'Estat és 3,3 punts superior a l'oferta pública de les Illes (4 el curs passat). Els centres privats concentren el 39,2% de l'alumnat de l'ESO (l'1,7% menys que el curs anterior), el 36,8% de l'alumnat de primària (el 4,1% més que la mitjana estatal) i el 37,9% de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil (6,1 més que la mitjana estatal). La presència de la gestió privada en els cicles formatius és molt baixa: els centres privats representen només el 14% del conjunt de la formació professional, l'11% menys que al conjunt de l'Estat. Igualment, al primer cicle d'educació infantil la gestió privada supera en nou punts el percentatge estatal. (Vegeu el quadre III-39.)

Les taxes brutes d'escolaritat, a tots els nivells educatius no obligatoris (infantil i secundària no obligatòria), es troben per sota de les taxes estatals. A l'educació infantil, la taxa bruta d'escolaritat a les Illes Balears és de l'11,2 % i el 90,4% al primer

Quadre III-39. Distribució percentual de l'alumnat matriculat per titularitat del centre. Curs 2007/ 2008

	Total	E. infantil primer cicle[1]	E. infantil segon cicle	E. primària	ESO	Batxillerat[2]	Formació professional[3]
Centres públics							
Estatal	67,4	43,7	68,2	67,3	66,3	72,7	75,0
Illes Balears	64,1	51,6	62,1	63,2	60,8	72,5	86,0
Centres privats							
Estatal	32,6	57,4	31,8	32,7	33,7	27,3	25,0
Illes Balears	35,9	48,4	37,9	36,8	39,2	27,5	14,0

1. En centres autoritzats per el Administració educativa.
2. No inclou règim d'educació a distància.
3. Cicles formatius i programes de garantia social. No inclou règim d'educació a distància.

Font: MECD. Estadístiques dels ensenyaments no universitaris. Avançament de dades del curs 2007/08.

Quadre III-40. Taxa bruta d'escolaritat per nivell d'ensenyament (estatal i de la CAIB). Curs 2007/2008

	E. infantil primer cicle	E. infantil segon cicle	Batxillerat	CF grau Mitjà	CF grau Superior	Prog. garantia social
	(0-2)	(3-5)	(16-17)	(16-17)	(18-19)	(16-17)
Estatal	19,9	98,3	68,8	26,6	23,7	5,1
Illes Balears	11,2	90,4	56,1	22,3	11,2	4,2

Font: MECD. Estadístiques dels ensenyaments no universitaris.Avançament de dades del curs 2007/2008.

i segon cicle respectivament, mentre a l'Estat és del 19,9% i del 98,3%. És al primer cicle on la diferència arriba a 8,7 punts. Les taxes a la secundària no obligatòria són les següents: (Vegeu el quadre III-40.)

- Batxillerat: 56,1% (12,7 punts menys que la taxa estatal).
- Cicles formatius de grau mitjà: 22,3% (4,3 punts menys que la taxa estatal).
- Cicles formatius de grau superior: 11,2 (12,5 punts menys que la taxa estatal).
- Programes de garantia social: 4,2 (1,1 punts menys que la taxa estatal).

Atenent les dades referides a la tipologia de centres educatius, del total de 496 centres dedicats als ensenyaments de règim general i especial, 322 són públics, 112 són concertats, 32 són privats i 30 són centres municipals. Quant als centres concertats, del total de 112 que hi a les Illes, 96 estan ubicats a Mallorca, 10 a Menorca, 5 a Eivissa i 1 a Formentera. Dels 32 centres privats, 25 són a Mallorca, 6 a Menorca i 1 a Eivissa. (Vegeu el quadre III-41.)

Quant a les dades de professorat, la distribució per illes i titularitat dels centres és la següent: dels 15.654 professors contractats el curs 2007-2008, 12.030 ho han estat a centres públics, i 3.624, a centres concertats. (Vegeu el quadre III-42.)

Amb relació a la distribució de les unitats/grups d'acord amb la titularitat dels centres, del total dels 7.589 grups, n'hi ha 5.115 a centres públics, 2.047 a centres concertats i 271 a centres privats. (Vegeu el quadre III-43.)

El nombre mitjà d'alumnes per unitat a l'ensenyament obligatori continua sent més elevat als centres privats que als centres públics, principalment en els grups d'educació infantil de primer cicle (15,5 alumnes a centre privats respecte de 13,0 als públics), a l'educació infantil de segon cicle (25,6 respecte de 21,5 als públics), a l'educació primària (26,0 respecte de 21,8 als públics) i a l'ESO (26,3 respecte de 21,6 dels centres públics). Si bé el curs anterior les ràtios de les Balears estaven més igualades amb les ràtios del conjunt de l'Estat (menys als cicles formatius, que eren inferiors), enguany les ràtios mostren divergència respecte a la mitjana estatal. Des d'infantil fins a primària són superiors

Quadre III–41. Nombre i distribució de centres per tipologia, titularitat i concertació. Curs 2007/ 2008

	Balears					Mallorca					Menorca					Eivissa					Formentera				
	C. públics	C. concertats	C. privats	C. municipals	Total general	C. públics	C. concertats	C. privats	C. municipals	Total general	C. públics	C. concertats	C. privats	C. municipals	Total general	C. públics	C. concertats	C. privats	C. municipals	Total general	C. públics	C. concertats	C. privats	C. municipals	Total general
Escoleta d'educació infantil	7	16	18	29	70	6	12	12	25	55	1	3	6	4	14							1			1
Col·legi públic d'infantil i primària	205				205	152				152	18				18	32				32	3				3
Institut d'educació secundària	66				66	49				49	7				7	9				9	1				1
Centre privat de règim general (concertat o no)		90	9		99		78	8		86		7			7		5	1		6					
Centre d'ensenyament d'adults	27		1		28	18		1		19	5				5	4				4					
Centre d'educació especial	1	6			7	1	6			7															
Escola oficial d'idiomes	8				8	4				4	2				2	1				1	1				1
Estudis artístics	4		1		5	2		1		3	1				1	1				1					
Estudis musicals i de dansa	4		3	1	8	2		3	1	6	1				1	1				1					
Totals	**322**	**112**	**32**	**30**	**496**	**234**	**96**	**25**	**26**	**381**	**35**	**10**	**6**	**4**	**55**	**48**	**5**	**1**		**54**	**5**	**1**			**6**

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

Quadre III-42. Professorat a centres públics i concertats per nivells i illes. Curs 2007-2008

	Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Publics	Concertats	Públics	Concertats	Públics	Concertats	Públics	Concertats
E. infantil	1.538	1.937	211	160	284	101	19	3
E. primària	3.026		398		531		42	
E. secundària	4.436	1.270	652	86	831	67	62	—
Total	9.000	3.207	1.261	246	1.646	168	123	3

Font: Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat.

Quadre III-43. Distribució d'acord amb la titulació. Curs 2007-2008

	C. públics	C. concertats	C. privats	C. municipals	Total general
Ed. infantil - primer cicle	2	48	82	156	288
Ed. infantil - segon cicle	908	438	32	—	1.378
Ed. primària	1.781	802	67	—	2.650
ESO	1.115	541	48	—	1.704
Batxillerat	350	94	23	—	467
Programes de garantia social	67	8	—	—	75
Cicles formatius de grau mitjà	234	29	7	—	270
Cicles formatius de grau superior	145	6	8	—	159
Educació especial	26	81	—	—	107
Cicles formatius d'arts plàstiques i disseny	24	—	—	—	24
Escoles oficials d'idiomes	360	—	—	—	360
ESO per a adults	103	—	4	—	107
Total ILLES BALEARS	5.115	2.047	271	156	7.589

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

(+1,6 a infantil de primer cicle, +1,5 a infantil de segon cicle i +2,2 a primària. Al contrari, a tot l'ensenyament secundari (obligatori i no obligatori) les ràtios són més baixes que al conjunt estatal: (1,2 a l'ESO, (0,4 al batxillerat, (2,2 als cicles formatius de grau mitjà i (3,6 als de grau superior. (Vegeu el quadre III-44.)

Els programes de diversificació curricular es preveuen a la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, i en el Decret 86/2002, de 14 de juny, s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria de les Illes Balears i la normativa amb referència a la diversificació curricular, i les condicions generals per establir-les. Els pro-

Quadre III-44. Nombre mitjà d'alumnes per unitat/ grup per ensenyament (estatal i de la CAIB). Curs 2007-2008

	Ed. infantil primer cicle	Ed. infantil segon cicle	Ed. primària (1)	Ed. especial (2)	ESO	Batxillerat (3)	CF grau mitjà (3)	CF grau superior (3)	Prog. garantia social
Total centres									
Estatal	13,7	21,4	21,0	5,5	24,4	24,0	17,9	18,0	11,8
Illes Balears	14,1	22,9	23,2	4,9	23,2	23,6	15,7	14,4	11,5
Centres públics									
Estatal	13,1	20,3	19,7	5,0	23,6	23,9	17,8	18,1	11,7
Illes Balears	13,0	21,5	21,8	5,3	21,6	22,8	15,5	14,2	11,4
Centres privats									
Estatal	14,2	24,2	24,2	6,1	26,1	24,4	20,8	17,9	12,2
Illes Balears	15,5	25,6	26,0	4,8	26,3	25,9	20,9	16,3	11,6

1. Unitats amb alumnat d'educació infantil i primària. També inclou unitats d'educació primària amb alumnat de primer cicle d'ESO
2. Inclou les unitats de centres específics i les aules d'E.Especial en centres ordinaris.
3. Règim ordinari.

Font: MECD. Estadístiques dels ensenyaments no universitaris. Sèries temporals per comunitat autònoma (dades avanç curs 2007/2008).

grames de diversificació curricular s'apliquen als centres que disposen de l'autorització de la Direcció General de Planificació i Centres Educatius. La ràtio mínima per constituir un grup de diversificació és de 10 alumnes. Durant el curs 2007-2008, els percentatges més elevats d'alumnat es produeixen a Mallorca i a Formentera. En concret, la distribució de l'alumnat de l'ESO de diversificació al conjunt de les Illes és la següent: (Vegeu el quadre III-45.)

- Illes Balears: 7,8% a tercer i 8,6% a quart.
- Mallorca: 8% a tercer 9% a quart.
- Menorca: 6,5% a tercer i 5,6% a quart.
- Eivissa: 7% a tercer i 7,5% a quart.
- Formentera: 14,5% a tercer i 11,1% a quart.

Els percentatges de diversificació s'incrementen en el cas dels homes i als centres públics. El mateix fet es produeix als programes de garantia social. Durant el curs 2007-2008, la matrícula als programes de garantia social arriba a 905 alumnes, 29 dels quals corresponen a l'educació especial. Del total dels alumnes hi ha un clar predomini de les places públiques i mas-

Quadre III-45. Alumnat d'educació secundària obligatòria amb diversificació curricular. Curs 2007-2008

		C. públics			C. concertats			C. privats				
Illa	Diversificació	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Total general	%
Illes Balears	Sense diversificació 3r ESO	2.512	2.584	5.096	1.638	1.680	3.318	169	132	301	8.715	92,2
	Amb diversificació 3r ESO	244	244	488	143	105	248	—	—	—	736	7,8
	Sense diversificació 4t ESO	2.035	2.297	4.332	1.391	1.553	2.944	160	136	296	7.572	91,4
	Amb diversificació 4t ESO	248	266	514	119	76	195	—	—	—	709	8,6
Mallorca	Sense diversificació 3r ESO	1.888	1.910	3.798	1.417	1.496	2.913	144	106	250	6.961	92,0
	Amb diversificació 3r ESO	192	186	378	128	98	226		—		604	8,0
	Sense diversificació 4t ESO	1.501	1.704	3.205	1.243	1.361	2.604	135	112	247	6.056	91,0
	Amb diversificació 4t ESO	199	204	403	119	76	195	—	—	—	598	9,0
Menorca	Sense diversificació 3r ESO	238	260	498	131	91	222	—	—	—	720	93,5
	Amb diversificació 3r ESO	18	22	40	6	4	10	—	—	—	50	6,5
	Sense diversificació 4t ESO	215	239	454	91	110	201	—	—	—	655	94,4
	Amb diversificació 4t ESO	17	22	39	—	—	—	—	—	—	39	5,6
Eivissa	Sense diversificació 3r ESO	364	389	753	90	93	183	25	26	51	987	93,0
	Amb diversificació 3r ESO	31	31	62	9	3	12	—	—	—	74	7,0
	Sense diversificació 4t ESO	298	327	625	57	82	139	25	24	49	813	92,5
	Amb diversificació 4t ESO	29	37	66	—	—	—	—	—	—	66	7,5
Formentera	Sense diversificació 3r ESO	22	25	47	—	—	—	—	—	—	47	85,5
	Amb diversificació 3r ESO	3	5	8	—	—	—	—	—	—	8	14,5
	Sense diversificació 4t ESO	21	27	48	—	—	—	—	—	—	48	88,9
	Amb diversificació 4t ESO	3	3	6	—	—	—	—	—	—	6	11,1

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

Quadre III-46. Distribució percentual de l'alumnat de garantía Social. Curs 2007-2008

	Titularitat Centres				Sexe				
	Publics	%	Concertats	%	Homes	%	Dones	%	Total
Mallorca	592	85,1	104	14,9	490	70,4	206	29,6	696
Menorca	116	100,0	—	—	83	71,6	33	28,4	116
Eivissa	82	100,0	—	—	58	70,7	24	29,3	82
Formentera	11	100,0	—	—	7	63,6	4	36,4	11
Illes Balears	801	88,5	104	11,5	638	70,5	267	29,5	905

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

culines. El 88,5% de les places s'ofereixen a centres públics i el 70,5% de l'alumnat és masculí. A més, el 73,9% de les places corresponen a programes que es fan a Mallorca, el 14,48% a Menorca, el 10,20% a Eivissa i l'1,37% a Formentera. (Vegeu el quadre III-46.)

Quant a la promoció de l'alumnat i la seva evolució els darrers cursos, cal fer-ne una valoració detallada per nivells. Entre els cursos 2004-2005 i 2006-2007, entre el 92% i el 93% de l'alumnat de la primària promociona. A mesura que s'incrementa el nivell es va produint un descens de les taxes de promoció que tornen a incrementar-se als cicles formatius de grau superior. Concretament, el curs 2006-2007, a l'ESO promociona el 79,2% de l'alumnat avaluat: quasi el 50% ho fa amb totes les matèries aprovades. A la secundària no obligatòria els nivells de promoció baixen. Al batxillerat, promociona el 70,6% de l'alumnat avaluat, el 55,5% amb totes les matèries aprovades. Als cicles formatius de grau mitjà promociona el 64,3% de l'alumnat i als cicles formatius de grau superior ho fa el 84%. Respecte als cursos anteriors, les diferències no són gaire significatives. Només en el cas del batxillerat el nivell de promoció ha minvat en quasi cinc punts si el comparam amb el curs 2004-2005: ha passat del 75,3% d'alumnes que promocionen al 70,6. (Vegeu el quadre III-47.)

Amb relació a l'educació d'adults de caràcter formal, es comptabilitzen 51 matriculacions més que el curs passat. Les variacions més significatives respecte al

Quadre III-47. Promoció de l'alumnat 2004-05, 2005-06 i 2006-07

Ensenyament	Resultats	2004-05	%	2005-06	%	2006-07	%
E. primària	Avaluat	29.377	100	29.205	100,0	30.084	100,0
E. primària	Promociona	27.275	92,8	27.176	93,1	27.835	92,5
E. primària	No promociona	2.102	7,2	2.029	6,9	2.249	7,5

Continua

Quadre III-47. Promoció de l'alumnat 2004-05, 2005-06 i 2006-07

Ensenyament	Resultats	2004-05	%	2005-06	%	2006-07	%
ESO	Avaluat	39.423	100	39.726	100,0	39.135	100,0
ESO	Va aprovar amb matèries pendents	12.455	31,6	11.441	28,8	11.822	30,2
ESO	Va aprovar totes les matèries	18.753	47,6	19.322	48,6	19.182	49,0
ESO	No promociona	8.215	20,8	8.963	22,6	8.131	20,8
Batxillerat	Avaluat	9.445	100,0	9.778	100,0	9.743	100,0
Batxillerat	Va aprovar amb matèries pendents	1.481	22,3	1.390	14,2	1.467	15,1
Batxillerat	Va aprovar totes les matèries	5.010	53,0	5.455	55,8	5.410	55,5
Batxillerat	No promociona	2.954	31,3	2.933	30,0	2.866	29,4
CFGM	Avaluat	1.857	100,0	2.044	100,0	1.829	100,0
CFGM	Promociona	1.278	68,8	1.330	65,1	1.176	64,3
CFGM	No promociona	579	31,2	714	34,9	653	35,7
CFGS	Avaluat	858	100,0	911	100,0	848	100,0
CFGS	Promociona	712	83,0	731	80,2	712	84,0
CFGS	No promociona	146	17,0	180	19,8	136	16,0

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

curs anterior són, per una part, l'increment de 412 places als cursos de llengua castellana per a immigrants i, per l'altra, la pèrdua de 394 matrícules a l'educació secundària per a persones adultes i de 189 matrícules als cursos d'alfabetització. Continuant la tendència dels darrers cursos, les especialitats que aglutinen la major part de l'alumnat adult són l'educació secundària de persones adultes (2.782 alumnes) i la llengua espanyola per a immigrants (3.647 alumnes). Val a dir que la xifra total de l'alumnat adult inclou també els alumnes dels ensenyaments de caràcter no formal, que el curs 2006-2007 són un total de 4.209. (Vegeu el quadre III-48.)

Hi ha 14 centres d'educació d'adults: 11 a Mallorca, 1 les Pitiüses i 2 a Menorca. La participació en els CEPA és majoritàriament femenina. Del total de 12.634 adults matriculats durant el curs 2007-2008, el 65,7% han estat dones (8.300) i el 34,3% homes (4.334). La major presència de dones destaca, per ordre descendent, al CEPA Llucmajor (73,8% de dones), al CEPA La Balanguera (72,1%) i al CEPA Joan Mir i Mir (71,1%). (Vegeu el quadre III-49.)

Quadre III-48. Evolució de l'alumnat matriculat a ensenyaments d'adults de caràcter formal i no formal. Curs 2000/ 2001 i 2007/ 2008

	00-01	01-02	02-03	03-04	04-05	05-06	06-07	07-08
Ensenyaments inicials d'educació bàsica								
Alfabetització	325	445	421	495	486	470	702	513
Consolidació de coneixements	301	264	286	269	268	235	346	383
Educació secundària per a persones adultes								
Presencial	1.285	1.566	1.954	2.294	2.546	2.535	2.582	2.482
Distància	320	420	390	494	576	713	594	300
Preparació de proves lliures i d'accés a altres ensenyaments								
Preparació proves lliures Graduat Secundària			29	133	82	144	89	86
Preparació Prova Accés a la Universitat	268	347	309	349	344	352	414	445
Preparació Prova Accés CFGM	3	10	3	33	106	66	64	67
Preparació Prova Accés CFGS	86	231	400	449	510	537	620	689
Ensenyament de llengües								
Llengua castellana per a Immigrants	1.001	1.039	1.192	1.102	1.077	1.243	1.211	1.623
Llengua catalana	1.271	2.062	2.844	1.893	1.881	1.868	2.023	2.024
Altres ensenyaments Tècnic Professionals	112	123	88	144	114	90	6	90
Total ensenyament de caràcter formal	6.744	8.437	7.916	7.655	7.990	8.253	8.651	8702
Total ensenyament de caràcter no formal	3.808	6.264	6.155	*	5.949	6.726	5.273	4.209
TOTAL	**10.552**	**14.701**	**14.071**	*	**13.939**	**14.979**	**13.924**	**12.911**

* Dades no disponibles al MECD

Font: MECD. Estadístiques dels ensenyaments no universitaris. Resultats definitius i avançament de les dades del curs 2007/08.

Quadre III-49. Alumnat matriculat a centres d'adults. Curs 2007/08

Centre	Homes	Dones	Totals	% dones
CEPA Mancomunitat Des Raiguer	255	516	771	66,9
CEPA Llucmajor	221	623	844	73,8
CEPA Son Canals	144	338	482	70,1
CEPA Pitiüses	316	681	997	68,3

Continua

Quadre III-49. Alumnat matriculat a centres d'adults. Curs 2007/08				
Centre	Homes	Dones	Totals	% dones
CEPA Joan Mir i Mir	510	1.253	1.763	71,1
CEPA Ciutadella	479	1.131	1.610	70,2
CEPA Francesc de Borja Moll	231	420	651	64,5
CEPA Llevant	249	217	466	46,6
CEPA La Balanguera	273	706	979	72,1
CEPA Mancomunitat des Pla de Mallorca	64	97	161	60,2
CEPA Camp Rodó	302	684	986	69,4
CEPA Calvià	295	628	923	68,0
CEPA Alcúdia	698	968	1.666	58,1
CEPA Amanecer	297	38	335	11,3
Totals	**4.334**	**8.300**	**12.634**	**65,7**

Font: Direcció General Planificació i Centres.

4.1.2. L'escolarització de l'alumnat estranger

Tal com hem anant veient al llarg dels darrers anys al conjunt de l'Estat, la immigració té uns trets nous i característics, els quals és important conèixer i analitzar, com a fenomen social total, ja que l'escolarització n'és una part. El nostre sistema educatiu s'enfronta a un alt nivell d'heterogeneïtat social, econòmica, cultural i acadèmica de l'alumnat al qual ha de donar respostes adaptades a les seves necessitats. En el cas de l'alumnat estranger, l'important augment de l'escolarització d'aquest col·lectiu en els darrers dotze cursos escolars —període en què el nombre d'estrangers en l'educació no universitària s'ha multiplicat per deu— i els seus trets característics tenen importants repercussions sobre el conjunt del sistema educatiu a diferents nivells que és important conèixer per les importants conseqüències d'aquesta realitat en la construcció del sistema educatiu, en les pràctiques educatives i en els nous ciutadans. Aquestes dades, doncs, ens han de servir a més per reflexionar sobre el model d'escola i de societat que volem.

Fent una mirada retrospectiva sobre l'escolarització d'alumnat immigrant en els darrers dotze anys en els ensenyaments no universitaris, el nombre d'alumnat escolaritzat ha estat molt important, sobretot pel que fa a la seva ràpida evolució en poc temps. Al conjunt de l'Estat i durant el curs 1996-1997, hi havia 63.044 alumnes escolaritzats a les ensenyances no universitàries de règim general. El curs 2006-2007, el nombre d'alumnes a aquestes mateixes ensenyances fou de 637.676.[22]

22. Ministerio de Educación y Ciencia (2007). Avances Curso 2006-2007. Series de alumnado extranjero. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Información y Publicaciones.

Quadre III-50. Percentatge d'alumnat estranger per comunitat autònoma (06-07)	
	2006-2007 (%)
Illes Balears	13,6
La Rioja	12,9
Madrid	12,4
Catalunya	11,3
Comunitat Valenciana	11,2
Múrcia	11,0
Aragó	10,1
Navarra	9,7
Espanya	8,4
Canàrias	8,2
Castella la Manxa	7,3
Castella i Lleó	6,0
Cantàbria	5,6
Melilla	5,2
Andalusia	4,9
País Basc	4,8
Astúries	3,8
Galícia	2,8
Extremadura	2,6
Ceuta	1,6

Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Dades i xifres. Curs 2007-2008

Així, per cada mil alumnes s'ha passat de 8,4 alumnes estrangers el curs 1996-1997, a 83,7 el curs 2006-2007.[23] El nombre d'alumnat escolaritzat s'ha multiplicat per deu, i ha incidit sobre el conjunt de totes les comunitats autònomes. En el cas de les Illes Balears, el curs 1996-1997 hi havia 2.207 alumnes estrangers escolaritzats a les ensenyances no universitàries i el curs 2006-2007, n'hi havia 21.751. En termes comparatius amb la resta de comunitats autònomes, el percentatge d'alumnat estranger a les Illes Balears el curs 2006-2007 fou del 13,6%, el més elevat de tot l'Estat i molt per sobre de la mitjana nacional (8,4%).[24] (Vegeu el quadre III-50.)

Segons les dades de la Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura, el percentatge d'alumnat estranger en el curs 2007-2008 en l'educació no universitària va ser del 14,5% respecte a la població general. Segons les dades procedents d'aquesta

23. Ministerio de Educación y Ciencia (2007). Avances Curso 2006-2007. Series de alumnado extranjero. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Información y Publicaciones.

24. Ministerio de Educación y Ciencia (2007). Datos básicos de la educación en España en el curso 2007/2008. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Información y Publicaciones.

Quadre III-51. Alumnat total i estranger per nivells educatius (2003-2004 a 2007-2008)

	2003-2004			2004-2005			2005-2006		
	Total alumnat	Estrangers	% estrangers	Total alumnat	Estrangers	% estrangers	Total alumnat	Estrangers	% estrangers
Educació infantil	29.994	3.098	10,32	31.306	3.141	10,03	32.332	3.297	10,19
Educació primària	57.166	6.771	11,84	56.988	7.556	13,25	56.726	8.719	15,37
ESO (primer i segon cicle)	40.300	3.998	9,92	40.017	4.508	11,26	39.126	5.124	13,09
Batxillerat (LOGSE)	11.706	535	4,57	11.740	665	5,66	11.724	708	6,03
Cicles formatius d'FP	6.478	236	3,64	6.824	335	4,9	6.319	507	8,02

	2006-2007			2007-2008		
	Total alumnat	Estrangers	% estrangers	Total alumnat	Estrangers	% estrangers
Educació infantil	33.967	3.311	9,75	35.781	3.900	10,9
Educació primària	59.004	9.462	16,04	61.352	10.238	16,7
ESO (primer i segon cicle)	39.717	5.778	14,55	39.541	6.454	16,3
Batxillerat (LOGSE)	11.243	873	7,76	10.638	891	8,4
Cicles formatius d'FP	6.839	562	8,22	6.924	692	10,0

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

mateixa font, el percentatge d'alumnat estranger escolaritzat a la primària respecte al total de la població escolaritzada fou de l'11,84% el curs 2003-2004 i del 16,7% el curs 2007-2008. Per una altra banda, el percentatge d'alumnat estranger escolaritzat a l'educació secundària obligatòria fou del 9,92% el curs 2003-2004 i del 16,30% el curs 2007-2008. (Vegeu el quadre III-51.)

Tenint en compte una perspectiva evolutiva en el conjunt de les Illes balears des del curs 2003-2004 al 2007-2008, l'augment d'alumnat estranger ha estat constant (del 10,10% el curs 2003-2004 al 14,5% el curs 2007-2008), particularment a l'educació primària (de l'11,84% el curs 2003-2004 al 16,70% el curs 2007-2008) i a l'educació secundària obligatòria (del 9,92% el curs 2003-2004 al 16,30% el curs 2007-2008).

Per illes i per nivells educatius, la distribució total en percentatges és la següent: dels 10.238 alumnes estrangers escolaritzats a l'educació primària el curs 2007-2008, el 78,2% són a Mallorca, el 7,9% a Menorca, el 13,0% a Eivissa i el 0,9% a Formentera. Pel que fa a l'escolarització dels 6.454 alumnes estrangers en l'educa-

Quadre III-52. Alumnat estranger a Balears. (2007-2008)											
ILLA	Ed. infantil	Ed. primària	ESO	Batxillerat	Cicles GM	Cicles GS	Ed. especial	Garantia social	Ed. idiomes	Règim especial	Total/illa
Mallorca	2.977	8.003	5.168	722	350	220	44	155	11	677	18.327
Menorca	317	806	457	35	46	10	3	34	45	34	1.787
Eivissa	566	1.332	778	131	51	15	6	19	21	102	3.021
Formentera	40	97	51	3			2	4		9	206
Total/ Ensenyamt	3.900	10.238	6.454	891	447	245	55	212	77	822	23.341

NOTA: L'apartat ESO no inclou ESO per a adults.

L'apartat de Batxillerat inclou el nocturn i també a distància.

Els apartats "de cicles GM" i de "cicles GS" inclouen tots els cicles (adults també) a excepció dels d'arts plàstiques, que figuren dins el règim especial.

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

ció secundària, les dades en percentatges van ser les següents: a Mallorca el 80,1%, a Menorca el 7,1%, a Eivissa el 12,0% i a Formentera el 0,8%. (Vegeu el quadre 52.)

D'acord amb les dades de la Direcció General de Planificació i Centres del curs 2007-2008, del darrer *Boletin CIDE* (2007)[25] i dels números anteriors, en el nostre país l'escolarització d'aquest alumnat s'ha dut a terme fonamentalment en els centres de titularitat pública. Aquesta mateixa realitat també s'ha produït a les Illes Balears,[26] i també un increment constant del nombre d'alumnes escolaritzats als diferents nivells educatius.

El curs 2007-2008 continua aquesta concentració d'estrangers en els centres públics: del total dels 23.638 alumnes estrangers, 19.586 (83%) foren escolaritzats a l'escola pública i 4.042 en centres privats. (Vegeu el quadre III-53.)

D'acord amb les dades recollides, l'escola pública escolaritza més del 80% del total d'alumnes estrangers escolaritzats, de forma gairebé constant a tots els nivells educatius.

Analitzant la informació estatal per nivells educatius (CIDE, 2007), i comparant les dades de les Illes Balears dels cinc darrers cursos (2003-2004, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007 i 2007-2008) del total d'alumnat i dels alumnes estrangers, (Vegeu els quadres III- 49 i 51.) es pot comprovar que el major nombre d'alumnat estranger es concentra a l'educació primària, amb 61.352 alumnes, l'educació secundària obligatòria, 39.541 alumnes, i l'educació infantil, amb 35.781 alumnes.

Tot i que en termes absoluts el nombre d'alumnes no és gaire important, cal destacar la presència del 23,40% d'alumnat estranger en els programes de garantia social. Sobre això, s'ha de remarcar que el percentatge de participació dels alumnes

25. Ministerio de Educación y Ciencia. Centro de Investigación y Documentación Educativa. (septiembre, 2007) .El alumnado extranjero en el sistema educativo español (1996-2007). *Boletín CIDE de Temas Educativos*, núm. 16.

26. Com ja s'ha anat recollint en les memòries del CES de tots els anys anteriors. Palma: CES.

Quadre III-53. Alumnat estranger per nivell educatiu i titularitat del centre. Curs 2006-2007

	TOTAL	Ed. infantil	Ed. primària	Ed. especial	ESO	Batxillerat	Cicles format. de FP	Prog. garantia social	Ens. artístiques	Ens. d'idiomes	Ens. esportives
Total Espanya	**695.190**	**118.007**	**292.457**	**2.760**	**197.184**	**27.181**	**27.547**	**7.069**	**3.176**	**15.178**	**43**
Publics	575.722	97.959	247.744	1.816	160.298	23.060	21.709	4.946	3.006	15.178	6
Privats	119.468	20.048	44.713	944	36.886	4.121	5.838	2.123	170	0	37
% Publics	**83**	**83**	**85**	**66**	**81**	**85**	**79**	**70**	**95**	**100**	**14**
Total I. Balears	**23.638**	**4.179**	**10.238**	**55**	**6.454**	**891**	**692**	**212**	**95**	**822**	**0**
Publics	19.586	3.316	8.557	22	5.224	755	590	206	94	822	0
Privats	4.052	863	1.681	33	1.230	136	102	6	1	0	0
% Públics	**83**	**79**	**84**	**40**	**81**	**85**	**85**	**97**	**99**	**100**	**0**

Font: Elaboració pròpia a partir de Ministeri d'educació i ciència. Alumnat estranger. Resultats per comunitat autònoma. Avançament del curs 2007-2008.

immigrants en els programes de garantia social ha augmentat de forma molt important cada curs acadèmic, amb un percentatge més elevat que el que reflecteix la seva presència a la formació professional (10,0%) i al batxillerat (8,40%).

D'acord amb aquestes dades, del total d'alumnes escolaritzats a l'ensenyança obligatòria —97.466 alumnes el curs 2003-2004, 97.005 alumnes el curs 2004-2005, 95.852 el curs 2005-2006, 98.721 el curs 2006-2007 i 100.893 el curs 2007-2008—, 10.769 alumnes el curs 2003-2004, 12.064 alumnes el curs 2004-2005, 13.843 alumnes el curs 2005-2006, 15.240 el curs 2006-2007 i 16.692 el curs 2007-2008 són estrangers (11,04%, 12,43%, 14,44%, 15,43% i 16,54% respectivament). L'increment interanual de l'alumnat estranger també reflecteix aquesta important evolució constant en si mateixa i respecte a les dades globals de la població autòctona. El nombre d'alumnes estrangers per cada 1.000 alumnes matriculats a l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria és molt superior a la mitjana nacional. (Vegeu el quadre III-54.)

Quadre III-54. Nombre d'alumnes estrangers per 1.000 alumnes matriculats a E. Infantil, E. Primària i ESO (2006-2007)

	Educació infantil (1)			Educació primària			ESO		
	Total	C. públics	C. privats	Total	C. públics	C. privats	Total	C. públics	C. privats
Espanya	67,6	86,2	34,5	103,2	128,8	50,9	92,1	112	52,8
I. Baleares	107,2	141,3	54,9	161,8	213,4	74,6	145,5	192,9	73,1

1. Per al càlcul de la taxa d'E.infantil no s'ha tingut en compte l'alumnat de primer cicle, ja que no es disposa d'aquesta informació per a l'alumnat estranger.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dadesde l'avançament del ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Curs 2006-2007.

Quadre III-55. Distribució percentual de l'alumnat estranger per àrees geogràfiques de procedència (2006-2007)

		Europa				Amèrica					
	Total	Total	UE	Resta	Àfrica	Nord	Central	Sud	Àsia	Oceania	No consta
Espanya	608.040	100	12,7	15,6	19,5	1,0	3,5	42,7	4,7	0,1	0,3
Illes Balears	21.751	100	21,5	8,7	17,9	0,7	2,8	45,1	3,3	0,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Eduació, Cultura i Esport. Avançament del curs 2006-2007.

Quadre III-56. Distribució de l'alumnat estranger per àrea geogràfica de procedència i per titularitat del centre (2006-2007)

		Europa				Amèrica				
	Total	UE	Resta	Àfrica	Nord	Central	Sud	Àsia	Oceania	No consta
Espanya	**608.040**	**77.051**	**94.701**	**118.454**	**6.028**	**21.292**	**259.935**	**28.626**	**309**	**1.644**
Pública	501.916	59.483	81.841	106.370	3.723	16.615	211.077	21.042	220	1.545
Privada	106.124	17.568	12.860	12.084	2.305	4.677	48.858	7.584	89	99
I.Balears	**21.751**	**4.672**	**1.900**	**3.893**	**144**	**606**	**9.800**	**727**	**9**	**0**
Pública	17.955	3.872	1.580	3.286	107	454	8.044	605	7	0
Privada	3.796	800	320	607	37	152	1.756	122	2	0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Avançament del curs 2006-2007.

Pel que fa a la procedència geogràfica de l'alumnat, el que procedeix d'Amèrica del Sud és el més nombrós en el sistema educatiu espanyol, i també en el de les Balears, amb percentatges una mica més elevats en el nostre cas. A les Illes, el grup següent més nombrós d'alumnes procedeix de la Unió Europea, amb percentatges nou punts per sobre dels percentatges estatals i set punts més baix pel que fa a la resta d'Europa; i respecte al curs anterior els percentatges estan un punt per sota en el cas de la Unió Europea i gairebé un punt més elevat en el cas de la resta d'Europa. El tercer gran grup procedeix del nord d'Àfrica, amb un percentatge dos punts inferior a l'estatal, i amb percentatges similars als del curs passat a les Illes Balears. (Vegeu el quadre III-55.)

La distribució d'aquest alumnat estranger per àrea geogràfica de procedència i titularitat del centre,[27] (Vegeu el quadre III-56.) reflecteix que el grup majoritari d'alumnes estrangers, 9.800 a les Balears, procedeix d'Amèrica del Sud.

27. Ministerio de Educación y Ciencia (2007). Avances Curso 2006-2007. Series de alumnado extranjero. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Información y Publicaciones.

QUADRE III-57. ALUMNAT ESTRANGER PER PAÍS/ ÀREA GEOGRÀFICA DE NACIONALITAT (2006-2007)

Unió Europea	**4.672**	**Àfrica**	**3.893**	**Amèrica del Sud**	**9.800**
Alemanya	1.570	Argèlia	77	Argentina	2.275
Bèlgica	75	Guinea Ecuatorial	34	Bolivia	742
França	254	Marroc	3.403	Brasil	307
Holanda	170	Altres Països de Àfrica	379	Xile	484
Italia	607	**Amèrica del Nord**	**144**	Colòmbia	1.716
Lituània	18	Canadà	13	Ecuador	2.952
Polònia	226	Estats Units	79	Perú	216
Portugal	157	Mèxic	52	Uruguai	878
Regne Unit	1.294	**Amèrica Central**	**606**	Venezuela	179
Suècia	69	Cuba	226	Altres Països Amèrica del Sud	51
Altres Països UE.	232	República Dominicana	324	**Àsia**	**727**
Reste d'Europa	**1.900**	Altres Països Amèrica Central	56	Xina	388
Bulgaria	638			Filipines	165
Rumania	664			Índia	65
Rusia	241			Pakistà	10
Suiza	96			Altres Països Àsia	99
Ucrania	152			**Oceania**	**9**
Otros Países Europa	109			**No consta país**	**0**
		TOTAL	**21.751**		

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Avançament del curs 2006-2007.

Com queda recollit (Vegeu el quadre III-57.), els països de procedència són principalment l'Equador, l'Argentina i Colòmbia; 4.672 de la Unió Europea, principalment resta d'Europa, Alemanya i el Regne Unit; i 3.893 d'Àfrica, principalment del Marroc. Els continents de procedència amb menys alumnes són Amèrica del Nord i Oceania, amb percentatges semblants als estatals. No obstant això, i d'acord amb les dades de la Direcció General de Planificació i Centres i amb les dades Avance del Ministeri d'Educació i Ciència, totes del curs 2007-2008, l'alumnat de la Unió Europea experimenta una important pujada a causa de la incorporació a aquest grup dels nous països (Bulgària i Romania), augment que ja s'observava en cursos anteriors. Un altre aspecte a tenir en compte es refereix a la diversitat de l'alumnat estranger pel que fa als països de procedència. Segons les dades de la Direcció General de Planificació i Centres dels cursos 2006-2007 i 2007-2008 hi

havia 126 i 127 nacionalitats diferents respectivament. Encara tenint en compte aquesta àmplia diversitat, la majoria d'alumnat estranger procedeix de països en vies de desenvolupament.[28]

La distribució de l'alumnat estranger segons la titularitat del centre i també la distribució per illes i per municipis són qüestions que s'han de tenir en compte en la planificació i l'organització educatives, el suport al professorat i les famílies i els programes que s'han de desenvolupar. L'alta concentració d'estudiants immigrants en la xarxa pública i en determinats territoris i centres concrets requereix sens dubte de l'adopció de mesures per evitar processos de marginació d'aquests centres i alumnes. Així mateix, també seria important afavorir una distribució equilibrada dels estudiants estrangers en el conjunt de la xarxa de centres públics i concertats. L'atenció a la diversitat requereix formació, estratègies organitzatives i de més recursos materials i humans perquè el sistema educatiu funcioni de forma adequada a les necessitats de l'alumnat i de les seves famílies.

4.1.3. El treball legislatiu de la comunitat autònoma de les Illes Balears

La normativa estatal ve marcada pel desplegament de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, i per l'adaptació de tota la normativa existent a la Declaració de Bolonya. Destaquen:

- Reial decret 900/2007, de 6 de juliol, pel qual es crea el Comitè per a la Definició del Marc Espanyol de Qualificacions per a l'Educació Superior (BOE núm. 172, de 19 de juliol).
- Reial decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix l'ordenació de les ensenyances universitàries oficials (BOE núm. 260, de 30 d'octubre).
- Reial decret 1467/2007, de 2 de novembre, pel qual s'estableix l'estructura del batxillerat i es fixen les ensenyances mínimes (BOE núm. 266, de 6 de novembre).
- Reial decret 1630/2007, de 29 de desembre, pel qual s'estableixen les ensenyances mínimes del segon cicle d'educació infantil (BOE núm. 4, de 4 de gener).

En l'àmbit autonòmic destaquen aquests texts normatius:

- Decret 16/2007, de 16 de març, pel qual s'autoritza la implantació de programes i títols oficials de postgrau a la Universitat de les Illes Balears (BOIB núm. 45, de 24 de març).
- Decret 22/2007, de 30 de març, pel qual es regulen els concerts singulars de l'educació secundària postobligatòria a la comunitat autònoma de les Illes Balears (BOIB núm. 48, de 31 de març).

28. Tal com també recull l'Informe España 2007 i 2008 del Centro de Estudios del Cambio Social. Madrid: Fundación Encuentro.

4.2.

Els estudis universitaris a les Illes Balears, 2007-2008

En els darrers deu anys, les universitats europees han estat sotmeses a un procés de reflexió i de canvis molt important. Tots els diagnòstics apunten cap a la convicció que només una reforma profunda de les universitats a Europa aconseguirà la formació de graduats superiors més preparats i enfortirà la recerca, de manera que pugui esdevenir un dels motors del desenvolupament econòmic i de la creació de riquesa, de benestar i de cohesió social que caracteritzen el model europeu de societat. Les universitats són cridades a jugar un paper central i estratègic en la nova societat i economia del coneixement, mitjançant tres vessants principals: formació universitària, recerca científica i progrés social, benestar col·lectiu i competitivitat. Per aquest motiu, té sentit presentar una vegada més les dades més rellevants del sistema universitari de les Illes Balears.

Actualment, la UIB disposa d'un bon reconeixement acadèmic, científic i de gestió. En l'àmbit de la formació i la docència, la UIB han mostrat en els darrers trenta anys una àmplia capacitat per adaptar els estudis a les noves realitats i necessitats, i per progressar en la formació integral dels estudiants universitaris.[29] Pel que fa a la recerca, les dades dels darrers anys ens indiquen una bona situació de la UIB en l'àmbit estatal. Sembla clar, doncs, que tant pel que fa a la qualitat de la formació com de la recerca i, de manera més incipient, la innovació, la UIB ha avençat molt des de la promulgació de la Llei de reforma universitària de 1983 i ha fet un salt que la situa, en molts aspectes, en una bona situació en el sistema universitari espanyol.

No obstant això, si es compara amb els sistemes universitaris més dinàmics d'Europa i dels Estats Units d'Amèrica, encara hi ha moltes febleses i molt camí per recórrer. És gairebé una obvietat recordar que, en el món globalitzat en què vivim, les regions del món que siguin capaces de formar millor els seus ciutadans i produir una recerca de més qualitat estaran en millors condicions afrontar els reptes del futur. A les Illes, cada dia hi ha més persones conscients que, per començar a caminar en aquesta direcció, no es poden ajornar més algunes decisions per superar les baixes taxes d'alumnat universitari i baixes taxes d'inversió pública en investigació i en la internacionalització de la UIB. Si observam les polítiques d'altres comunitats autònomes i països, veurem una tendència a crear aliances o a coordinar projectes interuniversitaris en àmbits acadèmics i científics específics. Actualment, el model d'universitat més comú, en el qual la universitat és aïllada i independent, comporta mínimes economies d'escala, molt poca necessitat d'estandarditzar i poca o nul·la cultura de col·laboració. El model de reagrupament,

29. Vegeu: Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas (2005). La Universidad española en cifras. Datos 2004. Información académica, productiva y financiera de las universidades públicas españolas. Madrid: CRUE. Document electrònic ((http://crue.org().

Quadre III-58. Evolució de la totalitat de l'alumnat matriculat a la UIB (2002-2008)						
Curs acadèmic	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08
Nombre d'alumnes	13.402	13.812	13.859	13.507	13.352	13.895
% (2002 base 100)	100,00	103,06	103,41	100,78	99,63	103,68

Font: Base de dades de la UIB (DataWareHouse).
Data: Dades el 18-05-2008.
Elaboració: Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB.

en canvi, afavoreix les col·laboracions, les economies d'escala, la recerca d'estàndards i l'esforç de col·laboració i cooperació. El treball coordinat, la capacitat de connexió i el desenvolupament d'aliances estratègiques esdevenen eines per millorar la tasca de les universitats en particular, i del sistema en conjunt. Durant els darrers cursos la UIB ha assumit aquests reptes de millora de les taxes d'alumnat i de recursos, juntament amb la coordinació amb altres universitats i la diversificació de les modalitats formatives (incorporant més formació a distància) i la reforma per adaptar-se a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES).

Si es presta atenció al nombre d'alumnes, a les Illes Balears van cursar estudis universitaris a la UIB i a les escoles i centres adscrits un total de 13.895 alumnes el curs 2007-2008, davant els 13.352 del curs anterior, la qual cosa significa un augment del 4,07% del nombre d'alumnes; per tant, es torna al nivell d'alumnes dels cursos 2003-2004 i 2004-2005 i es corregeix la senda de disminució iniciada els cursos 2005-2006 i 2006-2007. (Vegeu el quadre III-58.) L'alumnat que va seguir estudis a la UNED, amb 3.730 matriculats en aquest darrer curs, (Vegeu el quadre III-62.) i a la UOC, amb un total de 655 persones, completen l'alumnat universitari resident a les Illes. (Vegeu el quadre III-65.) Finalment, es poden tenir en compte els 946 alumnes que estudien a altres universitats de l'Estat. En total, 18.683 alumnes segueixen estudis universitaris de primer i segon cicle. A continuació comentarem amb més detall aquestes dades.

Per a l'anàlisi, ens centrarem preferentment en les dades de la UIB. La justificació d'aquesta decisió és evident: és l'única universitat pública presencial i concentra quasi el 71,47% de tot l'alumnat de les Illes que segueix estudis universitaris de primer i segon cicle.

La Universitat de les Illes Balears imparteix en l'actualitat un total de 49 títols oficials en vigència, 10 dels quals corresponen a llicenciatures o enginyeries superiors (cicle llarg), 20 a diplomatures, arquitectura tècnica o enginyeries tècniques (cicle curt) i 10 a titulacions pròpies de la UIB. Si l'oferta de la UNED i de la UOC és no presencial, la de la UIB no es pot dir que sigui només presencial, ja que inclou un model semipresencial ja molt desenvolupat —el programa Campus Extens—, i una titulació completa a distància d'educació social.

Pel que fa a la demanda de nou ingrés dels diversos estudis, es pot comprovar que els cinc tipus d'estudis amb més alumnat són el de mestre, que en les ofertes de la UIB i de l'Escola Alberta Giménez hi ha hagut 679 alumnes; seguits dels estudis d'empresarials, els quals en les dues modalitats han tingut 486 alumnes, i els estudis de turisme, amb tres opcions (Escola Felipe Moreno, Extensió Universitària d'Eivissa i UIB), els quals han obtingut 277 nous alumnes. A continuació, hi ha els estudis de salut, les opcions d'infermeria i de fisioteràpia, que arriben a 265 alumnes, i els de dret tenen 181 alumnes. (Vegeu el quadre III-59.)

Quadre III-59. Evolució per estudis de l'alumnat de nou ingrés a la UIB (2005-2008)

Estudi	2005-06	2006-07	% (2005 base 100)	2007-2008	% (2006 base 100)
Administració i Direcció d'Empreses	170	221	130,00	230	104,07
Arquitectura Tècnica	89	85	95,51	78	91,76
Biologia	101	103	101,98	88	85,44
Bioquímica	16	15	93,75	12	80,00
Ciències Empresarials	238	249	104,62	256	102,81
Comunicació Audiovisual (Alberta Giménez)	50	41	82,00	34	82,93
Diploma universitari en Geografia Física	1	2	200,00	1	50,00
Diploma universitari en Geografia Humana	2				
Diploma universitari en Geografia Regional	14	19	135,71	25	131,58
Diploma universitari en Geologia	3	1	33,33		0,00
Diploma universitari en Història de l'Art	20	9	45,00	11	122,22
Diploma universitari en Història de les Illes Balears		3		2	66,67
Diploma universitari en Literatura Catalana	6	1	16,67		0,00
Direcció Hotelera Internacional	53	55	103,77	57	103,64
Dret	171	160	93,57	181	113,13
Economia	77	76	98,70	79	103,95
Educació Social	90	89	98,89	115	129,21
Enginyeria Informàtica	44	44	100,00	39	88,64
Enginyeria Tècnica Agrícola. Especialitat d'Hortofructicultura i Jardineria	42	40	95,24	32	80,00
Enginyeria Tècnica de Telecomunicació. Especialitat en Telemàtica	24	31	129,17	20	64,52
Enginyeria Tècnica en Informàtica de Gestió	80	92	115,00	73	79,35
Enginyeria Tècnica en Informàtica de Sistemes	53	54	101,89	59	109,26
Enginyeria Tècnica Industrial. Especialitat en Electrònica Industrial	66	57	86,36	68	119,30

Continua

Quadre III-59. Evolució per estudis de l'alumnat de nou ingrés a la UIB (2005-2008)

Estudi	2005-06	2006-07	% (2005 base 100)	2007-2008	% (2006 base 100)
Filologia Anglesa	43	50	116,28	62	124,00
Filologia Catalana	18	21	116,67	19	90,48
Filologia Hispànica	21	23	109,52	27	117,39
Filosofia	28	31	110,71	29	93,55
Física	21	27	128,57	21	77,78
Fisioteràpia	83	77	92,77	79	102,60
Geografia	25	34	136,00	31	91,18
Graduat en Estudis Immobiliaris	1				
Graduat en Seguretat i Ciències Policials	119	107	89,92	74	69,16
Història	55	49	89,09	54	110,20
Història de l'Art	60	38	63,33	59	155,26
Infermeria	161	141	87,58	186	131,91
Itinerari d'especialització en Psicologia Clínica i de la Salut				47	
Matemàtiques	21	27	128,57	18	66,67
Mestre. Educació Especial	105	96	91,43	42	43,75
Mestre. Educació Especial (Alberta Giménez)	42	33	78,57	37	112,12
Mestre. Educació Física	73	68	93,15	68	100,00
Mestre. Educació Física (Alberta Giménez)	74	44	59,46	46	104,55
Mestre. Educació Infantil	75	69	92,00	110	159,42
Mestre. Educació Infantil (Alberta Giménez)	127	154	121,26	123	79,87
Mestre. Educació Musical	52	55	105,77	53	96,36
Mestre. Educació Musical (Alberta Giménez)	13	8	61,54	14	175,00
Mestre. Educació Primària	51	36	70,59	37	102,78
Mestre. Educació Primària (Alberta Giménez)	18	26	144,44	48	184,62
Mestre. Llengua Estrangera	59	53	89,83	53	100,00
Mestre. Llengua Estrangera (Alberta Giménez)	18	39	216,67	30	76,92
Pedagogia	103	93	90,29	123	132,26
Periodisme	48	44	91,67	34	77,27
Psicologia	97	101	104,12	116	114,85
Psicopedagogia	30	36	120,00	32	88,89
Química	26	26	100,00	40	153,85
Relacions Internacionals	166	221	133,13	213	96,38

Continua

Quadre III-59. Evolució per estudis de l'alumnat de nou ingrés a la UIB (2005-2008)

Estudi	2005-06	2006-07	% (2005 base 100)	2007-2008	% (2006 base 100)
Relacions Laborals	86	74	86,05	85	114,86
Treball Social	89	90	101,12	105	116,67
Turisme	202	177	87,62	170	96,05
Turisme del Consell Insular d'Eivissa i Formentera	51	46	90,20	70	152,17
Turisme (Escola Adscrita Felipe Moreno)	105	37	35,24	37	100,00
TOTAL	**3776**	**3698**	**97,93**	**3852**	**104,16**

Font: Base de dades de la UIB (DataWareHouse).
Data: Dades el 21-05-2008
Elaboració: Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB.

4.2.1. Evolució de la matrícula en els darrers anys

Al llarg dels cursos que van del 2002 a 2005, la matrícula no havia deixat d'augmentar. Aquesta tendència es va invertir el curs 2005-2006, i va disminuir també el curs 2006-2007 de manera moderada. (Vegeu el quadre III-60.) Aquesta tendència ha canviat el curs 2007-2008, i s'ha tornat als nivells de nova matrícula del curs 2003-2005. Les tendències, en el conjunt de l'Estat, han estat molt similars a les de la UIB, amb un descens moderat però sostingut respecte als cursos de final dels anys noranta[30]. En els darrers anys el nombre d'alumnes matriculats només augmenta en unes poques universitats. Cal dir que l'augment s'observa en especial a la Universitat Oberta de

Quadre III-60. Evolució de l'alumnat de nou ingrés a la UIB* (2002-2008)

2002-03			2003-04			2004-05		
Dona	Home	Total	Dona	Home	Total	Dona	Home	Total
2.075	1.522	3.597	2.285	1.641	3.926	2.325	1.512	3.837
57,69	42,31	100,00	58,20	41,80	100,00	60,59	39,41	100,00
Taxa de masculinitat			Taxa de masculinitat			Taxa de masculinitat		
73,34939759			71,81619256			65,03225806		

Continua

30. També es pot confirmar que durant el curs 2007-2008 continua la davallada del nombre d'alumnes del sistema universitari català (presencial, sense incloure-hi la UOC) registrada els cursos anteriors. La taxa de creixement anual acumulativa del sistema universitari català ha estat negativa, una vegada més, amb l'1,8%.

Quadre III-60. Evolució de l'alumnat de nou ingrés a la UIB* (2002-2008)

2005-06			2006-07			2007-08		
Dona	Home	Total	Dona	Home	Total	Dona	Home	Total
2.289	1.487	3.776	2.235	1.463	3.698	2.336	1.516	3852
60,62	39,38	100,00	60,44	39,56	100,00	60,64	39,36	100,00
Taxa de masculinitat			Taxa de masculinitat			Taxa de masculinitat		
64,96286588			65,45861298			64,89726		

*Dades provisionals per al 2007-2008 i definitives per al 2006-2007.
Font: Base de dades de la UIB (DataWareHouse).
Data: Dades el 18-05-2008
Elaboració: Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB.

Catalunya i a la Universitat Nacional d'Educació a Distància, atès que el seu funcionament i configuració com a universitats no presencials n'han motivat un creixement apreciable entre l'alumnat de les Balears al llarg dels darrers cursos. Probablement, la flexibilitat horària que permeten aquestes ofertes i la possibilitat de creixement no limitada per les instal·lacions han facilitat que se'n mantingués el creixement.

La distribució per sexe per al conjunt de la UIB, sobre la matrícula del curs 2007-2008, és del 60,42% per a dones i del 39,58% per a homes. El percentatge de dones a la UIB continua superant en més de sis punts la mitjana per al conjunt de les universitats espanyoles en aquest mateix curs (54%), segons les dades del Consell de Coordinació Universitària (2007). Aquesta diferència per sexe superior a la de l'Estat pot estar relacionada amb l'estructura de l'oferta de la UIB, en la qual dominen estudis més feminitzats. L'apreciable diferència per sexe no és conjuntural i és molt estable en els darrers set anys: de fet no ha canviat gaire des del curs 2000-2001, ja que llavors hi havia el 58,40% de dones, és a dir, ha augmentat la feminització un poc més d'un punt percentual. Si es calcula la taxa de masculinitat (TM) es pot comprovar que per cada 100 alumnes dones, només hi ha 65,50 homes (el curs 2006-2007, 66,41). (Vegeu el quadre III-61.)

Per branques d'ensenyament, aquesta distribució mostra, malgrat això, resultats molt dispars: en les enginyeries i arquitectura tècniques són majoritaris els homes (en algunes carreres la TM és superior a 500 homes per cada 100 dones), resultat que es produeix en el sistema universitari espanyol en un percentatge molt elevat. En l'extrem oposat se situen un seguit de branques: educació social (TM: 14,66), pedagogia (TM: 19,15), treball social (TM: 19,55), infermeria (TM: 19,57), psicologia (TM: 27,75), el conjunt de totes les carreres educatives (llevat de l'especialitat d'educació física) i el conjunt de les filologies (30,65%).

Quadre III-61. Nombre d'estudiants per sexe i estudis (2005-2008)

Any acadèmic	2005-06	2005-06	Taxa masculinitat	2006-07	2006-07	Taxa masculinitat	2007-08	2007-08	Taxa masculinitat
	Dona	Home		Dona	Home		Dona	Home	
Administració i Direcció d'Empreses	364	321	88,19	405	345	85,19	411	341	82,97
Arquitectura Tècnica	99	208	210,10	115	234	203,48	123	253	205,69
Biologia	285	176	61,75	276	171	61,96	275	174	63,27
Bioquímica	25	11	44,00	18	14	77,78	20	8	40,00
Ciències Empresarials	713	677	94,95	701	617	88,02	700	596	85,14
Comunicació Audiovisual (Alberta Giménez)	25	25	100,00	44	40	90,91	53	51	96,23
Diploma universitari en Geografia Física	1		0,00		2			2	
Diploma universitari en Geografia Humana		2							
Diploma universitari en Geografia Regional	5	9	180,00	7	13	185,71	5	21	420,00
Diploma universitari en Geologia	2	1	50,00		2			1	
Diploma universitari en Història de l'Art	12	8	66,67	9	2	22,22	11	2	18,18
Diploma universitari en Història de les Illes Balears				1	2	200,00		3	
Diploma universitari en Literatura Catalana	5	1	20,00	2		0,00			
Direcció Hotelera Internacional	136	143	105,15	146	126	86,30	144	116	80,56
Dret	455	336	73,85	448	328	73,21	460	324	70,43
Economia	196	191	97,45	187	188	100,53	174	186	106,90
Educació Social	229	36	15,72	249	37	14,86	266	39	14,66
Enginyeria Informàtica	22	112	509,09	21	132	628,57	15	120	800,00
Enginyeria Tècnica Agrícola. Especialitat d'Hortofructicultura i Jardineria	30	91	303,33	37	95	256,76	41	95	231,71
Enginyeria Tècnica de Telecomunicació. Especialitat en Telemàtica	30	164	546,67	26	134	515,38	21	107	509,52
Enginyeria Tècnica en Informàtica de Gestió	66	334	506,06	63	324	514,29	44	274	622,73
Enginyeria Tècnica en Informàtica de Sistemes	23	246	1069,57	22	218	990,91	13	211	1623,08

Continua

Quadre III-61. Nombre d'estudiants per sexe i estudis (2005-2008)

Any acadèmic	2005-06	2005-06	Taxa masculinitat	2006-07	2006-07	Taxa masculinitat	2007-08	2007-08	Taxa masculinitat
	Dona	Home		Dona	Home		Dona	Home	
Enginyeria Tècnica Industrial. Especialitat en Electrònica Industrial	26	174	669,23	26	176	676,92	26	193	742,31
Filologia Anglesa	148	33	22,30	146	34	23,29	158	44	27,85
Filologia Catalana	74	20	27,03	72	23	31,94	71	18	25,35
Filologia Hispànica	83	34	40,96	78	30	38,46	81	33	40,74
Filosofia	64	88	137,50	72	76	105,56	76	87	114,47
Física	29	86	296,55	36	86	238,89	30	75	250,00
Fisioteràpia	200	84	42,00	193	79	40,93	171	90	52,63
Geografia	47	76	161,70	45	86	191,11	41	89	217,07
Graduat en Estudis Immobiliaris	6	9	150,00	6	7	116,67	3	3	100,00
Graduat en Seguretat i Ciències Policials	15	104	693,33	19	156	821,05	23	172	747,83
Història	98	135	137,76	97	127	130,93	77	124	161,04
Història de l'Art	221	59	26,70	189	45	23,81	180	54	30,00
Infermeria	463	74	15,98	448	83	18,53	470	92	19,57
Itinerari d'especialització en Psicologia Clínica i de la Salut				38	9	23,68			
Matemàtiques	28	45	160,71	34	45		31	38	122,58
Mestre. Educació Especial	218	30	13,76	241	32	13,28	207	26	12,56
Mestre. Educació Especial (Alberta Giménez)	109	17	15,60	96	13	13,54	98	12	12,24
Mestre. Educació Física	138	149	107,97	147	147	100,00	131	137	104,58
Mestre. Educació Física (Alberta Giménez)	62	120	193,55	56	105	187,50	54	114	211,11
Mestre. Educació Física (Alberta Giménez)	62	120	193,55	56	105	187,50	54	114	211,11
Mestre. Educació Infantil	264	7	2,65	244	6	2,46	284	6	2,11

Continua

Quadre III-61. Nombre d'estudiants per sexe i estudis (2005-2008)

Any acadèmic	2005-06	2005-06	Taxa masculinitat	2006-07	2006-07	Taxa masculinitat	2007-08	2007-08	Taxa masculinitat
	Dona	Home		Dona	Home		Dona	Home	
Mestre. Educació Infantil (Alberta Giménez)	325	17	5,23	397	24	6,05	423	24	5,67
Mestre. Educació Musical	104	48	46,15	102	40	39,22	97	54	55,67
Mestre. Educació Musical (Alberta Giménez)	22	8	36,36	18	8	44,44	25	11	44,00
Mestre. Educació Primària	158	28	17,72	145	23	15,86	140	24	17,14
Mestre. Educació Primària (Alberta Giménez)	63	16	25,40	66	20	30,30	88	20	22,73
Mestre. Llengua Estrangera	173	32	18,50	170	35	20,59	194	30	15,46
Mestre. Llengua Estrangera (Alberta Giménez)	30	5	16,67	47	8	17,02	49	7	14,29
Pedagogia	328	59	17,99	332	55	16,57	355	68	19,15
Periodisme	31	17	54,84	58	29	50,00	68	36	52,94
Psicologia	380	94	24,74	396	98	24,75	400	111	27,75
Psicopedagogia	98	13	13,27	78	13	16,67	82	11	13,41
Química	99	86	86,87	89	79	88,76	95	81	85,26
Relacions Internacionals	116	52	44,83	149	75	50,34	146	68	46,58
Relacions Laborals	312	195	62,50	288	146	50,69	262	133	50,76
Títol Superior de Turisme	9	12	133,33	5	6	120,00	2	1	50,00
Treball Social	308	50	16,23	300	62	20,67	312	61	19,55
Turisme	498	350	70,28	481	329	68,40	455	318	69,89
Turisme del Consell Insular d'Eivissa i Formentera	95	50	52,63	91	52	57,14	102	57	55,88
Turisme (Escola Adscrita Felipe Moreno)	149	85	57,05	95	49	51,58	75	44	58,67
TOTAL	**8314**	**5653**	**67,99**	**8329**	**5531**	**66,41**	**8396**	**5499**	**65,50**
Percentatge per sexe	**59,53**	**40,47**		**60,09**	**39,91**		**60,42**	**39,58**	

Font: Base de dades de la UIB (DataWareHouse).

Data: Dades el 21-05-2008.

Elaboració: Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB.

Elaboració posterior: Equip UIB-CES.

4.2.2. Alumnat que estudia fora de les Balears

De tots els alumnes que fan les proves d'accés a la UIB, hi ha un percentatge molt apreciable que es trasllada a una altra universitat de l'Estat. Pel que fa al curs 2007-2008, 946 alumnes es varen decantar per aquest opció, cosa que representa el 24,60% amb relació als que es varen matricular de nou ingrés a la UIB i rebaixa un poc les dades del curs 2006-2007 (27,84%). Mentre que augmenta el nombre d'alumnes de nou ingrés a la UIB, el volum d'alumnat que opta per altres universitats presencials de l'Estat es manté pràcticament igual respecte al curs 2006-2007, ja que aquest curs varen ser 930 els que varen demanar trasllat d'expedient. (Vegeu el quadre A III-0.1)

Les universitats a les quals cursen els estudis es concentren en Barcelona (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma, Universitat Politècnica i Universitat Pompeu Fabra), amb el 49% del total d'alumnes que directament es matriculen a universitats de fora de les Balears, i a Madrid (Universitat Complutense i Universitat Politècnica), amb més del 23%. Les segueixen a molta distància altres localitats com València o Granada. Aquestes destinacions de referència són les mateixes que des del curs 2005-2006. (Vegeu el quadre A III-0.2)

Els factors que influeixen en aquest abandonament són diversos, però n'hi ha un de molt destacat i després un conjunt de factors associats de diverses maneres:

El factor més important és la manca d'alguns estudis a l'oferta que hi ha a les Illes Balears (UIB, UNED, UOC), com ara medicina, belles arts, arquitectura, farmàcia, ciències de l'activitat física, enginyeria industrial, etc. En total, més del 50% de tots els que estudien fora fan carreres que no s'ofereixen a les Illes, especialment les sanitàries.

Els altres factors associats són molt diversos: el prestigi d'altres universitats; la tradició familiar de cursar els estudis a una determinada universitat pública o privada; la presència de familiars a les ciutats on es traslladen els alumnes, cosa que facilita la instal·lació a alumnes no residents a Palma; la garantia de seguir els estudis en castellà (tot i que l'oferta d'universitats catalanes o valencianes capta més del 50% de tots els alumnes que estudien fora), etc.

4.2.3. La UNED i la UOC en l'oferta i la demanda de l'alumnat de les Balears

La UNED ha experimentat una certa transformació en els darrers anys, millorant la seva adaptació a les tecnologies de la informació i les seves instal·lacions a les Illes. L'oferta es concreta en 32 titulacions, seguides per un total de 3.730 alumnes. Dominen la titulació de dret (510 matriculats el curs 2007-2008) i psicologia (352). Les dades sobre l'evolució de la matriculació s'han de revisar, ja que en els darrers anys les memòries estatals de la UNED aportaven des de 4.600 matriculats el 2003 a quasi 8.000 l'any 2007. Les dades ajus-

tades, oferides aquest any acadèmic per a la seu de la UNED a les Illes, milloren la fiabilitat de les dimensions de la matrícula. Els avantatges que ofereix, pel que fa a la seva flexibilitat, són importants, però encara no se'n poden conèixer les taxes d'èxit amb detall. (Vegeu els quadres III-62 a III-64.)

Quadre III-62. Alumnat de la UNED a les Illes per sexe, 2007-2008

	Home	Dona	Total	Taxa de masculinitat
Acces majors de 25 anys	293	295	588	99,32
Dret	63	71	134	88,73
Geografia e Història	1	1	2	100,00
Filologia Espanyola	0	1	1	0,00
Ciencies Físicas	11	6	17	183,33
Ciencias Matemàticas	10	9	19	111,11
Ciencias Químiques	11	4	15	275,00
Ciencias Polítiques	57	36	93	158,33
Sociologia	31	23	54	134,78
Psicologia	3	7	10	42,86
Filosofia	0	2	2	0,00
Administració i Direcció d'Empresas	49	45	94	108,89
Economia	25	18	43	138,89
Història	115	91	206	126,37
Filologia Hispànica	23	38	61	60,53
Filologia Anglesa	23	89	112	25,84
Psicologia	99	253	352	39,13
Pedagogia	8	41	49	19,51
Psicopedagogia	14	71	85	19,72
Educació Social	59	257	316	22,96
Dret	212	164	376	129,27
Enginyeria Industrial	35	4	39	875,00
Enginyeria Tèc. en Informàtica de Sistemes	62	2	64	3.100,00
Enginyeria Tèc. en Informàtica de Gestió	37	7	44	528,57
Enginyeria Informàtica	10	1	11	1.000,00
Turisme	61	121	182	50,41
Filosofia	36	22	58	163,64
Antropologia Social i Cultural	53	111	164	47,75

Continua

Quadre III-62. Alumnat de la UNED a les illes per sexe, 2007-2008

	Home	Dona	Total	Taxa de masculinitat
Ciencias Ambientals	41	42	83	97,62
Treball Social	66	134	200	49,25
Enginyeria Tèc. Industrial (Electrònica Industrial)	29	2	31	1.450,00
Enginyeria Tèc. Industrial (Mecànica)	42	7	49	600,00
Enginyeria Tèc. Industrial. Especialitat en Electricitat.	24	2	26	1.200,00
Diplomatura en C. Empresarials	76	74	150	102,70
Total	**1.679**	**2.051**	**3.730**	**81,86**

Font: Dades de la UNED.
Elaboració: Equip UIB-CES

Quadre III-63. Alumnat de la UNED per illes, 2007-2008

	Mallorca	Eivissa	Menorca	Total
Acces majors de 25 anys	455	91	42	588
Administració i Direcció d'Empresas	79	7	8	94
Antropologia Social i Cultural	140	13	11	164
Ciencias Ambientals	63	11	9	83
Ciencies Físicas	14	3	0	17
Ciencias Matemàticas	17	2	0	19
Ciencias Polítiques	79	4	10	93
Ciencias Químiques	11	3	1	15
Dret	283	62	31	376
Dret (Pla en extició)	103	21	10	134
Diplomatura en C. Empresarials	132	12	6	150
Economia	34	2	7	43
Educació Social	222	50	44	316
Filología Espanyola (Plà en Extinciò)	1	0	0	1
Filología Hispànica	47	9	5	61
Filología Anglesa	82	21	9	112
Filosofia	44	7	7	58
Geografia e Història (Plà en Extinciò)	2	0	2	4
Història	166	19	21	206
Enginyeria Industrial	31	4	4	39

Continua

Quadre III-63. Alumnat de la UNED per illes, 2007-2008

	Mallorca	Eivissa	Menorca	Total
Enginyeria Informática	9	1	1	11
Enginyeria Tèc. en Informàtica de Gestió	37	5	2	44
Enginyeria Téc. en Informàtica de Sistemes	53	8	3	64
Enginyeria Téc. Industrial (Electrònica Industrial)	27	3	1	31
Enginyeria Téc. Industrial (Mecànica)	43	5	1	49
Enginyeria Téc. Industrial. Especialitat en Electricitat	22	2	2	26
Pedagogia	41	5	3	49
Psicologia	291	31	30	352
Psicología (Plà en Extinció)	7	1	2	10
Psicopedagogia	64	16	5	85
Sociologia	38	12	4	54
Treball Social	162	24	14	200
Turisme	153	14	15	182
Total	**2.952**	**468**	**310**	**3.730**

Font: Dades de la UNED.
Elaboració: Equip UIB-CES

Quadre III-64. Alumnat de la UNED per illes, edat i sexe, 2007-2008

		Fins a 25 anys	26 - 35 anys	36 - 45 anys	46 - 55 anys	56 - 65 anys	Major de 65 anys	Total
Mallorca	Home	79	672	449	127	29	12	1.368
	Dona	161	798	441	161	20	3	1.584
	Total	240	1.470	890	288	49	15	2.952
Eivissa	Home	19	88	55	17	5	0	184
	Dona	28	136	86	30	4	0	284
	Total	47	224	141	47	9	0	468
Menorca	Home	6	55	40	24	2	0	127
	Dona	13	86	60	20	4	0	183
	Total	19	141	100	44	6	0	310
Total	Home	104	815	544	168	36	12	1.679
	Dona	202	1.020	587	211	28	3	2.051
	Total	306	1.835	1.131	379	64	15	3.730

Font: Dades de la UNED.
Elaboració: Equip UIB-CES

Pel que fa als estudis de postgrau, la importància de la UNED es redueix, amb 44 alumnes (7 en màsters i 37 en diversos estudis de doctorat).

La Universitat Oberta de Catalunya és una universitat jove (fa un poc més de deu anys que es va crear), de titularitat privada i amb una estructurada i creixent organització didàctica a distància, segons presenta la mateixa universitat. L'oferta acadèmica es basa en quatre tipus d'estudis: (Vegeu el quadre III-65.)

- Estudis de cicle curt: diplomatures (turisme i ciències empresarials) i enginyeries tècniques (enginyeria tècnica informàtica de gestió, de sistemes i telemàtica).
- Estudis de cicle llarg: llicenciatures (dret, humanitats, psicologia i filologia catalana).
- Estudis de segon cicle amb una durada mínima de dos cursos acadèmics (enginyeria informàtica, psicopedagogia, administració i direcció d'empre-

Quadre III-65. Alumnat de la UOC de les illes per sexe, 2007-2008

Oferta	Matriculats	Home	Dona	Taxa de masculinitat
Ciències empresarials	237	129	108	119,44
Enginyeria Tècnica Informàtica de Gestió	93	75	18	416,67
Enginyeria Tècnica Informàtica de Sistemes	90	81	9	900,00
Turisme	51	18	33	54,55
Enginyeria Tècnica Esp Telemàtica	19	17	2	850,00
1r i 2n Cicle				
Dret141	82	59	138,98	
Humanitats	90	45	45	100,00
Filologia catalana	36	14	22	63,64
Psicologia	130	27	103	26,21
Només de 2n Cicle				
Psicopedagogia	108	18	90	20,00
Administració i Direcció d'Empreses	42	27	15	180,00
Documentació	26	3	23	13,04
Enginyeria Informàtica	58	47	11	427,27
Ciències Polítiques i de l'Administració	23	7	16	43,75
Ciències del Treball	75	32	43	74,42
Investigació i Tècniques de Mercat	17	10	7	142,86

Continua

Quadre III-65. Alumnat de la UOC de les illes per sexe, 2007-2008

Oferta	Matriculats	Home	Dona	Taxa de masculinitat
Investigació i Tècniques de Mercat	17	10	7	142,86
Comunicació Àudiovisual	36	14	22	63,64
Estudis d'Àsia Oriental	18	11	7	157,14
Publicitat i Relacions Públiques	27	5	22	22,73
TOTAL homologades de 1r i 2n cicle	**1.317**	**662**	**655**	**101,07**
3r Cicle				
Doctorat en Societat de la Informació i el Coneixement	1	1	0	
Màster en Societat de la Informació i el Coneixement	7	3	4	75,00
Màster en Educació i TIC (e-learning)	5	0	5	0,00
Màster en Programari lliure	11	8	3	266,67
Títol propi de Graduat Multimèdia	13	6	7	85,71

Font: Dades de la UOC.
Elaboració: Equip UIB-CES.

ses, ciències del treball, comunicació audiovisual, documentació, ciències polítiques i de sociologia, estudis sobre Àsia Oriental, investigació i tècniques de mercat, publicitat i relacions públiques).

Hi ha 1.317 alumnes que segueixen aquests tipus d'estudi, cosa que representa una reducció del 8,86% en el nombre de matriculats respecte del curs 2006-2007 (1.445) i posa fi a l'augment sostingut dels darrers anys acadèmics.

Pel que fa als estudis de postgrau, la seva importància relativa és mínima, amb 13 alumnes (34 alumnes el curs anterior) que fan doctorats o màsters.

4.2.4. Estudis de tercer grau a la UIB

En aquest darrer apartat, el dels estudis de postgrau, la UIB és l'oferta més estructurada, comparativament de més qualitat i amb resultats incomparablement millors. La matrícula dels cursos de doctorat durant el curs 2007-2008 ha estat de 644 alumnes, amb un augment del 17,95% respecte del curs anterior. Aquest nombre d'alumnes s'ha mantingut de forma significativa, sempre amb més de 450 alumnes en els darrers anys. (Vegeu el quadre III-66.)

La desigualtat per programes de doctorat és apreciable, amb doctorats amb més de

Quadre III-66. Nombre d'estudiants matriculats als programes de doctorat a la UIB (2005-2008)

			2005-2006	2006-2007	% (2005 base 100)	2007-2008	% (2006 base 100)
1	OAB	Programa de doctorat de Microbiologia Ambiental i Biotecnologia (Palma)				10	
2	OBF	Programa de doctorat de Biologia Fonamental (Palma)	3	7	233,33	2	28,57
3	OBI	Programa de doctorat de Biologia (Palma)	43	49	113,95	46	93,88
4	OCE	Programa de doctorat de Ciències de l'Educació (Palma)	41	42	102,44	15	35,71
5	OCM	Programa de doctorat de Ciències Marines (Palma)	18	13	72,22	14	107,69
6	OCT	Programa doctorat en Crisi de la Modernitat (Palma)	16	29	181,25	13	44,83
7	ODP	Programa de doctorat de Dret Privat (Palma)	24	29	120,83	22	75,86
8	ODT	Programa de doctorat de Dret Privat i de Dret Públic i de Dret del Turisme (Palma)				2	
9	ODU	Programa de doctorat de Dret Públic (Palma)	15	22	146,67	19	86,36
10	OEA	Programa de doctorat d'Educació Ambiental (Palma)	4	1	25,00	9	900,00
11	OEE	Programa de doctorat d'Economia i Empresa (Palma)	17	17	100,00	7	41,18
12	OEI	Programa de Doctorat Interuniversitari de: Educació inclusiva i atenció soc (Palma)				2	
13	OEL	Programa de doctorat interuniversitari d'Enginyeria Electrònica (Palma)				6	
14	OEM	Programa de doctorat d'Economia de l'Empresa (Palma)				18	
15	OFC	Programa de doctorat de Filologia Catalana i Lingüística General (Palma)	10	16	160,00	11	68,75
16	OFE	Programa de doctorat de Filologia Espanyola, Moderna i Llatina (Palma)	7	6	85,71		0,00
17	OFI	Programa de doctorat de Física (Palma)	29	10	34,48	8	80,00
18	OFL	Programa de doctorat de Filosofia (Palma)	14	15	107,14	6	40,00
19	OGB	Programa de Globalització Econòmica i Benestar Social (Palma)				4	
20	OGE	Programa de doctorat de Geografia (Palma)	20	32	160,00	33	103,13
21	OHA	Programa de doctorat d'Història-Història de l'Art (Palma)				40	
22	OHL	Programa de doctorat Història de la Literarura i Literatura Comparada (Palma)				10	

Continua

Quadre III-66. Nombre d'estudiants matriculats als programes de doctorat a la UIB (2005-2008)

			2005-2006	2006-2007	% (2005 base 100)	2007-2008	% (2006 base 100)
23	OIH	Perspectives Metodològiques de la Investigació Històrica i Historicoartísti (Palma)	14	19	135,71	13	68,42
24	OII	Programa de doctorat en Investigació i Innovació en Educació (Palma)				104	
25	OIN	Programa de doctorat d'Informàtica (Palma)	12	20	166,67	19	95,00
26	OIS	Prog. doctorat interuniversitari d'Infermeria i Salut Internacional (Palma)	2	3	150,00	4	133,33
27	OLL	Programa de doctorat en Llengües i Lingüística Aplicada (Palma)				17	
28	OMA	Programa de doctorat de Matemàtiques (Palma)	5	3	60,00	2	66,67
29	OMB	Programa de doctorat de Ciències Mèdiques Bàsiques (Palma)	36	71	197,22	79	111,27
30	OMO	Programa de doctorat de Nutrició Molecular (Palma)	2	2	100,00	2	100,00
31	ONH	Programa de doctorat interuniversitari de Nutrició Humana (Palma)	17	20	117,65	12	60,00
32	ONM	Programa de doctorat de Nutrició i Metabolisme (Palma)	17	10	58,82	10	100,00
33	OOH	Programa de doctorat Interuniversitari en Primats i l'Origen de l'Home (Palma)				3	
34	OPM	Programa de doctorat Interuniversitari de Biologia de Plantes Mediterrànies (Palma)				13	
35	OPS	Programa de doctorat de Psicologia (Palma)	40	49	122,50	40	81,63
36	OQA	Tecnologia i Qualitat dels aliments (Palma)		2			0,00
37	OQF	Programa de doctorat en Química Orgànica en la Indústria Quimicofarmacèutica (Palma)	2	1	50,00	1	100,00
38	OQU	Programa de doctorat de Química (Palma)	18	4	22,22		0,00
39	OSJ	Programa de doctorat Sistema de Justícia Penal (Palma)	1	2	200,00	2	100,00
40	OST	Programa de doctorat Societat, Territori i Medi Ambient (Palma)	0	4		5	125,00
41	OTA	Programa de doctorat interuniversitari en Tecnologia Educativa (Palma)	30	48	160,00	19	39,58
42	OTM	Programa de doctorat internacional d'Economia del Turisme i Medi Ambient (Palma)				2	
			457	546	119,47	644	117,95

Font: Base de dades de la UIB (Àgora).

Data: Dades a 21-05-2008

Elaboració: Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB

40 alumnes (biologia, educació —investigació i innovació—, tecnologia educativa, ciències mèdiques bàsiques i psicologia) i altres amb un nombre reduït d'alumnes. (Vegeu el quadre 30.) En qualsevol cas, no és tan important el volum d'alumnat com la qualitat d'aquests estudis, mesurada per les mencions de qualitat atorgades per l'ANECA i pel nombre de tesis aprovades: només durant el darrer curs s'hi han presentat 48 tesis. Els dos darrers cursos ja s'havien presentat més de 40 tesis cada any acadèmic.

4.2.5. Professorat de la UIB

Amb relació al personal docent i investigador (PDI) de la UIB, es presenten els trets següents. (Vegeu el quadre III-67.)

El nombre de professors de la UIB, en els diversos cursos, presenta un increment progressiu moderat, que millora la dotació de personal en totes les opcions, llevat de les categories per extingir (catedràtics i titulars d'escola universitària, directament implicats en un procés d'accés a la categoria superior de titulars d'universitat). La dotació de professorat s'ha estabilitzat durant els darrers cursos.

Com ja es va destacar en aquest mateix informe del curs passat, cal posar de manifest les diferències, des de la perspectiva de la categoria del PDI, entre els departaments que es varen crear i dotar abans (Química, Física, Biologia, Dret, Matemàtiques o els dos de pedagogia) i els departaments més recents (Psicologia, Economia Aplicada, Economia d'Empresa, Infermeria i Fisioteràpia, etc.).

És molt destacada la proporció de professors associats en alguns departaments (per exemple, més del 71,93% a Infermeria i Fisioteràpia; el 61,25% a Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació). Amb tot, cal tenir en compte que el nombre d'associats en les diverses categories és quasi la meitat del total de PDI (el 45,63%). S'ha de tenir present que el curs 1999-2001 el personal associat representava el 42,5% del total del PDI; és a dir, s'ha produït un increment relatiu d'aquest tipus de personal, contra els criteris manifestats per la gran majoria de responsables universitaris.

Si es consideren de forma conjunta els professors funcionaris permanents (CU, TU, CEU i TEU), representen el 43,75%, mentre que associats, ajudants i contractats arriben al 56,25%. És a dir, hi ha 128,6 professors no permanents per cada 100 de permanents.

És evident que la política de professorat de la UIB depèn dels canvis que s'han de produir en els propers dos cursos acadèmics. A més dels canvis legals, n'hi ha d'haver en el finançament per tal de millorar la capacitat de les dotacions de professors i investigadors permanents.

4.2.6. Personal d'administració i serveis

Pel que fa a les accions en matèria de personal d'administració i serveis, cal referir-se, fonamentalment, a dos aspectes en concret: la formació i l'estabilització i convocatòria de places.

Quadre III-67. Nombre de professors de la UIB per categories i per departaments. Curs 2007-2008

Departaments	CU	TU	CEU	TEU	Total permanents	Aj,Col·l., Con	ASSO	ALTRES	Total no permanents	TOTAL
Biologia	6	15	2	8	31	8	33	1	42	73
Biologia Fonamental i Ciències de la Salut	2	7	5	8	22	1	14	0	15	37
Pedagogia i Didàctiques Específiques	5	2	1	9	17	6	34	0	40	57
Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació	4	9	3	10	26	5	49	0	54	80
Ciències de la Terra	4	10	3	6	23	1	13	0	14	37
Ciències Històriques i Teoria de les Arts	7	13	0	8	28	3	17	1	21	49
Ciències Matemàtiques i Informàtica	8	14	6	30	58	23	38	3	64	122
Dret Privat	9	14	1	0	24	3	27	0	30	54
Dret Públic	5	12	0	4	21	7	29	1	37	58
Economia Aplicada	3	12	0	19	34	4	37	0	41	75
Economia de l'Empresa	2	10	3	18	33	6	44	0	50	83
Filologia Catalana i Llingüística General	6	9	1	3	19	2	15	1	18	37
Filologia Espanyola, Moderna i Llatina	4	20	4	14	42	1	25	0	26	68
Filosofia i Treball Social	2	10	1	6	19	8	16	0	24	43
Física	10	21	1	8	40	16	24	0	40	80
Infermeria i Fisioteràpia	0	0	2	19	21	11	82	0	93	114
Psicologia	2	16	1	7	26	8	24	0	32	58
Química	9	17	1	0	27	4	12	0	16	43
Total 2007-08	**88**	**211**	**35**	**177**	**511**	**117**	**533**	**7**	**657**	**1168**
%	**7,53%**	**18,07%**	**3,00%**	**15,15%**	**43,75%**	**10,02%**	**45,63%**	**0,60%**	**56,25%**	**100,00%**

Continua

Quadre III-67. Nombre de professors de la UIB per categories i per departaments. Curs 2007-2008

Departaments (valors relatius)	CU	TU	CEU	TEU	Total permanents	Aj,Col·l., Con	ASSO	ALTRES	Total no permanents	TOTAL
Biologia	8,22%	20,55%	2,74%	10,96%	42,47%	10,96%	45,21%	1,37%	57,53%	100,00%
Biologia Fonamental i Ciències de la Salut	5,41%	18,92%	13,51%	21,62%	59,46%	2,70%	37,84%	0,00%	40,54%	100,00%
Pedagogia i Didàctiques Específiques	8,77%	3,51%	1,75%	15,79%	29,82%	10,53%	59,65%	0,00%	70,18%	100,00%
Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació	5,00%	11,25%	3,75%	12,50%	32,50%	6,25%	61,25%	0,00%	67,50%	100,00%
Ciències de la Terra	10,81%	27,03%	8,11%	16,22%	62,16%	2,70%	35,14%	0,00%	37,84%	100,00%
Ciències Històriques i Teoria de les Arts	14,29%	26,53%	0,00%	16,33%	57,14%	6,12%	34,69%	2,04%	42,86%	100,00%
Ciències Matemàtiques i Informàtica	6,56%	11,48%	4,92%	24,59%	47,54%	18,85%	31,15%	2,46%	52,46%	100,00%
Dret Privat	16,67%	25,93%	1,85%	0,00%	44,44%	5,56%	50,00%	0,00%	55,56%	100,00%
Dret Públic	8,62%	20,69%	0,00%	6,90%	36,21%	12,07%	50,00%	1,72%	63,79%	100,00%
Economia Aplicada	4,00%	16,00%	0,00%	25,33%	45,33%	5,33%	49,33%	0,00%	54,67%	100,00%
Economia de l'Empresa	2,41%	12,05%	3,61%	21,69%	39,76%	7,23%	53,01%	0,00%	60,24%	100,00%
Filologia Catalana i Llingüística General	16,22%	24,32%	2,70%	8,11%	51,35%	5,41%	40,54%	2,70%	48,65%	100,00%
Filologia Espanyola, Moderna i Llatina	5,88%	29,41%	5,88%	20,59%	61,76%	1,47%	36,76%	0,00%	38,24%	100,00%
Filosofia i Treball Social	4,65%	23,26%	2,33%	13,95%	44,19%	18,60%	37,21%	0,00%	55,81%	100,00%
Física	12,50%	26,25%	1,25%	10,00%	50,00%	20,00%	30,00%	0,00%	50,00%	100,00%
Infermeria i Fisioteràpia	0,00%	0,00%	1,75%	16,67%	18,42%	9,65%	71,93%	0,00%	81,58%	100,00%
Psicologia	3,45%	27,59%	1,72%	12,07%	44,83%	13,79%	41,38%	0,00%	55,17%	100,00%
Química	20,93%	39,53%	2,33%	0,00%	62,79%	9,30%	27,91%	0,00%	37,21%	100,00%

Font: Servei de Recursos Humans de la UIB.

Data: Dades el 31-11-2007.

Elaboració: Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB.

Elaboració posterior: Equip UIB-CES.

Amb relació a la formació, ha millorat la formació específica per a personal d'administració i serveis, ja que ha augmentat l'oferta i la participació en accions formatives en més del 7% respecte al curs 2006-2007 i s'ha presentat la reforma del Pla de Formació a la Comissió de Formació de la UIB del mes de juny de 2008. Actualment, un grup de treball fa feina per implantar-lo.

D'una altra banda, respecte de l'estabilització i convocatòria de places, convé subratllar que durant el segon semestre de 2007 i el primer semestre de 2008 s'han ofert diverses places, cosa que ha permès l'estabilització de 50 persones fins ara amb contractes en règim de temporalitat. Es treballa també en la possibilitat de disminuir la temporalitat i en fórmules d'estabilització de personal temporal. També s'aprofita el marc legal vigent per canviar, sempre que sigui possible, contractes temporals per indefinits.

4.2.7. Pressupost

Dos dels grans principis que han de regir el finançament universitari són la suficiència i l'equitat, juntament amb una gestió eficaç i eficient dels recursos que s'hi destinen. Per suficiència s'entén un finançament adequat a les funcions encomanades a la Universitat: formació, recerca i desenvolupament social i econòmic. Un finançament que permeti una activitat acadèmica de qualitat, competitiva en el terreny europeu i internacional, que generi projectes i iniciatives singulars i complementàries al si de la Universitat de les Illes Balears. En aquest terreny, és especialment rellevant analitzar i determinar els costs futurs de les diferents activitats universitàries tenint en compte els que es deriven de la construcció de l'Espai Europeu d'Educació Superior o l'impacte de la legislació que afecta l'àmbit universitari.

L'equitat implica igualtat d'oportunitats i polítiques actives que afavoreixin l'accés a l'educació superior de qualsevol ciutadà que ho desitgi. En aquest sentit, es fa imprescindible posar en marxa una política sòlida de beques, ajuts i préstecs als estudiants, juntament amb la transferència efectiva de la competència i els recursos corresponents al Govern de les Illes

Quadre III-68. Evolució del pressupost de la UIB (2003-2008)

	euros	2003 base 100	Millora anual
1. Pressupost 2003	66.373.113,28	100,00	100,00
2. Pressupost 2004	67.153.264,53	101,18	101,18
3. Pressupost 2005	71.138.995,34	107,18	105,94
4. Pressupost 2006	74.869.723,35	112,80	105,24
5. Pressupost 2007	79.550.465,55	119,85	106,25
6. Pressupost 2008	85.831.383,55	129,32	107,90

Font: Pressupost de 2008 de la UIB.
Elaboració: Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB.
Elaboració posterior: Equip UIB-CES.

Quadre III–69. Distribució del pressupost de la UIB per capítols, 2008			
Ingressos 2008		Euros	Percentatge
Cap. 3	Preus públics i altres ingressos	9.800.290,74	11,42%
Cap. 4	Tranferències corrents	57.123.892,66	66,55%
Cap. 5	Ingressos patrimonials	620.506,15	0,72%
Cap. 7	Tranferències de capital	6.466.649,00	7,53%
Cap. 8	Actius financers	11.820.000,00	13,77%
Total pressuposts d'ingressos 2008		**85.831.338,55**	**100,00%**
Despeses 2008		Euros	Percentatge
Cap. 1	Despeses de personal	55.689.020,88	64,88%
Cap. 2	Despeses de béns corrents i serveis	13.791.465,78	16,07%
Cap. 3	Despeses financeres	159.100,00	0,19%
Cap. 4	Tranferències corrents	720.836,56	0,84%
Cap. 6	Inversions reals	14.781.796,44	17,22%
Cap. 7	Tranferències de capital	431.587,27	0,50%
Cap. 9	Passius financers	257.576,62	0,30%
Total pressupost de despeses 2008		**85.831.383,55**	**100,00%**

Font: Pressupost de 2008 de la UIB.
Elaboració: Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB.

Balears. La nova política de beques, ajuts i préstecs s'ha d'apropar a la mitjana europea en un termini breu (d'aquí pocs anys), ja que actualment Espanya i més en concret les Illes Balears se situen a la cua d'Europa quant a l'oferta de beques i ajuts als estudiants.

Pel que fa al pressupost de la UIB, (Vegeu els quadres III-68 i III-69.) l'any 2008 s'ha aprovat un pressupost de 85.831.383,55 euros, és a dir, ha augmentat el 7,9% respecte al curs anterior. Aquest augment s'ha anat produint de forma sostinguda en els darrers quatre pressuposts per sobre del 5%. En els ingressos, les taxes públiques representen només l'11,42%, mentre el 66,55% són transferències corrents, majoritàriament provinents del Govern de les Illes Balears. Les despeses es distribueixen en el 64,88% de personal (el 2001 representava només el 49,22%), despeses en béns corrents o serveis (16,07%) i les inversions reals (17,22%). Aquest darrer capítol s'ha reduït considerablement si el comparam amb el que representava, per exemple, els anys 2000 (29,44%) o 2001 (33,99%). En qualsevol cas, les necessitats d'inversió no s'han reduït, ja que encara falten instal·lacions molt notables (biblioteca central, l'adaptació als requeriments espacials derivats del model d'ensenyament-aprenentatge de l'Espai Europeu, etc.).

Cal reconèixer que els darrers vuit anys l'esforç inversor del Govern de les Illes ha estat insuficient, encara que important, a causa principalment de la necessitat de donar resposta a la creixent entrada de nous estudiants a les aules i la conseqüent necessitat de dotacions de professorat, com també per la creació i la consolidació de les infraestructures universitàries. Malgrat tot, encara som lluny d'assolir un finançament universitari que representi l'1,5% del PIB l'any 2010, i que avenci cap a la recomanació de la Unió Europea del 2% d'inversió en educació superior i del 3% d'inversió general en R+D.

Pel que fa a la gestió del pressupost, els equips de la UIB han mantingut un bon equilibri pressupostari gràcies a un grau d'endeutament mínim i a la contenció de la despesa. La consulta dels quadres d'indicadors oferts per la UIB en la presentació anual dels seus pressuposts, els darrers deu anys, permet comprovar aquets trets característics de la gestió econòmica.

Sense entrar a reflexionar sobre el model de finançament de la universitat davant els canvis que implica l'Espai Europeu, es pot constatar que el pressupost de la UIB encara s'ha d'incrementar per assolir els nivells de qualitat (increment del PDI permanent, millora de les instal·lacions, millora del suport a la investigació, etc.) que són l'aspiració del conjunt de les universitats espanyoles i que necessita la societat de les Illes.

5

CULTURA, LLENGUA I PATRIMONI

RESUM

L'any 2007, el pressupost del Govern de les Illes Balears destinat a cultura ha augmentat en xifres absolutes, a l'igual que els pressuposts dels consells insulars de Mallorca, Eivissa i Formentera.

Pel que fa a les arts plàstiques, hem diferenciat entre les programacions de caire públic i privat: en alguns museus ha disminuït el nombre de visitants respecte de l'any anterior, i en el cas d'algunes entitats privades també hi ha hagut una lleugera disminució. En l'àmbit musical, es mantenen tots els festivals de música que s'han fet al llarg d'aquests anys. Això pot ser un indici que tenen una bona acceptació i que progressen. La majoria de discogràfiques han superat el seu nombre de discs compactes editats. La Fira del Disc ha arribat a la vuitena edició, amb tot un seguit de concerts i exposicions. Cal destacar també la posada en funcionament del Teatre Principal de Palma, després de molts d'anys de reforma. La creació literària ha disminuït respecte de l'any anterior, cosa que fa que les Illes tinguin poc pes representatiu dins l'àmbit estatal. D'altra banda, les dades corresponents als dipòsits legals dels consells insulars només han augmentat a l'illa de Mallorca. En el cas del teatre, es pot dir que de mitjana s'ha mantingut el nombre de funcions i d'espectadors. Cal destacar també la importància de la projecció exterior de les mostres de teatre de les companyies de les Illes. En el món del cinema hi continua havent una tendència clara cap al cinema comercial, encara que el percentatge d'espectadors ha disminuït una mica. Destaquen les programacions de cinema promocionades per la Fundació Sa Nostra. Pel que fa al consum dels mitjans de comunicació, continua l'hegemonia de la televisió (amb 232 minuts de mitjana diària, 24 minuts més que l'any passat), encara que cal destacar els diaris *Última hora* i *Diario de Mallorca*, que són els més llegits. Les ràdios més escoltades continuen essent Mallorca FM C40 i Mallorca FM SER.

Quant al patrimoni, cal destacar l'esforç dels consells insulars, i d'entitats com ARCA (Associació per la Revitalització dels Centres Antics) i l'Institut d'Estudis Eivissencs, per millorar els béns patrimonials.

Referent a la llengua, les Illes Balears són el quart territori pel que fa a les dues habilitats orals (comprensió i expressió) i el tercer amb relació a les habilitats escrites (llegir i escriure) de tota l'àrea lingüística catalana. La població que usa habitualment el català és d'un 45% i la que usa habitualment el castellà és d'un 46,1%. L'increment del castellà ha estat condicionat per l'augment de l'arribada de persones al·lòctones. Principalment, són les àrees de la badia de Palma i Eivissa i Formentera on es parla més castellà, fet que contràriament no passa a Menorca.

5.1. INTRODUCCIÓ

Des que l'any 2003 es va fer el capítol de la memòria del Consell Econòmic i Social dedicat a les activitats anuals de l'àmbit de la cultura a les Illes Balears fins al capítol corresponent d'aquesta MEMÒRIA, la *pràctica* ha anat destriant uns certs *ítems* normalitzats de *classificació* i *comparació* que posen a l'abast un material que ens permet fer un seguit de consideracions.

L'informe no tracta de la cultura com ho fa l'antropologia,[31] sinó que intenta copsar-ne una dimensió *específica* referida a la relació entre l'oferta i l'*ús* de determinats *tipus de béns i serveis simbòlics* a les Illes Balears. L'oferta cultural la fan *agents especialitzats* i està adreçada als usuaris potencials a les Illes. Aquesta oferta s'ofereix tant des d'*empreses privades* com des de *serveis públics* i *fundacions sense ànim de lucre*. Les formes de producció de l'oferta cultural presenten diverses modalitats, des de les artístiques individuals i col·lectives, a les d'indústries culturals i informacionals, fins a les de fundacions i institucions culturals públiques. D'una altra banda, els usuaris poden ser residents a les Illes o visitants, els quals obtenen els béns culturals tan sols en part mit-

31. És a dir, com una forma de vida social sedimentada simbòlicament que orienta el sentit entre els diversos ciutadans.

jançant el mercat, ja que bona part de l'oferta es fa per mitjà de serveis públics i fundacions sense ànim de lucre. Els productes usats, fins a un cert punt, corresponen, d'una part, a l'*alta cultura*, però, també, a la *cultura de masses* i a la *cultura popular*. Els usuaris poden gaudir d'aquesta oferta cultural dins del segment de temps vital que en la gran majoria correspon a una *activitat d'oci*.

La pràctica normalitzada en els informes sobre la cultura a les Illes Balears de les memòries del CES de cada any ens permeten fer les següents consideracions:

1) Pel que fa als pressuposts de cultura de la Direcció General de Cultura del Govern de les Illes Balears i de les conselleries de cultura dels consells insulars, cal assenyalar que la *insuficiència* és palesa, atesos l'abast de camps que s'han esmentat i les mancances històriques i actuals de les Illes en els capítols corresponents. No obstant això, cal destacar que mirant enrere la tendència anual és la d'augmentar les despeses de mica en mica respecte dels anys anteriors, tant pel que fa a la Direcció General de Cultura del Govern de les Illes Balears, com pel que fa a les conselleries de cultura dels consells insulars, cosa que podria indicar una major atenció respecte a les qüestions relatives a l'ús cultural de l'oci dels ciutadans i visitants. Si això es confirma en pròxims exercicis seria oportú analitzar el fenomen i fer-ne algunes valoracions.

D'una altra banda, seria bo tenir un desglossament més acurat de les despeses culturals per ajuntaments i per partides pressupostàries, i considerar les despeses de l'Estat central a les Illes Balears en el terreny de la cultura, referides als ítems analitzats per les memòries del CES. Ampliant aquesta informació s'obtindria una visió més completa del compromís econòmic de totes les administracions públiques amb l'oferta cultural per al temps d'oci a les Balears.

2) Pel que fa a la quantificació per activitats culturals cal destacar una *forta estabilitat* general. D'una altra banda, també és força destacable, per a les les quatre illes, el notable paper que juguen les caixes d'estalvis, concretament, les fundacions culturals de La Caixa, Sa Nostra i Colonya, la qual cosa les converteix amb peces claus de la xarxa actual d'oferta per activitats culturals.

L'oferta d'activitats culturals en què destaca més l'empenta institucionalitzada, pública i privada, és la de les arts plàstiques. Aquesta tendència probablement té diverses causes.[32] No obstant això, cal esmentar una certa dispersió d'esforços, recursos i mancances en el manteniment del que ja hi ha, com també una falta de continuïtat i ambició de les polítiques de dotació de fons d'obres per als museus, i sobretot manca debat públic i racionalització democràtica sobre el que es fa i s'ha de fer.

En l'apartat dels museus permanents i de les exposicions en entitats públiques i privades de restes arqueològiques, de materials antropològics i documentació històrica que formen una part del divers patrimoni de les Balears, cal destacar que la despesa

32. Entre d'altres: una solida tradició pictòrica a les Balears, una burgesia mitjana alta i alta que ha valorat la possessió d'obres plàstiques, la residència continuada d'una nombrosa comunitat d'estrangers d'alt poder adquisitiu, la formació d'un sector de galeristes amb una sòlida implantació, la programació de mostres plàstiques i gràfiques i les mostres permanents de les fundacions de les caixes esmentades i de museus públics i privats que s'ha consolidat.

pública és insuficient. Especial-ment, pel que fa a la despesa en les polítiques de preservació, restauració, catalogació i exposició de les restes, materials i documents esmentats. També cal destacar en aquest àmbit el paper del tot central dels béns i els museus de l'Església de les Balears i la necessitat d'enfortir la col·laboració en aquest camp amb les administracions.

En l'apartat dedicat a l'oferta d'activitats musicals, destaquen el nivell i el nombre que es fan al llarg de l'any, tot relacionat amb les xifres de la població. Vist des de la perspectiva temporal la tendència és la del manteniment d'aquestes activitats. La combinació de les programacions i de les promocions de les administracions autonòmiques, municipals, fundacions i de les iniciatives privades, és una de les claus del manteniment del nivell assolit. En aquest capítol destaca l'arrelament dels diversos festivals musicals. Una altra clau pot ser el fet que hi hagi un públic que, a més de certs sectors d'usuaris habituals residents autòctons i estrangers de les classes mitjanes altes, inclou un nombrós grup d'estrangers visitants que acudeixen a audicions escampades per la geografia de les Balears.

D'una altra banda, cal destacar el mèrit de les iniciatives dutes a terme a les Balears pel que fa a l'edició de CD i a la celebració anual de la Fira del Disc. Això no obstant, són paleses les dificultats de mitjans i de públic per subsistir en un mercat globalitzat i tan immens, en el qual s'inverteixen grans quantitats de doblers i que és controlat i induït per la gran indústria cultural de masses anglosaxona i, no tant, per la que es fa en espanyol. També seria bo introduir dins la reflexió l'impacte de l'autosubministrament de música mitjançant les descàrregues per Internet, en particular, entre el jovent.

3) L'edició sobre paper a les Balears és, per una part, força important en una consideració *qualitativa*, ja que en la majoria dels casos és l'única possibilitat que molts dels materials produïts des de cada illa i per un públic majoritàriament balear surtin a la llum; d'altra part, quantitativament, l'edició de llibres i de fullets a les Illes representa un tant per cent força reduït de la potent producció espanyola, amb la dificultat afegida d'haver de dividir les publicacions autòctones entre català i castellà, cosa que redueix encara més la tirada fins a no ser rendible en termes de mercat, sense intervencions de suport alienes a aquest. A més, les taxes de lectors a les Balears es compten entre les més baixes de tot Espanya.

La xarxa de biblioteques va creixent encara que, tant per la quantitat de centres com per la quantitat dels fons en dipòsit i la quantitat de lectors, són força insuficients. No obstant això, es potencien les activitats entorn del foment de la lectura i es fa una política més professionalitzada d'adaptació a les noves tecnologies i de racionalització.

4) El teatre de les Balears ha assolit una certa institucionalització i ha aconseguit públic. En aquest aspecte els ajuts i les promocions de les administracions, tant de les autonòmiques com de les municipals, han estat i són del tot necessaris per tal de garantir i potenciar el teatre considerat com un bé i un servei públic. D'altra banda destaca la vitalitat del teatre a la part forana de Mallorca i a Menorca en comparació de la quantitat de sessions i públic de Palma.

5) Pel que fa al cinema, les projeccions a sales comercials són el gruix del que s'ofereix. En aquest cas, hi ha una lenta però continuada minva de sales i d'espectadors, i mentre que la població de les Balears ha augmentat destaca el fet que més de la meitat dels ciutadans no van al cinema ni tan sols un cop a l'any. D'altra banda destaca que el percentatge majoritari d'espectadors de les sales de cinema correspon als grups d'edat jove. Seria destacable aprofundir en les causes de la caiguda de públic a mesura que augmenta l'edat i que no s'hi incorporin nous espectadors.[33] És destacable que els festivals de cinema per a joves, en català, documentals, videocreació, gai i lèsbic, i de grafisme electrònic, assoleixin continuïtat, comptant amb l'ajut de les administracions per mantenir-se. Cal esmentar de manera diferenciada i remarcable la promoció del cinema que ha assumit des de fa anys el Centre de Cultura de Sa Nostra fomentant cicles especialitzats d'alta qualitat a Palma, a la part forana, a Menorca i a Eivissa i Formentera.

6) Per comparació a les altres autonomies de l'Estat Espanyol destaca la quantitat de lectors de premsa escrita. També és destacable el fet que hi ha una premsa feta a les Balears que té una presència majoritària en el mercat de la informació i que coexisteix amb la molt potent premsa estatal. L'existència d'una premsa forana a Mallorca és notable per la seva continuïtat, com també de premsa en anglès i alemany. Igualment destacable és la forta presència de Ràdio Mallorca associada a la SER, amb la versió musical i la generalista, ocupant altres emissores temàtiques i generalistes els seus espais del dial, de manera que en conjunt la ràdio continua ocupant un espectre important de l'oci dels ciutadans.[34] No obstant això, l'audiència televisiva és el fenomen cultural de masses d'èxit i influència més aclaparador, augmentant un any rere l'altre la seva expansió i ocupant una franja més important de l'oci ciutadà. Les televisions d'àmbit espanyol copsen el gruix de l'audiència, encara que de mica en mica les emissions de les Balears van augmentant el seu espai. La relació entre les despeses d'IB3 i l'audiència són força insuficients, cosa que planteja la necessitat de reestructurar el projecte de manera més professional amb l'objectiu d'assolir un servei públic de més qualitat.

El seguiment futur d'aquest apartats ens pot donar una mesura del que es va fent, si hi ha progrés o estancament. No obstant això, pot ser es podria ampliar el camp conceptual d'anàlisi de la cultura per tal d'obtenir una visió més analítica i completa.

5.2. Els pressuposts

El pressupost del 2007 de la Direcció General de Cultura del Govern de les Illes Balears ha estat de 10.763.194 euros. En termes absoluts, ha augmentat 1.185.207 euros respecte a l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-1.)

33. Possiblement per l'augment dels espectadors de cinema a casa en DVD i Blue-Ray i amb gravacions obtingudes a través d'Internet.

34. Dins el dial es destacable també la presència creixent de Catalunya Ràdio i Catalunya Música.

En el Consell Insular de Mallorca el pressupost de cultura de l'any 2007 va ser de 21.714.233,21 euros i va representar el 8,04% del total del pressupost del Consell. El Consell Insular de Menorca va dedicar 4.530.573,24 euros a la cultura, xifra que representa el 8,08% del total del pressupost de la institució, superant en 788.826,71 euros en valors absoluts el pressupost de l'any 2006. D'altra banda, en el Consell Insular d'Eivissa i Formentera el pressupost que es va destinar a la cultura va ser de 7.000.558 euros el 2007. (Vegeu el quadre A III-2.)

5.3. Les arts plàstiques[35]

Aquest apartat es pot dividir en dos àmbits: la programació institucional i la programació comercial.

5.3.1. La programació institucional, les fundacions i els museus

Al Casal Solleric durant l'any 2007 es varen dur a terme 27 exposicions, dues menys que l'any anterior, repartides en els diferents espais: la planta baixa, l'entresòl, la planta noble, la sala vermella i el pati.

Pel que fa al centre civicocultural de Ses Voltes, s'hi varen fer un total de cinc exposicions, dues menys que el 2006. Malgrat aquesta disminució, el nombre de visitants s'ha anat incrementant al llarg dels anys, i el 2007 ha arribat a 39.860 persones, superant així la xifra de 33.476 visitants que l'any passat passaren per Ses Voltes.

A Sa Llonja es feren un total de quatre exposicions durant el 2007, a les quals assistiren més de 55.877 persones entre visitants, escolars i assistents a conferències.

Pel que fa a la Fundació La Caixa, les dades de l'Obra Social per a les Illes Balears són les següents:

- Programes socials: es feren 766 actuacions, amb 249.703 beneficiaris.
- Programes de medi ambient i ciència: es feren 574 actuacions, amb 72.570 beneficiaris.
- Programes culturals: hi hagué 569 actuacions, amb 1.772.507 beneficiaris.
- Programes educatius: n'hi hagué 69, amb 17.456 beneficiaris.
- Xarxa territorial d'oficines: féu 1.062 actuacions, amb 31.860 beneficiaris.

En conseqüència, la xifra total és de 3.040 actuacions, amb 2.144.096 beneficiaris a les Balears.

Quant al CaixaForum de Palma, ubicat a la plaça de Weyler, 3, l'antic Gran Hotel, amb cinc sales d'exposicions, un auditori amb capacitat per a 163 persones i tres espais educatius o polivalents, rebé 408.923 visites, i s'hi feren un total de vuit exposicions.

35. Cal citar que l'any 2007 s'ha produït el traspàs del pintor Joseph Coll Bardolet. L'Acadèmia de Belles Arts va celebrar el centenari de la mort de R. Anckerman i Joan O'Neille.

Tal com ja s'ha comentat en l'apartat introductori, és un fet destacat l'important paper que juguen La Caixa i Sa Nostra en la promoció i la difusió de les activitats culturals i, en concret, de les arts plàstiques. És per això que és rellevant destacar el fet que arran dels seus plans estratègics aquestes institucions estan reduint la programació d'exposicions d'arts plàstiques a les seves fundacions de Palma.

Per la seva part, l'Obra Social de Sa Nostra va dur a terme un total de 89 exposicions repartides per les diverses sales de què disposa a les Illes. El nombre total de visitants va ser de 51.790 persones,[36] sumant els totals de les distintes cases de cultura de les capitals més les altres iniciatives realitzades a les illes. Al Centre Cultural de Palma es varen fer deu exposicions; a Menorca, sumant les sales de cultura de Maó i Ciutadella més altres espais de col·laboració, se n'hi feren un total de 29; a la sala de cultura d'Eivissa, deu; a la de Formentera, també deu, i a les sales de la part forana, un total de 22 exposicions. (Vegeu el quadre A III-3.)

Pel Museu de Mallorca el 2007 varen passar un total de 23.982 visitants, una xifra lleugerament inferior que durant l'any passat, ja que foren 24.081. El nombre d'obres de la col·lecció queda repartit als diversos fons que té el museu: el fons arqueològic, el fons de belles arts, el fons etnogràfic, el fons fotogràfic, el fons documental, el fons bibliogràfic i les arts decoratives i industrials. A la secció etnològica de Muro arribaren un total de 2.674 visitants, 621 menys que l'any anterior.

El Museu de Lluc va rebre un total de 21.220 visites, unes 2.223 persones més que el 2006. El fons del museu continua tenint un nombre lleugerament superior a les dues mil obres de diversos autors, dels quals destaquen els pintors Salvador Mayol, Antoni Ribas, Ricard Anckermann, Bartomeu Sureda, Santiago Rusiñol i Joan Mestre. Durant el 2007 es van incorporar un total de 32 noves peces al fons del museu, entre les quals destaquen els regals que l'escultora Isabel Noguera Bonet va fer abans de morir o l'aportació de la senyora Maria Albertí Mulet, neboda d'Antoni Mulet, que regalà la correspondència generada (13 cartes) entre Manuel de Falla i el mateix Antoni Mulet i entre María del Carmen de Falla (germana del músic) i Catalina Arrom (esposa d'Antoni Mulet), escrites entre 1933 i 1934.

La Fundació Pilar i Joan Miró té un patrimoni artístic constituït per unes 4.000 obres de pintura, escultura, dibuix i obra gràfica del mateix Joan Miró. A la col·lecció, però, cal afegir centenars d'objectes que l'artista arreplegà i que formaven part del seu particular entorn creatiu, a més de 400 obres d'altres artistes, majoritàriament procedents de donacions i homenatges a Joan Miró, entre les quals destaquen Chagall, Tàpies, Clavé, Chillida i Úrculo, entre d'altres. Pel que fa als nous ingressos d'obres, es redueixen a la peça Malabarista, de Baltasar Torres. L'any 2007 la Fundació rebé un total de 63-018 visites, 702 més que l'any anterior.

El Museu d'Art Espanyol Contemporani de la Fundació Joan March va rebre l'any

36. Els usuaris d'exposicions del Centre de Cultura de Palma no estan quantificats. Només es tenen en compte visites generals, que foren 38.451 segons el comptador de persones de l'entrada del Centre. A més, cal dir que va estar tancat per reformes de l'1 de maig al 14 de desembre.

2007 un total de 113.385 visitants, xifra inferior a la del 2006, amb un total de 124.285. El nombre d'obres de la col·lecció permanent és de 69, i hi destaquen autors com Picasso, Miró, Dalí, Gris, Chillida, Tàpies i Barceló. El 2007 el museu no va incorporar cap obra al fons.

Pel Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma Es Baluard van passar 385.686 visitants, 11.498 persones menys que el 2007. La col·lecció estable del museu té un total de 540 obres d'art i entre els artistes més destacats hi figuren: Picasso, Miró, Sorolla, Picabia, René Magritte, Anglada Camarasa, Munch o Esteban Vicente, entre d'altres. El nombre d'obres incorporades al fons del museu el 2007 fou de 14 peces.

A l'Ateneu de Maó l'any 2007, si bé no va hi ha hagut variacions amb les col·leccions permanents respecte al 2006, aquest fet es compensa amb la gran varietat d'activitats que s'hi han dut a terme, des de conferències sobre temes diversos a un cicle de cinefòrum, passant per exposicions o cursos de formació, entre d'altres. D'aquesta manera, l'Ateneu de Maó es consolida com un dels principals focus culturals de Menorca i es confirma com un espai de referència dins aquest àmbit.

El nombre de visitants del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera el 2007 va ser de 24.008 visitants, xifra inferior a la quota de 2005. A la necròpolis del puig des Molins s'ha produït un descens més significatiu, ja que tot i arribar a 4.379 visitants hi ha una baixada de gairebé el 50% respecte de l'any passat. (Vegeu el quadre A III-4.)

5.3.2. La programació comercial

El Centre Cultural Pelaires va disminuir el nombre d'exposicions, que passaren de les 11 de 2006 a les 10 que es feren durant 2007, tenint en compte les sis de la Sala Pelaires i les quatre del Centre Cultural Pelaires. La galeria Altair acollí el 2007 un total de quatre exposicions, dues menys que l'any anterior. A la galeria Maior l'oferta es va mantenir en deu exposicions, el mateix nombre que les organitzades el 2006. A la galeria Mediterrània s'augmenta el nombre de l'any passat, ja que arriben a deu i se superen així les set de l'any anterior, que havien representat un descens respecte al 2005. Pel que fa a la galeria Horrach Moyà, s'hi han fet cinc exposicions, només una menys que el 2006. El mateix succeeix amb la galeria Joan Oliver Maneu, que va ubicar deu exposicions el 2007 davant les onze de 2006, i també amb la galeria Joanna Kunstmann, on es feren cinc exposicions al llarg del 2007. Pel que fa a la galeria Xavier Fiol, hi va haver set exposicions el 2007, una més que l'any anterior. Finalment, la galeria Aba Art Contemporani ha fet un total de vuit exposicions i, per tant, superà les xifres de 2007. (Vegeu el quadre A III-5.)

5.4. La música

En aquest apartat es fa un recorregut pels esdeveniments musicals que es fan a les Illes. S'ha de destacar la iniciativa de l'Ibatur «Un hivern a Mallorca», els festivals, els concerts que es fan a les fundacions de La Caixa i Sa Nostra, les produccions de les discogràfiques i la Fira del Disc.

5.4.1. Els festivals

En aquest apartat farem menció d'alguns dels festivals musicals més importants que s'organitzen al llarg de l'any a les Illes.

Cal citar, en primer lloc, per la seva qualitat musical els festivals d'estiu que cada anys es fan a Mallorca, començant pels de Pollença i els dos festivals de música del castell de Bellver de Palma.

Igualment, com cada estiu, un dels més importants que es duen a terme és el Festival Internacional de Jazz de sa Pobla. El 2007 se'n va fer la tretzena edició amb un cartell d'actuacions amb Al Foster Quintet fent un tribut a Miles Davis; Ana Popovic Blues Band, que repetien ja que l'any 2006 no van poder tocar a causa de la pluja; Marcos Collado Trio, grup encapçalat per aquest guitarrista, i Lee Konitz i François Théberge Quintet, que el 28 d'agost tancaren el festival.

S'ha de destacar també la quarta edició del Jazz Voyeur Festival amb les actuacions de Dirty Dozen Brass Band, Stanley Clarke, Eddie Palmieri, la banda de San Francisco SF JAZZ Collective, que ja actuà el 2006, Malena Smalls & The Hallelujah Gospel Christmas, entre d'altres.

La setena edició del Festival Waiting for Waits destaca per les actuacions de música acústica d'arrels americanes que es duen a terme durant el mes de juliol. Josephine Foster o Stuart A. Stapless (de la banda Tindersticks) configuren la part destacada del cartell d'aquest festival.

En el cinquè festival «Música Mallorca. Concerts Internacionals de Tardor» donà el tret de sortida Viva l'opera-Bella voce, el 13 d'octubre. També hi participaren solistes internacionals, la Capella Mallorquina i l'Orquestra del Festival Música Mallorca. S'hi s'interpretaren, entre d'altres, una selecció de peces dels compositors Bizet, Donizetti, Humperdinck, Lortzing, Rossini, Mozart, Schubert i Verdi. Les millors versions de l'Ave Maria clausuraren el festival amb un concert a la catedral de Palma el 4 de novembre.

Un altre festival que cal destacar és el de Bunyola, que arribà a la 23a edició i en el qual van actuar l'Orquestra Simfònica de Balears, la coral de cambra Nova Lux i la flautista Pamela Thorby i l'organista Peter Seymour, entre d'altres. La clausura del festival és a càrrec de joves intèrprets de la localitat.

Cal destacar també les Illes Balears en concert a Barcelona, Madrid i Canàries, una de les plataformes més importants de promoció exterior dels músics de la nostra comunitat, l'objectiu principal de la qual és donar a conèixer la nostra realitat musical i reforçar els vincles culturals entre les Illes i la resta de l'Estat. L'any 2007 van participar-hi diversos grups, com ara Club Sibarita, The Zinedines, Fideuà o Loco Mía.

5.4.2. «Un hivern a Mallorca»

L'Institut Balear de Turisme promociona la cultura amb tot un grapat d'esdeveniments, dels quals destaca el programa «Un hivern a Mallorca», que té lloc del mes de gener al mes d'abril i del mes

d'octubre al desembre. Dins l'agenda d'activitats del programa s'inclouen concerts gratuïts, excursions, festes, oci, art i activitats culturals per tot Mallorca. La finalitat d'aquestes activitats és fomentar i promoure el turisme durant la temporada baixa, tot oferint una alternativa cultural com a atractiu turístic.

Aquest programa engloba diferents actes, com ara les «Noches mediterráneas» a Costa Nord, Valldemossa; el Festival Internacional de Deià; Sa Mostra Festival Folklòric Internacional, a Sóller; el Festival Internacional Chopin, a Valldemossa; Dansamàniga, Festival de Dansa a Sant Llorenç des Cardassar, etc.

5.4.3. La Fundació La Caixa

La Fundació La Caixa va organitzar durant el 2007 un total de 209 concerts. El nombre d'espectadors totals va arribar a la xifra considerable de 111.632 persones, superant així les xifres dels altres anys.

5.4.4. La Fundació Sa Nostra

En l'apartat de programació musical de l'Àrea de Cultura de la Fundació Sa Nostra cal destacar l'activitat de la Camerata Sa Nostra. Durant l'any 2007, fet concerts amb solistes i directors de prestigi internacional, i ha programat obres de repertori de música de cambra en els cicles musicals illencs. (Vegeu el quadre A III-6.)

Així mateix, cal destacar la 24a edició del concert al torrent de Pareis, un dels esdeveniments més singulars que continua present a l'estiu mallorquí.

Fent un resum general per illes, cal dir que al Centre de Cultura de Palma varen tenir lloc un total de 40 concerts el 2007, als quals podem sumar altres 2 realitzats a altres espais mallorquins. A les les sales de cultura de Menorca es feren 74 actes musicals, repartits pels diferents espais de l'illa. Pel que fa a les Pitiüses, es varen dur a terme 13 concerts, 6 a Eivissa i 7 a Formentera, amb 427 i 183 espectadors respectivament.

5.4.5. Discogràfiques

Pel que fa a les edicions musicals, Produccions Blau va superar la quantitat de CD editats durant el 2006, que passà de 26 a 32. Ona Digital també els superà, ja que triplicà l'edició i arribà a un total de 21, davant els 7 de l'any anterior. La Fundació ACA, per la seva banda, passà de 5 CD editats el 2006 a 4 durant el 2007. (Vegeu el quadre A III-7.)

5.4.6. La fira del disc

La fira del disc arriba ja, amb la de 2007, a la seva setena edició. La novetat més important d'aquesta edició ha estat el nou emplaçament, ja que la fira s'ha traslladat des del recinte de Fires i Congressos de Palma al Palma Arena. A part dels estands dedicats exclusivament a la venda de productes musicals diversos, la fira presenta en el programa un total de vint actuacions, de les quals cinc són de grups de fora. Destaquen els veterans Burning i els Right Ons de Madrid, Ejectes i The Clash Cash de França i Joseph Arthur & The Lonely Astronauts dels Estats Units.

5.4.7. La música al Teatre Principal de Palma

Després de les obres de reforma que s'han dut a terme en aquest teatre, el Principal s'erigeix en un important centre cultural en l'àmbit mallorquí. Així doncs, durant el 2007 ja hi podem trobar diverses activitats, entre les quals destaquen sovint les musicals. Cal citar aquí el concert de Santiago Auserón del mes de setembre, que fou el primer gran concert que acollí el teatre en la nova etapa. Destaquen també el concert Viva l'opera-Bella voce, *Messa da Requiem o Canttico delle Creature*, que tingué lloc el 25 de novembre aprofitant el dia de Santa Catalina, i l'estrena de la composició diocesana del P. Antoni Martorell.

A més, s'ha de dir que el Teatre Principal va ser la seu elegida per a determinades activitats del festival «Un hivern a Mallorca» i del Jazz Voyeur Festival ja esmentats.

5.4.8. Entitats vinculades a la música

En aquest apartat farem referència a diverses fundacions i entitats de l'àmbit cultural balear, i concretament a les tasques en fan en el camp musical.

Pel que fa a la Direcció General de Cultura, l'any 2007 va participar en 18 activitats musicals, tant a les Illes Balears com fora, entre les quals destaca la presència a les ciutats de Barcelona, Madrid i Sevilla.

Començant per les Joventuts Musicals de Ciutadella, aquesta organització menorquina ha fet un total de 16 concerts del cicle «Dilluns de música» amb molt bona assistència de públic. La majoria dels concerts són es programen en el Pla de Concerts de Joventuts Musicals d'Espanya que patrocina el Ministeri de Cultura. A més, però, el 2007 també ha organitzat 11 concerts escolars i familiars (sis d'escolars i cinc de familiars), tres concerts de l'Orquestra de Cambra Illa de Menorca, sis corresponents al Festival de Música d'Estiu i un quatre al carrer, aquests darrers a càrrec de joves estudiants de l'Escola Municipal.

Les Joventuts Musicals de Maó, per la seva banda, han dut a terme tres grans blocs de concerts: els de temporada (13 en total), els del XXXIV Festival de Música de Maó (6 concerts) i els de l'Orquestra de Cambra Illa de Menorca (4 concerts més els mateixos a Ciutadella i un a Fornells, que sumen un total de nou actuacions).

La Fundació Amics de l'Òpera de Maó també destaca com una important organització en aquest àmbit musical de Menorca, i arribar a una assistència de 3.566 espectadors sobre un total de 3.870 localitats en les activitats organitzades durant el 2007. Aquestes activitats, separades en dues temporades (primavera i tardor-hivern), s'han fet totes al Teatre Principal de Maó. Les obres interpretades han estat *Le Nozze di Figaro de Mozart* i *L'Elisir d'amore* de Gaetano Donizetti, ambdues interpretades per l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears i la coral Els Amics de l'Òpera.

Jazz Obert és una associació sense ànim de lucre que des de Menorca vetlla per oferir un bon ventall de música jazz als amants d'aquest estil. El 2007 han organitzat un total de nou concerts més la II Trobada de Dixieland, que va incloure concerts i altres activitats.

5.5. L'EDICIÓ

Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), el nombre de títols editats durant el 2007 a les Illes Balears s'ha reduït, mentre que el d'exemplars ha augmentat. El nombre de títols de llibres editats només representa l'1,37% sobre el total espanyol, per la qual cosa aquest percentatge minva respecte d l'any anterior, que va ser de l'1,59%. Pel que fa als títols editats de fullets, signifiquen l'1,81% de l'Estat i també amb un petit descens. (Vegeu el quadre A III-8.)

Les dades corresponents als dipòsits legals dels consells insulars ens indiquen que hi ha hagut un petit descens d'edició de llibres, fulls i fullets.

Durant el 2007 el Consell Insular de Mallorca va incorporar 719 llibres al seu dipòsit legal, un total de 93 exemplars més que l'any anterior. Pel que fa als llibres en català, passen de 385 a 401, mentre que en castellà han augmentat molt més, ja que passen de 94 a 138, però cal tenir en compte que l'any 2006 havien experimentat un descens important. Quant al nombre de fulls i fullets, podem dir que s'ha mantingut una certa estabilitat ja que només ha variat en 11 unitats (de 1097 a 1086).

A Menorca, el nombre de llibres editats ha passat de 70 l'any 2006 a 57 durant el 2007: per tant, ha baixat en 13 unitats. L'edició de fulls i fullets sumen un total de 281, i superen clarament els 212 títols del 2006.

A les Pitiüses es varen editar un total de 22 llibres el 2007, 17 menys que el 2006. En català se n'editaren 13, amb la qual cosa es recuperen xifres a les de 2005 i es perd molt respecte a les de 2006. En castellà es passa de 8 a 7 exemplars i es manté la quantitat en valors similars. El nombre de fulls i fullets va ser de 71, força menys que l'any anterior, en què s'arribà a 166. (Vegeu el quadre A III-9.).

Pel que fa als lectors de llibres, s'ha de dir que les Balears es troben amb una proporció per sobre de la mitjana de l'Estat espanyol, només darrere de Madrid, que ocupa la primera posició, Catalunya, Canàries, Astúries, Aragó i el País Basc. Més avall hi ha comunitats autònomes de pes com València o Andalusia, que quedarien amb indicadors inferiors a la mitjana nacional. (Vegeu gràfic III-1.)

5.6. EL TEATRE

En aquest punt es fa referència a dos aspectes: les activitats pròpies que han portat a terme els teatres de les Illes i la projecció a l'exterior.

5.6.1. L'activitat als teatres i auditoris

L'anàlisi de les dades dels teatres i dels auditoris s'ha tractat conjuntament per causa de la dificultat a l'hora de fer una separació acurada dels actes musicals i dels teatrals.

Pel que fa a l'activitat dels teatres de Palma, a l'Auditòrium, el 2007, va haver-hi un total de 266 espectacles, 46 més que l'any anterior. El Teatre del Mar va fer un total de 106 funcions, 16 menys que el 2006 i continuant la tendència a la baixa confirmada l'any anterior. El Teatre Municipal de Palma (compost pel Teatre Xesc Forteza i el Teatre del Passeig Mallorca) efectuà 247 funcions, 7 més que el 2006, amb un augment 209 espectadors. Pel que fa al Teatre Sans, organitzà 116 funcions, davant les 52 del 2006. El nombre d'espectadors va ser de 8.862. (Vegeu el quadre A III-10.)

Per analitzar l'activitat dels teatres a la part forana de Mallorca s'han tingut en compte l'auditori Sa Màniga, l'Auditori d'Alcúdia, el Teatre Municipal de Manacor i el Teatre Municipal d'Artà, els quals el 2007 han fet un total de 39, de 77, de 298 i de 39 funcions respectivament. Hi ha un increment de l'activitat del teatre a l'Auditori d'Alcúdia, curiosament l'únic que reflectia un descens l'any passat. En canvi, en els altres teatres de la part forana hi ha una reducció en el nombre de funcions, i és especialment accentuada al Teatre d'Artà (83,88% de diferència respecte del 2006). En el nombre d'espectadors, el 2007 l'auditori Sa Màniga va generar 9.240 espectadors, el 45,07% menys que durant 2006. A l'Auditori d'Alcúdia el nombre d'espectadors ha estat de 20.195, xifra que reflecteix així l'augment en la seva oferta de funcions i representa el 63,39% més d'espectadors que l'any anterior. El Teatre Municipal de Manacor continua la bona tasca realitzada i manté, si fa no fa, el nombre de funcions i el d'espectadors, tot i que hi hagi petits descensos en comparació del 2006. Finalment, al Teatre Municipal d'Artà hi ha grans diferències, ja que els espectadors passen de 29.574 el 2006 a menys de 5.500 el 2007.

A Menorca, al Teatre Principal de Maó es varen dur a terme 114 funcions, tot superant les 105 del 2006, amb 42.033 espectadors; és a dir el 4,97% més que l'any anterior. Pel que fa a Can Ventosa, les variacions són mínimes, ja que s'hi fa una funció més (de 130 a 131) i suma una participació dels espectadors d'entorn de 25.000, tot i que aquesta xifra és una estimació aproximada del mateix equip de gestió del teatre. A l'auditori de Cas Serres, el nombre de funcions durant el 2007 va ser de 51, amb la qual cosa es redueixen força les 94 de l'exercici passat. (Vegeu el quadre A III-10.)

5.6.2. La projecció a l'exterior

La Direcció General de Cultura del Govern de les Illes Balears participà durant el 2007 en els actes següents:

- XVIII Mostra de Teatre Infantil i Juvenil d'Igualada «La Mostra», que va tenir lloc entre el 6 i el 10 de juny, a la programació de la qual hi havia La Clota,

de Menorca (amb l'espectacle *Sensibilidad creativa en 35 m²*), Produccions de Ferro, de Mallorca (amb el muntatge *Doctor Burballa i la fabulosa rondalla d'en Martó Tacó*) i La Corcada, de Mallorca (amb l'espectacle *Pèl al pit*), a més del muntatge de l'exposició «Joguines trencades» de Miquel Àngel Juan i la presència institucional d'un estand dins l'espai de la mostra.

- XVII Mostra de Teatre Valencià d'Alcoi, que va tenir lloc entre el 13 i el 16 de juny. La presència balear es basà en dos punts. A més de l'espectacle *Idiosincràsia a Mallorca*, de Llonovoy, el Govern de les Illes Balears tingué presència activa a la mostra amb un estand propi de la Conselleria d'Educació i Cultura a la Llotja de Sant Jordi, on van tenir lloc les trobades entre programadors i les ofertes escèniques dels grups balears.

- Intercanvi entre l'Antzerki Feria de Donostia i la Fira de Teatre de Manacor, que va tenir lloc el 10 i el 14 de juliol. Fou un intercanvi entre grups escènics del País Basc i de les Illes Balears.

- Fira de Teatre al Carrer de Tàrrega, entre el 6 i el 9 de setembre, on el Govern de les Illes Balears va establir un estand promocional a la Llotja i hi participaren quatre companyies, a més de l'exposició «Joguines trencades».

- Fira Internacional de Teatre i Dansa d'Osca, entre l'1 i el 5 d'octubre, on participà el Govern de les Illes Balears amb la inclusió d'un estand promocional institucional i la representació dels espectacles *Tales of the body*, de la companyia Au Ments, i *Idiosincràsia*, de Llonovoy.

5.7. Cinema

Pel que fa a l'aspecte cinematogràfic és important veure quina ha estat l'evolució en cinema comercial i cultural.

5.7.1. El cinema comercial

El nombre de sales de cinema ha disminuït en tres, de manera que s'ha passat de les 101 pantalles el 2006 a 98 l'any 2007. Aquest fet deixa les Balears per sota del centenar de pantalles, una situació que no es produïa des de 2002. Pel que fa al nombre d'espectadors, hi ha un descens del 3,32%,[37] mentre que les recaptacions, en general, es mantenen (mostren un descens del 0,1%). Així doncs, aquestes dues variables donen a entendre que han pujat els preus de les entrades. (Vegeu els quadres A III-11 i AIII-12.)

L'hàbit d'assistència al cinema de la població de les Illes Balears el 2007 reflecteix que són els joves (d'entre 14 i 24 anys) els que van més al cinema i els que ho fan amb més freqüència, i l'assistència més habitual és una vegada al mes. El col·lectiu que menys hi va és el de 64 anys i més, seguit del grup d'edat anterior. Per tant,

37. Fet que no és independent de la competència creixent per part del cinema a casa.

pel que fa a les Illes Balears, podem dir que com més majors menys es va al cinema. També és interessant destacar que més de la meitat de la població no va mai al cinema (el 51,2% dels homes i el 51% en el cas de les dones), una qüestió especialment notable en el grup de persones de més edat, del qual el 92,3% afirma que no consumeix mai cinema. (Vegeu el quadre A III-13.)

5.7.2. El cinema promocionat per les fundacions

L'any 2007 la Fundació La Caixa només va fer dues projeccions de cinema, dues menys que el 2006. Aquesta activitat va minvant any rere any.

El Centre de Cultura de Sa Nostra de Palma tornà a oferir un any més un programa de cinema ben complet, cosa que confirma l'Obra Social Sa Nostra com l'agent que desenvolupa l'activitat de cinema de filmoteca més important de les Illes. Al Centre de Palma, doncs, hi ha haver un total de 46[38] projeccions de cinema i audiovisuals diversos, als qual hem de sumar els 93 de la part forana, que van reunir un total de 5.400 espectadors. A les sales de cultura de Menorca es varen projectar un total de 64 pel·lícules, mentre que a Eivissa foren 14. La Sala de Cultura de Formentera projectà un total de cinc metratges durant l'any 2007 amb 115 usuaris.

5.8. Els mitjans de comunicació

En aquest apartat s'intenta fer una breu anàlisi dels principals mitjans de comunicació: la premsa escrita, la ràdio i la televisió.

5.8.1. Els mitjans de comunicació escrits

El percentatge de població lectora de Balears se situa per sobre de la mitjana espanyola. (Vegeu el quadre A III-14.)

Última Hora, Diario de Mallorca i *El Mundo-El día de Baleares* es consoliden al capdavant dels diaris regionals, i el 2007 assumeixen unes mitjanes de tiratge de 43.394, 26.695 i 25.300 respectivament. S'ha de dir que destaca l'augment d'Última Hora, entorn de les 7.000 unitats de diferència respecte 2006. El Mundo, per la seva banda, es manté igual que l'any passat (Vegeu el quadre A III-15.)

L'índex de difusió va ser el 2007 de 36.627 exemplars per a *Última Hora*, 22.753 per a *Diario de Mallorca* i 19.547 per a *El Mundo*. Aquestes xifres representen el 34,19%, el 21,24% i el 18,25% respectivament sobre el total.

Els cinc diaris amb més lectors l'any 2007, segons l'Estudi General de Mitjans (EGM), per ordre d'importància, varen ser *Última*

38. Durant el tancament per reformes de l'1 de maig al 14 de desembre es feren les projeccions a la sala Augusta.

Hora (195.000), *Diario de Mallorca* (124.000), *Marca* (61.000), *El Mundo* (56.000) i el diari gratuït *Qué* (55.000). A Menorca es manté el diari *Menorca* (33.000) respecte a la classificació de l'any 2006. (Vegeu el quadre A III-16.)

Si comparam les dades de 2007 amb les obtingudes el 2006, podem afirmar que la tònica general dels diaris és augmentar en nombre de lectors. Així doncs, només en el cas de *Menorca* i *Diari de Balears* es registres petits descensos, mentre que *El País* es manté. El diari gratuït *Qué* també es manté i la resta, més o menys, mostren un augment en el nombre de lectors. Destaquen els casos del *Diario de Ibiza*, que passa de 27.000 a 47.000 lectors, com també dels diaris esportius *Marca* i *As* (el primer és el que més puja en la classificació general).

Els lectors de diaris de les Illes Balears, segons l'EGM, són en la major part homes, ja que representen gairebé el 60% (59,39%) del total. Per edats, cal esmentar que és la població d'entre 45 i 64 anys la que llegeix més el diari (el 30,87% dels lectors), mentre que el 56,3% dels lectors tenen entre 14 i 44 anys, i només el 12,6% dels lectors són majors de 65 anys. Pel que fa a la mitjana d'edat dels lectors, és de 44,1 anys. Si l'anàlisi es fa per nivells d'instrucció, cal dir que la majoria dels lectors (el 65,8%) tenen un nivell mitjà (BUP, COU o formació professional) o elemental (educació general bàsica o batxillerat elemental) (Vegeu el quadre A III-17.)

D'entre les publicacions periòdiques cal diferenciar, a l'hora de fer-ne l'anàlisi, entre els suplements, les revistes setmanals i les revistes mensuals.

Segons l'EGM, els tres suplements més llegits el 2007 a les Illes Balears varen ser *Brisas* (94.000 lectors), *Magazine* de *La Vanguardia* i altres diaris (72.000) i *Mujer* de *Hoy* (57.000 lectors). En general, podem dir que són les dones les que més llegeixen aquests suplements, mantenint una proporció molt propera al 60% respecte al 40% restant que representarien els homes. La mitjana d'edat dels lectors és de 45,5 anys. (Vegeu el quadre A III-18.)

La revista setmanal més llegida a les Illes el 2007, amb molta diferència respecte de la resta, és *Pronto* (203.000 lectors). Pel que fa als percentatges de lectors per sexe, aquí encara s'incrementa més la diferència, ja que les dones són la majoria amb el 66%, davant el 34% dels homes. La mitjana d'edat dels lectors és de 45,1 anys.

Les dues programacions mensuals més llegides durant el 2007 varen ser *Digital +* i *Ono*, amb 73.000 i 70.000 lectors respectivament. El 47,5% dels lectors eren homes, davant del 52,5% de dones. La mitjana d'edat dels lectors va ser de 38,9 anys.

5.8.2. La ràdio

Les cinc emissores radiofòniques més escoltades a Balears durant l'any 2007, segons l'EGM, varen ser, en primer lloc, Mallorca FM C40 (18%), seguida de Mallorca FM SER i Mallorca FM CDIA (11% cadascuna) i, en tercera posició, Mallorca FM M80 (7,72%), tot i que no gaire distant quedà la COPE (6,68%). Pel

que fa a les dades d'IB3 Ràdio,[39] cal diferenciar-les per onades. Així, durant la primera onada de 2007 s'estimen uns 2.000 oients, tant en la programació setmanal com en la dels dies laborables. La segona onada registra un augment, i se n'assoleixen 3.000 en les estimacions de dilluns a diumenge. Finalment, la tercera onada manté el registre, amb 3.000 oients per a les estimacions setmanals. En aquest apartat, cal destacar que entorn del 62% dels oients de les Illes va optar per les ràdios de caire temàtic, davant el 40% aproximat dels oients que va optar per les ràdios de tipus generalista. (Vegeu el quadre A III-19.)

Si s'analitzen les dades per franges horàries, en general l'audiència màxima és al matí (de 8:00 a 14:00 hores), amb el 54,5% dels oients. En les ràdios de tipus generalista, hi ha una punta horària molt marcada al matí, amb el 46% del total d'oients d'aquestes emissores. Aquesta tendència també es compleix pel que fa a les ràdios de tipus temàtic, ja que també es produeixen els màxims d'audiència en la franja de 8:00 a 14:00 hores, amb el 54,7% dels oients. (Vegeu el quadre A III-20.)

En analitzar l'audiència de la ràdio per dades sociodemogràfiques, a les Illes s'obté un perfil força ajustat dels oients. El percentatge d'homes que escolten la ràdio és del 56,8% i el de dones, del 43,2%. Si s'analitza per tipus d'emissions, cal esmentar que la major part dels oients de la ràdio generalista són homes (64,5%) d'entre 45 i 64 anys (40%). La mitjana d'edat a la ràdio generalista és de 48,2 anys. A la ràdio temàtica, també hi ha una presència més elevada d'homes (53%). Respecte de l'edat, la majoria són oients d'entre 25 i 44 anys, i formen el gruix més important d'oients. La mitjana d'edat a la ràdio de tipus temàtic és de 36,1 anys.

La ràdio de tipus musical repeteix les mateixes pautes: és escoltada majoritàriament per homes, tot i que de manera ajustada, que representen el 52,2%, i per persones d'entre 25 i 34 anys, tot i que podem dir que és especialment el grup de 25 i fins a 44 anys. El nivell d'instrucció de la majoria dels oients és d'educació general bàsica o batxillerat elemental i de BUP, COU o formació professional, grups que representen el 67% del total d'oients. (Vegeu el quadre A III-21.)

5.8.3. La televisió

El consum televisiu a les Illes Balears el 2007 va ser de 232 minuts de mitjana diària, dada que representa un percentatge més elevat respecte de l'any anterior de gairebé l'11%. Les tres cadenes de televisió més vistes, per ordre d'importància, varen ser Antena 3 (22%), TVE-1 (20%) i Tele 5 (18,1%). Amb menys audiència, les varen seguir La Sexta (7,3%), que protagonitza la pujada més alta respecte a l'any anterior, Cuatro (4,5%), IB3 (3,8%) i la televisió autonòmica de Catalunya, TV3 (2,9%). Finalment, en darrer lloc, es varen situar l'altre canal català, Canal 33 (0,2%) i Canal 4 (0,1%). S'ha de destacar que en general hi ha un augment de participació

39. Les dades d'IB3 Ràdio han estat aportades pel Departament de Màrqueting de la cadena, no són de l'EGM.

de les televisions menys vistes, que han reduït quota d'audiència a les més vistes (Vegeu el quadre A III-22.)

5.9. El patrimoni

Aquest apartat fa referència a les iniciatives dutes a terme en el camp del patrimoni, tant per part dels tres consells insulars com per altres entitats. Així, primer esmentarem més destacat dels consells insulars durant l'any 2007.

En el cas de Mallorca i pel que fa a béns immobles declarats bé d'interès cultural (BIC), el Consell Insular en va declarar un total de deu: un conjunt històric, sis monuments amb tipologia d'edificis religiosos, un lloc etnològic i dues zones arqueològiques amb jaciments. Com a béns mobles declarats BIC n'hi ha dos: l'enteixinat mudèjar situat a la finca de sa Bassa Blanca i la festa de l'Estendard com a bé immaterial. Dins els béns mobles declarats bé catalogat n'hi ha set. D'aquests, tres són pintures, un és un conjunt mobiliari i els tres restants corresponen a arxius històrics i biblioteques. (Vegeu el quadre A III-23.)

El Consell Insular de Mallorca va subscriure el 2007 un total de 19 convenis en relació amb actuacions directament associades al patrimoni històric. En l'apartat de subvencions per a la restauració de determinades modalitats de béns mobles i immobles amb cert valor històric, s'han de destacar diversos punts. De subvencions per a la restauració de béns de titularitat municipal, se'n concediren vuit per a béns immobles, amb un total de 78.008,95 euros, i dues per a béns mobles, amb un total de 15.255 euros. Pel que fa a subvencions per a la restauració de béns de propietat particular, se'n concediren set per a béns immobles, per la quantitat de 90.564,57 euros, i una per a béns mobles, de 13.989,55 euros.

En temes de gestió, el Consell Insular de Menorca va tirar endavant diverses iniciatives. Destaquen, per exemple, la compra del castell de Santa Àgueda, la inclusió al catàleg insular de 14 nous jaciments arqueològics, diverses tasques de vigilància o la realització del programa de neteja i manteniment i la instal·lació de plafons informatius a béns d'interès cultural de l'illa. A part de diverses intervencions arqueològiques entre les programades, les prospeccions submarines programades i les d'urgència, el Consell Insular de Menorca també féu tasques de difusió i concedí dues beques. En el camp d'ajuts i suport cal destacar activitats diverses en cinc camps: la restauració i conservació de béns; la realització d'excavacions i prospeccions arqueològiques i paleontològiques; la realització d'investigacions de tipus històric, etnològic paleontològic i arqueològic; la promoció de les entitats i associacions que treballen en la salvaguarda i valoració del patrimoni històric, i els ajuts per a l'elaboració dels catàlegs de protecció del patrimoni històric municipal.

Durant el 2007 el Consell Insular d'Eivissa va acordar tres declaracions de bé catalogat i unes festes d'interès cultural, i, per una altra banda, la Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i

Patrimoni Historicoartístic va incoar dos expedients per a la declaració de dos BIC. Quant a les accions més rellevants en el camp del patrimoni, destaquen la restauració de la torre costanera de defensa de sa Sal Rossa a Sant Josep de sa Talaia i la de la punta de la Gavina a Formentera (més de 200.000 euros destinats a cada una), i el tancament de l'hipocaust de can Servent (BC) a Sant Jordi de ses Salines, entre d'altres. Altres iniciatives foren mitjançant convenis de col·laboració amb ajuntaments i el Bisbat d'Eivissa que varen assolir un cost total (104.000 €) corresponents a la contractació de personal vigilant per a la seva obertura per a visites públiques de tot un llistat de monuments (cova de Santa Agnès, esglésies de Sant Josep, Sant Antoni i Sant Miquel, el museu Barrau, etc.). Pel que fa a subvencions, se'n concediren a 4 projectes, amb 407.837,25 euros. A més, es varen crear sis beques d'investigació en patrimoni històric per un import de 18.000 euros.

Continuant en l'àmbit del patrimoni, s'han de destacar també les iniciatives d'organitzacions diverses que treballen en aquest camp. És el cas d'ARCA (Associació per la Revitalització dels Centres Antics), que treballa des de 1987 per protegir el patrimoni històric de les Illes Balears, particularment a Mallorca. Aquesta entitat ha fet un total de 43 intervencions (24 a Palma i 19 a la part forana de Mallorca) de defensa del patrimoni, ha tirat endavant fins a vuit iniciatives o programes culturals, ha impulsat dos estudis a Santa Eugènia per declarar dos llogarets BIC, i ha organitzat 14 conferències i un total de set presentacions de llibres relacionats directament amb el seu camp d'acció.

Així mateix, a Eivissa hi ha l'Institut d'Estudis Eivissencs, una entitat fundada l'any 1949 que nasqué amb la finalitat de protegir el patrimoni natural i cultural de les Pitiüses. En l'actualitat l'IEE és membre de la Coordinadora de Centres d'Estudis Locals de Parla Catalana i de la Confederació Espanyola de Centres d'Estudis Locals, i està adscrita a l'Institut d'Estudis Catalans. Durant 2007 l'IEE ha tirat endavant diverses publicacions, dues de periòdiques i sis llibres. A més, també ha organitzat activitats diverses, des de la concessió de premis fins a exposicions o conferències i cursos que toquen distints camps de l'ampli ventall del patrimoni natural i cultural.

5.10. La llengua

La situació sociolingüística de les Illes Balears és el resultat de la incidència de nombrosos factors de diferents característiques que hi actuen en sentit divers.

D'entre tots aquests factors, cal destacar, d'una banda, l'ensenyament, la presència ambiental i l'aportació demogràfica de la població d'origen autòcton, que afavoreixen l'increment de la presència del català; d'altra banda, la immigració al·loglota i, en general, els membres de les segones generacions d'aquesta, i les interferències de poders externs a l'àmbit lingüístic, que actuen reduint la presència del català.

Les dades sobre la situació sociolingüística de les Illes Balears que s'han anat recollint des dels anys vuitanta ençà ens permeten

obtenir-ne una visió general, encara que amb moltes limitacions. Són abundants les dades sobre coneixements que abracen tota la població; però, pel que fa a les dades relacionades amb els usos i les representacions, aquesta informació escasseja més i, sovint, afecta només una part de la població, sobretot l'escolar. Així mateix, la majoria de dades de què disposam són dades declarades, sotmeses per tant al biaix propi d'aquesta classe d'informacions.

A cavall del darrer mes del 2003 i el primer del 2004 es va dur a terme el treball de camp d'una enquesta sociolingüística encarregada pel Govern de les Illes Balears (ENQ2003), la més completa que s'ha fet a les Illes Balears. Després d'aquesta data han anat apareixent dades sobre els resultats, a un ritme més lent del que hauria estat convenient. L'any 2007 ha aparegut *Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI*, que compara la situació sociolingüística entre els diversos territoris de parla catalana. Aquest treball ha estat possible perquè, simultàniament al treball fet a les Illes Balears, també se'n van fer d'altres de característiques molt semblants a la resta dels territoris amb què compartim la llengua.

Segons aquest estudi, els valors referits a la llengua catalana (tant pel que fa a extensió dels coneixements i l'ús com a les representacions socials) que corresponen a les Illes Balears, se situen en la zona central, entre els més positius de territoris com Andorra o Catalunya i els que ho són més poc, que són els de Catalunya Nord.

5.10.1. Coneixements del català

La comprensió del català supera el 65% de la població en tots els territoris del domini lingüístic, i és superior al 90% en tots excepte a la Comunitat Valenciana i a Catalunya Nord. Pel que fa a les Illes Balears, en totes les quatre divisions territorials que fa l'enquesta (municipis de la badia de Palma, resta de Mallorca, Menorca i Eivissa i Formentera) supera sempre el 90%.

La capacitat de parlar en català és superior al 70% en la major part del territori, però no hi arriba al País Valencià, a l'Alguer i a Catalunya Nord. A la zona compresa per la badia de Palma, tampoc no arriba a aquesta proporció. (Vegeu el quadre A III-24.)

Els valors de la capacitat de llegir i escriure en català es vinculen, naturalment, a la seva presència en el sistema escolar. Així, supera la capacitat de parlar-lo en tots els territoris en què és oficial (per tant, present a l'escola), excepte a la Comunitat Valenciana, i és inferior en la resta.

El valor que hi té la proporció de població al·lòctona i el caràcter de llengua oficial (amb presència escolar, als mitjans de comunicació, a l'ús administratiu), expliquen les diferències entre uns territoris i altres. La major presència de població autòctona implica, evidentment, uns coneixements més elevats de llengua catalana (sobretot en les capacitats orals), i la incidència del caràcter de llengua oficial també és en el mateix sentit (més evident, però, en les capacitats escrites). Els valors de la Franja, sense reconeixement oficial del català i amb poca població

immigrant, en són un exemple (hi ha 58,5 punts de diferència entre la capacitat de parlar-lo i la d'escriure'l); com també ho és el cas d'Andorra, amb una proporció molt elevada d'immigrants, però amb oficialitat exclusiva (hi ha només 17 punts entre la capacitat de parlar-lo i d'escriure'l).

Les Illes Balears són el quart territori pel que fa a les dues habilitats orals (comprensió i expressió) i el tercer amb relació a les habilitats escrites (llegir i escriure).

Els efectes de l'escolarització i del percentatge de població autòctona sobre la distribució dels coneixements també es manifesten en els valors dels diferents grups d'edat. Així, la capacitat de parlar-lo presenta un perfil diferent segons els territoris. (Vegeu el quadre A III-25.)

A Andorra i a Catalunya, aquesta capacitat és més estesa entre les generacions més joves; en canvi a l'Alguer i a Catalunya Nord els valors més elevats són entre les persones majors. A la Franja, els valors són molt semblants en tots els grups d'edat. A les Illes Balears, els valors superiors es troben en els extrems: entre els més joves (a causa dels efectes de l'escolarització en català) i entre els més vells (per la major proporció de població d'origen autòcton). En els grups centrals és on menys incidència ha tingut l'escolarització i on es localitza la major proporció de població al·lòctona.

En tots els set territoris hi ha més persones que entenen el català que nascuts en el territori lingüístic. Però, pel que fa a la relació entre capacitat de parlar el català i la proporció de població al·lòctona,[40] es produeix la característica següent: en els territoris on el català és oficial, hi ha més persones que el saben parlar que autòctons; mentre que en els territoris on no és oficial, hi ha menys persones que el saben parlar que autòctons. La diferència major a favor del català es produeix a Andorra (29,8 punts), on és l'única llengua oficial. A la Franja de Ponent, on la proporció d'autòctons és major, estadísticament ningú que hagi nascut fora del territori lingüístic aprèn a parlar-lo; a la Comunitat Valenciana, tot i que el valencià hi és oficial, es produeix un retrocés de 10 punts desfavorable al català. A les Illes Balears i a Catalunya, l'avanç de la capacitació de parlar en català sobre la població al·lòctona és molt semblant (14,7 i 12,8 punts respectivament). (Vegeu el quadre A III-26.)

Les capacitats de parlar i escriure una llengua no són, però, directament transportables a la representació dels usos que se'n fan. Saber parlar una llengua és imprescindible per parlar-la, però no suficient. Hi intervenen altres factors, entre els quals podem esmentar la posició que aquesta ocupa en relació amb les altres llengües quan es tracta d'individus poliglotes, el nivell de domini que en posseeixen i el grau de normalitat d'ús en l'entorn en què es produeix l'acte comunicatiu.

Així, per exemple, entre els qui diuen que el saben parlar, a les Illes Balears hi ha el 21,9% que diuen tenir-ne un coneixement baix (entre 0 i 3, d'una escala de 0 a 10). Únicament la meitat dels que el

40. Entesa com a població nascuda en el territori lingüístic.

saben parlar declaren tenir-ne uns coneixements alts. (Vegeu el quadre A III-27.)

En conjunt, les respostes escalars encara ens mostren unes diferències majors entre els territoris; diferències provocades pels mateixos factors que hem vist abans.

5.10.2. Llengua inicial, llengua pròpia i llengua habitual

D'altra banda, segons les dades obtingudes per la mateixa enquesta, la llengua catalana és la llengua en què començaren a parlar el 42,6% de les persones entrevistades que viuen a les Balears, mentre que el 47,7% ho començà a fer en castellà.[41] A la badia de Palma i a Eivissa i Formentera, el nombre de persones que començaren a parlar en castellà és més elevat que els que ho feren en català; en canvi, entre els residents a Menorca i a la resta de Mallorca, la majoria començaren a parlar en català. (Vegeu el quadre A III-28 i A III-29.)

Tot i que els valors globals com a llengua inicial indiquen un major nombre de persones que començaren a parlar en castellà, actualment s'igualen els valors pel que fa a la consideració de quina és la seva llengua (45,6%, el català; 45,3%, el castellà).

Uns valors molt semblants tenen pel que fa a la que consideren la llengua que usen habitualment (45%, el català; 46,1%, el castellà). Així podem veure que el català té una lleugera major presència en la consideració de llengua pròpia o en l'ús habitual que la que va tenir com a llengua primera dels entrevistats. D'altra banda, aquesta diferència s'engrandeix fins a 8 punts a Menorca, pel que fa a llengua habitual, i, en canvi es redueix 2 punts a Eivissa i Formentera.

5.10.3. Usos familiars i transmissió intergeneracional

La conformació de la població dels territoris de llengua catalana a partir de contingents d'origen immigrant d'incorporació recent es reflecteix especialment en els usos lingüístics a l'àmbit familiar. Així, l'ús habitual del català només assoleix un valor superior al 50% a la Franja, la zona amb més proporció de població d'origen autòcton. En la resta de territoris, l'ús del català té uns valors molt semblants a l'ús de l'altra llengua principal, que, en la majoria de casos, és llengua oficial (juntament amb el català o en exclusiva). En indrets com l'Alguer o Catalunya Nord, on confluïx un elevat nombre de població d'origen al·lòcton amb l'absència d'oficialitat del català, la presència en el si familiar és molt reduïda.

A les Illes Balears hi ha clares diferències entre l'ús que se'n fa a la badia de Palma i a Eivissa i Formentera, d'una banda, i a la resta de Mallorca i a Menorca, de l'altra. De fet, Menorca és el territori on, després de la Franja, s'utilitza més; i, en canvi, a Eivissa i Formentera i a la badia de Palma l'ús se situa per sota del que es fa al conjunt de la Comunitat Valenciana. (Vegeu el quadre A III-30.)

41. La resta, o bé ho féu en les dues llengües (1,8%), en altres (7,5%) o no ho sap o no contesta (0,4%).

La incidència de la immigració en aquests valors es palesa en comparar els valors que aquest ús té segons la procedència de les persones enquestades. Les que han nascut en territori de parla catalana fan, un ús clarament superior del català. (Vegeu el quadre A III-31.)

Els valors de l'extensió del català entre els nats en territori de llengua catalana estan condicionats sovint per la procedència al·lòctona del cònjuge o dels progenitors.

La utilització del català amb els fills és superior a la que fan o feien amb els pares; és a dir, hi ha una part de la població que parla amb els fills en català i que, en canvi, amb els pares va parlar en una altra llengua. En aquest aspecte també hi ha diferències considerables entre els territoris; així, a Andorra, on el català és l'única llengua oficial, la diferència és de 17 punts d'increment de l'ús del català, mentre que a l'Alguer la diferència és de 16 punts negatius. On la llengua és oficial o on l'ús social espontani és molt elevat (la Franja) la diferència és favorable a un increment de l'ús del català amb els fills, mentre que on la llengua no és oficial i ja presentava un ús reduït amb els pares, el retrocés del català és molt elevat. Les Illes Balears ocupen el segon lloc quant a valor més favorable al català en l'ús amb els progenitors, però passa a ser el tercer quant a ús amb els fills. La millora de l'ús amb els fills hi és també considerable (5,6 punts) i presenta oscil·lacions que situen Menorca com el territori on més creix aquesta diferència (9,1 punts) i a Eivissa i Formentera a l'altre extrem, amb una millora insignificant (0,6 punts). (Vegeu el quadre A III-32.)

Si observam aquests valors tenint en compte exclusivament els qui han nascut en el domini lingüístic català, les diferències entre els diversos territoris encara es distancien més. D'una banda podem veure que a Andorra hi ha el 30% dels qui hi han nascut que amb els progenitors no parlaven en català i ara hi parlen amb els fills; en canvi a l'Alguer, el 23% dels autòctons havien parlat en català amb els progenitors i ara no ho fan amb els fills. Els valors positius d'aquesta taula són un indicador del procés d'integració lingüística de la població immigrant de segona generació. A les Illes Balears, aquest procés afecta el 9,4% de la població autòctona. (Vegeu el quadre A III-33.)

Les Illes Balears ocupen la segona posició quant a l'ús amb els progenitors, però es desplacen a la tercera amb relació a l'ús amb els fills. El creixement més important es produeix on els valors són més baixos, a la zona de la badia de Palma, on el creixement és de quasi 11 punts.

5.10.4. Usos fora de l'àmbit familiar

Fora de l'àmbit familiar, l'ENQ2003 n'analitza l'ús en contexts diferents, que abracen àmbits informals (amics i botigues), d'altres més formals (bancs, metges) i amb persones desconegudes pel carrer. En el conjunt d'aquests casos es pot observar que a Andorra i a Catalunya predomina l'ús del català, mentre que en la resta de territoris predomina l'altra llengua (el castellà, el francès o l'italià, segons el lloc). Així i tot cal esmentar el cas de la Franja, on el català és àmpliament majoritari en els usos més informals i minoritari

en els més formals i amb els desconeguts. A les Illes Balears, els usos entre les dues llengües tenen uns valors molt semblants, excepte a les grans superfícies i amb desconeguts, on el castellà s'utilitza amb una freqüència clarament superior. (Vegeu el quadre A III-34.)

A les Illes Balears, Menorca és el territori en què s'utilitza més el català fora de l'àmbit familiar (en tots els casos analitzats és la llengua que més s'hi usa), amb uns valors que la col·loquen al capdavant de totes les unitats territorials que tenim en compte en aquest estudi, juntament amb Andorra, que supera en els usos més espontanis. En canvi a la badia de Palma i, encara de manera més pronunciada, a Eivissa i Formentera la utilització del català hi és sempre minoritari i sols té valors superiors als observats a l'Alguer i a Catalunya Nord, dos territoris en què l'ús del català en els àmbits analitzats és pràcticament nul.

A més de les dades sobre l'ús del català que es poden obtenir de l'ENQ2003, també disposam d'altres informacions sobre usos del català en alguns àmbits concrets. Així, per exemple, es pot destacar la referent a l'ús del català a les proves de selectivitat, que la UIB recull des de l'any 1992. En aquest cas no es tracta de dades declarades sinó de dades observades. Cal tenir en compte que es tracta de la llengua usada per respondre als qüestionaris d'examen de matèries que no són de llengua i en què les preguntes estan formulades en català. Per tant es tracta d'un àmbit afavoridor de la utilització del català.

Des de la primera observació fins a l'actualitat, la utilització del català s'ha anat incrementant de manera continuada.[42] (Vegeu el gràfic A III-2.)

Aquests valors també presenten oscil·lacions vinculades a variables com el tipus i la ubicació dels centres escolars. (Vegeu el quadre A III-35.)

5.10.5. Mitjans de comunicació

La televisió autonòmica, IB3, que havia iniciat les seves emissions l'any 2005 en castellà i català, amb la nova direcció, a partir del setembre del 2007 ha començat a oferir la major part de la seva programació en llengua catalana. TV3, C33, Punt2, Televisió de Mallorca i IB3 són les principals emissores de televisió analògica que emeten majoritàriament en català que es poden sintonitzar des de les Balears. En el sistema de televisió digital terrestre (TDT), només es pot sintonitzar en català IB3. D'aquesta manera, l'oferta televisiva en llengua catalana representa, aproximadament, una tercera part en la televisió analògica i no arriba al 5% en la televisió digital terrestre.

En ràdio, dues emissores institucionals pròpies emeten en català exclusivament (IB3 i Ona Mallorca) i, al costat de les emissores de la CCRTV i d'algunes de privades que emeten part de la seva programació en català, representen una oferta que, segons els dies i les hores, oscil·la entre el 10% i el 30%.

42. Font: <http://www.uib.es/depart/dfc/gresib/estadistica.htm>.

Pel que fa als diaris amb una difusió més important, només el *Diari de Balears* s'edita completament en llengua catalana.

5.10.6. OCB: 45 ANYS

L'Obra Cultural Balear, la institució creada l'any 1962 amb l'objectiu, entre d'altres, de contribuir a l'extensió del coneixement escrit i culte de la llengua catalana i de l'ús social en els àmbits formals, en el seu 45è aniversari ha assolit la xifra màxima 2.617 socis, la qual cosa constitueix un increment del 20% respecte de dos anys enrere. Durant aquest any cal destacar la campanya «Sus Mallorca», que, amb nombrosos actes celebrats arreu de Mallorca, ha pretès sensibilitzar la població sobre la situació delicada per què passa la llengua catalana. Així mateix, el dia 5 de maig l'OCB va organitzar de nou la Diada per la Llengua, que va omplir la plaça Major de Palma (30.000 persones, segons els organitzadors) i la Nit de la Cultura, que va tenir lloc el 15 de desembre al Teatre Principal de Palma. Durant el 2007, acabades les obres, Can Alcover, la casa que va pertànyer al poeta Joan Alcover, ja va acollir diverses activitats i ha començat a funcionar com a seu institucional de l'OCB.

6

HABITATGE

RESUM

Entre 1996 i 2006 els preus augmentaren un 264,5%, molt més que la mitjana espanyola (180,8%), i es varen accelerar de manera especialment intensa entre 1998 i 2001. Això no obstant, a partir de 2002, els preus de les Balears han crescut a menys velocitat que dita mitjana. Segons les dades del Ministeri de l'Habitatge (amb una nova base el 2005), l'habitatge lliure ha arribat a les Balears, en el quart trimestre del 2007, a un preu mitjà de 2.421,3 euros per metre quadrat, de manera que és un 16,1% més elevat que la mitjana espanyola, que s'ha situat a 2.085,5 euros. A les Illes Balears, la pujada anual de preus, en base a preus trimestrals, s'ha moderat de forma apreciable, ja que ha crescut un 7,6%, davant l'11,5 % de l'any anterior, en què s'havia reduït lleugerament. El ritme de creixement dels preus mitjans espanyols ha continuat desaccelerant-se, fins i tot de manera més intensa el 2007, passant del 10,4% al 5,8%, i reflecteix la contracció de la demanda residencial, sobretot en el segon semestre, que cau intensament.

Segons l'indicador d'accessibilitat a l'habitatge que ha elaborat el Servei d'Estudis Econòmics del BBVA, entre setembre de 2006 i el mateix mes del 2007, l'indicador d'esforç ha passat del 24% al 27%, amb dades referides al conjunt estatal. Encara que no disposam de dades disgregades per comunitats autònomes des del 2004, podem assenyalar que l'indicador de les Balears s'hauria situat entorn del 20% per sobre de l'estatal. Això suposa que el procés de deteriorament de l'índex d'accessibilitat ha conduït a una situació en què en algunes comunitats, entre les quals hi ha les Illes Balears, l'esforç financer de les famílies s'ha situat en el límit de la seva capacitat de compra. Tractant-se d'indicadors mitjans, significa que per a un creixent segment de la població resident a les Balears la possibilitat d'accedir a un habitatge lliure de preu mitjà ha continuat allunyant-se cada vegada més, especialment per a les famílies que disposen d'un sol sou o que es troben en certes situacions de fragilitat.

A més, a curt termini, encara que l'augment dels preus de l'habitatge s'estan moderant amb rapidesa, el deteriorament de l'accessibilitat a l'habitatge s'accentuarà com a conseqüència de la trajectòria alcista dels tipus d'interès hipotecaris i la tendència a l'esgotament a l'ampliació de terminis dels préstecs, tot això en el nou marc d'enduriment monetari, juntament amb un nou escenari econòmic de baix creixement de la renda i l'ocupació.

Finalment, cal destacar que en la darrera dècada 1995-2005 el pes dels habitatges protegits iniciats a les Balears han passat de representar el 18% el 1995 a representar només el 3% el 2005, amb una caiguda de 15 punts percentuals.

6.1.

La situació de l'habitatge a l'Estat Espanyol

La majoritària preferència per l'habitatge en propietat en pràcticament totes les edats i sectors de la societat, com a règim de tinença de l'habitatge a Espanya, vincula la situació d'aquest component essencial de la qualitat de vida de les persones amb la del mercat de compravenda residencial. L'accés a l'habitatge en propietat ha empitjorat, ja que la moderació en l'increment dels preus el 2007 s'ha vist contrarestada per l'increment de les quotes a pagar pels crèdits hipotecaris.

Els elevats preus del lloguer, relacionats amb els mercats de propietat, juntament amb el temor dels propietaris a enfrontar-se amb inquilins morosos davant la falta d'agilitat i operativitat dels mecanismes existents per la resolució d'aquests conflictes, tampoc ha contribuït a fer-lo més atractiu, de manera que no ha constituït fins ara una alternativa viable per a moltes persones sense possibilitats de comprar un habitatge.

Davant aquest context de creixents dificultats d'accés a l'habitatge, sobretot dels sectors menys solvents, aquest any s'han posat en marxa diferents canvis normatius, com la reforma de la Llei hipotecària o la introducció a l'IRPF de la desgravació per lloguer, com també els nous instru-

ments de la recent reforma del Pla Estatal d'Habitatge i altres polítiques públiques per a la promoció de l'oferta i la demanda de l'habitatge de lloguer, en propietat i la rehabilitació.

6.1.1. La situació residencial i del mercat de l'habitatge a Espanya

L'any 2007, el mercat de l'habitatge està caracteritzat per una major moderació en el creixement dels preus, per un debilitament de la demanda i per un clar ajustament de l'oferta.

Durant el 2007, els preus de l'habitatge han crescut notòriament menys que en anys anteriors, seguint una trajectòria de moderació que es va iniciar a final de 2003. Així, el preu mitjà de l'habitatge lliure va avançar el 2007 el 5,3%, en termes interanuals, fins a 2.047 euros/m^2. Malgrat això, s'ha de tenir en compte que com que es tracta de mercats locals, la dispersió en els preus de l'habitatge és molt elevada, tant territorialment com des del punts de vista intra i intermunicipal. Per comunitats autònomes Madrid, Catalunya, País Basc i les Illes Balears arribaren a uns preus significativament més alts que la mitjana nacional.

Un dels factors principals de la disminució de la demanda de l'habitatge del 2007 ha estat la reducció del seu atractiu com a inversió, provocada per la revisió a la baixa de les expectatives d'augment dels preus atès el seu menor creixement en els darrers anys.

La moderació en el creixement dels preus de l'habitatge durant el 2007 s'ha vist contrarestada per l'increment de les quotes mensuals dels crèdits hipotecaris a llarg termini destinats a l'adquisició de l'habitatge.[43]

A més, la situació de l'augment en un punt percentual del tipus hipotecari més comú a Espanya (Euríbor a un any) augmenta el grau d'esforç financer per accedir a a l'habitatge i incrementa l'import mitjà de les hipoteques constituïdes sobre l'habitatge, que el 2007 se situa en 149.007 euros, el 6,2% més que el 2006.

Davant la tendència actual, amb un clar empitjorament de l'accés a l'habitatge en propietat per part de la població espanyola, el lloguer de l'habitatge habitual podria convertir-se en una opció per als ciutadans, però la insuficiència i la mala qualitat de la informació estadística sobre aquest mercat impedeixen fer un diagnòstic adequat sobre la situació del parc d'habitatges en lloguer a Espanya.

L'any 2006, hi havia en lloguer 1.711.474 habitatges (11% del total),[44] fet que implica que aquesta forma de tinença de l'habitatge continua sent minoritària entre les llars espanyoles (10,4%). Viure en règim de lloguer continua associat al menor nivell d'ingressos, i a factors com la joventut, el sexe femení, la mobilitat, la nacionalitat no comunitària o la composició unipersonal de la llar i la desocupació. Les comunitats autònomes en les quals el llo-

43. Segons l'Estadística registral immobiliària, del Col·legi de Registradors de la Propietat i Mercantils d'Espanya, en el 4t trimestre de 2007 la quota hipotecària mensual mitjana salarial s'ha incrementat el 2,34% respecte al mateix trimestre de 2006.

44. Ministeri de l'Habitatge. Estimació del parc d'habitatges 2001-2006.

guer és més freqüent són les Illes Balears i les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, i on menys, a Andalusia.[45]

La tipologia dels habitatges de lloguer proporciona una idea aproximada de la rigidesa de l'oferta, i sobre la insuficiència per cobrir les necessitats residencials de les llars. Així, mentre que el gruix dels habitatges de lloguer té entre 60-120 m^2 a un preu similar a la mitjana nacional, el perfil de les llars que viuen de lloguer i de la possible demanda insatisfeta s'identifica amb les llars unipersonals i monoparentals, que requereixen habitatges més petits i barats.

La priorització de la propietat de l'habitatge protegit a les polítiques públiques ha estat, fins al darrer pla d'habitatge, una constant a Espanya, el resultat de la qual ha estat una clara insuficiència d'oferta d'habitatge de lloguer subvencionat.

Encara que l'oferta d'habitatges de protecció oficial en propietat ha augmentat des del 2005, la demanda sembla superar l'oferta. Un clar exponent d'això és la realització de sorteigs per assignar habitatges protegits entre els sol·licitants. A més, els requisits d'ingressos per poder accedir als habitatges, tant de règim especial com concertat, poden deixar fora a un sector de la població amb uns ingressos que superen els límits establerts en el Pla per accedir a aquest tipus d'habitatges, sense arribar a ser prou elevats com per accedir a un habitatge en propietat en el mercat lliure. Finalment, encara que actualment els preus de l'habitatge de protecció oficial (1.045 euros/m^2) equivalen aproximadament a la meitat dels de mercat (2.047 euros/m^2),[46] poden continuen assequibles per a alguns sectors de la població especialment vulnerables o amb limitacions financeres.

6.1.2. Novetats en la política d'habitatge i canvis normatius

Després de molts d'anys amb una clara política fiscal de promoció de l'adquisició de l'habitatge en propietat, el 2007 s'ha introduït de nou la deducció fiscal per lloguer de l'habitatge habitual en l'IRPF.

Juntament amb l'anterior mesura, s'ha creat la renda bàsica d'emancipació. Aquesta renda de 210 euros per al lloguer pretén contribuir a una emancipació dels joves més primerenca, millorant el seu accés a un habitatge digne en règim de lloguer. El balanç d'aquesta mesura mostra que 72.221 joves ja han sol·licitat l'ajuda. D'aquestes sol·licituds, se n'han resolt 13.828, la majoria de les quals de manera positiva (11.650).

Amb la finalitat d'impulsar el lloguer protegit, el Pla Estatal d'Habitatge 2005-2008 introdueix la figura del lloguer protegit amb opció a compra, i flexibilitza els requisits perquè els inquilins puguin obtenir ajudes per pagar les rendes, ja que s'eliminen els requisits sobre la renda que pagaven i sobre la superfície de l'habitatge.

45. INE, Enquesta de condicions de vida de 2006.

46. Ministeri de l'Habitatge. Taules estadístiques sobre l'habitatge protegit.

Durant l'any 2007 s'ha reformat la normativa hipotecària,[47] coincidint amb una fase d'alentiment del mercat hipotecari espanyol després de molts d'anys d'expansió.

Les modificacions introduïdes a la Llei representaran un avanç per als clients, alhora de renegociar les condicions del préstec hipotecari, ja que moltes modificacions en el préstec (import o termini) deixaran de requerir la cancel·lació de la hipoteca inicial i la constitució d'una de nova, amb el corresponent estalvi de despeses en taxes que això comporta. A més, es redueixen els costs financers per amortització anticipada i les comissions per canvi d'hipoteca, ja que inclou una rebaixa dels costs notarials i registrals a les cancel·lacions, les novacions i les subrogacions.

La nova reforma regula també un seguit de nous productes per impulsar aquest mercat hipotecari, com la hipoteca «recarregable», la hipoteca inversa, o la hipoteca de màxim o «flotant», algunes de les quals ja oferien les entitats financeres.

La reforma introdueix algunes modificacions:

- L'adquisició protegida d'habitatges lliures usats.
- Es possibilita l'ampliació del termini màxim d'amortització dels préstecs convinguts més enllà de 25 anys.
- També es possibilita l'amortització parcial o total prèviament al termini formalitzat.
- Es determina que els titulars dels préstecs que estiguin acollits al sistema de primer accés a l'habitatge en propietat no perdran la seva condició de convinguts en el cas que el període d'amortització s'ampliï excepcionalment, fins a un màxim de 2 anys, per interrupcions temporals de pagaments a causa de situacions de desocupació.

El Pla d'Habitatge permet millorar el finançament de la rehabilitació dels habitatges. Es possibilita, tant a promotors com a propietaris dels habitatges rehabilitats, que puguin accedir a préstecs protegits, i també s'amplia el concepte d'àrees de rehabilitació, creant així les àrees de renovació urbana.

D'acord amb les xifres del Ministeri de l'Habitatge sobre l'execució corresponent al programa 2007, s'observen en general elevats graus de realització, que se situaren al màxim aconseguit per les ajudes atorgades a inquilins, el 143,5%, i el mínim marcat per la construcció d'habitatges protegits nous de lloguer, amb el 39,6%. El nombre d'habitatges protegits nous per a la venda del programa 2007 era de 48.206, el 97% dels quals varen ser efectivament realitzats. Va destacar igualment l'execució del programa de rehabilitació i d'ajudes a propietaris d'habitatges lliures per llogar, que han arribat respectivament al 115,8% i al 114,7% del que estava previst.

47. Llei 41/2007, de 7 de desembre, per la qual es modifica la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari i altres normes del sistema hipotecari i financer, de regulació de les hipoteques inverses i l'assegurança de dependència, i per la qual s'estableix determinada norma tributària.

6.1.3. Qualitat, accés i condicions de l'habitatge

L'aplicació del Codi tècnic d'edificació contribuirà a millorar la qualitat dels habitatges de nova construcció. Encara que el parc d'habitatges antics i en mal estat existeixi, constitueix un repte per a les polítiques de rehabilitació i recuperació de zones urbanes deteriorades, molt vinculades a la prevenció de processos de segregació socioespacial.

Malgrat que l'escassesa i la manca d'actualització de dades sobre les condicions de l'habitatge de la gent gran i les persones amb discapacitat, especialment en termes d'accessibilitat, com també la situació de les persones sense llar impedeixen que aquests grups siguin objecte d'anàlisis, és necessari assenyalar la importància de les polítiques d'habitatge de les especificitats d'aquests col·lectius en termes no només d'accés, sinó també de qualitat i adequació del seu lloc de vida.

Mereix atenció, també, la qüestió de l'accés dels immigrants a l'habitatge. L'elevat preu de les cases, tant en propietat com de lloguer, força els immigrants a optar per zones més assequibles, en les quals el parc immobiliari també és de menor qualitat. En la mesura que els immigrants es traslladen cap a aquestes zones, els espanyols les abandonen, cosa que produeix problemes de segregació espacial.

L'accés dels immigrants a un habitatge assequible i digne i la segregació residencial a les ciutats són reconeguts des de les institucions europees com a aspectes essencials que s'han d'abordar per l'èxit dels processos d'integració social i de l'Estratègia de Lisboa.

Les diferències en el règim de tinença de l'habitatge entre la població espanyola i l'estrangera són molt significatives. Mentre que el 82,5% dels espanyols posseeix l'habitatge en propietat, en el cas dels residents estrangers europeus és del 47,6%, i dels estrangers de la resta del món, el 26,4%.

6.2. L'evolució de l'habitatge a les Illes Balears

Balears continua registrant, pel conjunt de l'any 2007, un gran dinamisme de l'oferta de promocions residencials, que resulta particularment agut a Mallorca, encara que a partir de l'agost i a causa de les restriccions creditícies que es deriven de les turbulències financeres internacionals, l'escenari canvia radicalment i l'oferta d'edificació residencial col·lectiva es frena bruscament.

A causa de l'embranzida del primer semestre, el nombre d'habitatges visats, que constitueix un bon indicador avançat de les expectatives d'inversió i de la futura activitat del sector, va retrocedir només lleument (l'1%), després de l'intens creixement de l'any anterior (26,5%). Es visaren 15.694 habitatges, la tercera xifra més elevada des de 1990, uns 550 habitatges menys que els visats el 1999, any que representa el cim de la gran expansió resi-

dencial de la segona meitat dels anys noranta. A Mallorca, encara es produeix un increment del 0,6%, amb 11.648 habitatges visats. A Eivissa i Formentera i Menorca es produeixen disminucions respectives del 5,1% i del 5,4%. A més, el 2007 s'acabaren 12.162 habitatges, el 19,6% més que el 2006.

L'oferta residencial segueix dues trajectòries ben diferents, segons si es tracta d'activitat en execució o de nova activitat iniciada: l'activitat en execució és encara molt elevada durant l'any perquè es prové de màxims i les obres en curs continuen tot i que el panorama econòmic s'enfosqueixi; en canvi, la nova activitat es desaccelera ràpidament, en particular l'edificació residencial col·lectiva més gran, que es va detenint amb molta rapidesa segons avança el quart trimestre.

Per la seva part, la demanda d'habitatge per motius residencials, que el 2006 ja havia començat a mostrar alguns indicis de pèrdua d'impuls, motivada pel procés ininterromput i insostenible d'alça de preus i per la irrupció en escena de l'augment dels tipus d'interès i el gradual esgotament dels mecanismes que havien anat configurant un mercat hipotecari tou, registra el 2007 una apreciable desaceleració en el primer semestre, a causa de l'agreujament d'aquesta evolució. Després de l'estiu, la demanda es contreu intensament, afectada per diversos factors: en primer lloc, pel nou escenari del mercat hipotecari, que implica un major rigor i enduriment de les condicions creditícies, juntament amb l'augment continu del tipus d'interès. En segon lloc, a causa de l'empitjorament de les expectatives de les economies domèstiques en matèria de renda i ocupació, i, finalment, davant la possibilitat que el creixement dels preus es detingui o que, fins i tot, es redueixin.

La demanda d'habitatges per motius d'inversió i especulatius es dissol, a mesura que l'accés al crèdit es dificulta, els interessos pugen i el creixement dels preus de l'habitatge es modera, de manera que el marge esperat de la inversió es va comprimint o desapareix, tot en un escenari de correcció del mercat immobiliari.

En resum, la pujada dels tipus d'interès hipotecari que s'inicia a final de 1995, la desaceleració de la pujada del preu de l'habitatge i l'enduriment de les condicions del mercat hipotecari, especialment severes a partir de l'estiu de 2007, comporten la ruptura simultània dels tres pilars financers que, juntament amb els factors econòmics i demogràfics, havien sustentat la demanda d'habitatge, tant per motius residencials, com, també, per motius d'inversió i d'especulació durant la darrera dècada.

El 2007 representa, doncs, un any en el qual es produeix un procés de canvi de cicle, que es va accelerant amb una sorprenent rapidesa, inesperada per als poders públics i per als agents econòmics i socials, que havien previst un escenari de suau desaceleració. El 2007, i més concretament durant el darrer quadrimestre, el sector de la construcció va entrant en un procés d'ajustament cíclic ampliat per les turbulències externes, financeres i econòmiques, que deterioren el panorama econòmic a escala global i, en concret, el de les principals economies occidentals.

És a dir, el sector entra en un doble procés d'ajustament: primer, un ajustament intern, motivat per la correcció des de màxims del mercat immobiliari i pel nou escenari financer; i, segon, un ajustament motivat per la irrupció en escena de diverses causes exògenes, d'abast internacional, com les dificultats del sistema financer, la pujada del preu del petroli i el de les matèries primeres.

Entre els elements que varen contribuir al manteniment de l'elevat nivell d'activitat de l'oferta en el primer semestre, i més concretament en el primer trimestre, convé recordar que el 29 de març de 2007 va entrar en vigor la segona i darrera fase del nou Codi tècnic de l'edificació, excepte la normativa d'acústica, que a causa d'insuficiències tècniques es va prorrogar. Aquest efecte va implicar un augment dels projectes d'habitatges visats i amb llicència municipal tramitada a l'empara de la normativa anterior, amb una efectiva execució d'obra que després es va diluint en el temps, encara que el seu impacte fou menor que el produït per l'entrada en vigor de la primera fase, el 29 de setembre de l'any anterior. En tot cas, els efectes serien limitats i només expliquen parcialment l'increment de nous projectes: no pot oblidar-se que tot això succeeix en un marc econòmic expansiu en què creixen la població, l'ocupació i la renda.

En els darrers anys de la dècada dels noranta, la demanda d'habitatge a Balears va créixer intensament arran de la singular confluència d'un conjunt de factors que operaren a la vegada configurant un escenari extraordinàriament expansiu, en el qual, a més de factors relacionats amb l'encariment del cost del sòl i amb les expectatives dels agents econòmics i dels consumidors respecte de la seva creixent escassetat futura, destacaren l'elevat creixement de l'economia de les Balears, l'elevat increment de la població immigrant, l'entrada en el nou marc de l'euro, la inversió estrangera dirigida a l'adquisició d'habitatges destinats al turisme residencial, la ràpida reducció dels tipus d'interès hipotecari, l'allargament dels terminis d'amortització dels préstecs hipotecaris i l'augment de l'atractiu dels immobles com a bé d'inversió respecte d'altres actius alternatius, a un escenari de baixos tipus d'interès i expectatives de continuïtat de les forts alces de preus i lloguers. Aquesta expansió, amb ritmes diferents, ha continuat vigent des de llavors.

Al marge de factors conjunturals i dels relacionats amb l'escassetat de sòl, el seu progressiu encariment i les expectatives sobre l'evolució dels preus, la intensa demanda d'habitatge que es registra des de final dels noranta ha estat fins ara el resultat de la conjunció de tres tipus de factors: econòmics (augment de l'ocupació i de la renda de les famílies), demogràfics (immigració, turisme residencial i segones residències, i canvis socials: augment de famílies monoparentals, d'un membre, emancipació de joves, allargament de l'esperança de vida) i financers (descens continuat dels tipus d'interès, allargament dels terminis dels préstecs, expectatives d'augment de preus i demanda d'habitatge per motius d'inversió i especulació, com a actiu alternatiu).

Pel que fa als factors demogràfics, és oportú recordar que en el darrer quinquenni la població de Balears ha crescut en 112.171

habitants, cosa que representa un augment del 12,2%. Dia 1 de gener de 2007 ascendia a 1.029.139 habitants. El gener de 2002 el 40% de la població resident no havia nascut a les Illes Balears. En aquesta mateixa data de 2007 havia arribat al 44,4%. La població nascuda a l'estranger, que el 2002 representava el 13%, ja arribada al 20,5% el 2007, amb un increment net de 91.593 persones en aquest interval. La població nascuda a altres comunitats autònomes, contràriament, ha reduït en aquest darrer quinquenni el seu pes específic, i ha passat del 27% al 24%. En conseqüència, la magnitud i intensitat del procés immigratori procedent de països estrangers s'ha constituït com un dels factors més actius d'entre els que configuren l'evolució de la demanda d'habitatge. Però també ho és la ràpida transformació de la societat, amb diversos processos que han anat impulsant la formació de llars: formació de noves unitats pels darrers baby boomers, major incidència de llars unifamiliars per l'emancipació de joves, envelliment de la població, major freqüència de separacions matrimonials, creixent índex de dones caps de família i altres.

El 2005, la demanda d'habitatges per al turisme residencial va registrar un notable augment d'activitat, superior al 20% en el cas de compradors britànics, i es va recuperar lleugerament el mercat alemany, després de diversos anys d'estancament. Aquesta evolució a l'alça es va deure a la millora de les economies dels principals països emissors, juntament amb una certa contenció de la pèrdua del diferencial de preus relatius dels béns immobles, a més d'altres factors, entre els quals s'hauria de destacar l'ampliació de l'oferta del transport aeri i la reducció dels seus preus. El 2006, la demanda es va mantenir activa, impulsada per la consolidació de la recuperació de l'economia alemanya, que va créixer el 3%, i el repunt de la britànica, amb el 2,8%. El 2007, la demanda es va mantenir estable a la primera part de l'any, encara que el creixement dels preus l'alenteix, però va caure en el segon semestre.

A l'agost de 2005, els tipus d'interès hipotecari, expressats com a valor mitjà corresponent al conjunt de les entitats financeres, arribaren al seu valor més baix des de l'any 2000, amb una taxa del 3,19%. El cicle de reduccions contínues havia acabat. Des de llavors, iniciaren una lenta però continuada pujada que va situar la taxa de desembre d'aquest d'aquest any en el 3,40%. Els tipus d'interès dels préstecs amb garantia hipotecària, contractats majoritàriament a interès variable de referència a indicadors del mercat financer, anticipaven un esperat enduriment de la política monetària. El Banc Central Europeu obria al desembre un nou cicle alcista dels tipus oficials, situats fins aquest moment en el 2%, per contrarestar possibles tensions inflacionistes derivades de l'increment del preu del petroli, del creixement monetari i de la tèbia recuperació de l'activitat econòmica a la UE. En tot cas, el valor mitjà anual dels tipus encara va continuar descendint el 2005 i es va situar en el 3,28%. (Vegeu el gràfic A III-3.)

Al llarg de 2006, a mesura que s'anava consolidant la recuperació econòmica europea i es varen moderar els riscs en l'escenari internacional, el BCE va anar augmentant esglaonadament els tipus d'interès, primer amb freqüència trimes-

tral i, la segona meitat de l'any, amb freqüència bimestral, per afrontar les previsibles tensions inflacionistes i controlar la forta expansió de la liquiditat i el crèdit a la zona euro. Al desembre, el BCE va fixar el tipus oficial «refi» en el 3,5%. El tipus mitjà hipotecari espanyol aquest mes havia arribat al 4,75%, 135 punts bàsics per sobre de desembre de l'any anterior. En aquest nou escenari alcista, el tipus mitjà de l'any 2006, més endarrerit, va créixer fins al 4,17%, 0,9 punts percentuals més elevat que el 2005.

L'enduriment de les condicions creditícies, reflectit sobretot per l'augment dels tipus d'interès, però també pel relatiu esgotament del mecanisme d'extensió dels terminis d'amortització dels préstecs, i els processos més selectius i exigents seguits per les entitats financeres per concedir nous préstecs varen contribuir al deteriorament del nivell d'accessibilitat a l'habitatge, varen afectar la capacitat d'endeutament, varen minar les expectatives i, en suma, varen debilitar la demanda residencial. Tot això implica que el 2006 es produeixi un canvi en el model que, en el component financer, havia impulsat la demanda residencial en el quinquenni anterior i que, en essència, consistia que els continus descensos del tipus d'interès hipotecari i l'allargament dels terminis d'amortització dels préstecs amortien l'impacte de l'intens procés d'alces de preus de l'habitatge, cosa que fa l'ampliació de l'endeutament i alleuja el pes de la seva càrrega financera.

Per tant, el model, en el seu component financer, el 2006 va començar a allunyar-se del patró seguit en els darrers anys, en el qual els preus penalitzaven l'accessibilitat a l'habitatge i les condicions financeres la facilitaven. El 2006, els dos mecanismes passen a treballar junts per dificultar l'accés.

El 2007 el BCE, compromès amb el seu objectiu principal de mantenir una estreta vigilància sobre el nivell general de preus dels països de la zona euro, que tenen una inflació que continua augmentant, fa dues pujades del tipus d'interès oficial, de 0,25 punts cada una, el març i juny, el qual queda fixat en el 4% en aquest mes. Per altra banda, els problemes de liquiditat i de confiança del sistema financer de les economies occidentals que va seguir al contagi a escala global, l'estiu de 2007, de l'anomenada crisi de les hipoteques *subprime* als Estats Units, va provocar l'escalada de l'Euríbor i l'ampliació de la diferència entre aquest i els tipus oficials. L'Euríbor a 12 mesos, l'indicador de referència del mercat hipotecari, ha passat d'una mitjana del 2,33% el 2005 al 4,45% el 2007, i ha arribat al 4,78% el desembre d'aquest darrer any. En conseqüència, el tipus d'interès hipotecari continua pujant amb rapidesa i de forma continuada. El desembre de 2007 se situa en el 5,56%, 0,81 punts més que el mateix mes de l'any anterior. El tipus mitjà anual arriba al 5,24%, cosa que representa un augment de 1,07 punts percentuals respecte del 2006. (Vegeu el quadre A III-36)

A més, les severes restriccions creditícies derivades d'aquesta crisi comporten un brusc enduriment del mercat hipotecari que va afectar, directament i en molt poc temps, tant l'oferta de noves promocions residencials com les vendes d'habitatges.

Les dades de l'INE relatives al volum d'hipoteques immobiliàries constituïdes a Balears durant l'any 2007, corresponents a habitatges, confirmen la reducció de la demanda. El 2006 ja s'havia observat una brusca desacceleració dels elevats ritmes de creixement de la demanda residencial. El 2007 el nombre d'operacions va disminuir el 7,8%, davant l'augment del 2% de l'any anterior, molt per sota del 22,3% de l'any 2005. L'import total dels préstecs hipotecaris constituïts s'incrementaren el 2,9%, com a resultat de l'alça dels preus, però així mateix molt per sota de l'agument del 13,9% de l'any 2006 i, sobretot, de les taxes corresponents a 2006 i 2005 (el 39,1% i el 37,2% respectivament).

Els preus mitjans de l'habitatge lliure es varen mantenir per sota de la mitjana estatal fins al 1998. A partir de llavors es va iniciar una escalada alcista que va dur Balears a situar-se en el grup de les comunitats autònomes amb els preus de l'habitatge més elevats i amb el ritme d'augment més elevat. Entre 1996 i 2006 els preus augmentaren el 264,5%, molt més que la mitjana espanyola (180,8%), i s'acceleraren de manera especialment intensa entre 1998 i 2001. No obstant això, a partir de 2002, els preus de Balears han crescut a menys velocitat que la mitjana. Segons les dades del Ministeri de l'Habitatge (amb una nova base del 2005), l'habitatge lliure va arribar a Balears, en el quart trimestre de 2007, a un preu mitjà de 2.421,3 euros per metre quadrat, el 16,1% més elevat que la mitjana espanyola, que es va situar en 2.085,5 euros. A les Illes Balears, la pujada anual de preus, basant-se en preus trimestrals, es va moderar de forma apreciable i va créixer el 7,6%, davant l'11,5 % de l'any anterior, que s'havia reduït lleugerament. El ritme de creixement dels preus mitjans espanyols va continuar desaccelerant-se, fins i tot més intensament el 2007, que passà del 10,4% al 5,8%, tot reflectint la contracció de la demanda residencial, sobretot al segon semestre, que cau intensament. (Vegeu el quadre A III-37 i els gràfics A III-4 i A III-5.)

La desacceleració de la pujada del preu de l'habitatge usat és més intensa que en el cas de l'habitatge de nova construcció. El preu mitjà de l'habitatge lliure usat de més de dos anys d'antiguitat, segons dades del Ministeri de l'Habitatge referides al darrer trimestre de cada any, en el segment de menys de 150.000 euros ha crescut l'1,6% (davant el 12,9% de l'any 2006) i s'ha situat en 2.013 euros/m^2. En aquest mateix segment, la mitjana estatal ha estat de 1.178,6 euros/m^2 i ha augmentat el 0,9%. El preu de Balears és el 70,8% més elevat que la mitjana espanyola. El preu dels d'entre 150.000 i 300.000 euros també han pujat a un ritme menor i s'ha situat en 2.271,2 euros/m^2, amb un increment del 6,1%, davant el 9,5% de l'any anterior. La mitjana espanyola és de 1.954,8 euros/m^2 i tan sols ha variat el 0,07%. En canvi el 2006 havien crescut el 5,3%. En aquest segment, els preus de Balears són un 16,2% més elevats que la mitjana estatal.

Hi ha diferents indicadors de l'accessibilitat a l'habitatge. El Servei d'Estudis Econòmic del BBVA elabora un indicador de síntesi que mesura «l'esforç sobre els ingressos ponderats ajustat de fiscalitat», que relaciona la renda familiar mitjana amb el preu d'un «habitatge mitjà de

mercat» i expressa el percentatge de la renda familiar que s'ha de destinar a pagar l'habitatge. Entre setembre de 2006 i el mateix mes de 2007, l'indicador d'esforç ha passat del 24% al 27%, amb dades referides al conjunt estatal. Encara que no disposam de dades desglossades per comunitats autònomes des de 2004, podem indicar que l'indicador de Balears s'hauria situat entorn del 20% per sobre de l'estatal. Aquest nivell de l'indicador és el més elevat des del mínim de setembre de 1999 i, a més, el seu deteriorament s'ha anat accelerant els dos darrers anys.

La principal causa del ràpid empitjorament del nivell d'accessibilitat és l'intens creixement dels tipus d'interès.

Encara que la capacitat d'endeutament ha anat augmentant de forma important durant els darrers anys com a resultat de factors econòmics (augment de l'ocupació i de la renda de les famílies) i financers (reducció de tipus d'interès i allargament dels terminis d'amortització dels préstecs hipotecaris), ha acabat manifestant-se insuficient per contrarestar l'intens creixement dels preus de l'habitatge, i se n'ha anat erosionant, any rere any des de principi de 2004, l'accessibilitat.

Encara que no disposam de dades desglossades per comunitats autònomes des de 2004, basant-nos en la situació de partida i en una evolució dels preus de major creixement a Balears que en el conjunt estatal, podem estimar que l'indicador d'accessibilitat de Balears s'haurà situat el 2007 entorn del 20 % per sobre de l'Estat. Això implica que el procés de deteriorament de l'índex d'accessibilitat ha conduït a una situació en la qual en algunes comunitats, entre les quals les Illes Balears, l'esforç financer de les famílies s'ha situat en el límit de la seva capacitat de compra.

Com que es tracta d'indicadors mitjans, això significa que per un creixent segment de la població resident a les Balears la possibilitat d'accedir a un habitatge lliure de preu mitjà ha continuat allunyant-se cada vegada més, especialment per a aquelles famílies que disposen d'un sol sou o que es troben en certes situacions de fragilitat.

A més, a curt termini, encara que l'augment dels preus de l'habitatge s'estan moderant amb rapidesa, el deteriorament de l'accessibilitat de l'habitatge s'accentuarà com a conseqüència de la trajectòria alcista dels tipus d'interès hipotecaris, i la tendència a l'exhauriment en l'ampliació de terminis dels préstecs, tot això en el nou marc d'enduriment monetari, juntament amb un nou escenari econòmic de baix creixement de la renda i l'ocupació.

El nou cicle d'enduriment monetari i les restriccions creditícies amplien la demanda insatisfeta d'adquisició d'habitatge, i afavoreixen el desplaçament de part de la demanda d'habitatges de compra cap el lloguer. Segons l'Enquesta de demanda d'habitatge i lloguers publicada pel Ministeri de l'Habitatge d'acord amb d'octubre de 2006, a les Illes Balears hi havia 56.861 habitatges de lloguer. Segons els nostres càlculs, considerant el parc d'habitatge estimat a aquesta data, els habitatges de lloguer representen el 10 % del total. A Espanya se situaria entorn del 8%. En els darrers anys, s'han sumat els

efectes de diversos factors que han pressionat la demanda d'habitatge de lloguer i han provocat un ràpid augment dels preus d'arrendament. El preu mitjà del lloguer mensual, considerant els lloguers amb mobles i sense mobles, era de 5,13 euros per m^2. A Espanya, la mitjana era de 5,36 euros per m^2. Entre aquests factors hi ha l'augment de la població immigrant de baixa renda i per motius laborals, la tradicional escassetat de l'oferta d'habitatges en règim de lloguer, la insuficiència d'oferta d'habitatge social en propietat i el progressiu empitjorament de l'accessibilitat a l'habitatge lliure per a capes creixents de la població. Tot això continua generant greus problemes d'habitatge per a alguns col·lectius, en especial al joves, i l'aparició del subarrendament i situacions de precarietat i amuntegament associades a llars plurifamiliars. S'han produït iniciatives de les administracions públiques tendents a fomentar l'augment de l'oferta d'habitatges de lloguer, per la via de conciliar la seguretat de les transaccions per a propietaris i inquilins i introduir més transparència en el mercat, juntament amb altres per afavorir la rehabilitació d'habitatges per llogar.

Finalment, cal destacar que durant la darrera dècada 1995-2005 el pes dels habitatges iniciats protegits a les Balears ha passat de representar el 18% el 1995 a representar només el 3% el 2005, amb una caiguda de 15 punts percentuals.[48] En aquest sentit, el Govern de les Illes Balears va aprovar un pla d'ajudes, que s'estén fins a l'any 2008, per la compra d'habitatges de protecció oficial, per la compra d'habitatge usat i per la compra amb finalitats de rehabilitació, especialment orientat a persones joves, que complementa el pla d'habitatge estatal. Així mateix es varen adoptar altres mesures tendents a facilitar l'accés a finançament de l'habitatge per als joves.

48. Vegeu *El sector de la construcció a les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Palma, 2008, pàg. 221

7

JUSTÍCIA I ARBITRATGE

RESUM

L'activitat de l'Audiència Provincial ha experimentat, l'any 2007, un cert augment dels assumptes registrats, com també de les resolucions dictades. El partit judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància. Tots incrementen les resolucions llevat dels jutjats de família. En els jutjats contenciosos administratius, el nombre d'assumptes ha experimentat un lleuger descens, tot i que continua essent elevat i planteja la necessitat de crear un nou jutjat; als jutjats de violència contra les dones s'han presentat 2.593 denúncies, 677 renúncies, s'han imposat 786 ordres de protecció i 1.507 mesures de protecció a les víctimes; els jutjats de menors mantenen la tendència a incrementar la seva activitat; en els jutjats d'instrucció s'aprecia un lleuger descens en el nombre d'assumptes, la qual cosa permet afirmar que la dotació actual és suficient; en els jutjats penals de l'1 al 7, hi ha un increment de certa rellevància en el nombre d'assumptes; en el Jutjat Penal núm. 8 destaca l'increment tant en el nombre d'executòries registrades com en el d'assumptes a tràmit. Un any més, cal reiterar la necessitat de crear un segon jutjat penal d'executòries. El Jutjat de Vigilància Penitenciària no presenta cap problemàtica especial, ja que experimenta l'any 2007 un lleuger decrement en el nombre d'assumptes; en el Jutjat Degà es manté el nivell d'activitat de l'any anterior; el Servei Comú es manté, per la qual cosa la quantitat de feina és, en principi, assumible, i en el Registre Civil persisteix la tònica d'increment en la quantitat de feina.

Pel que fa a la Fiscalia i respecte dels delictes contra la vida, es mantenen els índexs dels anys anteriors; es manté també l'activitat de l'any passat dels delictes relatius a lesions genèriques. Amb relació als delictes contra la llibertat, s'ha produït una lleugera disminució de les denúncies presentades per amenaces no condicionals i per coaccions i un augment de les presentades per coaccions. Quant als delictes contra la llibertat sexual, es mantenen els índexs, en general, en relació amb l'any anterior. Amb referència als delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic, es mantenen els índexs de l'any anterior. Respecte dels delictes contra els drets dels treballadors, també es mantenen els nivells del 2006, en què es va produir un augment significatiu de les denúncies per delictes contra els drets laborals o de la Seguretat Social. A més, es manté el nombre de denúncies per delictes contra l'ordenació del territori. D'altra banda, pel que fa als delictes contra la seguretat col·lectiva, hi ha hagut un increment de les denúncies per incendis amb perill per a la vida, tràfic de drogues i negativa a la realització de la prova d'alcoholèmia, però han disminuït considerablement les denúncies per conducció temerària. S'ha produït un augment generalitzat de les denúncies per falsificacions, excepte pel que fa a la falsedat de documents privats.

7.1. INTRODUCCIÓ

Quan es parla de l'Administració de justícia, una de les coses que dissortadament es plantegen sovint és la seva lentitud. Es diu, en aquest sentit, que una justícia lenta no és justícia.

Més enllà de les estadístiques, els informes del Consell d'Europa no situen el nostre estat entre els pitjors de l'entorn europeu, però cal reconèixer que hi ha molta feina a fer. D'altra banda, els problemes que afecten la justícia són complexos, atès que tenen causes molt diverses i han de ser tractats, en conseqüència, des de diversos fronts. Es parla, en aquest sentit, de mancances històriques, de falta de voluntat política o d'un àmbit amb poca influència per decidir el vot dels ciutadans. Tot i això, la modernitat i el caràcter avançat d'una societat passen necessàriament per una justícia eficient, que garanteixi la seguretat jurídica.

Alguns aspectes destacats en què es pot treballar per millorar, de manera global, l'Administració de justícia, són:

1. **Planta judicial.** Malgrat la tasca desenvolupada pels jutges espanyols, la proporció de membres de la carrera judicial en relació amb el nombre d'habitants és a molta distància d'altres països del nostre entorn, i fins i tot de països

incorporats recentment a la Unió Europea. Es pot afirmar que cal duplicar la planta judicial si es pretén que els jutges afrontin de manera realista la seva càrrega de treball, la qual cosa milloraria la qualitat de la seva feina i el temps de resposta. Al mateix temps, es pot plantejar l'establiment d'incentius —no exclusivament econòmics— per incrementar la implicació i la motivació del personal de l'Administració de justícia.

2. **Noves tecnologies.** Si bé s'han produït importants millores respecte als mitjans de què es disposava en anys anteriors, continua havent-hi mancances importants. La utilització d'eines com la videoconferència o l'ús del correu electrònic per a l'auxili o comunicacions entre jutjats no es produeix de manera tant generalitzada com seria desitjable. D'altra banda, la manca de registres informàtics eficients i de programes adients per a la tasca concreta que es desenvolupi, o de connexió en xarxa de tots els equips informàtics, constitueixen necessitats de primer ordre que encara no han estat satisfetes. Cal esmentar, com a fet destacable, la instauració, en el context de la nova oficina judicial, de l'expedient digital, que comporta la supressió absoluta del format paper. D'aquesta manera, tant la presentació d'escrits com la notificació de resolucions judicials es podria fer per mitjans telemàtics i els diversos departaments de la nova oficina judicial podrien tenir accés als expedients. Finalment, cal dir que és imprescindible una profunda organització i modernització dels arxius judicials, en què es palesa la manca de mitjans tècnics, materials, organitzatius i humans.

3. **Iniciatives legislatives.** És necessari establir mesures per establir noves lleis que facin possible una nova oficina judicial en la qual la figura del secretari prengui la iniciativa i el jutge es dediqui exclusivament a la seva funció, que és jutjar i fer que s'executi el que s'ha jutjat.

4. **Mesures alternatives.** Una primera mesura per evitar la sobrecàrrega d'assumptes és evitar que els processos comencin, amb la potenciació d'iniciatives com la mediació i l'arbitratge extrajudicial. En segon lloc, es pot plantejar la possibilitat d'establir de forma generalitzada taxes a l'Administració de justícia, amb les exempcions adients, amb un efecte dissuasiu davant actuacions abusives i per obtenir, de pas, finançament extraordinari per disposar de més mitjans.

Finalment, cal mencionar, juntament amb la necessitat d'infraestructures immobiliàries adequades a la finalitat específica d'administrar justícia, la d'implicar de manera efectiva totes les persones que hi treballen.

7.2. Els jutjats i els tribunals

Els quadres estadístics i els gràfics que s'exposen a continuació s'han confeccionat amb les dades que contenen les memòries anuals del president del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears i els butlletins estadístics del Consell General del Poder Judicial.

7.2.1. El tribunal superior de justícia de les Illes Balears

L'activitat del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears s'articula per mitjà de la Sala Civil i Penal, la Sala Contenciosa Administrativa i la Sala Social. Les dues darreres són les que concentren més activitat, amb diferència respecte a la primera. (Vegeu el quadre A III- 38.)

7.2.2. L'audiència Provincial

L'activitat de l'Audiència Provincial ha experimentat, l'any 2007, un cert augment dels assumptes registrats, com també de les resolucions dictades. (Vegeu el quadre A III- 39.)

7.2.3. El Partit Judicial de Palma

El Partit Judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància, jutjats contenciosos administratius, jutjats de violència contra les dones, jutjats de menors, jutjats d'instrucció, jutjats penals de l'1 al 7, el Jutjat Penal núm. 8, el Jutjat de Vigilància Penitenciària, el Jutjat Degà, el Servei Comú i el Registre Civil.

7.2.3.1. Els jutjats de primera instància

Dins els jutjats de primera instància, podem fer una subdivisió en jutjats ordinaris, Jutjat Mercantil, jutjats de família i jutjats socials.

7.2.3.1.1. Els jutjats ordinaris

Es manté el nombre d'assumptes ingressats amb un descens inapreciable respecte de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-40.) S'ha de reiterar, com en els anys anteriors, que aquests jutjats superen àmpliament els mòduls d'entrada i resolució, ja que la càrrega de feina que assumeixen és excessiva i resulta aconsellable la creació de jutjats nous per obtenir una tutela judicial efectiva dels ciutadans.

7.2.3.1.2. Els jutjats de família

S'aprecia un descens en l'entrada d'assumptes (més de 500), la qual cosa permet, juntament amb la creació del quart jutjat de família fa un any, parlar d'una tendència a situar-se dintre de la normalitat pel que fa a la càrrega de feina. D'altra banda, cal destacar que aquests jutjats han d'assumir aproximadament 300 demandes d'execució anuals. (Vegeu el quadre A III-41.)

7.2.3.1.3. El Jutjat Mercantil

El nombre d'assumptes d'aquest jutjat segueix una tendència d'increment notable respecte de l'any anterior, tot i que és possible que aquesta tendència remeti amb la creació, a principi de 2008, del segon jutjat mercantil. (Vegeu el quadre A III-42.)

7.2.3.1.4. Els jutjats socials

S'aprecia un increment en el nombre d'assumptes que, sense arribar a ser preocupant, determina l'expectació i el seguiment d'aquesta tendència per valorar la possible necessitat de creació d'un nou jutjat. (Vegeu el quadre A III-43 i l'apartat 1.4 del Capítol II sobre l'evolució de l'activitat del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears.)

7.2.3.1.5. Els jutjats contenciosos administratius

El nombre d'assumptes en aquesta jurisdicció ha experimentat un lleuger descens, tot i que continua sent elevat i planteja la necessitat de crear un nou jutjat. (Vegeu el quadre A III-44.)

7.2.3.1.6. El Servei Comú

La càrrega d'aquest servei es manté, per la qual cosa la quantitat de feina és, en principi, assumible.

7.2.3.1.7 El Registre Civil

Persisteix la tònica d'increment en la quantitat de feina en el Registre Civil, tant pel que fa al nombre d'expedients com a l'atenció al públic, (Vegeu el gràfic A III-6.) la qual cosa evidencia la conveniència de crear segon jutjat del Registre Civil, que s'ha posat de manifest en reiterades ocasions.

7.2.3.1.8 Jutjats d'instrucció

S'aprecia un lleuger descens en el nombre d'assumptes, la qual cosa permet afirmar que la dotació actual és suficient, sense perjudici dels plans pertinents de reforç davant les necessitats puntuals d'algun jutjat. (Vegeu el quadre A III-45.)

7.2.3.1.9 Jutjat de Violència contra la Dona

L'any 2007 s'han presentat a 2.593 denúncies, 677 renúncies, s'han imposat 786 ordres de protecció i 1.507 mesures de protecció a les víctimes. (Vegeu els quadres A III-46 i A III-47)

7.2.3.1.10 Jutjats de menors

L'any 2007 mantenen la tendència a incrementar la seva activitat, amb 1.012 assumptes, que de moment poden ser assumits amb normalitat pels òrgans existents. (Vegeu el quadre A III-48.)

7.2.3.1.11 Jutjats penals de l'1 al 7

L'any 2007 hi ha un increment de certa rellevància en el nombre d'assumptes, de 4.866 l'any 2006 a 5.223 l'any 2007, augment que és assumible amb la dotació actual. (Vegeu el quadre A III-49.)

7.2.3.1.12 Jutjat Penal núm. 8

Destaca l'increment tant en el nombre d'executòries registrades com en el d'assumptes a tràmit. Un any més, cal reiterar la necessitat de crear un segon jutjat penal d'executòries. (Vegeu el quadre A III-50.)

7.2.3.1.13. Jutjat de Vigilància Penitenciària

Aquest jutjat, que no presenta cap problema especial, experimenta l'any 2007 un lleuger decrement en el nombre d'assumptes. (Vegeu el quadre A III-51.)

7.2.3.1.14. Jutjat Degà

Es manté el nivell d'activitat de l'any anterior, amb 142 expedients de consignació, 14 queixes presentades al Deganat i 48 queixes presentades a la bústia del Consell General de Poder Judicial. (Vegeu el quadre A III-52.)

7.2.4. Partit Judicial d'Inca

Pel que fa a la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària) s'han registrat un total de 4.233 assumptes, davant els 4.066 de 2006. (Vegeu el quadre A III-53.) Amb relació a la jurisdicció penal, s'han registrat 15.835 assumptes, davant els 16.821 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-54.) I, pel que fa als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 108 denúncies, se n'han retirat 6 i s'han imposat 8 mesures de protecció. (Vegeu el quadre A III-55.)

7.2.5. Partit Judicial de Manacor

Pel que fa a la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària) s'han registrat un total de 4.221 assumptes, davant els 3.774 del 2006. (Vegeu el quadre A III-56.) Amb relació amb la jurisdicció penal, s'han registrat 16.425 assumptes, davant els 22.571 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-57.) I pel que fa als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 10 denúncies, no se n'ha retirat cap i s'han imposat 5 mesures de protecció. (Vegeu el quadre A III-58.)

7.2.6. Partit Judicial d'Eivissa

Quant a la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'ha ocupat de 4.437 assumptes, davant els 4.660 de l'any 2006. (Vegeu el quadre A III-59.) Pel que fa a la jurisdicció penal, l'any 2007 s'han registrat 27.920 assumptes, davant els 29.698 de 2006. (Vegeu el quadre A III-60.) Amb relació als assumptes de violència domèstica, les dades disponibles són de 2006 i posen de manifest que s'han presentat 76 denúncies, 23 renúncies i s'han imposat 69 mesures de protecció. (Vegeu el quadre A III-61.) Pel que fa als jutjats penals, han registrat 1.079 assumptes, un menys que l'any anterior (Vegeu el quadre A III-62.) i els jutjats socials, 790, davant els 794 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-63.)

7.2.7. Partit Judicial de Maó

En la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària) s'han registrat 1.692 assumptes, davant els 1.614 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-64.) En la jurisdicció penal, s'han registrat 6.745 assumptes, davant dels 7.061 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-65.) D'altra banda, els jutjats penals han registrat 507 assumptes, davant els 563 de l'any 2006. (Vegeu el quadre A III-66.) I amb relació als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 22 denúncies, se n'ha retirat 1 i s'han imposat 7 mesures de protecció. (Vegeu el quadre A III-67.)

7.2.8. Partit Judicial de Ciutadella

En la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'han registrat un total de 1.090 assumptes, davant els 1.024 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-68.) En la jurisdicció penal s'han registrat 7.884 assumptes, davant els 8.078 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-69.) Amb relació als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 22 denúncies, se n'ha retirat 1 i s'han imposat 9 mesures de protecció. (Vegeu el quadre A III-70.) Finalment, en la jurisdicció

social s'han registrat 309 assumptes, davant els 278 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-71.)

7.2.9. Oficina d'Investigació Patrimonial

L'any 2007 s'ha produït un lleuger increment en el nombre de sol·licituds tramitades. (Vegeu gràfic A III-7.)

7.2.10. Oficina d'ajuda a les víctimes del delicte

Es manté el nombre d'actuacions respecte dels anys anteriors. (Vegeu el gràfic A III-8.)

7.3. La fiscalia

Aquest apartat es divideix en els subapartats següents: l'àmbit penal, la vigilància penitenciària, la jurisdicció de menors, la Comissió d'Assistència Gratuïta i l'activitat de la Fiscalia.

7.3.1. L'àmbit penal

La informació estadística que es presenta prové de la memòria elaborada pel fiscal en cap de Balears sobre l'actuació de la Fiscalia l'any 2007. Cal destacar que les xifres no es refereixen a delictes comesos, sinó a delictes denunciats o descoberts d'ofici, de manera que part d'aquests delictes poden desaparèixer al llarg de la tramitació del procediment judicial corresponent, a causa que el jutjat instructor els arxivi o a causa d'una absolució dictada pels tribunals que hagin de jutjar el fet. D'altra banda, s'indica l'activitat delictiva denunciada a les Illes Balears amb relació als delictes comesos més habitualment o que tenen una major incidència o gravetat social.

7.3.1.1. Delictes contra la vida

Es mantenen els índexs de l'any 2006, excepte pel que fa als homicidis, que han disminuït de 51 a 25 casos. (Vegeu el quadre A III-72.)

7.3.1.2. Delictes de lesions

L'any 2007 es manté l'activitat de l'any anterior, amb una lleugera tendència a l'increment en la majoria dels delictes. Les denúncies per lesions derivades del maltractament familiar sembla que s'estabilitzen o que, fins i tot, s'han reduït, tot i que es manté un nombre particularment elevat de procediments iniciats per aquests fets i es manté l'assignació de tres fiscals de Palma amb dedicació exclusiva a aquest jutjat. D'altra banda, s'inclouen entre les lesions imprudents les derivades d'accidents de trànsit (que són la majoria) i les produïdes en l'àmbit laboral o les sorgides per una mala actuació professional. (Vegeu el quadre A III-73.)

7.3.1.3. Delictes contra la llibertat

L'any 2007 s'ha produït una lleugera disminució de les denúncies presentades per amenaces no condicionals i per coaccions i un augment de les presentades per coaccions. (Vegeu el quadre A III-74.)

7.3.1.4. Delictes contra la llibertat sexual

Els índexs es mantenen, en general, amb relació a l'any anterior, tot i que amb una tendència generalitzada a decreixer. (Vegeu el quadre A III-75.)

7.3.1.5. Omissió del deure de socors

L'any 2007 s'han produït 17 denúncies, davant les 8 de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-76.)

7.3.1.6. Violació de domicili

L'any 2007 es mantenen els nivells de 2006, amb 29 casos. (Vegeu el quadre A III-77.)

7.3.1.7. Delictes contra l'honor

Les denúncies per aquest tipus de delictes han augmentat l'any 2007 respecte de l'any anterior, tant pel que fa al delicte d'injúries com al de calúmnies. (Vegeu el quadre A III-78.)

7.3.1.8. Delictes contra les relacions familiars

Es manté, en general, el nombre de denúncies respecte de l'any 2006, tot i que ha augmentat de manera significativa pel que fa als casos d'abandó. D'altra banda, les relacionades amb l'impagament de pensions són les més nombroses. (Vegeu el quadre A III-79.)

7.3.1.9. Delictes contra el patrimoni i contra l'ordre socioeconòmic

L'any 2007 es mantenen els índexs de l'any anterior, tot i que augmenten sensiblement les denúncies per furt, robatori amb força, danys i delictes societaris, i disminueixen les denúncies per robatori amb violència o intimidació, extorsió, robatori de vehicles o contra la propietat industrial. (Vegeu el quadre A III-80.)

7.3.1.10. Delictes contra la Hisenda Pública i la Seguretat Social

L'any 2007 han augmentat —de 2 a 6— les denúncies per defraudació tributària amb relació a l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-81.)

7.3.1.11. Delictes contra els drets dels treballadors[49]

L'any 2007 es mantenen els nivells de 2006, any en què es va produir un augment significatiu de les denúncies per delictes contra els drets laborals o de la Seguretat Social. (Vegeu el quadre A III- 82).

7.3.1.12. Delictes contra l'ordenació del territori

L'any 2007 es manté el nombre de denúncies per delictes contra l'ordenació del territori, disminueix el relatiu a denúncies per delictes contra el medi ambient per imprudència i augmenten de manera significativa les denúncies per delictes contra el patrimoni històric i contra el medi

49. Vegeu l'apartat 1.4 del capítol II sobre la resolució extrajudicial dels conflictes laborals.

ambient per imprudència. (Vegeu el quadre A III-83.)

7.3.1.13. Delictes contra la seguretat col·lectiva

L'any 2007 s'ha produït un increment de les denúncies per incendis amb perill per a la vida, tràfic de drogues i negativa a la realització de la prova d'alcoholèmia. D'altra banda, han disminuït considerablement —de 136 a 17— les denúncies per conducció temerària. (Vegeu el quadre A III-84.)

7.3.1.14. Falsificacions

L'any 2007 s'ha produït un augment generalitzat de les denúncies per aquest tipus de delictes, excepte pel que fa a la falsedat de documents privats. (Vegeu quadre A III-85.)

7.3.1.15. Delictes contra l'Administració pública

En general, hi ha una tendència a l'augment respecte dels nivells de l'any 2006. (Vegeu quadre A III-86.)

7.3.1.16. Delictes contra l'Administració de justícia

L'any 2007 es mantenen els nivells de l'any anterior, excepte pel que fa a les denúncies per delictes de trencament de condemna, que han augmentat considerablement. (Vegeu el quadre A III-87.)

7.3.1.17. Delictes contra la Constitució

Es mantenen els baixos nivells de l'any anterior. (Vegeu el quadre A III-88.)

7.3.1.18. Delictes contra l'ordre públic

L'any 2007 han augmentat significativament, en la línia de l'any anterior, les denúncies per aquest tipus de delictes, excepte pel que fa al desordre públic i atemptat, i s'han mantingut els nivells de l'any anterior pel que fa a la resta de delictes. (Vegeu el quadre A III-89.)

7.3.2. Els judicis ràpids

Com l'any anterior, la Fiscalia General de l'Estat no ha demanat a les diferents fiscalies una estadística detallada, la qual cosa demostra la plena incorporació a la normalitat d'aquest tipus de procediments, que han passat de ser una de les grans novetats del nostre sistema judicial a ser considerat un procediment més, que mereix el mateix tractament que la resta de processos penals.

7.3.3. La vigilància penitenciària

L'any 2007 es mantenen els nivells de l'any anterior. (Vegeu quadre A III-90.)

7.3.4. La jurisdicció de menors

Aquest epígraf es divideix en els subapartats següents: diligències preliminars, nombre de menors als quals s'ha aplicat aquesta jurisdicció, delictes jutjats en aquesta jurisdicció i mesures imposades als menors condemnats.

7.3.4.1. Diligències preliminars

L'any 2007 s'han iniciat 3.437 diligències, se n'han arxivat 1.798 i s'ha desistit en 96 casos. (Vegeu quadre A III-91.)

7.3.4.2. Nombre de menors als quals s'ha aplicat aquesta jurisdicció

L'any 2007 s'ha aplicat, en línia amb l'any anterior, a 3.683 menors, 1.712 dels quals tenien menys de 15 anys i la resta, 1.971, entre 16 i 18. (Vegeu quadre A III-92.)

7.3.4.3. Delictes jutjats en aquesta jurisdicció

L'any 2007 s'ha jutjat un nombre de delictes similar al de l'any anterior, llevat dels casos de violència domèstica, que han augmentat de forma significativa (Vegeu quadre A III-93.)

7.3.4.4. Mesures imposades als menors condemnats

L'any 2007 s'han imposat mesures d'internament, llibertat vigilada, prestacions en benefici de la comunitat, amonestacions i s'han aplicat solucions extrajudicials. (Vegeu quadre A III-94.)

7.3.5. La Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta

Es desglossen a continuació aquestes dades per illes.

7.3.5.1. Mallorca

Les dades es detallen en el quadre A III-95.

7.3.5.2. Eivissa

Les dades es detallen en el quadre A III-96.

7.3.5.3. Menorca

Les dades es detallen en el quadre A III-97.

7.3.6. L'activitat de la Fiscalia

L'any 2007 la plantilla de fiscals (amb un total de 54), es distribueix de la manera següent: 1 fiscal en cap, 1 tinent fiscal, 24 fiscals a Mallorca (Palma), 5 fiscals adscrits a la Jurisdicció de Menors (Palma), 2 fiscals adscrits a la Fiscalia Anticorrupció, 3 fiscals adscrits a la Jurisdicció de Violència Domèstica (Palma), 4 fiscals a Manacor, 3 a Eivissa, 4 a Menorca (Maó) i 3 fiscals de suport. Pel que fa a l'activitat duta a terme, vegeu el quadre A III-98.

L'aposta per l'especialització, és a dir, per l'assignació a determinats fiscals de matèries específiques amb especial incidència social ha comportat l'increment de l'activitat de cada fiscal, atès que no s'ha incrementat la plantilla sinó que s'han afegit feines a la plantilla existent. D'altra banda, constitueix un gran repte l'assumpció de l'activitat investigadora de la Fiscalia, tradicionalment assumida pels jutjats d'instrucció, a través de les diligències informatives.

7.4. L'arbitratge

Aquest apartat, dedicat a l'arbitratge, l'hem desglossat en tres parts, segons si el fa la Direcció General de Consum, la Direcció General de Transport o la Cambra de Comerç.

7.4.1. La Direcció General de Consum

La Junta Arbitral de Consum de les Balears va començar a funcionar efectivament a

partir del 1995, i es constatà, des del primer moment, una gran acceptació d'aquest sistema, tant entre els consumidors com entre el sector empresarial, i una bona part d'aquests mostrà des del començament del sistema una voluntat inequívoca de col·laboració en la difusió i en la progressiva implantació d'aquest mecanisme de resolució de conflictes. També és destacable la col·laboració en la difusió del sistema que han dut a terme les associacions de consumidors.

L'any 2007 va augmentar el nombre de les empreses adherides, de manera que s'arribà a 921, amb 1.253 sol·licituds presentades. De les 709 sol·licituds resoltes, 342 foren per mediació i 367 per laude. Els sectors que reben més sol·licituds d'arbitratge són el transport aeri, amb 999 sol·licituds, i el sector de telefonia, televisió i Internet, amb 595, seguits de la construcció i el lloguer de vehicles. (Vegeu els quadres A III-99 i A III-100.)

7.4.2. La Direcció General de Transports

Segons les dades que ha aportat la Direcció General de Transports, el nombre de demandes de contractes de transport s'ha mantingut. Hi ha un total de 27 demandes de contractes en el transport de mercaderies, 2 menys que l'any anterior. Els impagaments d'imports s'han reduït dràsticament, que passen de 21 a 11. D'altra banda, els retards en el lliurament han pujat de 2 el 2006 fins a 5 el 2007 i els danys o pèrdues també han augmentat molt, de 5 a 11 demandes. En els laudes dictats hi ha una variació de 3, ja que l'any anterior sumaren 25 mentre que el 2007 arribaren a 28. (Vegeu el quadre A III-101.)

7.4.3. La Cambra de Comerç

Durant l' any 2007 la Cambra de Comerç de Mallorca ha administrat, en col·laboració amb l'Il·lustre Col·legi d'Advocat de Balears, un total de 31 arbitratges.

L'esquema de l'estat procedimental dels arbitratges administrats l'any 2007 és el següent:

Sol·licituds	31
Resolts / laude	13
En tràmit	10
No admesos	4
Transigits	4

El 65% dels arbitratges administrats són de dret i el 35%, d'equitat, i els assumptes objecte de litigi principalment són les resolucions contractuals i les reclamacions de quantitat. (Vegeu el quadre III-102.)

8

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

RESUM

Les dades més destacades que conformen l'economia social i solidària del 2007 a les Balears permeten afirmar que, amb més de 9.000 ocupats, aquestes activitats han generat l'1,85% del total de l'ocupació regional, i pel que fa a la producció final, l'economia social hi participa en un 1,75%.

Aquesta edició incorpora per primera vegada les mutualitats de previsió social que operen a les Balears. Les mutualitats són associacions amb personalitat jurídica, sense ànim de lucre i participació democràtica que tenen l'objectiu de complementar les prestacions públiques de la Seguretat Social a les persones que en són sòcies.

Bàsicament, totes les empreses i institucions de l'economia social de les Illes ja figuren recollides en aquest informe, tot i que falta completar la quantificació econòmica i d'ocupació de les fundacions.

8.1. INTRODUCCIÓ

Bàsicament totes les empreses i institucions de l'economia social de les Illes ja figuren recollides en aquest informe, tot i que falta completar la quantificació econòmica i d'ocupació de les fundacions. S'estima que la participació de la producció d'aquest sector en el producte interior brut a preus de mercat[50] de les Illes se situa entorn del 1,75% per a l'exercici 2007, i ocupa més de 9.000 persones, representant el 1,85% del total de l'ocupació regional. (Vegeu el quadre A III-103.)

8.2. PRODUCTORS DE MERCAT

Les empreses i entitats de l'economia social que actuen amb competència en els mercats són les cooperatives, les societats laborals i les confraries de pescadors, que s'inclouen dins aquest apartat de productors de mercat.

8.2.1. LES COOPERATIVES

Les empreses cooperatives constitueixen la tipologia d'empreses de l'economia social que tenen més implantació, i desta-

50. Font: INE. Estimacions de la Comptabilitat Regional d'Espanya.

quen sobre la resta. Durant l'any 2007, el nombre total de cooperatives d'alta a la Seguretat Social és de 201, mentre que l'any anterior se'n registraren 185, cosa que suposa un increment del 8,6%, per altra banda, el més destacat dels darreres deu anys. El mateix passa amb el nombre de socis, que són 2.828, mentre que l'any 2006 varen ser 2.562. L'increment del 10,4% també és el més alt del període que comentam. L'indicador que en mesura la dimensió és el nombre de socis per cooperativa. Enguany, aquesta mitjana és de 14,1 socis, davant la mitjana de 13,8 socis de l'any passat.

Pel que fa al conjunt d'Espanya, el nombre de cooperatives, ha tingut un creixement moderat, 0,6%, mentre que el nombre de socis manté el registre amb un lleuger decreixement del -0,1%, ambdós casos amb relació a l'any 2006. També la dimensió mitjana de les cooperatives té una disminució del -0,7%. (Vegeu el quadre A III-104.)

Si observam el període 1998-2007, a Balears, tant el nombre de cooperatives com de socis d'alta a la Seguretat Social manté un creixement continuat i sostingut, ja que passa de 171 a 201 cooperatives. Els socis, l'any 1998 eren 1.856, i han passat a ser 2.828 l'any 2007, (Vegeu gràfics A III 9 i A III-10.), cosa que implica un notable repunt en l'evolució. L'increment mitjà del període, pel que fa a cooperatives, ha estat major a les Illes (17,5%) que al conjunt de l'Estat (16%). I quant al nombre de socis treballadors, també Balears creix (52%) per sobre d'Espanya (30%).

Tot i això, el pes específic de les cooperatives de les Illes en el conjunt d'Espanya continua sent reduït i manté, en els darrers 10 anys, un nivell mitjà de participació del 0,74% en nombre de cooperatives i el de socis arriba al 0,8%, tot millorant la participació en els darrers tres anys.

Per sectors (classificació CNAE-93 d'activitats econòmiques), es presenta la distribució següent: el 31,9% desenvolupen activitats de comerç i hoteleria, el 34,4% serveis socials i ensenyament, el 18,4% activitats agràries, el 6,7% serveis d'empreses i assegurances, el 4,3% construcció i el 4,3% transports. Sectorialment i amb relació a l'exercici anterior, el 2007 s'observa una disminució del pes específic del comerç i hoteleria, i augmenten, en canvi, els serveis socials i d'ensenyament, les activitats agràries, els serveis d'empreses i la construcció.

Les unions cooperatives existents a Balears (Vegeu el quadre A III-105.) durant l'exercici que comentam han tingut una disminució d'afiliació tant en socis (-4,2%) com en cooperatives (-3,5%). Així, el 41% de totes les cooperatives i el 70% dels seus socis estan associats a les dues unions que hi ha a les Illes, amb una disminució en el nivell d'associació.

La Unió de Cooperatives Agràries de Balears (UCABAL) agrupa 33 cooperatives agràries, dues de les quals són de segon grau, distribuïdes geogràficament de la manera següent: 24 a Mallorca, 6 a Menorca i 3 a Eivissa. També hi figuren associades tres societats agràries de transformació (SAT), totes a Mallorca, que són empreses amb finalitats socials de millora del medi rural i promoció del desenvolupament agrari. En total tenen 4.769 socis,

el 4,5% menys que l'any anterior i ocupen 261 treballadors assalariats (+2%). La facturació ha augmentat el 0,3%, que es xifra en 73,1 milions d'euros. Les disminucions que enguany s'observen, tant en el nombre de socis (-4,5%) com en el de cooperatives (-15,4%), s'ha d'atribuir a la baixa per liquidació de tres cooperatives i a la fusió d'altres dues.

La Unió de Cooperatives de Treball Associat de les Illes agrupa 46 cooperatives d'aquesta modalitat (tres més que l'any anterior), té 570 socis treballadors i ocupa 342 treballadors assalariats. La xifra de negoci estimada va ser de 36,6 milions d'euros. Els socis treballadors pràcticament es mantenen (-1,0%), en canvi els treballadors assalariats disminuïren el 16,2%. La Unió de Coope-ratives de Treball té una secció sectorial de cooperatives d'ensenyament que agrupa 9 cooperatives, amb un pes destacat en el sector de l'ensenyament privat de les Illes.

8.2.2. Les societats laborals

L'entrada en vigor de la Llei 20/2007, 11 juliol, de l'Estatut del treballador autònom, ha afectat, arreu d'Espanya, les societats laborals. El fet de poder capitalitzar el pagament de la prestació d'atur per constituir-se en treballadors autònoms ha fomentat que nous emprenedors s'adhereixin al nou estatut, com també treballadors d'algunes d'aquestes empreses, cosa que ha provocat una disminució en les societats laborals. En consonància amb aquest efecte, a les Illes, han disminuït el 8,3%, fet que representa 19 empreses menys. Els treballadors també disminueixen encara que no tant (2,7%) i en valors absoluts són 20 treballadors menys. En el conjunt d'Espanya la reducció en el nombre de societats és del -2,6%, mentre que els socis disminueixen el -4,2% (Vegeu quadre A III-106.)

L'evolució que s'observa en el període 1998-2007, tant en el total de societats laborals com en el de socis treballadors d'alta a la Seguretat Social, mostra un increment destacat fins a l'any 2003, i es modera des de llavors. Probablement ja hagi acabat el procés de conversió de societats anònimes a limitades, tal com preveia la Llei 4/1997, alhora que s'hi afegeix enguany el procés comentat en el paràgraf anterior. (Vegeu els gràfics A III-11 i A III-12.)

L'Associació d'Empreses Laborals de les Illes Balears (AELIB) agrupa aquest sector d'empreses. El nivell d'associació de l'any 2007 és del 26,5%, xifra que representa el 28,7% dels socis treballadors. (Vegeu quadre A III-107.)

Els sectors de les societats laborals, segons la classificació CNAE-93 d'activitats econòmiques, presenta la distribució següent: el 33,3% desenvolupen activitats de comerç i hoteleria, el 7,8% serveis socials i d'ensenyament, el 9,9% activitats agràries i de manufactura, el 18,9% serveis d'empreses i assegurances, el 24,7% construcció i el 5,4% transports. Amb relació a l'any anterior han augmentat el pes específic del sector de la construcció i els serveis socials i ensenyament, i ha disminuït la participació en els sectors agrari i de manufactura, de comerç i hoteleria, de serveis a empreses i de transports.

8.2.3. Les confraries de pescadors

Les 16 confraries de pescadors integren la totalitat del sector pesquer de les Balears, distribuïdes geogràficament de la manera següent: deu a Mallorca, tres a Menorca, dues a Eivissa i una a Formentera. Des de fa uns anys les confraries de pescadors ha iniciat un procés de renovació i adequació de la flota pesquera, i any rere any es va observant una reducció dels vaixells d'arts menors, que fa cinc anys eren 354 i a l'any 2007 han passat a 314. Aquest procés explicaria el comportament de les magnituds. Per altra banda, enguany també registra una disminució del -8% de les captures i del volum de vendes (-5,9%). (Vegeu el quadre A III-108.)

8.2.4. L'ocupació registrada

L'ocupació que generen els productors de mercat de l'economia social durant l'any 2007 ha tingut un important creixement amb relació a l'any anterior (6,23%), bàsicament a causa de les cooperatives, que han cobert, amb escreix, la reducció de les societats laborals. En canvi, l'increment del conjunt l'economia de les Illes (dades de l'EPA) va ser el 0,71%. Pel que fa a Espanya, l'ocupació de l'economia social presenta reducció del -1,15%, mentre que, per al conjunt de l'economia espanyola, el creixement se situa en el 2,4%.

La participació de l'economia social registrà el 7,9 per mil del conjunt de l'ocupació de Balears, molt per sota de la mitjana del conjunt d'Espanya, que, per a les cooperatives i societats laborals, representà el 21,6 per mil. (Vegeu quadre A III-109.)

L'ocupació generada, els darrers 10 anys, per les cooperatives i les societats laborals a les Illes mostra una evolució creixement i constant, (Vegeu gràfic A III-13.) evolució, per altra part, semblant a la que registra l'economia social de l'Estat. En qualsevol cas, sembla que l'efecte migratori no ha influït tant l'economia social com el conjunt de l'economia.

8.3. Les institucions financeres socials

Aquestes iniciatives financeres sorgiren d'algunes entitats amb un definit sentit social, i també d'altres que actualment s'hi han anat incorporant, amb una clara vocació solidària i a favor del medi ambient, amb l'objectiu de contribuir al benestar dels ciutadans més desfavorits.

8.3.1. El Mont de Pietat de Balears

El Mont de Pietat té com a finalitat la concessió de préstecs pignoratius a persones amb pocs recursos que no disposen de solvència suficient per poder obtenir préstecs amb garantia personal. És una institució de la Caixa de Balears Sa Nostra, que du a terme aquesta obra assistencial i que depèn de la Fundació Sa Nostra.

La inversió creditora va ser, durant l'any 2007, de 4,5 milers d'euros, xifra que representa el 16,2% d'increment sobre la concedida l'any 2006 (3,8 milers d'euros). El nombre de préstecs en vigor a 31 de desembre 2007 era d'11.628, el 3,3%

superior que l'any anterior. La mitjana per préstec, en aquest any, se situa en 384 euros. (Vegeu el quadre A III-110.)

8.3.2. L'estalvi ètic

L'evolució que mostren les xifres, en el vuitè any d'implantació de l'Estalvi Ètic de Colonya Caixa Pollença, confirmen ja la consolidació d'aquesta experiència pionera de banca ètica a l'Estat espanyol.

Durant l'exercici 2007, l'Estalvi Ètic presenta, en conjunt, una evolució creixent. Així, el nombre de llibretes i comptes corrents s'han incrementat el 10,3% i el 27,8% respectivament. S'observa simultàniament que el creixement de titulars persones jurídiques i de titulars persones físiques han estat del 15,9%. Els dipòsits s'incrementen el 4,9%, i arriben gairebé a 14 milions d'euros. Pel que fa al volum de crèdits concedits, s'eleva gairebé a 1,42 milions d'euros, xifra que experimenta una reducció del 9,9% amb relació a l'any anterior; en total, 17 crèdits, 5 microcrèdits i 6 avals.

Les subvencions atorgades pel Comitè Ètic, que provenen de la cessió del 50% dels interessos dels impositors, s'han concedit a 29 entitats per diverses iniciatives presentades, per un import global de 72,9 milers d'euros. També s'ha dotat el fons per a ajudes i emergències socials en 6,0 milers d'euros. (Vegeu el quadre A III-111.)

8.3.3. La Caixa Rural

La Caixa Rural és una cooperativa de crèdit que s'orienta al finançament del sector agrari i ramader de les Illes. S'integra en la Unió Nacional de Cooperatives de Crèdit Agràries (UNACC). En l'exercici 2007, s'observa una disminució del 16,6% en el nombre de socis beneficiaris amb relació a l'any 2006. No obstant això, el total de socis mostra un increment del 3,9%. Per altra banda, els crèdits concedits als socis assoliren la xifra 195,5 milions d'euros, davant els 180,6 de l'any anterior, el 8,3% d'increment. L'import mitjà dels crèdits va passar de 59,6 milers d'euros per operació el 2006, a 77,4 milers d'euros el 2007. (Vegeu el quadre A III-112.)

8.3.4. L'obra social de les caixes d'estalvi

Els beneficis obtinguts per les caixes d'estalvis s'han d'aplicar necessàriament a la dotació de les reserves legals i voluntàries, i el romanent que queda va a un fons social que s'ha de destinar a diverses iniciatives de caire assistencial, cultural o de recerca. L'any 2007, les quatre caixes, que figuren a l'informe, han destinat 29,1 milions d'euros., mostrant un increment del 24%, en relació a l'any anterior. Les partides més destacades corresponen a activitats culturals i socials, que suposen el 58,4%. (Vegeu quadre A III- 113).

8.4. Els asseguradors d'economia social

En aquest apartat s'inclouen les empreses asseguradores de l'economia social i les mutualitats de previsió social. (Vegeu quadre A III-114.)

8.4.1. Mutualitats de previsió social

Per primera vegada s'incorpora a aquest informe l'activitat de les mutualitats de previsió social. Són associacions de persones que tenen personalitat jurídica pròpia, sense ànim de lucre i amb el distintiu de qualificar-se com a societats de persones, amb participació democràtica dels associats i d'autogestió, amb l'objectiu de completar las prestacions públiques de la Seguretat Social.

L'any 2007, les mutualitats que operen a les Illes han registrat un import de primes de 14,7 milions d'euros, amb 33.359 pòlisses i 26.535 clients.

8.4.2. Les empreses asseguradores

L'actuació d'aquestes empreses s'orienta al servei de les famílies i, en especial, de les persones que participen i col·laboren amb els col·lectius que desenvolupen l'economia social. En l'exercici 2007 l'import de les primes (500 milers d'euros) corresponents al grup europeu d'assegurators d'economia social amb delegació a les Illes ha tingut una reducció del 4,8%, sensiblement inferior a la presentada l'any anterior, que va ser del 15,5%. Pel que fa al nombre de clients i pòlisses, es manté el mateix registre durant el 2007 que l'any passat.

8.5. Les iniciatives de responsabilitat social corporativa

Des de l'any 2001 la Unió Europea impulsa els continguts de la responsabilitat social corporativa, la qual cosa afavoreix que moltes empreses i institucions vagin de mica en mica assumint els continguts del Llibre Blanc de la responsabilitat social corporativa, que es basen en tres aspectes: *a)* l'acció social, *b)* la protecció del medi ambient i *c)* el respecte als drets humans. Així, comença a observar-se que les empreses, majoritàriament petites i mitjanes, que ho poden fer palès, són més valorades pels mercats i tenen una dinàmica de millora dels guanys. També diverses entitats van assumint els continguts en coherència als seus objectius socials. Simultàniament, les polítiques socialment responsables indueixen, també, a la millora de la productivitat.[51]

Un any més, en aquest apartat, s'inclouen les iniciatives d'empreses i d'entitats a les Illes que ja han començat a incloure, en el seu àmbit d'actuació, preocupacions socials i mediambientals en les operacions comercials i també en les relacions amb els interlocutors.

L'Eticentre, amb el suport de l'organització Reas, té com a finalitat incorporar a les seves empreses i entitats criteris ètics i de

51. «Aproximació al valor econòmic de la gestió basada en criteris d'RSE en l'àmbit de la pime», Departament d'Estudis de la PIMEC (desembre de 2005).

responsabilitat social empresarial. A final de l'any 2007, aquesta associació ja tenia 31 empreses adherides, sis més que l'any 2006, amb un volum de negoci de 69,1 milions d'euros i 963 treballadors. Formen part de l'Eticentre: 5 societats anònimes, 15 societats limitades, 1 fundació, 1 caixa d'estalvi, 1 entitat pública i 8 autònoms. (Vegeu el quadre AIII-115).

L'altra iniciativa, Forética, és una associació sense ànim de lucre d'àmbit estatal pel foment de polítiques de gestió ètica i socialment responsables, a més de promoure sistemes de gestió verificables. L'any 2007 té, a Espanya, 200 entitats i empreses adherides, quatre de les quals són de les Illes. Ha certificat 41 empreses en el conjunt de l'Estat, entre les quals n'hi ha una de Balears. La certificació atorgada és la norma SGE-21 (sistema de gestió ètica i socialment responsable).

En l'àmbit del Govern de les Illes Balears s'ha de destacar que l'any 2007 ha vist la creació de la Direcció General de Responsabilitat Social Corporativa, d'acord amb el Decret 14/2007, de 20 de juliol, amb l'objectiu d'impulsar i desenvolupar un sistema balear de responsabilitat social corporativa i polítiques d'igualtat en l'àmbit laboral.

La Direcció General de Responsabilitat Social Corporativa (la primera a Espanya) ha dut a terme, des de la seva creació, diverses accions per complir la funció d'impulsar i desenvolupar un sistema balear de responsabilitat social corporativa de les empreses (RSE) i polítiques d'igualtat en l'àmbit laboral:

a) Estudi «La responsabilitat social empresarial a les Illes Balears». per determinar el grau de sensibilitat que hi ha envers l'RSE, tant entre l'empresariat com entre la població en general i les entitats socials. En aquest estudi s'analitzen les percepcions de cada un dels col·lectius, sense comprovar que aquesta informació s'ajusti a la realitat de cadascuna de les empreses participants. Com a objectius secundaris es plantegen els següents:

- Identificar la realitat de les Balears i el coneixement que tenen les empreses i els grups d'interès sobre l'RSE.

- Conèixer si la posició de la població general pot ser un estímul perquè les empreses inverteixin en responsabilitat social.

- Conèixer quin sector de l'empresariat i quins grups d'interès poden tenir més implicació i empatia amb l'Administració pública i amb altres entitats amb les quals es puguin establir vincles de cooperació en la configuració d'un full de ruta cap a un sistema balear d'RSE i en la implantació d'aquest sistema.

b) Campanya «A les empreses, igualtat és eficiència», per tal de complir els postulats en matèria de treball que es defineixen a la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva entre dones i homes.

c) I Congrés Nacional sobre Responsabilitat Social Empresarial de les Empreses Turístiques «Del local al global», amb un doble objectiu:

- Generar debat sobre aquesta temàtica.

- Fomentar la sensibilització sobre l'RSE en un doble vessant: intern, respecte de les persones treballadores, i extern, envers el medi ambient i la protecció del territori i el patrimoni cultural.

d) Subvencions per implantar plans d'igualtat a les pimes.

8.6. Les fundacions

A les Balears a final de l'any 2007 hi havia 204 fundacions privades d'alta en el Registre de Fundacions de la Direcció General d'Entitats Jurídiques, 80 més que l'exercici anterior, i s'estima que representen el 2,4% del total de fundacions de tot l'Estat. (Vegeu quadre A III-116.) En el procés de registre de les fundacions queda encara per definir la seva distribució de manera sectorial o bé segons els seus objectius.

L'Associació Española de Fundacions, que té com a objectius la defensa i representació, la prestació de serveis i la col·laboració entre les fundacions, té a les Illes 24 fundacions associades. També el Ministeri de Treball ha registrat 31 fundacions de caire assistencial (27 a Mallorca, 2 a Menorca i 2 a Eivissa).

8.7. Els productors de no-mercat

En aquest apartat s'inclouen les unitats de producció que prioritzen els objectius socials sense cap pretensió de competència. Aconseguir beneficis és una condició necessària i, a la vegada, imprescindible, de manera que és el valor afegit social que incorporen els seus serveis i productes el que marca la diferència de la resta. Pel que fa a l'autonomia financera d'aquestes institucions i empreses, durant l'exercici 2007, els ingressos propis per prestació de serveis i de vendes (72%) superen els que provenen de subvencions (28%). L'any 2006 els ingressos propis representaren el 60,4%, mentre que els que provenien de subvencions arribaren al 39,6%. Aquest indicador d'autonomia financera es corregeix per la dispersió que provoquen els destacats ingressos propis d'algunes entitats, i mostra una situació més real per a la majoria d'entitats, tot i la variabilitat de les polítiques de subvencions que apliquen les administracions públiques i que altera la comparativa anual.

8.7.1. Les iniciatives de Comerç Just

Les botigues de comerç just estan integrades en la Coordinadora Estatal d'Organitzacions de Comerç Just amb l'objectiu d'establir una plataforma que permeti als productors del països del sud accedir als mercats del nord mitjançant la importació de productes al marge de les cadenes de distribució, incorporant als productes, un valor afegit de qualitat, de tecnologies no perjudicials al medi ambient i de sous justs. El volum de vendes de les botigues de comerç just i solidari de les Illes l'any 2007 ha estat d'1,38 milions d'euros, xifra que representa un increment del 10,2% amb relació a l'any anterior. El nombre de voluntaris que hi han col·laborat durant l'any ha estat de 631, amb 12 persones contractades. (Vegeu quadre A III-117.)

8.7.2. Les iniciatives mediambientals i d'inserció sociolaboral

Les iniciatives d'inserció laboral per a persones en situació de risc d'exclusió social són dutes a terme per institucions i també per societats mercantils que desenvolupen projectes de caire productiu, amb un seguit d'activitats com ara: recuperar roba de segona mà, fabricació de mobles amb fusta recuperada, restaurar joguines, emmarcar quadres, fer treballs de neteja, jardineria, impremta, recollida i el tractament de residus sòlids, preparar menjars, cuina, i treballs ecològics, centres de dia, etc. Permeten crear ocupació i dur a terme, als tallers, processos d'inserció laboral per a persones en risc de marginació social. El total d'ingressos que han aconseguit aquestes iniciatives l'any 2007 han estat de 23,43 milions d'euros, xifra que ha crescut el 10,5% respecte de la registrada l'any passat. La plantilla total contractada ha estat de 807 persones. En conjunt, els beneficiaris dels diversos programes que s'han pogut desenvolupar han estat 28.531, i el nombre de voluntaris i de col·laboradors, de mitjana, que hi han participat ha estat de 1.619. (Vegeu quadre A III-118.)

8.7.3. Les iniciatives laborals d'integració de persones amb discapacitats

Aquestes iniciatives, sota l'aixopluc d'institucions i empreses, tenen com a objectiu la integració en el món laboral de persones amb discapacitats mentals, físiques i sensorials mitjançant activitats productives remunerades. L'Organització Nacional de Cecs Espanyols (ONCE) és l'organització de caràcter estatal amb implantació a les Illes més destacada, tant per volum de generació d'ingressos com per les persones a les quals dóna treball. Els centres especials d'ocupació (CCE), als quals dóna suport la Conselleria de Treball mitjançant subvencions, han permès ocupar 641 treballadors amb discapacitats.

En conjunt, durant l'any 2007 aquestes iniciatives han generat 92,8 milions d'euros, amb un increment del 3,6% amb relació a l'exercici anterior. El conjunt de les iniciatives laborals han comptabilitzat 2.932 llocs de feina i places per becaris dotades econòmicament. La forma jurídica d'aquestes entitats és diversa, des de societats limitades i societats unipersonals, fins a fundacions, que abasten diversos sectors. (Vegeu quadre A III-119.)

8.7.4. Les iniciatives de caràcter humanitari

L'Hospital de Sant Joan de Déu és una organització humanitària, secular i estesa gairebé arreu del món. L'any 1955 va iniciar la seva etapa a Mallorca amb l'obertura d'un hospital infantil. Aquesta entitat, sense ànim de lucre, actualment forma part de la xarxa sanitària com a hospital del Servei de Salut de les Illes Balears, amb concerts amb les mútues laborals i amb diverses entitats. Juntament amb la Creu Roja, constitueixen les dues entitats més importants de caràcter humanitari.

La Creu Roja, des dels inicis, ha anant adaptant-se per atendre les noves necessitats socials sorgides i la seva gestió incorpora diversos programes a les Balears i també de col·laboració amb països del Tercer Món.

El quadre A III-123 mostra les magnituds d'aquestes iniciatives. L'any 2007 els ingressos, 33 milions d'euros, s'incrementaren el 8,6% amb relació a l'any 2006, amb 810 llocs de feina generats, davant els 650 de l'exercici anterior, amb un augment del 25%. Els voluntaris, 2.840, varen créixer el 2%. I finalment les persones que han estat beneficiaris d'aquestes iniciatives foren 257.340, davant les 227.415 de l'any anterior, el 13% més. (Vegeu el quadre A III-120.)

8.7.5. La Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS)

Reas Balears és una xarxa que agrupa deu empreses i entitats de l'economia solidària, dues de les quals, Fundació Deixalles amb 6 delegacions a Mallorca i Eivissa, i el Taller Mestral, amb dues delegacions a Menorca, són membres a la vegada de l'Associació Espanyola de Recuperadors d'Economia Social i Solidària (AERESS). En conjunt, aquesta xarxa integra les institucions i les empreses d'iniciatives de comerç just, inserció sociolaboral, recollida de residus i responsabilitat social corporativa, entre d'altres.

L'activitat de Reas es canalitza en diversos programes -orientació empresarial i assessorament a emprenedors- i dóna cobertura també a diversos grups de treball: grup d'auditoria social, a l'associació Eticentre, com també a la Mesa de l'Economia Social, que ha culminat en el pla director per a aquest sector. És una entitat de suport dels sol·licitants de microcrèdits de l'Estalvi Ètic. Integra el 20% de totes les iniciatives de l'economia solidària i en conjunt les deu entitats federades ocupen 882 persones, amb 3.070 socis i voluntaris.

8.7.6. Els Fons de Cooperació i Solidaritat

Els fons de cooperació i solidaritat són entitats que tenen personalitat jurídica pròpia i que agrupen, com a socis, entitats públiques i privades. Tenen com a objectiu social gestionar els recursos que reben dels ajuntaments i els consells insulars per tal destinar-los a programes de desenvolupament en el Tercer Món, que bàsicament s'enfoquen cap a tres línies d'actuació:

- Projectes per crear infraestructures.
- Fons rotatius de crèdits.
- Projectes de capacitació i formació.

En l'exercici actual els recursos gestionats pels tres fons de les Illes han sumat 4,6 milions d'euros, el 8,6% més que l'any anterior. A Espanya, els nou fons existents han gestionat 16,5 milions d'euros, xifra que en conjunt representa un augment gairebé del 2%. Així, la participació dels tres fons de Balears en el total de l'Estat arriba al 28%, dos punts més que l'any 2006. (Vegeu quadre A III-121.)

9

NECESSITATS I SERVEIS SOCIALS. LES ORGANITZACIONS ASSOCIATIVES

RESUM

En aquesta edició de la MEMÒRIA s'han inclòs informes referits a les situacions i als col·lectius que s'enumeren a continuació: models de gestió pública i concertació externa, vulnerabilitat i exclusió social a les Illes Balears, immigració i organitzacions d'iniciativa social.

D'una banda, continuam la línia de treball iniciada en l'edició anterior de la MEMÒRIA referida a l'anàlisi de dinàmiques socials generadores de situacions de necessitat o vulnerabilitat de persones i col·lectius. Aquesta anàlisi ens ha de permetre apreciar l'evolució de determinats factors estructurals i la seva relació amb la generació de necessitats.

D'altra banda, introduïm l'anàlisi d'una nova dimensió referida als models de gestió pública i concertació externa. Aquest aspecte, que implica sempre la col·laboració d'iniciativa pública i privada, és present des dels orígens dels serveis socials i amb els anys ha assumit cada vegada més importància en el conjunt del sistema de protecció social propi i específic dels serveis socials.

Quant a la tasca de valoració de situacions de dependència i fins al final de l'any 2007, s'han tramitat 9.318 expedients, s'han fet 4.089 valoracions d'aquests i s'han elaborat 711 plans individuals d'atenció (PIA). Com podem apreciar, en aquesta etapa inicial de desenvolupament gradual que preveu la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, la tramitació d'expedients ha assolit uns valors notables, tant pel que fa a sol·licituds de valoració com també a la tramitació d'expedients i a les valoracions.

9.1. INTRODUCCIÓ

L'interès per l'articulació de fórmules de col·laboració entre la iniciativa privada i l'Administració pública ha estat presents des de la creació dels serveis socials en el període postconstitucional. De fet, ja l'any 1990 tingueren lloc al monestir de la Real, a Palma, les I Jornades de Contractació Externa de Serveis Socials a l'Administració Pública.

Les dimensions de les necessitats socials i la seva previsible —tot i que canviant— consolidació estructural presentaren diversos reptes (d'organització, financers, etc.) que feien pensar en la necessitat d'aquesta col·laboració. De fet, a la Llei d'acció social de les Illes Balears de l'any 1987 les referències a la participació de la iniciativa privada eren constants i sempre es vinculaven a la insuficiència de recursos per part de l'Administració pública.

Amb el temps aquesta col·laboració de l'Administració pública amb el que s'ha denominat «tercer sector» ha anat assumint diverses fórmules juridicoadministratives (subvenció, conveni, concert, contracte...) i també ha anat incrementant el seu pes sobre el conjunt d'actuacions pròpies del sistema de serveis socials.

D'altra banda, l'escenari que progressivament es va dibuixant pel que fa a l'atenció a situacions de dependència sembla que, amb relació a la prestació de serveis, no farà més que incrementar, encara més, aquesta col·laboració.

Els anys vuitanta van esdevenir una època d'importants crisis econòmiques i socials en moltes de les societats occidentals. Aquestes crisis, caracteritzades per elevats dèficits fiscals i una important reducció de la recaptació d'imposts, van evidenciar un model tradicional d'Administració pública amb una gran sobrecàrrega de costs i una forma ineficient de funcionar que significava un impediment al desenvolupament econòmic de les societats. Aquest model «tradicional» d'Administració pública es caracteritzava per una alta burocratització i pel monopoli de la producció dels béns i serveis públics.

A partir d'aquesta evidència van sorgir nombroses iniciatives que partien sobretot de tesis liberals que reclamaven una reforma en profunditat de les administracions públiques. En aquest sentit, les tres *E* (eficiència, economia i eficàcia) apareixien com a principis de canvi de la gestió pública, com també la introducció de mètodes i tècniques de gestió privada en les organitzacions públiques. El paradigma de la nova gestió pública va implicar un procés de transformació de les administracions públiques amb la voluntat de retallar costs, incrementar la transparència i l'eficiència productiva de les organitzacions públiques, reduir les rigideses i aconseguir un personal més incentivat.

Dos dels eixos sobre els quals es construïa la nova gestió pública varen ser el de la contractació externa de serveis públics i el de la concertació amb la iniciativa social.

A l'Administració dels serveis socials a les Illes, aquesta transició va arribar ràpidament, ja que permetia limitar el desenvolupament de l'oferta sense fer créixer ni consolidar l'Administració pública. Aquesta política ha passat per moltes etapes, però no s'ha pogut evitar el creixement de l'oferta pública i el compromís de les administracions. Des de final dels anys noranta, conviu una administració pública dels serveis socials en procés de normalització i homologació estatal amb una millora del procés de concertació amb les iniciatives socials (millora de la fiscalització pública, transparència de la gestió, increment de les ofertes, etc.), denominades en conjunt «tercer sector».

No hi ha dubte que el tercer sector té un paper cada cop més important en les societats occidentals contemporànies com a proveïdor de serveis públics i que modifica les agendes d'actuació polítiques o, fins i tot, identifica noves demandes socials que afecten, sobretot, els col·lectius més vulnerables.

L'increment dels estàndards de vida, la disponibilitat de més temps lliure, l'augment de les iniciatives voluntàries, els nivells educatius cada vegada més alts, els canvis de rols dins la família, etcètera, han contribuït a un increment del replantejament dels estats del benestar i de les seves formes de proveir béns i serveis; l'augment de l'autonomia personal ha implicat un ressorgiment de la iniciativa associativa dels ciutadans i ha contribuït a dissenyar noves formes de col·laboració entre els tres grans sectors (estat - societat - mercat). Aquest

fet ha potenciat la descentralització de serveis en l'àmbit comunitari, ha ofert noves formes de participació democràtica i ha creat tot un mosaic d'organitzacions diverses, diferenciades i heterogènies, que avui dia anomenam «tercer sector».

Podem definir el tercer sector, doncs, com un conjunt d'organitzacions privades, sense ànim de lucre, que tenen com a objectiu final aconseguir la promoció de les persones, reduir les desigualtats socioeconòmiques i evitar, en última instància, l'exclusió social dels individus.

Les entitats i les organitzacions del tercer sector són, en principi, organitzacions properes al territori que han nascut a partir d'iniciatives dels ciutadans i que, per tant, han estat creades de baix a dalt. Això significa que són creades per tal de respondre a les necessitats que, en un moment determinat, ha de satisfer la societat civil.

A escala quantitativa, es tracta d'un sector en constant creixement. Actualment a les Illes Balears hi ha més de 500 organitzacions que desenvolupen la seva actuació en el marc dels serveis socials (organitzacions per a persones grans, per a persones amb discapacitats, infància, família, dones, drogues, inclusió social, etc.) que mouen més de 60 milions d'euros de pressupost anual. Si sumam totes les persones que treballen en entitats i organitzacions d'iniciativa social, la xifra supera les 3.500 persones.

La concertació entre el sector públic i la iniciativa social és fonamental per mantenir bona part de l'actuació social del tercer sector. Possiblement, encara cal ampliar-ne la concertació, però els resultats fins a l'any 2007 han estat plenament satisfactoris amb relació als tres objectius plantejats: garantir els serveis, reconèixer els drets i accedir-hi en igualtat de condicions, i garantir el preu públic. En aquesta secció només es tracta de la concertació desenvolupada des del Govern de les Illes.

9.2. Persones grans

L'evolució demogràfica que es va produir en l'última dècada a la comunitat autònoma de les Illes Balears va conduir a un envelliment de la població, ara moderat per la immigració. A més dels canvis quantitatius, se'n produeixen D'altres de qualitatius, de manera que aquestes persones gaudeixen cada vegada d'unes condicions de salut millors i d'una esperança de vida més elevada. Però l'envelliment no s'ha de tractar com un problema sinó com un resultat associat en principi a un fet valuós en si mateix: la longevitat de la població. L'envelliment constitueix un repte per reorientar les polítiques davant les noves necessitats. No obstant això, no podem obviar que hi ha problemes de falta d'autonomia característics del col·lectiu de la gent gran que es manifesten en tres aspectes fonamentals: l'econòmic, el funcional o sanitari, i el social o de convivència. El canvi d'escenari indicat implica repercussions importants, particularment pel que fa a la demanda de serveis i de prestacions, amb una pressió creixent en termes de demanda sanitària, de serveis socials i en matèria de pensions. Per això, aquest envelliment poblacional ha d'obligar l'Administració a fer una sèrie d'ajustaments en les polítiques que du a

terme, a causa de les implicacions socials, econòmiques i culturals que comporta. La política actual del Govern de les Illes Balears, que es concreta en les mesures estratègiques amb relació a les persones grans i en diverses accions, és la correcta, però no té la importància pressupostària que necessita ni és seguida de manera adequada per altres administracions. Les polítiques correctes poden trobar-se en perill per la precarietat pressupostària, en especial pel que fa a la implantació de la Llei de la dependència a les Illes, seguint el ritme que estableix el mateix text legal.

9.2.1. Ajudes per als centres d'estades diürnes i adaptació de residències per atenció de dia

Una de les prestacions que ha assumit una importància fonamental —coherent amb el criteri de mantenir la gent gran al seu domicili mentre sigui possible i mentre aquestes persones ho vulguin— són els centres d'estades diürnes.

L'esforç realitzat el 2007 ha estat molt rellevant, amb 42 convenis signats per un total de 2.566.141,46 euros; això representa un augment del 167,52% respecte de 2002 (s'hi havien dedicat 1.531.800 euros). (Vegeu el quadre A III-122.) Aquest increment va ser important per la rellevància pressupostària i per les persones que se'n varen beneficiar (més de 1.500 persones, en situació de dependència). El manteniment d'aquests projectes es basa a subvencionar corporacions locals i entitats privades sense afany de lucre per dur a terme intervencions que responguin a les línies de suport a malalts d'Alzheimer i d'altres demències: construcció, adaptació o manteniment de residències per a estades diürnes, petites unitats de convivència, etc. Són projectes cofinançats pel Govern de les Illes Balears i pel Ministeri de Treball i Afers Socials (el 2007), i es destinen amb caràcter preferent a les persones amb dependències relacionades amb les demències, especialment l'Alzheimer.

La Direcció General d'Atenció a la Dependència també ha concedit ajudes a 20 anys per a la millora de centres de dia a 15 ajuntaments de les Illes per un valor total de 5.230.442,40 euros, 275.929,87 dels quals s'han bestret; és a dir, el 5,28% del total. Aquesta línia de finançament es completa amb diversos programes i plans de dotació i millora de serveis. (Vegeu el quadre A III-123.)

9.2.2. La creació i la millora dels centres per a persones grans

L'anomenat Pla 10 és un conveni de cooperació pluriennal que pretén establir una xarxa de centres d'atenció per a la gent gran que arribi a tots els municipis de les Illes Balears. Aquest any 2007 s'han quasi completat els convenis signats el 1998 i 1999. (Vegeu el quadre A III-124.) L'objecte de les subvencions se centra bàsicament en l'equipament, l'adquisició, l'obra o la inversió directament relacionada amb les matèries d'acció social. El Pla 10 permet una diversificació de les inversions i un desplegament ràpid dels recursos per als col·lectius de la gent gran. Els projectes que s'han finançat al llarg de 2007 encara es desenvolupen. El volum dels pagaments realitzats al llarg de 2007, per aquest conceptes, supera la xifra de 286.448 euros.

El volum total de finançament s'ha anat reduint, al llarg dels darrers anys, des de 591.730 euros de 2002, repartits en un total de 37 projectes en procés d'execució, fins als 16 actuals encara sense completar. Molts d'aquests projectes s'han revisat al llarg dels darrers anys, per tal d'adequar-los a les previsions econòmiques, de ritmes de realització, etc.

9.3. Discapacitat i dependència

La major visibilitat de les situacions de discapacitat i dels drets de les persones amb discapacitat (reconeixement de noves situacions i malalties cròniques), l'augment de la consciència social de la necessitat de la inclusió, les noves línies d'actuació i la capacitat d'actuació de la iniciativa social en aquest sector, com també la millora de la qualitat de l'atenció que ja s'ofereix, són reptes que s'aborden correctament, però en els quals, tot i així, cal aprofundir. Els convenis i línies de suport desenvolupats en aquest sector són difícils de resumir en unes poques dades i pàgines, però es pot intentar simplificar a partir dels grans plans de suport vigents.

9.3.1. Convenis per finançar diverses actuacions socials i de suport psicològic

Aquests convenis per a les persones amb discapacitats es desenvolupen conjuntament entre el Govern de les Illes Balears i el Ministeri de Treball i Afers Socials (2007); s'executen a partir de projectes presentats per les entitats del sector, adequats als criteris generals d'atenció pel que fa a aquest col·lectiu de població, i es financen mitjançant subvencions a les entitats privades sense afany de lucre per a dur terme projectes que tenen com a finalitat impulsar-ne la rehabilitació sociosanitària o l'atenció integral. Tenen una importància limitada, però impliquen més de 950 beneficiaris i representen 119.414,23 euros. (Vegeu el quadre A III-127.)

El volum total de finançament es reparteix en un total de 18 projectes, que encara estan en procés d'execució. El projecte més important de tots és el de l'Associació Balear d'Esclerosi Múltiple (ABDEM) per desenvolupar serveis complementaris al centre de dia i rehabilitació, per la qual cosa han rebut 50.090,61 euros, és a dir, el 21,90% del total de les despeses realitzades el 2007.

Tots aquests projectes són fiscalitzats per poder tenir dret a mantenir el finançament, i han aconseguit uns graus importants d'acompliment dels compromisos que s'estableixen en els convenis.

9.3.2. La millora dels centres per a les persones amb discapacitats

Igualment que per al sector de la gent gran, se segueix desenvolupant el Pla 10 en aquest àmbit. L'objectiu és establir una xarxa de centres d'atenció per a les persones amb discapacitats que arribi a tots els municipis de les Illes Balears. Els quatre projectes que s'han finançat al llarg de 2007, actualment encara s'executen. (Vegeu el quadre A III-126.) El volum de finançament supera la xifra 119.414 encara, però es tracta de finançament en procés de reducció a mesura que se completin els processos d'execució. El projecte més important és el del Patronat Agrupació Pro-Minusvà-

lids d'Inca, per a la creació de la residència per a persones amb minusvalidesa greu. El volum d'aquest projecte és de 69.574 euros, és a dir, més del 58%.

9.3.3. El suport a les associacions i a les entitats

Una altra de les línies d'actuació del Govern de les Illes Balears, basada en convenis, consisteix a donar suport a associacions i a entitats, i representa un import global de 8.920.449 euros. Per fer efectiu aquest suport, cada any es fa una convocatòria de projectes que s'adrecen a les persones amb discapacitat. L'any 2007 s'han finançat 11 projectes de diverses entitats de gran representativitat en el sector: AIPSD, AMADIBA, AMADIP, APROSCOM, ASINPROS, ASPACE, ASPAS, Fundació Respiralia, Habitatges Tutelats Santíssima Trinitat, Patronat Inca i PRODIS Pollença.

El projecte més important és el d'AMADIP, per crear la residència i centre de dia del Pla de na Tesa. L'import d'aquest projecte és de 222.780 euros per a despesa financera i 1.529.917,77 euros per a inversió, és a dir, més del 19,65%.

9.3.4. L'atenció a les situacions de dependència

Des que al mes d'abril de l'any 2007 s'inicià la tasca de valoració de situacions de dependència i fins a final d'any 2007 s'han tramitat 9.318 expedients, efectuant-se 4.089 valoracions d'aquests i s'han elaborat 711 Plans Individuals d'atenció (PIAS). Com podem apreciar, en aquesta etapa inicial de desenvolupament gradual que preveu la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, la tramitació d'expedients ha assolit uns valors notables, tant pel que respecta a sol.licituts de valoració com també a la tramitació d'expedients i valoracions.

Les dades generals d'activitat en funció del Grau i nivell de dependència són les següents (Vegeu quadre A III-126.1).

Les tramitacions d'expedients per Illes, en el cas de Menorca i Eivissa, assoleixen valors molt semblants, essent les tramitacions més nombrosses les efectuades a Mallorca. De totes formes sense dispossar del total de beneficiaris potencials per a cada una de les Illes, no es pot valorar adequadament el desplegament territorial de la Llei. (Vegeu quadre A III-126.2).

Pel que respecta a la distribució de valoracions i PIAs per Illes les dades són les que presentem als quadres A III-126.3 i A III-126.4).

Pel que respecta als expedients nous resolts, és a dir, que han estat valorats i que han estat vists per l'òrgan de valoració les dades, desagregades per grau, nivell i Illa són les que s'adjunten als quadres A III- 126.5 al A III-126.11).

9.4. Programes d'integració social

El suport a administracions locals, entitats i organitzacions socials es completa en diversos sectors, en especial el d'infància i família i el de persones en processos d'inclusió social. Però hi ha un conjunt d'ac-

tuacions diverses que s'ha anat configurant com a part de l'oferta estable a les Illes, amb una oferta apreciada i de rellevància. (Vegeu quadre A III-127).

Es tracta d'una línia d'acord de finançament d'actuacions a centres públics o d'iniciativa social, per tal de garantir projectes d'accés igualitari de tots els ciutadans que ho necessiten.

Les dimensions de la concertació són molt destacades. En el quadre s'inclouen els projectes executats, amb un cost total de 496.110 euros i més de 2.500 persones beneficiades. (Vegeu el quadre A III-128.)

9.5. Vulnerabilitat i exclusió social a les Illes Balears

L'anàlisi d'aquest apartat es basa en el plantejament metodològic que es recull a la *Memòria del CES 2006* (pàg. 619-622), i que dóna lloc a l'estudi dels factors d'exclusió i vulnerabilitat social en les dimensions següents: l'ocupació, l'educació i la cultura, l'habitatge, i la ciutadania i la participació política. El lector també pot trobar una primera aproximació al tema en l'anàlisi més quantitativa que s'ha fet en l'apartat 1 d'aquest capítol, en el qual ja s'ha presentat tot un seguit d'informació a partir de la font bàsica estadística que és l'Enquesta de condicions de vida de l'INE. A continuació, presentam simplement una actualització dels indicadors socials que ja vàrem analitzar en l'edició de l'any passat per a cada una de les diferents dimensions.

9.5.1. El treball: l'eix fonamental[52]

Amb relació als indicadors plantejats en l'edició de l'any passat, podem constatar que l'eventualitat afecta el 28,9% dels assalariats (2,2 punts menys). Aquet percentatge està gairebé tres punts per sota de la mitjana estatal. L'indicador representa una de les dimensions més específiques de la vulnerabilitat laboral i tampoc no es registren resultats especialment negatius, i més si tenim en compte que està vinculada a l'estacionalitat de l'activitat turística. Segons l'Enquesta de condicions de vida, el 14,9% de la població adulta que treballava el 2006 havia canviat de feina en els darrers dotze mesos. Aquest percentatge era superior a la mitjana estatal i comporta que les Illes estan en la tretzena posició del rànquing de comunitats autònomes. Cal dir que el 32,1% dels canvis han implicat aconseguir una feina més adient, mentre que tan sols el 20,6% ho ha fet per haver acabat el contracte o obligat per l'empresa.

Amb relació a la cobertura dels convenis, la nostra comunitat autònoma és la segona que presenta una major cobertura dels convenis. Així, el 58,06% dels assalariats treballen en condicions pactades en convenis d'empresa, sectorials o d'àmbit autonòmic. A més, s'han de tenir en compte els treballadors que desenvolupen la seva activitat en el marc de convenis interautonòmics, la qual cosa comporta augmentar la cobertura fins al 81%. L'especialització productiva vinculada a les activitats turístiques facilita que es mantinguin aquestes taxes de cobertura tan elevades. (Vegeu quadre A III-129.)

52. Aquestes dades es poden ampliar en el capítol II d'aquesta MEMÒRIA.

Pel que fa als salaris, són els setens més elevats de tot l'Estat.[53] Ara bé, els nivells d'activitat laboral són dels més elevats, cosa que explica els alts nivells de renda. Tot plegat implica que hi hagi més de mig milió de persones treballant a la temporada alta, i ho fan amb un nivells d'eventualitat inferior a la mitjana estatal. L'atur és manté en unes 38.000 persones.

9.5.2. L'educació i la cultura: prevenció de l'exclusió

L'educació i la formació de la població són uns dels factors bàsics per a determinar les possibles tendències socials i, per altra part, definir l'estoc de capital humà del qual disposam per afrontar els reptes socials i econòmics immediats. Aquest és probablement el factor en el qual més s'ha insistit des de les administracions, però ara per ara els resultats continuen sent poc profitosos: som la comunitat autònoma amb el percentatge més baix de població amb estudis universitaris i, a la vegada, la que registra la taxa d'abandonament prematur més alta darrere de Múrcia, Castella-la Manxa i Andalusia. Aquestes dades es poden ampliar en l'apartat 4 d'aquest capítol.

9.5.3. L'habitatge[54]

La informació de què es disposa en l'actualitat relativa a persones sense llar es troba a les memòries dels programes i serveis específics, si bé el 2004 l'Institut Nacional d'Estadística va elaborar l'Enquesta sobre les persones sense llar i estimà que a les Illes hi havia un total de 511 persones usuàries dels centres i serveis per a transeünts. (Vegeu quadre A III-129.)

A l'Enquesta de condicions de vida es presenten resultats relatius a les despeses realitzades per les llars en concepte d'habitatge. Les llars de les Illes tenen les segones despeses més elevades de tot l'Estat, tan sols superades pels residents a la Comunitat de Madrid. En total, cada llar dedica 285 euros a l'adquisició, lloguer o manteniment de l'habitatge on resideix, cosa que implica dedicar-hi el 32% més del pressupost que es dedica al conjunt de l'Estat per aquest concepte.

El règim de tinença de l'habitatge és un indicador que ens aporta informació sobre la riquesa, sobre la propietat acumulada, ja que se suposa que la propietat és el resultat del treball de generacions anteriors o bé de la mateixa generació. Per tant, hem de suposar que com més elevat sigui el percentatge d'habitatges en propietat, més riquesa per a les llars; mentre que el percentatge d'habitatges en lloguer s'ha d'interpretar en el sentit contrari, la impossibilitat de comprar. Aquesta interpretació s'ajusta al comportament de les unitats familiars en el mercat espanyol de l'habitatge, mentre que en altres indrets de la Unió Europea no s'interpreta en el mateix sentit. Per altra part, són indicadors molt condicionats per els moviments migratoris, especialment en les zones geogràfiques com la nostra, que és una zona d'acollida de població estrangera i jove. Dit això, la nostra situació no és gaire positiva, pel que fa a la propietat de l'habitatge, ja que tan sols el 71,7% de les llars viuen en un habitatge en règim de propietat, mentre que per al conjunt de l'Estat

53. INE, Enquesta trimestral de cost laboral (ETCL).

54. El lector pot ampliar aquesta informació en l'apartat 6 d'aquest capítol.

aquest percentatge és del 82,5%. Això representa que la nostra comunitat autònoma sigui la que registra el percentatge més baix amb relació al conjunt de l'Estat. En canvi, estam en la primera posició pel que fa a les persones que viuen en llars en règim de lloguer, amb el 15,5% del total de llars, 8,2 punts per sobre de la mitjana estatal, que és del 7,3%. El 9,1% de les llars viuen en habitatges de cessió gratuïta; la mitjana per al conjunt de l'Estat és del 7,1%.

A més de tenir unes despeses elevades pel concepte d'habitatge, les llars de les Illes tenen més problemes del que és habitual amb l'entorn, ja que només el 49,8% de les llars manifesten que no tenen cap problema. Els renous al carrer produïts pels veïnats, la contaminació i les males olors, com també la delinqüència i el vandalisme són problemes que afecten percentatges elevats de les llars. Aquests indicadors estan molt per sobre dels resultats del conjunt de l'Estat i ens situen en la tretzena posició en el rànquing de comunitats autònomes. Per estudis que s'han fet recentment sabem que els problemes amb l'entorn de l'habitatge estan molt relacionats amb les zones urbanes de classe obrera i on es concentra un major volum de població en situació de precarietat laboral (en atur o amb contracte eventual).

9.5.4. La ciutadania i la participació política. La necessitat de la intervenció pública, la millora dels indicadors socials i els programes de lluita contra l'exclusió social i de garantia d'ingressos

Malgrat que els programes de garantia d'ingressos i de lluita contra l'exclusió social estiguin socialment legitimats, l'actuació que desenvolupen l'Administració autonòmica i les administracions locals es continua inclinant a favor dels programes vinculats a activitats. Així, podem comprovar com el pressupost destinat a persones en risc d'exclusió social és de 3.536.559,58 euros. (Vegeu quadre A III-130.) Les nòmiques de la renda mínima d'inserció que finança la Direcció General d'Atenció a la Dependència de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració és de 2.809.079,00 euros, que es tradueixen en ajudes directes a les persones que no tenen ingressos i que no compleixen els requisits per accedir a les pensions no contributives (34.855.256,93 euros de pressupost). Bàsicament, l'objectiu d'aquest tipus de prestacions econòmiques i dels programes d'ingressos mínims és procurar un nivell de benestar mínim/indispensable a les persones més desafavorides.

A més d'aquests programes, la intervenció pública de les administracions (Servei d'Ocupació de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments) i de les entitats socials sense afany de benefici es concentra especialment en els itineraris d'inserció específics per a persones en risc d'exclusió social. La despesa prevista a la darrera convocatòria de subvencions és de 7.312.8599,44 euros. (Vegeu quadre A III-131.)

En definitiva, el concepte d'«exclusió» s'utilitza com a descriptor de les situacions en les quals els ciutadans afectats caminen per un itinerari de pobresa de difícil retorn a la «normalitat». Analitzant l'efecte que aquests programes tenen sobre la reducció dels nivells de pobresa, sembla evident que s'han de repensar les actuacions, s'han de cercar noves línies d'actuació que facilitin la inserció social i labo-

ral de les persones que es trobin en situació d'exclusió i s'han de desplegar programes que redueixin els efectes dels processos que generen vulnerabilitat i que, en conseqüència, tenen un caire preventiu.

Els escenaris de futur sobre la protecció de les persones en situació d'exclusió demanen la renovació d'un pacte social entre benestar social i progrés econòmic que aconsegueixi la satisfacció de la ciutadania i contribueixi a la cohesió social.

Per acabar aquest apartat, cal fer una reflexió final en el sentit que és molt necessari desenvolupar sistemes estadístics que permetin desenvolupar els indicadors sobre el fenomen de l'exclusió social, a fi de poder establir la comparació entre les comunitats autònomes i entre l'Estat espanyol i els països europeus. Per tant, és necessari que els organismes competents defineixin la relació d'indicadors bàsics per poder estudiar l'exclusió social, tant des d'un punt de vista sectorial com territorial. En molts casos la informació hi és, tan sols manca processar-la correctament. El pla d'estadística de la comunitat autònoma hauria de definir la informació bàsica que han de produir les administracions públiques relativa a la gestió de programes de protecció social i a les característiques socials dels seus usuaris. D'aquesta manera, seria més senzill per a les administracions produir la informació corresponent als distints plans nacionals (Pla Nacional d'Inclusió, Pla Concertat de Prestacions Bàsiques, estadístiques internacionals del Sistema europeu d'estadístiques de protecció social, etc.) i complir les obligacions estadístiques que es deriven del finançament de les actuacions.

La proposta del grup de treball d'indicadors del Comitè de Protecció Social de la Comissió Europea representa un gran avenç en aquesta línia.

El Consell Europeu de Lisboa (març de 2000) acordà establir un sistema d'indicadors comú, el Consell de Niça (desembre de 2000) va definir els objectius en matèria de lluita contra la pobresa i l'exclusió social i el Consell d'Estocolm (març de 2001) va establir que els indicadors «haurien de permetre als estats membres i a la Comissió supervisar els progressos registrats respecte a l'objectiu marcat pel Consell Europeu de Lisboa, que consisteix a donar un impuls decisiu a l'eliminació de la pobresa abans de 2010, facilitar una millor comprensió de la pobresa i l'exclusió social en el context europeu i identificar i intercanviar exemples de bones pràctiques».[55] En el Consell Europeu de Laeken (desembre de 2001) es definiren els indicadors bàsics i els primers resultats es presentaren al Consell Europeu de Barcelona (març de 2002). Posteriorment, aquesta bateria d'indicadors s'ha revisat, se n'han eliminat alguns (percepció subjectiva de salut) i se n'hi han afegit de nous. Les dimensions que es tenen en consideració són els ingressos, l'ocupació, l'educació i la salut. Tal com apunten distints autors,[56] són indicadors pensats per mesurar resultats i per detectar diferències objectives.

55. Comitè de Protecció Social, Informe sobre els indicadors en l'àmbit de la pobresa i l'exclusió social, octubre de 2001. Pàg. 1.

56. Atkinson i altres.

S'estableixen tres nivells d'indicadors: els dos primers són de compliment obligatori per part dels estats membres, mentre que el tercer queda a l'arbitri de cada un dels estats. Els indicadors primaris fan referència als aspectes considerats bàsics de l'exclusió social, mentre que els indicadors secundaris descriuen dimensions complementàries del problema.

Manca establir acords sobre indicadors relatius l'habitatge, En qualsevol cas els plans d'acció han d'aportar informació sobre: 1) habitatge, 2) cost de l'habitatge i 3) persones sense llar i altres condicions d'habitatge precari.

En conclusió, els indicadors acordats tenen un marcat caràcter econòmic i segueixen la tradició de considerar la pobresa i l'exclusió com a estats, com a ports d'arribada de les persones. Onze dels vint-i-un indicadors es refereixen als nivells de renda i a la seva distribució, cinc a l'accessibilitat al principal mecanisme de distribució de rendes (el mercat de treball), tres a la capacitació per accedir en condicions al mercat de treball, un a la salut (que podria agregar-se al bloc anterior) i un a la integració laboral dels immigrants.

La plasmació d'altres dimensions es retarda per a més endavant. Aquestes altres dimensions impliquen considerar la pobresa i l'exclusió com un procés pluridimensional que pot conduir a un estat de pobresa. En el document s'arrepleguen les «altres» dimensions sobre les quals no ha estat possible arribar a acord: qualitat de vida i participació social, pobresa persistent i ocasional, accés a serveis públics, pobresa i dependència de prestacions públiques i familiars. Malgrat tot, pareix que començar a desenvolupar fonts estadístiques que permetin aconseguir aquests indicadors periòdicament és la via correcta per millorar el grau de coneixement que tenim de l'exclusió social a la nostra comunitat autònoma. (Vegeu quadre A III-132.)

9.6. Les organitzacions associatives

Les associacions sense ànim de lucre, les fundacions, els col·legis professionals, les associacions de tipus laboral i de tipus empresarial sense ànim de lucre, com també els sindicats i les entitats no lucratives la finalitat de les quals són el foment de l'esport inscrites oficialment en els registres de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears d'acord amb el que disposa l'article 12.5 de l'Estatut d'autonomia, formen part de tot el teixit associatiu a les Illes Balears, que s'articula per mitjà de diferents registres amb la finalitat de donar-hi la publicitat que recull l'article esmentat.

Els registres d'associacions són públics i tenen per finalitat garantir la publicitat, en compliment del que disposa l'article 22.3 de la Constitució espanyola de 1978, de les associacions que desenvolupen les seves activitats en un territori concret.

El Registre d'Associacions de les Illes Balears, està adscrit a la Direcció General de Relacions Institucionals de la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears.

A més d'aquest registre, hi ha també un registre oficial a la Conselleria de Treball i Formació per a totes les entitats no lucratives de tipus laboral, sindical o empresarial, i un a la Direcció General d'Esports per a les entitats sense finalitat lucrativa que es dediquen al foment de l'esport.

Cal esmentar que l'Administració manté diversos censos registrals en els quals s'han d'inscriure les associacions sense perjudici de la inscripció prèvia en el Registre d'Associacions de les Illes Balears, i que hi ha també diferents registres municipals de participació ciutadana. Molts dels registres existents sols han canviat, l'any 2007, el nom de la direcció general o de la conselleria a la qual estaven adscrits.

- Associacions de pares i mares d'alumnes: Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura.
- Associacions de consumidors i usuaris: Direcció General de Consum de la Conselleria de Salut i Consum.
- Associacions prestadores de serveis socials: Direcció General de Planificació i Formació de Serveis Socials de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració.
- Associacions juvenils i prestadores de serveis a la joventut: Direcció General de Joventut de la Conselleria d'Esports i Joventut.

També fan part d'aquest informe les associacions i fundacions inscrites als registres estatals que tenen seu i actuacions a les Illes Balears:

- Registre Nacional d'Associacions del Ministeri de l'Interior.
- Registre d'Entitats Religioses del Ministeri de Justícia.
- Registre Nacional d'Associacions de Consumidors del Ministeri de Sanitat i Consum.
- Registre Nacional de Fundacions d'Acció Social del Ministeri de Treball i Afers Socials.

I, per acabar, convé esmentar també que s'han tingut en compte, tot i no estar registrades a les Balears, les diferents delegacions d'associacions que treballen a les nostres illes.

9.6.1. El dret d'associació al nostre país

En l'apartat legislatiu nacional cal esmentar que cap llei, decret o ordre adreçada al sector associatiu ha sortit a la llum durant l'any 2007. Tampoc no han aparegut a les Balears cap referència a les associacions, llevat de les ordres de subvencions de les diferents conselleries, consells insulars i ajuntaments.

Pel que fa a l'adaptació de les associacions a la Llei 1/2002, cal dir que continuam a un ritme lent tot i que les associacions, segons la Llei, disposaven d'un any per adaptar-s'hi. El fet de no preveure cap tipus de mesura administrativa per a les associacions no adaptades ha fet que el procés d'adaptació es vagi fent a mesura que les diferents associacions en veuen la necessitat.

A final de 2007 eren ja un total 3.586 entitats registrades al Servei d'Entitats Jurídiques les que s'havien adaptat. L'any 2007 es resolgueren 401 expedients d'adaptació, cosa que significa que d'aquest registre ja s'ha adaptat el 50,24% de les associacions.

La mateixa situació hi ha amb les fundacions, que han d'adaptar els seus estatuts a la Llei 50/2002. Durant el 2007 ja n'hi havia 158 d'adaptades. El total de fundacions adaptades d'aquest registre ja supera el 66%.

En ambdós casos podem dir que prop del 58,32% d'associacions ha regularitzat la seva situació i, per tant, són les que podríem considerar, hipotèticament, bones i suposar que són les que realment funcionen. Tot i així, veient que cada any va pujant una mica el nombre d'associacions que adeqüen els seus estatuts cal esperar que els proper anys la xifra vagi augmentant.

Continuam pensant que el ritme d'adaptació és molt lent i fa pensar que moltes estan inactives. També s'ha de seguir insistint en el sistema registral de les associacions i, sobretot, com donar-les de baixa. Actualment, sols es pot fer per petició de l'associació o per sentència judicial ferma.

El procés per donar de baixa una associació és una mica complex i, a més, no hi ha consciència ni obligació de donar de baixa l'associació i això fa que no disposem d'unes dades reals.

Cal comentar també que actualment, tot i que al web hi ha les bases de dades de les entitats registrades al Servei d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Relacions Institucionals, la classificació de les entitats és molt confusa. Es manté una classificació de 119 ítems, molts dels quals repetits i amb una classificació d'entitats molt aleatòria.

A més, no s'ha actualitzat en cap moment aquesta classificació, i fins i tot podríem dir que en alguns moments fa servir un llenguatge sexista. Algunes classificacions no hi apareixen, com ara les associacions de dones, que algunes surten sota el títol d'«associacions reivindicatives», o les associacions d'immigrants, que ho fan sota l'epígraf «moviments migratoris».

9.6.2. L'evolució de les associacions registrades

De les dades facilitades pel Servei d'Entitats Jurídiques, se'n desprenen les dades següents:

A la secció primera, associacions en general	6.272
A la secció segona, federacions	86
A la secció tercera, juvenils	781

A més de les dades obtingudes del web, hi ha:

Fundacions	238
Col·legis professionals	41

Al registre de la Direcció General d'Esports de la Conselleria d'Esports i Joventut hi ha inscrites aquestes entitats:

Federacions esportives	47
Clubs esportius	2.095
Associacions de promoció del temps lliure i esportives	301

Als registres d'àmbit nacional hi ha associacions i fundacions amb seu i activitats a les Illes Balears:

Registre Nacional de Consumidors del Ministeri de Consum	2
Registre Nacional de Fundacions d'Acció Social del Ministeri de Treball i Afers Socials	2
Registre Nacional de Fundacions Culturals del Ministeri d'Educació i Cultura	4
Associacions del Registre Nacional del Ministeri de l'Interior	189
Associacions estrangeres del Registre Nacional del Ministeri de l'Interior	1
Federacions del Registre Nacional del Ministeri de l'Interior	6
Entitats catòliques del Ministeri de Justícia	245
Confessions minoritàries del Ministeri de Justícia	60
Fundacions canòniques del Ministeri de Justícia	6
Delegacions d'associacions nacionals o d'altres comunitats autònomes	49

En total hi ha a les Illes Balears 10.425 entitats sense ànim de lucre que desenvolupen activitats de tot tipus a les Illes Balears d'un total de set registres consultats. Hi ha una un increment respecte a l'any anterior d'unes 1.215 associacions. (Vegeu els quadres A III-133, A III-134 i A III-135.)

Una vegada més s'ha de destacar que va millorant l'accés als diferents registres gràcies a la tasca d'informatització i a les facilitats d'accés als ciutadans, si bé en la gran majoria els registres són desconeguts. Cal recordar que la majoria de registres ho són a títol informatiu i, per tant, aquesta és la informació que ha d'estar a l'abast de la ciutadania. (Vegeu els quadres A III-136 a A III-147).

Resta com a assignatura pendent conèixer el nombre total de voluntaris que mouen les diferents associacions i també el volum real de despesa que generen.

També manca per veure el percentatge d'ocupació laboral que ofereixen les diferents associacions per poder fer una valoració de la incidència d'aquestes associacions al PIB de les Balears.

9.6.3. Les associacions juvenils

A final del 2007 hi havia inscrites al Cens d'entitats juvenils i entitats prestadores de serveis a la joventut 400 entitats. És evident que la xifra no coincideix amb la subministrada pel Servei d'Entitats Jurídiques, ja que en el segon cas només hi ha les entitats constituïdes a l'empara del Decret 397/1988, d'associacions juvenils, mentre que la Direcció General de Joventut, responsable del cens esmentat, també comptabilitza totes les entitats que d'una manera o altra treballen amb o per a col·lectius juvenils.

L'any 2007 es varen registrar al Servei d'Entitats Jurídiques cinc associació juvenils, mentre que en el mateix període s'inscriviren al Cens de la Direcció General de la Joventut un total de 17 entitats de les diferents illes. Des de la creació del Cens l'any 1997, en el qual d'ofici s'inscrigueren un total de 222 entitats, s'ha incrementat en unes 178 noves entitats.

9.6.4. Les associacions amb voluntariat

Tot i que no és possible determinar quantes associacions de les Illes Balears disposen de persones voluntàries, ja que no disposam de cap registre d'aquest tipus d'associacions, tot i que així es preveia a la Llei del voluntariat (BOIB de 28 de maig de 1998), sí que és possible determinar que, arran d'un mostreig realitzat a un total de 42 associacions, el total de voluntaris que desenvolupen algun tipus de serveis voluntaris és de 9.725. (Vegeu els quadres A III-138.)

La Plataforma del Voluntariat de les Illes Balears agrupa ja 16 d'aquestes entitats.

9.7. Immigració

El fenomen de la immigració a les Illes Balears comença a ser un aspecte quotidià més de la nostra realitat. Es troba en un període d'assentament, però això no implica que no continuï produint-se tot un seguit de situacions que denoten la vulnerabilitat i desigualtat social dels nouvinguts, sobretot en el cas dels procedents dels països extracomunitaris.

Els permisos de residència augmenten de forma considerable, a falta de noves regularitzacions. Els increments més importants han tingut com a causa la incorporació de nous països a la UE. De tota manera els casos de règim general han superat els registres del període 2005-2006, per tant també experimenten un ascens, tendència que es mantindrà amb els processos de reagrupació familiar.

La situació laboral dels nouvinguts es troba en un moment d'inestabilitat amb els primers indicis de la crisi a la construcció i els increments d'aturats, amb forta representació dels immigrants ocupats dins aquest sector. Les contrapartides en drets, com el cas de l'accés al sistema de salut, continuen augmentant i arriben cada vegada més a un major nombre de persones immigrades. Mentrestant, el sistema institucional va modificant la seva estructura, cercant noves formes d'afrontar els problemes socials i reptes, com el de la integració, que es planteja com a forma d'anar normalitzant el notable canvi social experimentat.

9.7.1. Anàlisi del permís o targeta de residència

Es considera estrangera qualsevol persona que no disposa de nacionalitat espanyola, ara bé, dins aquest col·lectiu hi ha diferències significatives entre els que provenen de la Unió Europea i els d'altres indrets, ja que els primers tenen més drets i, en canvi, els immigrants extracomunitaris necessiten l'autorització de residència per poder viure a Espanya amb un cert reconeixement dels seus drets. En general, les persones que resideixen regularment a Espanya tenen coberts els drets i deures bàsics establerts a la Constitució espanyola.

Al marge de les possibilitats descrites en el paràgraf anterior hi hauria la població que no disposa d'autorització de residència, la qual seria objecte d'una important restricció de drets, agreujada per la permanència en el territori en una situació d'irregularitat per la manca de permisos en regla. A pesar d'aquesta situació, tenen coberts

determinats drets fonamentals, com l'accés a l'educació bàsica, a la justícia, als serveis socials bàsics i a l'assistència sanitària.

A continuació es presenta l'estat de la qüestió referit a la població estrangera i la tinença de targeta o autorització de residència a l'Estat espanyol. Per tal de poder tenir una visió més àmplia de l'evolució que ha experimentat el procés de tinença de targeta o autorització de residència, podem comparar les dades generals, presentades pel Ministeri de Treball i Afers Socials, corresponents al període comprés entre desembre de 2004 i desembre de 2007.

Per al conjunt de l'Estat, el desembre de 2004 el total de targetes o autoritzacions de residència se situa en 1.977.291 (1.305.041 de règim general i 672.250 de règim comunitari). Aquest nombre s'incrementa durant 2005, ja que pel desembre d'aquest any arriba a 2.738.932 targetes (1.958,091 de règim general i 780.841 de règim comunitari). L'increment continua, i se situa el desembre de 2006 en 3.021.808 (2.092.095 de règim general i 929.713 de règim comunitari). L'any 2007 aquesta xifra se situa en 3.979.014 persones, de les quals 2.357.218 es corresponen amb el règim general i 1.621.796 amb el comunitari. A més, si considerem la distribució per sexe i edat d'aquest darrer any, el 45,65% són dones i el 54,35% homes, la mitjana d'edat se situa en 33,2 anys i el 83% del total d'immigrants té entre 16 i 64 anys. Això indica que es tracta d'una població laboralment activa, amb una mitjana d'edat molt jove i principalment masculina (a pesar de les diferències que se produeixen segons el lloc de naixement, ja que en ocasions són majoritàries les dones).

Com es pot observar la tendència a anat cap a l'augment continuat del nombre de targetes o autoritzacions de residència. Això respon a dues qüestions: per una banda, al procés de creixement demogràfic de població immigrant estrangera i, per l'altra, a un aspecte derivat d'aquesta circumstància, que és el major nombre de població immigrant en situació de regularitat jurídica.

Una radiografia més concreta permet situar-nos a les Illes Balears: l'evolució ha seguit la mateixa línia de la resta de l'Estat; és a dir, un augment constant de les targetes o permisos de residència, sobretot durant el període comprès entre desembre de 2004 i desembre de 2005, amb un l'increment espectacular que assoleix un percentatge del 48,71% més de targetes expedides a població immigrant no comunitària. En el paràgraf següent analitzam les dades amb més detall.

L'any 2004 acaba amb 92.028 permisos vigents (42.686 de règim general i 49.342 comunitari). En aquest moment és superior el nombre permisos en vigor de ciutadans comunitaris. Durant període que comprèn des de desembre de 2004 fins a desembre de 2005, és quan es produeix l'augment més important (dins el tram temporal analitzat) de permisos a estrangers no comunitaris, tal com mostren les dades. Es produeix un augment total del 27,79%, amb 117.605 permisos l'any 2005, 63.480 dels quals corresponen al tipus de règim general, que és el que experimenta un major increment a conse-

qüència, sembla, de la reforma de la normativa vigent i la regularització dels immigrants extracomunitaris. Pel que fa al tipus de residència comunitària, aquesta s'incrementa en el 9,69%, amb 54.125.

El mes de desembre de 2006 el nombre de targetes o autoritzacions de residència se situa en 130.752, 70.150 de les quals corresponen al règim general. Aquest tipus sembla que té un creixement més estable, amb un augment respecte a l'any anterior del 10,51%. Pel que respecta al tipus de règim comunitari, se situa en 60.602, amb un increment sobre l'any anterior del 11,97%, a causa en part a l'entrada de nous països membres a la UE.

L'any 2007 es torna a incrementar notablement el nombre de permisos o targetes, sobretot en el cas de règim comunitari: al desembre n'hi ha un total de 166.936 registrades a les Illes Balears (79.105 corresponen al règim general i 87.831 al comunitari). Però analitzem ara més detingudament aquestes dades, tenint en compte la distribució per sexe, edat, tipus de targeta o motiu d'adquisició i nacionalitat. (Vegeu el quadre A III-139.)

La distribució per sexe de la població immigrant és irregular i hi ha diferències segons el lloc de naixement, sense oblidar l'heterogeneïtat i complexitat del fenomen. Es presenta una mitjana general dels casos que tenen permís de residència: en aquest cas, de les 166.936 persones amb permís de residència, el 52,07% són homes i el 47,93%, dones.

Per edat, la població es concentra en la franja de 16 a 64 anys, 136.894 persones, xifra que representa el 82% del total; la resta es distribueixen en menors de 16 anys, 19.849 persones (11,89%), i en majors de 64 anys, el grup més minoritari amb 10.191 persones (6,10%).

Els motius pels qual es demana l'expedició de l'autorització de residència poden ser diversos, ja sigui per contracte laboral, continuïtat de la situació que va permetre l'autorització anterior (al cap de cinc anys es pot sol·licitar la residència permanent), per reagrupació familiar o perquè tenen ingressos ja que no depenen d'un treball remunerat (cas que dóna dret a la residència no lucrativa) o ser de la Comunitat Europea. El principal motiu és la categoria de règim comunitari, amb 87.831 persones (52,61%), la resta, 79.105, es refereixen a situacions com ara treballadors contractats (32.041), motius de residència permanent perquè duen més de cinc anys de residència al país (31.363), el 18,78%, residència no lucrativa, entre els quals s'inclouen els casos de reagrupació familiar, 15.109 persones, que representen un 9,05%, i els motius per treball per compte propi són insignificant (592 persones). Aquestes dades es poden observar amb més detall en el quadre A III-140.

Pel que fa als permisos per a immigrants de règim no comunitari, hi ha diferents modalitats, que van des de la inicial a la permanent. Les més destacades durant el 2007 són les de primera renovació, el 37,55% dels casos, i definitiva o permanent, amb el 39,65%. (Vegeu el quadre A III-141.)

Segons la procedència, les zones amb més presència són: Europa, amb 82.844 persones; Amèrica Llatina, 45.438; Àfrica, 30.866, i Àsia, amb 7.025 persones. Quant a la distribució per nacionalitats

d'origen i el pes proporcional dins de cada una d'aquestes àrees, a Europa destaquen Alemanya, amb una representació del 22,05%, i Regne Unit, amb el 18,07%. També hi tenen una forta presència els països que s'han incorporat recentment a la UE, com és el cas de Romania, amb el 10,34%, i Bulgària, amb el 8,57%.

D'Amèrica Llatina, els procedents de l'Equador presenten el percentatge més elevat, el 30,21%, del total d'immigrants procedents d'aquesta zona; els procedents de Colòmbia se situen en segona posició, amb el 20,52%, seguits dels argentins, amb el 17,53%. Darrer hi ha nacionalitats d'origen amb menys importància percentual, com el cas de l'Uruguai, Cuba, el Perú i Bolívia, que representen el 6,16% i el 3,73% dels procedents d'Amèrica Llatina.

El continent africà se situa en tercera posició, quant a nombre de persones amb permís o targeta de residència. Destaquen sobre la resta els nacionals del Marroc, amb el 75,09% dels casos; els següents quant a percentatge són els de Nigèria, amb el 6,95%, i de Senegal, amb el 6,79%.

D'Àsia procedeixen 7.025 persones amb permís o targeta de residència, la major part, el 56,47%, de la Xina. El segon país en importància és Filipines, amb el 17,41%.

Podem concloure breument amb l'observació d'una tendència creixent de targetes o autoritzacions de residència, espectacular en el cas dels immigrants extracomunitaris durant l'any 2005 i dels procedents de països de la UE el 2007, com a conseqüència de les noves incorporacions; si bé pareixia que l'increment tendia cap a l'estabilització el 2006, les dades de 2007 indiquen que les xifres continuen augmentant, i així continuaran, almenys mentre es consolidi el procés de reagrupació familiar.

9.7.2. L'ocupació i la immigració

Segons dades de l'Observatori del Treball de les Illes Balears, el 2007 es va registrar una mitjana anual de 80.716 treballadors d'origen estranger d'alta a la Seguretat Social; respecte al 2006 aquestes dades representen un augment del 9,5%. A més, es corresponen amb el 17,7% del total de treballadors afiliats (el 2001 se situaven en el 8,5% del total). Pel que fa a l'origen geogràfic d'aquests treballadors, el 43% procedirien de la UE i el 57% restant de països extracomunitaris. Pel que sembla, s'ha produït el 2007 una evolució inversa entre ambdós col·lectius: un fort increment dels treballadors d'origen comunitari (32,4%), mentre els extracomunitaris han descendit el 3,1%, respecte al 2006.

Sembla que la crisi de la construcció comença a tenir efectes sobre els treballadors immigrants que fan feina en aquest sector. Pel que fa a la situació d'atur, tot sembla indicar que serà a partir de juny de 2007 quan es comença a notar l'increment interanual, més elevat a Mallorca i Menorca, on aquesta variació arriba al 3,3%. Si bé és el sector dels serveis el que acumula el major percentatge de desocupats, el 77,5%, el sector de la construcció és el que experimenta un ascens més notable, relacionat amb l'augment de l'atur en el sector de la construcció, i hi ha un augment de la representació d'immigrants dins les dades d'atur en general,

amb el 22,8% d'aturats com a mitjana del 2007. El 65,7% són originaris de països extracomunitaris i el 31,6% són treballadors de la construcció.

9.7.3. La immigració i la salut

Juntament amb l'augment progressiu de la població immigrant, es produeix un augment del nombre de targetes sanitàries. Si comparam les dades de 2006 amb les de 2007, el nombre de nascuts a l'estranger amb targeta sanitària s'ha incrementat aproximadament, des de gener de 2006, en el 16%. Aquest col·lectiu representa l'any 2007 el 17% del total. Respecte a la distribució per origen, aproximadament el 76% són immigrants provinents de països extracomunitaris. Una altra dada significativa és el fet que el 25% dels nascuts a l'estranger que disposen d'aquest servei es consideren persones sense recursos.

9.7.4. Novetats institucionals amb relació a la immigració

El Decret 9/2007, de 6 de juliol, del president de les Illes Balears, determina la composició del Govern i estableix una nova estructura de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, mitjançant la creació, l'extinció i la modificació de diverses conselleries. ES produeix un canvi important, ja que desapareix la Conselleria d'Immigració i Cooperació, substituïda per la nova Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració; les seves competències i estructura orgànica bàsica s'estableixen en el Decret 11/2007, d'11 de juliol, del president de les Illes Balears.

En virtut d'aquest decret, la seva estructura és la següent:

- Secretaria General
- Direcció General d'Atenció a la Dependència
- Oficina de la Defensa del Drets del Menor
- Direcció General de Menors i Família
- Direcció General de Cooperació
- Direcció General d'Immigració

Pel que fa a immigració, la Direcció General d'Immigració té com a principals funcions atendre la població immigrant, donar suport a la integració social i laboral de la immigració i vetllar per les relacions amb comunitats i entitats associatives de residents nouvinguts.

Dins d'aquestes funcions, es poden citar algunes de les actuacions dutes a terme l'objectiu de les quals ha estat la població immigrada.

El foment del teixit associatiu apareix com una prioritat dins el marc del II Pla Integral d'Atenció a les Persones Immigrades de les Illes Balears i del Conveni de col·laboració amb el Ministeri de Treball i Afers Socials per desenvolupar actuacions dirigides a l'acolliment i integració de persones immigrades, així com de reforç educatiu. Per garantir la continuïtat d'aquestes accions, el conveni es prorroga anualment. La Conselleria d'Immigració i Cooperació va considerar prioritari promoure l'organització i el desenvolupament d'activitats i programes dirigits a

acollir i integrar aquesta població, per la qual cosa va iniciar la feina des de les mateixes associacions, i són preferents les entitats formades principalment per persones immigrades.

Just iniciat l'any 2007, el 8 de gener, mitjançant una resolució de la consellera d'Immigració i Cooperació es va establir la convocatòria d'ajudes dirigides a entitats socials sense ànim de lucre per organitzar i desenvolupar activitats i programes relacionats amb l'acolliment i la integració social dels nouvinguts, però la demanda va ser elevada i el pressupost molt limitat, per la qual cosa es van denegar moltes sol·licituds. El mes d'octubre de 2007 s'obre una altra convocatòria, amb una resolució de la consellera d'Afers Socials, Promoció i Immigració dirigida novament a les entitats esmentades i als programes d'acolliment i integració.

La Direcció General de Cooperació exerceix les funcions relatives a la cooperació social i a les relacions i la solidaritat amb altres pobles. Les actuacions adreçades als països d'origen dels immigrants han continuat al llarg de 2007, amb la convocatòria d'un seguit d'ajudes destinades a les organitzacions sense ànim de lucre que duen a terme aquesta tasca. Mitjançant una resolució de la consellera d'Immigració i Cooperació de 21 de febrer de 2007 s'aprovà una convocatòria de subvencions per executar projectes de cooperació al desenvolupament en països empobrits, per als anys 2007 i 2008.

S'hi estableix que poden ser objecte de subvenció els projectes de cooperació al desenvolupament que s'executin en països empobrits d'arreu del món, i també d'elaboració de prospeccions o estudis previs sobre aquests tipus de projectes. Per a l'any 2007 s'assigna un import màxim de 2.600.000 euros. Poden ser beneficiàries de les ajudes que s'atorguin en matèria de cooperació al desenvolupament:

- Les entitats de titularitat privada sense ànim de lucre de les Illes Balears.
- Les associacions de l'Estat espanyol que tenen delegació permanent i activa a les Illes Balears.
- Les fundacions o altres entitats sense ànim de lucre estatals que tinguin el seu àmbit d'actuació a les Illes Balears.

10

POLÍTIQUES D'IGUALTAT I INDICADORS DE GÈNERE

RESUM

Les accions polítiques a favor de la igualtat d'oportunitats entre homes i dones es converteixen, a dia d'avui, en uns dels pilars fonamentals de la política i dels acords internacionals sobre la matèria. Una de les novetats més destacades d'aquesta norma fa referència a la promoció de la igualtat d'oportunitats en l'àmbit de la participació política, amb una clara voluntat de garantir la presència equilibrada de les dones i els homes en l'esfera representativa. A les Illes Balears, el nou Estatut d'autonomia, recentment aprovat mitjançant la Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, fa palès el compromís dels poders públics (estatals, autonòmics i locals) respecte de l'eliminació necessària de la discriminació de la dona, sigui quina sigui la seva circumstància o condició i en qualsevol àmbit de la vida.

Quant als indicadors de gènere demogràfics, cal destacar l'esperança de vida, un indicador històricament favorable a les dones; també destaca que la dels homes i les dones sigui una mica més alta a les Balears que a l'Estat espanyol, En l'estructura de la població de les Illes pel que fa al sexe, hi predomina a grans trets un cert equilibri, tot i que els homes estiguin una mica per sobre en els primers grups d'edat i en les edats laborals i l'índex d'envelliment sigui clarament favorable a les dones. Els índexs de feminitat per nacionalitat estrangera a les Illes Balears estan per sobre de la mitjana espanyola, fet que no es dóna en el cas dels homes. L'índex de dependència és un dels indicadors que mostra un descens respecte de les dades de 1996. La taxa de natalitat a les Balears es manté per sobre de l'espanyola. L'edat mitjana en què s'és mare és uns punts més alta que ara fa deu anys, entorn de 30 anys. Segons dades relatives a la interrupció voluntària de l'embaràs, es pot comprovar com aquest fet es dóna amb més profusió en el cas de les solteres en el segment dels 20 als 24 anys.

Els indicadors de gènere de poder i presa de decisions analitzen la igualtat d'oportunitats i els òrgans de poder. Els indicadors de gènere de conciliació laboral, familiar i personal assenyalen que els homes pràcticament no demanen permisos per maternitat ni excedències per cuidar fills. Els indicadors de gènere del mercat laboral analitzen aspectes referits a les taxes d'activitat i les taxes d'ocupació diferencial per sexe, que es manté, tant a Espanya com a les Balears, de forma favorable als homes. Pel que fa als indicadors de la violència de gènere, cal destacar que el nombre de dones agredides no ha deixat d'augmentar a les Illes i a l'Estat. Aquesta taxa és superior a les Illes que a la de l'Estat. Finalment, els indicadors de gènere en l'educació mostren que el percentatge total de dones en aquest àmbit és més elevat a les Balears, amb un 70,9%, mentre a l'Estat el percentatge és d'un 67%.

10.1. INTRODUCCIÓ

A la *Memòria del CES* de l'any passat vàrem incloure l'apartat 9.5 «Dona: indicadors de gènere», dins «Necessitats i serveis socials. Les organitzacions associatives» del capítol III sobre qualitat de vida i protecció social (pàg. 633 a 637). La Comissió de la Memòria del CES 2007 ha cregut oportú, per l importància del tema, donar-hi un tractament separat com a apartat nou, que enguany clou els temes tractats al llarg d'aquest capítol III. Com veurem al llarg de l'anàlisi que presentam a continuació, el fet de tractar les qüestions de gènere de forma separada no vol dir que no es faci un tractament transversal del tema de la dona al llarg de la Memòria del CES, cosa que anirem indicant amb referències a altres apartats de la MEMÒRIA, en què l'anàlisi ja s'ha fet amb més profunditat, com puguin ser els temes relacionats amb la demografia, l'educació o el mercat de treball. Simplement, s'ha cregut oportú incloure aquest apartat final en el qual es fa, en primer lloc, una reflexió sobre el marc normatiu i competencial per al desplegament de les polítiques de gènere a les Illes Balears i, en un segon apartat on es defineixen tot un seguit d' indicadors, que en part ja segueixen els que es varen definir a

la Memòria del CES 2006, per tal de poder desenvolupar amb més fonament l'anàlisi de gènere a la societat de les Illes Balears i que, en definitiva, acaben per complementar les anàlisis que s'han fet en altres apartats d'aquesta MEMÒRIA.

10.2. El marc normatiu i competencial per al desplegament de les polítiques de gènere a les Illes Balears[57]

La Constitució de 1978 proclama com a valor superior de l'ordenament jurídic la igualtat (article 1.1). El reconeixement del principi d'igualtat és un dels pilars fonamentals de les societats democràtiques modernes. La proclamació formal d'aquest principi no implica necessàriament la desaparició de totes les formes de discriminació. Per això, cal que els poders públics promoguin mesures de tractament diferenciat per aconseguir una veritable i real equiparació de totes les persones.

Les accions polítiques a favor de la igualtat d'oportunitats entre homes i dones es converteixen, a dia d'avui, en uns dels pilars fonamentals de la política i dels acords internacionals sobre la matèria. Les diferents conferències organitzades en el marc de les Nacions Unides han situat la causa de la desigualtat d'oportunitats en el centre de l'agenda política en l'àmbit internacional. Aquesta situació se suma a la decidida voluntat de la Unió Europea per avançar amb més celeritat i eficàcia cap a la igualtat entre homes i dones i reforçar la inclusió de la perspectiva de gènere en totes les accions polítiques (en l'àmbit laboral, institucional i polític), amb l'objectiu d'aconseguir una societat més justa i cohesionada.

L'article 14 de la Constitució estableix el principi de la igualtat i la no-discriminació, qualsevol que en sigui la causa, i l'article 9.2 consagra l'obligació dels poders públics d'intervenir per promoure les condicions necessàries, amb l'objectiu que la igualtat dels individus i dels grups en els que s'integren siguin reals i efectives. La interpretació conjunta d'aquests dos preceptes ha de permetre fer efectiu el principi de la igualtat de tracte i d'oportunitats entre homes i dones. Per altra banda, és competència exclusiva de l'Estat la regulació de les condicions bàsiques que garanteixen la igualtat de tots els espanyols en l'exercici dels drets i en el compliments de les obligacions constitucionals (article 149.1.1a de la Constitució). En compliment d'aquesta previsió constitucional, recentment les Corts Generals van aprovar la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per la igualtat efectiva entre dones i homes. La norma, que té caràcter bàsic a tot l'Estat, es proposa complir aquest principi fonamental, no només mitjançant la prevenció de conductes discriminatòries, sinó també (i particularment) amb la previsió d'accions directes a favor de la veritable igualtat de les dones.

Una de les novetats més destacades d'aquesta norma fa referència a la promoció de la igualtat d'oportunitats en l'àmbit de

57. Ha col·laborat en aquest apartat Maria Ballester Cardell, professora contractada doctora del Departament de Dret Constitucional de la UIB.

la participació política, amb una clara voluntat de garantir la presència equilibrada de les dones i els homes en l'esfera representativa. Per això, la Llei orgànica 3/2007 modifica la normativa electoral, amb l'objectiu de preveure la presentació de candidatures electorals que tinguin una composició equilibrada de dones i homes, de manera que el conjunt de la llista de candidats de cadascun dels sexes suposin, com a mínim, el quaranta per cent. Cal destacar que el debat sobre la paritat electoral en el nostre país es va revifar, precisament, a la nostra comunitat autònoma l'any 2002, amb l'aprovació de la reforma de la llei electoral pel Parlament de les Illes Balears; cal recordar, també, que la norma autonòmica fou impugnada pel president del Govern de la Nació i que se'n va sol·licitar la suspensió. En qualsevol cas, i amb independència de circumstàncies polítiques concretes, l'antecedent balear va mantenir, amb més força que mai, el debat ideològic sobre la paritat electoral, que finalment es va incorporar al marc legal estatal. La vigent normativa electoral, avalada definitivament pel Tribunal Constitucional, es va aplicar als comicis autonòmics, als consells insulars i als ajuntaments que tingueren lloc dia 24 de maig de 2007.

A les Illes Balears, el nou Estatut d'autonomia, recentment aprovat amb la Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, fa palès el compromís dels poders públics (estatals, autonòmics i locals) en la necessària eliminació de la discriminació de la dona, sigui en quina sigui la circumstància o condició, en qualsevol àmbit de la vida. En el preàmbul de la llei es proclama formalment la necessitat de reforçar les mesures d'igualtat entre homes i dones per avançar cap a una societat més democràtica. Per altra banda, dins el nou títol dedicat als drets, deures i llibertats dels ciutadans de les Illes, s'incorpora el reconeixement efectiu de la igualtat de drets d'homes i dones en tots els àmbits, en particular en matèria de feina i treball (article 16.3 de l'Estatut).

En l'àmbit competencial, l'article 148.1.20a de la Constitució disposa la competència de les comunitats autònomes en assistència social. De conformitat amb aquesta disposició, l'article 30.17 de la norma estatutària estableix que la comunitat autònoma de les Illes Balears té la competència exclusiva en polítiques de gènere. Des de la creació de l'Institut Balear de la Dona, l'any 2000, la comunitat autònoma ha manifestat el seu compromís amb la veritable igualtat entre homes i dones, mitjançant l'articulació d'un òrgan dins l'Administració autonòmica responsable d'elaborar polítiques d'igualtat i proposar-les al Govern. L'Institut Balear de la Dona actua com un òrgan autònom, amb agilitat i transversalitat, amb funcions genèriques d'impuls, planificació, formació i sensibilització de la igualtat d'oportunitats per a les dones. Una de les accions més visibles de l'Institut per tal de promoure la participació de la dona en tots els àmbits de la societat és la convocatòria anual de subvencions en matèria d'accions de foment a l'associacionisme i de suport a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes.

Per altra banda, la sensibilització que provoquen les dificultats de les dones en l'àmbit laboral ha tingut els seus efectes en la nova estructura orgànica bàsica de la Conselleria de Treball i Formació; en con-

cret, el mes de juliol de 2007 es creà en aquesta conselleria un òrgan directiu nou, la Direcció General de Responsabilitat Social Corporativa, que, entre d'altres funcions, s'ocupa de les polítiques d'igualtat en l'àmbit laboral. Cal destacar, també, la intervenció de la Conselleria de Treball i Formació del Govern en la programació d'actuacions de formació per al desenvolupament de la igualtat de gènere, cofinançades pel Fons Social Europeu, dins el marc de la iniciativa comunitària Equal. Moltes d'aquestes actuacions s'han concretat de forma descentralitzada en entitats insulars i locals (consells insulars i ajuntaments, principalment).

Altrament, la Conselleria d'Afers Socials ha impulsat accions concretes per fer efectiu el desplegament de l'article 16 de l'Estatut i de les polítiques socials. Amb aquest objectiu es fixa la constitució per a aquesta legislatura de la Mesa d'Ocupació i Cohesió Social, presidida per la consellera i integrada per membres de diverses conselleries (Afers Socials, Promoció i Immigració; Salut i Consum; Habitatge i Obres Públiques; Educació i Cultura; Treball i Formació, i Esports i Joventut), i també representants de les organitzacions empresarials i sindicals de les Illes.

La particular organització institucional insular de la comunitat autònoma es materialitza a través de l'articulació dels consells insulars. El nou Estatut d'autonomia els atribueix la competència en polítiques d'igualtat de gènere, conciliació de la vida personal i familiar i dona (article 70.20). A partir d'aquesta assignació d'atribucions pròpies a les entitats insulars, en el Consell Insular de Mallorca es va crear la Direcció Insular d'Igualtat, adscrita al Departament de Joventut i Igualtat. Entre els seus objectius destaca l'impuls de polítiques que puguin eliminar i remoure els obstacles que mantenen discriminades les dones. Una de les iniciatives més destacades en aquest àmbit és la creació del Consell de Dones de Mallorca, que s'ha constituït molt recentment. Aquest òrgan consultiu, de participació i assessorament en matèria d'igualtat, està integrat per una representació plural de les institucions i entitats de Mallorca, i neix amb l'esperit de fer efectiva la participació de la societat civil per impulsar la igualtat d'oportunitats de dones i homes en els diferents àmbits de la vida. Cal, en aquesta mateixa línia i amb la finalitat prioritària de fomentar la transversalitat de les polítiques de gènere, posar en marxa mecanismes de coordinació, supervisió i seguiment de les distintes actuacions per part de les diverses entitats en aquest àmbit. Aquesta és, a dia d'avui, la peça clau i fonamental per canalitzar tots els esforços, que en són molts, a favor de la plena igualtat de les dones a tots els nivells.

10.3. Indicadors de gènere[58]

En aquest apartat presentam una proposta de recollida d'indicadors i dades estadístiques desglossades per sexe que con-

58. La col·laboració d'aquest apartat pels criteris i redefinició de la base estadística dels indicadors de gènere és del Grup de Recerca d'Estudis de Gènere de la Universitat de les Illes Balears: Esperança Bosch Fiol, Victoria Ferrer Pérez, Capilla Navarro Guzmán i Virginia Ferreiro Basurto. Els serveis tècnics del CES han elaborat els comentaris, tot seguint l'esquema consensuat per les comissions de treball de l'àrea social i de la Memòria del CES 2006.

tribueixen a una anàlisi més exhaustiva de la realitat de les Illes Balears des d'un punt de vista de gènere i que, conseqüentment, poden contribuir a analitzar la situació i les possibles necessitats futures de les polítiques d'igualtat a les Balears. Aquests indicadors es troben agrupats per les categories següents: demografia; poder i presa de decisions; conciliació laboral, familiar i personal; mercat laboral, violència de gènere, i educació.

A continuació presentam les millores introduïdes amb relació a l'anàlisi desenvolupada a la Memòria del CES 2006 quant als indicadors de gènere:

◆ **Indicadors actualitzats i ampliats:** són els indicadors que ja apareixien a la Memòria del CES 2006 i que han estat actualitzats o bé se n'ha millorat el desglossament de les dades (per sexe, per edat, per illes...). Aquests indicadors són els següents:

■ **Demografia**

- Població de les Balears per illes, segons grup d'edat i sexe. Revisió del padró de 2007.
- Edat mitjana nacional i per Illes, segons sexe. Revisió del padró de 2006.

  Ampliats: desglossament per illes.
- Índex de masculinitat nacional i per Illes. Revisió del padró de 2007.

  Ampliats: desglossament per illes.
- Taxa de dependència nacional i per Illes, segons sexe. Revisió del padró de 2006 i de 2007

  Ampliats: desglossament nacional i per illes.
- Taxa de natalitat nacional i de les Illes Balears, segons sexe. Any 2007.
- Taxa d'envelliment nacional i per Illes, segons sexe. Revisió del padró de 2006 i de 2007.

  Ampliats: desglossament per illes.
- Taxa de sobreenvelliment nacional i per Illes, segons sexe. Revisió del padró de 2007.

  Ampliats: desglossament per illes.
- Esperança de vida nacional, segons sexe. Revisió del padró de 2005.
- Edat mitjana de la maternitat nacional i de les Illes Balears. Any 2006.
- Nombre de fills/es per dona nacionals i de les Illes Balears. Any 2006.
- Interrupció voluntària de l'embaràs a les Illes Balears, segons edat i sexe. Any 2007.

■ **Poder i presa de decisions**

- Presència de dones al Parlament autonòmic nacional i de les Illes Balears. Any 2007.
- Presència de dones batlesses en l'àmbit nacional i a les Illes Balears, segons sexe. Any 2007.

■ **Conciliació de vida laboral, familiar i personal**

- Permisos de maternitat/paternitat de l'Estat espanyol i de les Illes Balears. Any 2007.

■ **Mercat laboral**

- Taxa d'atur nacional i de les Illes Balears, segons sexe. Any 2007.
- Taxa d'ocupació nacional i de les Illes Balears, segons sexe. Any 2007

■ **Violència de gènere**

- Nombre de denúncies per violència contra les dones en la parella a l'Estat espanyol i a les Illes Balears. Any 2007.

◆ **Indicadors nous:** són els indicadors que s'han afegit a la llista d'indicadors del CES 2006, ja que s'han considerats importants per plasmar la situació de les dones a les Illes Balears en els diferents àmbits. En aquest cas, la llista d'indicadors és la següent:

■ **Demografia**

- Índex de feminitat nacional i per Illes. Revisió del padró de 2007.
- Taxa de mortalitat per 1.000 habitants nacional i de les Illes. Anys 1996, 2005 i 2006.
- Taxa de mortalitat infantil per 1.000 habitants nacional i de les Illes Balears, segons sexe. Anys 1996, 2005 i 2007.
- Interrupció voluntària de l'embaràs a les Illes Balears, segons edat, estat civil i estudis. Any 2006.

■ **Poder i presa de decisions**

- Presència de dones als governs autonòmics. Any 2007.
- Presencia de jutges/jutgesses i magistrats/magistrades en actiu a les Illes Balears, segons edat i sexe. Any 2007
- Presencia de jutges/jutgesses i magistrats/magistrades en actiu a les Illes Balears, segons categoria i sexe. Any 2007

■ **Conciliació de la vida laboral, familiar i personal**

- Excedència per cuidar fills/es a l'Estat espanyol i a les Illes Balears. Any 2007.

■ **Mercat laboral**

- Taxa d'atur nacional i de les Illes Balears, segons nivell de formació i sexe. Any 2007
- Percentatges d'actius per nivell de formació nacionals i de les Illes Balears, segons sexe. Anys 2007.
- Taxes d'activitat nacionals i de les Illes Balears, segons sexe. Anys 2006 i 6007.
- Aturats a l'Estat espanyol i a les Illes Balears, segons edat i sexe. Any 2007.
- Percentatge d'aturats nacionals i de les Illes Balears, segons edat i sexe. Any 2007.
- Percentatge d'inactius nacionals i de les Illes Balears, segons edat i sexe. Any 2007.

■ **Violència de gènere**

- Nombre de cases d'acolliment a les Illes Balears. Anys 2006 i 2007.

- Nombre de centres assessors i serveis d'informació de les Illes Balears. Anys 2006.
- Percentatge de dones maltractades a l'Estat espanyol i a les Illes Balears. Anys 1999 i 2006.
- Dones mortes per violència de gènere a mans de la seva parella o exparella a l'Estat espanyol i a les Illes Balears. Anys 1999, 2006 i 2007.
- Delictes denunciats d'abusos, assetjament i agressió sexual. Anys 1997, 2006 i 2007.
- Prostitució a la demarcació de la Guàrdia Civil (nre. clubs, places i víctimes) a l'Estat espanyol i a les Illes Balears. Any 2006.

■ **Educació**

- Professorat nacional i de les Illes Balears, segons titularitat del centre, ensenyança i sexe. Curs 2005-2006.
- Alumnat de 1r i 2n cicle de la Universitat de les Illes Balears (UIB), per sexe. Cursos acadèmics 1997-1998 i 2006-2007.
- Percentatge d'alumnat de 1r i 2n cicle de la Universitat de les Illes Balears (UIB), per sexe. Cursos acadèmics 1997-1998 i 2006-2007.
- Professorat de la UIB (PDI), segons sexe. Cursos acadèmics 1997-1998 i 2006-2007.
- Proporció de dones titulades per catedràtiques/proporció d'homes titulats per catedràtics. Curs acadèmic 2006-2007.

◆ **Indicadors futurs:** presentam a continuació una sèrie d'indicadors de gènere que consideram molt rellevants per a futures memòries del CES, però dels quals no disposam d'informació estadística, o de dades desglossades per gènere o de dades de les Illes Balears. La majoria d'aquestes dades i informació es podrien trobar als webs de l'Administració i d'empreses a disposició de tothom amb la finalitat de poder dur a terme aquest tipus de memòries o investigacions similars. Ens referim a la llista d'indicadors següent:

■ **Poder i presa de decisions**

- Afiliacions als sindicats de les Illes Balears segons sexe.
- Nombre de dones amb càrrecs directius a les empreses.
- Nombre de dones empresàries.
- Conciliació de la vida laboral, familiar i personal
- Diferències en l'ús del temps a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (necessitats personals, treball domèstic, estudis, treball remunerat, temps lliure...), segons sexe i hores.
- Temps dedicat al treball domèstic (treball a casa, manteniment, atenció familiar, compres, serveis...).
- Temps dedicat a les necessitats personals (descans, cura personal, menjar...).
- Temps dedicat a activitats formatives.
- Temps dedicat a l'oci (esports, entrenament, relacions socials, viatges de plaer i turisme...).

- **Mercat laboral**
  - Discriminació salarial a l'Estat espanyol i a les Illes Balears, segons sexe. Any 2007.
- **Violència de gènere**
  - Nombre d'associacionismes i ONG a les Illes Balears.
- **Educació**
  - Taxes d'escolaritzacions. Curs acadèmic 2006-2007.
  - Població per nivells educatius i sexe. Curs 2006-2007.

Seguidament analitzam aquests indicadors per categories.

10.3.1. Indicadors de gènere demogràfics

Amb relació a l'esperança de vida, un indicador històricament favorable a les dones, s'ha de dir que manté aquesta tònica a favor del col·lectiu femení. També destaca que per als homes i dones sigui una mica més alta a les Balears que a l'Estat espanyol, cosa que demostra una qualitat de vida lleugerament millor a les nostres illes que a altres comunitats de l'Estat. Tornant a la diferència entre sexes, les dones gaudeixen d'uns set anys més de vida a l'Estat espanyol i sis a les Balears. Un altre fet que s'ha de tenir en compte és que respecte a 1995 han millorat tant uns com altres, i és especialment important l'augment dels homes a les Balears, que han passat de 73,9 anys a 77,39 anys. (Vegeu el quadre A III-142.)

L'augment de l'esperança de vida està relacionat tant amb una disminució de la taxa de mortalitat absoluta com de la taxa de mortalitat infantil. (Vegeu els quadres A III-143 i A III-144.)

Pel que fa a l'estructura de la població de les Illes quant al sexe, predomina a grans trets un cert equilibri tot i que els homes estiguin una mica per sobre en els primers grups d'edat i en les edats laborals. Això es manté fins als grups d'edat més avançada, ja que a partir dels 65 anys les dones són majoria, i assoleixen la diferència més gran en el grup de 85 i més anys, en què representen el 68,08% de la població balear. (Vegeu quadre A III-145.)

L'índex d'envelliment és clarament favorable a les dones, amb valors gairebé trenta punts superiors als dels homes. Igualment, el sobreenvelliment també és molt superior per a les dones. (Vegeu els quadres A III-146 i A III-147.)

Pel que fa a les edats mitjanes dels homes i les dones, en els darrers deu anys ha augmentat molt moderadament. Aquestes edats són més joves a Balears amb relació a l'Estat. Aquest fet està relacionat amb l'increment de població immigrant en edat laboral, un factor que ha ajudat considerablement a aquest rejoveniment. (Vegeu el quadre A III-148.)

També s'observa, lligat al fenomen migratori, un valor dels índexs de feminitat per nacionalitat estrangera a les Illes Balears per sobre de la mitjana espanyola, fet que no es dóna en el cas dels homes. Així, l'índex de masculinitat per a les persones de nacionalitat estrangera a Espanya és del 112,8, mentre que a Balears és del

106,29. Amb relació a les dones aquests índexs són del 88,6 en el cas espanyol i del 93,8 per a Balears. (Vegeu els quadres A III-149 i A III-150.)

L'índex de dependència és un dels indicadors que mostra un descens respecte a les dades de 1996. Així, la població dependent (la menor de 16 anys i major de 64) ha disminuït entorn del 7%, tant en homes com en dones. Això significa que augmenten els grups d'edat potencialment actius. L'augment d'aquests grups i la conseqüent reducció de dependència és similar entre homes i dones, encara que hi ha més taxes de dependència entre les dones que entre els homes. També cal destacar que aquests índexs de dependència, tant per a homes com per a dones, són inferiors a Balears amb relació a la mitjana estatal. (Vegeu el quadre A III-151.)

La taxa de natalitat a Balears es manté per sobre de l'espanyola i mostra un creixement important respecte als nivells de fa deu anys, però, més accentuat a l'Estat espanyol, ja que partia de nivells inferiors. Aquest augment té com a conseqüència l'augment de població femenina en edat fèrtil afavorit també pel fenomen migratori. (Vegeu el quadre A III-152.)

Aquest augment de la natalitat queda reflectit en el nombre de fills per dona, que mostra nivells superiors a Balears i augments tant en l'àmbit estatal com a les Illes. Un dels factors que explica aquest fenomen és que l'augment de població femenina s'ha produït especialment per l'arribada d'immigrants en edat fèrtil. (Vegeu el quadre A III-153.)

Un altre fenomen relacionat amb la natalitat és observar l'edat mitjana de la maternitat. Aquest indicador, tot i que mostra un mínim descens respecte a les dades de 2005, continua reflectint una tendència més alta que el 1996. Per tant, podem dir que l'edat mitjana per ser mare és uns punts més alta que ara fa deu anys, tot i que a grans trets es manté, tant a l'Estat espanyol com a les Balears, entorn de 30 anys. (Vegeu el quadre A III-154.)

Finalment, es donen dades relatives a la interrupció voluntària de l'embaràs segons grup d'edat, estat civil i estudis, i es pot comprovar com aquest fet es produeix amb més profusió en el cas de les fadrines en el segment de 20 a 24 anys, mentre que en les casades és en el segment de 30 a 34 anys, que és un fenomen en què predominen les fadrines sobre les casades, i les separades sobre les divorciades. Per estudis, el segment predominant és del segon grau i per edat és el segment de 25 a 29 anys. Cal destacar el baix nombre que es dóna en el segment d'analfabets i sense estudis. (Vegeu el quadre A III-155.)

10.3.2. Indicadors de gènere de poder i presa de decisions

La igualtat d'oportunitats, objectiu genèric de tots els plans autonòmics de dones, i les normatives que haurien de garantir la igual presència de les dones en els òrgans representatius (Llei de la igualtat a l'Estat) encara no s'han pogut traduir en resultats clars. En els parlaments autonòmic i en el de l'Estat no supera el 50% la presència de les dones. En els cas dels governs autonòmics és superior però la presència de dones a les

Illes Balears, amb el 43%, mentre que no arriben ni al 15% a l'Estat ni al 9% a les Illes les dones que exerceixen de batlesses. (Vegeu els quadres A III-156, A III-157 i A III-158.)

Amb relació als òrgans de poder de la justícia es pot comprovar com l'accés a la carrera judicial està dominada pels homes per les franges superiors als quaranta anys, mentre que per edats inferiors la justícia a les Illes Balears s'ha feminitzat. Si s'analitzen aquestes mateixes dades per categories es pot observar llavors com els càrrecs més elevats estan ocupats només per homes, com passa en el cas del Tribunal Superior de Justícia. (Vegeu els quadres A III-159 i A III-160.)

10.3.3. Indicadors de gènere de conciliació de la vida laboral, familiar i personal

Una de les diferències més notables en els indicadors de gènere s'observa en els permisos per maternitat i en les excedències per tenir cura dels fills, en els quals pràcticament no hi ha homes (aprox. l'1,5% i l'5% respectivament). La responsabilització de l'atenció als nounats, per part dels homes, encara és molt limitada. (Vegeu els quadres A III-161 i A III-162.)

10.3.4. Indicadors de gènere del mercat laboral[59]

Les taxes d'activitat i les taxes d'ocupació diferencial per sexe es mantenen, tant a Espanya com a Balears, de forma favorable als homes, amb diferències en tots els trimestres de 2007 superiors a 18 punts percentuals com a màxim. En qualsevol cas, les taxes d'activitat i d'ocupació de les dones de les Illes són clarament superiors a les de les dones de l'Estat, indiferentment del trimestre al qual facem referència. (Vegeu els quadres A III-163, A III-164 i A III-165 i A III-166.)

Quant al nivell de formació dels actius es demostra que tant per a homes com per a dones es mantenen les diferències a favor dels homes, tant a Espanya com a Balears, per als nivells inferiors a la segona etapa de secundària i formació i inserció laboral, ja que per a nivells superiors els percentatges són favorables a les dones. Altrament, el percentatge d'actius es manté per sobre a Balears, excepte per al segment d'educació superior. (Vegeu el quadre A III-167.)

El percentatge d'inactius és superior a Balears que a Espanya per a edats inferiors a 19 anys i en tots els casos és superior en el cas de les dones. Per a edats superiors, el percentatge és superior a Espanya, excepte pel tram d'edat de 25 a 54 anys. Per als trams superiors a 55 anys, els percentatges són superiors en els homes, i per a aquest tram d'edat el percentatge per a les dones és inferior a Balears. (Vegeu el quadre A III-168.)

Les taxes d'assalariats per sectors econòmics mostren que aquestes, en comparació d'Espanya, només són més altes en el sector dels serveis. (Vegeu el quadre A III-169.)

59. Cal destacar que aquesta informació és complementària a la que el lector trobarà més detallada i desglossada en l'apartat relatiu a l'anàlisi del mercat de treball del capítol II d'aquesta MEMÒRIA.

Seguint en l'àmbit de l'ocupació, les dades d'atur també són superiors en les dones tant a Balears com a Espanya, si bé inferiors a Balears. Pel que fa a Balears, és durant el tercer trimestre quan la diferència és menor entre sexes (gairebé dos punts), diferència que es torna a incrementar durant el darrer trimestre de l'any. En l'àmbit estatal, l'atur femení es manté per sobre dels quatre punts durant tots els trimestres, i és el primer el que mostra la diferència més marcada. (Vegeu el quadre A III-170.)

L'atur, en valor absolut i a Balears, afecta més les dones en la franja d'edat de 16 a 24 anys. (Vegeu el quadre A III-171 i A III-172.)

Per nivell de formació els percentatges d'atur només són superiors a Balears pel nivell de formació de la primera etapa d'educació secundària i formació i inserció laboral, i per gèneres afecta més els homes, mentre que per nivells superiors afecta més les dones. (Vegeu el quadre A III-173.)

10.3.5. Indicadors de gènere de violència de gènere

Les dades sobre maltractament i ordres de protecció mostren que desafortunadament, i continuant la tendència de 2006, el nombre de dones agredides no ha deixat d'augmentar, a les Illes i a l'Estat, i ha arribat a taxes per 1.000 dones molt elevades. La taxa de les Illes és superior a la de l'Estat, que supera en quasi dos punts. (Vegeu els quadres A III-174 i A III-175.)

Les dades de dones mortes per violència de gènere a Espanya i Balears són de 71 i 1, i els delictes d'abús sexual són de 6.845 i 322 casos respectivament. (Vegeu el quadre A III-176 i A III-177.)

El nombre de denúncies presentades per persones víctimes estrangeres que exerceixen la prostitució és de 19.415 a Espanya i de 555 a Balears. (Vegeu el quadre A III-178.)

Els quadres A III-179 i A III-180 ofereixen informació sobre el nombre de centres assessors i serveis d'informació, i del nombre de centres d'acollida.

10.3.6. Indicadors de gènere d'educació

Les dades del professorat a l'Estat i a les Balears per sexe mostren que el percentatge total de dones és més elevat a Balears, amb el 70,9%, mentre que a l'Estat el percentatge és del 67%. Aquests percentatges també són més elevats a Balears en el cas del professorat docent i investigador. En el cas dels catedràtics i titulars d'universitat predominen els homes (Vegeu els quadres A III-181, A III-182 i A III-183.)

Un dels canvis més notables en els darrers anys s'observa en el nivell d'estudis. Les dones han augmentat el seu nivell formatiu i han superat els homes en els grups d'edat més joves. El percentatge de dones universitàries i de dones amb batxillerat i altres estudis postobligatoris supera el dels homes entre 16 i 34 anys. El percentatge d'alumnat dones és superior en tots els casos del primer i segon cicle d'ensenyament en totes les especialitats, excepte en els estudis tècnics, en què el percentatge d'homes és del 81%. Aquestes dades permeten preveure canvis més rellevants a llarg termini. (Vegeu els quadres A III-184 i A III-185.)